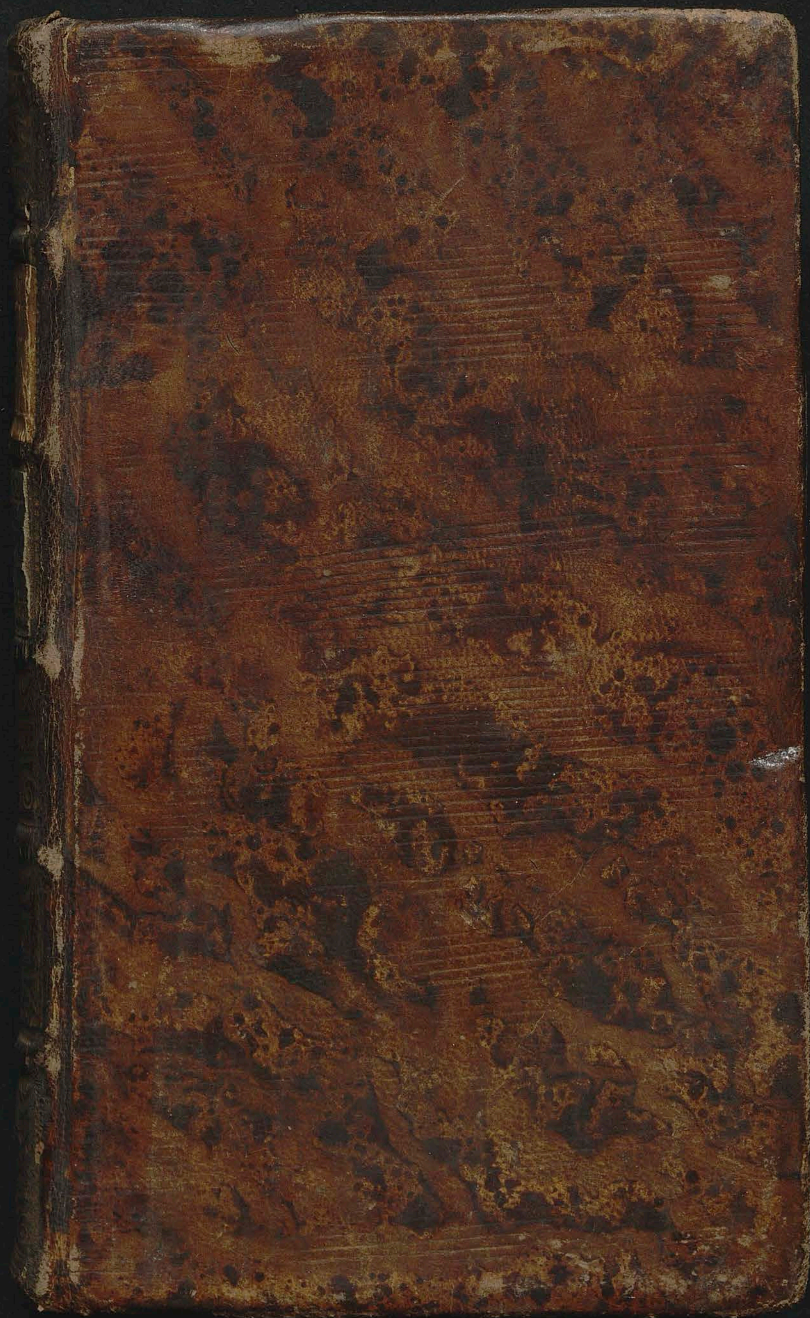

THEOLOGIÆ MORALIS DECALOGALIS

PER MODUM
CONFERENTIARUM
CASIBUS PRACTICIS
ILLUSTRATÆ ET APPLICATÆ
AD USUM
TUM CURATORUM, TUM ETIAM PRO
ANIMARUM CURA EXAMINANDORUM

PARS II.

DE
FIDE, SPE, ET CHARITATE,
NEC NON
IN PRIMUM PRÆCEPTUM DECALOGI
DE
VIRTUTE RELIGIONIS,
Vitiisque iisdem Virtutibus oppositis.

AUTHORE
P. F. BENJAMIN ELBEL,
Ordinis FF. Minorum Recollectorum, Almæ
Provinciæ nostræ Argentinæ seu Superioris
Germaniæ SS. Theologiæ Lectore
Jubilato.

EDITIO QUINTA.

AUGUSTÆ VINDEL. & OENIPONTI.
SUMPT. JOSEPHI WOLFF. MDCCLVIII.

Licentia Ordinis.

Ego infra ſcriptus totius Ordinis Seraphici Difinitor, ac Nationis Germano-Belgicæ Commiſſarius Generalis &c. virtute præſentium facultatem facio Rever. Pat. Fr. BENJAMIN ELBEL, SS. Theologiæ Lectori Jubilato, ac Provinciæ Noſtræ Germaniæ Superioris ſive Argentinæ Ord. Fratrum Minorum Recollect. Cuſtodi, Tractatum Theologico-Moralem de Fide, Spe & Charitate &c. à ſe compoſitum, & à duobus Sacerdotibus Ordinis noſtri Theologis, ad id ſpecialiter deputatis, reviſum ac approbatum, ſervatis aliàs de jure ſervandis typo publico committendi. In quorum fidem &c. ſignatum ſub meo Chirographo Officiique Sigillo. Monaſterii Weſtphaliæ die 2. Febr. Anno 1734.

Fr. Godefridus Stüve,
mppr.

FACULTAS
Admodum Rev. P. Miniſtri Provincialis.

Ego Fr. Bonifacius Schmid Ord. FF. Min. S. Franciſci Recollectorum Provinciæ Argentinæ, ſeu ſuperioris Germaniæ Miniſter Provincialis, hiſce, quantum in me eſt, facultatem concedo, ut *Conferentiæ Theologico-Morales, ſeu Tractatus ſecundus in Decalogum, de Spe, & Charitate, nec non de Virtute Religionis* &c. à R. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, & Provinciæ noſtræ Cuſtodum Cuſtode compoſitus, atque à Theologis ad id deputatis lectus, & cenſuratus, prælo dari poſſit. In cujus fidem has Officii mei ſigillô munitas, & propriâ manu ſubſcriptas dedi in Præſidentia noſtra Fremerſpergenſi die 5. Martii, Anno 1734.

Fr. Bonifacius Schmid,
qui ſuprà mppr.

Appro-

Approbatio Theologica I.

De mandato A. R. P. M. Provincialis hunc Tractatum Theologico-Moralem de *Fide, Spe, & Charitate* à Reverendo P. BENJAMIN ELBEL, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, ac Provinc. Argent. ſeu German. ſuper. Cuſtode actuali compoſitum pari ſtudio, animíque attentione legi, in eóque nihil, quod bonis moribus, aut Fidei Orthodoxæ contrarium eſſet, inveni: quin etiam atteſtor, præſentem Tractatum doctrinæ ſoliditate, ac dictionis perſpicuitate ſuperiores Tractatus ab eodem Authore in lucem editos (habito reſpectu materiarum) per omnia exæquare: digniſſimum proinde cenſeo, qui publicæ utilitatis gratiâ in lucem publicam prodeat. Dabam in Conventu noſtro Salisburgenſi ad B. Virginem in Cœlos aſſumptam die 18. Menſ. Jan. 1734.

Fr. Victorianus Steidle,
ejusdem Ord. ac Provinc. SS. Theologiæ Lector Emer. ac p. t. Conventûs Salisburgenſ. Guardian.

Approbatio Theologica II.

Tractatum hunc de Virtutibus Theologicis, & primo Decalogi Præcepto, à Rev. P. BENJAMIN ELBEL, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, & Almæ noſtræ Provinciæ Germaniæ ſuperioris Cuſtode actuali elaboratum, pro debito Commiſſionis meæ perlegi accuratè, nec in eo quidquam, niſi commendatione, & typo dignum deprehendi. Si enim materiam ſpectes, nedum eſt utiliſſima, ſed & omnibus, iis præſertim, quibus aliorum in doctrina Chriſtiana incumbit inſtitutio, ſummè neceſſaria. Si dicendi, docendique rationem penſes, ſolida eſt, & nervoſa: ſi methodum, facilis ac ordinata; ſi denique normam, ubique & in omnibus Fidei Orthodoxæ, ac bonis moribus eſt admenſurata. Unde ex illo non tantùm ipſi præclaro Authori ulteriorem pro meritis famam, verùm etiam ſtudiosè perlecturis plurimam utilitatem præſagio. Datum in Conventu noſtro Salisburgenſi ad B. Virginem aſſumptam die 21. Januar. 1734.

F. Cherubinus Mayr,
SS. Theol. Lector Ordinarius.

Appro-

Approbatio Cenſoris.

Tractatus iſte Theologicus de Fide, Spe, & Charitate &c. prioribus jam editis in claritate, utilitate, eruditione & doctrinæ ſoliditate per omnia ſimillimus eſt; hinc etiam prælo & luce publica digniſſimum cenſeo. Auguſtæ 28. Martii 1734.

Franc. Joſ. de Handl, SS. Theol. Lic. Rev. & Seren. Princ. & Epiſc. Aug. Conſil. Eccleſ. Maj. Pœnit. & Libr. Cenſor. nec non inſig. Eccleſ. ad S. Mauritium Canonic. & Parochus.

Imprimatur H.S.
Jo. Adam. Nieberlein, Suffragan. Eyſtett. Can. Cath. Eccleſ. Aug. & Vicar. Generalis mppr.

Benevole Lector!

Posteaquam in primo Tractatu præliminari Actuum humanorum naturam, eorundémque principia ac regulas pro modulo nostro explanavimus, & casibus practicis illustravimus; progredimur jam ad explanandum eâdem methodo Decalogum, id est, decem præcepta, Dei digitô, vel Angelicis manibus in tabulis lapideis descripta, & Moysi in monte Sinay tradita; è quibus juxta D. Augustini aliorúmque Theologorum receptissimam opinionem, tria priora (utputa *1. Non habebis Deos alienos &c. 2. Non assumes nomen Domini in vanum 3. Memento*

mento ut diem Sabbati sanctifices &c. vocari solent præcepta primæ tabulæ; eò quòd hominem in sanctitate ad Deum ordinent: reliqua septem appellantur præcepta secundæ tabulæ, eò quòd hominem ordinent ad proximum in justitia.

Hujus igitur Decalogi explanandum suscipimus primum præceptum sequentis tenoris: *Non habebis Deos alienos coram me, non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem - - non adorabis ea, neque coles* &c. *Exod. 20. v. 3. 4. & 5.* Liquet autem ex ipso tenore verborum, hoc præceptum primariò esse negativum, utpote quô interdicitur semel & pro semper cultus cujuscunque demum Idoli; secundariò autem esse affirmativum, in quantum nos adstringit,

git, ut ſolum Deum verum colamus & adoremus, veluti Magiſter noſter cœleſtis clariùs explicuit *Matth. 4. v. 10.* dicendo : *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.*

Cùm verò cultus veri Dei neceſſariò præſupponat Fidem, Spem, & Charitatem ; *nemo* enim (inquit S. Auguſtinus *lib. 1. Enchirid.*) *colit Deum, niſi credens in Deum, ſperans ab Eo bonum, Eúmque diligens* ; hinc ordo doctrinæ nos conſtringit, ut aliorum more Doctorum ea, quæ de his cuivis fidelium, & vel maximè etiam animarum Curatoribus ſeu Paſtoribus ſcitu neceſſaria videbuntur, priùs examinemus, vel etiam reſolvamus.

Itaque in hac ſecunda Parte per diverſas Conferentias diſcutiemus

imò

1mò naturam, necessitatem & obligationem Fidei divinæ: *2dò* Spei, & *3tiò* Charitatis theologicæ: postea etiam, virtutem Religionis inter morales præstantissimam, quippe quæ tota quanta circa cultum Deo debitum, primô præcepto Decalogi nobis singulariter inculcatum occupatur, pertractaturi.

Porrò post singulas virtutes mox recensitas singula vitia iisdem virtutibus contraria examinabimus, præmissis semper principiis practicis per casus practicos eadem ventilando, & tandem corollaria inde deducendo. Majoris verò claritatis gratiâ præmittendum duxi Elenchum, qui singularum conferentiarum ordinem, materiam & casus practicos repræsentet in compendio,

veluti

veluti è proxima pagella patebit.

Id unum benevole Lector te obſecro quàm humillimè, ut errores, quos in hoc opuſculo fortaſſis legendo deprehenderis, pro tua diſcretione ac prudentia excuſes vel corrigas, laboribus autem meis eo, quo tibi eosdem nunquam non conſecratos volui, animo ac fine utaris, ſcilicet tum ad propriam, tum ad aliorum etiam ſalutem, nec non ultimatè ad majorem Dei gloriam in omnibus, & per omnia quomodocúmque demum promovendam. Vale.

ELEN-

ELENCHUS CONFERENTIARUM, ET CASUUM.

CONFERENTIA I.

CASUS.

CASUS.

CASUS.

CONFERENTIA XII.

CASUS.

CONFERENTIA XIII.

C A S U S.

CONFERFNTIA XIV.

C A S U S.

CONFERENTIA XV.

CASUS

CASUS.

CONFERENTIA XVI.

CASUS.

rit

CONFERENTIA XIX.

CASUS.

CONFERENTIA XX.

CASUS.

II. Cu-

CON-

CONFERENTIA PRIMA.

De Natura Fidei Divinæ, ejusdémque necessitate.

SUMMARIUM.

1. Virtus ùt sic rectè dicitur; habitus perficiens substantiam rationalem.
2. Dividitur communiter ex triplici capite, scilicet 1. ex parte subjecti. 2. ex parte objecti, & 3. ex parte causæ efficientis.
3. Virtus Theologica est habitus supernaturalis, à Deo infusus.
4. Eáque triplex, scilicet 1. fides, 2. spes, 3. charitas.
5. Quas ob causas virtutes Theologicæ deperire soleant.
6. Nomine fidei ùt sic intelligitur assensus ob auctoritatem dicentis præstitus. Unde
7. Fides Divina illa dicitur, quæ innititur auctoritati Divinæ?
8. Et hæc rursus subdividi solet in habitualem, & actualem.
9. Objectum materiale Fidei est omnis veritas à Deo revelata.
10. Objectum verò formale motivum est infinita Dei veracitas, falli & fallere nescia.
11. Notatur breviter duplex necessitas ad salutem scilicet *medii*, & *præcepti*.
12. Fides habitualis omnibus omnino hominibus, tam parvulis, quâm adultis. est simpliciter necessa-

ria ad salutem : fides verò actualis adultis ad justificationem ;
13. Non verò simpliciter ad salutem, prout multi asserunt.
14. Satisfit cuidam instantiæ.
15. Quid sit fides explicita, & quid implicita?
16. Omnibus omnino adultis ratione præditis ad justificationem obtinendam est simpliciter necessaria fides actualis explicita, & quidem supernaturalis in Deum, & Remuneratorem.
17. Et juxta multos etiam in Sanctissimam Trinitatem, nec non in Christum Dominum.
18. Insuper quivis adultus rationis compos necessitate præcepti tenetur saltem quoad substantiam scire, & explicitè credere articulos fidei in symbolo Apostolorum contentos.
19. In Pastoribus verò animarum meritò requiritur major notitia credendorum.
20. Præterea quivis Christianus tenetur scire 1. Orationem Dominicam. 2. Præcepta Decalogi & Ecclesiæ, nec non 3. Sacramenta ad salutem necessaria.
21. Sufficit tamen ea nôsse quoad substantiam
22. Symbolum Apostolorum vel Orationem Dominicam non addiscere memoriter, an, vel quale peccatum sit?
23. Omnes adulti ratione pollentes tenentur per se & directè ad præstandum internum assensum fidei, quàmprimùm hujus mysteria eisdem sunt satis proposita.
24. Quandonam hæc satìs proposita censeantur?
25. Et quid de pueris ac puellis usum rationis primò adeptis circa hoc tenendum?
26. Multi Doctores existimant, præceptum fidei per se non obligare ad sæpiùs eliciendum actum fidei;
27. Oppositum tamen velut verosimilius hodie est tenendum.
28. Certum insuper est, quòd sæpiùs per accidens saltem teneamur ad eliciendos actus fidei.
29. Resolvitur Casus I. cujusdam personæ acatholicæ,

quæ,

quæ, licèt apprehenderit fidem Catholicam esse verosimiliorem, nihilominus in sua secta perseveravit.

30. Quomodo tali personæ à Confessario sit occurrendum?

31. Resolvitur Casus II. cujusdam Confessarii, qui pœnitentem de sufficientia doctrinæ Christianæ suspectum ob confluxum populi absque ulteriori examine absolvit;

32. Altera verò vice reversum velut hominem salutis incurium increpando dimisit sine absolutione.

33. Quomodo Confessario practicè procedendum cum talibus?

34. Resolvitur Casus III. alterius cujusdam Confessarii, qui ad personam acatholicam moribundam vocatus præscidit ab articulis controversis, eandémque ad contritionem dispositam sub conditione absolvit.

35. Occurritur cuidam instantiæ contra resolutionem hujus casus factæ.

36. An licuerit, hanc personam sepelire in loco Sacro?

37. Præcepto fidei non satisfit per hoc præcisè, quòd quis generaliter credat, quidquid à Deo fuit revelatum.

38. Quivis fidelium post adeptum rationis usum tenetur addiscere articulo fidei juxta suam capacitatem.

39. Parentibus incumbit gravis obligatio instruendi suas proles in rebus fidei ad salutem necessariis.

40. Idipsum à fortiori dicendum est de Pastoribus animarum.

41. Hæreticus, cui fides Catholica videtur minùs probabilis, vel omnino probabilior suâ secta, non tenetur illico eidem assentiri.

42. Satisfit cuidam instantiæ in contrarium factæ.

43. Quidnam Confessario specialiter sit observandum circa pueros ac puellas, de quibus dubitare licet, an unquam satisfecerint præcepto fidei?

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad resolvendos casus practicos circa naturam & necessitatem fidei.

1 Quæres primò, quid & quotuplex sit virtus ùt sic?

℟. ad primam partem hujus quæsiti. Virtus ùt sic rectè describitur, quòd sit habitus perficiens substantiam rationalem, & ad bonam operationem inclinans. Ita ex *communi DD.* Reiffenstuel *Theolog. mor. tr.* 4. *dist.* 1. *n.* 3. Bonitas autem & convenientia hujus descriptionis vel inde haud difficulter colligi potest; nam virtus hìc sumitur, prout opponitur vitio: ergo quemadmodum vitium malum reddit hominem ejusdémque opus vitiosum, ita & virtus rectè dicitur habitus *perficiens substantiam intellectualem &c.* Et licèt virtus non raró sumi soleat pro actu virtutis v. g. humilitatis patientiæ &c. meliùs tamen, & magis propriè describitur nomine habitus inclinantis ad actus virtuosos? neque enim illico virtuosus appellari solet, qui, unum vel alterum duntaxat actum virtutis v. g. patientiæ aut humilitatis exercet, sed qui ex hujusmodi actibus frequentatis jamjam acquisivit habitum sive promptitudinem sic operandi, veluti etiam constat de artificibus virtuosis, utputa Musicis, pictoribus &c. &c.

℟. ad

℞. ad ſecundam partem hujus quæſiti. 2
Virtus ùt ſic, mox deſcripta convenienter ex triplici capite dividi poteſt & ſolet, ſcilicet 1. *ex parte ſubſecti*, in moralem & intellectualem. 2. *ex parte objecti* in Theologicam & moralem, & 3. *ex parte cauſæ efficientis* in acquiſitam & infuſam. Ita rurſus cum *communi DD.* Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 5. Explico breviter ſingula membra per inductionem.

I. Itaque Virtus intellectualis dicitur illa, quæ intellectum, in quo ſubjectatur, perficit: tales ſecundùm Ariſtotelem 6. *Ethic.* 3. *c.* Sunt quinque, videlicet intellectus, ſcientia, ſapientia, ars, & prudentia; quibus à Theologis meritò ſuperaddi ſolet fides infuſa & Tbeologica, quam Philoſophus utpote gentilis, ignoravit. Virtus moralis illa dicitur, quæ ſubjectatur in appetitu rationali, id eſt, in voluntate, & verſatur circa dirigendos mores juxta dictamen rectæ rationis, uti ſunt juſtitia, miſericordia, temperantia, forritudo, Religio &c.

II. Virtus Theologica illa nuncupatur, quæ verſatur immediatè circa Deum, rectè propterea dicta Theologica, quia Theologis principaliter incumbit de his virtutibus tractare. Ex quo liquet, virtutes Theologicas ex parte objecti rectè diſtinqui à virtutibus moralibus proximè deſcriptis, quia hæ non verſantur immediatè circa Deum, ſed potiùs

circa mores, ſeu etiam circa hominem in ſuis operationibus moralibus dirigendum.

III. Denique virtus infuſa meritò appellatur illa, quæ nobis à Deo immediatè infunditur, uti revera vi baptismatis nobis infundi ſolent Fides, Spes, Charitas, juxta Concilium Tridentinum, & communem Theologorum. Acquiſita verò dicitur illa, quæ noſtrâ induſtriâ & conatu, ſeu etiam actibus virtuoſis ſæpiùs frequentatis obtineri ſolet, uti experientia probat de virtutibus moralibus & intellectualibus. Verùm pro meliori intellectu

Quæres jam 2dò, quid & quotuplex ſit virtus Theologica?

3 ℟. ad primum, virtus Theologica eſt habitus ſupernaturalis à Deo infuſus, elevans animam, ùt immediatè feratur in Deum. Ita in re *communis DD.* nominatim Henno *tract. 2. de virt. quæſt. proem. concluſ.* 1. Bene autem aſſeritur, quòd ſit habitus; tum ob rationem mox ſuprà *n.* 1. datam; tum etiam, quia certum eſſe debet ex *c. Majores. de baptismo*, quòd virtutes Theologicæ reperiantur in parvulis baptizatis: at, non minùs certum eſt, quòd in iisdem non dentur actus virtutum, quarumcunque demum: ergo &c.

4 ℟. jam ad 2dum. Virtus Theologica ùt ſic rectè dividitur in tria membra, ſcilicet in Fidem, Spem & Charitatem. Ita *omnes* Ratio eſt: quia hiſce duntaxat tribus propriè convenit deſcri-

descriptio virtutis Theologicæ proximè data. Fatendum nihilominus est, quòd mox enumeratæ virtutes à Theologis rursus distinguantur in habituales & actuales, quo nomine intelligunt actus, seu actuale exercitium dictarum virtutum, scilicet fidei, spei, & charitatis.

Quæres 3tiò, quomodo dictæ virtutes Theologicæ cessare soleant in subjecto, vel quas ob causas depereant?

5 ℞. cum distinctione; nam virtus charitatis deperditur per quodvis peccatum mortale, ècontra tamen virtus fidei non nisi per peccatum infidelitatis, & virtus spei per peccatum desperationis depereunt. Ita cum *communissima DD.* Reiffenstuel *tr.* 4. *dist.* 1. *n.* 14. Ratio est: quia ex ordinatione divina habitus virtutum supernaturalium infusarum non destruuntur, nisi per actus sibi respectivè oppositos: atqui charitati Theologicæ (saltem ex ordinatione Divina) opponitur simpliciter omne peccatum mortale, econtra verò fidei duntaxat opponitur peccatum infidelitatis, & spei peccatum desperationis: ergo charitas deperditur &c.

Quæres 4tò, quid sit fides, & quotuplex? 6

℞. Nomine fidei communiter intelligitur assensus alicui propositioni datus ob auctoritatem dicentis. Et quia subin assensum præbemus vel propter auctoritatem Divinam (quæ, utpote simpliciter summa infallibilis,

de jure meretur aſſenſum firmiſſimum, prout paulò pòſt videbimus) vel etiam propter auctoritatem hominis duntaxat ; hinc fides generatim ſumpta & mox deſcripta communiſſimè dividi ſolet in humanam, & Divinam. Verùm fide humana, utpote nimiùm quantùm fallibili relicta in ſuo eſſe, ad ſolam fidem Divinam, quippe quæ noſtri fori eſt, convertimur. Unde

Quæres 5tò, quid ſit fides Divina ?

7 ℞. Fides Divina velut virtus Theologica rectè deſcribitur, quòd ſit virtus ſupernaturalis Theologica, inclinans intellectum ad firmiter aſſentiendum omnibus à Deo revelatis, idque propter auctoritatem revelantis. Ita in re *communiſſima DD.* Bonacina *de fide diſp.* 3. *q.* 2. *punct* 1. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 1. *art.* 1. *n.* 1. Ratio hujus deſcriptionis facilè conſtabit ex dictis hactenus ; de jure enim meretur nomen virtutis ; quia ſubſtantiam rationalem mirum in modum perficit: rectè etiam dicitur ſupernaturalis ; quia fides Divina eſt donum Dei excedens vires naturæ, non acquiſitum, ſed à Deo infuſum, veluti jam conſtat ex hactenus dictis, & ampliùs conſtabit ex dicendis.

8 Quocirca tamen rurſus notandum venit, etiam hanc virtutem ſeu fidem communiſſimè à Doctoribus dividi in habitualem, & actualem. Nomine habitualis intelligitur illa qualitas ſupernaturalis, quæ juxta Tridentinum

num mox infra allegandum etiam parvulis in baptismate infunditur, vi cujus inclinamur ad firmiter assentiendum omnibus à Deo revelatis. Nomine autem fidei actualis intelligitur assensus firmus & certus, etsi propter obscuritatem ipsius rei revelatæ obscurus, datus alicui veritati à Deo revelatæ, prout diffusiùs explicat Sporer *tr.* 2. *c.* 1. *sect.* 1. *n.* 3. Reiffenstuel, Castropalao & alii.

Quæres 6tò, quodnam sit objectum materiale, & quodnam formale fidei Divinæ?

℞. Objectum fidei materiale est omne 9
id, quod velut à Deo revelatum fide Divina creditur: & hoc rursus secernitur in complexum, & incomplexum. Objectum incomplexum (seu etiam subjectum) dicitur illud, de quo aliquid creditur: & quia de Deo ipso principales fidei articuli sunt credendi, hinc Deus dicitur objectum incomplexum principale & primarium fidei Divinæ: Objectum verò materiale complexum dicitur omnis veritas seu propositio à Deo revelata & fide Divina credenda. Ex. gr. in hac propositione: *Verbum Divinum, seu Deus fuit incarnatus;* ly Deus est objectum incomplexum & simplex: tota autem propositio simul sumpta est objectum materiale fidei complexum, & quasi compositum, prout bene explicant Castropalao, Filliucius & alii.

℞. Jam ad 2dam hujus quæsiti partem. 10
Objectum formale motivum fidei Divinæ est

infinita veracitas Dei, falli & fallere nescia. Ita post S. Thomam 2. 2. *q.* 1. *art.* 1. & Scotum 3. *dist.* 23. *q. un.* cum communi DD. tenet Tannerus *tom.* 3. *disp.* 1. *q.* 1. *dub.* 3. *n.* 31. Ratio est: quia objectum formale motivum fidei Divinæ rectè dicitur illud, quod hominem prudentem potest, ac debet movere ad præbendum assensum veritatibus à Deo revelatis: atqui veracitas Dei infallibilis, vi cujus Deus nec falli potest in cognoscendo verum, neque etiam fallere in dicendo seu revelando verum, potest ac debet hominem prudentem movere ad præbendum assensum veritatibus à Deo revelatis; nam interrogatus v. g. cur credat Deum esse in Essentia unum, in Personis autem trinum? prudentissimè respondet, se ideò hoc credere: quia Deus infinitè verax, falli & fallere nescius hoc revelavit: ergo pro objecto formali motivo fidei Divinæ rectè statuitur infinita Dei veracitas, necdum in cognoscendo, verùm insuper in revelando; non quòd ipsa revelatio se habeat per modum motivi, sed potiùs per modum conditionis sine qua non cognosceremus mysterium revelatum, & hôc ipso nec possemus eidem præbere assensum.

Quæres 7timò, quomodo Fides sit necessaria ad salutem?

11 Ante responsionem breviter advertendum, hanc quæstionem intelligendam esse

1. tam

1. tam de fide habituali, quàm actuali. Item 2. tam de neceſſitate medii, quàm de neceſſitate præcepti pro cujus majori dilucidatione ſupponendum eſt, illud dici neceſſarium neceſſitate medii in ordine ad aliquem finem v. gr. ad obtinendam æternam ſalutem, ſine quo, ſive culpabiliter, ſive etiam inculpabiliter non obtento aut applicato, ſalus æterna abſolutè obtineri nequit: hôc modo Sacramentum pœnitentiæ in re vel voto ſuſceptum, poſt baptismum relapſis; itemque baptismus in re ſuſceptus parvulis, adultis verò in re vel ſaltem voto ſuſceptus eſt neceſſarius ad ſalutem æternam.

Econtra neceſſitate præcepti ad ſalutem neceſſarium dicitur illud, quod ſine gravi culpa negligi vel omitti non poteſt, uti eſt v. g. reſtitutio boni alieni &c. niſi ignorantia inculpabilis, vel impotentia ab hoc excuſet; in hoc enim præcipuè differre noſcuntur neceſſitas præcepti & medii, quòd ab hac neceſſitate, medii ſcilicet, nulla prorſus excuſet impotentia vel ignorantia, bene verò ab illa. h. n.

℞. jam ad præſens quæſitum. Fides habitualis omnibus omnino hominibus, tam parvulis, quàm adultis eſt ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem. 2. Fides verò actualis adultis nondum juſtificatis eodem modô, ſimpliciter ſcilicet, neceſſaria eſt in ordine ad obtinendam juſtificationem, & per conſe- 12

quens

quens ad ſalutem. Hæc reſolutio quoad primam partem eſt recepta ab omnibus: quoad 2dam verò tenetur à Caſtropalao *part.* 1. *tr.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 8. *n.* 3. Herincx *part.* 3. *tr.* 1. *diſp.* 7. *n.* 32. Illſung. *tr.* 3. *diſp. un. n.* 30.

Ratio prioris deſumitur tum ex illo Apoſtoli *ad Hebr.* 11. *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo:* tum etiam inde: quia nullus ſalvatur, niſi ſit juſtus: at, quicunque juſtus eſt, neceſſariò debet habere fidem habitualem; nam juxta Concilium Trident. *ſſ.* 6. *de juſtif. c.* 7. *in ipſa juſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Jeſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem*, ſcilicet habitualem. Ratio autem poſterioris eſt hæc: quia omnis adultus ad juſtificationis gratiam obtinendam tenetur ſeſe diſponere ad eandem mediantibus actibus ſupernaturalibus fidei, & ſpei, & charitatis; nemo quippe adultus & ratione utens, juxta Tridentinum mox *cit. cap.* 7. & 8. conſequitur juſtificationis gratiam, niſi hanc ſperet, & de peccatis doleat, Deúmque ſuper omnia ſaltem virtualiter diligat: at hoc fieri nequit, niſi adultus juſtificari volens credat, & Deum eſſe, & poſſe omnia hæc bona ſibi conferre, veluti ſatis clarè innuit Apoſtolus *loc. cit.* dicens: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & inquirentibus ſe Remunerator ſit:* ergo omnibus adultis

ultis ratione utentibus in ordine ad juſtificationis gratiam obtinendam abſolutè ſimpliciter, ſeu neceſſitate medii neceſſaria eſt fides actualis & ſupernaturalis.

Dixi : *Adultis in ordine ad juſtificatio-* 13
nis gratiam obtinendam &c. Minus enim veriſimile mihi videtur id, quod multi ſine hæſitatione aſſerunt, ſcilicet, fidem actualem omnibus adultis ratione pollentibus eſſe ſimpliciter, abſolutè & neceſſitate medii *neceſſariam ad ſalutem :* minùs, inquam veroſimile, & nimis generaliter hoc dictùm mihi videtur; nam ſi infans baptizatus paulò poſt adeptum uſum rationis moriatur, vel ſi baptizatus jam grandævus à nativitate cœcus ſurdus & mutus invincibiliter ignoret Dei exiſtentiam, & ſine peccato mortali commiſſo decedat ex hac vita, procul dubio velut amicus & filius Dei adoptivus ob baptismi gratiam conſequetur beatitudinem æternam, velut jure hæreditario ſibi debitam, eſto ſupponatur nunquam elicuiſſe actum fidei : ergo hìc dici non debet ſimpliciter & abſolutè neceſſarius ad ſalutem. Dicere autem, quòd impoſſibile ſit, ut adultus moriatur ſine actu fidei, vel quòd Deus hujusmodi hominem perpetuò ſurdum & mutum &c. ante mortem teneatur miraculoſo modô illuſtrare &c. videtur paradoxum : licèt ſanctus Thomas, aliique magni nominis Theologi bene & ſapienter omnino aſſerant, quòd,

ſi homo rationis uſu prædiţus etiam in ſylvis aut inter beſtias educatus legem naturæ obſervaret, procul dubio à Deo ulteriùs illuminaretur, & duceretur in cognitionem ſui auctoris & ultimi finis, ſcilicet Dei, quippe qui ſolet illuminare *omnem hominem venientem in hunc mundum. Joan.* 1. *c.*

Dices contra hoc. Innocentius XI. inter alias etiam damnavit ſequentem *n.* 22. propoſitionem : *Non niſi fides unius Dei neceſſaria videtur neceſſitate medii, non autem explicita Remuneratoris :* ergo neceſſariò cogimur fateri, fidem explicitam Remuneratoris eſſe ſimpliciter neceſſariam ad ſalutem.

14 ℞. *Diſtinguendo conſeq.* cogimur fateri, fidem explicitam Remuneratoris eſſe ad ſalutem neceſſariam illis, qui nondum ſunt juſtificati, idque in ordine ad juſtificationis gratiam obtinendam, *concedo*, illis, qui jam ſupponuntur juſtificati, *nego conſeq.* Eoipsô enim, quòd hi velut juſtificati habeant gratiam ſanctificantem, non ampliùs indigent alio medio ſimpliciter ad ſalutem neceſſario, veluti, rem bene ponderanti de facili conſtabit.

Cæterùm illa propoſitio in terminis generalibus, prout jacet, ſumpta & intellecta, meritò velut falſa & erronea fuit damnata, eoquòd (ùt ex hactenus dictis conſtat, & ampliùs conſtabit ex dicendis *n.* 16.) neget fidem explicitam in Remuneratorem juſtifican-

ficandis in ordine ad aſſequendam juſtificationis gratiam eſſe ſimpliciter neceſſariam: quemadmodum bene damnaretur ſequens propoſitio: *Sacramentum pœnitentiæ non eſt ſimpliciter neceſſarium ad ſalutem.* Videatur Cardinas *in Criſi Theolog. diſſert.* 15, *ad dictam propoſitionem c.* 1. *à n.* 2.

Quæres 8tavò, quænam myſteria neceſſariò ſint credenda explicitè neceſſitate medii & quænam neceſſitate præcepti?

Ante reſponſionem rurſus ſupponendum 15
eſt, quodvis myſterium credi poſſe vel *ex-* vel *implicitè.* Explicitè creditur, dum intellectus aſſentiendo immediatè fertur in tale myſterium, illud in particulari, & in ſe ipſo credendo: ut ſi quis dicat: credo, verbum D. fuiſſe incarnatum: credo Deum eſſe unum in Eſſentia, & in Perſonis trinum, talis dicitur explicitè credere myſterium Incarnationis, & SS. Trinitatis. Implicitè verò creditur, dum aliquòd myſterium non in ſeipſo diſtinctè & particulariter attingitur, ſed ſolùm in aliquo alio, in quo implicitè continetur. Ex. gr. qui credit, *quidquid Eccleſia Catholica credit, vel credendum proponit,* implicitè credit omnia myſteria fidei. Porrò in ipſa quoque fide explicita dantur quidam gradus, prout ſapienter advertit Herincx noſter *part.* 3. *diſp.* 7. *n.* 41. nam alia eſt confuſa, alia diſtincta, una quoque eſt confuſior vel generalior alterâ, una diſtinctior alterâ. Hôc notato ℟. jam

16 ℟. jam ad quæsitum 1. necessitate medii (in ordine scilicet ad obtinendam justificationis gratiam) quivis adultus ratione præditus tenetur credere hæc duo saltem, scilicet, quòd *Deus sit, & quòd inquirentibus se Remunerator sit.* Ita teste Illsung *tr.* 3. *disp. un. n.* 31. *omnes Theologi.* Ratio est: quia quisquis ad justificationis gratiam obtinendam tenetur se per proprios actus disponere, eô ipso quibusdam mentis quasi passibus, tenetur Deum accedere: atqui juxta effatum Apostoli *ad Hebr.* 11. *accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quòd inquirentibus se Remunerator sit:* ergo &c. Certum insuper & exploratum habetur, quòd quivis adultus ratione pollens teneatur, quamprimum in Dei cognitionem venerit, in eundem tendere per Fidem, Spem, & Charitatem: at, implicat absolutè ut quis per Spem & Charitatem tendat in Deum ceu ultimum finem nostrum, nisi credat & Deum esse, & esse Remuneratorem: ergo &c. Nec abs re Deus id à nobis exigit; sublata enim Fide & Spe præmiorum, tolleretur prorsus nedum omnis cogitatio de immortalitate animæ, verùm insuper omnis sollicitudo æternæ vitæ; per consequens nemo Deum ex toto corde quæreret, nemo vitam suam, ùt oportet, componeret in ordine ad salutem obtinendam: meritò proin saltem hæc duo jubemur credere.

Dixi:

Dixi: *ſaltem hæc duo;* etenim quamplures etiam, inſigniſſimi DD. uti D. Thomas, S. Bonavent. Scotus &c. exiſtimant, defacto poſt promulgatum Evangelium quemlibet adultum inſuper neceſſitate medii teneri credere, & quidem explicitè, myſterium SS. Trinitatis, nec non myſterium Incarnationis; idque ſatìs clarè convinci exiſtimant tum ex Symbolo S. Athanaſii ubi abſolutè dicitur: *Quicunque vult ſalvus eſſe, ante omnia opus eſt, ut teneat Catholicam Fidem - - Fides autem Catholica hæc eſt, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur &c.* Et poſt pauca in eodem Symbolo habetur: *Sed neceſſarium eſt ad æternam ſalutem, ut Incarnationem quoque Domini noſtri Jeſu Chriſti fideliter credat &c.* Tum etiam ex illo, quia Chriſtus Dominus *Marci ultimò* legitur, præcepiſſe ſuis Apoſtolis, *ut euntes in univerſum mundum prædicarent Evangelium* (conſequenter etiam myſterium SS. Trinitatis & Incarnationis) *omni creaturæ,* & abſolutè ſubjungit: *qui non crediderit, condemnabitur;* ex quo nonnulli volunt inferre, Fidem actualem in Sanctiſſimam Trinitatem, nec non in Chriſtum, eſſe ſimpliciter & abſolutè omnibus adultis neceſſariam ad ſalutem. His tamen non obſtantibus cenſeo, cum Patre Laymann, Sporer & aliis probatis Doctoribus, ex allegatis textibus plùs non convinci, quàm, Fidem ex-

plicitam in SS. Trinitatem & Chriſtum neceſſariam eſſe neceſſitate præcepti poſt ſatìs promulgatum Evangelium, ſicut ex illo: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata &c.* non rectè inferretur obſervantiam mandatorum eſſe neceſſariam neceſſitate medii ad ſalutem. Cúmque aliunde certum ſit, Fidem actualem explicitam in SS. Trinitatem & in Chriſtum non eſſe medium ſimpliciter neceſſarium ex natura rei in ordine ad juſtificationem & ſalutem conſequendam; hinc mihi videtur ſatìs probabile, hanc Fidem explicitam non eſſe ſimpliciter neceſſariam neceſſitate medii, ſed neceſſitate præcepti duntaxat. Et ita hodiedum tenent inſignes Doctores quarumvis Scholarum, nominatim Paulus Mezger, Reding, Pettſchacher, Babenſtuber, Vega, Herincx, Sporer, Reiffenſtuel, Suarez, Lugo, Laymann, Illſung, Caſtropalao *part.* 1. *tr.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 9. *n.* 7. Viva *ad propoſit.* 64. *ab Innocent. XI. damnatam n.* 10. *& alii plures.*

18 ℞. jam 2dò. Quilibet adultus, & rationis compos neceſſitate præcepti Divini tenetur ſcire, & explicitè credere articulos Fidei, in Symbolo Apoſtolorum contentos, ſaltem quoad ſubſtantiam, ita, ut eos vero aliquo conceptu, licèt imperfecto apprehendat. Ita *communis* & receptiſſima DD. Sententia cum S. Thoma 2. 2. *q.* 1. *art.* 8. & S. Auguſt. *Serm.* 181. *de Temp.* quos refert, & ſequi-

ſequitur P. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 1. *art.* 1. *n.* 17. Ratio hujus deſumenda eſt tum ex praxi & conſuetudine Eccleſiæ, quæ omnibus fidelibus articulos Fidei in Symbolo Apoſtolorum contentos nedum proponit, ſed etiam inculcat velut neceſſariò credendos; tum ex eo etiam: quia in Eccleſia admittenda eſt aliqua ſcripta Regula, per quam populus Chriſtianus dirigatur in iis, quæ Fide Divina ſunt credenda: atqui nulla brevior aut magìs accommoda aſſignari poteſt, quàm Symbolum Apoſtolorum, quippe quod juxta S. Leonem Papam *ſerm.* 11. *de Paſſione D.* eſt *brevis* quidem, ſed & *perfecta Fidei Chriſtianæ Confeſſio*: ergo quivis adultus rationis compos tenetur explicitè illos articulos credere & ſcire ſaltem quoad ſubſtantiam. Et licèt nonnulli Doctores excipiant articulum de communione Sanctorum, eò quòd hic hominibus rudioribus ſaltem videatur captu nimiùm difficilis; nihilominus huic etiam exceptioni meritò ſeſe opponunt Caſtropalao *tract.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 10. *n.* 5. Sporer *tr.* 2. *c.* 2. *Sect.* 2. *n.* 12. Babenſtuber, aliíque ſatìs communiter; quia hic articulus nihil aliud innuit, quàm quòd in Eccleſia inter fideles detur communicatio bonorum ſpiritualium, utputa meritorum, orationum, ſuffragiorum &c. atqui hanc communicationem ne rudioribus quidem incognitam eſſe, vel exinde haud obſcurè colligi poteſt, quòd

ipſimet aliorum precibus & ſuffragiis ſeſe recommendare aſſueverint : ergo &c.

19 Dixi : tenetur ſcire ſaltem *quoad ſubſtantiam* &c. pro cujus pleniori intellectu notes velim ex Filliucio *tr*, 22. *c*. 2. *n*. 35. memoratos Fidei articulos tripliciter ſciri poſſe, ſcilicet 1. quoad ſubſtantiam, 2. quoad modum, & 3. quoad difficultates etiam, ſeu controverſias circa eosdem agitari ſolitas : primò modò illos ſcit, qui ſimpliciter apprehendit, quidnam vocibus illis ſignificetur v. g. quòd nomine Sanctiſſimæ Trinitatis intelligatur Deus in Eſſentia unus & trinus in Perſonis, 2dò modô illos ſcit qui novit communem eorum declarationem ſeu expoſitionem, quam habent communiter adjectam præſertim in Catechismo Romano. 3tiò modô illos ſcit, qui poteſt ſolvere difficultates ab hæreticis moveri ſolitas. Itaque fidelibus quà talibus, præſertim rudioribus, ſufficit nôſſe articulos Fidei quoad ſubſtantiam : econtra in paſtoribus animarum, utputa Epiſcopis, Parochis, Confeſſariis & Concionatoribus meritò requiritur ſcientia prædictorum articulorum etiam quoad ſecundum & tertium modum. Ratio eſt : quia ipſis vi officii ſui incumbit alios fideles inſtruere, nec non hæreticorum fundamenta refutare, ubi opus fuerit : at, hoc certè nunquam poterunt præſtare, niſi in articulis Fidei ſint verſati etiam ſecundo & tertio modo : ergo &c.

Ergo-

Ergonè, inquies fortaſſis, ſufficit, quòd quilibet fidelis quà talis ſciat, & credat ea duntaxat, quæ in Symbolo Apoſtolorum continentur?

20 ℞. Fideli quà tali ſufficeret, quia ex præcepto Fidei non tenetur plura ſcire; nihilominus vi aliarum virtutum, utputa Spei, Charitatis, Pœnitentiæ, Religionis &c. quarum exercitium ſæpiùs nobis incumbit, tenetur præterea quilibet fidelium explicitè ſcire 1. Orationem Dominicam. 2. præcepta Decalogi & Eccleſiæ, & 3. Sacramenta illa, quæ jure Divino ſunt neceſſaria ad ſalutem, utputa baptismum, pœnitentiam, & Euchariſtiam. Ita cum communi Theologorum Caſtropalao *tract.* 4. *diſp.* 1. *pu.* 10. *à n.* 3. Sanchez *lib.* 2. *in decalog. c.* 3. *n.* 6. *& ſeqq.* Tamburinus *lib.* 2. *in decalog. c.* 1. §. 1. *à n.* 5.

Ratio eſt: quia quilibet vi ſuæ profeſſionis nôſſe debet ea, quæ pertinent ad ipſius ſtatum, aut officium: atqui omnia mox commemorata pertinent ad ſtatum & officium hominis Chriſtiani: quomodo enim præcepta Decalogi vel Eccleſiæ obſervaret? quomodo ad pœnitentiam, vel Euchariſtiam ſeſe diſponeret, niſi ea cognoſceret? &c. ergo &c.

21 Quocirca tamen rurſus proximè allegati Doctores aliique communiter obſervant, quòd non quilibet fidelium teneatur hæc omnia ſcire memoriter, multò minùs quoad

modum, & difficultates; sed sufficit, quòd illa sciant quoad substantiam, ita, ut desuper interrogati vel examinati sciant commodè & aptè respondere, tametsi hoc non sufficeret in Pastoribus animarum, veluti proximè dictum fuit.

22 Nihilominus etiam plebeios (nisi hebetudo ingenii, vel labilitas memoriæ illos excuset) qui Symbolum Apostolorum, & orationem Dominicam non addiscunt memoritur, noxæ venialis, & crassioris quidem, meritò condemnant Doctores citati: eò quòd tales salutis suæ, rerúmque Divinarum nimìs incurii & negligentes debeant argui: profectò qui quantumvis exiguum Christianè vivendi, salutémque æternam assequendi desiderium fovent in animo, vel à puero similia addiscere, memoriæque commendare satagunt, prout praxis recepta fidelium docet.

Quæres 9nò, quandonam tum fideles, tum infideles etiam per se teneantur ad præbendum assensum internum Fidei articulis sibi propositis ad credendum?

23 ℞. Omnes adulti, tam infideles, quàm fideles per se & directè (id est, obligatione hac immediatè orta ex præcepto Fidei Divinæ) tenentur ad præbendum assensum internum Fidei, quàm primum mysteria Fidei nostræ salvificæ iisdem fuère sufficienter proposita velut à Deo revelata. Ita *communis*

&

& certa omnium Thelogorum habet ſententia. Ratio eſt: quia aſſenſus Fidei eſt quidam cultus & reverentia Divinæ auctoritati exhibenda: atqui ſana ratio ſuadet, hanc reverentiam Divinæ auctoritati utpote infallibili illico eſſe exhibendam; quemadmodum vi legum civilium tenemur v. g. alicui Regi & Principi nobis præſenti exhibere reverentiam politicam: ergo ſimiliter dicendum, quòd quivis fidelium teneatur præbere aſſenſum veritatibus à Deo revelatis, quamprimùm agnoſcit, illas à Deo revelatas.

At, inquies rurſus, quandonam igitur cuipiam vera Fides ſatis propoſita cenſeri debet?

℞. Adultis infidelibus (idem tenendum 24 eſt de fidelibus baptizatis, ſemper tamen inter infideles educatis) tunc vera Fides cenſeri debet ſufficienter propoſita, quando hujus myſteria rationibus deſumptis, ſeu etiam deſumendis ex notis veræ Eccleſiæ, utputa ex antiquitate, & ſanctitate doctrinæ & morum, ex innumeris miraculis à Deo in hujus veritatis confirmationem factis, ex innumerabili quaſi multitudine Sanctorum Confeſſorum & Martyrum, hujus doctrinæ veritatem effuſione proprii ſanguinis obliterantium &c. quando, inquam ex hujuſcemodi motivis, accedente præſertim interiori Spiritûs S. illuſtratione, ita proponuntur velut vera & credibilia, ut recta & ſana ratio di-

ctet noſtram Fidem eſſe veram, contrariam verò ſectam, qualiſcunque demum illa ſit, eſſe falſam. Ita Sanchez *lib.* 2. *in decalog. c.* 1. *n.* 6. Bonacina, Reiffenſtuel & alii. Ratio eſt: quia tunc cenſeri debent ſufficienter propoſita, quando proponuntur cum tot, tantiſque motivis, ut hominem prudentem meritò debeant movere ad aſſenſum: at, ſi myſteria Fidei proponuntur ex motivis mox allegatis profectò hominem prudentem, non præoccupatum ſiniſtra aliqua paſſione, averſione, vel obſtinatione, debent movere ad aſſenſum, prout multiplex experientia docuit: ergo &c.

25 Cæterùm puellæ ac pueri inter fideles nati & educati, tenentur aſſenſum internum Fidei præbere, quamprimùm uſum rationis aſſecuti à ſuis Parentibus, vel Parochis, aliiſvè inſtructoribus intelligunt, hæc myſteria fuiſſe à Deo revelata, & ab Eccleſia proponi velut credenda; ſecus enim (niſi juvenilis imprudentia, levitas, inadvertentia ſeu etiam ignorantia illos excuſet) impingerent in præceptum Fidei, veluti hactenus dicta perpendenti de facili conſtabit. Quocirca tamen Doctores communiter notant, in praxi cum pueris ac puellis in hoc puncto non nimis ſcrupulizandum; nam ſi hanc obligationem (aſſentiendi ſcilicet) advertunt, absque mora aſſentiri ſolent: ſin autem illam non apprehendant, eô ipſo à peccato poſſunt & debent

bent excuſari. Adde inſuper, quòd homines uſu rationis pollentes huic obligationi ſatisfaciant per actus Fidei, occaſione aliarum virtutum, utputa Spei, Charitatis, Pœnitentiæ, Religionis &c exercitos, prout benè adverterunt Tamburinus, Sanchez, Caſtropalao Sporer, & Herincx *part.* 3. *diſp.* 7. *de Fide n.* 76.

Ergonè, inquies, præceptum Fidei per ſe non obligat, ſæpiùs ad præbendum internum aſſenſum?

℟. Equidem multi inſignes Doctores exiſtimant, hoc præceptum elicito ſemel aſſenſu deinceps per ſe non obligare ſæpiùs, eò præſertim, quòd nequeat aſſignari certum tempus hujus obligationis, prout vel inde haud obſcurè colligere fas eſt, quòd nonnulli putent, hoc præceptum per ſe obligare ſaltem ſemel in anno; alii diebus Dominicis & Feſtis; alii aliter, prout refert Sanchez *lib.* 2. *in decalog. c.* 1. *num.* 3. Neque huic doctrinæ quidquam præjudicari autumant ex eo, quòd Innocentius XI. damnaverit ſequentes propoſitiones quarum prior, *num.* 17. ita habent: *Satis eſt, actum Fidei ſemel in vita elicere,* poſterior verò: quæ eſt ultima ita ſonat: *ſufficit illa Myſteria* (ſcilicet SS. Trinitatis & Incarnationis) *ſemel crediſſe*; quia (inquiunt) cùm juxta communem Theologorum teneamur ſaltem per accidens ſæpiùs elicere actus Fidei; hinc dictæ

26

propoſitiones juſtiſſimè fuerunt damnatæ. Et ita hodiedum tenent Tamburinus *lib.* 2. *in deecalog. c.* 1. §. 1. *n.* 9. Lugo & alii, quos ſequitur Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 1. *art.* 1. *num.* 39.

27 Nihilominus cenſeo probabilius, & veroſimilius, quemlibet fidelium per ſe & directè, id eſt, obligatione immediatè orta ex præcepto D. Fidei ſæpiùs teneri ad eliciendum actum internum Fidei. Ita *communior* & procul dubio tutior habet ſententia, quam tenent Cardenas *in* 2. *criſi Theolog. diſſ.* 11. *n.* 46. *& diſſert.* 42. *c.* 2. *n.* 5. Viva *ad* 1. *propoſ. ab Alexandro VII. damnatam n.* 7. La Croix *lib.* 2. *n.* 10. Illſung *tract.* 3. *diſp. un. n.* 37. Henno *tr. de virtut. diſp.* 3. *q.* 7. *concl.* 3. Matthæucci *in cautela Confeſſarii lib.* 1. *c.* 1. *n.* 5. *& rurſus lib.* 2. *c.* 11. *n.* 3. Ratio noſtra eſt: quia homo vi obligationis naturalis tenetur diverſis temporibus, potiſſimùm verò in principio vitæ poſt adeptum ſcilicet uſum rationis & in illius fine in Deum ceu ultimum finem tendere: at, nequit aliter in Eundem tendere, niſi per actus Theologicales, ſcilicet Fidei, Spei, & Charitatis, quibus deficientibus impoſſibile eſt, ut homo vitam ſuam rectè inſtituat, aliáque ſalutis media fructuosè uſurpet: concludendum proin eſt, quòd quivis fidelium per ſe teneatur ad eliciendos actus Fidei, eſto hujus obligationis certius tempus aſſignari non

poſſit,

poſſit, quàm illud diluculum, quô primò recipit ſufficiens lumen rationis in ordine ad dignoſcendas Fidei veritates, item occaſus vitæ, quo ſcilicet ad ſuum Creatorem habet pergere, & per conſequens mediantibus actibus Fidei, Spei & Charitatis eidem ſeſe ſpecialiter conjungere : ex quibus inſuper liquet, jure meritiſſimo ab Alexandro VII. damnatam fuiſſe ſequentem propoſitionem num. 1. *Homo nullo unquam tempore vitæ ſuæ tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Ab Innocentio verò XI. ſequentem *n.* 16. *Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale & ſecundùm ſe.*

Quæres tandem decimò, an, vel quoties teneamur ſaltem per accidens & in directè ad eliciendum actum Fidei?

℟. Toties ad hoc tenemur, quoties ad- 28
ſtringimur ad ponendum actum alterius virtutis, qui ſine prævio actu Fidei poni non poteſt. Ita rurſus *communiſſima* & certa DD. ſententia, Ratio eſt : quia quisquis tenetur ad aliquem finem, eodem præceptô tenetur ad ponenda media in eundem finem neneſſaria : atqui actus Fidei ſæpiſſimè eſt neceſſarius ad ponendos aliarum virtutum actus, utputa amoris, ſpei, contritionis &c. impoſſibile enim eſt, ut quis ſperet in Deum, Eundem amet, vel propter offenſam Dei de ſuis peccatis doleat, niſi credat, & Deum

eſſe,

esse, summo amore dignum, & hoc ipso non esse offendendum. Perbenè autem Theologi asserunt, in hisce casibus nos per accidens & indirectè duntaxat obligari ad actum Fidei; quia scilicet talis obligatio non proficiscitur immediatè ex præcepto Fidei, sed ex obligatione aliarum virtutum, uti visum est. Inde fit, quòd is, qui neglexit v. g. Confessionem, aut Communionem Paschalem &c. in Confessione postea non teneatur se singulariter accusare ob neglectum actum Fidei (nisi ex infidelitate, seu etiam incredulitate ad hujusmodi neglectum fuisset inductus) sed satisfaciat dicendo: neglexi voluntariè Confessionem, seu etiam Communionem Paschalem, veluti ex *communi DD.* Sententia tradunt Reiffenstuel *tract.* 4. *dist.* 2. *n.* 37. & Sporer *tr.* 2. *in decal. c.* 2. *sect.* 3. *num.* 20. ubi mox *à n.* 21. recenset alios quatuor casus, in quibus per accidens adstringimur ad ponendum actum Fidei, scilicet 1. quando homo tenetur aut vult recuperare justificationis gratiam. 2. Quando vult suscipere aliquod Sacramentum. 3. Quando urgetur gravi tentatione contra quamcunque virtutem, quam putat se vincere non posse, nisi fortiter resistat in Fide. 4tò, denique quando quis exteriùs tenetur profiteri Fidem v. g. coram Tyanno, qui conatur à vera Fide divertere, ita scilicet, ut fidelis revera existimet se in periculo negandi veram Fidem,

Fidem nisi per actus Fidei fortiter resistat; quo casu tamen non tam vi præcepti affirmativi, quàm negativi, de non neganda Fide, adstringitur ad actum Fidei eliciendum.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de natura, necessitate, & obligatione Fidei.

CASUS PRIMUS.

Titia à Parenibus acatholicis nata & educata, posteaquam ad usum rationis pervenit, Catholicorum mores, ritus, & devotiones accuratiùs notare cœpit, & de iisdem non modicè sibi complacuit, eò præsertim, quòd hinc inde intellexerit eandem Fidem Catholicam multis miraculis à Deo fuisse confirmatam. Verùm cùm non minùs multiplici experientia didicisiet, illas, qui parentum suorum Fidem, quâ semel imbuti fuêre, abnegant, ab aliis etiam melioris notæ hominibus passim despici ac vilipendi, simúlque sine gravissima Parentum suorum, immò totius illustris familiæ suæ offensa id facere non potuisset, tandem secum ratiocinando ita conclusit: video sanè meliora apud Catholicos, probóque, verùm cùm in articulis fundamentalibus conveniamus, simúlque sine graviori offensa Parentum &c. eandem fidem amplecti non liceat: hinc deteriora sequor, maneóque in mea Fide semel susce-

ſuſcepta : ſi Deo placuiſſet aliud, potuiſſet procul dubio æquè faciliter facere, me à Catholicis Parentibus prognaſci. Quæritur jam 1. *quid de hac reſolutione cenſendum ? &* 2. *quomodo Titiæ occurrendum, caſu quo poſtea conſilii causâ veniret ad Sacerdotem vel Confeſſarium Catholicum ?*

29 ℟. ad primum quæſitum hujus caſus, hanc reſolutionem nullatenus eſſe probandam, nec dubitandum, quin Titia perſeverando in ſua ſecta per ſe loquendo peccaverit, immò vixerit in continuo ſtatu peccati mortalis. Ratio eſt : quia cùm habuerit tot ac tanta motiva credibilitatis, interiorésque ſtimulos, ut Religio Catholica eidem viſa fuerit longè melior, procul dubio eidem pariter viſa fuerit veroſimilior, ac probabilior : eſto proin fortaſſis hactenus nondum fuerit convicta de falſitate ſuæ ſectæ, neque plenariè informata de myſteriis Fidei Catholicæ, proptereáque non illicò obligata ad abjurandam ſuam ſectam ; nihilominùs certum eſſe debet, eam jam fuiſſe obligatam ad inquirendam omnimodam veritatem ; quod, cùm nondum fecerit, procul dubio ſaltem per ſe loquendo (niſi ſcilicet ignorantia vel inadvertentia hujus obligationis, de qua in praxi ſpecialiter foret examinanda, laboraverit) graviter deliquit, velutì haud obſcurè colligere fas eſt ex illa *num.* 4*tà* propoſitione ab Innocentio XI. damnata : *Ab infidelitate excuſa-*

cuſabitur infidelis non credens, ductus opinione minus probabili (ſuæ ſectæ ſcilicet.)

℞. jam ad 2dum. Titiæ in tali caſu perſuadendum, & à Confeſſario remonſtrandum fore, hanc in articulis fundamentalibus (ùt ipſi loquuntur) convenientiam cum Catholicis non eſſe ſufficientem ad ſalutem, immò eſſe nullam, & meram inanem perſuaſionem acatholicorum; quia cùm pro omnibus fidei articulis militet idem motivum formale, ſcilicet infinita Dei veracitas falli & fallere neſcia, ſecundùm dicta *n.* 10. conſequens profectò eſt, quòd is, qui pertinaciter negat unum, hôc ipſo neget infinitam Dei veracitatem, neque hoc motivo credat vel credere poſſit alium, veluti pluribus rationibus & argumentis id probat R. P. Pichler in ſua *theolog. polem. part.* 1. *contra Indifferentiſt. art.* 9. *n.* 15. *& ſeqq.* 30

Eſto etiam durum ſit relinquere Parentes amicos, offendere familiam Illuſtrem, & fortaſſis ingentem bonorum temporalium jacturam ſubire; quia tamen & ſana ratio & fides vera docet, hæc bona temporalia eſſe poſtponenda æternis, juxta illud infallibile Chriſti Domini effatum apud *Matth.* 10. *c. v.* 37. *Qui amat Patrem aut Matrem plus quàm me, non eſt me dignus & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus;* hinc minimè eximi poteſt ab hac obligatione.

CASUS

CASUS SECUNDUS.

Sempronius Sacerdos benè advertit, quendam pœnitentem plebejum ſua peccata valdè rudi & imperfecto modo, immò ſinè diſtinctione numerica & ſpecifica, & ſinè ulla prorſus mentione de dolore ac propoſitio emendandi &c. expreſſiſſe; quia tamen ea die fuerat ingens populi confluxus, hinc ut ſe breviùs expediret, prorſus nil aliud interrogavit, quàm: utrum doleat de ſuis peccatis? & an nolit ea deinceps committere? quo reſpondente: Ita Domine, eundem non ſinè remorſu conſcientiæ abſolvit, hac de cauſa alia tempore reverſum, velut ſuſpectum de ſufficientia doctrinæ chriſtianæ paulò accuratiùs examinavit, & illicò deprehendit eum ne mediocriter quidem tinctum in materia fidei, aliíſque ad pœnitentiæ valorem neceſſariis, quam ob rem eundem velut hominem ſalutis ſuæ nimìs incurium objurgando & increpando repulit, negata eidem abſolutione usque dum ea, quæ ad ſalutem ſcitu ſunt neceſſaria, meliùs didiciſſet. Quæritur jam, an Confeſſarius iſte benè proceſſerit?

31 ℞. Nequaquam benè, certè non quoad primum, dum ſcilicet illum nuper abſolvit, eſto nec numerum expreſſerit, neque ſpeciem (ſi tamen ſupponatur attuliſſe peccata mortalia) Ratio eſt: quia Confeſſario ſub gravi culpa incumbit in materia neceſſaria ſupplere defectum pœnitentis, eundem examinando de numero & ſpecie peccatorum, nec

nec non de dolore ac proposito &c. ne scilicet Sacramentum exponat periculo sacrilegæ nullitatis, veluti diximus *in theolog. Sacram. part. 2. Confer. 17. n. 432. ex cap. omnis utriúsque sexûs de pœnit. & remiss.* Neque excusari potest ex eo, quòd fuerit ingens concursus; tum quia concursus non excusat ab integritate materiali confessionis, veluti liquet ex propositione 59. ab Innocentio XI. damnata, quæ dicebat, quòd ratione magni concursus pœnitentium liceat dimidiate tantùm confessos absolvere sacramentaliter; tum etiam, quia præstat paucioribus ritè tamen dispositis hoc Sacramentum administrare cum fructu, quàm plures sed indispositos absolvere sine fructu & sacrilegè.

Dixi etiam Sempronium non benè fecisse *quoad primum*; quoad secundum enim æquè malè processisse mihi videtur; nam si pœnitens ea, quæ necessariò scire debuisset & credere, ignoravit ex labilitate memoriæ, vel naturali inadvertentia, commiseratione potiùs, quam increpatione dignus fuit, ùt de se patet. Si autem supponatur illorum notitiam neglexisse ex mera desidia & incuria salutis, tunc potiùs ad adhibendam majorem diligentiam blandè fuit exhortandus & adjuvandus pro possibili, quàm severiori animadversione repellendus; experientiâ quippe multiplici constat, duriores increpationes nocuisse sæpissimè, nunquam verò,

vel ádmodùm raró profuisse ad salutem: solent enim hujusmodi homines à Confessionibus & reliquis Divinis absterrere, aut omninò reddere pusillanimes; quod, utinam altiùs cordi imprimerent nonnulli Rigoristæ (fortassis meliùs dicerentur impatientistæ) & in hoc imitarentur exemplum Salvatoris ac Magistri nostri, qui nullibi legitur increpâsse, vel cum indignatione repulisse pœnitentes.

At, inquies, quomodo Confessarius hominem tam rudem, támque salutis suæ incurium in tam modico temporis spatio satis erudiet?

33 ℞. Poterit procul dubio, dummodo ex ipsius parte non deficiat Charitas proximi, & patientia in simili casu necessario usurpanda: neque enim necessum est, ut pœnitens omnia credenda sciat memoriter vel ordinatè quoad modum, sed sufficit, quòd illa sciat secundùm substantiam, utì diximus *num.* 21. Practicè itaque Confessarius procedat hoc aut simili modo: proponat hujusmodi pœnitenti rudi & ignaro præcipuos Fidei articulos, & ad singulorum propositionem conetur cum eo elicere actum fidei supernaturalis v. g. hôc modo, charissime fili, nunquid scis, & credis, Deum esse unum in essentia & trinum in personis? si respondeat: *Ita*: ulteriùs instet Confessarius: nunquid etiam credis in JEsum Christum, qui pro nobis passus,

ſus, crucifixus, & mortuus fuit &c. rurſus illo reſpondente: *Ita*, uti communiter ſolent; ulteriùs conetur cum illo elicere actum formalem fidei, id eſt, ex formali motivo fidei, v. g. hoc aut ſimili modô: dicito ergo chariſſime fili, & ex toto corde dicito Symbolum Apoſtolorum, dicito inſuper: credo quidquid ſancta Mater Eccleſia credendum proponit, quia Deus infinitè verax id revelavit &c. quô tandem obtento adhortetur illum, ut velit deinceps meliùs addiſcere ea, quæ fide divina ſunt cuilibet fidelium credenda; ſecùs enim non eſſet abſolutione dignus, prout liquet ex propoſitione 64. ab Innocentio XI. damnata in ſequentibus terminis: *Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantia myſteriorum fidei, & etiamſi per negligentiam etiam culpabilem neſciat myſteria SS. Trinitatis, & incarnationis Domini noſtri JEſu Chriſti.* Tum verò ſecurâ conſcientia illum abſolvat.

CASUS TERTIUS.

Caja Lutheranæ Sectæ amore capta ſtatuit patrios lares (in quibus hactenus Lutheraniſmus impunè nunquam fuerat toleratus) deſerere, & aliò ubi demum ejusdem Religionis exercitium toleraretur, emigrare. Verùm vix patriam egreſſa (neſcio quô fato) in alieno territorio ſeu pago merùm Catholico incidit morbum lethalem: hinc ſponſus Cajæ, qui

cæteroquin bonus Catholicus cæco duntaxat amore eandem fuerat comitatus, de salute animæ non minùs, quàm corporis sollicitus, accessit R. Dominum Parochum loci, ubi Caja decubuit, ab eo humiliter petens, quatenus dignaretur Cajam invisere, eámque ad bonam seu Christianam mortem disponere, ita tamen, ut de purgatorio, de indulgentiis, de confessione auriculari &c. utpote nunquam persuadendis Cajæ, omninò præscinderet. R. D. Parochus tum animæ tum etiam divini honoris zelo ductus illicò secutus est sponsum, cúmque Cajam invenisset jamjam cum morte luctantem, elicito priùs actu Fidei in Deum unum & trinum, nec non in JEsum Christum &c. eandem ad dolorem universalem de peccatis concipiendum disposuit, quô obtento Cajam sub conditione absolvit. Quæritur jam, an R. D. Parochus benè egerit?

34 R. Omninò benè & laudabiliter. Ratio est: quia conatus fuit modo meliori, quô in his circumstantiis fieri poterat, procurare animæ salutem, disponendo scilicet infirmnm tum ad verum dolorem supernaturalem de peccatis, tum etiam ad assentiendum fidei mysteriis simpliciter ad salutem creditu nenecessariis. Benè proin egit, partim qnòd eam absolverit, ne fortassis cum sola attritione decedens ex hac vita incurreret æternam damnationem, quæ accedente simul beneficio absolutionis fortassis obtinuit salutem æter-

æternam; partim etiam, quòd non absolutè, sed sub conditione duntaxat illam absolverit; quia quotiescunque ex una parte affulget probabilis spes valoris hujus Sacramenti, ex altera verò timendum est periculum frustrationis, tunc urgente casu necessitatis potest, immò & debet administrari non absolutè, sed sub conditione ad consulendum tum animæ saluti, tum etiam reverentiæ Sacramenti, veluti diximus *in theolog. Sacram. part.* 2. *Conf.* 8. *n.* 200. *& seqq.* atqui in hoc casu revera erat summum periculum animæ: ex altera verò parte nonnulla spes valoris Sacramentalis apparuit, etsi periculum irreverentiæ & nullitatis Sacramenti ob pertinaciam Cajæ, utpote educatæ in partibus Catholicorum procul dubio fuerit majus: ergo R. D. Parochus benè egit, eam sub conditione absolvendo.

At, inquies, Caja in facie Ecclesiæ fuit hæretica, simúlque pertinax, veluti liquet ex relatione sponsi, neque erat parata corrigi ab Ecclesia: ergo nullatenus debuisset absolvi, nequidem sub conditione.

℞. Negando conseq. Ex hoc enim plus 35
non convincitur, quàm, quòd non debuerit absolvi absolutè; enimverò multi procul dubio reperiuntur hæretici, pertinacissimè contradicentes S. Pontifici, vel Ecclesiæ Romanæ, eò quòd de hac nil, nisi scabiosum & infamatorium unquam audiverint, qui, si agno-

ſcerent veritatem fidei Catholicæ, procul dubio incunctanter eandem amplecterentur: & licet Caja utpote nata & educata in partibus Catholicorum procul dubio videatur minus excuſabilis ab hæreſi & culpa formali, potuit nihilominus ob inſtantiſſimum animæ periculum ſub conditione abſolvi. Sapienter proin ait La Croix *lib. 6. part. 2. n.* 1866. quòd ſi Sacerdos Catholicus intelligat, hominem acatholicum, ad extrema deductum, prudenter faciat (niſi quid aliud obſtet) eum accedendo: cumque eodem actus Fidei, Spei, & Charitatis eliciendo, manendo in illis, quæ nobis communia ſunt cum hæreticis, ſi tamen circumſtantiæ patiuntur (pergit idem) poteſt poſtea rogare, an non vellet amplecti Fidem ſalvificam & veram, ſi ſciret, ſe non eſſe in vera Fide? Item an non vellet amplecti omnia ad ſalutem neceſſaria, confiteri, & abſolvi? &c. Monet tamen rectè Vindex Gobati *ad propoſ.* 4. quòd, ſi ſpes ſit de amplectenda Religione Catholica, ſimúlque tempus & circumſtantiæ patiantur, hanc debere proponi infirmo. Videatur La Croix *loc. cit.* vel ea, quæ diximus *part.* 2. *Theolog. Sacram. Confer.* 8. *n.* 213.

Ergone, inquies, Caja ſepeliri potuit in loco Sacro?

36 ℟. Potuit ſinè dubio, modò abfuerit ſcandalum. Ratio eſt: quia ſupponitur in mortis articulo dediſſe ſigna Pœnitentiæ, & à

cenſu-

cenſura ſicut & à peccatis ſaltem probabiliter validè fuit abſoluta. Et licèt videatur ingens dubium, an non fuerit hæretica formalis potiùs, quàm materialis; nihilominus ſtante dubio videtur potiùs inclinandum in partem benigniorem pro favore defunctæ, ait rectè La Croix *lib.* 7. *n.* 263. Addo inſuper, ab Henriquez, Suarezio *de cenſur. diſp.* 12. *ſect.* 4. *num.* 2. *in fine*, & à Laymanno *lib.* 1. *tr.* 5. *part.* 2. *c.* 4. *n.* 9. velut probabile ſuſtineri, quòd excommunicatos non vitandos (qualis eatiam erat Caja) modò ante mortem manifeſta ſigna dederint, tametſi ab hæreſi abſoluti non fuerint, liceat ſepelire in loco Sacro, quemadmodum pro iisdem licet offerre orationes publicas, & Sacroſanctæ Miſſæ Sacrificia. Nihilominùs cùm in tali caſu de facili natum ſit oriri ſcandalum, & alia plura incommoda in plebe, præſertim in loco merè Catholico; hinc ſapienter monet Laymann *loc. cit.* Epiſcopum priùs hac de re eſſe admonendum, qui ſi velit, etiam poſt mortem abſolutionem ab excommunicatione poteſt impendere.

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primò, non ſatìs eſſe, quòd homo rudior ſeu de communi plebe credat articulos Fidei implicitè 37
duntaxat, id eſt, in genere præcisè credendo,

quidquid credit S. Mater Ecclesia, vel *quid Deus revelavit &c.* Ratio est: quia status & professio hominis Christiani haud dubiè exigit, ut præcipua Fidei Divinæ mysteria seu articulos & cognoscat, & credat: atqui hoc non præstat, qui in genere duntaxat credit, quidquid Deus revelavit, vel Ecclesia proponit &c. ergo. Hac de causa teste Reding apud Babenstuber *tract.* 5. *disp.* 1. *art.* 1. *n.* 20. Gregorius XI. *in direct. inquisit.* 1. *p. q.* 10. *hæres.* 8. damnavit sequentem propositionem. *Laici non tenentur ad aliquem articulum Fidei explicitè credendum, sed sufficit illis ista conclusio in genere, quòd credunt omne illud, quod Sancta Dei Ecclesia credit.*

38 Colliges 2dò, Fideles quamprimùm pervenerunt ad usum rationis, teneri juxta capacitatem & statum suum talem ac tantam adhibere diligentiam in ordine ad addiscendos Fidei articulos, qualem quisque prudentùm adhibere solet in addiscenda re vel arte sibi multùm utili ac proficua. Ratio de se liquet: quia scilicet cognitio præcipuorum Fidei mysteriorum cuivis fidelium nedum proficua, sed omninò necassaria est salutem secundùm hactenus dicta. Tenentur proin frequentare Parochiam, seu etiam catechesin, quatenus in rebus Fidei ad salutem necessariis instruantur, secus enim juxta qualitatem desidiæ graviter vel leviter peccabunt, uti

utì benè obſervat Matthæucci *in caut. Confeſſ. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 12. Atque hinc ulteriùs

Colliges 3tiò, Parentibus incumbere obligationem graviſſimam inſtruendi (ſive dein per ſe ipſos immediatè, ſive per alios, utpùta Præceptores, Ludimagiſtros &c.) ſuas proles in rebus Fidei ad ſalutem neceſſariis, adeò, ùt ſi eos impediant, vel commoditatem non procurent, vel inſtructionem prorſus negligant, graviſſimè peccent. Ratio eſt; quia hôc modo deficiunt in puncto gravi ab eo, quod iisdem tam jure naturæ, quàm Divino etiam & humano incumbit. Adde inſuper, quòd ex tali neglectu ſequatur in prolibus haud exiguum ſalutis præjudicium: id, quod vel maximè inculcandum eſt hominibus aggreſtibus, qui proles ſuas, dum vix incipiunt ratione uti, applicant paſcendis pecoribus, & raro permittunt eas templum adire, ac rariùs conciones, neque easdem domi inſtruere ſolent, prout multiplex experientia docuit. Ulteriùs 39

Colliges 4tò, Paſtores animarum, quibus cura paſcendi commiſſa eſt, ſub gravi culpa adſtringi ad erudiendos ſubditos ſuæ curæ commiſſos in Fide, aliísque ad ſalutem neceſſariis, ita ut ſecus facientes pro gravitate incuriæ aut deſidiæ peccent mortaliter, ſicut & illi, ait Sporer *tr.* 2. *in decalog. c.* 2. *n.* 14. qui ſcienter promovent Paſtores ignaros, aut quos ſciunt ſuos ſubditos non inſtruere in 40

necessariis ad salutem. Ratio est: quia hi nedum ex charitate vel pietate, uti parentes, sed insuper ex justitia tenentur procurare salutem spiritualem suorum subditorum: ergo si id culpabiliter negligant, graviter peccant, possúntque censuris Ecclesiasticis eò compelli, uti benè docent Sanchez *lib.* 2. *c.* 3. *num.* 15. Laymann, Filliucius & alii. Videatur La Croix *lib.* 2. *n.* 29.

41 Colliges 5tò, hæreticum non teneri ad deserendam suam sectam (& consequenter eam non deserendo non peccare) quamdiu judicat, eam esse verosimiliorem & credibiliorem Fide Catholica. Ratio est: quia quamdiu hoc eidem videtur, pronum est colligere, vel quòd fundamenta Fidei nostræ eidem nondum fuerint satis proposita, vel certè quòd ea hactenus nondum satis penetraverit: at, quamdiu hæreticus non agnoscit fundamenta Fidei Catholicæ, tamdiu non tenetur, immò nec potest iisdem præbere assensum Fidei, quippe qui debet esse firmissimus. Quin immò, tametsi existimaret, Fidem nostram Catholicam esse probabiliùs veram, si tamen stante tali opinione adhuc quodammodo formidet, ne non sit vera, nondum tenetur, immò nec potest præbere assensum Fidei Divinæ; quia hæc niti debet motivo infallibili, quô præciso prudenter nequit dari assensus firmissimus: ergo quamdiu hæreticus non agnoscit, vel certè non penetrat motiva in-

falli-

fallibilia Fidei Catholicæ, tamdiu non poteſt præbere verum aſſenſum Fidei, prout ulteriùs haud obſcurè colligere fas eſt ex illa propoſitione *num.* 21. ab Innocentio XI. damnata: *aſſenſus Fidei ſupernaturalis & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolùm probabili revelationis, immò formidine, quâ quis formidet, ne non ſit locutus Deus.*

Atqui, inquies, idem Innocentius XI. damnavit etiam ſequentem propoſitionem *num.* 4*tam*: *ab infidelitate excuſabitur infidelis non credens, ductus opinione minùs probabili*: ergo quamprimùm apprehendit Catholicam Fidem eſſe magìs probabilem & veroſimiliorem ſuâ ſectâ, tenetur immediatè præbere aſſenſum dogmatibus Catholicis.

℟. Neg. conſeq. quia ex hoc ſolùm erui 42
valet, quòd poſt adeptam ſemel notitiam de majori probabilitate & veritate Fidei Catholicæ culpabiliter perſeveret in ſua ſecta ſibi viſa minùs probabili. Et meritò; quamprimùm enim advertit, ſe probabiliùs verſari in errore Fidei (quæ utique eſt materia graviſſima concernens Dei gloriam & animæ ſalutem) tenetur ulterius invocare Spiritûs S. gratiam, & pro poſſibili indagare in omnimodam veritatem, quô facto procul dubio Deus illum diriget ad talem, à quo accedente Spiritùs S. gratiâ plenariè illuſtrabitur, & omnimodam veritatem deprehendet, veluti plura de hoc nobis exſtant exempla: quodſi

autem

autem neglexerit ulteriorem inquiſitionem, absque dubio culpabiliter perſeverabit in ſuis erroribus, nec excuſari poteſt ab infidelitate adhærendo ſuæ ſectæ, ductus opinione minùs probabili. Videatus Cardenas *in* 2. *Criſi Theolog. diſſert.* 4. *c.* 2. vel La Croix *lib.* 2. *num.* 48.

43 Colliges denique 6tò, in praxi non eſſe neceſſarium, ut Confeſſarius Pœnitentem interroget, vel ut pœnitens ſeipſum examinet, utrum ſatisfecerit præcepto affirmativo de eliciendo actu ſeu aſſenſu interno Fidei. Ratio eſt: quia moraliter loquendo ferè ſemper & infallibiliter quaſi contingere ſolet, ut homo Chriſtianus fidem Chriſti ſemel ex corde amplexus ac confeſſus nedum per annum, ſed etiam per diem aut certè per menſem plures exerceat actus fidei, utputa dum Miſſam audit, confitetur, aut concioni intereſt, tametſi non ita reflexe attendat ad eosdem actus fidei. Fatendum nihilominus eſt, quòd neque Confeſſarii ſuo benè fungantur officio, qui dum à pueris vel puellis hac ſuper re generaliter examinatis, an omnia credant, quidquid S. Mater Eccleſia credit, vel credendum proponit? &c. audiunt frigidum *ita*, illicò contenti aquieſcunt & abſolvunt; ſæpius enim quàm par eſt reſpondendo aſſerere ſolent, Le credere, qui tamen ulteriùs examinati *cur credant?* neſciunt dare ullam prorſus rationem: quem-

admo-

admodum examinati & interrogati *an doleant de ſuis peccatis?* promptiſſimè quidem reſpondere ſolent: *ita Domine;* Qui tamen ulteriùs examinati motivum, *cur doleant;* prorſus ignorare deprehenduntur, cur de peccatis ſit dolendum: ſicut proin talis dolor, utpote motivo ſupernaturali deſtitutus prorſus inſufficiens eſt ad valorem Sacramenti; ita ſanè fides deſtituta motivo ſupernaturali, auctoritatis divinæ ſcilicet, prorſus eſt inſufficiens ad ſalutem. Inculcandum proin in praxi eſt hujusmodi hominibus motivum formale fidei, cumque illis eliciendus actus ſupernaturalis fidei v. g, hoc aut ſimili modo: *Credo, Deum eſſe unum in eſſentia, & trinum in perſonis &c. quia ipſe velut infinitè verax hoc revelavit &c. aut: Credo, Verbum Divinum fuiſſe incarnatum, eò quòd S. Mater Eccleſia hoc velut à Deo infinitè veraci revelatum proponit &c. Videatur de hoc la Croix lib. 2. n. 30. & ſeqq.*

CONFERENTIA SECUNDA.

De Obligatione fidem exteriùs profitendi.

SUMMARIUM.

44. Datur obligatio fidem veram exteriùs profitendi.

45. Id-

45. Idque toties, quoties vel 1. honor Dei & Christi, vel 2. salus propria, aut 3. salus proximi id exigit.

46. 47. & 48. Breviter declaratur, quando illud honor Dei, vel salus propria, aut proximi censeatur exigere.

49. Quænam sit differentia inter dissimulare fidem propriam, & inter simulare fidem alienam.

50. Ob gravem causam quandóque licitè dissimulatur fides vera, modò non instet præceptum vel obligatio hanc exteriùs profitendi.

51. Recensentur breviter nonnulli casus, in quibus vi juris Pontificii datur obligatio deponendi professionem fidei.

52. Nunquam prorsus licet negare fidem veram seu Catholicam; quæ

53. Tripliciter, scilicet vel verbis, vel factis, vel denique signis negari potest.

54. Quandonam quis censeatur fidem negare verbis?

55. Quandonam factis; Et

56. Quando signis: breviter declaratur.

57. Quidnam hìc nomine signorum veniat intelligendum?

58. Signis aut vestimentis distinctivis Nationis duntaxat à Natione, vel etiam Religionis à Religione ex gravi causa probabiliter licitum est uti, non item signis potestativis falsæ sectæ.

59. & 60. Satisfit duabus instantiis in contrarium factis.

61. Resolvitur Casus I. de quodam Sacerdote Catholicp à Consistorio Anglicano examinato de sua fide &c.

92. Qui nullatenus tenebatur fateri conditionem sui status.

63. Quin etiam tutâ conscientia utendo restrictione mentali negare potuit, se quidpiam scivisse de constitutione anglicana prohibitiva &c. &c.

64. Resolvitur Casus II. de quodam chalcographo Catholi-

tholico, qui ſua ſervitia addixerat cuidam alteri A-catholico, diſſimulans fidem propriam.

65. An peccaverit negligendo divina, vel obſervantiam præceptorum Eccleſiaſticorum?

66. Et undenam practicè loquendo ſpecies vel numerus peccatorum ab eo commiſſorum colligendus ſit?

67. Reſolvitur Caſus III. de quodam Præcone Ariano, qui imminente ſibi mortis periculo petiit Sacerdotem Catholicum, in veſtibus ſæcularibus compariturum.

68. Quidſi talis nulla ratione eò adduci poſſit, ut fidem Catholicam per ſe ipſum ante obitum publicè profiteatur?

69. Quidſi perſona privata tantùm id recuſaret?

70. An Præco Arianus poſt recuperatam valetudinem potuerit diutiùs diſſimulare externam profeſſionem fidei?

71. Univerſim omnia illa verba vel facta, quæ ſignificant abnegationem fidei, à Catholico vitari omnimodis debent.

72. Interrogatus à perſona privatà per ſe loquendo non tenetur reſpondere, ſed poteſt eludere interrogantem.

73. Catholicus, cernens SS. Euchariſtiam, vel Crucifixum ab hæretico indignè tractari, tenetur ſe opponere, modò id poſſit utiliter.

74. An, vel quando permiſſum ſit fugere tempore perſecutionis, præſertim Paſtoribus animarum?

75. Per ſe loquendo non impingit in præcepta fidei, qui profert talia verba aut geſta, ex quibus alii poſſunt colligere, quòd non proferantur animò abnegandi veram fidem.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita, ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos caſus practicos circa externam profeſſionem fidei.

Quæ-

Quæres primò, deturné obligatio ſeu præceptum de fide exteriùs profitenda?

44 ℞. Datur ſinè dubio obligatio ſeu præceptum, & quidem duplex, unum affirmativum, vi cujus jubemur fidem veram exteriùs profiteri, prout inſinuat Apoſtolus *Rom.* 10. *Corde enim* (inquiens) *creditur ad juſtitiam, ore autem Confeſſio fit ad ſalutem:* alterum eſt negativum, quô jubemur fidem nunquam negare; id, quod Chriſtus Servator noſter innuit *Matth.* 10. dicens: *Qui me negaverit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.* Idipſum rurſus innuit Doctor Gentium 2. *Timoth.* 2. *Si negaverimus eum* (ait) *& ille negabit nos.* Ex quo liquet, hoc præceptum graviter obligare; ſicut negari à Chriſto gravis eſt pœna ſecundùm *omnes.*

Quæres 2dò, quandonam, vel quoties teneamur fidem noſtram exteriùs profiteri?

45 ℞. Jure naturali ac divino per ſe tenemur ad hoc toties, quoties id exigit vel 1. honor Dei aut Chriſti, vel 2. ſalus propria animæ, vel denique 3. ſalus proximi. Ita D. Thomas 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. quem ſequuntur alii DD. *communiter* Sanchez *in decal. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 2. *& ſeqq.* Sporer *tr.* 2. *decal. c.* 2. *ſect.* 4. *n.* 23. Reiffenſtuel *theolog. mor. tr.* 4. *diſt.* 2. *n.* 43. Ratio eſt: quia cùm juxta Apoſtolum 1. *ad Timoth.* 1. *Finis præcepti ſit charitas;* hinc dicendum, quamlibet virtutem

tem obligare tunc, quando charitas, vel erga Deum, vel erga nos ipsos, vel erga proximum postulat exercitium talis virtutis: at, in casibus mox specificatis charitas supponitur postulare professionem externam Fidei: ergo hæc cadit sub præceptum.

At, inquies fortassis; quandonam igitur honor erga Deum aut Christum, & quando salus propria vel proximi censeri debent exigere hanc professionem externam Fidei?

℟. ad hoc 1. Tunc honor Dei & Christi 46
exigit à nobis externam professionem Fidei, quando alioquin ex nostra taciturnitate Deo aut Christo vel subraheretur magnus honor, vel iisdem, aut Sanctis, Religionivè Catholicæ inferretur blasphemia vel injùria &c. quô casu tenemur nos manifestare tanquam Catholicos & verè Fideles Christo, ac Sanctæ Religioni, utpote hanc, commendando, laudando, pro viribus defendendo, injuriámque impediendo &c. idque etiam cum periculo vitæ. Ita ex *communi DD.* tenet Suarez, *disp.* 14. *de Fide sect.* 2. Eúmque secutus D. August. Michel *Theolog. Canon- moral. Tom.* 2. *p.* 1. *q.* 1. §. 3. *n.* 3. Ratio est: quia ratio naturalis dictat, cuilibet Vasallo incumbere, ut pro viribus defendat honorem sui Prncipis vel Pincipalis: quidni ergo id ipsum teneatur facere Christianus, ubi periclitatur honor Dei & Christi? profectò idipsum nos docuêre innumera Sanctorum

Martyrum exempla, qui pro defensione Divini honoris & Fidei Catholicæ sanguinem & vitam dederunt. Ex quo Doctores communissimè inferunt, quòd quivis Catholicus auctoritate publica (quantumvis in odium Fidei) examinatus, teneatur, non obstante periculo vitæ, suam Fidem publicè profiteri, exemplô Petri & Joannis *Actor.* 4. Verè etenim magnus honor Deo, Christo, Fideique Catholicæ accrescit ex eo, quòd Christianus coram Principibus & Magistratibus hujus sæculi, quantumvis oblatrantibus & contradicentibus, Fidem suam publicè profiteatur; quia hôc modo ejusdem Fidei veritas mirum in modum confirmatur, immò & propagatur.

Secus dicendum, si quis ab homine privato, nullam habente auctoritatem, examinaretur: quô casu tametsi nefas foret Fidem negare, nihilominus licebit Fidem veram dissimulare, vel interrogantem illudere v. g. dicendo: *quid ad te?* aut: *sum addictus illi Fidei, in qua me salvari posse existimo &c.* Excipiunt tamen Doctores: nisi vir interrogatus esset permagnæ Auctoritatis, ita, ut ex hujus taciturnitate alii scandalizarentur, aut dubitare inciperent de firmitate Fidei Catholicæ. Videatur de hoc Tamburinus *lib.* 2. *decalog. cap.* 1. §. 2. *num.* 3. Sporer *ubi suprà n.* 24. Filliuc. *tr.* 22. *n.* 63. Mezger *tr.* 10. *disp.* 19. *art.* 3. *n.* 15. Babenstuber *tract.* 5. *disp.* 1. *art.* 1. *n.* 63. *& seqq.* ℞. 2dò,

℞. 2dò. Salus propria tunc exigit professionem externam Fidei, quando ex hujus dissimulatione quispiam se advertit expositum periculo abnegandæ Fidei, aut certò cogeretur multa agere contra conscientiam propriam, & legem Dei, utputa frequentare acatholicorum Ecclesias, conventicula, eorum Cœnæ communicare &c. Ita Suarez *l. cit. n.* 8. Castropalao *part.* 1. *tr.* 4. *disp.* 1. *punct.* 13. *n.* 7. 47

℞. jam 3tiò. Tunc salus proximi exigit à nobis externam Fidei professionem quando alioquin ex nostra dissimulatione periclitaretur; vel quia proximus ab hæreticis seductus fidem veram omnino abnegaret; vel quia scandalizaretur, utpote existimans, ob nostram taciturnitatem vel dissimulationem professionis, veram Fidem sat solidis destitui fundamentis; vel quia hæretici in sua secta ampliùs confirmarentur &c. in his ac similibus casibus quivis fidelium tenetur Fidem suam manifestare, hæreticorum fundamenta, vel potiùs oblatrationes minùs fundatas, pro viribus confutare, vacillantes in vera Fide confirmare, errantes reducere vel instruere &c. modò utiliter & prudenter id possit; idque non solùm ex virtute charitatis, sed etiam ex virtute seu præcepto Fidei; quia virtute hujus non solùm obligamur ad præbendum assensum mysteriis Fidei, sed insuper etiam ad procurandum pro viribus, ùt proxi- 48

mus noster firmiter assentiatur, veluti benè tradunt Sporer *l. cit. n.* 27. Castropalao *cit. n.* 8. Michel ubi suprà *n.* 4. Cardenas *in Crisi Theolog. ad propos.* 18. *ab Innocent. XI. damnatam. Dissertat.* 12. *c.* 2. *n.* 19.

Quæres 3tiò, sitnè aliquando licitum Fidem veram dissimulare?

49 Ante responsionem ad hoc quæsitum dandam notandum est & benè advertendum, longè aliud esse *dissimulare seu occultare veram Fidem*, & aliud *factis simulare Fidem seu sectam falsam.* Simulatio falsæ Fidei tunc fit, quando quis verbis aut gestis significat, se profiteri illam sectam v. g. Zwinglianam &c. Dissimulatio autem veræ Fidei tunc censetur fieri, quando Catholicus in factis & gestis suis ita se exhibet, ut alii colligere nequaquam possint; sitné Catholicus, necné? Omnis itaque, qui verbis aut factis Fidem veram exteriùs negat, eam pariter, etsi fortassis in mente adhucdum retentam, occultat, non tamen vicissim omnis, qui Fidem veram occultat vel dissimulat, censendus est eam negare, ait sapienter Herincx *disp* 8. *n.* 33. *b. not.*

50 ℞. jam ad quæsitum. Per se loquendo licitum est dissimulare veram Fidem idque toties, quoties nec honor Christi aut Dei, neque salus propria vel proximi postulat externam Fidei professionem. Ita ex communi DD. Herincx *part.* 3. *tract.* 1. *disp.* 8. *n.* 34. Reiffen-

Reiſſenſtuel *Theolog. mor. tr.* 4. *diſt.* 2. *n.* 45.
Ratio eſt: quia extra caſus mox ſpecificatos
præcepto Fidei Divinæ non tenemur Fidem
noſtram exteriùs profiteri: ergo hujus pro-
feſſionem licitè diſſimulamus. Quin etiam
hujusmodi diſſimulatio poteſt ſubinde eſſe
multùm proficua, immò ad Dei gloriam &
animarum ſalutem neceſſaria, utputa ad
confortandos Catholicos in medio hæreti-
corum degentes: ergò in ſimili caſu pruden-
ter omnino diſſimulatur Fides Catholica,
ſive fugiendo aut declinando examen, ſive
utendo veſtibus aut ſignis alienæ nationis vel
conditionis ſeu etiam ſtatùs hominum, velu-
ti ampliùs patebit ex proximè dicendis.

Dixi: *per ſe loquendo* licitum eſt diſſi- 51
mulare &c. fatendum quippe eſt, quandoque
per accidens (vi ſcilicet juris humani poſi-
tivi) dari obligationem profeſſionem Fidei
exteriùs deponendi: nam 1. Concilium Tri-
dentinum *ſſ.* 24. *c.* 12. *de Reform.* præſcribit
profeſſionem juratam Fidei omnibus provi-
ſis de beneficiis curatis, aut de Canonicati-
bus & dignitatibus in Eccleſiis Cathedrali-
bus, nec non promotis ad Epiſcopatum vel
Archi-Epiſcopatum &c. Quòd Pius IV. Mo-
tu propio *Injunctum Nobis* extendit ad Præ-
latos Monaſteriorum ſeu locorum Regula-
rium, & inſuper motu proprio *In Sacroſan-
cta &c.* ad omnes Doctores, Magiſtros, Re-
gentes, & alios quoscunque cujuscunque ar-

tis & facultatis Profeſſores, ídque ſub graviſſimis pœnis. Ex quibus Rodriquez *tom.* 22. *qq. Regul. q.* 73. *art.* 2. aliique Doctores communiter inferunt, hanc obligationem eſſe gravem, licèt in pluribus Religionibus hæc conſtitutio non videatur recepta quoad Prælatos, ait Herincx *cit. n.* 5. De quo utiliter videri poteſt Sanchez *moral. lib.* 2. *c.* 5. *per tot.* vel Michel *Theolog. Canon-moral. tom.* 2. *q.* 1. §. 3. *n.* 13.

Quæres 4tò, ſitné etiam aliquando licitum Fidem Catholicam exteriùs negare?

52 ℟. In nullo prorſus caſu, ne quidem mortis evadendæ cauſâ fas eſt Fidem veram ſeu Catholicam negare, ſive verbis, ſive etiam factis, aut ſignis. Ita *Omnes Orthodoxi* contra Gnoſticos, Samſeitas, Priſcillianiſtas, Anibaptiſtas, alióſque ſat multos hæreticos & politicos, vel potiùs libertinos hujus temporis, exiſtimantes, ſatìs eſſe, quòd Fidem veram retineant in pectore, licèt in Foro externo eandem negent. Ratio autem hujus eſt: quia præceptum de *nunquam neganda Fide* eſt negativum: atqui ea eſt natura præceptorum negativorum, quòd ſemper ac pro ſemper ſoleant obligare &c.

Et certè talis negatio eſt mendacium non minùs pernicioſum Fidei, quàm injurioſum Chriſto, quaſi verò is non eſſet tantæ auctoritatis vel veritatis, ut mereatur publicam coram hominibus profeſſionem. Quamob-

rem

rem ipſemet Chriſtus poſteaquam *Matth.* 10. præcepit, ne timeamus Tyrannos, qui in odium Fidei ac doctrinæ Catholicæ occiderent corpus &c. illico ſubjunxit: *qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo &c.* at, hæc negatio procul dubio ſupponit gravem culpam: ergo &c.

Dixi notanter, nunquam prorſus licitum eſſe, Fidem veram negare, ſive *verbis*, ſive etiam *factis* aut *ſignis*: pro cujus pleniori intellectu ſciendum rurſus eſt, Fidem dupliciter negari poſſe, ſcilicet 1. *directè* ſeu etiam *explicitè.* 2. *indirectè* vel, ùt alii loquuntur, *implicitè.* *Directè* Fidem negat, & negando mortaliter peccat (per ſe loquendo) quisquis apertis verbis ſive ſeriò ſive fictè quidem, ſed ita, ut nemo advertat fictionem, prolatis, dicit, ſe non eſſe Chriſtianum, vel non eſſe Catholicum, Papiſtam &c. vel qui dicit ſe non credere hunc vel illum articulum Fidei Catholicæ v. g. de exiſtentia purgatorii, veri Sacrificii Miſſæ &c. de exiſtentia Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſticis &c. vel qui dicit, ſe eſſe Lutheranum, Calviniſtam, Turcam &c. Indirectè autem & interpretativè Fidem veram negare cenſetur, & negando mortaliter peccare, qui vel veram Fidem eô tempore, quô urget præceptum Confeſſionis externæ diſſimulat, vel ſectam falſam ſignis, operibusvè ſimulat. Ve- 53

 rùm

rùm pro majori dilucidatione hujus responsi ulteriùs.

Quæres 5tò, quisnam implicitè saltem censendus sit negâsse veram fidem verbis?

54 ℞. ad hoc, illum censendum esse implicitè saltem negâsse fidem verbis, qui de sua fide interrogatus vel examinatus, præsertim publica auctoritate, respondet verbis ambiguis & æquivocis, ita, ut ab audientibus judicari debeat fidem Catholicam negâsse utputa si à Magistratu Lutherano examinatus, an sit Evangelicus? in partibus, ubi nomine Evangelicorum ab omnibus communiter intelliguntur Lutherani, prout fit in imperio, qui, inquam responderet, se esse Evangelicum, esto sub intelligeret, verum Evangelium Christi, & non aliud, quod Lutherus corrupit; vel qui v. g. in Anglia interrogatus an sit fidei Regiæ (quô nomine defacto communiter intelligunt fidem acatholicam) responderet se esse fidei regiæ, subintelligendo, quòd profiteatur fidem antiquorum Regum Angliæ, quæ fuit Catholica, & salvifica. Ita Sporer *n.* 31. & Tamburinus *lib.* 2. *c.* 1. §. 2. *n.* 4. & alii DD.

Quæres 6tò, quinam censeantur negare veram fidem factis?

55 ℞. Factô veram fidem negare convincitur, quisquis voluntariè exercet opus seu actionem, quæ vel ex natura sua, vel ex institutione hominum, vel certè ex circumstan-

tiis

tiis loci, temporis, perſonarum &c. profeſſionem falſæ ſectæ ſignificat uti ſunt 1. thus Idolo incendere: coram eo venerationis causâ genuflectere, pectus tundere &c. 2. Profanæ hæreticorum Cœnæ communicare, aliavè miniſteria ad eorum ſectam ſpectantia exercere, utputa cantare cum Lutheranis in eorum templis, præſertim tales cantus, quibus Religioni noſtræ Catholicæ, aut Eccleſiæ Catholicæ vel quod idem eſt, Papiſtis aut Papæ malè imprecari ſolent &c. 3. Sectariorum Conventus, Conciones vel templa ordinariè frequentare, ita ſcilicet, ut à reliquis ſectariis meritò credatur quaſi unus ex illis, ſcilicet hæreticis; idque præſertim in caſu, quô Rex, Princeps, aut Magiſtratus Acatholicus in odium Religionis Catholicæ mandaret, ut omnes in proteſtationem ſectæ illius frequentent Eccleſiam, & communibus exercitiis Religionis Acatholicæ interſint, prout olim in Anglia factum fuiſſe conſtat: quô caſu nulli Catholicorum liceret obedire ejusmodi edicto, nequidem ſub prætextu vel cum proteſtatione, quòd nolit intrare illam Eccleſiam animô proteſtandi alienam ſectam, ſed præcisè animô obtemperandi mandato Regis &c. cùm enim Rex edictum fecerit in odium Religionis Catholicæ, atque ideo frequentatio Eccleſiæ Anglicanæ ſaltem ex inſtitutione humana habuerit rationem ſigni proteſtativi ſectæ Calviniſticæ,

hinc protestatio privati hominis utpote contraria facto ingredientis scilicet Ecclesiam &c. minimè cohonestare potuit talem ingressum, prout iu hoc ipso casu declarâsse legitur Paulus V. apud Sanchez, *lib.* 2. *moral. c.* 4. *num.* 27. & Filliuc. *tr.* 22. *n.* 87. 4tò denique ipsô facto fidem negare meritò præsumitur, qui diebus ab Ecclesia interdictis sinè justa causa aliis cognita ordinariè comederet carnes cum hæreticis, vel more hæreticorum, vel qui semel duntaxat illas manducaret, sed in iis circumstantiis, in quibus ab hæretico fuissent appositæ in odium Papæ, vel Ecclesiæ Romano-Catholicæ &c. Videantur de his Sanchez *loc. cit.* Michel *ubi suprà num.* 22. & *seqq.* vel Sporer *tract. in decalog. c.* 2. *sect.* 4. *à n.* 37.

Quæres denique septimò, quandonam quis censeatur fidem veram abnegare signis?

56 ℟. Omnis ille meritò præsumitur fidem veram signis interpretativè saltem negare, qui tametsi non instet præceptum de fide externè profitenda, utitur signo aliquo directè vel indirectè manifestativo hæresis, seu etiam infidelitatis, Ratio est: quia ipsô facto vel signo, utpote infidelitatis manifestativo seu protestativo supponitur, imò debet supponi, quod velit hæresin aut infidelitatem protestari, prout ampliùs constabit ex proximè dicendis; unde pro majori dilucidatione hujus resolutionis ulteriùs

Ad-

Advertendum eſt, nomine ſignorum pro- 57
ut à factis diſtinguuntur, hìc potiſſimum intelligi veſtimenta, aut certum modum veſtiendi, ſen etiam ornandi corpus : hac de cauſa Doctores communiſſimè diſtinguere ſolent triplex ſignorum ſeu etiam veſtimentorum genus. Primò namque dantur ſigna ſeu etiam veſtimenta diſtinctiva Nationis à Natione vel Gentis à Gente non tamen ſectæ, utì ſunt veſtitus Turcicus, Perſicus, & Anglicus &c. 2dô, alia reperiuntur ſigna vel veſtimenta : quæ ex primaria inſtitutione ad naturalem uſum, utputa corporis veſtiendi, tegendi, vel etiam ornandi ſunt deſtinata, poſtea verò, ſive ex conſuetudine, ſive etiam ex pacto & lege vel inſtitutione politica obtinuêre vim diſtinguendi infideles à fidelibus, prout de facto habent Romæ, flavus pileus Judæorum, & alibi faſcia ſeu tobalia alba Turcarum, item habitus Prædicantium &c. Denique 3. alia dantur ſigna ſeu etiam veſtimenta merè inſtituta ad falſum cultum, qualia ſunt illa, quibus utuntur Sacrificuli Idolorum in ſuis Sacrificiis & ſuberſtitioſis ritibus. Inſuper ſapienter advertunt Sanchez *lib.* 2. *decalog. c.* 4. *n.* 16. & Sporer ubi ſuprà *n.* 35. dari nonnulla ſigna, quæ non ſolùm ſunt diſtinctiva Sectæ à Secta, ſed inſuper proteſtativa ſectæ vel hæreſeos, ita quidem, ut quicunque demum tale ſignum portat, intelligatur ſe manifeſtare velut ſectatorem ejusdem hæreſeos. At,

At, inquies, quibusnam ergo ſignis uti fas eſt absque præjudicio fidei, & quibus non?

58 ℟. ad hoc quæſitum cum diſtinctione; enimverô ſignis primi generis ex mox recenſitis uti fas eſt ex quacunque rationabili cauſa: ſimiliter ex gravi & verè ponderante cauſa licitum eſt uti ſignis 2di generis, modò NB. abſit ſcandalum, & non urgeat vel obliget præceptum profitendi fidem exteriùs: at verò ſignis 3tii generis uti quacunque demum de cauſa, probabiliùs nefas eſt. Hæc reſponſio quoad primùm membrum eſt communiter recepta, quoad 2dum verò & 3tium multos patitur Adverſarios.

Ratio autem noſtræ reſolutionis in praxi verè probabilis hæc eſt: quia, tametſi nunquam liceat exteriùs profiteri fidem aut ſectam falſam, nihilominus ob gravem & verè rationabilem cauſam fas eſt diſſimulare fidem veram: at, qui utitur ſignis aut veſtibus merè diſtinctivis Nationis à Natione, aut infidelium quidem à fidelibus, ſed ex fine duntaxat politico, uti eſt flavus pileus Judæorum Romæ, vel flavus annulus Francofurti, per hoc minimè cenſeri debet velle profiteri Judaismum, vel aliam ſectam falſam, benè verò is, qui utitur ſignis proteſtativis falſæ Religionis: ergo prioribus uti fas eſt ex motivo rationabili v. g. occultandi fidem vel ſtatum ob bonum animarum, &c.

non

non item poſterioribus. Neque propterea quòd v. g. Sacerdos Catholicus ſe induat veſtibus ſæcularibus eo fine, ut ſecuriùs in partibus merùm acatholicis v. g. in Anglia &c. degat, cenſeri debet fingere, aut mentiri voluiſſe; non enim eo fine utitur veſtitu laicorum, ut alii credant ſe eſſe laicum, ſed utitur eo fine, quatenùs is, primariò deſervit ad tegendum corpus, ſecundariò autem ad occultandum ſuum ſtatum, quem non tenetur aliis hic & nunc pandere, ac denique ad evadenda alia pericula vel incommoda. Verùm contra hoc

Dices: ſi licet uti veſtibus infidelium diſtinctivis à fidelibus, eô quòd deſerviant tum ad tegendum corpus, tum etiam ad occultandum ſtatum vel evadendum periculum, permiſſa interim deceptione aliorum exiſtimantium hunc hominem (qui Sacerdos eſt) eſſe laicum, vel eſſe infidelem &c. ergo ex eodem fine licebit uti veſtimentis nedum diſtinctivis, ſed etiam proteſtativis falſæ ſectæ; ſiquidem & hæc veſtimenta deſerviant ad tegendum corpus &c. &c.

℟. Equidem ob hanc rationem à Sanche- 59
zio, Lugone, Sporer, aliíſque multis & permagni nominis Doctoribus permitti uſum ſimilium veſtimentorum aut ſignorum, modò præter vim proteſtativam inſuper habeant alium uſum indifferentem, prout revera habere videntur veſtimenta:

Nihilo-

Nihilominus contraria opinio & reſolutio mox data, quam hodiedum mordicùs tenent Henno *tr. de virtut. diſp.* 4. *q.* 1. *Reſolut.* 5. *ad Dices* 4tò. Caſtropalao *part* 1. *de fide tr.* 4. *diſp.* 1. *pu.* 17. *n.* 17. Toletus, Navarrus, Lopez aliique plures ab eodem relati, nedum tutior, ſed & probabilior, immò propè certa, ideóque omnimodis tenenda mihi videtur hac ratione: quia geſtatio talis veſtis, utpote proteſtativæ (ut ſupponitur) importat actualem cultum & honorem falſæ ſectæ, qui honor & cultus ſuperſtitioſus probabiliſſimè ſeparari nequit à geſtatione: ergo quicunque utitur hujusmodi veſte, peccat peccato infidelitatis, quantumvis intrinſecè proteſtetur, ſe nolle uti tali habitu, niſi in quantum deſervit ad honeſtè tegendum corpus: ferè quemadmodum is, qui Idolo thus incenderet, in fidei legis impingeret, eſto non haberet alium animum incendendi ſeu adolendi thus, quàm caput per hujusmodi incenſum confortandi. Aliud longè eſt de eo, qui portat veſtimentum merè politicè diſtinctivum fidelis ab infidelibus; quia cùm hæc ſigna aut veſtimenta inſtituta ſint ex fine merùm politico (v. g ùt ſciatur ubinam habitare, vel quantum tributum aut pedagium pendere debeat, qui illud portat) profectò ex hujusmodi portatione minimè arguere aut inferre licet, quòd per tale veſtimentum vel ſignum intendat particularem

rem cultum aut honorem exhibere falſæ ſectæ.

At, replicabis adhuc: Qui verbis diceret: *Ego ſum Turca*, vel: *Ego ſum Judæus &c.* procul dubio peccaret contra externam profeſſionem Fidei: ergo ſimiliter peccat, qui verbis, aut qui veſtimentis idipſum dicit.

℞. Negando ſuppoſitum conſeq. & pari- 60
tatem; cùm enim verba non habeant alium finem, quàm expreſſionem mentis, ſeu conceptuum mentalium; hinc fit, quòd quicunque demum aſſertivè dicit, ſe eſſe Judæum &c. niſi aliunde ex circumſtantiis conſtet, quòd non loquatur ſeriò & ex mente, judicari debeat eſſe Judæus &c. Econtra cùm juxta dicta veſtimenta habeant duplicem finem, ſcilicet primarium, qui eſt *tegere corpus* & ſecùndarium, qui eſt diſtinguere Nationem à Natione, vel infidelem à fideli: hinc qui utitur tali ſigno aut veſtimento, quod non eſt ſimul proteſtativum alienæ ſectæ, non illico à videntibus argui vel judicari poteſt, quòd hoc faciat in ordine ad profitendam alienam ſeu falſam ſectam. Nunquid enim (ait rectè D. Michel *part.* 1. *q.* 1. §. 3. *n.* 22.) qui Romæ patratô homicidiô, ut fugeret tutiùs, aſſumpſiſſet habitum proprium Judæorum, & fuiſſet deprehenſus tanquam à fide Apoſtata puniretur? minime. Nunquid qui ejusmodi vel aliud grave delictum Auguſtæ commiſiſſet, & ad evadendum arripuiſ-

ripuisset habitum alicujus Prædicantis, propterea reus ageretur hæresis Lutheranæ? minimè gentium: consequenter(subdit idem) evidens signum est, talia, licèt vel lege vel usu sint accessoriè discretiva infidelium à fidelibus, posse gravi de causa usurpari à fidelibus sine læsione fidei.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici circa externam professionem fidei.

CASUS PRIMUS.

Titius Religiosus & Sacerdos Londoni in Anglia in cujusdam prædivitis Mercatoris domo clam ad aram stetit, Deóque litavit: paulò pòst verò à quodam Apostata proditus, mox altera die ad Consistorium (uti vocabant) Anglicanum citatus fuit, ibidémque in pleno consessu à quodam Cancellario sequentia interrogatus. 1. quod ei nomen? 2. quæ patria? 3. an sit Catholicus? 4. an etiam Sacerdos? 5. an, vel quoties præsumpserit legere Missam, & quibus in locis? 6. an non sciverit, hoc vi constitutionum Anglicarum gravissimè esse prohibitum? Sacerdos ad hæc liberrima voce respondit: Vocor Titius: Patriâ sum italus, & nedum Catholicus, sed & Sacerdos. Missam hinc inde jam sæpiùs celebravi, ubicunque demum occasionem commodam nactus fui,

fui, & hodiedum celebrarem, modò mihi offerretur occasio. De cætero, ùt jam audistis, Anglus ego non sum, nec intelligo linguam anglicanam, unde nec mirum, quòd de vestra tam gravi prohibitione divinorum hactenus nihil audiverim. *Cancellarius post modicam deliberationem, & collecta in absentia Titii vota à reliquo consessu mox sequentem tulit sententiam:* Gratias (*ajebat*) referas Deo, quòd nostras constitutiones hactenus ignoraveris; secus enim lumen cœli fortassis non ampliùs videres: scias interim à toto consessu peremptoriè tibi præcipi, ut intra spatium viginti quatuor horarum hac civitate, proximis verò diebus reliquo nostro Regno exulas, secus si feceris, quamprimùm deprehensus infallibiliter perpetuò incarceraberis. *Hæc ex ore Titii reducis intellexi. Jam verò ad nostrum propositum dubitare licet* 1. *an fuerit obligatus fateri se esse Catholicum?* 2. *an fuerit obligatus fateri statum Sacerdotalem, & quòd jam sæpius in Anglia ad aram hinc inde steterit?* 3. *an salvâ conscientia potuerit negare, se quidpiam de constitutionibus anglicanis, tam graviter prohibitivis scivisse?*

61 ℞. ad hanc speciem facti 1. Titius non obstante quocunque periculo tenebatur fateri se esse Catholicum. Ratio est: quia secundùm dicta *n.* 45. & 46. tenemur profiteri fidem veram, quotiescunque id exigit honor

Dei & Chriſti ; quippe cui revera magnus honor fuiſſet ademptus, caſu quo Titius ſive ex timore, ſive ex verecundia negâſſet ſe eſſe Catholicum, ſeu quod idem eſt, profiteri illam doctrinam, quam Chriſtus Servator noſter docuit, voluitque ubivis locorum publicè conteſtatam coram Regibus ac Principibus terræ; id quod ampliùs confirmari poteſt ex illa propoſitione *n.* 18. ab Innocentio XI. damnata : *Si à poteſtate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ùt Deo & Fidei glorioſum conſulo: tacere ùt peccaminoſum per ſe, non damno.*

Quin etiam ſecundùm dicta in ſimili caſu ne quidem licet uti verbis æquivocis, ex quibus interrogantes poſſent ac deberent præſumere, reſpondentem non eſſe Catholicum, ſed alterius ſectæ: nec unicum duntaxat, ſed multiplex peccatum committit, qui publicè interrogatus fidem negat, nam 1. mentiendo peccat contra veracitatem. 2. peccat contra virtutem Religionis peccato commiſſionis contra præceptum negativum de nunquam neganda fide. 3. peccat peccato omiſſionis contra præceptum affirmativum de profitenda fide. 4. inſuper peccat peccato ſcandali, ſi alii ex taciturnitate vel potiùs negatione inducantur ad abnegandam veram fidem, vel etiam ad pertinaciùs inhærendum falſæ ſectæ. Videatur de hoc Matthæucci *in cautel. Confeſſar. lib.* 2. *c.* 12. *n.* 3.

℟. jam

℞. jam ad 2dum. Titius minimè fuit obligatus fateri statum Sacerdotalem, neque quòd in Anglia jam sæpiùs hinc inde ad aram steterit. Ratio est: partim quia consistorium Anglicanum non habuit legitimam potestatem examinandi Sacerdotem Catholicum, præsertim in odium fidei veræ: partim etiam, quia per hoc, quòd negaverit suum statum, minimè censeri debet negâsse fidem veram; secus enim & laicus negando se esse Sacerdotem, dici deberet, negare fidem. Accedit insuper, quòd Consistorium Anglicanum quartum & quintum interrogatorium non posuerit in ordine ad explorandam fidem Titii, quippe quam ex responsione ad 3tium jamjam habuit exploratam, sed potiùs ad dignoscendum crimen (quale tamen non commisit) seu etiam transgressionem constitutionis Anglicanæ, ad quam pariter in conscientia non fuit obligatus. Et datò etiam, non concesso, quod per 4tum & 5tum interrogatorium voluisset explorare fidem Titii, nihilominus negando se esse Sacerdotem, aut se unquam celebrâsse, per hoc non negâsset fidem, sed potiùs aliquid accessoriè & merùm per accidens se habens ad veram fidem. Insuper rectè advertit Sporer *tr.* 2. *c.* 2. *sect.* 4. *n.* 24. quòd quavis demum auctoritate examinatus; an sit Sacerdos? an Monachus? an Sacrum legerit? an jejunet diebus ab Ecclesia Catholica interdictis?

62

ctis? &c. etiamsi advertat, ex mente interrogantis idem esse ac quærere, an sit Catholicus? nihilominus sine præjudicio fidei & tutâ quidem conscientia, modò utatur debita restrictione mentali, negare possit, se esse Sacerdotem &c. quia multi dantur non Sacerdotes, non Monachi, non legentes Sacrum, non servantes jejunium &c. qui tamen sunt boni Catholici. Secus dicendum foret, casu quis interrogatur, an sit Papista? quia hæc interrogatio æquivalet huic: an sit Catholicus? quemadmodum igitur nunquam licet negare, se esse Catholicum, ita nec licet negare, se esse Papistam. Videantur de his Tamburinus *lib.* 2. *Decalog. c.* 1. *§.* 3. *num.* 3. Matthæucci *ubi suprà c.* 12. *n.* 8. Henno *loc. cit. Resol.* 8. vel Kresslinger *in addit. post. n.* 52. *ad tr.* 4. *dist.* 2. *R. P. Reiffenstuel.*

63 ℞. jam ad 3tium. Esto Titius non ignoraverit Constitutionem Anglicanam, vi cujus Catholicis interdicitur exercitium Religionis, potuit nihilominus utendo debita restrictione mentali negare se quidpiam scivisse, intelligendo scilicet de constitutione justa & obligante, de qua Judex interrogâsse censendus est. Ratio est: quia dicta constitutio, utpote in odium Christianæ Religionis & in perniciem animarum facta, reipsa coram Deo non est justa, neque habet vim obligandi, æquè parùm ac illa Principum Syna-

Synagogæ *Actor.* 4. *v.* 18. vi cujus prohibuêre Apoſtolis, ne evangelizando gentibus Chriſtum annuntiarent: prout jam diximus *tract. prælim. Confer.* 9. *num.* 253. Et certè Cancellarius ille Anglicus reſpectu Titii noſtri ceu Sacerdotis Catholici non fuit Judex legitimus: atqui Judici non legitimo vel non legitimè interroganti, nullus tenetur reſpondere. Adde inſuper, quòd quicunque demum & quantumcunque reus poſſit Judici probabiliter cum reſtrictione non purè mentali reſpondere, ſi prævideat, ſe aliter non evaſurum imminens ſibi periculum mortis, exilii, carceris perpetui, aliudvè conſimile grave malum, veluti docet Palavicinus *de fide c.* 2. eundémque ſecutus la-Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 287. at, Titius aliâ via in his circumſtantiis non potuit declinare carcerem &c. ergo

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Chalcographus Catholicus diſſimulata fide ſua ſervitia Auguſtæ locavit cuidam Chalcographo Acatholico in hac arte Magiſtro; tum quia artificem Catholicum, cui ſua locâſſet ſervitia, invenire non potuit; tum etiam quia ab illo Acatholico ſe in hac arte ampliùs perfectum iri ſperat; hac de cauſa jam ab aliquot menſibus egit quaſi unus ex illis, id eſt, Lutheranis; nam 1. *nullam prorſus hactenus fecit crucem.* 2. *Eccleſias Eorundem regulari-*

ter frequentavit. 3. Diebus ab Ecclesia interdictis comedit carnes. 4. Diebus festivis Missam non audivit. 5. Denique dum subinde fidem Paptisticam (utì appellare solent) ejusdémque ritus traduci audivit, ne dum non contradixit, verùm etiam ut fidem suam protinus dissimularet, iisdem corrisit. Quæritur jam, an Sempronius peccârit vel quomodo?

64 ℟. Sempronium hæc & similia factitando peccâsse procul dubio graviter nedum contra præceptum affirmativum de fide Catholica exteriùs profitenda, sed etiam contra præceptum negativum de fide non neganda. Ratio hujus evidenter colligi potest ex dictis *n.* 55. quisquis enim ordinariè frequentat Sectariorum Ecclesias, Conciones &c. ita, ut videatur, & ab omnibus quasi habeatur, aut certè haberi debeat quasi unus ex illis, præsertim si fidem Catholicam traducentibus corrideat &c. non solùm hanc minimè profitetur, sed potiùs negâsse censendus est: at, hoc fecit Sempronius, veluti constat ex specie facti hujus: ergo.

Nec dubitandum, quin Sempronius ex ulteriori cohabitatione & conversatione cum hæreticis foret expositus periculo omnimodis abnegandi fidem; nam corridendo traducentibus ritus, fidémque Catholicam satis videtur ostendere, quòd hanc exiguo habeat in pretio, & quasi pudeat, esse se Catholicum. Quin etiamsi supponeretur hæc & similia

ſimilia non feciſſe animo abnegandi vel ſpernendi ſuam fidem, ſed præcisè occultandi, proptereàque perfectiùs addiſcendi ſuum artificium, quia tamen in hoc loco cogitur ſe gerere qnaſi unum ex illis, profanando dies feſtos, non ſervando jejunium, imò Eorundem Eccleſiam & conventicula ſeu etiam Conciones frequentando, cum maximo detrimento bonorum ſpiritualium, hinc à Confeſſario tutâ conſcientia abſolvi non poteſt, niſi ſanctè adpromittat, ſe quamprimùm moraliter potuerit, deſerturum hanc conditionem, ſuáque ſervitia alteri Catholico locaturum, ubi habuerit occaſionem Catholicè vivendi, Deóque modô debito ſerviendi. Videatur Gobat *Theolog. experim. tr.* 5. *n.* 321. & 337. vel noſter A. R. P. Kazenberger *in Supplemento I. P. Sargar, confer.* 24. *n.* 24.

Ergonè, inquies, judicandum aut concludendum eſt, Sempronium toties peccâſſe mortaliter, quoties Sacrum neglexit, vel jejunium Eccleſiaſticum non obſervavit?

℟. Minimè gentium; certum quippe eſſe debet, dari multas cauſas excuſantes tum ab auditione Sacri, tum etiam ab obſervantia feſtorum, prout apud omnes etiam catholicè ſentientes in confeſſo eſt. Profectò R. P. Gobat inſignis Auctor & Moralium Profeſſor *in ſua Theolog. experim. tr.* 5. *n.* 441. conformiter ad mentem aliorum, quos ibi 65

à num. 437. refert & citat, docet, ab auditione Sacri excusare saltem mediocrem incommoditatem in bonis animi, corporis, famæ vel fortunæ: at, minimè dubitandum est, quin Sempronius interim deserendo hanc conditionem debuisset subire haud modicam fortunæ suæ jacturam; cùm supponatur, non potuisse invenire alium Dominum, cui sua locâsset servitia: ergo intuitu hujus incommodi declinandi potuisset una alteravé vice dissimulare auditionem Sacri vel observantiam jejunii, eò quòd Ecclesia ceu pia & sapientissima Mater ex similibus motivis velit filiis suis condescendere, utì benè advertit Sanchez *in Consil. moral. l.* 7. *c.* 2. *dub.* 45. Cogendus nihilominus est Sempronius ad deserendam quantocyùs hanc conditionem, ob rationes mox datas.

66 Et quia secundùm dicta *de actib. hum. Confer.* 3. *n.* 62. bonitas & malitia actuum humanorum vel maximè dependent à judicio practico prudentiali; hinc ad practicè in hoc casu colligendum tum numerum, tum etiam speciem peccatorum vel maximè juvabit examinare Sempronium, qua mente, quavè fide aut conscientiá frequentaverit Lutheranorum Ecclesias, Conciones &c. carnes comederit, & Sacrum neglexerit? an nunquam, vel quoties de peccato mortali sibi timuerit? &c. & ex responsis ejusdem facilè erit colligere numerum ac speciem peccatorum. CASUS

CASUS TERTIUS.

CAjus Præco Arianus dignatione superna tum ex lectione Scripturarum, tum etiam ex interiori Spiritûs Sancti illustratione satìs clarè cognovit sectæ suæ falsitatem; quam ob rem tempore gravis infirmitatis, quâ decubuit, postulavit ad se vocari Sacerdotem Catholicum, & quidem in vestibus sæcularibus compariturum, quatenùs hôc modo declinaret coram suis omnem suspicionem abjurandæ hæreseos. Sacerdoti verò coram apparenti aperuit illicò suam mentem, petens humiliter baptizari, sed cum duabus exceptionibus expressis, scilicet 1. ut si ex hoc morbo decederet, sibi liceret dissimulare fidem Catholicam & baptismum susceptum. 2. Ut si denuò reconvalesceret, permitteretur exspectare occasionem magìs commodam, quâ Fidem Catholicam sinè ulteriori periculo fortunæ bonorúmque temporalium posset exteriùs profiteri. Quæritur jam, an hæc à Sacerdote Catholico potuerint licitè permitti Cajo?

℟. ad primam conditionem, eam Cajo neutiquam potuisse accordari, quippe qui ante mortem saltem tenebatur hæresin damnare Arianam, erroresque, quos publicè docuerat revocare, tum ad gloriam Dei, tum ad aliorum etiam salutem; secus tutâ conscientia velut indispositus baptizari non potuisset. Ratio hujus resolutionis petenda

est ex dictis paulò superiùs *n.* 24. quia quivis fidelium tenetur Fidem suam exteriùs profiteri (non obstante quacunque demum jactura) casu quo id exigit honor Dei ac Christi, vel salus proximorum: atqui in his circumstantiis nedum honor Dei & Christi, sed etiam salus proximorum exigebat à Cajo professionem publicam Fidei Catholicæ; secùs enim alii à Cajo vel seducti, vel certè in erroribus suis confirmati procul dubio ulteriùs perseverâssent in suis erroribus, utique non sinè evidentissimo animarum & salutis dispendio, Divinique honoris detrimento: ergo &c.

At quid, inquies; si Cajo nullis rationibus potuisset persuaderi, ut ante mortem suam coram plebe ariana revocaret suos errores, & publicè profiteretur fidem Catholicam?

68 ℟. Huic tam facilè non esse condescendendum, sed potiùs omnimodis inducendum esse, ut per seipsum vel vocaliter vel scriptotenus revocet: si tamen ad hoc tentatis omnibus persuaderi non valeat, ultimi remedii loco pro salute animarum eidem persuadendum putarem, ut si tempus vel status infirmitatis id permittant, coram duobus aut tribus testibus protestetur, se huic homini (Sacerdoti scilicet Catholico) aliquid Religionem & animarum salutem concernens concredidisse, quod post obitum suum ipsis velit

velit seriò inculcatum, moxque in præsentia Arianorum roget Sacerdotem Catholicum, quatenus post suum (Caji scilicet) obitum velit illud secretum reliquis Arianis suo nomine efficaciter proponere & inculcare; hoc enim modo probabiliter suæ satisfaciet obligationi, evadetque subjectum capax baptismi, prout in casu haud multùm absimili cum Laymanno *lib.* 3. *T.* 6. *c.* 5. *ʃ.un. n.* 25. & A. R. P. Kazenberger *in supplem. decal. P. Sporer c.* 2. *n.* 233. diximus *tr. de Restit. Conf.* 9. *n.* 249. de quadam malefactrice, quæ ob timorem gravioris supplicii incurrendi non vult per se ipsam & ante, sed post mortem primùm per Confessarium retractare falsam calumniam alteri innocenti impositam.

A fortiori hoc consilium practicari potuisset, si Cajus non fuisset Præco Arianus, sed communi de plebe homo, qui neminem unquam seduxisset aut confirmâsset in sua falsa secta; quia cùm in tali homine nec honor Dei, neque salus animarum periclitetur, neque aliunde urgeat præceptum de fide Catholica exteriùs profitenda, hinc ob verè rationabilem & gravem causam posset faciliùs in tali homine dissimulari externa professio fidei. Nec refert, quòd propterea fortassis crederetur, ab aliis decessisse ex hac vita in secta Ariana, & tanquam infidelis: non, inquam refert: quia ob verè gravem causam possu-

poſſumus permittere hanc falſam & erroneam exiſtimationem ab aliis conceptam, modò abſit ſcandalum, & præceptum confeſſionis fidei non urgeat, prout præter alios benè docent Sanchez *lib. 2. decalog. c. 4. n. 29.* & Filiucius *tr. 22. c. 3. n. 90.*

Ex quibus ulterius

70 ℞. jam ad alteram conditionem à Cajo propoſitam, Cajo ſcilicet tutâ conſcientiâ potuiſſe permitti, ut recuperata valetudine ad aliquod tempus diſſimularet profeſſionem externam fidei Catholicæ exercendo interim actus vel actiones communes Arianis cum Catholicis, uſque dum occaſionem magis commodam ſibi, ſuiſque proſpiciendi inveniſſet: nullatenus tamen eidem permittendum fuit, ut exerceret actus proteſtativos ſectæ Arianæ, utpata exercendo officium Paſtoris Ariani, Sacramenta ipſorum more adminiſtrando, vel ſermonibus, operibusvè in illorum ſecta eos confortando &c. Ratio hujus petenda eſt ex dictis *n. 52.* quia in nullo caſu fas eſt falſam ſectam profiteri, aut fidem veram negare, benè tamen ob verè rationabilem cauſam fidem veram diſſimulare, at, Cajus exercendo actus proteſtativos ſectæ Arianæ fidem veram negaret, non item exercendo actus communes Arianis cum Catholicis: ergo hoc poſterius licitè facit, non item illud prius. Videatur de hoc Tamburinus *lib. 2. in decalog. c. 1. ∫. 3. n. 12.*

§. III.

§. III.

Corallaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis 1. vi præcepti divini nobis esse vitanda omnia illa verba, actiones vel opera, quæ vel ex se & natura sua, vel certè ex circumstantiis significant internam abnegationem fidei: è contra illa, quæ vel ex se, vel certè ex circumstantiis non significant internam fidei abnegationem ob rationabilem causam licitè exercemus. Hanc velut Regulam universalem vix non iisdem terminis tradit Tamburinus *loc. cit.* §. 3. *n.* 2. eúmque secutus Sporer *tr.* 2. *c.* 2. *sect.* 4. *n.* 30. Ratio hujus est: quia ex præcepto divino tenemur fidem veram nunquam negare, licèt fas sit, eandem in certis circumstantiis dissimulare, veluti constat ex hactenus dictis: at, qui observaverit mox traditam regulam, fidem veram non negat &c. ergo non peccat. 71

Colliges 2dò, interrogatum à Persona privata, quæ scilicet nullam præsefert auctoritatem publicam, non teneri respondere, cujus sit fidei, sed posse interrogantem illudere v. g. dicendo: *quid ad te?* vel *teneo fidem semel susceptam* &c. quia secundùm dicta per hoc non periclitatur honor Dei, vel Christi, neque salus propria aut proximi, uti supponi debet. Supponendum insuper est, quòd ex tali dissimulatione fidei vel tacitur- 72

citurnitate ad interrogationem factam ceſſet ſcandalum; nam quòd ſubinde tacens de ſua fide etiam dum publicè examinatur, argui non poſſit eandem abnegare, quin potiùs profiteri, ſapienter advertunt Cardenas *in criſi theolog. diſſert.* 12. *n.* 15. eúmque ſecutus la Croix. *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 56. & 57.

73 Colliges 3tiò, quemvis Catholicum, caſu quo videret SS. Euchariſtiæ Sacramentum, Crucifixum, aliásve SS. Imagines &c. indignè & ſacrilegè ab hæreticis, vel alio quocúnque demum tractari, fore obligatum nedum ad fidem Catholicam exteriùs publicè profitendam, verùm inſuper ad impediendam pro viribus hujusmodi injuriam quia in tali caſu urget honor Dei & Chriſti, ùt de ſe liquet. Si tamen prævideres in his vel illis circumſtantiis tuam proteſtationem vel conatum nihil profuturum, non erit, unde obligeris, inquit Sporer *loc. cit. n.* 25.

74 Colliges 4tò, eum, qui tempore perſecutionis inſtantis fugit, minimè arguendum eſſe, quòd velit fidem negare: quin potiùs hujusmodi fuga ſignum eſt, quòd velit libentiùs alia, quæcunque demum hactenus poſſedit, deſerere, quàm veram fidem. Quare per ſe loquendo (ubi ſcilicet ſalus animarum, vel honor Dei aliud non requirit) haud quamquam illicitum erit fugere, quin potiùs aliquando conſultum, v. g. in caſu, quô Paſtor prævideret, hujusmodi fugam condu-

conducturam ad aliorum plurium salutem, præsertim, si alium locò sui substitueret, qui animarum curam interim ageret: quod tamen cautè, & non nisi cum consensu, Reverendissimi Ordinarii saltem rationabiliter præsumpto attentandum est. Videantur de hoc Tamburinus *loc. cit. n. 6.* Sporer *n.* 28. Henno *ubi suprà q.* 1. *Resol.* 5. vel Herincx *cit. disp.* 8. *n.* 15. *& seqq.* ubi hoc punctum accuratè examinat, & sapientissimè resolvit.

Colliges tandem 5tò, etiam Catholicis ex gravi & rationabili causa absque præjudicio fidei permitti posse sequentia 1. in Comœdiis agere personam Sacrificuli vel Idololatræ, & coram Idolo thus immolare. 2. ingredi templa hæreticorum unâ alteravè vice, animô videndi illa, seu etiam explorandi, quidnam ibi agatur. 3. Insuper in nostra præsertim Germania haud illicitum est assistere, vel etiam comitari funus hæretici, ex mera politia vel civilitate, utì passim fieri solet etiam reciprocè ab Acatholicis. 4. Etiam in locis merùm Acatholicis ubi sponsi Catholici morari tenentur &c. coram Magistratu civili, vel etiam ministro hæretico velut testibus præcisè inire matrimonium tanquam contractum civilem &c. Ratio est: quia hæc & similia vel non sunt signa protestativa alienæ sectæ, vel si quidem talia sunt ex se, utì est incensatio Idoli &c. nihilominùs 75

nùs ex circumſtantiis loci, perſonarum &c. ſatìs evidenter datur intelligi, quòd non fiant animô alienam ſeu falſam Religionem vel Sectam proteſtandi, ſed potiùs animô repræſentandi id, quod Sectarii ſeu etiam Idololatræ faciunt, aut facere conſueverunt. Ita reipſa fert communis Doctorum opinio. Henno *tr. de virtut. diſp.* 4. *q.* 1. *concluſ.* 1. *Reſolut.* 1. *&* *ſeqq.* Herincx noſter *part.* 3. *tract.* 1. *diſp.* 8. *n.* 29. *&* *ſeqq.* Babenſtuber *tract.* 5. *diſp.* 1. *artic.* 1. *à n.* 54.

CONFERENTIA TERTIA.

De Infidelitate.

SUMMARIUM.

76. Infidelitas ùt ſic importat defectum contra fidem.
77. Alia dicitur merùm negativa, alia verò poſitiva.
78. Hæc poſterior rurſus ſubdividitur in tres ſpecies, ſcilicet 1. in Paganiſmum, 2. Judaiſmum, & 3. Hæreſin.
79. Breviter declaratur quid ſit Peganiſmus ; &
80. Quid Judaiſmus ; & denique
81. Quid formaliter importet hæreſis.
82. Hæreſis alia dicitur materialis, alia formalis.
83. Pertinacia hæreticum formalem conſtituens conſiſtit in obſtinatione voluntatis, vel potiùs judicii contra judicium Eccleſiæ.
84. Quale, & quàm grave peccatum ſit infidelitas?
85. An, vel quando dubitans de aliqua veritate fidei habendus ſit pro hæretico?

86. Quid

86. Quid, & quotuplex sit Apoſtaſia?
87. Quid ſit Schisma, vel, eſſe ſchismaticum?
88. Reſolvitur Caſus I. cujusdam Catholici, qui animô explorandi fidem alterius de hæreſi ſibi ſuſpecti dixit, ſe velle amplecti fidem Lutheranam.
89. Qua de cauſa Confeſſarius eidem poſtea negavit beneficium abſolutionis, ſed malè.
90. Satisfit cuídam inſtantiæ in contrarium.
91. Reſolvitur Caſus II. cujusdam acatholici, potentis à quodam R. D. Parocho unà cum ſuo filio duodenni inſtrui in fide Catholica.
92. Undenam colligendum, an fuerit hæreticus materialis duntaxat vel verò formalis, ideóque abſolvendus vel non?
93. Et quid tenendum de eo, qui à Patre Catholico, Matre verò acatholica natus aſſerit, ſe credere quidquid parentes ſui credunt?
94. Reſolvitur Caſus III. cujusdam Subdiaconi, nolentis credere, quòd omnes conſodales S. Urſulæ fuerint Virgines;
95. Inſupérque aſſeruit, ſe hoc nunquam crediturum, tametſi à S. Pontifice è Cathedra proponerentur ùt tales, id eſt, Virgines.
96. Quidſi hujus facti pœnitens ex poſt facto dicat, ſe ſuſpenſurum ſuum judicium de hac re?
97. Minimè dubitandum videtur, quin hodiedum dentur multi hæretici merùm materiales.
98. Enimverò multi etiam vincibiliter ignorantes myſteria noſtræ fidei, vel ſuæ ſectæ adhærentes, non ſemper reputari debent hæretici formales.
99. Habendus tamen eſt pro hæretico, qui negat veritatem, quam agnoſcit à Deo certè, licèt privatim ſibi revelatam.
100. Idem ferendum judicium de iis, qui deciſiones in materia fidei & morum à SS. Pontificibus è cathedra nolunt admittere in eo ſenſu, quô intelligendæ proponuntur; quod
101. Breviter magìs dilucidatur.

102. Quid judicii de iis, qui negant Summum Pontificem esse supra Concilium?
103. Fides habitualis non amittitur per quodcunque peccatum infidelitatis.
104. Infideles tamen, quicunque demum, exactæ sunt instruendi in rebus fidei, priusquam ad hujus professionem publicam admittantur.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad resolvendos casus practicos de Infidelitate.

76 Quæres primò, quid, & quotuplex sit infidelitas?

℞. ad primum. Infidelitas ùt sic est peccatum, seu etiam defectus contra fidem. Ita *ex communi DD.* tradit Sporer *tract.* 2. *in decalog. c.* 3. *sect.* 1. *assert.* 1. Ratio hujus descriptionis de se patet; nam infidelitas impræsentiarum sumitur, prout opponitur fidei divinæ: atqui peccatum vel defectus contra fidem opponitur fidei, ut de se liquet, ergo infidelitas haud ineptè describitur per defectum &c. &c.

77 ℞. jam ad 2dum. Infidelitas ùt sic rectè partitur immediatè in positivam & negativam. Ita rursus *communis DD.* Et ratio est: quia omnis infidelis vel ignorat mysteria fidei, vel positivè aliquid fidei contrarium sibi habet persuasum: at, si ignorat, dicitur meritò infidelis negativè, in quantum habet vel carentiam vel etiam negationem fidei; si

ſi verò aliquid veræ fidei contrarium negat, dicitur infidelis poſitivè, id eſt, imbutus errore poſitivo ſanæ & ſalvificæ fidei contrario. Cæterùm utraque hæc infidelitas meritò à Theologis ſolet diſtingui in culpabilem, & inculpabilem; experientia quippe conſtat, dari nonnullos homines, qui inculpabiliter ignorant myſteria fidei, vel quia nondum ſunt capaces talis ſcientiæ, veluti ſunt infantes (qui propterea appellantur infideles negativè) vel tametſi fuiſſent capaces, nihil tamen unquam audierunt de fide vera, vel certè de uno alterovè myſterio (& hi rectè dicuntur infideles privativè tales) denique etiam reperire eſt alios, qui defectu ſufficientis inſtructionis credunt aliquid fidei poſitivè contrarium: hi omnes dicuntur infideles inculpabiliter tales. Econtra alios reperire eſt, qui culpabiliter myſteria fidei ignorant, vel contrarium ſibi perſuaſum habent, eò quòd ſcilicet nunquam ſtuduerint addiſcere ea, quæ ſunt neceſſariò Fide Divina credenda, vel pro mero arbitrio credant, quidquid demum arridet, aut eorundem geniò placet: qui proin haud immeritò dicuntur infideles culpabiliter tales, juxta *communiſſimam DD.* quam tenet Reiffenſtuel *Theolog. moral. tract.* 4. *diſt.* 4. *num.* 3.

Quæres 2dò, quot de facto dentur ſpecies infidelitatis?

F 2 ℞. Tres

78 ℞. Tres hodie communiter recenſentur ſpecies infidelitatis poſitivæ, ſcilicet 1. Paganismus. 2. Judaismus, & 3. Hæreſis. Ita Doctor Angelicus 2. 2. *q.* 10. *art.* 1. *communiter à Theologis receptus.* Ratio eſt: quia univerſim tot ſpecies vitii rectè aſſignantur, quot modis contingit ipſum repugnare virtuti ſibi oppoſitæ: atqui vitium infidelitatis vel repugnat veræ fidei ſimpliciter, id eſt per omnia, quia ſcilicet talis infidelis fidem prorſus nunquam ſuſcepit, & tunc dicitur Paganismus; vel repugnat ſolùm quantùm ad Novum Teſtamentum, ita ut veram fidem ſemel in figuris quidem ſuſceperit, & etiamnum proteſtetur ſaltem quoad Vetus Teſtamentum, & tunc dicitur Judaismus; Vel denique repugnat fidei habitualiter ſaltem reipſa vi baptismatis ſuſceptæ, & tunc talis infidelis appellatur hæreticus, prout mox ampliùs patebit ex dicendis. Interim pro majori claritate

Quæres jam 3tiò, quid ſit Paganismus, & quid Judaismus?

79 ℞. ad primum. Paganismus eſt infidelitas ante ſuſceptam Fidem veritatibus Fidei Catholicæ univerſaliter contradicens. Ita poſt alios Sporer *l. cit. c.* 3. *n.* 9. Rectè autem paganismus per hoc diſcriminatur à Judaismo & hæreſi, quòd univerſaliter dicatur contradicere Fidei Catholicæ; eſto enim Turcæ (qui habentur pro Paganis) nobiscum

cum conveniant in eo, quòd credant Deum esse unum, vel esse futurum judicium &c. hæc tamen convenientia materialis potiùs, quàm formalis dicenda est; quia idem objectum materiale non credunt nobiscum ex eodem motivo formali, scilicet revelationis Divinæ, sed quatenus propositum ab ipsorum falso Propheta, scilicet Machomete.

℟. jam ad 2dam partem hujus quæsiti. 80
Judaismus est infidelitas admittens quidem fidem susceptam in typo & figuris Veteris Testamenti, repugnans tamen fidei nostræ quantum ad novum Testamentum. Ratio est: quia Judæi per hoc à nobis differunt, quòd Vetus quidem Testamentum nobiscum admittant, non tamen novum; firmiter enim sibi persuasum habent, nondum advenisse verum Messiam in lege promissum, sed primùm adventurum in Mundum cum potestate magna &c. Ex quo liquet, eos meritò haberi pro infidelibus.

Quæres 4tò, quid sit Hæresis & quotuplex?

℟. ad primum. Hæresis ùt sic est homi- 81
nis Christianam Religionem professi error intellectualis contra aliquam fidei veritatem. Ita *communis Theologorum.* Perbenè autem dicitur error, non qualiscunque, sed intellectualis; nam sicut fides in intellectu ceu principali parte hominis residet; ita & hæresis utpote fidei veræ è diametro opposita in ea-

 dem

dem potentia ſuum figit domicilium: ac proin rectè dicitur error intellectualis.

82 ℞. ad 2dam partem hujus quæſiti. Hæreſis ùt ſic duplex eſt, alia ſcilicet merùm materialis, alia etiam formalis. Ita rurſus Doctores *communiſſimè* cum ſancto Thoma 2. 2. *q.* 11. *art.* 1. Prior, hæreſis ſcilicet materialis, importat quidem errorem, ſed ex ignorantia provenientem, & absque pertinacia perſeverandi in tali errore; ùt ſiquis ex mera ſimplicitate, vel etiam defectu ſufficientis inſtructionis credat, non dari niſi duo aut tria Sacramenta, vel Deum non eſſe niſi unum &c.

Poſterior autem, hæreſis ſcilicet formalis rectè deſcribitur, quòd ſit *voluntarius & pertinax error intellectûs contra aliquam vel plures fidei veritates in homine Chriſtianam Religionem profeſſo.* Error *voluntarius* ideò dicitur; quia quemadmodum ad verùm actum meritorium fidei requiritur pia quædam voluntatis affectio, ità ad hæreſim formalem ceu actum demeritorum neceſſaria eſt quædam prava affectio voluntatis. Deinde hæreſis formalis eſt peccatum: omne autem peccatum dependet ab arbitrio humano: ergo &c. Dicitur inſuper error contra *aliquam* vel *plures:* ad hæreſin enim ſufficit, quòd quis contradicat ſaltem uni, vel alicui veritati; quia talis reverà errat à via veritatis infallibilis: contra plures etiam veri-

veritates hæreticus errare poteſt, absque eo, quòd evadat Paganus aut Judæus, veluti liquet de Lutheranis, Calviniſtis &c. Inſuper dicitur *in homine Chriſtianam Religionem profeſſò &c.* Qui enim hanc nunquam profeſſi fuêre ſive in baptismate ſive aliò modo, ſimúlque aberrant à vera fide, potiùs gentilibus vel Judæis, quàm hæreticis annumerari merentur. Illud verò ſingulari nota dignum eſt, quòd dicatur error *pertinax*; quia pertinacia eſt formale conſtitutivum & diſtinctivum hæreſeos formalis ab hæreſi merùm materiali proximè deſcripta.

Aſt in quo ergo (inquies fortaſſis) propriè conſiſtit hæc nota characteriſtica hæreticorum, ſcilicet pertinacia?

℟. Pertinacia conſiſtit in eo, quòd quis 83
articulo ſeu etiam pluribus articulis fidei ſibi ſufficienter propoſitis (ita ſcilicet, ut de illorum veritate non ampliùs dubitare poſſit prudenter) nihilominus teneat contrarium, idque nolit relinquere, nequidem propter auctoritatem Eccleſiæ vel aliam quamcunque, niſi fortè manifeſtè convictus. Unde ad hanc pertinaciam minimè neceſſaria eſt longior mora, ſed ſufficit ad formalem hæreſin incurrendam voluntaria & obſtinata oppoſitio judicii proprii veritati ſatis propoſitæ. Et licèt intellectus ceu potentia naturalis veritati ſatìs ſibi propoſitæ & agnitæ nequeat reſiſtere contradicendo; nihilomi-

 nus

nus hæretici formales (quales meritò præſumi poſſunt ac debent Præcones, ſeu, ùt vocant, Paſtores Acatholicorum, illi ſaltem, qui veritati, indagandæ feriò incumbunt aut incumbere volunt) communiter id faciunt hac de cauſa; quia ſiniſtra affectione, vel aliis motivis temporalibus abſteriti nolunt impendere aciem intellectûs ad agnitionem veritatis, quin potiùs illicò ſeſe convertunt, ad alia motiva quantumvis futilia, queîs ſibi ſuisque perſuadeant errores contrarios: ſicut ex ſimilibus motivis Principes Synagogæ noluerunt agnoſcere innocentiam Chriſti, tametſi eandem potuiſſent ſatìs evidenter agnoſcere, modò voluiſſent. Videatur de hoc Herincx *diſp.* 9. *n.* 22. vel Babenſtuber, *tr.* 5. *diſp.* 1. *art.* 2. *n.* 14.

Quæres 5tò, quale peccatum ſit infidelitas?

84 ℞. Infidelitas formalis eſt peccatum commiſſionis, & quidem 2. graviùs reliquis omnibus, quæ contra virtutes morales committuntur, licèt 3. non ſit graviſſimum ſimpliciter, ſeu gravius iis, quæ pugnant contra virtutes Theologicas. Ità rurſus ſatìs communiter Doctores, nominatim Herincx noſter *part.* 3. *tr.* 1. *diſp.* 9. *num.* 11. Caſtropalao *tr.* 4. *diſp.* 2. *punct.* 1. *n.* 11. & alii.

Ratio primi eſt: quia infidelitas formalis ſecundùm dicta conſiſtit in erroneo, eóque voluntario judicio contra fidem: at hoc importat commiſſionem, non omiſſionem; hinc

hinc ſit ut omittens actum fidei eo tempore, quô urget præceptum, peccet quidem, ſed non peccato infidelitatis, quemadmodum omittens actum dilectionis tempore debito, non propterea peccat peccato odii. Ratio 2di eſt: quia peccatum tantò eſt gravius, quantò magis hominem à Deo avertit: atqui peccatum infidelitatis vel maximè avertit hominem à Deo, quippe per quod vera Dei cognitio aufertur: ergo infidelitas eſt gravius peccatum, quàm illa, quæ committuntur contra virtutes morales. Ratio autem 3tii hæc eſt: quia peccatum odii erga Deum, quod Charitati Theologicæ adverſatur, omnium confeſſione excedit in gravitate reliqua peccata repugnantia virtutibus Fidei & Spei Theologicæ: ergo peccatum infidelitatis nequit dici ſimpliciter gravius omnibus peccatis, etiam iis, quæ committuntur contra virtutes Theologicas.

Quæres 6tò, an etiam ille dicendus ſit infidelis vel hæreticus, qui ſolùm dubitat de aliqua veritate fidei?

℟. affirmativè, loquendo de dubitante 85
poſt veritatem fidei ſatìs propoſitam (ſecus enim dicendum eſt de dubitantibus ante veritatem fidei ſatìs ſibi propoſitam; talibus enim dubia vitio verti nequeunt, ùt de ſe liquet)

Ratio autem noſtræ reſolutionis (quam contra Sanchez, Malderum, Canum, &

paucos alios) tenent Caſtropalaus *tract.* 4. *diſp.* 3. *punct.* 2. *n.* 9. Coninck *diſp.* 18. *dub.* 7. *concluſ.* 6. *n.* 102. Suarez & alii plures, quos ſequitur Michel *Thecl. canon - mor. part.* 1. *q.* 1. *punct.* 1. *n.* 5. *pap.* 353. eſt: quia dubitans de aliquo articulo fidei v. g. de reali præſentia Chriſti in Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento, licèt per hoc quòd dubitet, realem præſentiam ceu veritátem fidei non neget, nihilominus dubitando de ea ſatis maſeſtat, ſe non credere infallibilitatem Eccleſiæ: at, qui hanc non credit, vel in dubium revocat, meritò habetur pro hæretico. Hac de cauſa *cap.* 1. *X. de hæreticis* dicitur: *dubius in fide eſt infidelis.*

Quæres 7timò, quid & quotuplex ſit Apoſtaſia?

86 ℞. Nomine Apoſtaſiæ ùt ſic communiter intelligitur *diſceſſio quædam*, ſeu etiam *defectio*, & hæc ab aliis dicitur triplex, ab aliis omninò quàdruplex, ſcilicet 1. Apoſtaſia à Religione. 2. ab Ordine Sacro. 3. ab Obedientia, & 4. à Fide. Ita in terminis Sporer *tr.* 2. *c.* 3. *ſect.* 1. *n.* 11. Explico breviter ſingulas ſpecies. Apoſtaſia *à Religione* definitur, quòd ſit criminoſa & mortifera diſceſſio à Religioſi Ordinis inſtituto ſinè animo revertendi: ita *jus commune*, licèt in noſtra (fortaſſis etiam aliis pluribus Religionibus) pro Apoſtatis habeantur, & ut tales puniri ſoleant, qui ſub alio prætextu Religio-

nem

nem aut monasterium sinè legitimi sui Prælati obedientia vel licentia deserunt, esto habeant animum denuò revertendi. Apostasia à *Sacro Ordine* dicitur, dum Clericus in Ordinibus majoribus constitutus ad statum laicalem vel matrimonialem propria auctoritate se transferre præsumit. Apostasia *ab obedientia* appellatur, dum quis ab obedientia legitimi sui Superioris sese subtrahere nititur. Denique Apostasia à fide dicitur, dum quis à vera fide in baptismate suscepta & explicitè professa deficit, assumendo aliam Religionem vel sectam falsam. Ex qua descriptione liquet 1. neque paganos, neque Judæos, neque etiam hæreticos semper in hæresi natos & educatos dici posse apostatas; quia hi omnes nunquam fuère explicitè professi veram seu Catholicam fidem. Liquet insuper 2. Apostatas à fide mox descriptos incurrere pœnas in hæreticos decretas, prout etiam statuitur *cap. contra Christianos.* 13. *de Hæreticis in 6to.* Liquet insuper 3. ab Apostatis explicandum esse in confessione, ad quam falsam Religionem deflexerint: quia infidelitates mox suprà relatæ procul dubio specie morali differunt, consequenter etiam peccata quæ committuntur pro diversitate Religionum vel potiùs infidelitatum diversarum. Videatur Sporer *loc. cit.* vel Laymann *lib.* 2. *tr.* 1. *c.* 16. *per totum.*

Quæ-

Quæres tandem 8tavò, quid ſit Schiſma, & quid eſſe Schiſmaticum?

87 ℞. Schiſma eſt peccatum, quô quis ſe ſeparat ab unitate Eccleſiæ, quatenus hæc eſt unum quoddam corpus myſticum ex diverſarum conditionum fidelibus tanquam membris tum inter ſe, tum etiam cum capite ſummo ſcilicet Pontifice connexis conſtitutum. Ita poſt Valentiam, Laymann *lib.* 2. *tr.* 3. *c.* 11. *n.* 4. quem ſequitur Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 1. *a* 2. *n.* 34. Ex qua deſcriptione facilè liquet, illum meritò dici ſchiſmaticum, qui à corpore Eccleſiæ ſeſe ſequeſtrat, eò quòd renuat ſe gerere ut membrum hujus corporis, vel ſubeſſe capiti. Quodſi admiſſis quidem omnibus fidei articulis ſolùm nitatur ſe ſequeſtrare à reliquo corpore Eccleſiæ, dicetur purus ſciſmaticus: è contra ſi ſe ſeparet, ſimùlque neget unum vel plures fidei articulos, dicitur ſchiſmaticus ſimul & hæreticus, proptereâque incurrit omnes pœnas hæreticorum, quamprimum ſuum ſchiſma hæreticum exteriùs manifeſtat, uti bene docent Laymann *loc. cit. n* 5. & Tamburinus *in decalog. lib.* 2. *c.* 1. §. 5. *n.* 5. Bubenſtuber *loc. cit. n.* 36. aliique plures ab iisdem Doctoribus relati.

§. II.

Proponuntur & breviter reſolvuntur Caſus practici de infidelitate.

CASUS

CASUS PRIMUS.

Titius in hoſpitio Cujusdam pagi merùm Catholici offendit hominem, quem ex diverſis indiciis ſuſpicabatur eſſe Præconem Lutheranum; quare ut omnimodam rei veritatem exploraret, eidem ſeſe jungendo propiùs familiariter, occulté tamen & clanculò quaſi quæſivit. an non eſſet Præco Lutheranus? ſciſcitanti verò, quam ob cauſam id quæreret? ulteriùs reſpondit Titius noſter, ſibi jam pridem diſplicuiſſe fidem Catholicam, prptereàque cogitare de amplectenda fide Lutherana. Hoc poſtea (quod totum joci causâ fecerat) Titius in confeſſione aperuit: moxque à Confeſſario repulſam abſolutionis tulit, juſſus alium quærere, qui ſe ab hæreſi vel potiùs ab excommunicatione ob hæreſin incurſa abſolveret. Jam ad noſtrum propoſitum quæritur 1. *quid de hoc facto Titii* 2. *quid de reſponſo Confeſſarii tenendum ſit?*

℞. ad primum, Titium malè feciſſe: eſto 88
enim hoc totum non fecerit animô ſerio, & fortaſſis nil minùs intenderit, quàm abnegare veram fidem, quia tamen in foro externo ſimulavit ſé ſeriò loquì, aſſerendo ſibi fidem Catholicam jam pridem diſplicuiſſe, propteréaque velle amplecti lutheranam; hinc ſinè dubio ſaltem per ſe loquendo (niſi ſcilicet ſimplicitas aut levitas animi, quâ hujusmodi homines ſubinde ſibi perſuadent ſimilia non eſſe graviter peccaminoſa, modò in animo

mo non ita ſentiant) graviter peccâſſe cenſendus eſt; quia ſin minùs corde, ſaltem ore, contempſit fidem Catholicam, quod ſinè gravi injuria in Chriſtum per ſe loquendo fieri neutiquam poteſt. Quia tamen fatetur ſe non fuiſſe locutum ex animo, nec unquam in mente ita ſenſiſſe, hinc nec poteſt, nec debet dici hæreticus; quia ſecundùm dicta *n.* 81. hæreſis neceſſariò importat errorem in intellectu contra aliquam veritatem fidei, ſimùlque pertinaciam in voluntate, prout ex *communi DD.* tradit Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr.* 4. *diſt.* 4. *n.* 11.

Ex quibus ulteriùs

89 ℞. jam ad 2dum quæſitum, Confeſſarium ſimiliter malè feciſſe, negando beneficium abſolutionis Titio, eundêmque ablegando ad alium gaudentem poteſtate abſolvendi ab hæreſi. Ratio patet: quia Titius nullam incurrit hæreſin, neque excommunicationem vel reſervationem &c. ergo nec indiguit abſolutione ab excommunicatione, per conſequens imprudenter & ſine juſta cauſa beneficio abſolutionis fuit fraudatus, immò injuſtè gravatus onere, ſua peccata iteratò alteri confitendi; ad quod revera minimè tenebatur.

At, inquies, Titius in foro ſaltem externo videbatur ſeriò conteſtari, quòd fides catholica ſibi diſpliceat, proptereaque cogitet amplecti fidem Lutheranorum: ergo in foro exter-

externo ſaltem incurrit excommunicationem in hæreticos latam, quidquid demum ſit de foro interno, in quo ſupponitur aliter ſenſiſſe: Eccleſia enim judicat de externis, non verò de occultis, ùt habetur *c. Erubeſcant. diſt.* 32. & *c. ſicut tuis. de ſimonia*: ergo Titius non potuit abſolvi à quolibet Confeſſario.

℟. negando conſeq. Nam in primis Titius 90
non poſtulavit abſolvi pro foro externo, neque indiguit abſolutione in hoc foro; cùm ab omnibus ſemper fuerit reputatus tanquam bonus catholicus: ſed poſtulavit duntaxat abſolvi in foro conſcientiæ de culpa ex illo joco minùs utique laudabili contracta: atqui in foro conſcientiæ non fuit noxius hæreſeos, neque incurrit excomunicationem vel reſervationem: ergo malè fecit confeſſarius eundem ſinè abſolutione dimittendo ad alium. Profectò juxta communiſſimam Doctorum, ut quis in foro externo ſeu facie Eccleſiæ incurrat culpam vel pœnam hæreticorum, omnino neceſſum eſt, ut hæreſin mente conceptam exteriùs clarè & diſtinctè manifeſtet: atqui per allegata verba Titius non ſatis manifeſtavit hæreſin mente conceptam; etenim dicendo quòd velit amplecti fidem lutheranam, non eô ipſo dicendus eſt aſſeruiſſe, ſe actu credere, quod Lutherani credunt, vel actu eſſe talem: quemadmodum is, qui dicit ſe velle amplecti ſtatum Religioſum, nondum intelligitur actu eſſe Religioſus. Eſto

inſuper

insuper dixerit, fidem Catholicam jam pridem sibi displicuisse, propptereaque cuipiam potuisset videri suspectus de hæresi; nihilominus si rem velimus maturiùs perpendere, deprehendimus, quòd hæc verba non clarè significent, seu manifestent hæresin; nam & Catholico potest displicere fides, non quidem simpliciter, vel quasi suspecta de veritate, sed quia post se trahit diversa onera, utputa jejunium Ecclesiasticum, abstinentiam à carnibus, confessionem auricularem & similia. Cùm proin aliunde constet, in dubio potiùs in mitiorem partem inclinandum esse, Reôque favendum, vel ut dicitur *c.* 49. *de R. J. in 6tò: in pœnis benignior interpretatio est facienda;* hinc dicendum, quòd Titius ne quidem in foro externo fuerit habendus pro hæretico vel excommunicato. Videatur de hoc Filliucius *tr.* 22. *n.* 185. Vel Reiffenstuel *cit. dist.* 4. *n.* 12.

CASUS SECUNDUS

SEmpronius homo cæteroquin satìs prudens, nec de infima plebe unàcum filio suo duodenni venit ad quendam Parochum Catholicum, postulans ab eodem ampliùs erudiri & imbui dogmatibus Catholicis: fatetur autem candidè jam pridem sibi præplacuisse fidem Catholicam, nihilominus tamen hactenus semper perseveràsse in sua secta Lutherana, eò quòd de nonnullis articulis fidei nostræ nondum fuerit satìs convictus,

victus, præsertim de existentia purgatorii, de invocatione Sanctorum, de reali præsentia Christi in Sacramento Eucharistiæ, & denique de communione sub una tantùm specie laicis danda &c. Quæritur jam 1. an Sempronius censendus sit hæreticus formalis? 2. an nedum ipse, sed etiam filius duodennis debuerint, aut potuerint à R.D. Parocho absolvi ab excommunicatione in hæreticos lata? Quid judicii?

℞. ad primum quæsitum, Sempronium 91
probabiliùs nedum infidelem, sed & hæreticum formalem hactenus fuisse; enim verò ad hanc incurrendam minimè opus est, ut quis de veritatibus fidei Catholicæ jam sit plenè convictus, sed sufficit, eas fuisse sufficienter propositas & agnitas, ita scilicet, ut perpensis omnibus credibilitatis notis non ampliùs relinquatur dubium prudens: hoc autem probabiliùs contigit respectu Sempronii. Nihilominus ad pleniùs dignoscendum peccatum infidelitatis, vel potiùs hæresis formalis, juvabit ulteriùs Sempronium examinare 1. utrum agnoverit obligationem inquirendi omnimodam fidei veritatem? 2. an studuerit etiam illam addiscere? 3. an fuerit etiam paratus eam amplecti, quàm primùm hæc sibi fuerit satis proposita? Si dicat, se non apprehendisse hanc obligationem, vel ea quidem apprehensa studuisse deprehendere omnimodam veritatem, non tamen habuisse hominem, à quo erudiretur, & præsertim

ſi fuit ſemper paratus corrigi poſt ſufficientem informationem, habendus erit pro hæretico merè materiali, per conſequens nedum ipſe, ſed etiam filius duodennis (de quo faciliùs præſumi poteſt, errâſſe inculpabiliter, & hactenus defectu ſufficientis judicii fuiſſe hæreticum merè materialem) tutâ conſcientia poſſet abſolvi à R. D. Parocho, immò a quolibet Sacerdote approbato, niſi quid aliud exigat conſuetudo Diæceſeos, prout ſapienter limitat Laymann *lib.* 2. *tract.* 1. *c.* 13. *n.* 4. Ratio eſt: quia ex hac ſuppoſitione non fuiſſent hæretici formales, conſequenter nec obnoxii aut irretiti vinculo excommunicationis. Ex quo patet quid ad 2dam partem quæſiti ſit reſpondendum.

92 At verò, ſi Sempronius fateatur, ſe quidem apprehendiſſe obligationem indagandi veritatem, immò ſæpiùs diſceptâſſe cum Catholicis rem intelligentibus, noluiſſe tamen acquieſcere, quouſque plenariè *convinceretur* circa articulos in caſu relato ſpecificatos, tametſi non ignoraverit ab Eccleſia Romano Catholica contrarium doceri, præſumendus erit hæreticus formalis, proindeque minimè præſumendum à quocunque demum Sacerdote non gaudente poteſtate abſolvendi ab hæreſi, ut talem abſolvat; præſertim in hiſce partibus noſtris, ubi conſuetudine jam antiquata receptum fuit, ut Acatholici revertentes ad ovile & gremium S. Ma-

S. Matris Eccleſiæ , non niſi ab habentibus Auctoritatem publicam, vel ſpecialem poteſtatem à Reverendiſſimo Ordinario, vel ipſo Summo Pontifice Roma obtentam, ab hæreſi abſolvantur, & Communioni fidelium reſtituantur. Videantur de hoc Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. c.* 7. *n.* 29. Sporer *tr.* 2. *Decalog. c.* 3. *n.* 16. Vel Babenſtuber *tract.* 5. *diſp.* 1. *art.* 2. *num.* 3.

Sed quid judicii (inquies) formandum de illo, qui à Patre Catholico, Matre verò Acatholica natus & educatus, poſteaquam uſum rationis videbatur adeptus, de ſua fide examinatus reſpondit, ſe credere id, quod ſui Parentes credunt?

℞. Concludendum eſt de tali, quòd ſit 93
vel ſtultus, vel certè idiota & ſimplex homo; nam ſi ſcivit, Parentes ſuos credere articulos ſibi contradictorios, utputa dari purgatorium, & non dari, ſolam fidem in Chriſtum & non ſolam fidem juſtificare, item bona opera juſtorum eſſe meritoria (uti Pater Catholicus) & non eſſe meritoria (uti Mater Acatholica) ſibi perſuaſum habet; ſi, inquam ſimilia ſcivit, non potuit prudenter credere utrumque, ùt de ſe facilè liquet: Si autem ignoravit, quidnam Pater credat, & quidnam Mater, vel in quo fides unius differat a fide alterius, habendus eſt potiùs pro ſimplici, Idiota, & hæretico materiali, quàm pro formali, ac proin abſolvi poteſt

à quolibet Confessario, modò paratus sit soli Patri, vel potiùs soli fidei Catholicæ deinceps acquiescere.

CASUS TERTIUS.

Cajus Subdiaconus fatetur se novissimè recitando Breviarium pro Festo S. Ursulæ incidisse in illam historiam, quòd omnes consodales Sanctæ Ursulæ fuerint Virgines, seu, ut habet Breviarium in terminis, agmen Virgineum, proptereáque vehementer dubitâsse, an inter tot (undecim mille scilicet) omnes fuerint Virgines, tandémque post maturam & multam deliberationem ita conclusisse, se scilicet hoc nunquam crediturum, tametsi Summus Pontifex è Cathedra id ipsum definiret! nihilosecius (subjungit idem Cajus) si in hoc quamcumque demum culpam infidelitatis incurrissem, jam hujus pœnitens factus me desuper accuso, adpromittóque, quòd circa hoc dubium deinceps meum judicium velim suspendere. Jam ad nostrum propositum circa hanc facti speciem dubitare licet 1. an Cajus peccatum infidelitatis vel hæreseos inciderit, deliberatè dubitando, an omnes S. Ursulæ consodales fuerint Virgines, prout Breviarium Romanum innuit? 2. Quid judicii de eo, quòd asseruerit, se id nunquam crediturum, tametsi S. Pontifex hoc è Cathedra credendum proponeret? 3. An præcepto Fidei satisfaciat per hoc, quòd modò pœnitens dicat, se circa hoc

hoc, dubium deinceps suspensurum suum judicium?

94 ℞. Ad primum punctum hujus Casus, Cajum ex eo præcisè, quòd dubitaverit, an integrum agmen S. Ursulæ fuerit Virgineum, imò & negaverit, omnes fuisse Virgines, non incidisse peccatum infidelitatis, neque hæreseos. Ratio est: quia S. Mater Ecclesia non omnia, quæ in Breviario continentur, præsertim quoad Legendas seu vitas Sanctorum, velut de fide infallibiliter credenda proponit, sed potiùs legenda velut verosimilia fide humana duntaxat credenda, & imitanda: & certè multa, quæ in Breviario continentur, ab aliis Catholicis Auctoribus in dubium revocantur prout videre licet apud Mr. Godeau *Tom. 2. Histor. Ecclesiast. ad Annum Christi* 324. *lib.* 4. §. 17. *Eusebium Cæsariensem & alios*;

Nec refert, quòd cuipiam fortassis videri posset, ne quidem verosimile, quòd omnes ex Sodalitio S. Ursulæ fuerint Virgines; nam potuerunt esse & haberi Virgines saltem in facie Ecclesiæ, quidquid demum sit de hoc, an etiam omnes ac singulæ fuerint tales mente & corpore: hoc enim in lectionibus ab Ecclesia ad orandum præscriptis nullatenus continetur.

95 ℞. Jam ad 2dum dubium, Cajùm nedum incidisse peccatum infidelitatis, sed etiam saltem per se loquendo pœnam Excom-

municationis in hæreticos latæ, ex eo, quòd protestatus sit, se hoc nunquam crediturum, tametsi S. Pontifex è Cathedra idipsum definiret.

Ratio est: quia per hoc satis innuit, se non credere infallibilitatem Ecclesiæ, seu etiam Pontificis è Cathedra loquentis in materia fidei, ideóque suum judicium pertinaciter præferre judicio Ecclesiæ, minimè paratus ab ea corrigi: quòd propriè hæreticorum est. Neque verò ea duntaxat credere tenemur, quæ Pontifex universali Ecclesiæ in individuo velut de fide credenda proponit, sed insuper hoc, quod nihil à parte rei non verum possit è Cathedra velut fide Divina credendum proponere, & proponendo errare. Hac de causa Sanchez *lib.* 2. *in decalog. c.* 7. *n.* 30. Filliucius *tract.* 22. *n.* 177. Herincx noster *p.* 3. *tr.* 1. *disp.* 9. *n.* 26. aliique plures rectè docent, eum, qui falsò existimat, Ecclesiam aliquid velut de fide credendum definiisse; vel, qui tam pertinaciter adhæret alicui opinioni, quam existimat esse fide Divina credendam &c. ut, etiamsi Ecclesia contrarium decerneret, tamen non esset paratus acquiescere hujusmodi decisioni, habendum fore pro hæretico formali excommunicationi in hæreticos latæ obnoxio.

96 ℞. Jam ad 3tium dubium cum distinctione. Si enim judicium suum Cajus suspendat de hoc, an omnes fuerint Virgines à parte rei?

rei? &c. non impingit in præcepta fidei; quia ſecundùm dicta *n.* 94. non jubemur hoc credere fide Divina: at verò ſi animo ſupponatur ita comparatus, ut vellet ſuum judicium ſuſpendere, tametſi Eccleſia vel Summus Pontifex hoc definiret ex Cathedra tanquam fidei articulum &c. minimè ſatisfaciet præcepto fidei, ſed potiùs habendus erit pro hæretico, non quidem ex eò præcisè capite, quòd ſuum judicium ſuſpendat, ſed quia hanc ſuſpenſionem judicii conteſtando ſatis manifeſtat, ſe non credere Eccleſiam, vel S. Pontificem è Cathedra loquentem infallibilem, aut ſuo dignum aſſenſu. Adde inſuper, quòd ſecundùm dicta *n.* 23. quilibet fidelium teneatur præbere poſitivum aſſenſum myſteriis fidei ab Eccleſia ad credendum ſatis propoſitis: atqui per declarationem Summi Pontificis è Cathedra loquentis (ſeu, quod idem eſt: univerſali Eccleſiæ aliquid velut honeſtum &c. vel etiam ut à Deo revelatum proponentis &c.) ſatìs cenſentur propoſita hujusmodi myſteria, modò talis locutio fidelibus innoteſcat: ergo quisquis ſe pertinaciter opponit, nolens audire Eccleſiam &c. habendus eſt pro infideli, immò pro hæretico.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò: nedum esse possibiles, sed probabiliùs hodiedum reperiri multos hæreticos merùm materialiter tales: immò tales meritò præsumuntur illi, qui, sive à Catholico, sive etiam ab hæretico ministro baptizati, postea inter infideles, aut etiam hæreticos educantur, apud quos de fide nostra seu Religione Romano - Catholica vel nihil, vel non nisi diffamatoria, nefanda & abominanda audiunt, utputa Papam esse Antichristum, Bestiam, à Catholicis pro Deo cultam, & nos omnes esse idololatras &c.

Ratio est: quia infidelitas formalis debet esse voluntaria, conjuncta cum pertinacia post veritatem satis agnitam: at, homines hujus infaustæ sortis nunquam satis agnoverunt fidei Catholicæ veritatem, quippe quæ iisdem nunquam supponitur fuisse proposita: ergo non possunt dici hæretici formales. Ex quo rectè infert Laymann *lib.* 2. *tract.* 1. *c.* 12. *circa fin.* fieri posse, ut hujusmodi homines, utpote ignorantia invincibili laborantes, habitum fidei in baptismate sibi

ſibi infuſum retineant, ſimúlque illa myſteria ad ſalutem neceſſaria, ſcilicet SS. Trinitatis, Incarnationis, Paſſionis &c. nobiscum velut communia credentes ſalvi fiant. Videatur Doct. cit.

Colliges 2dò, vincibilem ignorantiam, etiam craſſam poſſe ſubinde excuſare à pertinacia, & conſequenter ab hæreſi formali, modò (quod bene notandum) taliter errans paratus ſit corrigi, & aliter ſentire, caſu quo fuerit meliùs inſtructus in fundamentis fidei. Ita Herincx noſter *part.* 3. *tr.* 1. *diſp.* 9. *n.* 20. Ratio eſt: quia etiam vincibiliter errans poteſt eſſe animô ita affectus, ut velit credere, quidquid noverit à Deo revelatum, & ab Eccleſia propoſitum ùt tale, quàm primùm ſibi fuerit ùt tale ſatìs propoſitum: immò verò talis poteſt credere, & actu credit veritatem, circa quam errat, cùm non habeat voluntatem pertinaciter renuentem credere, quidquid velut à Deo revelatum noverit. Hac de cauſa ſuperiùs *Confer.* 1. *n.* 34. diximus, in mortis articulo abſolvi potuiſſe illam perſonam emigrantem, quæ probabiliùs laboravit ignorantia vincibili, utpote educata in patria Catholica, ſimúlque videbatur pertinax, ita, ut nihil voluerit audire de purgatorio &c. his enim non obſtantibus potuit contingere, ut de ſimilibus nunquam ſatìs fuerit inſtructa, licèt ex propria culpa: & quia ſimul inſtitit evidens 98

 pericu-

periculum animæ, caſu quo non obtenuiſſet beneficium abſolutionis, hinc ſub conditione ſaltem potuit abſolvi.

99 Colliges 3tiò, eum qui negat aliquam veritatem, quam certò agnoſcit à Deo, licèt privatim ſibi revelatam, habendum eſſe pro hæretico formali. Ita Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. c.* 7. *n.* 32. Caſtropalao *tr.* 4. *diſp.* 3. *pu.* 2. *n.* 14. Laymann *lib.* 2. *tr.* 1. *c.* 13. *num.* 6. Sporer *ubi ſuprà c.* 3. *Sect.* 2. *n.* 19. licèt hi duo poſteriores exiſtiment, talem in rigore loquendo non eſſe hæreticum, nec obnoxium pœnis in hæreticos latis, eò quòd negando aliquam veritatem privatim ſibi revelatam non ſe opponat pertinaciter alicui dogmati ab univerſali Eccleſia propoſito & acceptato. Ratio autem noſtræ reſolutionis mox datæ hæc eſt: quia quisquis negat verum eſſe id, quod à Deo revelatum eſſe certò agnoſcit, ipſo factô convincitur negare ſummam & infinitam Dei veracitatem: ſed qui hanc negat, negat unum è principalioribus Fidei articulis, ab univerſali Eccleſia receptum: ergo nedum infidelis, ſed etiam hæreticus formalis dici meretur. Nec dici valet, quòd talis homo non neget Deum eſſe ſummè veracem, ſed neget duntaxat, ſuam revelationem fuiſſe à Deo ſummè veraci factam; ſupponi enim debet in hoc dubio, quòd talis homo certitudinaliter agnoſcat revelationem fuiſſe à Deo factam;

ſecus

ſecus quippe non poſſet myſterio revelato præbere aſſenſum fidei, prout dictum fuit ſuprà *Confer.* 1. *n.* 41. atqui revelationem certitudinaliter agnitam prudenter negare non poteſt: ergo convincitur negare ipſam Dei veracitatem, & per conſequens eſſe hæreticus formalis.

Colliges 4tò, idemnet judicium eſſe for- 100
mandum de iis, qui deciſiones è Cathedra in materia fidei & morum à Summis Pontificibus factas, v. g. circa propoſitiones damnatas, vel canonizationem Sanctorum aut beatificationem &c. nolunt admittere in eo ſenſu, quô proponuntur ab Eccleſia. Ita Viva *in quæſt. prodroma ad Theſ. damnat. n.* 18. La Croix *lib.* 1. *n.* 202. Malderus *q.* 11. *de fide art.* 1. *membr.* 5. S. Antoninus 3. *part. tit.* 12. *c.* 8. §. 2. Matthæucci *in Cautel. Confeſſ. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 103. & noſter P. Cherubinus Mayr. *in ſuo Triſmegiſto diſt.* 1. *c.* 3. *n.* 93. Ratio eſt: quia Eccleſia ſemper cenſuit, Summum Pontificem in materia fidei ac morum è Cathedra (id eſt, pro univerſali Eccleſia infallibiliter tenendum) aliquid proponentem, loqui velut Organum Spiritûs Sancti, & ex hujus infallibili aſſiſtentia Eccleſiæ promiſſa: at, qui contradicit univerſali Eccleſiæ, habendus eſt velut hæreticus; non enim vult audire Eccleſiam, immò nec ipſum Spiritum Sanctum, cui ſe pertinaciter opponit: ergo &c. Et hac, aliiſque

que pluribus rationibus præter jam allegatos DD. noſter A. R. P. Kazenberger *in Supplem. I. Conferent. P. Sargar Confer.* 23. & Pichler *in ſua Theolog. Polem.* 1. *c.* 4. *art.* 2. *n.* 14. & *art.* 3. *n.* 11. tenent, pariter illos, qui negant modernum Pontificem, utpote ab univerſali Eccleſia propoſitum & agnitum, eſſe legitimum Chriſti Vicarium in terris, item qui negant, illum in materia fidei & morum è Cathedra loquentem, eſſe infallibilem, habendos eſſe pro hæreticis; enimverò ſi è Cathedra loquens poſſet errare in materia fidei & morum, utpote approbando turpia vel reprobando honeſta &c. tunc etiam poſſet errare, immò actu erraret univerſalis Eccleſia credendo talia tanquam de fide: atqui hoc poſterius nullatenus dici valet, ſecus enim Eccleſia non ampliùs eſſet *columna & firmamentum veritatis*, ùt eam appellat Apoſtolus 1. *Timoth.* 3. Et *portæ inferi* adverſùs eam jam actu *prævaluiſſent*, contra infallibilem Chriſti promiſſionem Eccleſiæ factam *Matth.* 16. *v.* 18. ergo quisquis pertinaciter hoc negat, convincitur eſſe hæreticus formalis.

101 Diximus tamen notanter: qui nolunt admittere *deciſiones in eo ſenſu, quô proponuntur ab Eccleſia.* Pro cujus ampliori notitia, præſertim propoſitiones damnatas concernente, ſciendum eſt, non omnes propoſitiones, eô ipſo quòd damnatæ ſint, habendas

eſſe

esse velut hæreticas, sed pro diversa exigentia materiarum diversis censuris fuisse affectas, prout ex Bullis SS. Pontificum (videndis apud Reiffenstuel in frontispicio, & apud La Croix) constat: aliæ enim damnantur velut *hæreticæ*, id est, formaliter oppositæ alicui articulo fidei: aliæ ut *suspectæ de hæresi*, quæ scilicet ex circumstantiis videntur innuere seu etiam continere latentem hæresin: aliæ *hæresi proximæ*, id est tales, quæ à plerisque habentur velut contrariæ fidei saltem indirectè & deductivæ: aliæ ùt *Scandalosæ*, id est, præbentes occasionem ruinæ spiritualis: aliæ *laxæ*, quæ in materia morum nimis relaxant fræna libertati: *aliæ temerariæ*; quæ vel nullo, vel levi & inani fundamento nituntur: aliæ autem ùt *temerariæ*, quæ scilicet nullam pro se verè gravem, contra se verò gravissimas habent rationes &c. aliæ *erroneæ*, id est, contradicentes conclusioni Theologicæ deductæ ex duabus præmissis, quarum una est de fide, altera verò evidens. Aliæ rursus damnantur velut *blasphemæ*, id est, continentes verbum contumeliosum contra Deum, B. Virginem vel alios Sanctos &c. vel impiæ, id est, repugnantes cultui Deo, B. Virgini vel aliis Sanctis debito &c. Dicimus itaque omnes fideles teneri ad acceptandas seu etiam profitendas propositiones ab Ecclesia damnatas in eo sensu, quô damnatæ fuêre scilicet hæreticas,

reticas, ùt hæreticas, ſcandaloſas, ùt ſcandaloſas &c. ſecus enim contradicendo S. Pontifici è Cathedra loquenti, immò & Eccleſiæ univerſali, præter notam hæreſeos incurrerent peccatum mortale, immò & excommunicationem latæ ſententiæ, prout cernere licet ex Bullis Summorum Pontificum, & ex communi DD. tradit La Croix *lib.* 1. *n.* 225. & 226.

At, inquies adhuc, quid tenendum de illis, qui negant Summum Pontificem eſſe ſupra Concilium, id eſt, majoris poteſtatis vel auctoritatis, quàm Concilium univerſale?

102 ℞. Etiam tales habendos eſſe pro hæreticis nedum aſſerunt, ſed & mordicùs defendunt Matthæucci, Kazenberger, & Pichler *locis mox ſuprà cit.* qúin immò hanc veritatem à diverſis Conciliis, ſcil. Nicæno I. *can.* 39. Calcedonenſi, Lateranenſi, Sinueſſano &c. fuiſſe deciſam, ſatìs clarè demonſtrat idem R. P. Pichler *l. c. art.* 2. *n.* 16.

Placet nihilominus quoad hoc judicium noſtri V. P. Cherubini Mayr, *loc. cit. num.* 98. reſpondentis cum diſtinctione, ſcilicet, quòd illi habendi ſint pro hæreticis, qui putant Concilium eſſe ſupra Papam ita, ut poſſit revocare, vel etiam immutare decreta fidei priùs ab eodem condita; quia tales revera negant infallibilitatem S. Pontificis &c. illos è contra, qui ſolùm aſſerunt, Pontificem Con-

Concilio ſubeſſe quoad disquiſitionem factorum perſonalium, non attingentium ipſam fidei vel morum doctrinam, probabiliter non eſſe hæreticos; eò quòd oppoſitum hujus aſſerti non ſit expreſsè definitum: hoc ipſum tamen aſſertum eſſe erroneum, vel ſaltem errori proximum, temerarium & ſcandaloſum, utpote parum diſtans ab illa propoſitione per Alexandrum VIII. damnata ordine 29. *Futilis, & toties convulſa eſt aſſertio de Pontificis Romani ſupra Concilium Oecumenicum Auctoritate, atque in fidei quæſtionibus decernendis infallibilitate.*

Colliges 5tò. Fidem habitualem ſeu habitum fidei ſupernaturalis non amitti per 103
quodcunque peccatum contra fidem. Ratio eſt: quia culpabiliter ignorans myſteria fidei, vel exponens ſe periculo incidendi hæreſin, eſto hanc non incidat, peccat contra præceptum fidei: idipſum tenendum eſt de eo, qui fidem exteriùs ſive ex timore, ſive ex alio motivo humano negat, quam tamen in mente firmiſſimè retinet: at, hic omnes non amittunt habitum fidei, hic enim ſolùm deperditur propter peccatum infidelitatis poſitivæ, id eſt, per errorem poſitivum fidei contrarium. Vid. Herincx ubi ſuprà *diſp.* 9. *num.* 29. Lugo *diſp.* 17. *ſect.* 5. *num.* 28. vel Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 1. *art.* 2. *n.* 2.

Colliges denique 6tò, infideles quoscun- 104
que, ſive hæretici materiales ſive formales exſtite-

exſtiterint, priusquam ad fidei profeſſionem vel ad Confeſſionem admittantur, eſſe benè inſtruendos, & examinandos de neceſſariis tum ad ſalutem, tum præſertim ad Sacramentum Pœnitentiæ. Ita benè monet Laymann *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 13. *n.* 4. Ratio eſt: quia meritò timendum, ne, ſi ſecus fiat, multi vel fictè, vel certè minùs inſtructi accedant, quo fiet, ut multi inconſtantes vel dubitantes in fide Catholica diuturno tempore permaneant, vel apertè etiam ad priſtinos errores revertantur. Quare ante omnia Confeſſarius quærat ex ejusmodi converſis, vel converti volentibus, & primò confitentibus, utrùm firmiter, & ex animo quidem, ſeu toto corde credant ea, quæ Sancta Mater Eccleſia Romano-Catholica credenda proponit, & utrum in hac fide ſemper perſeverare, ac mori parati ſint? Ita Laymann *loc. cit.* Singulariter inſuper, quamprimùm veniunt poſtulantes inſtrui in fide Catholica, examinandos eſſe arbitror, quo fine, vel quibus motivis ducti cogitent ſuam deſerere ſectam: ſæpe ſæpiùs enim allegare ſolent motiva nullius prorſus momenti, vel vana, reipſa nil aliud intendentes, quàm ut ſibi neceſſaria quoad victum & veſtitum præſtentur aut procurentur: cautè proin cum ſimilibus procedendum eſt, prout ſapienter monet noſter A. R. P. Kazenberger *in Supplemento I. Conferent. P. Sargar Confer.* 33. *n.* 33.

n. 33. nec dicendum aliquid vel faciendum à Confeſſario, quod is dictum aut factum nollet, caſu quo hujusmodi converſus ad vomitum rediret &c. &c.

CONFERENTIA QUARTA.

De Communicatione fidelium cum infidelibus, & de lectione librorum hæreticorum.

SUMMARIUM.

105. Quænam communicatio cum infidelibus ſeu non baptizatis fidelibus ſit prohibita?
106. Quænam ſit prohibita fidelibus cum Judæis?
107. An Judæi à Principibus Chriſtianis ſint tolerandi inter fideles?
108. Quænam communicatio cum hæreticis ſit interdicta fidelibus?
109. Sintnè hæretici inter Catholicos tolerandi?
110. An fidelibus permittendum, ut famulentur hæreticis?
111. Fidelibus ſimpliciter, & juſtiſſimè quidem fuit ſub pœna excommunicationis latæ Sententiæ prohibitum 1. legere libros hæreticos. 2. eos retinere. 3. eos imprimere, vel 4. eosdem quovis modô defendere.
112. Nihilominus ad hanc excommunicationem ratione lecturæ incurrendam ſex conditiones interveniant, neceſſum eſt.
113. Quænam quantitas materiæ ratione lecturæ cenſeatur gravis, vel non gravis?

114. Quidnam requiratur ad incurrendam hanc censuram præcisè ratione retentionis ?
115. Quinam veniant nomine imprimentium ; &
116. Quinam nomine defendentium librum hæreticum ?
117. Præter libros hæreticos in Bulla Cœnæ prohibitos insuper exstant permulti alii libri in Indice Romano prohibiti ;
118. Qui index hodie communiter dividi solet in tres classes.
119. Quarum lectio sub diversis pœnis fuit prohibita.
120. An, vel qualiter obligent pœnæ tum in Bulla Cœnæ, tum etiam in præfato indice Romano latæ contra legentes hujusmodi libros ?
121. Resolvitur Casus I. cujusdam Uxoratæ, quæ ignoranter sortita fuit Maritum hæresi Lutherana infectum.
122. Proptereáque dubitat, an non teneatur illum denunciare Reverendissimo Officio, eò quòd multos libros hæreticos in suo tugurio teneat abscon-ditos, & ex iisdem nitatur etiam proles subvertere.
123. Quid consilii huic mulieri à Confessario sit suggerendum ?
124. Resolvitur Casus II. cujusdam Bibliopegæ Ca-Catholici, dubitantis, an non peccet compingendo libros hæreticos.
125. Quid, si tales libros diu penes se retineat, priùs, quàm illos compingat.
126. An Civis Catholicus, qui præter omnem exspectationem coactus fuit acceptare præfatos libros hæreticos in compensationem debiti, tutâ conscientiâ potuerit eosdem alteri vendere ?
127. Resolvitur Casus III. cujusdam personæ Catholicæ, quæ ob evitandum periculum gravis infamiæ cogebatur sæpiùs cuidam Rustico illiterato & hæresi Lutherana infecto prælegere Biblia Lutheri, & alios libros hæreticos.
128. An, vel quomodo propterea peccaverit ?

129. An comitando eundem Ruſticum ſpontè emigrantem peccaverit, vel excommunicationem inciderit?
130. An paulò poſt reverſa in ſuam patriam indiguerit abſolutione ab excommunicatione Bullæ Cœnæ?
131. Non omnis, qui legit librum hæreticum, illicò habendus eſt pro excommunicato.
132. Qui in authore aliunde ſibi ignoto reperit unam alteramvè hæreſin, tenetur inquirere, ſitnè Catholicus vel hæreticus, & interim ab ulteriori lectione abſtinere.
133. Legens controverſias hoc tempore agitari ſolitas, & ab auctore Catholico ſcriptas, laude potiùs, quàm vituperio dignus videtur.
134. Legens librum hæreticum in eodem volumine cum auctore ſeu etiam antagoniſta Catholico compactum, incurrit cenſuram Bullæ Cœnæ.
135. Legens quemcunque librum pernicioſum, eſto non hæreticum, per ſe loquendo peccat.
136. Et quid tenendum de legentibus Sacra Biblia?

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita, ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos caſus practicos de Communicatione cum infidelibus, & lectione librorum hæreticorum &c.

Quæres primò, an vel qualis Communicatio Fidelibus cum Infidelibus ſit prohibita?

℟. Jure naturæ & Divino prohibitum eſt 105
fidelibus communicare cum infidelibus, id eſt, non baptizatis, in ipſorum cultu ſeu ritibus ſuperſtitioſis, utpotè intrinſecè malis.

Eodem jure 2. interdicta censeri debet omnis communicatio, ex qua fideli imminet periculum subversionis. 3. Eodem jure D. fideli prohibetur inire connubium cum infideli, prout innuit Apostolus 2. *Cor.* 6. 4. Insuper jure Ecclesiastico Fidelibus prohibetur admittere infidelem ad participationem aliorum Sacramentorum, immò etiam ad SS. Missæ Sacrificium *per can. Episcopus* 67. *de consecrat. dist.* 1 Denique 5tò, jure Ecclesiastico per X. 1. *inter comm. de Judæis*, nec non per Bullam Cœnæ §. 7. interdicitur Fidelibus sub pœna excommunicationis latæ Sent. Summo Pontifici reservatæ, ne infidelibus ceu hostibus Christiani nominis arma, aliáve belli instrumenta & materialia deferant, aut vendant, nevè *in Christianorum perniciem & damnum ipsos Turcas & Christianæ Religionis inimicos, nec non hæreticos in damnum Catholicæ Religionis certiores faciant, illísque ad id auxilium, consilium vel favorem quomodolibet præstent.* Videantur de hoc Palao *tract.* 4. *disp.* 2. *pu.* 9. Sanchez *lib.* 2. *mor. cap.* 31. Schmalzgrueber *ad Tit. de Judæis*, vel Babenstuber *tr.* 5. *disp.* 1. *art.* 2. *n.* 14.

Quæres 2dò, quænam Communicatio Fidelibus cum Judæis sit interdicta?

106 ℟. Præter illam in Divinis, vel cum periculo subversionis (quam jure naturæ ac Divino interdictam diximus) insuper jure Eccle-

Ecclesiastico *cap. Judæi*, *de Judæis* & alibi sæpius prohibetur Fidelibus familiaritas cum Judæis. Præterea interdicuntur sequentes modi communicandi cum ipsis 1. cùm eis habitare, in eadem scilicet domo. 2. Judæum Medicum habere, vel ejus operâ uti. 3. Ab iisdem præparatas medicinas recipere (quæ tamen intelligi debent extra casum necessitatis, quo lex Ecclesiastica non obligat) 4. Eorum azyma comedere vel 5. eidem cum iisdem convivio interesse, aut 6. eodem balneo uti (scilicet ex condicto; nam secus dicendum, si Fidelis cum Judæo per accidens & præter intentionem in eodem hospitio aut balneo conveniat) 7. Nefas itidem est in eorum domibus agere nutricem infantium, vel 8. agere famulum, aut 9. iisdem servitute subjici. 10. Non licet ipsis in Testamento legata relinquere, neque 11. publica officia inter Christianos iisdem committere.

Ratio horum est: quia ex his & similibus timendum est periculum subversionis, aut certè dignitas Christianæ Religionis quodammodo vilipenderetur. Cæterùm si caveatur familiaritas, haudquaquam nefas erit suas operas Judæo sive, in sive, extra domum locare, modò Judæus non supponatur assiduè præsens; insuper non prohibetur cum iisdem negotiari, modò præscindatur à familiaritate, utì jam dictum. Vid. Palao *tr.* 4. *disp.* 2. *punct.* 9. *n.* 6. *& seqq.* Sanchez ubi

ſuprà *num.* 13. & *ſeqq.* Filliuc. *tr.* 22. *c.* 5. *à n.* 126. Tamburin. *lib.* 2. *decal. c.* 1. §. 10. *n.* 6.

Quæres 3tiò, an Judæi inter fideles ſint tolerandi à Principibus Chriſtianis?

107 ℞. Poſſunt Principes Chriſtiani in ſuis territoriis tolerare Judæos, eisdémque permittere, ut ſuas Synagogas reſtaurent, non autem novas ædificent. Ita *Cap. conſuluit. de Judæis.* Item poſſunt iisdem permittere, ut ritus Judaicos exerceant, libros edant, quibus Vetus Teſtamentum exponitur, non autem quibus Chriſtiana Fides oppugnatur. Ita S. Thomas *q.* 10. *art.* 11. S. Auguſt. *lib.* 18. *de civit. c.* 46. quos refert, & ſequitur Laymann *lib.* 2. *tr.* 1. *c.* 17. *n.* 5.

Ratio eſt: quia ritus Judaici evangelicam veritatem figurâ adumbrant, eidémque teſtimonium præbent, quæ cauſa eſt, cur Deus Gentem Judaicam non penitus deleri voluerit, ſed tanquam veritatis ac juſtitiæ exemplum toto orbe diſpergi; convenit proin (inquit Laymann *loc. cit.*) Judæos tali immunitate gaudere: tametſi hodie plures exſtent Principes Catholici, qui juſtiſſimas ob cauſas coegêre Judæos ſuis exulare territoriis.

Quæres 4tò, qualis communicatio Fidelibus cum hæreticis ſit interdicta?

108 ℞. Nedum jure naturali & Divino, verùm inſuper humano nefas eſt communicare cum hæreticis vel 1. in crimine hæreſeos, utputa credendo, favendo, recipiendo aut defen-

defendendo; vel 2. in profanis eorum sacris seu ritibus ac ceremoniis propriis. Ita ex *communi DD.* Sporer *tract.* 2. *in decalog. c.* 3. *sect.* 3. *ass.* 4. Ratio est: quia quicunque consentit, vel quomodolibet favet peccanti, mortaliter in causa peccati, vel se exponit evidenti periculo salutis æternæ, peccat mortaliter: at, hoc facit, quisquis communicat cum hæreticis in crimine hæreseos, sive credendo, id est, eorum erroribus assentiendo; sive favendo, id est, favorem ad liberiùs diffundendum venenum hæreseos sub quocunque demum prætextu, etiam necessitatis &c. præstando, sive eos recipiendo, id est, domo seu hospitio illos excipiendo, ne ob hæresin capiantur vel puniantur &c. sive denique defendendo, id est, in vel extra judicium assistendo, ut evadant in hac causa. Qui verò cum periculo perversionis communicat cum hæreticis, in eorum Sacris præsertim, utputa cum iisdem cantando, vel communionem profanam participando, infantem ad baptismum offerendo, vel denique matrimonium coram Ministro hæretico contrahendo &c. præter injuriam Religioni Catholicæ illatam insuper se procul dubio exponit evidenti periculo subversionis & æternæ salutis: ergo tales peccant mortaliter saltem per se loquendo nisi scilicet eos excuset ignorantia, simplicitas, vel etiam levitas animi.

Quæres 5tò, fintnè hæretici inter Catholicos tolerandi?

109 ℟. Neque hæretici, neque ipforum exercitia in territoriis Catholicorum Principum toleranda funt, nifi omnibus perpenfis id neceffum fit vel ob pacis fœdera, vel ad majora mala in Republica impedienda, vel ad majus bonum, utputa converfionis &c. promovendum. Ita poft Div. Thomam, Cajetanum, Valent. Becanum & alios plures Laymann *prox. cit. c.* 17. *n.* 4. & fufiffimè nec minùs fundatè P. Reiffenftuel *l.* 5. *decret. tit.* 7. §. 4. ubi id *à n.* 139. *& feqq.* probat nedum auctoritate SS. Canonum, verùm etiam rationibus; tum fcilicet quia hærefis nedum fummè injuriofa eft Deo, verùm etiam quia ex cohabitatione cum hæreticis fidelibus imminet majus periculum fcandali & fubverfionis, quàm ex cohabitatione cum Judæis vel paganis; tum etiam quia pax & tranquillitas publica id exigunt fummopere; ubi enim animarum & fidei diffenfio reperitur, ibi vera & firma pax vel concordia ftare non poteft, utì benè advertit S. Ambrofius 3. *offic.* ubi ait: *Vix firma effe poffunt pacis jura, inter quos eft fidei bellum*, id, quod experientia paffim oculis oberrans hifce temporibus comprobat.

Quæres 6tò, fitnè fidelibus prohibita communicatio cum hæreticis in famulitio, eisdem fcilicet ferviendo, vel propriam operam locando?

℟. Ta-

℟. Talis communicatio certè non licet, casu quo famulus aut famula ex hujusmodi servitio advertit sibi imminere periculum subversionis. Et dato etiam, quod non habeat timere hoc periculum, si tamen propterea frequenter vel omninò regulariter impediatur in observatione præceptorum Ecclesiasticorum, ùt si debeat diebus vetitis comedere carnes, diebus festivis laborare serviliter, vel negligere Missam &c. hujumodi servitium per se loquendo est illicitum, & hoc ipsô à Confessario interdicendum, nisi scilicet excuset notabile incommodum. Ita Navarrus, Bonacina, Laymann, la Croix *lib.* 2. *n.* 102. & fusissimè Gobat *in Quin. tr.* 5. *c.* 33. *à n.* 93. & *in Theol. experim. tr.* 5. *à n.* 319. Ratio hujus resolutionis est, quia præcepta Ecclesiæ ad sui observantiam obligant, nisi excuset grave damnum: tunc autem esset grave damnum respectu talis famuli aut famulæ, si vel deberet amittere suum salarium, vel non posset invenire Dominum Catholicum, à quo acciperet ultra dimidium illius, quod ab hæretico accipit. Videantur *DD. citt.* 110

Quæres 7timò, sitnè fidelibus permissum legere libros hæreticos?

℟. Nequaquam; enimverò in Bulla Cœnæ §. 1. ipsô facto excommunicationi subjiciuntur omnes, *qui hæreticorum libros, hæresin continentes, vel de Religione tractantes* 111

ſinè auctoritate Sedis Apoſtolicæ ſcienter legunt, aut retinent, imprimunt, ſeu quomodolibet defendunt, ex quavis cauſa, publicè vel occultè, quôvis ingenio vel colore &c. Ex quo liquet, vi hujus conſtitutionis fidelibus ſeveriſſimè interdici hæc quatuor ſcilicet 1. legere. 2. retinere. 3. imprimere, vel 4. defendere libros hæreticos. Verùm pro pleniori horum intellectu.

112 Notandum hic venit, ad incurrendam hanc cenſuram ratione lectionis à Doctoribus communiter deſiderari ſex conditiones. Primò ſcilicet, ut talis liber legatur *ſcienter*, id eſt, ſinè ignorantia *juris* prohibentis lectionem, & ſimul ſinè ignorantia *facti*, quâ ſcilicet neſcitur hunc librum eſſe hæreticum, ut proin ab hac cenſurâ incurrenda probabiliſſimè excuſet ignorantia etiam craſſa, modò hæc non ſit cum ingenti temeritate conjunctâ, prout tenent Sanchez, Palao, Kazenberger, Tambur. *lib.* 2. *in decalog. c.* 1. *ſ.* 7. *n.* 27. & alii plures. 2. neceſſum eſt, ut legatur *ſinè facultate Sedis Apoſtolicæ*, prout expreſsè continet Bulla Cœnæ *loc. cit.* Quocirca ſapienter advertunt Marchantius noſter *Trib. Tom.* 2. *tr.* 2. *ſect.* 4. *q.* 3. *dub.* 1. & Laymann *lib.* 2. *tr.* 1. *c.* 15. *n.* 5. quantum ad hoc dari poſſe locum EpiKeiæ. v. g. in Epiſcopo, vel alio viro prudente, ſi ſcilicet legat hujusmodi librum, vel locum contradictionis in hæretico contentum eo fine, ut alium

alium convincere, vel ad agnitionem veritatis perducere valeat. 3tiò requiritur, ut legatur *liber*, id eſt, opus vel opuſculum in ea quantitate compoſitum, ut in morali hominum exiſtimatione verè cenſeatur liber, ſive dein ſit magnus, ſive etiam parvus, id eſt, ùt aliqui autumant, ad minùs decem foliorum; nec refert, ſitnè compactus vel non impreſſus aut manuſcriptus &c. prout poſt Suarezium *diſput.* 30. *de fide ſect.* 2. Sanchez *lib.* 2. *mor. c.* 10. *n.* 35. tenet Sporer *ubi ſuprà c.* 3. *ſect.* 4. *n.* 39. 4tò requiritur, ut ſit liber *hæreticus*, id eſt, ab hæretico auctore compoſitus, eſto is nunquam fuerit denunciatus. Ex quo Doctores communiſſimè inferunt, hanc excommunicationem Bullæ Cœnæ in legentes latam non incurri à legentibus Hebræorum Thalmud, vel Alcoranum Machometis, quia revera iſti non ſunt libri hæretici ſeu hæreticorum, ſed potiùs infidelium; Nihilominùs qui hujusmodi libros legunt, peccant graviter, & incurrunt excommunicationem non reſervatam, ſicut & illi, qui legunt libros theologiæ judiciariæ, vel ſcripta de arte Geomantiæ, Hydromantiæ, Acromantiæ, aut de arte Cabaliſtica. Similiter ii, qui legunt librum ab auctore Catholico compoſitum, eſto hæreſes contineat vel etiam referat, utì faciunt Bellarminus, Becanus & alii, non incurrunt excommunicationem in Bulla Cœnæ in legentes

gentes libros hæreticos latam; quia de talibus dici non valet, quòd legerint librum hæreticum, esto adhuc graviter peccare possint, casu quo adverterent, sibi ex tali lectura imminere periculum subversionis, vel, si lectis hujusmodi dogmatibus hæreticorum assensum præbeant, quem, si exteriùs manifestent, insuper incidunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, prout patebit ex dicendis *in proxima Confer. à n.* 139. stò necessum omninò est, ut talis liber *hæresin contineat, vel de Religione tractet.* Quô fit, ut vi hujus non censeatur prohibitum legere libros hæreticorum merè historicos, philosophicos, medicos, aut juridicos, modò nullam hæresin in se contineant. Quia etiamsi talis liber hæreticus, ex instituto non tractans de Religione, obiter aliquam hæresin, vel etiam scommata contra Romanam Ecclesiam vel Summum Pontificem (more hæreticis valdè familiari) contineat, proptereáque in rigore loquendo censeri deberet prohibitus vi Bullæ Cœnæ, nihilominus in nostris saltem partibus septentrionalibus, utpote in quibus Bulla Cœnæ cum tanto rigore non videtur recepta, secluso ulteriori periculo subversionis, impunè legi posse probaliter hodiedum tenent Laymann *ubi suprà c.* 15. *n.* 4. Sporer *n.* 40. Stoz *l.* 2. *p.* 3. *n.* 534. Dicastillo *n.* 1177. Busenbaum, Michel, eósque secutus la Croix *lib.* 7. 332. id, quod praxis

praxis fermè quotidiana confirmare videtur; tum quia hujusmodi libri passim asservantur in Bibliothecis; tum etiam quia à timoratis sinè scrupulo legi solent. 6tò tandem ad incurrendam hanc excommunicationem Bullæ Cœnæ sufficit librum ab hæretico fuisse compositum, simúlque de fide aut de Religione tractare, esto nullam prorsus hæresin in se contineat. Ratio est: quia Pontifex voluit excommunicationi subjectos, qui legunt librum hæreticum hæresin continentem, vel (NB. sub disjunctione loquentem) de Religione tractantem, utpura interpretando Scripturam Sacram, quæstiones theologicas circa Deum, Sanctos, vel circa fidem resolvendo. Ratio est: quia Ecclesia non vult filios suos ex fonte tam turbido haurire aquas salutis, vel ex luto putrido colligere margaritas, inquit Sporer *tr.* 2. *c.* 3. *sect.* 4. *num.* 41. ideòque justissimè hoc interdicit, partim in odium hæreticorum; partim etiam ad avertendum à fidelibus quodcunque subversionis periculum.

At, inquies, quænam materiæ quantitas legi debet ad incurrendam præfatam censuram?

℞. ad hoc quæsitum breviter (omissis 113
aliorum placitis, qui vel nimiùm rigidi, vel nimis laxi videntur) in hac re attendendam esse materiam non tam secundùm se, quàm secundùm finem prohibentis, qui principaliter

liter voluit excludere periculum subversionis. Itaque si aperiendo librum hæreticum incidas in doctrinam, quæ directè est contra fidem, poteris paucas etiam lineas legendo peccare mortaliter & incidere excommunicationem; quia te periculo exponis, & agis contra totum finem legis. Econtra si advertas, materiam esse indifferentem, etiam paginam legendo non peccabis mortaliter, neque censuræ eris obnoxius. Ita Sanchez, Sporer & la Croix *l. 7. n.* 340.

114 Notandum jam 2dò est, ad incurrendam hanc excommunicationem ratione retentionis, satis esse, quòd quis librum hæreticum (hæresin scilicet continentem, vel de Religione tractantem scienter per notabile tempus retineat,) sive dein suô, sive alieno nomine sive in propria, sive etiam in aliena domo eundem conservet. Contra hanc constitutionem vel maximè impingere possunt Bibliopolæ, retinendo hujusmodi libros eô animo, ut rursus vendant aliis; quia, ut benè advertit Lessius *in auctario V. Hæreticor. lib. cas.* 17. per hoc moraliter disseminant thæresin.

Quin insuper librarios, aromatarios & mercatores utentes ejusmodi libris aut foliis hæreticorum ad involvenda aromata, merces & alios libros possunt incurrere hanc censuram, juxta multorum opinionem, quos citat la Croix *suprà n.* 348. ubi is sapienter monet,

monet, ad discernendum peccatum grave aut leve ratione retentionis commissum considerandam esse tum quantitatem temporis, tum etiam intentionem retinentis; qui, si una alteravè duntaxat die retineat talem librum eo fine; ut postea commodiùs possit tradere ad manus Inquisitionis, vel Episcopi &c. nullatenus peccabit, neque censuræ obnoxius fiet. Ita etiam Sanchez, Casttopalao, Pignatellus, Sporer, aliique videndi apud la Croix *loc. cit.*

Notandum 3tiò, nomine imprimentium 115 illos venire, qui ad impressionem libri hæretici scienter, & quidem propinquè cooperantur; quales meritò reputantur 1. Dominus officinæ, in qua fit impressio. 2. qui librum imprimendum tradit. 3. qui typum seu characteres ordinat. 4. qui chartam seu papyrum humectant, vel atramentum seu colorem, uti vocant imponunt, aut prælum premunt, & 5. probabiliter etiam is, qui corrigit impressionem; cùm ad hanc saltem correctè imprimendam proximè concurrat. Et certum omninò videtur, quòd tam Corrector, quàm etiam ille, qui facit expensas pro impressione hujusmodi libri, incidant hanc excommunicationem, saltem ex eo capite, quòd faveant hæreticis. Ita Pignatell. *pag.* 484. & Krimer *n.* 753. relati à la Croix *lib.* 7. *n.* 356.

Notandum denique 4tò, nomine defen- 116
den-

dentium illos intelligi, qui librum hæreticum ùt talem commendant, laudant, aliovè modo sive verbis, sive scriptis, sive etiam factis tuentur v. g. ne in manus Inquisitionis tradatur, aut comburatur &c. Ita Krimer. *n.* 754. & 755. Tamburinus *lib.* 2. *c.* 1. *§.* 7. *n.* 54. Sporer *ubi suprà n.* 47.

117 Quæres octavò, utrum præter libros hæreticorum, quos diximus vi Bullæ Cœnæ interdictos, dentur etiam alii libri prohibiti?

R. Dantur sinè dubio & quidem plurimi, ùt videre licet in Indice Romano librorum prohibitorum, quem Pius IV. juxta decretum Concilii Tridentini primitùs curavit confici, postea verò alii Pontifices, nominatim Pius V. Clemens VIII. & Alexander VII. aliique Successores continuare, seu etiam augere assueverunt; Quocirca

118 Observandum rursus venit, hunc Indicem hodie communiter dividi in tres classes, ita quidem, ut in prima collocentur Auctores hæretici, qui vel tractant de Religion e vel ex professo hæresin continent. In eadem classe prima porrò collocantur omnes Hæresiarchæ, id est, Capita & inventores hæresum, quales fuêre Arius, Calvinus, Lu therus, Zvvinglius: quorum opera, est fortassis aliqua non tractent de Religione, neque hæresin contineant, nihilominus sub excommunicatione fuêre prohibita; nam damnato Auctore aliquo etiam censentur-

damna

damnari ejusdem libri, Scripturæ, & opera, veluti communissimè habent DD. Sporer, Reiffenstuel *loc. cit.* ʃ. 3. *num.* 100. & habetur *in summario cap. fraternitatis.* 4. *de hæreticis.*

Porrò ad 2dam classem referuntur libri illi, qui fuêre prohibiti propter doctrinam non sanam, suspectam, scandalosam, bonis moribus seu honestati repugnantem, veluti sunt libri de arte magica &c. de rebus superstitiosis, seu etiam obscænis & lascivis tractantes. Quô pariter revocandi sunt libri Philosophici, Medici, Juridici &c. ab hæreticis scripti cum hæresibus hinc inde sparsis, etsi non, nisi obiter probatis.

Ad 3tiam denique classem pertinent libri, ob doctrinam sive Religioni sive bonis moribus contrariam damnati, quorum auctores ignorantur, sintnè hæretici vel Catholici &c. qui libri, ùt rectè advertit S. Pontifex Alexander VII. *in sua constit. speculatores Domûs Israël &c.* plerique multò pejores sunt, quàm in prima & 2da classe recensiti, ntpote maximè inverecundi, & hôc ipso pestilentissimi.

Sub quibus ergo pœnis, inquies, interdicitur lectio dictorum librorum?

℟. ad hoc breviter. I. Librorum ad primam classem pertinentium lectio prohibetur sub pœna excommunicationis ipso factô incurrendæ, non tamen summo Pontifici re- 119

servatæ, nisi de Religione tractent, vel hæresin contineant: tunc enim vi Bullæ Cœnæ sunt prohibiti.

II. Libri verò 2dæ & 3tiæ classis, si ob hæreseos aut falsi dogmatis suspicionem fuêre interdicti, cujusvis demum Auctoris, etiam incogniti sint, pariter sunt prohibiti sub pœna excommunicationis, at non reservatæ. At verò, si non ob hæreseos aut falsi dogmatis suspicionem, sed præcisè ob doctrinam minùs sanam, seu etiam honestati & bonis moribus repugnantem fuêre prohibiti, legentes peccant quidem mortaliter, nullam tamen propterea excommunicationem incidunt ipsò factò, sed solùm jubentur ob reatum peccati mortalis judiciô Episcopi severè puniri, prout habet *Regula X. indicis circa finem*, & P. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 103. *& seqq.*

120 Quæres denique 9nò, utrum prædictæ pœnæ etiam in nostra Germania, ubi Catholici cum hæreticis permixti habitant, uti Augustæ, Ulmæ, Memmingæ &c. à legentibus præfatos libros incurrantur?

℞. Probabilissimè incurruntur. Ita mordicùs tenet R. P. Reiffenstuel. *lib.* 5. *decret. tit.* 7. *§.* 3. *num.* 80. *& seqq.* ubi hanc sententiam præsertim quoad pœnas in Bulla Cœnæ contentas acriter propugnat; eò potissimùm, quòd S. Sedes Apostolica justissimè potuerit, & nunquam non voluerit quoscunque

que etiam Germanos obligare ; cúmque aliunde, præſertim *ex propoſit. n.* 18. ab Alexandro VII. damnata certò conſtet, legis acceptationem non dependere ab arbitrio populi, neque etiam in Germania noſtra videatur poſſe occurrere cauſa ſufficiens, hanc conſtitutionem utpote juſtiſſimam non acceptandi; hinc dicendum videtur, quòd pœnæ Bullæ Cœnæ etiam in noſtra Germania à quocunque demum non privilegiato incurrantur. Nec dubium, quin hæc opinio nedum tutior, verùm etiam oppoſitâ probabilior ſit, utpote validiſſimis rationibus, nec minori auctoritate ſuffulta;

Nihilominus non deſunt Doctores, præſertim Germani, qui hodiedum probabile cenſent, neque Indicem librorum prohibitorum, neque etiam Bullam Cœnæ quoad dictas pœnas in legentes ſeu etiam retinentes libros hæreticos latas in hiſce partibus noſtris ſeptentrionalibus eſſe cum tanto rigore receptam. Ita præter Laymannum, Sporer, Stoz & alios DD. jam ſuprà *n.* 112. citatos, tenent P. Engel *in manuali part.* 3. *cap.* 2. *de pœnit. in catalog. excommunic.* Michel *Theolog. Canon moral. part.* 1. *tom.* 2. *q.* 1. *§.* 7. *n.* 9. Becanus *Tom.* 2. *tract.* 1. *de fide cap.* 15. *q.* 80. *n.* 5. quibus noviſſimè ſubſcripſit R. P. Pichler *in ſuo compendio Jurisprudent. lib.* 5. *tit.* 7. *n.* 7. ubi fatetur, ſe planè exiſtimare cum Laymanno „Bullam Cœnæ non ubique in no-

I 2 ſtra

„ſtra Germania in omni rigore receptam eſſe, „nec ubique obſervantiam ejus in toto rigo- „re, & quoad pœnas urgeri à Summo Ponti- „fice, qui prudenter præſumitur conſentire „in non obſervantiam, ubi contraria conſue- „tudo nimiùm quantùm invaluit, & tales „ſunt circumſtantiæ, in quibus obſervantia „rigida urgeretur ſinè fructu, immò cum „animarum graviori detrimento.„ Hacte- nùs Doctor laudatus.

Ego hanc poſteriorem ſententiam duxi intimandam, non quòd eam velim conſule- re, præſertim cùm aliunde conſtet pœniten- tibus tutiora eſſe conſulenda ſaltem per ſe lo- quendo; ſed ideò duntaxat, ut Confeſſario innuerem, quidnam in praxi cum tali pœni- tente debeat, vel poſſit agere, præſertim ex poſt facto, id eſt, poſt jam lectum vel re- tentum librum hæreticum.

§. II.

Proponuntur & breviter reſolvuntur Caſus practici de Communicatione cum hæreti- cis, nec non de lectione librorum hæ- reticorum &c. &c.

CASUS PRIMUS.

Titia lamentabunda conqueritur, quòd ſor- tita fuerit maritum, qui in foro exteriori ſe quidem ſimulat Catholicum, revera autem interiùs pertinaciſſimè fovet Lutheraniſmum, multósque libros acatholicos in quodam angu- ſtiſſimo

ſtiſſimo tugurii ſui latibulo aſſervat, ex quibus & proles hactenus ſuſceptas tempore nocturno potiſſimùm inſtruere vel potiùs pervertere nititur, nec permittit, ut Titia vel in minimo ſeſe opponat, quin potiùs eandem tum verbis, tum verberibus etiam duriſſimè tractat: quodque caput rei eſt (pergit Titia) non audeo, neque poſſum eundem denuntiare Judici, ſecus enim in hiſce partibus noſtris illico cogeretur more aliorum exulare ſeu emigrare: quid enim tunc cum prolibus mihi incipiendum, qui aliunde depauperati pane arcto & aqua brevi miſerè ſuſtentamur: profectò ſi unquam ſciviſſem, quòd maritus meus non ſit Catholicus, nunquam prorſus eidem nupſiſſem. Hactenus Titia. Jam ad noſtrum propoſitum circa hanc ſpeciem facti dubitare licet 1. an Matrimonium Titiæ valeat? 2. an ſtantibus etiam præfatis difficultatibus non peccet, diſſimulando manifeſtationem hæreſeos, & librorum Acatholicorum, quos ſcit à Marito aſſervari? 3. denique, quid conſilii à Confeſſario Titiæ ſit ſuggerendum?

℞. ad primum quæſitum hujus caſus, de valore hujus matrimonii minimè dubitandum eſſe; licèt enim ſecundùm dicta *part. 3. Theolog. Sacr. Confer. 8. n. 180. & ſeqq.* diverſis juribus & Conciliis matrimonium Catholici cum hæretica vel viciſſim juſtiſſimas ob cauſas fuerit prohibitum, nulla tamen lex, nullum jus Divinum aut humanum exſtare noſcitur, vi cujus hujusmodi matri-

monia irritarentur, prout ex communiſſima DD. tradunt Bellarminus & Sporer: ergo ſi in hoc caſu nullum aliud impedimentum, jure Divino, vel naturali vel certè Eccleſiaſtico dirimens interceſſit, dicendum, quòd Matrimonium ſubſiſtat. Nec refert, quòd Titia aſſerat, ſe nunquam fuiſſe conſenſuram in Matrimonium, ſi ſciviſſet ſponſum eſſe infectum hæreſi &c. Non, inquam refert: quia in contractu matrimoniali non attenditur id, quòd ſponſus aut ſponſa feciſſet, ſed quod actu fecit, prout rurſus diximus eadem *part.* 3. *Conf.* 4. *n.* 95. atqui Titia ſupponitur actu conſenſiſſe in Matrimonium, ſimúlque potuit validè conſentire: ergo &c.

122 ℞. ad 2dum quæſitum. Niſi ſupponatur imminere periculum toti Communitati, Titia probabiliter non peccabit, tametſi ob rationes allegatas diſſimulet denuntiationem mariti hæretici, ſeu etiam librorum.

Ratio eſt: quia juxta probabiliſſimam ſententiam Farrinacii *de hæreſi*, *q.* 198. *n.* 49. *fin.* Uxor non tenetur denunciare maritum hæreticum, etiam in illis locis ubi hæreſis impunè non toleratur. Ratio eſt: quia Uxor reputatur una caro, & quaſi una perſona cum marito: ergo ſicut nullus ſe ipſum prodere obligatur, ita ob eandem rationem probabiliter Uxor non tenetur prodere Maritum in puncto hæreſeos: hanc eandem ſententiam veram exiſtimat Caſtropalao *part.* 1. *tr.* 4. *diſp.* 3.

disp. 3. *punct.* 4. *n.* 16. ſaltem in caſu, quo Uxor ex tali revelatione timeret ſibi à Marito mortem parari, aut aliud grave damnum eventurum, prout in hac ipſa ſpecie facti eventurum timet.

Scio equidem oppoſitum abſolutè doceri à Matthæuccio *in cautel. Confeſſ. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 9. Verùm La Croix *lib.* 2. *num.* 215. ſapienter ait, quòd plures Viri prudentes & eximiè docti cenſeant, Bullas Pontificias, quibus denuntiatio hæreticorum præcipitur, in hiſce partibus, Germaniæ ſcilicet, quoad hoc non eſſe uſu receptas. Dixi, Titiam probabiliter non teneri &c. Unde.

℞. jam ad 3tium quæſitum, Titiam nedum poſſe tutâ conſcientiâ, ſi velit, ſed & prudenter acturam denunciando apud Judicem legitimum maritum ſuum hæreticum, ejusdémque libros hæreticos manifeſtando; idquod & Titiæ omnimodis videtur conſulendum, ob rationes mox dandas. 123

Ratio prioris, quòd ſcilicet poſſit, ſi velit, hæc eſt: quia aliunde nedum jure Divino & naturali, verùm etiam humano hæretici in illis locis, ubi non tolerantur, jubentur manifeſtari; eô quòd ſummopere ſint pernicioſi bono animarum & Reipublicæ chriſtianæ nedum quoad ſalutem animæ, ſed & quoad bonum pacis, prout Titia noſtra hactenus ſatis ſupérque fuit experta; neque aliunde ex parte mariti hujus occurrit rationabilis cauſa diſſimulandi mani-

manifeſtationem: ergo licitè eundem prodit.

Quod inſuper in hac noſtra Archi-Diœceſi, ubi caſus contigit, id ipſum Titiæ ſit conſulendum, cuivis prudentum de facili ſuaderi poſſe arbitror ſequentibus de cauſis: primò: quia ex ulteriori cohabitatione nedum Titia ſola, ſed inſuper etiam proles manebunt ſemper expoſitæ evidenti periculo ſubverſionis & æternæ ſalutis; qua de cauſa 2. jura ob hæreſin matrimonio ex alterutra parte ſupervenientem concedunt divortium. *cap. Quæſivit. cap. de illa cap. Quantò. de divortiis.* item *cap. ult. de converſ. conjugat.* & alibi: ergo Titiæ licet prætendere & quærere divortium à marito hæretico ob ejusdem hæreſin & perverſam voluntatem priùs quidem ignoratam, modò autem ſatis ſupérque agnitam; nam in jure paria cenſentur, *aliquid ſupervenire & præcedens fuiſſe ignoratum ſeu incognitum*; vel *non eſſe*, & *non apparere*, *L. in lege ff. de contrahend. empt.* Hinc ulteriùs 3tiò, cùm periculum animæ ex ulteriori cohabitatione Titiæ, ejusdémque pauperculis prolibus imminens ſit verè ingens, è contra verò emolumentum temporale, miſeræ ſcilicet ſuſtentationis hactenus à marito obtentæ, valde ſit exiguum, aliunde verò fides nos doceat, in pari periculo ſemper præferendam eſſe ſalutem animæ ſaluti corporis, profectò à Confeſſario conſulendum videtur Titiæ, ut poſtpoſito quocunque demum emolumento corporis ſeſe

ſeſe divinæ providentiæ totaliter unácum miſellis prolibus confidat, & prodendo maritum ſuum hæreticum ab eodem divortiari quærat; quod procul dubio hìc loci de facili impetrabit, prout de hoc plura nobis exſtant exempla recentiſſima. Videatur de hoc Gobat *in Quinar. tr.* 6. *c.* 33. *n.* 6. *& ſeqq.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius civis catholicus cujusdam civitatis orthodoxæ fidei addictiſſimæ alicui Bibliopolæ acatholico locaverat certam Cameram pro conſervandis libris venalibus in nundinis ſuo tempore exponendis, tandem verò eodem Bibliopola ad incitas redacto, Sempronius locô cenſus jam per compluriun annorum curricula ſibi debiti cogebatur acceptare haud exiguam partem librorum depoſitorum, è quibus dum unum alterumvè Bibliopegæ tradidiſſet compingendum, ab eodem mox inaudiit, libros eſſe hæreticos. Dubitat jam Bibliopega, an tuta conſcientia poſſit ejusmodi libros compingere. Dubitat inſuper Sempronius & ſciſcitatur è Confeſſario, an non ſibi liceat hujusmodi libros hæreticos aliis ſaltem hæreticis vendere, ad ſe indemnem ſervandum? Quid ad hæc confeſſarius?

℟. ad primum quæſitum. Bibliopega, 124
præcisè compingendo libros hæreticos non peccat, neque incurrit cenſuram Bullæ Cœnæ. Ratio eſt: tum quia in dicta Bulla non

comprehenduntur compactores librorum hæreticorum seu Bibliopegæ; tum etiam, quia libri hæretici non compacti legi possunt, ideóque compingens per se loquendo non reddit causam Catholicorum deteriorem, præsertim si casus contingeret, prout revera sæpiùs contingere natus est in locis, ubi Catholici vivunt mixti cum acatholicis in eadem civitate v. g. Augustæ, proptereáque iidem libri facilè compingerentur ab alio Bibliopega catholico.

Certum insuper esse debet, Bibliopegam non peccare compingendo librum hæreticum pro tali, qui gaudet potestate legendi eundem librum, vel pro aliqua Communitate Religiosa, in quibus similes libri nedum asservari solent, inclusi carceribus Bibliothecarum, sed insuper regulariter saltem loquendo, semper reperiuntur tales, qui præditi sunt potestate legendi libros hæreticos, & ab hæresi absolvendi. Ita tenent Lessius *Cas.* 18. Pignatellus *pag.* 482. Oviedo & alii plures, quos referens sequitur la Croix *lib.* 7. *n.* 353.

125 Dixi tamen, Bibliopegam *præcisè compingendo* librum hæreticum probabiliter non peccare; secus enim dicendum existimarem, casu quo ejusmodi librum diu, v. g. per aliquot septimanas penes se retineret, esto non proprio, sed alieno nomine; tunc enim *vi retentionis* incurreret censuram Bullæ Cœnæ,

næ, quemadmodum etiam, ſi librum hæreticum compingeret animô favendi hæreticis, eorúmve ſectam hac via promovendi : ſi tamen per unum præcisè alterúmve diem librum penes ſe retineat usque dum compingat, vel compactum Domino reſtituat, non peccat graviter ne quidem ratione retentionis; quia talis mora retentionis cenſenda eſt reſpectivè levis, prout rectè docent Sanchez, Pignatellus, Caſtropalao, Sporer & alii, videndi apud la Croix *cit. n.* 348.

℟. Jam ad ſecundum quæſitum hujus caſus cum diſtinctione; Nam, ſi Sempronius 126
ſupponatur obtinuiſſe multos libros, vel certè libros hæreticos magni pretii (quod tamen in civitate merùm Catholica, ubi à Revendiſſimo Officio accuratè ſolet inquiri) vix, aut ne vix quidem ſupponi poteſt aut debet, poſſet illos probabiliter tutâ conſcientiâ vendere Bibliopolæ acatholico, vel pro libris Catholicis commutare; tum quia Eccleſia velut pia Mater præſumitur, nolle cum tanto onere fideles obligare, ſaltem in hiſce partibus noſtris; tum præſertim, quia ſi aliunde apud Hæreticos habeatur talium librorum copia, cauſa Catholicorum inde non fit multùm, immò nihilò deterior. Ita velut probabile tenent Leſſius, la Croix *l. cit. n.* 354. quos ſequitur noſter A. R. P. Kazenberger *in Supplement. I. R. P. Sargar Conferent.* 45. Fateor nihilominus, oppoſitum & rationi

tioni & menti Ecclesiæ mihi videri conformius, & hoc ipso probabilius, præsertim si damnum ex combustione talium librorum imminens non sit adeò considerabile seu grave, vel si libri sint tales, qui nequidem ab ipsismet hæreticis de facili ampliùs comparari possint. His enim suppositis S. M. Ecclesia in abominationem pestiferi veneni hæretici justissimè præcipit fidelibus, ut satagant hujusmodi libros vel tradere ad manus inquisitionis (ubi hæc viget) vel ubi non viget, comburendo eliminare ex universo, vel certè (quod in tali casu consultissimum putarem) eosdem dare alicui Communitati Religiosæ, perpetuis carceribus Bibliothecæ (quales semper in iisdem reperire est) includendos.

CASUS TERTIUS.

Caja ex incæstu gravida, ad tegendum scelus & evadendum periculum infamiæ sibi imminens aliquot mensibus delituit in domo cujusdam Rustici Pinzgoiensis hæresi infecti, cui, utpote prorsus illiterato cogebatur sæpiùs prælegere Biblia Lutheri, aliósque, quos clam in suo tugurio asservavit absconditos; quin etiam paulò post sponte emigrantem, unácum prole jamjam in lucem edita, comitata fuit, licèt nunquam habuerit animum vel hæresi assentiendi, vel eandem profitendi, sed præcisè infamiam vel periculum ex incæstu commisso in patria sibi imminens hac viâ declinandi. Hinc cùm

cùm post exiguum itineris spatium emensum proles spuria obiisset, Caja, utpote existimans se jamjam evasisse periculum, rediit in patriam, in qua, ut denuo reciperetur, obtulit se ad deponendam professionem publicam fidei. Jam ad nostrum propositum dubitare licet 1. Utrum Caja ex præfato timore Rustico prælegendo Biblia & alios libros hæreticos peccaverit, & censuram Bullæ Cœnæ incurrerit? 2. An tutâ conscientiâ potuerit comitari Rusticum emigrantem? denique 3. an redux in patriam indiguerit absolutione à Censura vel nova professione fidei?

℞. ad primum quæsitum hujus Casus, 127
Cajam probabiliùs peccâsse mortaliter toties, quoties præfata Biblia Lutheri aliosvè libros hæreticos Rustico prælegit.

Ratio est: quia prælegendo proximè concurrit ad peccatum formale Rustici, utpote libros hæreticos in morali hominum existimatione legentis per Cajam: at, quisquis ad formale peccatum alterius proximè concurrit, peccat graviter aut leviter pro qualitate delicti: ergo &c. Et licèt Caja merùm permissivè se habuerit in ordine ad assensum hæreticum à Rustico præstitum doctrinæ sibi prælectæ, dici tamen minimè potest, quòd merùm permissivè se habuerit in ordine ad lectionem librorum, quandoquidem hujus causa proxima exstiterit, veluti rem perpendenti facilè constabit. Nihilominus censeo, quòd

quòd Caja ex verè gravi metu ac timore incurrendi infamiam & alia majora incommoda, Ruſtico prælegit, probabiliter propterea non inciderit cenſuram Bullæ Cœnæ.

Ducor ad hoc aſſerendum hac ratione: qui juxta *communiſſimam DD.* quam amplectitur la Croix *lib.* 7. *n.* 98. à cenſura incurrenda excuſat metus verè gravis, eſto is fortaſſis non excuſet à peccato (modò metus non ſupponatur incuſſus in contemptum fidei vel Religionis:) at ſi Caja non potuit alia via evadere periculum infamiæ &c. ſibi imminens, niſi prælegendo, revera fuit adacta & compulſa gravi metu, veluti liquet ex ipſa ſpecie facti: ergo probabiliſſimè propter hanc lectionem non incidit cenſuram.

At, inquies contra hoc. Per Bullam Cœnæ excommunicantur omnes, quicunque ſinè licentia Sedis Apoſtolicæ *ex quavis cauſa* libros hæreticos legunt vel retinent: ergo Cajam ne quidem metus gravis, eximit à cenſura.

128 ℞. Neg. Conſeq. & dicendo, per ly *quavis cauſa* intelligendam eſſe cauſam non juſtam, non ſufficientem &c. prout innuere videntur verba mox ſubſequentia: *quo vis ingenio, vel colore*, non item intelligi debet cauſa juſta, gravis, uti erat infamia hoc modo declinanda &c. &c. & hoc ipsô ſufficiens, prout à pari colligere licet de retentione; nam qui ex verè rationabili & gravi cauſa

librum

librum hæreticum penes ſe retinet v. g. eo fine, ut poſtea eundem commodiùs poſſit extradere inquiſitioni &c. non peccat, neque fit obnoxius excommunicationi ſecundùm dicta *n.* 114.

℞. jam ad 2dum quæſitum cum diſtin- 129
ctione. Nam ſi Caja Ruſticum fuit comitata ſub prætextu eandem hæreſim Lutheranam alibi profitendi, peccavit mortaliter contrà præceptum negativum, ſcilicet de non neganda fide, quia hoc modò fidem ſin minùs ex ſaltem implicitè negavit in foro externo. Similiter ſi ſupponatur habuiſſe animum comitandi Ruſticum usque ad partes Acatholicorum cum præviſo periculo abnegandi veram fidem, ſicut revera prævidere potuit ac debuit, rurſus peccâſſet mortaliter, eò quòd ſeſe expoſuerit periculo abnegandi veram fidem. Econtra tamen, ſi Caja dogmatibus Lutheri nunquam præbuit aſſenſum nec ſe Lutheranam in foro externo ſeu etiam coram Judice profeſſa fuit, neque etiam habuit animum comitandi Ruſticum usque ad partes Acatholicorum &c. ſed præcisè emigrandi extra Patriam ad tegendum ſcelus commiſſum, & ad conſervandum ſuum honorem, per ſe loquendo non peccavit; tum quia comitiva ſola emigrantibus præſtita non fuit ſignum abnegatæ fidei; cùm revera multi famuli Catholici heros acatholicos, ſponſi ſponſas, Uxores Maritos fuerint comi-

comitati, nescio quibus è motivis profanis, qui tamen publicè protestati fuère, se id minimè facere animô abnegandi veram fidem, vel falsam profitendi; tum etiam quia Caja habuit causam verè prægnantem quærendi modum evadendi extra patriam, & infamiam sibi imminentem declinandi.

Ex quibus

130 ℞. jam ad 3tium quæsitum pari cum distinctione. Enimverò si Caja supponatur (id quod ex ipsius mente colligendum erit) absque ullo assensu, & ex mero timore prælegisse Biblia Lutheri, & alios libros hæreticos, neque etiam fidem veram in foro externo negâsse, nec sese Lutheranam professam fuisse, nullam prorsus incurrit censuram ob rationes jam datas. Secus dicendum procul dubio foret, si assensum dogmatibus Lutheri semel aut sæpiùs etiam præstitum exteriùs manifestâsset, vel se Lutheranam in foro externo saltem seriò professa fuisset, tunc enim vi prioris incidisset excommunicationem, vi posterioris autem indiguisset absolutione saltem in foro externo, utpote in quo supponeretur incidisse excommunicationem. Quinam autem ab ista excommunicatione valent absolvere, constabit ex dicendis *in Conferentia proxima à n.* 146.

§. III.

§. III.
Corallaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primò, non 131
omnem, qui librum hæreticum legit, illico habendum esse pro excommunicato, aut propterea sinè omni ulteriori indagine beneficio absolutionis privandum, vel ad alium Confessarium potestate in casus Bullæ Cœnæ præditum mittendum vel ablegandum, prout nonnulli assueverunt minùs, oporteret discreti. Ratio hujus corollarii seu etiam illationis est: quia sæpiùs usuvenit, ut legentes vel laborent ignorantia juris, utpote non scientes lectionem hujus libri esse de jure prohibitam, vel certè ignorantia facti, utpote non scientes, hunc vel illum librum esse hæreticum, aut ab hæretico compositum: atqui secundùm dicta *num.* 112. ab hac censura incurrenda excusat tam ignorantia juris, quàm facti: ergo &c. Itaque Confessarius ex tali pœnitente gnaviter inquirat 1. an sciverit, librum esse hæreticum, & 2. an sciverit talem lectionem sub pœna excommunicationis fuisse prohibitam? Si dicat, quòd utrumque, vel alterutrum saltem ignoraverit, minimè tractandus est velut excommunicatus, neque indiget absolutione ab hac censura. Secus concludendum erit, casu quo pœnitens respondit se nulla laborâsse ignorantia, utpote prævié informatum vel admonitum à Confessario, vel alio viro,

cui fidem tenebatur adhibere. Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 10. *n.* 38. Laymann *lib.* 2. *tr.* 1. *c.* 14. *n.* 4. Reiffenſtuel *lib.* 5. *decret. tit.* 7. §. 3. *num.* 55.

132 Colliges 2dò, quodſi in aliquo Auctore legendo, unam alteramvè hæreſin reperias, nec aliunde tibi conſtet, eundem Auctorem eſſe Catholicum, ſub gravi peccato tenearis inquirere Auctorem libri, & interim abſtinere ab ulteriori lectione: Secus enim faciendo te exponeres periculô transgrediendi legem Eccleſiaſticam graviter obligantem. Nihilominùs ſi ſtante tali dubio pergas ulteriùs legere, probabiliùs non incurres excommunicationem, tametſi ex pòſt facto certò deprehendas librum fuiſſe ab hæretico compoſitum. Ita noſter A. R. P. Kazenberger *in Supplement. I. P. Sargar Confer.* 43. ſecutus Sanchezium *lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 38. & *alios.* Ratio eſt: quia de te dici non poteſt, quòd *ſcienter* legeris librum hæreticum.

Nec verum eſt, quod ſibi perſuadet Matthæucci, in hoc puncto nimis rigoroſus, videlicet, in tali caſu legenti jam conſtare de Auctore hæretico, eſto non conſtet de Auctore certo; falſum quippe eſt omnem librum, qui hæreſin continet, eſſe & ab Auctore hæretico compoſitum, neque hoc indiget ulteriori proba.

133 Colliges 3tiò, legentem controverſias hiſce temporibus Catholicos inter & hæreticos agitari

agitari ſolitas, & ab Auctore Catholico ſcriptas, non incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ. Ratio eſt: quia talis liber non eſt hæreticus, ſed Catholicus, eſto etiam hæreſes aliorum referat. Et licèt Regula VI. Indicis Romani caveatur, ne hujusmodi Authores controverſiſtici in vulgari idiomate paſſim permittantur: nihilominus in hiſce partibus noſtris ubi Catholici juncti hæreticis, ab his non raro impugnari ſolent, vel ſaltem tentari, & paſſim orthodoxam doctrinam taxari, imò diverſis ſcommatibus proſcindi audire coguntur, profectò minimè carpendum, ſed laudandum potiùs arbitror, qui hujusmodi controverſias legit eo fine, ut in contingentia facti hæreticis occurrere, eorúmque pervicaciam & impudentiam frangere poſſit. Nolim tamen hac reſolutione comprehendere illos, qui de hæreticorum falſis dogmatibus nihil unquam audiêrunt, proptereáque ex ſimilium lectione utpote ſibi inſufficientes, varia dubia, ſcrupulos &c. poſſent incurrere: tales enim ſinè dubio tutiùs & meliùs agunt abſtinendo, quàm legendo, idque propter periculum animæ ipſis iminens.

At, inquies, quid de illo tenendum, qui duos Antagoniſtas Catholicum unum, alterum hæreticum, utrúmque in 8vo impreſſum, ſive majoris commoditatis gratia, ſive alio ex fine, curavit ſibi unâ ſimul compingi?

℟. Ad hoc dubium breviter, quòd ſi 134

materia illa ab hæretico ſcripta ſit in ea quantitate, ut ſecundùm ſe ſumpta verè liber reputari poſſit & debeat, legens hunc librum incurret excommunicationem.

Ratio eſt: quia revera *ſcienter legit* librum hæreticum, & quidem (uti ſupponi debet) ſinè Auctoritate vel facultate Sedis Apoſtolicæ: neque enim compactura facit, ut deſinat eſſe talis, ſeu ut evadat Auctor Catholicus. Non tamen fieret obnoxius cenſuræ legendo præcisè librum Catholici Antagoniſtæ quantumvis compactum cum hæretico; quia non legit librum hæreticum: quemadmodum enim ſecundùm mox dicta compactura non facit, ut auctor hæreticus evadat Catholicus, ita ſanè ex Auctore Catholico facere nequit hæreticum. Hac de cauſa Sanchez Bonacina Lugo de fide *diſp.* 21. *n.* 79. eóſque ſecutus La Croix *lib.* 7. *n.* 338. rectè tenent, quòd ſi in una compactura contineantur plures partes libri hæretici, quarum aliquæ non habent hæreſin, nec tractant de Religione, ut proin NB. tales partes habeant aliquo modò rationem *libri diſtincti*, eum, qui talem partem de Religione non tractantem, neque hæreſin continentem legit, non fieri obnoxium cenſuræ, licèt totus liber ſeu volumen ita compactum nec legi, neque etiam tutâ conſcientia retineri poſſit, uti bene advertit Pignatelli apud la Croix *loc. cit.*

135 Colliges 4tò, legentem quoscunque demum

mum libros ſcandaloſos, eſto non hæreticos, v. g. de magia, divinationibus ſuperſtitioſis, Aſtrologia judiciaria, vel aliàs laſciva &c. peccare mortaliter contra prohibitionem Indicis Romani Regula VI. VIII. & X. licèt propterea excommunicationis cenſuram non contrahat teſte Laymann *l.* 2. *tr.* 1. *c.* 15. *n.* 8. Ratio gravis peccati de ſe liquet: quia legentes hujusmodi libros ſeſe exponunt periculo animæ cum gravi offenſa Dei, & inobedientia erga Eccleſiam. Nihilominus ſi omnibus perpenſis dubitetur ſitnè talis liber hæreticus, pernicioſus, vel prohibitus in Indice, nec aliunde poſſit deprehendi omnimoda veritas, legens talem nec reatum culpæ neque cenſuram incurret, modò aliunde non ſentiat lecturam illius ſibi eſſe pernicioſam.

Ratio eſt: quia cuilibet fas eſt legere quemlibet librum aliunde non prohibitum nec ſibi pernicioſum: ergo quamdiu non conſtat de prohibitione, manet quisque in poſſeſſione ſuæ libertatis, veluti conſtare poteſt ex dictis *in tract. prælim. Confer.* 6. *n.* 151. & 152.

Dices adhuc. Sed quid tenendum de iis, qui Biblia Sacra vulgari idiomate edita legunt, prout in noſtra Germania frequenter fieri aſſolet?

℞. Per Regulam IV. Indicis jam ſæpiùs allegati ſapienter omnino caveri, ne Biblia vulgari lingua paſſim ſinè diſcrimine permittantur, idque partim quia S. Scripturæ ſenſus & 136

 intel-

intellectus multis in locis est satis obscurus, intellectu, & captu difficilis, ideóque simpliciores inde de facili possent conjici in diversa dubia, animi perplexitates, & pericula temerè errandi etiam in iis, quæ sunt de fide, partim etiam quia, si passim sine examine permitteretur vernacula lectio scripturæ, facilè in manus fidelium venire possent versiones corruptæ, utputa Lutherana, Calviniana, Genevensis, Wicleffiana &c. quarum lectio procul dubio fidelibus foret perniciosa, aut certè periculosa· Sapientissimè proin mox allegata Regula ait, *hac in parte judicio Episcopi aut Inquisitoris esse standum, ut cum consilio Parochi vel Confessarii Bibliorum à Catholicis auctoribus versorum lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerunt ex hujusmodi lectione non damnum, sed fidei & pietatis augmentum capere posse.* Etsi praxis Germaniæ non ferat, ut fideles hanc licentiam scripto tenus petant. Parochi itaque aut Confessarii erit disquirere, an Biblia sint authentica: tunc autem erunt talia, quando fuerint fideliter translata juxta normam & exemplar latinæ veteris Editionis, quæ alio nomine *vulgata* appellatur, de qua sola Concilium Tridentinum *ss.* 4. *decret.* 1. & 2. testatur, quod quoad omnes libros, omnésque librorum partes sit habenda pro Sacra, Canonica, & authentica. Videatur de hoc la Croix *lib.* 7. *n.* 378.

CON-

CONFERENTIA QUINTA.

De Pœnis hæreticorum, nec non de potestate absolvendi ab iisdem.

SUMMARIUM.

137. Recensentur brevissimè hæreticorum Pœnæ tum Canonicæ, tum etiam civiles.
138. Ad quas incurrendas requiritur hæresis formalis;
139. Et quidem exteriùs manifestata per actionem moraliter peccaminosam.
140. Prædictæ pœnæ civiles ab hæreticis toleratis in Germania non incurruntur, bene tamen pœnæ Canonicæ.
141. A Clerico autem tam civiles quàm Canonicæ (paucis exceptis) incurrerentur.
142. Quoad pœnam irregularitatis tamen cum hæreticis in hisce partibus nostris nonnihil mitiùs proceditur.
143. Quibusnam pœnis subjiciantur Apostatæ à fide, & Schismatici?
144. In ordine ad absolutionem graviter distingui debet inter hæresin occultam & notoriam seu ad forum contentiosum deductam;
145. Nec non inter forum in - & externum, & Sacramentale, & non Sacramentale.
146. Episcopi Germaniæ hodiedum possunt absolvere hæreticos pro foro externo: pro interno autem possunt per accidens.
147. An per se etiam id valeant pro foro interno? permulti probabiliter asserunt.
148. De Prælatis Regularibus respectu suorum (Regularium scilicet) idem videtur tenendum, quod de Episcopis respectu suorum mox dictum fuit.

149. Quantum in ordine ad absolutionem ab hæresi valeant privilegiati, id est illi, qui Româ obtinuêre quinquennalem licentiam?
150. Quidnam circa hoc valeant Confessarii non privilegiati?
151. Utrum Episcopi dispensare valeant in irregularitate ob hæresin incursa?
152. Utrum etiam Prælati Regulares in hac pœna dispensare valeant cum suis subditis?
153. Resolvitur Casus I. de quodam Religioso apostata, qui post aliquoties simulatam hæresin, immò & participatam Communionem, cum iisdem tandem miseriis pressus reversus fuit ad suum monasterium.
154. An propterea unam, vel plures excommunicationes incurrerit?
155. Utrum à suo Prælato potuerit absolvi?
156. Præsertim in casu, quo noluisset absolvi, vel contra fuisset protestatus.
157. Resolvitur Casus II. de quadam Vetula, quæ multis argumentis vix tandem persuasa fuit, ut abjuraret suam hæresin:
158. Paulè pòst tamen in eandem pejus fuit relapsa.
159. An denuo resipiscens potuerit absolvi saltem ab Episcopo, vel alio privilegiato?
160. Resolvitur Casus III. de quodam Pastore, qui noluit excipere Confessionem fœminæ prægnantis, eò quòd hæc de hæresi sin minùs convicta, saltem violenter suspecta fuerit.
161. Verùm propterea procul dubio graviter peccavit.
162. Expenditur ejusdem inepta responsio vel excusatio.
163. Confessarius bene debet distinguere inter hæreticum materialem & formalem, nec non inter in- & externum.
164. Qui hæresin mente conceptam exteriùs manifestant quidem, sed non per actionem mortaliter malam, immunes habendi sunt à pœna excommunicationis.

165. Ni-

165. Nihilominus in Germania hæretici etiam materiales volentes fidem veram amplecti, rectè jubentur abjurare hæresin, & ab hac sub conditione laudabiliter absolvuntur.
166. Minùs tamen verosimile est, quòd in Germania nostra quilibet Confessarius valeat absolvere hæreticos natos, dum volunt amplecti fidem salvificam.
167. & 168. Occurritur breviter duobus præcipuis fundamentis cujusdam Adversarii.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos casus practicos circa pœnas hæreticorum, eorundémque absolutionem.

Quæres primò, quænam sint hæreticorum pœnæ?

℞. Sunt diversæ tum spirituales seu Canonicæ, tum etiam temporales seu civiles, quibus utróque jure hæretici formales & externi afficiuntur. Canonicæ sunt sequentes sex. 1. Excommunicatio latæ Sententiæ, quæ in Bulla Cœnæ soli Summo Pontifici reservatur. 2. Irregularitas & inhabilitas ad ordines clericales, Beneficia, & officia Ecclesiastica. 3. Privatio Beneficiorum, Officiorum & Dignitatum Ecclesiasticarum, immò & degradatio. 4. Privatio exercitii Ordinum & jurisdictionis spiritualis. 5. Privatio sepulturæ in loco Sacro. 6. Divortium, quod conjugi innocenti permittitur ob alte- 137

rius lapſum in hæreſin. Quæ omnia videri poſſunt *c.* 8. 9. 13. x. *de hæretic. cap.* 2. 12. *&* 15. *eod. tit. in* 6. *juncta Bulla Cœnæ can. fin. Cauſ.* 24. *q.* 2. *c.* 6. *&* 7. *de divortiis.* Porrò civiles & temporales ſunt ſequentes octo. 1. Infamia *juris* & *facti*: juris tamen requirit ſententiam declaratoriam criminis. 2. Inteſtabilitas tam activa, quàm paſſiva, vi cujus hæretici nec Teſtamentum, neque etiam Codicillum facere poſſunt, neque in hæreditatem alterius ſuccedere. 3. Inhabilitas ad omnes actus civiles, ita, ut in judicio Actores, Teſtes, Notarios, Advocatos, Judices agere, vel officium publicum gerere non valeant. 4. Confiſcatio omnium bonorum. 5. Amiſſio patriæ poteſtatis in liberos. 6. Amiſſio omnis privilegii & beneficii à jure quibusdam ſpecialiter conceſſi, uti eſt privilegium dotis, beneficium S. C. Maced. S. C. Velleiani, &c. 7. Liberatio ſubditorum & vaſallorum ab omni debito obedientiæ, fidelitatis & obſequii, etiam juramentô promiſſi. 8. Denique ultimum ſupplicium; quia hæreſis non ſolùm Religionis Chriſtianæ ac ſalutis æternæ fundamentum tollit, atque in ſpiritualibus habetur eo loco, quô in politicis crimen læſæ Majeſtatis, ſed etiam ſummopere turbat tranquillitatem politicam Regnorum & Provinciarum. Habentur hæc *c.* 9. 13. *& fin. X. c.* 2. 8. 14. 19. *in* 6. *de hæret. l.* 4. 5. *&* 8. *& Auth. Credentes.*

Auth:

Auth. Gazaros. C. eod. Fuſior horum explicatio videri poteſt apud Reiffenſtuel *lib. 5. tit. 7. §. 5. & 6. per totum.* Et apud Pichler *in Compend. J. C. lib. 5. tit. 7. n. 2.*

Quocirca notandum eſt inprimis, præfatas pœnas ſtatui duntaxat *pro hæreticis formalibus*; mens quippe Eccleſiæ fuit, punire crimen hæreſeos propriè dictæ: atqui hæreſis propriè dicta conſiſtit in errore intellectuali, juncto cum pertinacia, vi cujus hæreticus etiam poſt veritatem ſatìs ſibi propoſitam renuit acquieſcere Eccleſiæ. 138

Inde fit, quòd hæreticus merè materialis, qui ſcilicet ſinè pertinacia, vel ex mera ignorantia licèt culpabili errat, non incurrat excommunicationem Bullæ Cœnæ; conſequenter ſi agnita veritate velit amplecti fidem ſalvificam, non indigeat abſolutione ab hac cenſura, ſed poſſit abſolvi à quolibet, prout bene advertunt Laymann *lib. 2. tr. 1. c. 13. n. 4.* Pirhing *tit. de hæreticis n. 16.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 239.*

Notandum inſuper eſt 2dò, ad hanc excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrendam inſuper neceſſariò requiri, ut hæreticus formalis hæreſin internam, id eſt, mente conceptam *exteriùs manifeſtet*, & quidem aſſertivè ac diſtinctè, *per actionem mortaliter malam* eandem profitendo, ſive dein verbis, ſive factis, ſive aliis ſignis &c. 139

Ratio eſt: quia hæc excommunicatio fuit lata

lata ad puniendum peccatum externum hæreſeos: atqui tale non committitur, quamdiu hæreticus ſuam hæreſin non manifeſtat per actionem externam mortaliter malam: ergo talis actio neceſſariò debet ſupponi. Et ita tenent Sanchez *lib.* 2. *mor. c.* 8. *n.* 7. & 17. Laymann. *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 14. *n.* 3. Sporer. *tr.* 2. *in decalog. cap.* 3. *sect.* 2. *n.* 23. Reiffenſtuel *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *n.* 242.

Quæres 2dò, utrum præfatæ pœnæ tam ſpirituales, quàm temporales à Laicis & Clericis æqualiter incurrantur in noſtra Germania?

140 ℞. Pœnas temporales ſeu civiles non æqualiter ab utrisque incurri, benè verò 2. pœnas Canonicas. Ratio prioris eſt: quia Lutherani & Calviniſtæ vi pacificationum in Comitiis Auguſtæ 1555. & Osnabrugis 1648. obtinuêre liberam poteſtatem exercendi ſuas reſpectivè Religiones: ergo ob harum exercitium nullas incurrunt pœnas civiles. Contrarium nihilominus etiam quoad hoc tenendum eſt de hæreticis in Imperio non toleratis, quales ſunt Zvvingliani, Huſſitæ, Anabaptiſtæ, & alii omnes præter Lutheranos (qui alio nomine Evangelici) & Calviniſtas (qui Reformati appellari volunt, potiùs tamen mererentur dici deformati) quibus cùm nihil prorſus faveant mox allegata pacta, nequaquam liberi ſunt à pœnis civilibus mox recenſitis, tametſi cum

cum his etiam mitiùs plerùmque procedi ſoleat in hiſce partibus noſtris. Videatur P. Pichler ubi ſuprà *n.* 3.

Ratio autem 2di hæc eſt: quia pœnæ Ca- 141
nonicæ non dependent ab arbitrio poteſtatis civilis, ſed ab arbitrio Summi Pontificis: atqui Summi Pontifices nunquam approbârunt allegatas pacificationes, utpote nimis favorabiles hæreticis & præjudicioſas juribus Eccleſiaſticis: imò verò Innocentius X. in Bulla *Zelô domus DEI* pacem Weſtphalicam nempe Osnabrugis & Monaſterii initam expreſsè reprobavit. Quocirca Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 9. Laymann *lib.* 2. *tr.* 1. *c.* 14. *n.* 5. *fin.* aliique plures rectè advertunt, easdem pœnas extendi quidem ad credentes, receptatores, defenſores & fautores hæreticorum, ab his tamen probabiliùs non incurri, niſi ex tali favore aut receptione ſequatur malus effectus: quia (inquit Sanchez) ubi aliquis principaliter excommunicatur, & acceſſoriè mandantes, conſulentes vel faventes &c. juxta communem Doctorum hi non incurrunt eandem pœnam, niſi effectu ſecuto: atqui vi Bullæ Cœnæ jam ſæpiùs allegatæ primariò feriuntur hæretici, & in horum odium ac deteſtationem ſecundariò etiam eorundem fautores ac receptatores: ergo &c.

Ergonè, inquies, etiam in Germania noſtra hæretici, eorúmque filii habendi ſunt velut irregulares? ℞. Pro-

142 ℟. Probabiliter non sunt habendi tales, nisi ipsorum hæresis, & quidem formalis notoria sit notoreitate juris vel facti, & propterea reputentur infames. Ita contra Reiffenstuel, Azorium, Sanchez & alios plures tenent Laymann *lib.* 1. *tr.* 5. *part.* 5. *c.* 4. *n.* 12. Castropalao *tract.* 4. *disp.* 4. *punct.* 4. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 2218. Pichler *in Compend. Jurispr. lib.* 5. *tit.* 7. *n.* 3. & noster Pater Cherubinus Mayr *in suo Trismegisto dist.* 1. *c.* 3. *num.* 109.

Ratio est: quia hæc irregularitas (uti & inhabilitas ad beneficia & officia Ecclesiastica) videtur fundari in infamia, quam in conversis ad fidem Catholicam, & in filiis hæreticorum generalis consuetudo Germaniæ sustulisse videtur, inquit P. Pichler *loc. cit.* id quod & praxis Germaniæ confirmat, in qua teste Laymanno *l. cit.* hæretici conversi, eorumvè filii citra omnem dispensationem irregularitatis non raro ordinantur. Illud autem extra omnem controversiam esse debet, hanc pœnam irregularitatis minimè incurri ob hæresin non notoriam; infamia quippe est plurium prava opinio circa aliquem: ergo hæresis debet esse notoria ad hoc, ut hominem reddere possit infamem: ad hæresin autem notoriam teste Cl. P. Pöckhn *tit. de hæret. n.* 20. non sufficit constare, aliquem vixisse v. g. in secta Lutherana, sed debet esse publicè noto: eum, cum fuisse hæ-

reticum

reticum *formalem*, & probabiliſſimè inſuper accedat ſententia ſaltem declaratoria criminis, neceſſum eſt.

Quæres 3tiò, quænam ſint pœnæ Schismaticorum, & Apoſtatarum à fide?

℞. Apoſtatæ à fide, utpote veri & formales hæretici, iisdem cum hæreticis pœnis ſubjacent: quemadmodum tamen ſecundùm dicta ad incurrendam hanc excommunicationem non ſufficit hæreſis merè mentalis, ſed requiritur externa, id eſt ad extra manifeſtata; ita pariter ad eandem incurrendam non ſufficit Apoſtaſia merè mentalis, ſed debet eſſe exteriùs actu quodam mortaliter peccaminoſo manifeſtata. Porrò Schismatici, eſto ſint puri, id eſt, non ſimul hæretici, nihilominus ipſo factô incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ Summo Pontifici reſervatam: & ſi crimen ſit publicum, inſuper incurrunt infamiam, eique annexam irregularitatem, nec non privationem beneficiorum & officiorum Eccleſiaſticorum cum inhabilitate ad alia conſequenda, prout diverſis juribus allegatis probat Reiffenſtuel *lib. 5. decret. tit. 8. n. 9.* 143

Quæres 4tò, quinam præter S. Pontificem poſſint abſolvere ab hæreſi, & excommunicatione eidem annexa?

Ante reſolutionem hujus quæſiti adverto breviter cum noſtro V. P. Cherubino Mayr *mox ſuprà cit. diſt.* 1. *cap.* 3. §. 1. *punct.* 14. in ordine 144

ordine ad abſolutionem diſtinguendum eſſe inter crimen hæreſis *occultum*, *& ad forum contentioſum nondum deductum*, & inter *publicum*, *atque ad forum contentioſum deductum*. Occultum dicitur, quod licèt uni vel alteri, vel etiam pluribus conſtet, ita, ut etiam per teſtes probari poſſet, nondum tamen famâ in aliquo Collegio, vel civitate percrebuit, aut certè ad judicium delatum nondum fuit.

Publicum è contra appellatur illud, de quo majori parti viciniæ vel alicujus communitatis jam conſtat: quinimmò, cùm verſemur in materia odioſa, multi Doctores (nominatim Palao *tr.* 4. *diſp.* 4. *punct.* 3. §. 2. *n.* 15.) exiſtimant ad hoc, ut delictum dicatur publicum, inſuper requiri nedum denuntiationem & citationem rei, ſed etiam conteſtationem litis coram legitimo Judice factam, licèt hoc alii negent. Illud tamen mihi videtur ſatìs certum, etiam in hiſce partibus noſtris, nominatim in hac Archi-Diœceſi Salisburgenſi, ubi ſpecialiter ſolet inquiri in hæreticos, illum dicendum eſſe hæreticum publicum, qui in hoc puncto Reverendiſſimo Conſiſtorio ſeu Officio Eccleſiaſtico nedum denuntiatus, ſed etiam confeſſus, aut certè convictus eſt de crimine.

Adverto inſuper 2dò, abſolutionem hanc dari poſſe vel pro foro externo duntaxat, vel pro ex & interno ſimul. Pro externo cenſetur

ſetur dari, quando quis abjurata hæreſi & injuncta ſalutari pœnitentiâ auctoritate Sedis Apoſtolicæ reconciliatur Eccleſiæ *coram Eccleſia*, in ordine ad recuperandam cum ipſa communionem externam tam publicam, quàm privatam, immunitatémque à pœnis in foro externo infligendis.

Pro foro autem interno duntaxat tunc cenſetur dari abſolutio, quando quis *coram Deo* reconciliatur Eccleſiæ in ordine ad recuperandam participationem bonorum ſpiritualium animæ, quibus vi excommunicationis exiſtit privatus: quô non obſtante adhuc in foro publico & coram facie Eccleſiæ poſſet puniri à Judice. Porrò hoc forum internum a Doctoribus ſolet diſtingui *in forum pœnitentiæ*, & *in forum conſcientiæ*. Forum pœnitentiæ eſt ipſum forum Sacramentale, primariò ac per ſe inſtitutum à Chriſto ad abſolutionem à peccatis; in quo proin ſolus Sacerdos poteſt agere Judicem. Forum conſcientiæ autem eſt illud, in quo præcisè in bonum animarum ſinè ſtrepitu judiciali exercetur ſpiritualis poteſtas ſive abſolvendi, ſive etiam diſpenſandi, ita, ut hæc valeat coram Deo, ſive dein id fiat intra, ſive extra confeſſionem, ſive publicè coram aliis, ſive privatim. Ita vix non in iisdem terminis noſter Cherubin Mayr *l. cit.* Secutus Rodriquez *qq. RR. tom* 1. *q.* 61. *art.* 10. Sanchez *lib.* 8. *de matr. diſp.* 34. *n.* 29. Palaum &

 alios.

alios. His prænotatis jam resolvendum est 1. quidnam Episcopi? 2. quidnam Superiores Regulares respectu suorum? & denique quidnam alii Confessarii tum privilegiati, tum etiam non privilegiati valeant? intelligendo igitur quæstionem de Episcopis.

146 ℞. Episcopi in locis ubi non viget inquisitio hæreticæ pravitatis (uti revera in hisce partibus nostris non viget) possunt hodiedum tanquam delegati sedis Apostolicæ absolvere hæreticos ab excommunicatione pro foro externo, modò non sint Hæresiarchæ, id est, inventores hæresum, aut Relapsi. 2dò. Insuper pro foro interno Episcopi in Regionibus ab Urbe remotioribus (veluti sunt Episcopi Germaniæ, Belgii &c.) regulariter loquendo ratione impedimenti perpetui vel diuturni adeundi Summum Pontificem, possunt ab eadem hæresi, & excommunicatione ob eandem incursa absolvere suos subditos. Ita quoad utramque partem hodiedum tenent communissimè nedum Theologi, verùm etiam Canonistæ, utì Schmalzgrueber, Reiffenstuel *tit. de hæret. §. 7. n. 369. & 372.* Sanchez *lib. 2. mor. c. 11. n. 2.* Palao &c. Prior pars hujus resolutionis habetur decisa *cap. ut Officium* 11. *in princip. vers. si verò h. t. in 6to.* 2da verò pars fundatur in *cap. Ea noscitur* 13. *& c. quamvis* 58. *de sent. excomm.* Cui insuper suffragatur ratio: nam impedimentum perpetuum vel ad lon-

longum tempus in ordine ad obtinendam vel dandam absolutionem meritò æquiparatur articulo, seu etiam periculo mortis; quandoquidem taliter impeditus moraliter certus est, se ante mortem adire non posse Summum Pontificem pro obtinenda absolutione, atqui stante tali impedimento perpetuo casus Papalis fit Episcopalis, seu devolvitur ad tribunal Episcopi &c. ergo hi possunt in simili casu absolvere. Et certe frustrà omnino immò perticulosè exspectaretur, vel etiam differreretur absolutio usque ad articulum mortis: posset enim contingere, ut talis moreretur sinè absolutione. Illud tamen circa hoc insuper observandum est, absolutionem scilicet pro foro externo datam prodesse pro foro interno in tantum, quatenus excommunicatione semel sublata postea quilibet Confessarius approbatus potest absolvere à peccato hæreseos, prout DD. citt. communiter notant.

Dixi in 2da parte hujus resolutionis, Epi- 147
scopos remotiores ab Urbe *ratione impedimenti perpetui saltem* posse absolvere suos subditos, &c. ut per hoc innuerem, non esse omnino exploratum, an Episcopi non possint etiam per se absolvere ab isto casu papali. Enimverò certum omnino & apud omnes in confesso est, à Concilio Trident. *ss.* 24. *de reform. c.* 6. iisdem olim fuisse concessam potestatem, nedum absolvendi ab

 hæresi

hæreſi occulta, & aliis quibuscunque ſuſpenſionibus & caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, ſed inſuper in omnibus irregularitatibus, ex delicto occulto provenientibus (excepta ea, quæ oritur ex delicto homicidii voluntarii) diſpenſandi &c. Ad verò, an hæc facultas vi Bullæ Cœnæ non ſit revocata, immò quot annis Romæ per hujus promulgationem revocetur, acriter hiſce temporibus controvertitur inter Doctores; quocirca affirmativam tenent Barboſa, Sanchez, Garcias, Durandus, Pignatelli, la Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1617. Reiffenſtuel *lib.* 5. *decret. tit.* 7. §. 7. *a. n.* 363. Clericatus *de pœnit. deciſ.* 45. *n.* 5. Viva *ad propoſ.* 3. *ab Alexandro VII. damnatam n.* 4. Babenſtuber *tr.* 8. *part.* 6. *diſp.* 6. *art.* 4. *n.* 32. & alii plures, hac potiſſimùm ratione ducti: quia in eadem Bulla Cœnæ §. 22. expreſsè dicitur, quòd *à prædictis Sententiis* (in Bulla ſcilicet fulminatis) *nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, niſi in mortis articulo conſtitutus -- abſolvi poſſit, etiam prætextu quarumvis facultatum & indultorum, quibuscunque perſonis Eccleſiaſticis, Sæcularibus: & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, ac Militarium Regularibus, etiam Epiſcopali, vel alia majori dignitate præditis* &c. &c. Idque etiam dicitur fuiſſe declaratum nedum à Gregorio XIII. ſed etiam à Clemente VIII. Econtra verò negativam (hanc ſcilicet

ſcilicet facultatem per publicationem Bullæ Cœnæ Epiſcopis non adimi) tenent permulti alii DD. non minùs inſignes, quorum 24. refert Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſcopi alleg.* 40. *n.* 21. queîs inſuper ſubſcribunt Chapeaville, Pichler, Engel, & alii plures, abſolutè aſſerentes, Epiſcopos per ſe (præſcindendo etiam ab impedimento perpetuo vel caſu neceſſitatis) poſſe pro foro conſcientiæ abſolvere ab hæreſi; idque partim, quia correctio juris vitanda eſt, quoad fieri poteſt: atqui hìc poteſt vitari: ſi dicatur Concilium concedere Epiſcopis facultatem abſolvendi pro foro conſcientiæ & caſibus occultis, è contra verò per Bullam Cœnæ eandem negari pro foro externo, id eſt, in caſibus publicis, aut ad forum contentioſum jamjam deductis; partim etiam quia cùm de poteſtate Epiſcopis ſemel conceſſa certò conſtet, è contra revocatio ejusdem tot viris videatur dubia, debent Epiſcopi relinqui in ſua poſſeſſione ſemel adepta; præſertim cùm etiam de declarationibus allegatis Summorum Pontificum non conſtet authenticè. Verùm quidquid demum de hoc ſit, inquit ſapienter Pirhing *lib.* 5. *tit.* 7. *ſect.* 2. *n.* 42. Sententiam hanc, nempe hanc facultatem non eſſe revocatam per Bullam Cœnæ, in praxi tutiùs amplecti poſſunt Epiſcopi in Regionibus ab Urbe remotioribus, propter difficultatem adeundi Summum Pontificem: Et hinc Epiſcopi Germaniæ Lutheranos &

 Calvi-

Calvinianos ac similes hæreticos, qui Catholicam fidem suscipere volunt, possunt per se, vel delegatos suos, etiam in foro conscientiæ absolvere non solùm ab hæresi occulta, sed etiam à notoria & publica. Ita Doctor *cit.* cum Laymanno *lib.* 1. *tr.* 5. *part.* 2. *c.* 6. *n.* 6.

Quæres 5tò, utrum etiam Superiores Religiosi gaudentes jurisdictione quasi Episcopali possint suos saltem subditos absolvere ab hæresi, & excommunicatione ob eandem incursa?

148 ℞. ad hoc quæsitum ferè sicut ad prius, scilicet, quòd possint absolvere suos subditos in foro conscientiæ saltem ratione impedimenti perpetui. Ratio est: quia dicti Prælati Regulares, utpote gaudentes jurisdictione Episcopali vel quasi Episcopali respectu suorum quantum ad potestatem absolvendi, possunt idem, quod Episcopi in hoc passu valent respectu suorum: at, hi possunt suos subditos absolvere ab excommunicatione ob hæresin incursâ; ergo idipsum possunt Prælati Regulares respectu suorum subditorum, eò præsertim, ne subditi sub prætextu absolutionis obtinendæ inutiliter vagentur per Orbem. Utrum autem Prælati Regulares id valeant per se, etiam extra casum necessitatis vel impedimenti perpetui? rursùs controvertitur inter Doctores.

Multi negativam absolutè tenent, eò quòd existiment, privilegia olim diversis Religio-

ligionum Superioribus concessa, hodie esse revocata: è contra Hyacinth. Donatus *in rerum Regularium praxi Tom.* 1. *part.* 1. *tr.* 13. *q.* 17. Herincx, Felix Potestas *Exam. Confess. Tom.* 1. *part.* 4. *c.* 5. *num.* 3377. allegatis pluribus aliis, quos sequitur noster A. R. P. Kazenberger *in Supplement II. P. Sargar Confer.* 118. *n.* 348. mordicùs hodiedum defendunt, hanc facultatem etiamnum competere Prælatis Regularibus respectu suorum Subditorum. Quidquid demum de hoc sit, nobis pro praxi nôsse sufficit, quòd dicti Prælati Regulares (quô nomine solùm veniunt intelligendi Superiores majores, utì Generalis, Provincialis, Prælati Ordinum exemptorum, teste Reiffenstuel *tit. de hæreticis* §. 9. *n.* 417.) possint sive dein per se, sive per suos, absolvere sibi subjectos: & certè idipsum praxis in Germania nostra semper obtinuit, nec facilè crediderim in hisce partibus nostris ullum fore Religiosum Superiorem tam simplicem vel scrupulosum, qui ob hujusmodi Casum, præsertim occultum, subditum suum vel Romam ableget, vel ad Episcopum pro obtinendo beneficio absolutionis.

Quæres 6tò, quidnam circa hæreticorum absolutionem valeant Confessarii, privilegiati, id est, illi, qui, (utì solet) Româ quinquennalem obtinuêre licentiam absolvendi ab hæresi, & legendi libros hæreticos?

149 ℞. Breviter. Vi facultatis Apoſtolicæ (cujus exemplar ordinariè dari ſolitum ad quinquennium videre licèt apud noſtrum A. R. P. Kazenberger *l. prox. cit. n.* 348.) Confeſſarii privilegiati poſſunt ſequentia 1. Legere omnes & quoscunque hæreticorum, aut alios prohibitos libros (exceptis tamen Caroli Molinei, & Nicolai Macchiavelli operibus, ac libris de aſtrologia judiciaria tractantibus) idque ex fine redarguendi hæreſes & errores confutandi. 2. Poſſunt omnes & ſingulos utriùsque Sexus tam Laicos, quàm Clericos Sæculares, ac cujusvis Ordinis Regulares, Hæreticos, Schiſmaticos, & à Catholica fide quomodocunque aberrantes &c. (non tamen in hæreſes poſt ſolennem abjurationem hujus ſchiſma, & errores relapſos, vel ad judicium delatos & condemnatos &c.) dummodo corde ſincero & fide non ficta hæreſes, ſchiſma, errores ſuos &c. in Sacramentali Confeſſione deteſtati ſint &c. injuncta ſalutari pœnitentia *in foro conſcientiæ duntaxat* abſolvere. 3. Inſuper vi hujus privilegii iisdem conceditur, ut ab omnibus & ſingulis Caſibus Apoſtolicæ Sedi, etiam in Bulla die Cœnæ Domini reſervatis *de præterito tamen, & usque ad diem quô datæ fuêre litteræ Apoſtolicæ*, incurſis poſſint abſolvere.

Ex quibus liquet, hanc licentiam quinquennalem eſſe computandam ab illa die, quâ Romæ fuit expedita, non verò quâ fuit rece-

recepta; ut si quis obtinuit hanc facultatem Romæ die 4. Januarii expeditam anno 1730. ea non potest uti ultra diem 4. Januarii anno 1735.

Cæterùm quo sensu intelligenda sit clausula illa: *in foro conscientiæ duntaxat absolvere &c.* colligi potest, ac debet ex proximè dictis *n.* 145. Sapienter tamen advertit noster A. R. P. Kazenberger *l. cit. n.* 347. *ad 4tam clausulam* gnaviter distinguendum esse inter duplicem potestatem vi Rescripti Romani concedi solitam; nam primò ab Inquisitoribus generalibus contra hæreticam pravitatem *auctoritate Apostolica in hac parte ipsis commissa absolutè* conceditur licentia legendi libros hæreticos, & absolvendi ab hæresi, ac etiam hæreticorum receptores, fautores, defensores, sicut etiam librorum hæreticorum lectores & retentores, ab excommunicatione & aliis censuris, & Ecclesiasticis sententiis absolvendi. Deinde 2dò *pariter de speciali mandato Papæ* datur licentia absolvendi ab aliis casibus Bullæ Cœnæ, sed *tantùm incursis usque ad diem datæ præsentium litterarum*; ex quo fluit, quòd, tametsi talis Confessarius ab aliis casibus Bullæ Cœnæ *post diem datæ præsentium litterarum incursis* nequeat absolvere pœnitentem, possit tamen durante quinquennio absolvere ab hæresi, vel potiùs ab excommunicationis, suspensionis & interdicti aliisque Ecclesiasticis sen-

tentiis, censuris, & pœnis ob hæresin sive *ante* diem datæ, sive *pòst* incursis; tum quia hæc facultas jam priùs fuit *absolutè*, & *sinè restrictione usque ad diem datæ* concessa, tum etiam, quia hæc potestas utpote favorabilis est latè interpretanda, quantum proprietas verborum permittit per *Reg.* 15. *J. in* 6. Et hanc resolutionem utpote rationi & auctoritati nixam jam multò probabiliorem ac tutiorem censeo illa, cujusdam Agentis Romani, in prioribus editionibus à me insinuata. Neque enim ex hoc sequitur, per illam clausulam *usque ad diem datæ incursis* &c. facultatem quinquennalem in hisce partibus nostris reddi omninò inutilem; tum quia talis Confessarius potest per quinquennium absolvere ab hæresi & pœnis ob hæresin incursis; licèt nequeat absolvere ab aliis casibus Bullæ Cœnæ *post diem datæ incursis*: tum etiam quia reliqui Casus Bullæ Cœnæ (excepta hæresi) in hisce partibus nostris non nisi rarissimè incurruntur.

Quæres 7mò, an ergo alii Confessarii non valeant absolvere ab hæresi, & excommunicatione propter eam incursa?

150 ℞. Per se loquendo non possunt, nequidem in casu impedimenti perpetui. Ratio est: quia pro tali casu potestas absolvendi devolvitur ad Episcopos per *cap. de cætero, &c. Ea noscitur. de Sent. Excomm.* ergo vel ab his, vel ab eorum delegatis, vel denique ab aliquo

aliquo privilegiato ceu delegato Summi Pontificis oportet petere, & impetrare abſolutionem. Nihilominus in caſu, quô vel mora temporis, vel diſtantia viarum, vel aliæ circumſtantiæ non permittunt acceſſum ad Epiſcopum vel alium privilegiatum, jam quilibet Confeſſarius poterit abſolvere, juxta *communiſſimam Doctorum*, quam tenent Tambur, *de caſib. reſerv. c.* 12. §. 2, *n.* 28. & 34. Stoz *lib.* 2. *num.* 68. Reiffenſtuel *de hæret.* §. 8. *n.* 397. Ratio colligi poteſt ex proximè dictis: quia caſus neceſſitatis æquiparatur articulo mortis: atqui in articulo mortis quivis Confeſſarius poteſt abſolvere: ergo &c.

Quæres denique octavò, quinam in irregularitate ob hæreſin contracta valeant diſpenſare?

℞. 1. Suppoſitô, quòd ſecundùm ſuperiùs *num.* 142. dicta irregularitas non incurratur, niſi ob hæreſin publicam, vel potiùs ob infamiam inde redundantem, cum hujusmodi hæretico infami nequidem Epiſcopus diſpenſare valet. 151

Ratio eſt: quia per Tridentinum *SS*, 24. *de Reform. c.* 6. Epiſcopis ſolùm conceditur facultas diſpenſandi in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus: ergo ſi hæreſis ſupponatur publica, vel potiùs reddere quempiam publicè infamem, Epiſcopus cum eodem diſpenſare nequit.

Illi nihilominus Doctores, qui existimant hanc irregularitatem ob hæresin etiam occultam seu non notoriam contrahi, coguntur fateri, Episcopum in eo casu posse dispensare. Et ita sentiunt Sanchez *lib.* 2. *mor. c.* 25. *n.* 17. Palao *tr.* 4. *disp.* 4. *punct.* 4. *num.* 3. Felix potestas *in Exam. Confessar. Tom.* 1. *part.* 4. *c.* 5. *num.* 3338. Nec mirandum; quia Doctoribus hisce praxis Germaniæ non fuit nota. Hinc sapienter Pirhing *de hæret. sect.* 3. *n.* 47. *circa finem* ait, consuetudinem, quæ in his septentrionalibus partibus viget, secundùm quam Episcopi ex hæresi ad Fidem Catholicam conversos, & ab ea absolutos ordinare solent, validam, ac licitam esse; quia tales neque in foro civili à publicis dignitantibus & officiis excluduntur.

152 ℟. Jam 2dò, ad idem quæsitum. Prælati Regulares Mendicantium cum suis subditis dispensare possunt in irregularitate ob hæresin etiam notoriam contracta. Ratio est: quia vi diversorum privilegiorum, videndorum apud nostrum Herincx *part.* 2. *tract.* 3. *disp.* 6. *q.* 7. *num.* 191. hi possunt dispensare cum suis subditis in omni irregularitate, excepta illa, quæ ex homicidio publico est contracta. Neque quoad hoc constat de aliqua revocatione privilegiorum facta ab aliis Pontificibus subsequentibus: ergo &c.

§. II.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de Absolutione ab hæresi &c &c.

CASUS PRIMUS.

Titius Religiosus, nescio quibus de causis, Ordinem suum deserens aufugit in quamdam civitatem Acatholicam, ubi non quidem amore Fidei Lutheranæ (utpote quam pridem noverat esse falsam) sed potiùs intuitu sustentationis sibi necessariæ impetrandæ cogebatur sese gerere velut unum ex illis, utputa necdum Ecclesiam eorum frequentando, verùm insuper Cœnæ Sacrilegæ communicando aliquoties. Nec defuêre è Lutheranis etiam, qui, utpote probè gnari eum fuisse Religiosum (curiositatis, an verò veritatis indagandæ causâ, ignoro) sæpiùs iuterrogârunt Titium, an reapse crederet, etiam illos, qui in fide Lutherana moriuntur, posse salvari, quibus ille, licèt mala fide, & conscientia multùm remurmurante, respondit affirmativè. Denique partim præsentis statûs sui miseriis excitatus, partim etiam superni luminis radiis illustratus, oculos aperuit, errorem suum agnovit, & ovicula vagabunda, immò perdita sponte rediit ad suum Pastorem, vel maximè dolens de eo, quòd nonnullis Acatholicis sciscitantibus responderit, eos etiam in sua secta, Lutherana

na scilicet, posse salvari. Jam ad nostrum institutum (relictis aliis pluribus dubiis, quæ circa hanc speciem facti possent moveri) quærere licet 1. *An Titius inciderit excommunicationem?* 2. *An jamjam reversum Prælatus Regularis possit absolvere, vel quidnam agendum?*

153 ℞. Ad primum. Si Titius supponatur fuisse Alumnus nostræ Sacræ Religionis Seraphicæ, dicendum, quòd non unam duntaxat, sed duplicem inciderit excommunicationem. Primam quidem (non reservatam S. Pontifici) ratione Apostasiæ ab Ordine *per statuta general. c.* 6. §. 20. *num.* 2. Secundam verò (Summo Pontifici reservatam) ratione Apostasiæ à fide. Ratio hujus est: quia cum participatio Communionis sit actus singulariter protestativus ipsius Religionis; hinc non abs ratione quisquis de Communione Luheranorum participat, præsumitur ipsô factо pro foro saltem externo eandem sectam Luheranam profiteri, Catholicam verò fidem negare: consequenter dicendum est, quòd saltem pro foro externo habendus sit velut hæreticus & excommunicatus vi Bullæ Cœnæ; idque tantò solidiùs, quantò minùs de Titio præsumere licet, eum fuisse hæreticum merè materialem aut ex mera ignorantia id practicâsse.

154 Dixi: *Si Titius supponatur fuisse Alumnus nostræ Religionis Seraphicæ &c.* Enimverò

verò ſi ſupponatur fuiſſe alterius Ordinis, equidem in foro externo præſumetur inciddiſſe excommunicationem Bullæ Cœnæ, ob rationem jam datam. Utrum verò vi Apoſtaſiæ præcisè inſuper inciderit alteram excommunicationem, unusquisque Religioſus nôſſe debet ex particuralibus conſtitionibus ſuæ Religionis circa Apoſtatas factis. Quòd enim hujusmodi vagabundi & Apoſtatæ à ſuis Superioribus puniri poſſit, immò debeant, conſtat nedum ex Concilio Tridentino *SS. 25. de Regular. c. 4.* Sed inſuper ex diverſis Summorum Pontificum Bullis, videndis tùm apud noſtrum Rodriquez in Bullario, tum etiam apud Kerckove *in Commentario ſuper ſtatut. general. cap.* 6. §. 20. *n.* 1. Immò verò teſte P. Portel. *in dubiis Regular. V. Apoſtata. addit. num.* 4. Julius II. excommunicatione reſervata Sedi Apoſtolicæ punit Auguſtinienſes Apoſtatas, qui infrà octo dies mandante Generali Ipſorum ad Conventum non redierunt.

℞. jam ad 2dum quæſitum hujus Caſus. 155
Poteſt Superior Regularis hujusmodi Apoſtatam (datô quòd fuerit ex noſtris) abſolvere, nedum ab excommunicatione ratione Apoſtaſiæ incurſa, verùm etiam ab excommunicatione Bullæ Cœnæ, quam ſecundùm dicta in foro externo ſaltem ſupponitur incurriſſe.

Ratio prioris liquet ex noſtris ſtatutis genera-

neralibus *loc. cit. n.* 8. ubi dicitur : cùm hujusmodi Apoſtatæ revertuntur, ſtatim incarcerentur, & publicè coram fratribus cum Pſalmo Miſerere mei Deus &c. virgis ſeu flagellis percutiantur, & *ab excommunicatione abſolvantur.* Ratio autem poſterioris pariter colligi poteſt ex dictis ſuprà *n.* 148. Quia Prælati Regulares, tam per ſe, quàm per ſuos delegatos reſpectu ſuorum ſubditorum quantùm ad hoc poſſunt idem, quod poſſunt Epiſcopi reſpectu ſuorum : atqui in caſu impedimenti perpetui vel diuturni poſſunt Epiſcopi ſuos abſolvere ab excommunicatione Bullæ Cœnæ juxta communiſſimam DD. videndam apud Laymann *lib.* 1. *tr.* 5. *part.* 2. *c.* 6. *n.* 5. Reiffenſtuel Schmalzgrueber & alios : ergo. Neque verò neceſſum eſt, ut in ſimili caſu vel Epiſcopus; vel Superior Regularis ſcribat Romam, vel illuc mittat procuratorem ; quia jura ſolùm exigunt perſonalem comparitionem delinquentis : ergo cùm Religioſus ex hiſce partibus noſtris id moraliter non poſſit, dicendum potiùs eſt, quòd Superior Regularis poſſit ſubditum ſuum abſolvere ab hac excommunicatione Bullæ Cœnæ.

Adde inſuper ex dictis *n.* 148. Prælatis Regularibus per ſe hanc poteſtatem competere vi diverſorum Privilegiorum videndorum apud Felix Poteſtas *loco prox. citato à n.* 3372. de quibus cùm certò non conſtet, quòd

quòd fuerint revocata, manet hodiedum probabile ex principiis directis, hanc poteſtatem iisdem competere: at ubi ex principiis directis probabile eſt, Superiori vel Confeſſario competere poteſtatem abſolvendi, ibi ex principiis reflexis fit moraliter certum, quòd valeant abſolvere, quandoquidem in ſimili caſu Eccleſia certò ſuppleat jurisdictionem: ergo &c.

At quid, ſi talis Religioſus ſive ſponte reverſus, ſive etiam contra voluntatem propriam retractus proteſtetur, ſe non fuiſſe Apoſtatam, proptereáque nec indigere, neque etiam velle abſolvi, poteritnè hoc non obſtante Superior procedere ad abſolutionem validam?

℟. Poteſt pro foro ſaltem externo abſol- 156
vere ab excommunicatione, licèt non à peccato. Ratio eſt: quia ſicut cenſura ferri poteſt in invitum; ita prorſus nihil obſtat, quo minùs abſolutio ab eadem, velut actus jurisdictionis voluntariæ, dari poſſit invito; quandoquidem hæc abſolutio præcisè dependeat ab arbitrio Superioris. Ita D. Thomas 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *art.* 5. *Sayrus lib.* 2. *c.* 21. *n.* 5. quos citat & ſequitur R. P. Elias à S. Franciſco *in idæis Theolog. part.* 2. *diſt.* 1. *Serie* 6. *ſect.* 2. §. 4. *n.* 2.

CASUS SECUNDUS.

Sempronia vetula carnalibus Lutheri documentis ineſcata cum aliis multis emigran-

tibus annô adhinc proximè elapso tuguriolum suum in montanis consitum deseruit: at, ubi Salisburgum venit, lethali morbo oppressa, gradum sistere coacta fuit: tempore verò infirmitatis à nonnullis tum sæcularibus, tum etiam Religiosis visitata, tandémque ut abjurata Lutheri secta saniora sequeretur consilia, persuasa fuit. Deposita haud multò pòst professione solenni fidei catholicæ, & recuperata utcumque demum valetudine ad proprios lares redire non tam jussa, quàm permissa fuit; verùm paulò pòst suum reditum nedum filium suum, sed & alios plures in eandem sectam pertrahere pro viribus conata fuit. Jam ad nostrum propositum dubitare licet 1. *Utrum Sempronia inciderit excommunicationem Bullæ Cœnæ? An, vel à quonam possit absolvi, casu quo verè pœnitens peteret hanc gratiam?*

157 ℞. ad primum, minimè ambigendum, quin Sempronia inciderit excommunicationem Bullæ Cœnæ; tum quia in fide catholica nata Lutheri sectam postea amplexa fuit; tum etiam quia insuper conata fuit alios seducere in eandem sectam: neque etiam de eadem præsumere licet, fuisse hæreticam materialem duntaxat; procul dubiò enim tum ex Catechesi aliisque Concionibus; tum etiam ex particularibus instructionibus eorum, qui saniora suasêre consilia, potuit ac debuit capere veritatem & soliditatem fidei Catholicæ, cui tamen pertinaciter sese opposuit. Unde

℞. jam

℞. jam ad 2dum cum diſtinctione. Vel 158
enim poſt depoſitam ſolennem fidei Catholicæ profeſſionem Sempronia fuit juridicè relapſa in hæreſin, ita ſcilicet, ut de tali relapſu ſeu etiam niſu & attentatione ſeducendi tam proprium filium, quàm alios etiam, fuerit judicialiter denuntiata, & confeſſa vel ſaltem convicta (prout relapſum hunc juridicum explicat Reiffenſtuel *lib. 5. decret. tit.* 7. §. 6. *n.* 321. R. P. Kazenberger *in Supplem. II. P. Sargar. Confer.* 118. *n.* 347. *ſub lit. C.* & alii) vel verò ſupponitur merùm theologicè relapſa, id eſt in foro conſcientiæ præcisè, ita ſcilicet, ut de tali relapſu Eccleſiæ non conſtet? ſi hoc poſterius: poteſt pro foro conſcientiæ nedum ab Epiſcopo, verùm etiam ab aliis privilegiatis, illis ſcilicet, qui Româ quinquennalem licentiam obtinuêre, abſolvi; quia hæc facultas expreſsè continetur in Reſcripto Romæ dari aſſueto, prout videre licet tum ex dictis *n.* 149. tum etiam apud noſtrum A. R. P. Kazenberger *citatum in Supplem. II. P. Sargar n.* 347. Si verò ſupponatur illud prius (quod quidem meô judicio ex relata ſpecie facti veroſimilius apparet) Sempronia per ſe loquendo neque ab Epiſcopo, neque etiam ab alio privilegiato poteſt abſolvi. Ratio eſt: quia in illa licentia Romæ dari ſolita ſemper excipi ſolet contra Relapſos (juridicè ſcilicet, prout intelligit Caſtropalao *tr.* 4. *diſp.* 6. *punct.* 2. *n.* 7.

M 2 & 8.

& 8. Conformiter *ad c.* 1. *accuſatus de hæret. in 6to*: ergo ſi Sempronia ſupponatur juridicè relapſa profectò nequit abſolvi ab ullo privilegiato, ſaltem per ſe loquendo; nam juxta vulgare illud, & inter Doctores receptiſſimum axioma: *privilegium tantum valet, quantum ſonat, & non ultra.*

159 Dixi tamen, Semproniam *per ſe loquendo* abſolvi non poſſe; per quod minimè intendo negare, ſed potiùs innuere, eam ſaltem per accidens ratione ſcilicet impedimenti perpetui accedendi Summam Sedem, poſſe abſolvi, modò verè contrita, & pœnitens errorem ſuum agnoſcat & falſam Lutheri ſectam deteſtetur; Etenim univerſaliter in hiſce partibus noſtris, utpotè valde remotis ab Urbe hujusmodi acceſſus cenſetur moraliter impoſſibilis 1. mulieribus, & vel maximè monialibus. 2. debilibus, infirmis, & pauperibus, quibus vel vires, vel peculium deficit: idem ob eandem rationem. 3. tenendum eſt de impuberibus. 4. inſuper talis acceſſus reputatur moraliter impoſſibilis iis, qui non ſunt ſui juris; uti ſervus aut filiusfamilias. item 5. iis, qui ſunt adſtricti ad curam animarum, vel aliud officium temporale, quod ſinè periculo gravioris damni deſerere non poſſunt. Ita *ex communi DD.* Felix Poteſtas *loc. cit. n.* 3348. Quin etiam in mortis articulo quilibet Sacerdos talem Perſonam verè contritam ac diſpoſitam directè

poteſt

poteſt abſolvere; hanc enim facultatem Concilium Tridentinum *ſſ.* 14. *c.* 7. approbante S. Pontifice diſertè concedit ſequentibus omnino verbis: *ne hac ipſa occaſione* (ſcilicet ob reſervationem caſuum, de qua ibi agitur) *aliquis pereat, in eadem Eccleſia cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis; atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt.* Quod verò dictum eſt de conſtitutis in articulo mortis, rationabiliter omnino à Doctoribus extenditur ad conſtitutos in probabili & morali mortis periculo, quales cenſentur ii, qui ſuſcipiunt longam navigationem, vel conflictum bellicum ineunt, item mulieres partui proximæ &c. de quibus videri poſſunt Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 13. *num.* 1. Palao *diſp.* 4. *punct.* 3. §. 5. *n.* 2. & 3.

CASUS TERTIUS.

Caja mulier primò geſtans uterum & partui jam proxima acceſſit ſuum Paſtorem animô confitendi, & obtinendi ab eo abſolutionem Sacramentalem: timuerat enim, ne fortaſſis paululum illud mellis, quod guſtaverat, cogeretur ſolvere impendio vitæ. At verò Paſtor (neſcio quo ſpiritu, quovè zelo ductus) dicitur repuliſſe Cajam, nec voluiſſe excipere illius Confeſſionem, eò quòd ſibi de hæreſi fuerit valde ſuſpecta, ſin minùs convicta. Id tamen ſo-

latii causâ Cajæ respondisse fertùr, ut, si contingeret eam in partu periclitari, curaret se vocari, tunc verò se compariturum, & absolutionem daturum. Casum hunc à quibusdam viris haud pridem intellexi, an verò per omnia fidem mereatur, nolim ego decidere, sit proin fides penes auctores. Placuit nihilominus eundem referre, quia practicus videtur & contingere natus; quô supposito ad nostrum propositum dubitare licet 1. *An Pastor Cajam potuerit, vel omnino debuerit absolvere?* 2. *An vel qualiter deliquerit recusando administrationem hujus Sacramenti?* & 3. *quid de ejusdem responso tenendum sit?*

160 ℟. ad primum. Pastor in hoc casu nedum potuit, sed insuper debuisset excipere confessionem Cajæ, & ritè dispositam absolvere, non obstante suspicione vel omnimodo lapsu in hæresin. Quòd potuerit, ex proximè dictis liquet: quia secundùm Tridentinum proximè allegatum in mortis articulo vel morali ejusdem periculo nulla est reservatio: atqui Caja utpote primò gestans uterum & partui jamjam vicina, erat in tali constituta: ergo datô etiam & suppositô, quòd hæresin incidisset, potuit absolvi, & per consequens Pastor proprius nedum potuit, verùm tum ex charitate, tum ex justitia etiam debuit eandem audire, ac ritè dispositam absolvere. Videantur, quæ diximus *in Theolog. Sacram. part.* 2. *Confer.* 18. *n.* 461.

℟. ad

℞. ad 2dum quæſitum, hunc Paſtorem 161
negando adminiſtrationem hujus Sacramenti per ſe loquendo (niſi ſcilicet aliæ circumſtantiæ, de quibus mihi non conſtat, concurrerint) deliquiſſe graviter nedum contra charitatem, verùm inſuper contra juſtitiam; utramque enim negando hoc Sacramentum ſummopere neceſſarium graviter læſit, veluti conſtare debet ex dictis. Videantur de hac obligatione la Croix *lib.* 2. *n.* 174. *& lib.* 3. *p.* 1. *à num.* 754. Barboſa *de offic. Parochi part.* 1. *cap.* 17. *n.* 15. vel Marchantius noſter *in trib. Tom.* 3. *part.* 1. *tract.* 9. *tit.* 2. *q.* 6. §. 2. *R.* 1.

℞. ad 3tium quæſitum, illud reſponſum 162
Paſtoris (ſi tamen ita, ùt fertur, datum fuit; nam de hoc meritò dubitare licet) illud inquam reſponſum fuiſſe omnino ineptum & imprudens. Vel enim Cajam habuit pro hæretica merum materiali, vel pro formali etiam? ſi primum: hæc non fuit incapax abſolutionis; cùm propterea nullam prorſùs incurrerit excommunicationem ſecundùm hactenus dicta: ergo potuit, & debuit abſolvi. Si 2dum, tunc vel fuit parata reſipiſcere vel non? ſi non, ne quidem in mortis articulo potuiſſet abſolvi, ùt de ſe liquet. Si autem fuit parata reſipiſcere (prout præſumi debuerat; quandoquidem venerit ad Paſtorem animô pœnitendi & obtinendi abſolutionem Sacramentalem) rurſus de ſe li-

 quet,

quet, Paſtorem peſſimè feciſſe, negando eidem adminiſtrationem hujus Sacramenti, vel eam differendo usque ad actuale & præſentiſſimum vitæ periculum: nunquid enim prudenter ſperare licuit hanc fœminam partûs doloribus oppreſſam imò cum morte actualiter luctantem, magis fore diſpoſitam ad confeſſionem, & ſeriam peccatorum retractationem, quàm eô tempore exiſtit, quô ſana adhuc & incolumis propria ſponte ſuum Paſtorem convenit obtinendæ abſolutionis gratiâ? An verò Paſtor ipſe majori cum decentia hoc Sacramentum adminiſtrare potuit parturienti, quam in Eccleſia ſuppliciter flectenti? Quis, amabo! vel oculis non cernat, vel non palpet omnino manibus ineptiam hujus reſponſionis?

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

163 Colliges ex hactenus dictis primò in ordine ad abſolutionem à cenſura dandam, gnaviter attendendum eſſe à Confeſſario, & diſtinguendum inter hæreticum formalem & materialem, & rurſus inter hæreticum merè internum, atque inter in- & externum ſimul; hæretici enim materiales ſecundùm dicta ſuperiùs *num.* 138. non incurrunt hanc excommunicationem, & hoc ipsô neque indigent abſolutione, ſicut nec hæretici merè interni

interni ſecundùm dicta ibidem *n.* 139. benè benè verò hæretici formales, qui ſuam hæreſin exteriùs actione mortaliter mala manifeſtârunt.

Colliges 2dò, hanc excommunicationem non incurri 1. ab eo, qui hæreſin mente conceptam manifeſtat Confeſſario, vel alteri amico, aut conſilii duntaxat, vel inſtructionis capiendæ gratiâ. Neque 2. ab eo, qui hæreſin mente conceptam manifeſtat in ſomno, aut plena ebrietate &c. Neque 3. ab illo, qui de ſua hæreſi loquendo exteriùs loquitur verbis merè indifferentibus, vel ita ambiguis, ut planè colligi nequeat, quòd ſit hæreticus. Ratio horum omnium eſt: quia hi omnes vel non manifeſtant ſuam hæreſin internam, vel certè eam non manifeſtant exteriùs per actionem mortaliter malam: ergo non incidunt excommunicationem Bullæ Cœnæ. Videatur Sporer *tract.* 2. *in decalog. cap.* 3. *ſect.* 2. *num.* 24. Reiffenſtuel *lib.* 5. *decret. tit.* 7. *num.* 243. vel Palao *tract.* 4. *diſp.* 3. *punct.* 3. *num.* 3. 164

Colliges ulteriùs 3tiò pro praxi, quòd ſi perſona quæcunque demum poſtulans inſtrui vel converti ad Fidem Catholicam, deprehendatur hactenus fuiſſe hæretica merè materialis, poſſit à quolibet Parocho vel Sacerdote approbato abſolvi, & quidem ſinè omni ſpeciali ceremonia vel facultate; quia 165

ſecundùm dicta nunquam incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ.

Nihilominus cùm praxis Germaniæ ferat, ut ii, qui publicè habentur pro hæreticis, utpote inter eosdem nati & educati, dum cupiunt amplecti Fidem Catholicam, etiam publicè ſuam ſectam abjurent, fideique ſalvificæ profeſſionem deponant; hinc conſulerem, ut talis homo vel ad Reverendiſſimum Ordinarium, vel ſi commodiùs fieri poſſe videatur, ad aliquem privilegiatum, poteſtate abſolvendi ab hæreſi præditum mittatur, præſertim in caſu, quo res hæc ſubjacet periculo publicationis; ſecùs enim talis Sacerdos de facili poſſet incurrere pericula diverſarum incommoditatum.

166 Colliges tandem 4tò, nequidem in Germania cuilibet Confeſſario præſumendum eſſe, ut abſolvat ab excommunicatione propter hæreſin formalem incurſa. Ratio eſt manifeſta; nullus enim debet præſumere vel attentare id, quod excedit vires poteſtatis ſibi conceſſæ: atqui certum eſt, quòd Summus Pontifex noluerit & hodiedum nolit cuivis Confeſſario in Germania conceſſam hanc poteſtatem, abſolvendi ſcilicet à caſibus Bullæ Cœnæ, vel ab hæreſi: immò verò in eadem Bulla §. 22. ſub excommunicationis pœna prohibetur, ne quis (ſinè ſpeciali facultate Sedis Apoſtolicæ) præſumat contra tenorem ejusdem Bullæ excommunicatione inno-

innodatis beneficium abſolutionis impendere.

At verò, inquies, in Germania noſtra paſſim & quotidie Religioſi mendicantes ſaltem, ad ſe recurrentes in hæreſi natos convertunt & abſolvunt, quin Romæ petant licentiam, vel illic reclametur: ergo in Germania noſtra quilibet Confeſſarius approbatus poteſt abſolvere ab hæreſi, & ab excommunicatione propter eandem incurſa.

℟. Negando antecedens abſolutè, de 167
hac enim praxi neque mihi, neque aliis pluribus conſtat, bene verò de contrario, quòd ſcilicet in noſtra ſaltem Religione aut Provincia nullus, niſi præditus quinquennali licentia (quam A. R. P. Miniſter Provincialis in hunc finem pro aliquibus Romæ petere & impetrare ſemper aſſolet) præſumere audeat hujusmodi hæreticum formalem abſolvere.

Quin immò hæc licentia abſolvendi ab hæreſi neque Superioribus noſtris, neque etiam Epiſcopis Germaniæ dari ſolet abſolutè vel illimitatè, ſed cum certis quibusdam clauſulis; quæ procul dubio fruſtra adjicerentur, ſi in Germania noſtra quivis Sacerdos gauderet poteſtate abſolvendi, etiam illos duntaxat, qui in eadem hæreſi v. g. Lutherana ſunt nati & educati; quod quidem meò judicio evidens videtur argumentum, de hac praxi Germaniæ (quam quidam cæteroquin Inſigniſſimus & Clariſſimus Author præ-

prætendit) vel Sedi Apoſtolicæ nihil prorſus conſtare, vel certè contra eandem ipſo factô excipi Romæ.

Dices iterum. In Germania hæretici ſunt tolerati, etiam in tantum, ut reverſi non indigeant abſolutione pro foro externo, adeóque cenſeatur excommunicatio pro foro externo eſſe ſublata generaliter, atqui ea ſublata ceſſat & reſervatio pro foro interno; ergo in hoc jam quilibet Sacerdos Germaniæ poteſt abſolvere.

168 ℞. Rurſus negando antecedens ſimpliciter. Enimverò etiam in Germania noſtra hæretici communiter habentur pro excommunicatis, eſto tolerentur, non quidem in favorem & gratiam ipſorum hæreticorum, potiùs intuitu fidelium, *ad evitanda* ſcilicet *ſcandala* & animarum pericula, ùt loquitur Bulla Martini V. edita in Concilio Conſtantienſi, videnda apud Sylveſtrum V. *excommunicatio V. n.* 7.

Hac de cauſa ii, qui ad Fidem Catholicam volunt converti, indigerent abſolutione in foro externo, tametſi in hoc abſolvi non ſoleant, fortaſſis ideò, quia, ſi fuère hæretici formales, ſemper ſolent abſolvi publicè ſaltem pro foro conſcientiæ ab aliquo ſpeciali poteſtate Pontificia prædito, ùt dictum fuit: qua abſolutione ſemel impertita Eccleſia ſolet eſſe contenta, teſte Laymanno apud Pirhing *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *ſect.* 2. *n.* 42. CON-

CONFERENTIA SEXTA.

De Virtute Spei Theologicæ Vitiísque eidem oppositis.

SUMMARIUM.

169. Nomine Spei ùt ſic intelligitur actus deſiderii erga bonum arduum.
170. Spes Theologica alia eſt habitualis, alia actualis.
171. Objectum materiale primarium hujus eſt Deus aliquando beatificè à nobis poſſidendus, ſecundarium verò ſunt alia media in hunc finem neceſſaria.
172. Objectum verò formale motivum eſt partim Divina Bonitas reſpectiva, partim etiam promiſſio fideliſſima Dei, vel potiùs infinita hujus fidelitas in ſervandis promiſſis.
173. Spes habitualis tam adultis, quàm parvulis etiam eſt ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem: actualis verò adultis duntaxat eſt neceſſaria ad juſtificationem aſſequendam.
174. Præceptum Spei multiplex eſt, tam affirmativum, quàm negativum.
175. Quà affirmativum etiam obligat ad timorem; cujus quadruplex differentia breviter explicatur.
176. Quà negativum obligat ſemper ac pro ſemper, quà affirmativum verò per ſe primò probabiliter obligat poſt adeptum uſum rationis.
177. Per accidens autem obligat ſæpiùs.
178. Præceptum tamen timoris non videtur per ſe obligare ad actum explicitum.
179. Virtuti Spei duo opponuntur vitia, ſcilicet deſperatio & præſumptio.
180. Deſperatio conſiſtit in abjectione voluntatis de aſſequenda beatitudine.

181. Præ-

181. Præſumptio verò in temera ejusdem exſpectatione.

182. Reſolvitur Caſus I. de quodam Concubinario, qui meretricem ſuam nonnihil tergiverſantem tandem ad conſenſum permovit ſequenti epiphonemate: jam ſumus perditi: ad quid ergo temperemus voluptatibus noſtris.

183. Unde procul dubio commiſit peccatum qualificatum contra virtutem ſpei.

184. Et quid de illis tenendum, qui admoniti ut ab hoc vel illo peccato deſiſtant, reſpondent: *Pater non poſſum ampliùs.*

185. Reſolvitur Caſus II. de quadam Vetula exoſa Marito ſuo, quæ, quantumvis infirmata renuit ſumere medicinam, ſoli patrocinio B. Virginis Mariæ confiſa.

186. An Maritus ejusdem peccaverit, curando quantocyùs Sacrum legi pro felici fine ſuæ Uxoris?

187. Quid judicii de eo, qui animo ſeu cogitationibus lapſum ſe ſentiens inſuper adjicit opus externum v. g. pollutionem, eò quòd propterea vix aut certè paulò majorem pœnitentiam ſit reportaturus?

188. Reſolvitur Caſus III. de quodam, qui apud Principem ſuum accuſatus, propereáque officio ſuo orbatus delatorem provocavit ad duellum.

189. An vel quomodo propterea peccaverit?

190. An peccaverit, ſumendo Sacram Synaxim pro felici ſucceſſu duelli?

191. Confeſſarius circa hujusmodi homines deſperabundos præcipuè attendere debet tum ad objectum, tum etiam ad motivum deſperationis.

192. Magna proin circumſpectione & diſcretione cum iisdem pro diverſitate motivorum eſt utendum.

193. Quomodo homines, præſertim rudiores practicè permoveri poſſint, vel debeant ad actum formalem & ſupernaturalem Spei?

194. Præſumptuoſis meritò adnumerantur, qui voluptatibus fræna laxantes volunt differre pœnitentiam usque ad articulum mortis.

195. Iis-

195. Iisdem pariter accenſeri debent, qui neglecto ſtudio vel lectione competente, Cathedram Eccleſiaſticam conſcendunt, aut confeſſionale frequentant &c.
196. Quot modis habitus Spei deperdatur.
197. Et utrum in peccato deſperationis ac præſumptionis detur parvitas materiæ?
198. Quid ſi Deus alicui revelaret damnationem futuram?

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita, ſcitu neceſſaria ad reſolvendos caſus practicos circa deſperabundos, & præſumptuoſos &c.

Quæres primò, quidnam intelligatur nomine Spei ùt ſic?

℞. Nomine Spei ùt ſic intelligi deſide- 169
rium alicujus boni ardui, poſſibilis tamen, & veroſimiliter aliquando à nobis poſſidendi. Quodſi bonum illud ſit naturale, ita, ut viribus naturæ præcisè poſſit acquiri, dicetur Spes naturalis & humana, ſi nitatur hominis promiſſione; Sin autem acquiri non valeat, niſi viribus gratiæ ſupernaturalis, prout revera beatitudo ſupernaturalis aliter obtineri non poteſt à nobis, dicetur Spes ſupernaturalis, Divina, & Theologica. Et hæc Spes ſupernaturalis communiſſimè dividi ſolet in habitualem & actualem: de priori loquitur Apoſtolus 1. *Cor.* 13. dum ait: *Nunc autem manent tria hæc, Fides, Spes, & Charitas*

tas &c. De poſteriori loquitur *Rom.* 8. ubi ait: *Spe ſalvi facti ſumus.* At

Quæres 2dò, quid ergo ſit Spes Theologica habitualis, & quid actualis?

170 ℞. Spes habitualis bene dicitur, *Virtus Theologica ſupernaturalis, à Deo infuſa, quâ voluntas fertur in Deum, quatenus is eſt beatitudo noſtra, ex fideliſſima promiſſione Divina per media ordinata à nobis obtinenda.* 2. Spes autem actualis rectè deſcribitur, quòd ſit *certa exſpectatio futuræ beatitudinis ex DEI gratia & noſtris meritis obtinendæ.* Ita Sporer *tract.* 2. *in decalog. c.* 4. *ſect.* 1. *n.* 1. citans pro eadem opinione Magiſtrum Sententiarum, Petrum ſcilicet Lombardum, D. Thomam 2. 2. *q.* 18. *art.* 2. *ſ.* 1. Scotum 3. *diſt.* 26. *q. un.* quem Scotiſtæ communiter ſequuntur. Explico breviſſimè datam deſcriptionem Spei habitualis. Dicitur enim 1. *Virtus*; quia eſt bona qualitas mentis &c. Dicitur 2. *Theologica*; quia pro ſuo objecto immediatè reſpicit Deum, & quidem ùt Auctorem ſupernaturalem beatitudinis, unde & *ſupernaturalis* appellatur. Dicitur 3. *à Deo infuſa:* quia juxta Concilium Tridentinum *SS.* 6. *de juſtif. Cap.* 7. *in ipſa juſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul* infuſa *accipit homo per JEſum Chriſtum, cui inſeritur, Fidem, Spem, & Charitatem.* Dicitur 4tò, *quâ voluntas fertur in Deum, quatenus is eſt beatitudo noſtra,* per quæ innuitur

diffe-

differentia Spei ab aliis virtutibus Theologicis, utputa Fidei, & Charitatis, prout tum ex hactenus dictis, tum etiam ex proximè dicendis ampliùs constabit.

Ex his verò facilè liquet descriptio spei actualis; quocirca illud duntaxat est advertendum, scilicet, quòd sit exspectatio &c. *ex DEI gratia, & nostris meritis &c.* nullus enim ex solius naturæ viribus sibi sufficeret ad beatitudinem supernaturalem promerendam; quia teste Apostolo 2. *Cor.* 3. *v.* 5. *non sumus sufficientes aliquid cogitare à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est.* At neque debemus beatitudinem nostram sperare præcisè ex Christi meritis, prout perversè faciunt Sectarii nostri temporis, sed insuper ex nostris bonis operibus, cum adjutorio gratiæ ex Christi meritis obtentæ, juxta illud notissimum D. Augustini effatum: *Qui fecit te sinè te, non salvabit te sinè te.* Quin & ipse Salvator noster jam pridem *Matth.* 16. *v.* 27. protestatus fuit, se in novissimo die redditurum *unicuique secundùm opera ejus* NB. non ait secundùm merita mea, idest, Christi præcisè.

Quæres 3tiò, quodnam sit objectum materiale, & quodnam objectum formale spei divinæ?

℞. 1. Objectum materiale primarium & 171
principale est Deus aliquando à nobis beatificè possidendus mediante scilicet visione &

fruitione. 2dò Objectum verò secundarium & minùs principale sunt alia bona & adjumenta tum ordinis supernaturalis, utputa piæ inspirationes, gratia sanctificans &c. tum naturalis etiam, quæ aliquô modo saltem, remotè scilicet sunt necessaria vel conducentia ad serviendum DEO, & beatitudinem assequendam, uti est panis quotidianus &c. quem Christus voluit à nobis postulari. Ita quoad utrumque membrum tenent communissimè DD. Reiffenstuel *theol. mor. tr.* 4. *dist.* 5. *n.* 4. *&* 5. Sporer, Henno &c. Ratio prioris est: quia illud immediatè & primariò speramus atque desideramus, quod nos perfectè beatificat, & quô adepto nobis erit completè bene: atqui ex sola possessione Dei mediante visione & fruitione beatifica nobis erit completè bene, juxta Scotum 4. *dist.* 49. *q.* 2. *§.de* 2*do.* & alios Doctores: ergo &c. Ratio autem posterioris hæc est: quia quisquis vult efficaciter aliquem finem (prout Deus vult ex sua parte omnium nostrorum salutem æternam,) pariter vult media ad eundem finem necessaria: ergo similiter qui beatitudinem ex divina promissione sperat, pariter potest, immò debet sperare media ad eundem finem necessaria; consequenter dicendum, quòd hæc sint saltem objectum secundarium Spei Theologicæ.

172 ℟. jam ad alterum membrum hujus quæsiti. Objectum formale motivum Spei nec est

est sola bonitas respectiva Dei, neque sola Dei fidelitas aut promissio, sed utraque simul ita, ut tam bonitas Dei respectiva, quatenus scilicet Deus nobis est bonus, quàm etiam promissio fidelissima, vel potiùs infinita Dei fidelitas in servandis promissis ingrediantur rationem objecti formalis motivi. Ita reipsa sentiunt Henno *tract. de virtut. disp.* 5. *q.* 3. *concl.* 3. *&* 4. ubi pro eadem opinione refert Frassen *q.* 1. *de spe concl.* 2. *n.* 10. & reipsa non aliter sentiunt Sporer *loc. cit. Sect.* 1. *n.* 4. & R. P. Claudius La Croix *lib.* 2. *n.* 121. Ratio hujus resolutionis multùm controversæ inter Doctores est hæc; quia illud rectè statuitur objectum formale motivum spei, quod nos allicit seu movet ad sperandum: atqui nec sola bonitas Dei sinè promissione, nec sola promissio quantumvis fidelissima sinè bonitate nos moveret ad sperandum, bene verò utraque simul: ergo &c. minor hæc ulteriùs inde probatur & declaratur. Actus enim spei est actus voluntatis seu desiderii: atqui sola promissio non movet voluntatem ad desiderandum, nisi id, quod promittitur, bonum sit, prout quisque nostrum experientiâ doctus fatebitur: neque etiam sola bonitas Déi respectiva moveret voluntatem nostram ad efficaciter prosequendam vel desiderandam beatitudinem, nisi hæc nobis fuisset promissa; quia cùm sit quoddam bonum supernaturale vires totius naturæ excedens, profectò

liquet, quòd præſcindendo à promiſſione divina nullus omnino mortalium eandem velut impoſſibilem efficaciter ſperare aut deſiderare poſſet.

Quemadmodum ergo ſuperiùs *Conf.* 1. *n.* 10. diximus, objectum materiale primarium fidei eſſe Deum, ſecundarium verò ea, quæ circa Deum ſunt revelata; objectum verò formale fidei motivum eſſe ſummam & infinitam DEI veracitatem; eò quòd hæc ſciſcitanti, *cur Credamus Deo?* prudenter allegetur pro motivo credendi: *quia ſcilicet Deus infinitè verax, falli & fallere neſcius id revelavit;* ita ſanè à pari hic rectè ſtatuitur pro objecto formali motivo ſpei *bonitas DEI reſpectiva,* non quomodocunque, ſed *ex fideliſſima DEI promiſſione aliquando à nobis obtinenda:* nam ecce! ſciſcitanti, quid ſperemus à DEO? prudenter omnino reſpondemus, nos ſperare Deum aliquando beatificè poſſidendum in Patria, & conſequenter etiam media in hunc finem neceſſaria; ulteriùs verò interrogati, *cur illam ſperemus, & quidem certò ac firmiter, cùm tamen ſit bonum quoddam excedens vires naturæ?* illicò, & prudenter quidem reponimus, nos eandem ſperare ac deſiderare, quia beatitudo nobis eſt ſummè bona, & quia DEus in ſervandis ſuis promiſſis fideliſſimus nobis eam promiſit. Ex quo liquet, bonitatem DEI nos permovere ad deſiderandum, non quidem abſolutè

(uti

(utì hæretici ex ſolis Chriſti meritis) ſed ſub conditione, ſi nimirùm & nos in obſervantia mandatorum perſeveraverimus; ſummam verò & infinitam DEI fidelitatem in ſervandis promiſſis, nos permovere ad certò & firmiter ſperandum. Fatendum nihilominus eſt, quòd ſicut revelatio DEI in ordine ad credendum ſe habet per modum conditionis ſinè qua non poſſemus credere; ita in ordine ad actum ſpei promiſſio DEI ſe habet per modum conditionis ſinè qua non poſſemus convenienter, aut prudenter ſperare, prout ſapienter obſervat noſter P. Herincx *part.* 3. *tr.* 1. *diſp.* 10. *q.* 1. *n.* 10.

Quæres 4tò, an, vel quomodo Spes Theologica ſit neceſſaria ad ſalutem?

℟. Spes habitualis eſt omnibus, tam parvulis ſcilicet, quàm adultis neceſſaria, & quidem neceſſitate medii in ordine ad juſtificationem & ſalutem conſequendam. 173

Spes verò actualis, ſeu actus ſpei eſt duntaxat neceſſitate medii neceſſarius adultis ad juſtificationem & ſalutem conſequendam. Ita *ex communi* DD. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 1. *art.* 3. *n.* 2. & 3. Sporer *tr.* 2. *in decalog.* *c.* 4. *ſect.* 2. *n.* 8. Ratio prioris petenda eſt ex definitione Concilii Tridentini ſuperiùs mox *n.* 170. relati, ubi dicitur, quòd homini in juſtificatione hæc omnia ſimul infundantur, ſcilicet *Fides*, *Spes & Charitas*, addita mox cauſali; *nam fides, niſi ad eam ſpes accedat*, &

& charitas; neque unit perfectè cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum efficit: at, si *sinè spe* & charitate (habituali scilicet) nemo efficitur vivum membrum Christi, profectò dicendum est, quòd spes non minùs, quàm charitas habitualis sit simpliciter necessaria ad salutem: ergo &c. Ratio posterioris pariter colligitur ex eodem Concilio Tridentino *cit. SS.* 6. *n.* 6. ubi inter dispositiones ad justificationem adultorum necessarias refertur Spes, sequentibus omnino verbis: *in spem eriguntur, fidentes, Deum sibi propter Christum propitium fore.* Accedit insuper ratio irrefragabilis, hæc scilicet, quòd nemo prorsus ex intentione consequendæ justificationis suæ peccata efficaciter detestari vel retractare possit, nisi speret, se ex divina promissione veniam eorum consecuturum: ergo ad hanc consequendam simpliciter adultis necessaria est quædam spes actualis, saltem exercita.

Quæres 5tò, deturnè etiam præceptum sperandi?

174 ℞. Datur tam naturale, quàm positivum idque tam affirmativum, quàm negativum: *Communis Doctorum.* Affirmativum duplex est, scilicet 1. de eliciendo positivo actu spei, 2. de eliciendo actu timoris certo tempore, & casu exigente. Negativum rursus est duplex, unum de non desperando, alterum de non præsumendo; de quibus paulò pòst.

Jam

Jam quòd detur obligatio positiva subin eliciendi actum Spei colligitur apertè satìs tum ex Scriptura Sacra *Psal.* 4. Sacrificate sacrificium justitiæ, & *sperate in Domino.* Rursus *ad Tit.* 2. *exspectantes beatam Spem &c.* & alibi sæpiùs, tum etiam ex hac ratione: quidquid enim homini adulto ad salutem est necessarium necessitate medii, illud ipsum pariter censeri debet necessarium necessitate præcepti: atqui secundùm mox dicta hominibus adultis Spes actualis ad justificationem est simpliciter necessaria: ergo pariter ad hanc, & consequenter ad salutem censeri debet necessaria necessitate præcepti.

Quòd insuper detur præceptum positivum de timore, rursus constat nedum ex Sacra Scriptura. *Eccli.* 1. *v.* 27. *Timor Domini expellit peccatum:* & mox *v.* 28. additur hæc causalis: *nam qui sinè timore est, non poterit justificari;* verùm insuper convincitur hac ratione: quisquis enim tenetur ad prosequendum aliquod bonum, quod potest de facili amittere, pariter naturali ratione tenetur saltem secundariò & ex consequenti timere, ne illud malum oppositum incurrat: ergo cùm omnis homo teneatur ad prosequendam beatitudinem ceu bonum quoddam nobis omnibus præfixum per modum præmii & ultimi finis nostri, dicendum consequenter est, quòd teneamur ad saluberrimum illum timorem Domini toties in Scripturis Sacris

intimatum, vi cujus scilicet conemur cum *metu & tremore nostram* operari salutem, juxta monitum Apostoli *Philipp.* 2. *v.* 12. & timere, ne salute excidamus, & incurramus damnationem æternam. Videatur Sporer *tr.* 2. *c.* 4. *sect.* 2. *num.* 12.

175 Quocirca porrò illud insinuandum duxi, hunc scilicet timorem, Spei communiter annexum, à Doctoribus quadrupliciter distingui, nempe 1. in mundanum. 2. in servilem. 3. filialem. & 4. initialem. *Mundanus* appellatur, vi cujus temporale nocumentum plus timetur, quàm peccatum, quô fit, ut hoc faciliùs incurratur, quatenus illud evitetur. *Servilis ille* censetur, quo peccatum vitatur, ne pœna incurratur; qui rursus à Doctoribus sapienter subdividitur in *purè*, seu (ut alii loquuntur) serviliter servilem, & in *non purè servilem*, hic posterior tunc habetur, quando quis timet peccare propter pœnam, sed ita, ut vi hujus timoris revera deponat, & excludat omnem affectum ad peccandum; unde etiam talis timor honestus est & salutaris: ille prior autem, scilicet purè ac serviliter servilis habetur tunc, quando quis timet quidem peccare propter pœnam incurrendam, nihilominus animô ita comparatus est, ut si pœna non esset timenda, actu peccaret (quod propriè servorum est,) ideoque stante hujusmodi timore stat simul actualis affectus ad peccandum, proptereáque censetur inhonestus & insufficiens ad

ad ſalutem, ſicut & ille mundanus mox deſcriptus. *Filialis* dicitur, quô timetur peccatum, quia eſt offenſa Dei, ceu optimi & amantiſſimi Patris; quâ de cauſa hic timor, utpote filiis genuinis proprius alio nomine appellari conſuevit timor caſtus, reverentialis, & ingenuus. Denique *initialis timor* vocatur ille, quô quis timet culpam ſimul & pœnam, ſeu quo fugit peccatum, partim quia Dei offenſivum eſt, partim etiam, quia pœnæ inductivum. Appellatur autem initialis ideò, quia communiter ſolet eſſe initium converſionis, & parare viam ad timorem filialem & caſtum prout habetur in Concilio Tridentino *SS. 6. de Juſtif. cap. 6.* ubi de diſpoſitione peccatorum in ordine ad juſtificationem dicitur: *& dum peccatores ſe eſſe intelligentes, & Divinæ Juſtitiæ timore, quô utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in Spem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore; illúmque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt.* Videatur de hoc Henno *tract. de virtut. diſp. 5. q. 7.* vel Herincx. *part. 3. tr. 1. diſp. 10. q. 4. à n. 33.*

Quæres 6tò, quoties vel quando obliget præceptum Spei affirmativum, & quando negativum?

℟. Præceptum Spei quà negativum obligat *ſemper* & *pro ſemper*, more ſcilicet aliorum præceptorum negativorum. 1. Quà affirma- 176

affirmativum verò probabiliter per se obligat 1. quamprimùm homo pervenit ad usum rationis, eidémque Deus sub ratione objecti beatifici seu ultimi finis nostri sufficienter fuit propositus. 2. in articulo mortis & 3. aliquoties etiam per vitam, ferè quemadmodum superiùs *Conf.* 1. *num.* 17. diximus de obligatione eliciendi actum Fidei. Et ita tenent Viva *ad propos. num.* 1. *ab Alexandro VII. damnatam, num.* 3. *&* 7. nec non Matthæucci *in cautel. Confess. lib.* 1. *c.* 1. *propos.* 1. §. 2. *n.* 23. aliique plures sequenti ratione potissimùm ducti: quia ex ipso rectæ rationis dictamine absonum videtur asserere, quòd homo nunquam, aut raro admodum teneatur se convertere in Deum ceu ultimum finem suum, mediantibus scilicet actibus Fidei, Spei, & Charitatis; quam ob causam Viva *loc. cit.* existimat Alexandrum VII. damnâsse sequentem propositionem: *homo nullo unquam tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Fatendum nihilominum est, quòd, quemadmodum præcepto Fidei satisfieri potest, & sæpissimè satisfit per exercitium aliarum virtutum necessariò præsupponentium vel requirentium actum Fidei; ita pariter huic obligationi Spei satisfieri possit per actus aliarum virtutum prærequirentium actum Spei: nec dubitandum, quin eidem sæpissimè

mè ſatisfiat, dum quis devotè recitat v. g. orationem Dominicam, vel humiliter confeſſus ſua peccata, poſtulat à Deo aut à Confeſſario Dei vices agente peccatorum ſuorum veniam; fruſtraneè quippe poſtularemus nobis advenire regnum Cœlorum, aut peccata noſtra nobis dimitti, niſi ſperaremus, Deum vi ſuæ promiſſionis fideliſſimæ & poſſe, & velle nobis nedum indulgere peccata, verùm inſuper conferre beatitudinem ſempiternam. Hac de cauſa Doctores *communiſſimè* monent, circa adimpletionem hujus præcepti non eſſe multùm ſcrupulizandum.

Dixi tamen, præceptum Spei in prædi- 177
ctis caſibus *per ſe obligare* licèt me minimè lateat, etiam hoc à multis Scotiſtis tempore, quô allegata propoſitio nondum fuerat damnata, fuiſſe negatum. Cæterùm quòd *per accidens* durante hac vita ad actum Spei ſæpiùs, immò toties obligemur, quoties urget obligatio alterius virtutis, quæ ſinè actu Spei exerceri nequit, apud omnes in confeſſo eſt; ídque convincit ratione quisquis enim tenetur ad aliquem finem, ſimiliter tenetur ad media in eundem finem neceſſaria: atqui actus Spei eſt medium neceſſarium ad exercitium aliarum virtutum v. g. pœnitentiæ, orationis, veluti conſtat ex Concilio Tridentino proximè allegato &c. ergo.

Idipſùm dicendum foret de caſu, quô quis exiſtimaret ſe non poſſe tentationem deſpera-

ſperationis aliter vincere, niſi eliciendo actum Spei, licèt hoc de rarò contingere natum ſit; cùm & alia dentur media ad vincendam hanc tentationem. Videatur de hoc Cardinalis de Lauræa *Tom.* 4. *diſp.* 4. *de ſpe*, vel Matthæucci *locó proximè cit. num.* 25.

178 ℞. Jam 2dò, ad idem quæſitum. Præceptum timoris, regulariter actum Spei concomitantis, non videtur per ſe obligare ad aliquem actum expreſſum, ſignatum & formalem, ſed probabiliter eidem ſatisfit per actus virtuales, utputa per actus contritionis, pœnitentiæ, nec non per fugam transgreſſionis quorumcunque demum præceptorum. Ita Filliuccius *tr.* 22. *c.* 8. *n.* 257. Palao *tr.* 5. *diſp. un. punct.* 4. *n.* 6. & alii plures. Ratio eſt: quia non ab aliam cauſam vel finem jubemur timere Dominum, niſi ut evitemus offenſam illius, eundémque amore proſequamur; hinc eſt, inquit Sanchez *lib.* 2. *mor. c.* 33. *n.* 4. quòd admittens quodcunque crimen, à quo vi timoris divini retrahi potuiſſet, ſufficienter fateatur, explicando ſolùm illud crimen admiſſum, aut ſi non admiſit, periculum illius admittendi; quod ex praxi hominum timoratæ conſcientiæ conſtat, qui nunquam de defectu timoris in peccatis admiſſis ſe accuſant; nec Confeſſarii de eo interrogant.

Quæres 7mò, quæ, & quot vitia opponantur virtuti Spei Theologicæ?

℞. Duo

℟. Duo eidem opponuntur, ſcilicet 1. 179
vitium deſperationis, & 2. vitium præſumptionis. *Communis.* Nam de priori res clara eſt, quòd ſcilicet opponatur virtuti ſpei, & quidem per defectum, quemadmodum avaritia per defectum opponitur virtuti liberalitatis; & ſicut huic per exceſſum opponitur prodigalitas; ita pariter virtuti ſpei per exceſſum opponitur præſumptio, prout ampliùs patebit ex dicendis. Unde

Quæres 8tavò, quid ſit deſperatio, & quale peccatum?

℟. Deſperatio poſitiva (de qua hic lo- 180
quimur) eſt actus voluntatis, quô quis efficaciter renuit æternam beatitudinem proſequi, eò quòd hæc ſibi appareat obtentu nimis ardua, vel nunquam futura, vel impoſſibilis; unde etiam eſt graviſſimum peccatum in Spiritum Sanctum. Ita *in re communiſſimè DD. cum* D. Thoma 2. 2. *q.* 14. *a* 2. Maſtrius *theolog. mor. diſp.* 10. *n.* 40. Reifſenſtuel *theolog. mor. tr.* 4. *diſt.* 5. *n.* 14. & 16. Ratio hujus deſcriptionis cuivis prudentum facile patebit; dicitur enim 1. actus voluntatis: Spei etenim & deſperationis idem eſt ſubjectum ſcilicet voluntas, quemadmodum fidei & infidelitatis eſt intellectus. Dicitur 2. quô quis efficaciter renuit &c. ut per hoc excludatur quorundam puſillanimitas, qui vel tentationibus diaboli, vel aliis calamitatibus preſſi, aliquô modò vacillant de

de sua salute, licèt propterea non penitùs abjiciant voluntatem tendendi ad beatitudinem. Dicitur 3tiò, eò quòd hæc sibi appareat obtentu nimìs ardua, vel impossibilis &c. Ex quo colligere fas est gravitatem hujus peccati, utpote vi cujus Deo & singulariter Spiritui sancto infertur gravissima injuria; enimverò si beatitudo cuicunque demum peccatori in hac vita foret obtentu nimìs ardua, jam jugum Dei non ampliùs foret suave: vel si foret omnino impossibilis, profectò sinè ratione, sinè charitate &c. ad hujus prosecutionem obligaremur; patet proin ex hoc ipsô, quòd is, qui desperat, non unam tantùm, sed plures Dei perfectiones lædat.

Quæres 9nò, quid, vel quale peccatum sit præsumptio?

181 ℟. Præsumptio est actus voluntatis, quô quis sperat beatitudinem, aliáve auxilia gratiæ extraordinaria temerariè, id est, vel propriis viribus, vel aliis mediis à Deo minimè in hunc finem ordinatis obtinere; unde etiam hoc peccatum ex suo genere est mortale, & repugnans Spiritui sancto, juxta *communem Doctorum*, videndum tum apud Doctores proximè allegatos, tum etiam Sporer *tr. in decalog. c. 4. sect. 4. n. 17. & seqq.* nec non apud Sanchez *lib. 2. in decal. c. 33. n. 7.* Castropalao *tr. 5. disp. un. pu. 6. n. 2.* Ratio vel bonitas hujus descriptionis facilè colligetur ex proximè dictis. Quòd autem sit ex suo genere

genere ſaltem peccatum graviſſimum in Spiritum ſanctum, expreſsè docet S. Thomas 2. 2. *q.* 21. 1. *quia ſcilicet per hujusmodi præſumptionem tollitur, vel contemnitur adjutorium Spiritus ſancti, per quod homo revocatur à peccato :* & hoc potiſſimùm verificatur de illis, qui propterea peccant liberiùs, eò quòd ſciant Deum eſſe ſummè & infinitè bonum ac liberalem in condonandis mortalium delictis.

§. II.

Proponuntur & breviter reſolvuntur Caſus practici tum circa Spem Theologicam, tum etiam circa deſperationem & præſumptionem.

CASUS PRIMUS.

Titio concubinario concubina ſua aliquando præter morem ſolitum recuſavit corporis uſum, dicens ſe non ampliùs poſſe continuare hoc commercium carnale ſine evidenti periculo ſcandali in populo, conſequenter nec ſinè evidenti periculo incurrendæ damnationis æternæ; Verùm huic Titius illico reſpondit : jam ſumus perditi ; neque de hoc ampliùs dubitare fas eſt ob vitam hactenus tam ſcandaloſè traductam : ad quid ergo metam ponamus deſideriis ac voluptatibus noſtris ? itum proin fuit ex utraque parte in antiquam ſylvam. Jam circa hanc ſpeciem facti dubitare licèt 1. *quomodo Titius peccaverit ?* 2. *an præter peccatum*

tum fornicationis aut adulterii insuper commiserit peccatum desperationis in confessione necessariò explicandum?

182 ℟. ad primum, Titium procul dubio graviſſimè peccâſſe nedum peccato fornicationis (vel adulterii, ſi ſcilicet vel ipſe, vel meretrix ſaltem jam fuit actu ligata matrimonio) verùm inſuper peccato ſcandali; quippe qui malè ſolicitando, & pejùs adhuc perſuadendo concubinam ſuam pertraxit ad actuale peccatum, & fortaſſis ad conſimilem deſperationem. Inſuper in hujusmodi caſibus ſingulariter attendendum eſt & indagandum, an non vivant in concubinatu notorio & ſcandaloſo (quod revera ſpecies hujus facti inſinuare videtur) in tali ſcilicet, de quo pluribus ejusdem communitatis vel civitatis conſtat &c. præterquam enim, quòd iſte caſus in plerisque Diœceſibus ſit reſervatus, inſuper noverit Confeſſarius, ſe non poſſe tutâ conſcientia Titium abſolvere, niſi ſanctè & ſeriò appromittat, quamprimùm moraliter potuerit, vel dictam concubinam relinquere, vel à ſe amandare &c. quatenus hôc modo ſcandalum publicum tollatur.

Res de ſe clara eſt, & poteſt conſtare ex iis, quæ diximus *in Theolog. ſacram. part.* 2. *Conf.* 4. *n.* 93. quamdiu enim Titius id non facit, aut non ſeriò appromittit illico ſe facturum, tamdiu convincitur velle perſeverare in continuo ſtatu peccati mortalis: at, qui

qui vult perſeverare in tali ſtatu, eſt incapax abſolutionis : ergo &c.

℟. jam ad 2dum. Titius procul dubio 183
commiſit peccatum deſperationis, in confeſſione neceſſariò exprimendum; quandoquidem opere ipſo monſtravit, ſe abjeciſſe voluntatem tendendi ad beatitudinem, eò quòd exiſtimaverit, hanc vel ſibi jam impoſſibilem, vel certè nunquam futuram: immò verò hac peſſima perſuaſione motus fuit ad liberiùs peccandum, & ad pertrahendam quoque concubinam ſuam ad conſenſum, non ſinè malitioſa præſumptione. Inſuper notet Confeſſarius, quòd, ſi Titius ideò deſperavit, quia credidit Deum vel non poſſe, vel certè jam nolle ſibi remittere peccata, vel ſua peccata eſſe irremiſſibilia ob vitam tam malitiosè traductam, & ſcandala data &c. ideóque nec gratiâ Dei vinci poſſe (licèt hoc inter fideles rariùs contingat) præter peccatum mortale deſperationis, inſuper commiſerit peccatum hæreſeos; revera enim omnes illæ perſuaſiones ſunt contrariæ fidei Catholicæ, & repugnant Sacræ Scripturæ, in qua *Ezechiel* 18. dicitur: *Nunquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus, & non ut convertatur à viis ſuis, & vivat?* Et rurſus *Iſa.* 1. *lavamini* (ait) *& mundi eſtote &c. ſi fuerint* peccata veſtra ùt coccinum, quaſi nix dealbabuntur. Utrum verò ex hac ſuppoſitione inſuper inciderit excommuni-

cationem, colligi debet ex eo, an non laboraverit aliqua juris vel facti ignorantia, item, an hanc hæresin exteriùs manifestaverit? Videatur de hoc P. Sporer *tr.* 2. *c.* 4. *sect.* 3. *n.* 15.

At, quid de illis tenendum, inquies fortassis, qui à Confessario dehortati, vel etiam admoniti, ut ab hoc vel illo vitio v. g. pollutionis, ebrietatis, furti &c. deinceps abstineant, ilico respondent: Pater R. non possum ampliùs abstinere, tum ob nimis inveteratam consuetudinem, tum etiam ob nimiam meam fragilitatem prô dolor! sæpiùs, quàm par est, expertam.

184 ℞. Hujusmodi homines tractandos esse potiùs velut pusillanimes, quàm desperabundos, quippe qui potiùs desperant de propria virtute, velut benè conscii suæ fragilitatis, quàm de divino adjutorio: & cùm hoc non obstante fieri possit, ut abjecta etiam confidentia de propriis viribus omnem spem suam collocent in adjutorio Divinæ gratiæ adjutricis fortissimæ, nec non in infinita Dei misericordia, cui utique nihil est impossibile; hinc Confessarius ceu Medicus spiritualis omni modo conari debet, ut hujusmodi hominem pusillanimem erigat, & ad firmiter sperandum, dolendum, proponendum excitet, quatenus eum hisce mediis ad vitam spiritualem reducat; quemadmodum prudentes medici infirmum de sanitate corporis recupe-

cuperanda quasi desperabundum, propterea non illico deserunt, sed potiùs conantur eundem tum salutaribus consiliis, tum etiam convenientibus medicamentis restituere pristinæ sanitati.

Secus utique dicendum foret, si tentatis omnibus pœnitens inveniretur immobilis in sua diffidentia erga Deum; quia tunc velut indispositus foret dimittendus.

CASUS SECUNDUS.

Sempronia fœmina non minùs annosa, quàm exosa suo Marito, incidit in morbum lethalem, quo non obstante renuit simpliciter sumere quamcunque demum medicinam, constanter asserens, se totam suam fiduciam collocare in præpotenti patrocinio B. V. Mariæ, quæ, si Deo ità placuerit, procul dubio sibi impetraret pristinam sanitatem. Sempronius Maritus è contrario hac sibi occasione utendum ratus: subitò cucurrit ad certum quoddam Monasterium, petiitque, ut sinè mora legeretur sacrum pro felici fine suæ uxoris: & quia iste totum suum amorem jam pridem transtulit in aliam personam, hinc sæpiùs quæsivit occasionem cum eadem peccandi: licèt verò hanc nunquam obtinuerit, nihilominus fatetur, se toties quoties secretò polluisse semetipsum; partim ideò, quòd bene agnoverit se desiderando, immò & quærendo occasionem peccandi carnaliter, jamjam promeritum fuisse

se infernum, & hôc ipso parum vel nihil referre, tametsi superadderet opus externum; partim etiam, quia scivit, se nec magìs confusum iri neque etiam graviùs punitum à Confessario sive dein superaddidisset pollutionem, sive non. Jam ad hunc casum valde practicum tres quæstiones moveri possunt 1. utrum vel qualiter Sempronia peccaverit, nolendo acceptare quamcunque demum medicinam? 2. An Sempronius ejusdem Maritus peccaverit, petendo Sacrificium Missæ pro felici fine? 3. Denique an, vel quomodo is peccaverit post lapsum mentalem sese ulteriùs præcipitando in lapsum corporalem, scilicet pollutionem, & quidem propterea, quòd sciverit se jam priùs meruisse infernum, neque etiam multò graviorem pœnitentiam inde reportaturum?

185 ℞. Ad primum quæsitum, Semproniam per se loquendo (nisi scilicet vel simplicitas vel ignorantia eam excuset) graviter deliquisse; quia non solùm nimiùm præsumere, sed & Deum tentare voluisse videtur, relictis scilicet mediis naturalibus & ordinariis exspectans effectum sanitatis à Deo sibi conferendum. Ratio est: quia quicunque demum vel corporis sanitatem vel quemcunque alium effectum similem relictis mediis à Deo in eundem finem ordinatis (utì sunt medicinæ) exspectat per sola miracula patrociniô Sanctorum impetranda, temerariè errare, immò & Deum tentare velle convincitur;

citur ; non enim debemus ejusmodi dona vel gratias exſpectare, niſi per viam ordinariam, id eſt per media à Deo in talem finem ordinata: atqui Sempronia reſpuendo omnem medicinam hoc non fecit: ergo &c. liquet proin, quòd Confeſſarius talem perſonam vel aliter diſponere, vel nî aquieſcere velit ſanioribus conſiliis, beneficio abſolutionis privare, aut certè ſuſpendere debeat.

℟. Ad 2dum quæſitum cum diſtinctione. 186
Vel enim Sempronius voluit mediante hoc Sacrificio Miſſæ promovere, & voluntate antecedente (ùt loquuntur Theologi) Deum quodammodo cogere, ut uxorem tollat è vivis? vel nihil aliud intendit, quàm, ùt ſi quidem placeret Deo uxorem ſuam, ſibi tam charam (ſcilicet) tollere è vivis, hæc felici fine defungeretur? Si prius: dicendum erit, quòd Sempronius præter grave peccatum contra charitatem uxori debitam, cujus mortem inordinatè appetiit, inſuper commiſerit peccatum graviſſimum præſumptionis, & quidem qualificatæ, ſcilicet blaſphemæ, & ſacrilegæ; quia præſumpſit SS. Miſſæ Sacrificio abuti in ordine ad aliquem effectum malum & illicitum, ſcilicet ad impetrandam præmaturam mortem vel hujus accelerationem, quam ſinè peccato hôc modo (ſcilicet voluntate antecedente) nec potuit intendere, nec debuit. Si verò ſupponatur poſteriùs, dicendum erit, quòd Sempronius

neutiquam peccaverit, sed potiùs benefecerit, quia supponitur nil aliud intendisse, quàm felicem mortem uxoris suæ, eámque voluntate subsequente duntaxat Divinam, quam rationabiliter prævidere potuit ex eo, quòd Sempronia absolutè renuerit sumere quamcunque demum medicinam: atqui certum omnino est, SS. Sacrificium Missæ quà impetratorium à Deo fuisse institutum ad hunc etiam finem, scilicet ad impetrandam felicem mortem: ergo ex hac suppositione Sempronius minimè peccâsset. Videatur Sporer *loc. cit.*

187 ℞. Jam ad 3tium dubium, quòd Sempronius post lapsum mentalem insuper superaddendo lapsum corporalem, procurando scilicet pollutionem, sinè dubio iniquitatem adjecerit iniquitati, prout nemo prudentum non videt: nihilominus in rigore loquendo per hoc nec peccatum desperationis commisit, neque etiam præsumptionis; non enim priùs: quia propterea non abjecit animum simpliciter in ordine ad prosequendam beatitudinem? immò verò contrarium haud obscurè fas est colligere ex eo, quòd cogitaverit de confessione & pœnitentia sibi injungenda à Confessario. Neque etiam posteriùs; qui vi hujus non convincitur temerariè sperâsse beatitudinem, aliavè auxilia gratiæ, mediis, aut viâ extraordinaria consequenda, licèt suo modô videatur peccâsse in

in clementiam Confessarii, cui confisus faciliùs consensit in peccatum externum. Videantur de hoc ea, quæ diximus in casu haud multùm absimili *part.* 1. *prælimin. Confer.* 23. *n.* 684. Vel Tannerus *Tom.* 3. *disp.* 2. *q.* 1. *n.* 79. aut la Croix *lib.* 2. *n.* 127. ubi is rectè subdit, quòd si peccans sibi tam facilè promitteret remissionem peccatorum plurium, quàm unius, & ideò sæpiùs peccaret, dicendus foret præsumptuosus.

CASUS TERTIUS.

Cajus ob varia delicta accusatus, à Principe, cujus ad obsequia pluribus annis steterat, tandem officio suo fuit orbatus. Quare cum ex una parte advertit, se & uxore & prolibus oneratum, ex altera verò, post multa etiam in cassum tentata remedia, omni subsidio humano destitutum, denique nedum in pusillanimitatem, verùm insuper in omnimodam desperationem prolapsus fuit, unde & firmissimè statuit, suum delatorem (à quo sibi, suísque prolibus sustentationem necessariam, & consequenter suô modo pariter vitam ipsam ademptam existimavit) provocare ad duellum, ratus, melius sibi esse vel in arena generosè & honorificè (scilicet) succumbere, quàm ab omnibus quasi spretum & despectum, vitam tam miserabilem diutiùs protrahere: priùs tamen confiteri, sacrámque synaxin sumere voluit pro felici successu duelli, quatenus hoc mediô

vel feliciùs vinceret, vel minùs feliciter fortè decertans & occumbens, non sinè sacro Viatico ex hac vita decederet. Quæritur jam ad nostrum propositum 1. an Cajus verè possit aut debeat dici desperâsse; 2. An adversarium suum ad duellum provocando peccaverit, & quomodo? An non insuper commiserit peccatum præsumptionis sacrilegæ ex eo, quòd pro felici successu Sacram Synaxin sumere attentaverit?

188 ℟. ad primum quæsitum hujus Casus, de Cajo dici non posse, nec debere, quòd desperaverit simpliciter; patet enim ex ipsa facti specie, quòd non abjecerit omnimodam voluntatem prosequendi beatitudinem, eô ipso, quòd statuerit confiteri, & ante duellum sacram sumere Synaxin eo fine, ut non sinè viatico decederet ex hac vita. Et licèt desperaverit de eo, quòd deinceps unà cum Uxore & prolibus possit ducere vitam tam commodam & congruam suo statui, prout hactenus eam fortassis duxit; hæc tamen non est propriè desperatio Theologica; tum quia non versatur circa Deum vel ejusdem assecutionem; tum etiam, quia nullibi jubebatur sperare à Deo vitam tam congruam suo statui, prout hactenus fortassis eam duxit: desperando igitur de hac sustentatione comoda tam parùm peccavit contra virtutem Theologicam Spei, quàm fur, qui jam intra manus carnificis in scala constitutus desperat de sua vita ulteriùs proroganda.

℟. ad

℟. ad 2dum quæſitum. Cajum graviter peccâſſe contra charitatem proximi, provocando illum ad duellum, & hoc ipsô exponendo tum ſpiritualis, tum corporalis etiam vitæ amittendæ periculo. Eſto etiam ab eodem ſuo adverſario fuerit accuſatus; quia tamen non propter accuſationem (quæ procul dubio potuit eſſe juſta) ſed potiùs propter inſolentias jam ſæpiùs incœptas officio ſuo orbatus; hinc non delatori, ſed ſibimet imputare debet hoc detrimentum. Ex quo conſequens eſt, quòd ſinè juſta cauſa intendat ſeſe vindicare mediante duello, & hôc ipſo nedum in charitatis proximo ſuo debitæ, ſed etiam in juſtitiæ leges enormiter impingat. 189

℟. jam ad 3tium quæſitum. Cajus ſumendo ſacram Synaxin ex præfato fine, commiſit peccatum præſumptionis ſacrilegæ; præſumptionis quidem: quia per hanc voluit impetrare victoriam injuſtam: quem in finem SS. Communio certè nunquam fuit inſtituta. Sacrilegæ verò, tum quia abuſus fuit hoc Sacramento; tum etiam, quia utrumque Sacramentum, tam pœnitentiæ ſcilicet, quàm etiam SS. Euchariſtiæ indignè ſuſcepit. Neque etiam videtur, quomodo Cajus poſſet excuſari ob ignorantiam inculpabilem: vel enim præſentem animæ ſuæ ſtatum Confeſſario expoſuit debitô modo, vel non? ſi non: eô ipſo à culpa minimè excuſari poteſt. Si autem ſic, Confeſſarius eidem procul du- 190

bio nedum beneficium absolutionis negâsset, sed SS. Communionem infallibiliter interdixisset, velut homini prorsus indigno & incapaci.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

191 Colliges ex hactenus dictis primò, circa hujusmodi homines desperabundos à Confessario esse bene attendendum tum ad objectum, tum etiam ad motivum desperationis.

Ad objectum quidem: quia si aliquis non de ipsa beatitudine, vel de mediis ad hujus consecutionem necessariis, sed de alia materia vel objecto à Deo nullatenus promisso desperet; utpute si infirmus de recuperanda valetudine, captivus de libertate, Rusticus vel alius homo plebejus de impetranda Imperii Corona desperet, dicetur quidem desperâsse: verùm hæc desperatio nec Theologica est, neque peccaminosa, & hôc ipso impertinens ad forum Sacramentale. Ad motivum verò pariter est attendendum; enimverò si quis ad desperandum moveatur aliquo errore contra fidem, utpute ex eo, quòd credat Deum vel non posse, vel nolle salvare &c. committit duplex peccatum, scilicet contra virtutem Spei & Fidei simul: è contra si quis desperet absque eo, quòd ad hanc inducatur quodam motivo erroneo contra fidem, ùt si quis

quis animum penitùs abjiciat in ordine ad prosequendam beatitudinem, eò quod putet, Deum sui non miserturum, nec daturum gratias efficaces, vel etiam gratiam finalem &c. committit quidem peccatum contra virtutem Spei, sed simplex duntaxat, & non qualificatum; non enim tenemur velut de fide credere, Deum nobis daturum gratiam finalem, vel alias gratias efficaces. Videantur de hoc Sanchez *lib.* 2. *in decalog. c.* 33. *num.* 5. Laymann *lib.* 2. *tr.* 2. *c.* 2. *n.* 3. & 5. Vel Sporer *tract.* 2. *c.* 4. *sect.* 3. *n.* 15.

Colliges ulteriùs 2dò, hujusmodi homines desperabundos à Confessario magna cum circumspectione, discretione, prudentia, nec minori cum patientia tractandos esse, & quidem pro diversitate geniorum. Enimverò nonnullos reperire est, qui ob nimiam peccatorum suorum Sarcinam, vel vitam revera scandalosè actam &c. à Diabolo fortiter tentantur ad desperandum de Divina misericordia; qui proin cum mansuetudine & charitate erigendi sunt ad piè confidendum in infinitam Dei misericordiam, quippe quæ, hôc ipso quòd infinita sit, & potest, & vult parcere: propteréaque Deus Pater Unigenitum suum Filium tradidit in mortem pro omnibus peccatoribus quantumvis gravibus &c. Juvabit insuper tali homini proponere breviter unum alterumvè exemplum ex S. Scriptura depromptum, utputa de Rege Achab,

Achab, vel Manaſſe, vel de Disma latrone &c. Alii rurſus inveniuntur, qui calamitatibus aliisvè hujus vitæ miſeriis vel etiam perſecutionibus preſſi, non tam ex malitia, quàm ex puſillanimitate deſperant, qui proin in ſpem ac fiduciam Divinæ Providentiæ ſunt erigendi, proponendo ipſis, quòd *quem Dominus diligit, caſtigat, & omnem Filium, quem recipit, flagellat. Hebr.* 12. *cap. v.* 6. Item, quod ipſum Unigenitum Dei Filium oportuerit pati (conſequenter & nos) & ita intrare in gloriam ſuam. Denique alii inveniuntur, qui quantumvis innocentes fortaſſis nec minimam haberent cauſam dubitandi de aſſequenda aliquando corona vitæ, nihilominus Deo ita permittente (procul dubio ad promerendam majorem in cœlis gloriam) continuò quaſi exagitantur & moleſtantur cogitationibus vel potiùs tentationibus deſperabundis, ſive dein à dæmone, ſive etiam ex hypocontria, melancholia ſeu abundantia atræ bilis proficiſcentibus: qui, quantò infirmiores, tantò ſunt digniores compaſſione, licèt non tam exhortationibus Confeſſarii, quàm pharmacis à Medico præſcribendis curari debeant aut poſſint. Quocirca tamen illud animadvertendum eſt, à Confeſſario hominibus hujus ultimæ claſſis non tam facilè credendum, quòd peccaverint, tametſi de ſimilibus ſeſe accuſare ſoleant velut peccatores maximos; revera enim involuntariè
&

& contra propriam inclinationem patiuntur hujusmodi incidentias.

At verò, inquies, quomodo homines, ſimpliciores præſertim & rudiores ad formalem & ſupernaturalem actum ſpei excitari poſſunt vel debent?

℞. Debent excitari hoc vel ſimili modô 193
incipiendo ab humanis & naturalibus, & ex his eosdem elevando ad ſupernaturalia v. g. dicendo: Chariſſime fili (vel filia) nunquid ſi homo conſtans & fidelis in ſervandis promiſſis tibi aliquid promittat, ſperas te ſecuriùs ac certiùs illud obtenturum ab eo, quàm ab alio, qui non ſolet ſervare ſua promiſſa: quô reſpondente: *ita Domine:* jam ulteriùs inſtet Confeſſarius. Ecce jam! fili chariſſime, noveris procul dubio, Deum ſummè bonum, qui in ſervandis ſuis promiſſis fideliſſimus eſt, nobis omnibus promiſiſſe vitam æternam, modò eidem fideliter ſerviamus, ejusdémque mandata obſervemus: & nunquid jam ſtatuiſti firmiter non ampliùs peccare quin potiùs Deo fideliter ſervire, eundémque ſuper omnia amare? Dic ergo chariſſimè fili! & ex corde dic: *O mi DEus! ſpero à divina bonitate tua gratiam & vitam æternam, quippe quam tu infinitè fidelis in ſervandis promiſſis, nobis promiſiſti: tu ſolus es finis noſter ultimus, tu ſolus noſtra beatitudo: te ſolum deſidero, te aſſequi ardentiſſimè cupit anima mea: Deus meus & omnia:*

omnia: in te Domine spero & semper sperabo; non confundar in æternum.

194 Colliges 3tiò, etiam illos præsumptuosis esse adnumerandos, qui voluntariè sese resolvunt ducere dies suos in bonis, peccata peccatis cumulare, pœnitentiam verò usquè ad finem vitæ differre, eò quòd sciant misericordiam Dei esse infinitam &c. proptereáque nedum Dismæ concrucifixo, sed & aliis innumeris peccatoribus in fine vitæ pepercisse. Peccant revera tales peccato præsumptionis in Spiritum Sanctum, cujus bonitatè abutuntur, dum hujus intuitu inducuntur ad liberiùs peccandum, & laxandas naturæ habenas ad omnem licentiam vivendi. Tales proin à Confessario excitandi sunt ad salutarem Dei timorem, ad quem nos omnes hortatur Doctor Gentium *ad Philipp. 2. v. 12. ut scilicet cum metu & tremore nostram operemur salutem*: & Deus ipse *Eccli 5. v. 8. ut non tardemus converti ad Dominum, & nè differamus de die in diem* &c.

195 Colliges 4tò, in censum præsumptuosorum pariter computandos esse illos Prædicatores, & Confessarios, qui tametsi hactenus parum vel nihil studuerint, nihilominus pergunt negligere competens studium & lecturam; ita, ut soli suæ dexteritati, ingenii felicitati, vel denique extraordinariæ Dei assistentiæ confisi &c. confessionale frequentent, & sinè omni scrupulo expeditimè,

mè, aut certè expeditiùs quàm alii docti, suos pœnitentes absolvant, vel cathedram conscendant, aliquid deblatterantes sinè spiritu, immò & sinè judicio, proptereáque juxta illud verissimum simul & notissimum proverbium, quemadmodum *sinè labore ascendunt, ita pariter sinè honore descendunt*, & sinè fructu, non sinè permagno præjudicio honoris divini. Verè inquam præsumptuosi, immò & temerarii dici merentur tales; quia prætermissô medio ordinario, studio scilicet, à Deo & natura ad hoc ordinato, à DEO exspectant effectum quendam extraordinarium (in quo consistit interpretativa tentatio Dei) & sese exponunt periculo plurimorum errorum, tum contra sanam doctrinam, tum etiam contra reverentiam Sacramentorum non sinè periculo animarum, prout sapienter advertit noster V. P. Cherubin Mayr *in suo Trismegisto dist.* 2. *c.* 3. *§.* 2. *n.* 220. Qui propterea meritò timere deberent illud fulmen divinum *Oseæ* 4. *v.* 6. *quia tu scientiam repulisti, repellam te, nè Sacerdotio fungaris mihi.*

Colliges 5tò, quòd, quemadmodum secundùm dicta superiùs *Confer.* 1. *n.* 5. habitus infusus fidei amittitur per peccatum infidelitatis positivæ, hæresis scilicet, & apostasiæ; ita pariter habitum spei amitti per peccatum positivum desperationis, imò & per quodvis peccatum mortale spei directè 196

oppo-

oppositum, id est, tale, quod directè tollit objectum formale spei, uti sunt positiva & efficax nolitio vel contemptus beatitudinis; neglectus mediorum ad illam assequendam, eò quòd judicetur vel apprehendatur velut impossibilis; itemque dejectio animi ex eo, quasi Deus non possit, aut non velit nos salvare. 2. etiam potest amitti per peccatum formalis & positivæ infidelitatis; quia cùm fides sit quasi basis ac fundamentum omnium virtutum, ea sublata pariter spem corruere, necessum est. Nihilominus quemadmodum secundùm dicta *l. c.* fides non amittitur per infidelitatem merè negativam, id est, omissionem actus fidei, dum hujus obligatio urget; ita pariter habitus spei non deperditur per omissionem actus spei; quandoquidem hæc omissio directè non opponitur motivo spei. Videatur Sporer *tr.* 2. *c.* 4. *sect.* 4. *n.* 19. vel la Croix *l.* 2. *n.* 129.

197 Colliges denique 6tò, quòd tametsi peccatum desperationis & præsumptionis ex suo genere sint mortalia, utpote immediatè repugnantia divinæ bonitati, misericordiæ vel justitiæ, in quibus non datur parvitas materiæ; nihilominus subinde ex indeliberatione, vel imperfectione actûs fieri possit, ut quis venialiter tantùm, & non mortaliter peccet, sicut & in aliis materiis idemmet fieri natum est, juxta dicta *in tr. primo seu præliminar. Confer.* 20. *n.* 573. Fateor tamen, mihì satis proba-

probabile videri id, quod apud la Croix *lib.2. n.* 128. docent RR. PP. Bonæ Spei, & Stephanus à S. Paulo, ſcilicet, eum, qui ex præſumptione de bonitate Dei peccaret venialiter, aut in ſequentem diem differret agere pœnitentiam circa peccatum mortale, propterea non peccaturum, niſi venialiter: meritò tamen negari poteſt, quòd in his caſibus interveniat præſumptio propriè dicta; quia per hoc non exſpectatur beatitudo temerariè, vel mediis in hunc finem à Deo minimè ordinatis obtinenda.

At, inquies adhuc: quidſi Deus alicui homini revelaret ſuam damnationem futuram, tenereturnè talis, vel ſaltem poſſet adhuc ſperare beatitudinem?

℟. breviſſimè ad hanc quæſtionem ſpe- 198
culativam cum diſtinctione; nam ſi Deus eam revelaret propter peccatum jam præteritum, quòd non ampliùs vellet remittere, procul dubio talis homo, utpote jam deſtitutus objecto ſpei ſimpliciter, nec poſſet, nec teneretur ampliùs ſperare beatitudinem. At verò ſi propter peccatum futurum & primò incurrendum alicui revelaretur damnatio, meô judicio nedum poſſet, ſed etiam teneretur adhuc ſperare beatitudinem; quia impedimentum hujus, peccatum ſcilicet liberè ponendum, dependet purè ab ejusdem arbitrio; quod utique tenetur non ponere, ſed potiùs tendere ad beatitudinem, cui ſo-

la revelatio divina nullum prorſus ponit obſtaculum, ſicut revelatio D. Petro facta de futura negatione Chriſti, nullum prorſus poſuit obſtaculum, quò minùs potuiſſet, immò & debuiſſet non negare. Verùm dimiſſa hac quæſtione ſpeculativa ad Scholaſticos, pro praxi reſpondendum eſt 1. non facilè credendum, hujusmodi revelationem, utpote prorſus extraordinariam, & alienam à præſenti ſtatu ordinationis divinæ, fuiſſe factam à DEO, vel à bono, ſed potius à malo ſpiritu, eo fine, ut hominem inducat ad deſperationem omnimodam. 2. Datô etiam, quòd conſtaret, talem revelationem revera profectam eſſe à DEO, præſumendum foret, eam eſſe intelligendam ſub conditione, *niſi* ſcilicet ageret pœnitentiam, quemadmodum revelatio de ſubverſione Ninive per Prophetam Jonam facta ſequentibus verbis abſolutè & ſatis clarè prolatis: *adhuc quadraginta dies & Ninive ſubvertetur*, *Jon.* 3. *v.* 4. non fuit aliter intelligenda, quàm ſub conditione: niſi ſcilicet Ninivitæ agerent pœnitentiam: quemadmodum ergo hi poterant, & tenebantur adhuc ſperare, fore, ut Ninive non ſubvertatur, caſu quo agerent pœnitentiam: ita pariter talis homo adhuc & poſſet, & teneretur ſperare, fore, ut non damnetur, caſu quo non peccaret, vel de ſuo peccato pœnitentiam ageret. De quo

quo videri possunt Herincx *part.* 3. *tr.* 1. *disp.* 10. *n.* 56. Sporer *tr.* 2. *in decal. c:* 4. *sect.* 4. *n.* 20. Salmanticens. *tom.* 7. *tr.* 18. *disp.* 5. *dub.* 2. *n.* 32. apud Babenstuber *tr.* 5. *disp.* 1. *à* 3. *n.* 20.

CONFERENTIA SEPTIMA.

De Virtute Charitatis tum DEO, tum etiam proximo debitæ.

SUMMARIUM.

199. Quid sit charitas Theologica.
200. Varia hujus membra breviter declarantur.
201. Amor Dei alius dicitur appretiativè, alius intensivè summus.
202. Quivis homo tenetur diligere Deum super omnia, id est, amore appretiativè, non tamen intensivè summo.
203. Hoc præceptum per se obligat. 1. post adeptum usum rationis, & sæpiùs &c.
204. Per accidens autem adhuc frequentiùs.
205. Huic tamen obligationi sæpe sæpiùs satisfit per actum amoris virtualem & implicitum.
206. Quomodo homines, præsertim rudiores practicè excitari debeant ad amorem supernaturalem DEI super omnia?
207. Præter DEum insuper tenemur ordinatè diligere nosmetipsos, nec non & proximum.
208. Quinam nomine proximi veniant?
209. Insinuatur breviter triplex bonorum genus, in ordine ad regulandam charitatem erga proximum.

mè potuit obligari ad ferendam opem per se ipsum.
225. Respondetur ad quandam objectionem in contrarium.
226. Contra charitatem Dei dupliciter, vel omnino tripliciter peccari potest.
227. Odium Dei est gravissimum peccatum.
228. Fieri potest, ut quis vitam alterius teneatur præferre periculo vitæ propriæ, ubi ad titulum charitatis simul accedit titulus justitiæ &c.
229. Ordinata charitas jubet, ut circa dilectionem proximi vel inter proximos servemus ordinem; hinc
230. Quantum concernit bona naturalia præferre debemus consanguineos aliis non consanguineis.
231. Quantum ad politica cæteris paribus concivem extraneis.
232. Nunquam tamen creaturas irrationales rationalibus.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos casus practicos circa amorem DEI, sui ipsius, & Proximi.

Quæres primò, quid sit charitas?

℟. Charitas velut virtus Theologica, de qua in hac Conferentia agere intendimus, perbenè describitur, quòd sit virtus supernaturalis, quâ quis Deum diligit tanquam summum bonum propter se, seipsum verò & proximum propter DEUM. Ita *Communis Theologorum*. Explico, & declaro brevissimè. Dicitur 1. *Virtus supernatu-* 199

P 3

naturalis; quia hoc habet commune cum virtute fidei & spei, quibuscum velut in genere convenire dignoscitur. Dicitur 2. *quâ quis DEUM diligit*; per quod innuitur objectum materiale primarium; quemadmodum enim fides & spes velut virtutes Theologicæ pro suo objecto materiali primario immediatè respiciunt Deum, pro secundario autem ea quæ sunt circa Deum; ita pariter charitas pro objecto materiali primario respicit Deum, pro 2dario autem nos ipsos & proximum, in quantum participamus DEI bonitatem, & sumus capaces beatitudinis assequendæ &c. Hinc ulteriùs additur: *Tanquam summum bonum propter se, seipsum verò & proximum propter DEum*; quibus verbis innuitur objectum formale motivum charitatis scilicet summa & infinita DEI bonitas, & hôc ipso infinito amore digna, quæ, in quantum relucet in nobis, pariter habet vim voluntatem nostram permovendi tum ad nos ipsos, tum etiam ad proximos nostros amandos. Ex quibus ad oculum liquet differentia formalis specifica charitatis, tum à virtute fidei ad quam movet infinita Dei veritas secundùm dicta *Confer.* 1. *num.* 10. tum etiam à virtute Spei, ad quam nos movet infinita Dei fidelitas juxta dicta *num.* 172. è contra verò ad amandum Deum super omnia movet sola & unica infinita Dei bonitas absoluta.

Quæ-

Quæres 2dò, quotuplex ſit Charitas ùt ſic?

℟. Charitas ut ſic variè dividi ſolet, & quidem I. *in habitualem* & *actualem*. Nomine prioris intelligitur *habitus à Deo infuſus, quô inclinamur ad Deum propter ſe, nos verò & proximum propter Deum diligendum.* Nomine autem poſterioris intelligitur *actus voluntatis, quô quis Deum, ſeipſum aut proximum amando proſequitur.* Quocirca tamen advertendum eſt, quòd præter amorem ſupernaturalem inſuper dari poſſit amor merè naturalis, in eo differens à priori, quòd hic (naturalis ſcilicet) nec à principio ſupernaturali ſeu gratia procedat, neque etiam in Deum tanquam Auctorem ſupernaturalem tendat. 200

II. Charitas dividi ſolet in *incipientem, proficientem* & *perfectam*; incipiens dicitur, quamdiu amans incumbit ſtudio expugnandi vitia, & eradicandi vitioſas inclinationes: proficiens verò, quando jam principaliter incumbit implantandis virtutibus: perfecta denique appellatur, quando in operibus virtuoſis jamjam habituatus, totus quantus intendit contemplationi & amori Divino. Videatur de hoc Herincx noſter *part.* 3. *tr.* 1. *diſp.* 11. *n.* 15.

III. Charitas actualis, vel potiùs amor ſupernaturalis ſolet dividi in amorem *concupiſcentiæ*, quô DEum vel etiam proximum

diligimus, in quantum nobis bonus, & in amorem *amicitiæ*, quô DEUM aut proximum diligimus, quatenus ipſe in ſe eſt bonus ac propter ipſiusmet bonitatem propriam; & hic amor amicitiæ rurſus ſubdividi ſolet in amorem *complacentiæ*, vi cujus ſcilicet de bono à proximo aut à Deo jam actualiter poſſeſſo nobis complacemus, eidem congaudemus & congratulamur &c. & in amorem *deſiderii*, quô eidem ea bona, quibus adhuc caret, ſincerè optamus & deſideramus, eadem pro viribus procurando.

Sic revera qui DEO congaudet & congratulatur de infinitis ejusdem perfectionibus jam actu poſſeſſis, dicitur illum amare amore complacentiæ: qui verò efficaciter deſiderat, ut DEUS, ejusdémque infinita bonitas ab omnibus agnoſcatur, vel pro viribus ſatagit, ut ipſius honor, cultus & amor indies magìs ac magìs dilatetur, eundem dicitur diligere amore deſiderii.

IV. Denique è nonnullis præſertim aſceſeos Magiſtris ſolet amor amicitiæ dividi in *affectivum & effectivum*. Affectivum dicunt, quô Deo aut proximo affectu & actu interno bene volumus, ſive de ejus bono jam actu poſſeſſo gaudendo, ſive nondum poſſeſſum deſiderando. Effectivus verò & practicus appellatur, quô ipſo opere & conatu externo, quantum in nobis eſt, nitimur Deo, proximovè benefacere. Qui plura horum exem-

exempla affectat, consulat nostrum P. Sporer *tract.* 2. *in Decalog. c.* 5. *sect.* 1. *per totam*, ubi abundanter procul dubio inveniet, quod desiderat.

Quæres 3tiò, quomodo Deum diligere teneamur?

Ante responsionem nota, Deum dupliciter diligi posse *super omnia*, scilicet vel 1. *appretiativè* vel 2. etiam *intensivè*, ùt habet Scotus 3. *dist.* 27. *q. un.* §. *quantum ad illum articulum.* Intensivè super omnia diligitur, dum quis ex majori affectu vult Deo bene esse, quàm alicui alteri; vel, ùt alii hodie loquuntur: quando actus amoris in Deum est intensior seu vehementior omni alio amore erga creaturas. Appretiativè verò super omnia diligitur, quando habetur in majori pretio, quàm quævis alia creatura, ita scilicet, ut amans DEum hôc modo vellet potiùs omnem aliam creaturam, quantumvis sibi charam, & quidquid demum in creatis clarum esse potest, relinquere, quàm Deum. Ita in re *communis DD.* Hoc notatô 201

℟. jam ad quæstionem propositam. Omnis homo ratione præditus tenetur diligere Deum super omnia appretiativè, eundem scilicet habendo in majori pretio &c. non tamen super omnia intensivè. Ita Doctor subtilis *loc. cit.* & alii Doctores *communissimè*, esto contradicat Henno. 202

Ratio prioris desumitur ex illo *Matth.* 22.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua &c. atqui hoc mandatum intelligi nequit de dilectione intensivè ſumma, prout ſtatim dicetur: ergo debet intelligi de dilectione appretiativè tali.

Ratio igitur poſterioris inde deſumitur, quia hodie nobis non conſtat neque humanitùs conſtare poteſt, quisnam amor ſit intenſivè ſummus; hinc tale præceptum, utpote difficillimum & ſupra vires humanas, eô ipſo præſumi non debet fuiſſe impoſitum humeris hominum; & certè infinitis ſcrupulis daret anſam, quandoquidem nullus ſcire poteſt, an Deum dilexerit amore intenſivè ſummo: cùm proin aliunde conſtet, in dubio de obligatione unquam contracta ſubditum manere in poſſeſſione ſuæ libertatis, prout diximùs *in tr. prælim. Confer. 6. n.* 152. hinc prudenter omnino concludimus, huic præcepto ſatisfieri per amorem Dei ſuper omnia, ſeu, quod idem eſt, *ſummum appretiativè*, licèt *non intenſivè* talem.

Quæres 4tò, quoties teneamur DEum diligere, eliciendo actum formalem dilectionis?

203 ℞. Vi magni mandati de diligendo Deo quisque per ſe tenetur elicere actum formalem dilectionis erga DEum 1. poſt adeptum rationis uſum, & agnitam Dei bonitatem. 2. in mortis articulo, nec non 3. ſæpiùs per decur-

decurſum vitæ. Ita hodie *communiſſimè Doctores*. D. Thom. 1. 2. *q.* 89. *art.* 6. Scotus ubi ſuprà *n.* 18. Sporer *tr.* 2. *c.* 5. *n.* 33. *& ſeqq.* Marchantius *trib. part.* 2. *tr.* 2. *tit.* 4. *ſect.* 1. *q.* 2. Laymann *lib.* 2. *tr.* 3. *c.* 2. *num.* 6. Illſung *tract.* 3. *diſp. un. à num.* 69. Ratio primi hæc eſt: quia ex S. Scriptura *Matth.* 22. mox allegata certò conſtat, quòd homo teneatur DEUM diligere: & hoc profectò ſtatus & conditio Viatoris exigit, ut finem vitæ tunc intendat ſibique præfigat, cùm primùm illam ingreditur: at, ubi primò homini illuceſcit diluculum rationis, ita ut agnoſcat Deum in ratione ultimi finis & ſummi boni, incipit eſſe viator moraliter loquendo: ergo cùm DEUS ab homine rationis uſu prædito in ratione ultimi finis non poſſit aliter intendi, niſi per actum Charitatis dicendum eſt, quòd tunc primò teneatur; id quod ampliùs confirmari poteſt ex illa *l.* 14. *ff. de Reg. J. in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præſenti die debetur*, ſcilicet ſatisfieri obligationi: ergo cùm Deus non videatur appoſuiſſe certam diem huic obligationi, dicendum, quòd homo teneatur elicere actum formalem Charitatis, quamprimùm illum in ratione ſummi boni & ultimi finis ſui incipit agnoſcere. Ratio 2di eſt: quia illo tempore, quô inſtat articulus mortis ſeu etiam vicinum mortis periculum, vel maximè ad amorem Dei ſuper omnia nos videntur compelle-

pellere tot gratiæ, tot favores, tot beneficia tempore totius vitæ accepta.

Et certè, si in eo articulo quisque quantum potest signa amoris amicis suis exhibet: quidni eadem amicorum nostrorum amicissimo, Deo scilicet, à quo processimus, & ad quem proximè tendimus, exhibere deberemus? Ratio denique 3tii haud obscurè deducitur ex illo *Deuteronom. c.* 6. ubi dicitur: *Diliges Dominum DEum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua, erúntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens;* quibus verbis, uti sapienter cum Cardena & aliis advertit Babenstuber *cit. art.* 5. *n.* 9. inculcatur frequens exercitium diligendi DEum. Quod quidem efficacissimè confirmatur ex eo, quòd Innocentius Papa XI. sequentes tres propositiones tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas damnaverit; quarum prima (quæ est numerô 5ta inter damnatas) ita habet: *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis DEI semel tantùm in vita eliceret? condemnare non audemus.* 2da (numerô 6.) *probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum Charitatis erga DEUM.* 3tiò (numerô 7.) *tunc solùm obligat* (præceptum charitatis) *quando tenemur justificari,*

cari, & non habemus aliam viam, quâ justificari possumus.

Dixi notanter, quòd in præfatis tribus temporibus vi magni mandati teneamur *per se* diligere Deum, eliciendo scilicet actum formalem charitatis; nam quòd per accidens sæpiùs teneamur diligere Deum apud omnes in confesso est, & extra controversiam; idque præcipuè primò, quoties urget aliud præceptum, quod sinè actu dilectionis DEI adimpleri nequit, utputa 1. Si quis in peccato mortali existens teneatur vel celebrare, vel Sacramentum ministrare, vel etiam Sacramentum aliquod vivorum suscipere, nec habet copiam Confessarii. 2. Dum quis gravissima tentatione sive odii erga DEUM, sive alterius peccati obruitur, ita, ut credat, se aliter non posse evadere, nisi eliciendo actum amoris erga DEUM, Ratio jam sæpiùs fuit inculcata: quia scilicet obligatus ad aliquem finem, eô ipso censetur obligatus ad media in eum finem necessariá: fatendum tamen est, quòd is, qui ob omissionem amoris incidit v. g. in peccatum lasciviæ, propterea non teneatur specialiter sese accusare de omissione charitatis, quippe ad quam per se non supponitur fuisse obligatus, sed satisfacit exponendo peccatum commissionis. Ita *omnes quot scio.* 204

Illud insuper silentiô hîc minimè prætereundum censeo, quod præter alios ad declinan- 205

clinandos conſcientiarum laqueos ſapienter admonet Cardenas *in criſi theolog. diſſ. 6. c. 2. a. 2. n.* 14. eúmque ſecutus R. D. P. Auguſt. Michel *theolog. canon. Moral. part.* 1. *tom.* 2. *q.* 3. *ſ.* 1. *n.* 15. ſcilicet ad ſatisfaciendum huic præcepto nòn ſemper opus eſſe, ut quis eliciat actum charitatis formalem, & explicitum, ſed ſufficere etiam virtualem & implicitum, qualem exercet is, qui præcepta DEI obſervat, quia ſcit, hoc eſſe Deo placitum, vel qui peccatum committendum evitat, vel jam actu commiſſum efficaciter deteſtatur, eò quòd ſciat, hæc repugnare divinæ & infinitæ bonitati, &c.

Rurſus huic præcepto haud infrequenter ſatisfit per hoc, quòd actus charitatis exerceatur ex imperio alterius virtutis; ut dum quis peccati mortalis ſibi conſcius, & copia confeſſarii deſtitutus vult celebrare, proptereáque prævièelicit actum perfectæ contritionis, ad quem virtute Religionis adſtringitur in illis circumſtantiis: quo caſu nedum virtuti Religionis, ſed & charitatis ſatisfacit; tametſi enim ſecundùm dicta præcepto charitatis ſeu vi magni mandati obligemur per ſe ad non nimìs diu differendum actum charitatis, minimè tamen prohibemur, ne hunc urgente ſimul præcepto alterius virtutis, eliciamus.

Quæres 5tò, quomodo homines præſertim rudiores, & toti quanti immerſi hujus ſæculi

ſæculi cupiditatibus ac deſideriis, excitari poſſint aut debeant ad formalem actum ſupernaturalem charitatis?

℟. Eô ferè modo ad hujusmodi amorem excitandi ſunt, quô modô *part. 2. Theol. Sacram. Conf.* 3. *n.* 72. diximus, eos eſſe excitandos ad veram contritionem ſupernaturalem, ſcilicet incipiendo à naturalibus & ſenſibilibus motivis, & ab his poſtea aſcendendo ad altiora ac ſupernaturalia, v. g. hôc aut ſimili modô: nunquid chariſſime fili (aut filia) parentes tuos, vel illos, qui tibi benefaciunt, amas, & diligis? nunquid etiam nôſtri DEum eſſe optimum parentem noſtrum, qui denihilo creavit nos qui nos conſervat, & in hunc finem indies innumera, & màxima quidem beneficia nobis confert, paratus pro exiguis noſtris meritis nobis ulteriùs conferre vitam, & gloriam ſempiternam: nunquid ergo chariſſime fili hunc optimum parentem noſtrum, utpote infinitè bonum ſincerè amas, & amare deſideras? Dicito ergo chariſſime fili, & ex corde dicito: O ſummum, & infinitum bonum meum, amabiliſſime Deus: diligo te ex toto corde meo, & amo te, quia tu es ſummê & infinitè bonus: amo te Deus meus, & magìs ac magìs te amare volo. Da mihi DEus meus & omnia! da mihi hanc gratiam, ut te deſiderem, & amen quantum volo, & quantum debeo &c. &c. 206

Quæ-

Quæres 6tò, utrum præter Deum O. M. inſuper teneamur diligere nos ipſos, & proximum noſtrum?

207 ℞. Affirmativè. Ita enim expreſsè nobis præcipitur *Matth.* 22. ſequentibus omnino verbis: *Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.* Id ipſum inculcatur *Joan.* 1. *c.* 4. *Hoc mandatum* (ait Evangeliſta amoris) *habemus à Deo, ut qui Digilit Deum, diligat & fratrem ſuum.* Et ratio eſt: quia in proximo relucet idem formale motivum dilectionis, ſcilicet bonitas divina participata, in quantum ſumus creaturæ Dei, conditæ ad imaginem Ipſius, gratiæ, amicitiæ divinæ, & æternæ beatitudinis capaces: ergo ſicut DEum jubemur diligere, ita & nos, & proximum noſtrum, non quidem eodem modô, quô DEum, ſcilicet *ſuper omnia appretiativè*, ſed propter eandem DEI bonitatem, eſto limitatè participatam. Et hoc præceptum, quatenus affirmativum eſt, præcipit 1. Ordinem inter perſonas diligendas ſervandum. 2. Dilectionem inimicorum. 3. Opera miſericordiæ, eleemoſynam ſcilicet, nec non correctionem fraternam: quatenus verò implicitè & virtualiter negativum eſt, prohibet 1. odium proximi. 2. Scandalum, & 3. injurias, damna, vel alia quæcunque mala injuſtô modô eidem inferenda, ùt videbitur.

At, inquies, quisnam nomine Proximi intelligendus eſt?

℞. No-

℞. Nomine Proximi intelligi debet omnis creatura rationalis, divinorum bonorum, gratiæ, & beatitudinis æternæ capax; quales ſunt 1. Angeli. 2. Beati in cœlo. 3. Homines viatores, nec non, 4. animæ in purgatorio. Non tamen dæmones, neque damnati, quippe qui ex invariabili decreto divino ad tartara damnati, non ampliùs ſunt capaces ad aſſequendam beatitudinem: ex quo liquet pariter, creaturas irrationales non venire nomine proximi. Videatur Laymann *l. 2. tr. 3. c. 2. n. 3.*

Quæres 7timò, qualis ordo Charitatis nos inter & proximum ſit obſervandus?

Antè reſponſionem notanda eſt ſolemnis illa diſtinctio inter tria bonorum genera, jam alibi à nobis inſinuata, ſcilicet 1. bona ſpiritualia; utputa beatitudo, gratia ſanctificans, virtutes &c. 2. Bona corporalia, utputa vita, ſanitas, membrorum integritas. 3. Denique bona externa vel etiam fortunæ; uti ſunt fama, honor, divitiæ, agri, animalia &c. &c. his notatis jam ad quæſtionem propoſitam. 209

℞. Ordine charitatis ante omnia & ſuper omnia diligendus eſt. 1. Deus ceu infinitè bonus. 2. Quisque tenetur diligere ſeipſum ſecundùm animam & bona ſpiritualia, ſeu etiam ſupernaturalia, deinde proximum ſecundùm eadem bona. 3. Rurſus ſeipſum ſecundùm bona corporis, dein proximum ſe- 210

cundùm eadem bona. 4. Denique ſeipſum ſecundùm bona externa, & dein proximum ſecundùm eadem bona. Ex quibus liquet, quemvis adſtringi 1. ad plus diligendam animam ſuam, quàm corpus. 2. Ad plus diligendam animam proximi, quàm corpus proprium vel corpus illius. 3. Ad plus diligendum corpus vel ſanitatem propriam, quàm corpus, aut ſanitatem proximi; quod ſi nonnulli obſervarent, profectò non biberent in ſanitatem aliorum uſque ad notabilem deſtructionem ſanitatis propriæ. Videatur de hoc Henno *de virtut. diſp.* 6. *q.* 10. vel Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 1. *art.* 4. *n.* 20.

211 Quocirca tamen ulteriùs bene notandum & diſtinguendum eſt, inter bona neceſſaria & non neceſſaria v. g. ad ſalutem (idem proportionaliter tenendum eſt de bonis corporis) Bona ad ſalutem æternam neceſſaria ſunt baptiſmus, fides vera, pœnitentia poſt lapſum, gratia ſanctificans, perſeverantia finalis ac ſimilia: & hæc juxta ordinem charitatis unusquisque tenetur potiùs ſibi velle aut procurare, quàm proximo vel aliis, veluti admonet Chriſtus Salvator noſter apud *Matth. c.* 16. *v.* 26. *quid prodeſt* (inquiens) *homini, ſi Mundum univerſum lucretur, animæ autem ſuæ detrimentum patiatur?* Porrò inter non neceſſaria bona ad ſalutem computantur v. g. ſtatus Religioſus, Sacerdotalis, & alia dona gratiæ gratìs datæ; quæ quidem ſinè pecca-

peccato possumus ex causa rationabili optare aliis potiùs, quàm nobis, eo ipsô, quòd non teneamur absolutè de similibus nobis providere, prout bene docent Coninck *de actibus supernat. disp.* 25. *n.* 43. Valentia 2. 2. *q.* 4. *part.* 3. *conclus.* 1. eósque secutus Michel *Theol. Canon - mor. tom.* 2. *part.* 1. *q.* 3. *§.* 2. *n.* 3.

Rursus ad bene intelligendam resolutionem proximè *n.* 210. datam bene distingui debet inter triplicem necessitatem, scilicet extremam, gravem, & communem. Extrema dicitur illa, è qua quis se ipsum saltem moraliter loquendo nequit eripere, sed indiget ope alterius: talem patitur in ordine ad salutem animæ v. g. infans moriturus ante Baptismum; item 2. peccator in somnis vel amentia occidendus; nec non 3. infidelis aut alius peccator valde rudis & ignarus contritionis, qui, si sinè confessione seu beneficio absolutionis moriatur, certò damnabitur. 212

Gravis necessitas dicitur, è qua quis sinè permagna difficultate se nequit extricare, nisi ab alio sublevetur.

Denique communis necessitas illa appellatur, quæ tametsi proprio conatu vinci posset, vinci tamen nequit sinè difficultate præcisô alieno adjutorio.

Dicendum itaque est 1. quòd vi magni mandati quisque (modò tamen NB. affulgeat spes certa juvandi, nec adsit alius, qui pos- 213

ſit, vel omnino debeat potiùs adjuvare) proximo in extrema neceſſitate ſpirituali ſeu ſalutis æternæ conſtituto teneatur ſuccurrere etiam cum periculo vitæ corporalis. Ratio colligitur, tum ex illo *Joan.* 14. ubi Chriſtus ait: *hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*: atqui Chriſtus nos dilexit dando vitam pro noſtra ſalute & redemptione: hac de cauſa idem Evangeliſta *epiſt.* 1. *c.* 3. *v.* 16. ait *quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Tum ex eo etiam; quia Charitas utpote principaliter reſpiciens bonum & beneplacitum Dei, magìs nos inclinat ad proſequenda illa bona, quæ Deo præplacent: atqui bona ſpiritualia ſeu ſalus animæ magìs placet Deo, quàm quævis bona temporalia, etiam vitæ: ergo huic præferri debet ſalus æterna proximi. Econtra 2. proximo in gravi duntaxat neceſſitate ſalutis æternæ conſtituto regulariter loquendo nullus tenetur ſuccurrere cum jactura vitæ aut notabili diſpendio bonorum temporalium, veluti poſt S. Thomam 2. 2. *q.* 46. *a.* 1. *ad* 3*tium.* docet Suarez *diſp.* 9. *de charit. ſect.* 2. *n.* 3. & 4. Ratio hujus eſt: quia lex charitatis nimis dura accideret, ſi ad tollendam neceſſitatem gravem, è qua proximus ſeipſum abſolutè loquendo extricare poteſt, teneremur vitam noſtram aut bona ad hujus ſuſtentationem neceſſaria exponere. Fatendum nihilo-

nihilominus eſt, quòd cùm bonum ſpirituale proximi toto genere excedat bona temporalia, cum aliquali bonorum temporalium jactura aut impendio teneamur ſuccurrere proximo in gravi neceſſitate ſalutis conſtituto, utputa in ordine ad amplectendam fidem Catholicam &c. modò appareat vera aliqua ſpes ſinceræ converſionis. Denique 3tiò ubi proximus noſter conſtitutus deprehenditur in communi tantùm neceſſitate, utique charitas ſuadet, ut eidem ſuccurramus, at, ſi absque notabili detrimento bonorum temporalium, vel alio graviori incommodo fieri hoc nequeat, minimè urget. Ratio hujus eſt: quia conſtitutus in communi neceſſitate poteſt ſeipſum juvare: ergo ſi hoc renuat, ſive ex deſidia, ſive ex alia cauſa, nemo ſub gravi culpa adigendus eſt, ad ſublevandam hanc neceſſitatem. Videantur de hoc Bonacina *diſp.* 3. *q.* 4. *pu.* 4. *n.* 2. vel Michel *loc. cit. n.* 11.

Quæres octavò, an, vel qua ratione charitas habitualis (quæ ſecundùm Scotiſtas eadem eſt realiter cum gratia ſanctificante) amittatur?

214 ℞. Gratia hæc deperditur 1. per quodvis peccatum mortale. 2. per venialia autem, quantumvis multiplicata charitas habitualis non deperditur, bene tamen charitatis fervor minuitur. Ita *cum communi Theolog.* Herincx *ubi ſuprà diſp.* 11. *n.* 20. Henno *diſp.* 6.

q. 6. *concluſ.* 2. & 3. Ratio prioris evidenter liquet ex Scriptura *Rom.* 6. ubi dicitur: *Stipendia peccati mors.* Et rursùs *Jacob.* 1. *Peccatum, cùm conſummatum fuerit, generat mortem:* utique non corporis, experientiâ teſte: ergo animæ. Qua ratione Concilium Trident. *ſeſſ.* 6. *de juſtific. cap.* 15. ait: *Aſſerendum eſt, non modò infidelitate - - ſed etiam quocunque alio mortali peccato - - acceptam juſtificationis gratiam amitti.* Et licèt peccatum mortale non deſtruat gratiam ſanctificantem phyſicè, nihilominus eandem deſtruit moraliter & demeritoriè, ídque ex ordinatione divina; quia qui graviter offendit divinam Majeſtatem, non meretur ampliùs haberi aut tractari à Deo velut amicus. Videatur Herincx *cit. num.* 23.

Ratio autem poſterioris eſt hæc: quia peccatum veniale quodcunque demum, vel quantumvis multiplicatum, quamdiu manet intra limites venialis, non eſt offenſa gravis, ſed levis tantùm: atqui non eſt, conveniens, ut propter levem offenſam diſſolvatur amicitia: ergo charitas propterea non amittitur: hinc etiam *Prov.* 24. *v.* 16. dicitur: *Septies enim cadit juſtus, & reſurget* &c.

Quòd autem fervor charitatis per venialia, præſertim multiplicata minuatur, nedum experientia quotidiana probat, ſed inſuper ſuadet ratio: quia quodlibet veniale generat habitum vitioſum, & hoc ipſo mediante

diante inclinat ad peccandum, animam debilitat, & gratiarum actualium à Deo obtinendarum fluxum quodammodo impedit & obstruit: ergo charitatem minuit. Videatur Herincx *locô proximè cit. n.* 19.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de Charitate, quam unusquisque tum sibi, tum etiam proximo debet.

CASUS PRIMUS.

Titia à germano fratre suo offensa diu deliberavit, quô tandem medio miserabili vitæ hujus cursui finem imponeret: cùm verò bene agnoverit suicidium, quippe à quo natura tantopere abhorret, esse illicitum; hinc firmissimè statuit, quòd velit occidere infantem innocentem, & post infanticidium illicò sese præsentare Judici, à quo procul dubio cogeretur reddere vitam pro vita, sicque quam optimè disposita & contrita moreretur, quemadmodum paulò ante viderat aliam personam eadem viâ, & optimè quidem dispositam, defungi: hoc verò suum propositum sinè mora executioni mandavit, dum paulò pòst infanti innocentissimo in locum campestrem ab hominum frequentia remotum sub schemate benevolentiæ abducto, quodam cultro gutturiolum miserabiliter abscidit, moxque Judicem adiens manum & cultellum innocenti sanguine adhuc rubentem

bentem monſtravit, petens, ut pro qualitate delicti ſui conſimili morte puniretur. Omiſſis jam aliis pluribus dubiis circa hanc ſpeciem facti movilibus, ad noſtrum propoſitum quæri poteſt, an, vel qualiter in hoc facto Titia peccaverit contra charitatem tum proximo, tum ſibimet etiam debitam?

215 ℞. ad primum. Titia procul dubio graviſſimè peccavit contra charitatem proximo ſuo debitam, occidendo innocentiſſimum infantem, & quidem ſub ſchemate benevolentiæ.

Ratio hujus de ſe liquet: quia egit contra præceptum 5tum decalogi per ſe graviter obligans. Et certè, ſi nefas eſt, proximo ſuo efficaciter deſiderare, ſeu etiam optare mortem, juxta *communiſſimam* DD. videndam apud P. Sporer *tr.* 2. *in decal. c.* 6. *ſect.* 1. *n.* 9. quantò majus malum eſt, eidem mortem & quidem tam crudelem, effectivè inferre? Nec facilè crediderim, hominem uſu rationis præditum fore tam ſimplicem, ut malitiam, vel etiam crudelitatem hujus facti non apprehendat, id quod vel maximè etiam de Titia ſuſpicari licet, eò quòd hoc infanticidium commiſerit eo fine, ut ob hoc delictum condemnaretur ad ſimilem mortem: ergo evidens videtur, quòd gravitatem hujus delicti ſatis agnoverit, utputa haud ignara, nec immemor pœnæ eidem commenſuratæ ac debitæ. Qua ratione pariter concludendum cenſeo, quòd

Titia vi recentiſſimæ Conſtitutionis : *Ex quo divina* 1725. 15. *Junii Romæ emanatæ* Authoritate S. M. Benedicti XIII. non potuiſſet gaudere beneficio aſyli, caſu quo confugiſſet in aliquem locum ſacrum. Ità profectò pro foro conſcientiæ concludendum arbitror, quidquid demum Judex pro foro externo (quod me minimè tangit vel angit) concluſerit.

℟. jam 2dò, Titia etiam peccavit graviter (ſaltem per ſe loquendo) contra charitatem ſibimet debitam.

Ratio eſt: quia ſibimet voluit grande ma- 216
lum, immò quantùm in ſe erat, procuravit, ſcilicet mortem temporalem, & quidem in manibus carnificis ſubeundam; at, hujusmodi malum ſibi velle, & quidem voluntate antecedente Divinam, non vacat culpâ gravi, prout colligi poteſt ex dictis *n.* 210. Eſto enim Sanchez, Soto, Granado & alii videndi apud Buſenbaum probabiliter teneant, poſſe mulierem ad evadendam gravem infirmitatem, vitam acerbam, & alia ſimilia mala ſibimet *optare* mortem; nihilominus hactenus nullum inveni, qui doceat, quòd ob hujusmodi cauſam vel innocentem occidere, vel mortem in manibus carnificis ſubeundam moraliter ſibi *procurare* liceat.

At verò, inquies, Titia non voluit mortem ùt ſibi malam, ſed potiùs bonam, quatenus eandem apprehendit velut finem ma-

lorum in hac miserabili vita subeundorum, vel potiùs velut medium, felicissimè ex hac miseriarum valle demigrandi ad meliorem vitam : ergo per hoc nullatenus peccavit contra charitatem sibimet debitam.

217 ℟. distinguendo conseq. Ergo nullatenus peccavit per accidens, quia scilicet hanc malitiam contra charitatem sibi debitam fortassis non apprehendit. *Trans.* Nullatenus peccavit per se loquendo, *neg. conseq.* Nam finem hujus vitæ, seu mortem sibi inferendam, inordinatè appetiìt, vel potiùs procuravit. Fateor nihilominus, quòd cùm Titia hoc non tam fecerit ex odio sui, quàm ex amore inordinato (vel potiùs passione prædominante) hinc non teneatur in confessionali specialiter se desuper accusare, sed satisfaciat dicendo, se occidisse infantem innocentem, & eo quidem fine, ut pari morte punita ab hujus vitæ miseriis expediretur. Quemadmodum enim ille, qui committit peccatum v. g. furti aut fornicationis &c. non ex odio Dei, sed impulsu inordinatæ passionis &c. propterea non censetur committere speciale peccatum contra charitatem Dei, sed satisfacit in Confessione exprimendo illud peccatum v. g. luxuriæ, vi cujus expressionis Confessarius satìs potest intelligere, eum quodammodo læsisse charitatem Deo debitam, quandoquidem talis læsio imbibitur generaliter in omni peccàto, secundùm

cundùm communissimam DD. videndam apud P. Sporer *tr.* 2. *c.* 5. *sect.* 4. *n.* 46. ita pariter Confessarius ex tali confessione potest satìs liquidò intelligere, Titiam vi homicidii perpetrati peccâsse quodammodo contra charitatem sibimet debitam.

CASUS SECUNDUS.

Sempronia puella honestissima, dum jussu heri sui tempore nocturno, aut certè jam satìs obscuro (nescio quo fine vel cujus negotii causâ) per publicam civitatis plateam ingreditur, ab aliquo non minùs feroci, quàm lascivo milite stupri intentandi causâ de repente obruitur, quæ in tam evidenti tum animæ, tum etiam pudicitiæ & corporis perdendi periculo constitutam se cernens, dum subitò alium quendam civem sibi perbene notum præterire animadvertisset, eundem proprio nomine compellando imploravit, quatenus se è præsenti periculo vellet eripere. Civis ille rei novitate nonnihil perturbatus, dum propiùs accessit, advertit militem stricto pugione mortem sibi minitantem, nî quantocyùs inde discederet: hac de causa illico abiît vias suas, relinquendo Semproniam in tanto periculo trepidantem. Jam ad nostrum propositum quæri potest 1. *Utrum Sempronia fuerit obligata ad implorandam opem civis prætereuntis?* 2. *An civis imploratus fuerit obligatus ex charitate ad ferendam opem Semproniæ?*

℞. ad

218 ℞. ad primum. Sempronia fuit obligata ad clamandum, & implorandam opem transeuntis civis. Ratio est: quia obligatus ad finem, eô ipso censetur obligatus ad media in eundem finem necessaria, juxta notissimam illam Regulam; atqui Sempronia tenebatur ad servandam pudicitiam & non admittendam copulam: in hunc verò finem maximopere necessarium judicavit implorare opem civis prætereuntis, qui, tametsi fortassis se solo non fuerit sufficiens, potuisset tamen, utpote constitutus in civitate, aliorum auxilio liberare Semproniam, utputa vocando milites, quibus actu incumbebat custodire civitatem, vel alios concives in vicinia &c. &c. Videantur ea, quæ in casu haud multùm absimili diximus *in tr. prælim. Conf.* 2. *n.* 40.

219 ℞. jam ad secundum. Civis imploratus fuit quidem obligatus succurrere Semproniæ, eandémque pro viribus è præsenti periculo liberare, utputa implorando aliorum auxilium, veluti proximè dictum fuit. Casu quo tamen moraliter loquendo id non potuisset, sibique rationabiliter timuit de periculo vitæ, dicendum foret, quòd non peccaverit abeundo, & relinquendo Semproniam trepidantem &c. Ratio hujus colligi potest & debet ex dictis *n.* 213. quia nullus tenetur cum jactura aut periculo vitæ temporalis succurrere proximo in gravi duntaxat,

xat, & non extrema neceſſitate ſalutis conſtituto: atqui Sempronia non fuit conſtituta in extrema neceſſitate ſalutis ſpiritualis, id eſt, in tali, è qua non potuiſſet ſeipſam liberare; quandoquidem ſteterit in ejusdem arbitrio, conſentire delectationi carnali vel non: quo conſenſu non præſtito utique non peccâſſet, neque incurriſſet jacturam ſalutis, ſed potiùs reportâſſet ingens meritum: ergo cum tanto periculo vitæ Civis præteriens non tenebatur ſuccurrere Semproniæ, eſto hæc fuerit conſtituta in evidenti periculo nedum pudicitiæ, ſed & ſalutis perdendæ. Videantur de hoc Filliuccius *tr.* 28. *c.* 2. *n.* 37. Laymann *lib.* 2. *tr.* 3. *c.* 3. *n.* 4. vel Michel *ubi ſuprà n.* 4.

At, nunquid licuiſſet Semproniæ, utpote non valenti alia viâ evadere, injuſtum aggreſſorem occidere v. g. cultellô vel alio inſtrumento eundem confodiendo eo fine, ut evaderet præſentiſſimum periculum animæ & pudicitiæ?

℞. Licuit probabiliſſimè, ſi ſupponatur, 220
quòd aliâ via nequiverit declinare periculum. Ita hodiedum contra Matthæucci & Henno, alióſque paucos tenent inſigniſſimi DD. Filliuccius, Molina, Azorius, Sporer *tr.* 5. *c.* 2. *ſect.* 3. *n.* 165. Illſung *tr.* 4. *diſp.* 3. *n.* 68. Leſſius *de juſt. lib.* 2. *c.* 9. *dubit.* 12. *n.* 76. Sayrus *lib.* 7. *Clav. Reg. c.* 10. *n.* 36. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 6. *art.* 2. *num.* 10. Viva

in

in propos. 18. *ab Alexandro VII. damnatam n.* 12. Cardenas *Crisi Theolog. dissert.* 21. *c.* 2. *art.* 4. *n.* 47. qui mox *num.* 48. subdit, hunc, aliósque ejusdem generis Casus admittendos esse ab omnibus ex regula: *vim vi repellere licet. l. ut vim. ff. de just. & Jur. Et Cap. si verò* 1. *de Sentent. Excomm. & cap.* 2. *de homicid.* Ratio est: quia bonum pudicitiæ meritò præfertur cunctis opibus & thesauris rerum fortunæ: ergo si cum defensione inculpatæ tutelæ fas est occidere illum, qui injusto modô nititur tibi eripere aliquod bonum fortunæ magni momenti aut pretii: quidni cum eodem moderamine inculpatæ tutelæ liceat occidere injustum aggressorem pudicitiæ. Accedit insuper, quòd talis puella ab in injusto aggressore exponatur evidenti periculo peccati: & licèt peccatum ipsum non sit certò futurum; eô quòd puella non possit consentire delectationi, nihilominus periculum peccandi certum est, & evidentissimum, prout nemo prudentum non videt.

Dices tamen contra hoc. Non perditur bonum pudicitiæ per stuprum, sed potiùs juxta effatum S. Luciæ notissimum, castitas duplicatur ad coronam, modò puella consensum constanter excludat: ergo cùm hæc possit, imò debeat non consentire, pariter non obstante stupro potest conservare bonum pudicitiæ: ergo propterea nulla-

nullatenus licèt ſtupratori auferre bonum vitæ.

℟. ad hanc inſtantiam cum diſtinctione. 221
Non perditur bonum pudicitiæ mentalis, ubi puella conſtanter excludit conſenſum, *conced.* pudicitiæ corporalis ſeu etiam integritatis, *neg. ant. cum conſeq.* Certum quippe eſt, quòd propterea clauſtrum virginale violetur, & puella exponatur periculo diffamationis publicæ, aliorúmque graviorum incommodorum, ſi ex tali congreſſu evaderet prægnans & gravida, prout revera contingere natum eſt, eſto ſupponatur nolle conſentire in delectationem naturaliter ſubſequentem. Profectò niſi in hoc caſu liceret vim vi repellere, etiam occidendo injuſtum aggreſſorem, hujuſmodi homines foverentur in frequentandis ſtupris, & aliis ſceleribus, prout benè obſervat P. Illſung *tr.* 4. *diſp.* 3. *n.* 68. Nec refert, quòd invaſor injuſtus propterea ſit incurſurus nedum corporis, ſed & animæ ſeu æternæ damnationis periculum &c. Non enim puellæ juſtè ſe defendenti, ſed culpæ injuſti aggreſſoris hoc adſcribendum eſt, quippe qui propria ſponte & propriæ libidinis æſtu ſeſe expoſuit huic tanto periculo.

CASUS TERTIUS.

Cajus Confeſſario ſequentem proponit Caſum. Reverende Domine inquit: Concivis meo domi-

domicilio proximus unà cum Uxore & tota reliqua ſua familia jacet maligna febre correptus, & lecto affixus ità, ut ne unus quidem alteri poſſit porrigere hauſtum frigidæ: jamque unus & alter ex ipſis fatis conceſſit, quos noviſſimè ſubſecuta fuit infirmaria, id eſt, vetula quædam, auctoritate Magiſtratûs ad infirmantium obſequia deputata: hac de cauſa (pergit ulteriùs Cajus) nedum alii omnes in vicinia, verùm inſuper Medicus tam corporalis, quàm ſpiritualis ſummopere horrent ingredi illam domum, opemvè ferre decumbentibus: Quæro jam (ait Cajus) an tenear ego, utpote maximè vicinus opem ferre decumbentibus, non obſtante evidenti periculo infectionis? Quid Confeſſarius ſciſcitandi Cajo?

222 ℞. Confeſſarius Cajo dicet, eum quidem per ſe loquendo laudabiliſſimè facturum ſuccurrendò ſuo vicino in tanto periculo conſtituto; nihilominus non teneri ad ſuccurrendum cum tanto vitæ & infectionis periculo. Ratio prioris de ſe liquet, laudabile enim & ſummè meritorium eſt, erga proximum ſuum exercere actum charitatis præſtantiſſimum: atqui Cajus ſuccurrendo ſuo vicino in his circumſtantiis, ubi is videtur quodammodò derelictus ab omnibus, exercebit actum præſtantiſſimum charitatis: ergo laudabiliſſimè faciet ſaltem per ſe loquendo.

Dico:

Dico: *saltem per se loquendo*; nam, si vita Caji supponatur esse necessaria aliis pluribus v. g. Uxori vel prolibus propriis &c. aliisvè consanguineis ad bonum temporale, vel etiam ad salutem animæ, non bene faceret exponendo vitam propriam pro vita alterius sui vicini velut hominis privati, uti supponit Casus, quin potiùs graviter peccaret contra debitum ordinem charitatis postponendo nedum vitam propriam, sed & uxoris, proliúmque commoda vitæ sui proximi. Hac de causa S. Augustinus *lib. de mendac. c. 6.* ait: *si quis exponat vitam corporalem propriam pro vita corporali alterius, jam non diligit proximum sicut se ipsum, sed plus, quàm seipsum, quod doctrinæ regulam excedit.* Videatur Babenstuber *cit. tr. 5. disp. 1. art. 4. n. 26.* Herincx *disp. 11. n. 88.* 223

Ratio autem posterioris hæc est: quia præceptum de conservanda vita alterius non potest cum gravi detrimento vitæ propriæ obligare; esset enim nimìs asperum & durum præceptum: at, qui se exponit periculo amittendi vitam propriam pro conservatione alterius, procul dubio grave detrimentum subit, vel hujus subeundi periculo sese exponit: ergo ad hoc minimè tenetur. Ita Saà, Navarus, Toletus & Lopez, quos citat & sequitur Castropalao *tom. 1. tr. 6. disp. 1. punct. 8. n. 2.* 224

At, inquies fortâssis contra hoc. Vicinus Caji supponitur nedum in gravi, sed om-

nino in extrema necessitate salutis corporalis constitutus: atqui constituto in extrema necessitate tenemur succurrere quantum valemus: ergo & Cajus à Confessario fuit obligandus ad succurrendum, eò præsertim, quòd periculum vitæ ex parte Caji non sit tam propinquum; sicuti supponitur esse ex parte proximi.

225 ℟. Distinguendo & explicando *min.* tenemur proximo in extrema necessitate constituto succurrere, quantum possumus moraliter, id est, sinè æquali damno, vel periculo damni æqualis, *concedo*. Quantum possumus præcisè physicè, at non moraliter prout evenit in hoc casu, *nego min. cum conseq.* Etenim charitas bene ordinata postulat, ut quisque vitam propriam præferat vitæ proximi, præsertim hominis privati.

Adde insuper, quòd cum tanto periculo ne quidem in extrema necessitate constituto proximo teneamur succurrere titulô charitatis præcisè (aliud namque foret, si insuper accederet titulus justitiæ, prout fit in medico corporali aut spirituali) ubi inveniuntur alii, qui possent & deberent succurrere: atqui in nostro casu procul dubio potuêre inveniri alii, qui debuissent aut certè potuissent succurrere: imo in tali casu ex officio incumbit Magistratui vel Superiori communitatis cujuscunque demum, ut provideat hujusmodi hominibus extremè indigentibus de necessariis, ne

ne hujus occaſione vel defectu tota communitas inficiatur. Suadendum igitur potiùs fuiſſet Cajo, ut rem deferat ad Superiorem communitatis, aut propriis expenſis alium infirmarium ſubſtituat, quô facto procul dubio abundè ſatisfaciet charitati proximo ſuo debitæ.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenùs dictis primò, contra 226
præceptum charitatis tribus modis peccari poſſe mortaliter, & primò quidem omittendo actum dilectionis, quando hoc præceptum obligat. 2. Diligendo Deum aliter, quàm oportet diligere. 3. Per formale odium Dei. Quantum ad primum, id eſt, ad omiſſionem dilectionis, pauci peccant mortaliter; dum enim fideles exequuntur opera præceptá v. g. audiendo Miſſam, orationi incumbendo, & præſertim dicendo orationem dominicam, & illa verba: *Sanctificetur nomen tuum, fiat voluntas tua* &c. ſincero ex corde proferendo, exercent actum charitatis, & quidem amicitiæ; quia per hoc appetunt Dei gloriam in quantum Deo bonam: rurſus dum tentationibus ad mortale peccatum incitantibus reſiſtunt, eò quòd ſciant hujusmodi peccatis Deum offendi, profectò exercent actum amoris erga Deum; ſecus enim procul dubio conſentirent, &

Deum offenderent &c. prout cum Lorca & aliis prudenter notat Cardenas *in criſi Theolog. diſſert. 6. c. 2. art. 3. à n. 24.*

Quantùm ad 2dum modum peccatur, dum quis ità animo comparatus eſt, ut Deum quidem diligat v. g. propter vitam & gloriam ſempiternam, nunquam tamen dilecturus, ſi ea ſpes præmii abeſſet: quod quidem rariùs inter verè fideles contingere natum eſt: frequentiùs tamen quàm par eſt inveniuntur homines, qui totum ſuum amorem & affectum collocant in hiſce temporalibus, parum curantes de Deo, modò ſæculi hujus voluptatibus & perituris illiciis ſemper perfrui poſſent. Et hi procul dubio verſantur in ſtatu peſſimo, utpote præferentes hæc bona temporalia ultimo ſuo fini, qui eſt Deus infinitè bonus, & hôc ipſo ſuper omnia amandus.

227 Colliges 2dò, odium formale Dei eſſe peccatum omnium graviſſimum; quia in hoc peccato immediatè ac per ſe involvitur averſio formalis ab ultimo fine, Deo ſcilicet infinitè bono; qualis averſio formalis in aliis peccatis non reperitur, licèt omnis, qui mortaliter peccat, convincatur, quòd virtualiter ſaltem ſeſe voluerit avertere ab ultimo ſuo fine. Equidem verum eſt, quòd nullus poſſit Deum, utpote infinitè bonum quà bonum odiſſe; quandoquidem bonitas non ſit objectum motivum odii ſed amoris; nihilominus cùm homines ſubinde ſoleant apprehendere

hendere Deum velut authorem quorundam malorum ſeu calamitatum, utputa infirmitatum, perſecutionum &c. hinc rariſſimè quidem, non tamen nunquam ſolent concipere odium formale erga Deum haud quaquam abſimiles illis inſenſatis & formalibus ſtultis, qui dum è cœlo cadentibus nimbis aut nivibus obruti nonnihil gravantur, Deo, Sanctis, & omnibus elementis maledicunt. Videatur S. Thomas 2. 2. *q.* 34. *art.* 1.

Colliges 3tiò, quòd tametſi nemo vi ſolius charitatis teneatur cum periculo vitæ propriæ ſuccurrere proximo in gravi duntaxat neceſſitate ſalutis conſtituto, ſecundùm dicta *n.* 213. fieri nihilominus poſſit, ut quis ad hoc teneatur, caſu quo titulo charitatis inſuper accedit alius titulus v. g. pietatis aut juſtitiæ: hac de cauſa juxta *Communiſſimam Doctorum* videndam apud Laymann *lib.* 2. *tr.* 3. *c.* 3. *n.* 3. Valentiam, Caſtropalao & alios, animarum Paſtores aliique Superiores, quibus ex officio incumbit procurare ſalutem ſpiritualem ſuorum ſubditorum tenentur cum periculo vitæ corporalis ſuccurrere periclitantibus: idipſum tenendum & aſſerendum eſt de Medicis, certò ſolario conductis &c. Ratio clara eſt: quia ſimiles procul dubio ſtrictori vinculo tenentur ad ſuccurrendum, quàm alii ex mero titulo charitatis obligati: ergo cùm iſti teneantur ſuccurrere proximo in extremo ſalutis ſpi-

228

ritualis periculo conſtitutô, dicendum, quòd illi, utpote ex juſtitia ſimul obligati, teneantur ſuccurrere in neceſſitate etiam gravi duntaxat. Hac de cauſa Parochis tempore peſtis, vel alterius perſecutionis ſibi, ſuíſque ovibus v. g. ab hæreticis imminentis non licet fugere, niſi fortè ad breve duntaxat tempus ob rationabilem cauſam alium ſubrogent, ad idem officium verè idoneum & capacem: neque fas eſt in talibus circumſtantiis officio ſuo renunciare, niſi in promptu ſit alius, qui cum bona venia Epiſcopi vel quorum intereſt, velit in ſe ſuſcipere & exequi idem officium; quia juxta effatum Chriſti Domini *Joan.* 10. bonum Paſtorem decet *dare animam ſuam pro ovibus ſibi concreditis:* fugere verò mercenariis eſt proprium. Herincx *cit. diſp.* 11. *n.* 96.

229 Colliges 4tò, ordinatam charitatem poſtulare, ut inter ipſos proximos ſervetur quidam ordo dilectionis, ita ſcilicet, ut unus magìs, quàm alter diligatur, & uni priùs, quàm alteri ſuccurratur. Ita *communiſſimè Doctores.* Ratio eſt: quia natura ipſa & lumen naturale nobis congenitum nobis dictat, eſſe faciendum ſelectum inter diligendos, & magìs (cæteris paribus) diligendos eſſe illos, qui nobis ſunt conjunctiores, hac de cauſa videmus, matres majori dilectionis affectu ferri erga ſuos natos, quàm erga extraneos: quod pariter in brutis animantibus natu-

naturali instinctu ductis cernere licet: cùm ergo inclinatio charitatis perficiat inclinationem naturæ, dicendum profectò est, illos esse magìs secundùm ordinem charitatis diligendos, qui nobis magìs sunt conjuncti; quod vel inde etiam haud obscurè licet colligere, quia odium Parentum est longè gravius peccatum, quàm odium extraneorum; quàm ob rem *Levitici* 20. is, qui maledixerat patri vel matri, jubebatur occidi, non item, qui maledixerat alteri. Videantur de hoc D. Thomas 2. 2. *q.* 26. *a.* 6. Castropalao *tr.* 6. *disp.* 1. *pu.* 10. *n.* 3. Filliuccius *tr.* 28. *n.* 47. *& seqq.* Herincx *part.* 3. *tr.* 1. *disp.* 11. *n.* 101.

Colliges 5tò, in bonis ad naturæ, & vitæ corporalis conservationem pertinentibus consanguineos præferendos esse aliis non consanguineis: quin immò universaliter loquendo charitas ordinata postulat, ut sive in temporalibus sive etiam in spiritualibus, illis priùs succurramus, qui nobis sunt respectivè conjunctiores sive sanguine, sive amicitia, sive Religione, ita, ut quò major, intimior aut nobilior est conjunctio, eò majori ardore, studio & conatu teneamur indigentibus succurrere; quæ quidem omnia fundantur in lumine naturali, inquit Henno *cit. disp.* 6. *q.* 11. *concl.* 2. Quod & D. Augustinus *lib.* 1. *de doctr. Christ. c.* 28. clarissimè tradidit, inquiens: *Cùm omnibus prodesse non* 230

possis, his potissimùm consulendum est, qui pro locorum & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrictiùs tibi quasi quadam sorte junguntur. Ex quo idem Henno *l. cit.* & Herincx *disp.* 11. *n.* 102. & alii inferunt, in casu, ubi omnibus indigentibus subveniri nequit, esse succurrendum 1. Patri. 2. Matri. 3. Uxori. 4. prolibus. 5. fratribus & sororibus. 6. aliis consanguineis juxta gradus propinquitatis &c. licèt alii velint, Uxorem à Marito præferendam esse Patri & Matri, saltem extra casum extremæ necessitatis. Ratio autem nostræ responsionis est: quia tametsi Uxor, utpote una caro cum marito, & filii velut pars inde decisa videantur eidem magis conjuncti, nihilominus beneficia tum temporalis tum spiritualis etiam vitæ videntur obligare nos, ut priùs illis, quàm istis succurramus. Quidquid demum sit de hoc, illud nobis solatio esse potest, quòd ex subversione hujus ordinis raro peccetur graviter, eò præsertim, quòd in praxi sæpissimè occurrant tales circumstantiæ, quæ cuivis prudentum suadent, esse huic potiùs, quàm illi, esto fortassis magis conjuncto subveniendum, vel quia utriusque necessitas non est æqualis, vel quia prioritas unius exigit contrarium. Videantur de hoc Laymann *lib.* 2. *tr.* 3. *c.* 3. *num.* 6. vel Filliuccius *loc. cit. à n.* 50. Ex his ulteriùs

Colli-

Colliges 6tò, in rebus pertinentibus ad civilem communicationem (cæteris paribus) concives esse præferendos aliis extraneis, quemadmodum etiam in rebus bellicis commilitones præferri oportet aliis non commilitonibus. Ratio est: quia cæteris paribus civis civi, commilito commilitoni conjunctior est, quàm aliis; Quod tamen intelligas velim, quando commilito aut civis habet actionem & causam justam, non item, quando habet causam injustam: unde dum civis, vel miles, vel studiosus &c. incipit rixas vel insolentias sinè justa causa, propstereáque vel Superiorum auctoritate, vel aliorum injuriatorum violentiâ compescitur aut vapulat, minimè sequitur, quòd huic potiùs, quàm legitimæ auctoritati debeat assistere. Videatur Laymann *loc. cit.* vel Babenstuber *tr.* 5. *disp.* 1. *art.* 4. *n.* 29. 231

Colliges denique 7timò, creaturas rationales, homines scilicet, juxta sanum charitatis ordinem esse præferendas creaturis irrationalibus. Ita *omnes* saltem speculativè loquendo, licèt in praxi non raro contrarium contingat. Ratio autem hujus illationis est: quia charitas proximi fundatur super communicabilitate beatitudinis; id est: tenemur proximum diligere, in quantum ad imaginem & similitudinem Dei creatus, ejusdem beatitudinis æternæ nobiscum capax: atqui solæ creaturæ rationales, non item irrationa- 232

les sunt capaces beatitudinis: ergo juxta ordinatam charitatem tenemur homines præferre creaturis irrationalibus vel brutis animantibus, tametsi etiam hæc amore naturali sint digna, in quantum deserviunt ad gloriam Dei propagandam, vel ad nostram, proximorumvè utilitatem, juxta illud *Exod.* 23. *Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo.* Pessimè proin, & prorsus inordinatè faciunt v. g. Maritus, qui animalia sua magis diligit, quàm uxorem propriam, aut liberos: pessimè item, ac perversè omnino agere noscuntur mulierculæ illæ, aut domicellæ, quæ teneriori dilectionis affectu feruntur erga catellos suos, vel feles, quàm erga Deum ipsum, vel certè erga homines, præsertim pauperes & egentes, quibus subinde (utinam non nimis frequenter!) negant bolum panis, catellos è contra carnibus nedum nutriunt, sed & saginant. Videatur noster A. R. P. Kazenberger *in Supplem. I. Confer. P. Sargar Confer.* 57. *num.* 76. vel Reiffenstuel *Theolog. mor. dist.* 6. *tr.* 4. *num.* 14.

CONFERENTIA OCTAVA.

De Dilectione Inimicorum.

SUM-

SUMMARIUM.

233. Nedum amicos, sed inimicos etiam tenemur diligere.
234. Recensentur breviter signa charitatis tam communia, quàm specialia.
235. Signa communia charitatis quivis tenetur exhibere suo inimico;
236. Nisi vel charitas, vel justitia, vel alia justa causa contrarium suadeat.
237. Non tamen tenemur ei exhibere signa specialia charitatis;
238. Nisi fortè per accidens, in casu necessitatis, &c.
239. Præterea quivis nostrûm tenetur non odisse suum inimicum, neque eidem malum quà tale, vel per modum injustæ vindictæ velle aut imprecari:
240. Quin potiùs eidem ex corde dimittere offensam;
241. Non tamen necessariò injuriam, præsertim damnosam.
242. Dilucidatur breviter, quidnam intelligatur nomine offensæ, & quid nomine injuriæ.
243. Tenemur ulteriùs proximum nostrum, etiam inimicum, in certis circumstantiis diligere actu interno.
244. Qui alium offendit, tenetur quærere reconciliationem v. g. veniam ab eo petendo &c.
245. Nisi suppetat alius modus magis conveniens attenta qualitate tum injuriæ, tum etiam personæ offendentis & offensæ.
246. Ubi verò duo se mutuò offenderunt, regulariter loquendo ille tenetur priùs quærere reparationem charitatis, qui priùs præbuit causam offensæ.
247. Qui verò ab alio fuit offensus, ordinariè tenetur acceptare reconciliationem, eidémque ex corde indulgere offensam.
248. Casu quo offendens veniam postulat tempore & modô opportuno.
249. Resolvitur Casus I. cujusdam conjugatæ, quæ odium implacabile conceperat erga quandum puellam:

lam à se educatam, novissime verò in flagranti adulterio deprehensam.

250. Quam propterea licuit sinè mora domo expellere.

251. Eidémque una alteravé vice supplicanti, veniam negare, nec deinceps ampliùs in domum admittere.

252. Insuper hæc Uxor de jure non ampliùs tenetur Marito adultero reddere debitum.

253. Charitas nihilominus, à Confessario eidem bene inculcanda, ómninò suadet contrarium.

254. Resolvitur Casus II. de quadam vetula, quæ gravissimè tulit, quòd ab alia fœmina ter fuerit amore Dei rogata, ut dissolveret maleficium.

255. Nihilominus supposita deprecatione tenebatur offendenti ex corde remittere offensam.

256. Ad quid teneatur illa, quæ causam offensæ dedit, si vetula nolit esse contenta hac deprecatione?

257. Resolvitur Casus III. de quodam Malefactore condemnato ad patibulum, qui Judices paulò ante suam mortem provocavit ad vallem Josaphat, seu ad extremum Judicium.

258. Qua appellatione non obstante Judices potuêre tutâ conscientiâ procedere ad executionem sententiæ latæ.

259. Et talis malefactor à Confessario ne quidem sub conditione absolvi potuit aut debuit, nisi retractaverit priùs appellationem injustam.

260. Quid Confessario hujus Malefactoris in his circumstantiis specialiter observandum, vel agendum fuerit.

261. Confessario inimicorum quàm cautissimè & prudentissime procedendum est:

262. Et ante omnia pœnitens eò disponendus, ut suo inimico ex corde dimittat offensam.

263. Quid observandum circa eos, qui dicunt, se non posse ampliùs oblivisci injuriæ sibi illatæ?

264. Qui se mutuò offendunt, & deinceps ad longum tempus, vel omnino in perpetuum nolunt amplius

ámplius sibi invicem loqui &c. versantur in malo statu.

265. Secus dicendum foret, si ad modicum tempus duntaxat abstinerent vel abstraherent à collocutione, &c.

266. Qui ab oratione communi positivè excludit inimicum, per se loquendo peccat mortaliter.

267. Undenam gravitas vel levitas peccati in hoc casu practicè desumenda sit?

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos casus practicos de Dilectione inimicorum.

Quæres primò, utrum non solùm amicos, sed & inimicos teneamur diligere?

℟. Affirmativè. Ità *Catholici omnes.* Hoc 233
enim inculcat Christus D. apud *Matth. c. 5. Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos:* quô locô Christum nedum consilium, sed verum præceptum dedisse teste Mastrio *Theolog. mor. disp.* 10. *num.* 53. *communissimè* tenent Theologi, unde & S. Gregorius *hom.* 37. *in Evangel. jubemur* (ait) *& inimicos diligere.* Accedit ratio: quia ex dictis suprà *n.* 207. tenemur diligere proximum: atqui inimicus per hoc, quòd inimicus sit, non desinit esse proximus: ergo & hunc tenemur diligere; non quidem quà inimicum, id est, quà affectum

prava

prava affectione erga nos, ſed quatenus eſt capax beatitudinis & Divinæ fruitionis.

Quæres 2dò, an, vel quænam Signa charitatis teneamur exhibere proximo noſtro, etiam inimico?

234 Ante reſponſionem breviter advertendum puto, alia dici ſigna charitatis *communia* ſeu generalia, alia verò *ſpecialia* & particularia. Communia cenſentur illa, quæ communiter omnibus ſinè delectu perſonarum exhiberi ſolent; uti eſt 1. orare pro omnibus, ſaltem in communibus orationibus ab Eccleſia, vel à Deo in hunc finem inſtitutis. 2. ſalutantem reſalutare, ſeu etiam gratias agere pro ſalute. 3. alloquenti reſpondere. 4. poſtulanti merces vendere. 5. communia officia vel obſequia præſtare, quæ ſcilicet aliis omnibus in civitate, collegio vel monaſterio verſantibus exhiberi ſolent. Specialia autem charitatis ſigna meritò appellantur illa, quæ non paſſim cuivis exhiberi ſolent, ſed amicis duntaxat, uti ſunt 1. ægrotum inviſere. 2. mæſtum conſolari. 3. egenti ſuccurrere, etiam extra neceſſitatem extremam. 4. pecunias mutuare. 5. Hoſpitio vel convivio excipere &c. 6. ad familiare colloquium admittere &c. uti explicat P. Sporer *tr.* 2. *decalog. c.* 6. *ſect.* 2. *n.* 22. & 25. his notatis

235 ℞. jam ad quæſtionem. Quivis noſtrum tenetur ſuo inimico, quantumvis in inimici-

tia perseveranti exhibere signa communia charitatis, nisi charitas ipsa, vel justitia, vel alia rationabilis causa contrarium prudenter suadeat. 2. non tamen tenemur eidem, præsertim in inimicitia perseveranti, exhibere signa specialia charitatis, saltem per se loquendo. Ità post S. Thomam 2. 2. *q.* 25. *art.* 8. & 9. & S. Bonaventur. 3. *dist.* 3. *art.* 1. *q.* 5. cum *communi DD.* tenent Laymann *l.* 2. *tr.* 3. *c.* 4. *n.* 2. Sporer, Reiffenstuel, Herincx, Babenstuber, Michel &c. Ratio prioris est: quia signa communia charitatis vi naturæ & societatis humanæ debentur omnibus: at de his, quæ communi societati sunt debita, nemo est exemptus: hinc fit, quòd ex negatione, omissione seu etiam subtractione talium signorum proximus meritò argueret, nos malè erga ipsum affici, ac proin non sinè nota scandali eidem administrati seu dati in pari erga nos odio, seu etiam malevolentia obfirmaretur &c.

Dixi tamen: *Nisi charitas ipsa, justitia, vel alia causa rationabilis prudenter contrarium suadeat* &c. Nam in primis charitas contrarium suadet, quando is, qui offendit, prævidetur ex negatione signorum communium agniturus suum errorem, propterеáque & correcturus, qui sinè negatione talium fieret deterior, insolentior aut audacior. 2. Justitia contrarium suadet, quando similia signa ex justa abominatione delicti jubemur 236

bemur intermittere, juxta illud Joann. 2. *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec ave ei dixeritis* &c. Similiter Parens aut Superior justè negare potest filio vel subdito communia charitatis signa cæteris exhiberi solita, quatenus hoc modô eundem castigando ad meliorem frugem reducat, corrigat, vel inter disciplinæ terminos coërceat &c. 3. denique inter alias rationabiles causas denegandi hæc signa communia charitatis meritò recensetur gravitas injuriæ: itemque significatio seu etiam expressio justi doloris inde concepti &c. prout tenet Diana *part.* 2. *tr.* 15. *resolut.* 62. & rursus *part.* 5. *tr.* 13. *resolut.* 89. Lorca, aliique plures.

237 Ratio autem posterioris est hæc: quia signa specialia charitatis eô ipsô, quòd specialia sint & extraordinaria, non sunt debita omnibus: ergo multò minùs debentur inimico, quippe qui, quòd amicitiam dissolverit, non est melioris, sed potiùs deterioris conditionis, quàm alii; unde nec ex negatione talium signorum prudenter arguere potest, quòd erga ipsum portemus malignum affectum, odium vel inimicitiam: consequenter per se loquendo non ei debentur.

138 Dixi rursus: *per se loquendo* hujusmodi signa specialia charitatis non esse debita inimico; per accidens enim sæpiùs contingere potest, ut teneamur etiam inimico exhibere signa

ſigna ſpecialia charitatis, idque potiſſimum 1. quando is verſatur in gravi neceſſitate ſivè animæ, ſive corporis, nec alium habet, à quo ſublevari poſſit aut debeat, item 2dò, quoties negatio hujusmodi ſigni ſpecialis evaderet ſignum ſpeciale odii aut inimicitiæ, prout contingere poſſet, caſu quo inimicus ſuppliciter poſtularet veniam ſui delicti, & tamen offenſus nollet eam dare. 3. Ratione ſcandali, quando ſcilicet negatio ſimilium ſignorum vel ipſi inimico, vel aliis præberet cauſam mali exempli, odii, majoris inimicitiæ &c. Videatur de hoc Sporer *cit. n.* 25. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 1. *art.* 4. *n.* 35. Reiffenſtuel *Theol. mor. tr.* 4. *diſt.* 6. *n.* 23.

Quæres 3tiò, quid adhuc præter illa ſigna communia teneamur præſtare inimicis?

239 ℟. Tenemur inſuper ad hæc duo, ſcilicet, 1. non odiſſe inimicum, nec ei malum velle, quatenus ipſi malum eſt, ſeu ex affectu malevolentiæ. 2. tenemur eidem præſertim ſupplicanti & deprecanti remittere offenſam. 3. non item injuriam. Ratio primi inde deſumitur: quia præcepto charitatis jubemur diligere proximum *Matth.* 22. & *Luc.* 10. ergo hôc ipſo virtualiter & implicitè prohibetur eum odiſſe, eidemvè malum velle ex affectu vindictæ aut malevolentiæ; prout ampliùs conſtabit ex dicendis paulò inferiùs *Confer.* 11. *d. n.* 331. *ubi de odio proximi.*

240 Ratio autem 2di hæc eſt: quia Chriſtus

Dominus *Matth.* 18. id præcipit ſub intermi-natione graviſſimæ pœnæ, nunquam ſcili-cet obtinendæ veniæ noſtrorum delictorum, dum propoſita parabola de ſervo qui noluit re-mittere debitum ſuo conſervo, mox ſubjun-xit: *ſic & Pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unusquisque fratri ſuo de cor-dibus veſtris* &c. Quod iteratò inculcat *Lucæ* 17. dicens: *ſi reverſus fuerit ad te, dicens: pœnitet me; dimitte illi* &c.

241 Cæterùm, quòd cum offenſa non tenea-mur ſimul remittere injuriam, ſed quivis con-tra ſuum inimicum (pro exigentia cauſæ) poſſit inſtituere nedum actionem injuriarum, petendo ſcilicet ſatisfactionem pro injuria, ſed etiam actionem civilem, prætendendo ſcilicet ſatisfactionem ſeu reſtitutionem pro damno illato; quin immò, ubi gravitas in-juriæ aut delicti id exigit, inſuper actionem criminalem, petendo ſcilicet juſtam ſceleris vindictam, modô NB. id fiat ſinè pravo affe-ctu vel odio, aut animo ſe vindicandi &c. &c. Hodie communiſſimè tenent Doctores, no-minatim Caſtropalao *part.* 1. *tr.* 6. *diſp.* 1. *pu.* 6. *n.* 3. & 9. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 3. *q.* 3. *pu.* 2. Laymann *lib.* 2. *tr.* 3. *c.* 4. *n.* 3. Reif-fenſtuel *theol. mor. tr.* 4. *diſt.* 20. *n.* 6. & fusè P. Sporer *cit. ſect.* 2. *n.* 18. & *ſeqq.* Ratio eſt: quia charitas ſolùm obligat, ut proximo non velimus malum ipſi indebitum, injuſtam ſci-licet vindictam, minimè verò adſtringit, ut ei

con-

condonemus aut remittamus bonum nobis debitum: atqui satisfactio pro injuria illata supponitur debita injuriato: ergo hanc non tenetur remittere, sed solam offensam &c.

Verùm pro majori dilucidatione hujus responsionis breviter declarandum existimo, quidnam per *offensam* & quidnam per *injuriam* intelligatur. Itaque nomine offensæ intelligitur *læsio seu irritatio voluntatis alterius*; nomine autem injuriæ intelligitur *læsio juris* alterius; ex quo liquet, aliud esse offendere, aliud injuriare proximum: & licèt omnis injurians per se loquendo offendat injuriatum, non tamen vicissim omnis offendens injuriat offensum, prout perbene explicat P. Sporer; nam, si amico tuo librum à te commodatò postulanti rotundè neges, tametsi sinè incommodo commodare potuisses, is procul dubio se sentiet à te offensum, at, in veritate dicere nequit, se propterea fuisse injuriatum, quandoquidem nullum habuerit jus ad tuum librum. 242

Porrò alia injuria potest esse damnosa, alia non damnosa. Damnosa dicitur, quando per eam aliquid aufertur proximo, quod jam erat illius: è contra non damnosa dicitur, quando per eam nihil aufertur, esto usurpetur alienum sinè justa causa; ex. gr. committis adulterium cum uxore Titii, at sinè imprægnatione vel alio damno inde secuto, procul dubio per usum corporis infers

injuriam, non tamen damnoſam, at verò, ſi uxorem ſimul imprægnâſti, proptereáque Titius innocens cogatur alere prolem ſuppoſititiam, intuliſti eidem injuriam damnoſam. Quod ſi res poſteà Titio innoteſcat, tenebitur quidem tibi ex corde remittere offenſam, ſeu, quod idem eſt, dare veniam delicti, & nullum rancorem aut odium erga te portare: at verò minimè tenetur tibi etiam remittere injuriam, vel damnum inde ſibi emergens, ſed poteſt tuta conſcientiâ contra te inſtituere actionem civilem, petendo ſatisfactionem debitam coram Judice competente, & damni reſarcitionem. Videatur Sporer *cit. a. n.* 17.

243 At inquies, ſufficitnè, ut proximo noſtro revera remittamus offenſam, eidemvè in neceſſitate conſtituto ſuccurramus, an verò tenemur eum etiam actu interno diligere?

℞. Non ſufficit, quòd offenſam eidem remittamus, aut in neceſſitate ſuccurramus, ſed tenemur illum etiam actu interno diligere. Ita hodie communiter DD. Cardenas *in Criſi Theolog. diſſert.* 8. *c.* 4. *n.* 34. Viva *ad propoſ.* 10. & 11. *ab Innocent. XI. damnatas. n.* 6. Matthæucci *in cautel. Confeſſ. l.* 2. *c.* 8. *n.* 8. Henno *de virtut. diſp.* 6. *q.* 9. *concl.* 2. Kazenberger *in Supplem. I. Confer. P. Sargar. Confer.* 58. *n.* 81.

Ratio eſt: quia de mandato Chriſti Domini

mini *Joan.* 13. tenemur proximum diligere *ſicut Chriſtus dilexit nos:* atqui certum eſt, quòd Chriſtus nedum opere externo, ſed & actu interno nos dilexerit: ergo &c. Et certè amor merè externus ſinè interno, non eſt verus amor, ſed potiùs larva amoris. Ex quo liquet, ab Innocentio XI. juſtiſſimè damnatas fuiſſe ſequentes duas propoſitiones, quarum prior *n.* 10. ita ſonat: *Non tenemur proximum diligere actu interno & formali:* poſterior *n.* 11. *Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos.*

Quæres 4tò, ad quid tenearis, ſi tu alterum quempiam offendiſti?

℟. Si offendiſti eum ſignô aliquô exter- 244
no, verbô ſcilicet, vel opere, teneris pariter quærere congruam reconciliationem externam, v. g. rogando veniam ab eo, niſi aliud medium vel modus reconciliationis magìs conveniens ſuppetat. Ita *omnes.* Ratio deſumitur tum ex illis Chriſti Domini verbis *Matth.* 5. *c. Si ergo offers munus tuum - - vade priùs reconciliari fratri tuo;* tum ex eo etiam, quia jubemur diligere proximum & mutuam ad invicem charitatem portare 1. *Petr.* 4. *v.* 8. ergo quicunque charitatem læſit, tenetur modô moraliter poſſibili eandem reparare: atqui reparatio charitatis regulariter fit per reconciliationem, & hæc per veniæ petitionem: ergo quicunque pro-

 ximum

ximum offendendo charitatem læſit, tenetur quærere reconciliationem modô moraliter poſſibili. Hac de cauſa D. Joannes Chryſoſtomus relatus à P. Sporer *c.* 6. *ſect.* 3. *n.* 36. *in cit. l. Matth.* ait: *Qualis præceſſit offenſio, talis debet eſſe reconciliatio: ſi cogitatu offendiſti, cogitatu reconciliare: ſi verbis offendiſti, verbis reconciliare: ſi operibus offendiſti, operibus reconciliare; omne enim peccatum, quo modô committitur, eodem modô de ipſo pœnitentia agitur.*

245 Dixi: *Niſi aliud medium, vel modus reconciliationis magis conveniens ſuppetat* &c. Non enim ſemper neceſſum eſt, ut is, qui offendit, rogando veniam quærat reconciliationem cum offenſo, præſertim in ſequentibus caſibus. 1. ſi injuria non fuit gravis, vel ſi alter intulit viciſſim graviorem, ut propterea delicta meritò dici poſſint mutuò compenſata. 2. quando aliter ſatisfieri poteſt læſo v. g. per exhibitionem aliorum ſignorum ſpecialium beneficentiæ, ſeu etiam amicitiæ, per oblationem pecuniariam &c. 3. quando læſus per petitionem veniæ præVideretur magis irritandus, aut certè eam non curaturus. 4. quando inter ejus generis aut qualitatis perſonas v. g. nobiles petitio veniæ in uſu non eſt. 5. Quando offendens eſt Superior vel majoris auctoritatis, quàm offenſus, ut propterea non videatur conveniens auctoritati ipſius Superioris

rioris petere veniam, poterit is alio modô jam insinuato, scilicet exhibitione gratiæ specialis, aut singularis beneficii &c. placare animum subditi sui. Videatur de hoc la Croix *lib.* 2. *n.* 189. Tamburinus *in Decalog. lib.* 5. *c.* 1. §. 8. *n.* 24. vel Kazenberger *cit. num.* 93.

At quid, inquies, si duo mutuò se offenderunt, uter eorum tenebitur priùs quærere reconciliationem?

℟. Per se loquendo, & cæteris paribus 246
tenetur ille, qui priùs offendit. Ratio est: quia priùs offensus ceu prior tempore est potiore jure ad exigendam satisfactionem. Secus dicendum foret, si posterior intulisset longè graviorem injuriam, vel si esset longè inferioris conditionis; tunc enim teneretur priùs quærere reconciliationem, esto charitatem posteriùs læsisset. Ita Filliucius *tr.* 28. *c.* 1. *n.* 27. Sporer *c.* 6. *n.* 40. la Croix *loc. cit. n.* 190. Babenstuber *tr.* 9. *disp.* 1. *a.* 4. *n.* 43. ubi mox subdit, in dubio, uter priùs alterum offenderit, standum esse arbitrio Confessarii, vel alterius boni viri, prout etiam advertit Azorius *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 3. *q.* 10.

Quæres denique 5tò, ad quid tenearis, dum alter, qui te offendit, reconciliationem quærit, vel veniam petit? &c.

℟. Teneris acceptare reconciliationem, 247
tempore tamen & modô opportuno postulatam,

latam, eidémque ſignis etiam externis demonſtrare ſeu manifeſtare, quòd offenſam ex corde remittas: quô non obſtante potes tutâ conſcientia prætendere ſatisfactionem pro injuria, uti jam dictum fuit *n.* 241. Ita *ex communi DD.* tradit Laymann *l.* 2. *tr.* 2. *c.* 4. *n.* 4. Filliucius *loc. cit. n.* 21. Baſſæus *V. Charitas. num.* 14. Ratio prioris evidenter colligitur ex illis Chriſti Domini verbis apud *Matth.* 6. *cap. Si autem non dimiſeritis hominibus peccata eorum, nec Pater veſter cœleſtis dimittet peccata veſtra.* Quòd autem remiſſionem offenſæ etiam inimico veniam poſtulanti teneamur manifeſtare, inde concluditur: quia ſecus faciendo monſtraremus, nos gerere odium, aut certè averſionem grandem erga illum, & hôc ipſo præberemus eidem cauſam ſcandali, ſeu perſeverandi in inimicitia & averſione erga nos, proptereáque contra charitatem graviter delinqueremus, ſaltem per ſe loquendo.

248 Dixi tamen, quòd tenearis acceptare reconciliationem, dum inimicus veniam petit *tempore & modo opportuno &c.* Nullus enim te obligabit, ut illicò poſt acceptam graviſſimam injuriam des veniam poſtulanti; atrox quippe injuria præſertim ab inferiori illata Superiori, tam facili negotio decoqui nequit: unde talis meritò dicetur non poſtulâſſe veniam *tempore opportuno.* Rurſus

Rursus non teneris illico acceptare reconciliationem, quando is, qui te offendit, non sincerè, sed potiùs illusoriè deprecatur, prout fecerat ille, qui alterum nebulonem flagitiosum vocavit, proptereáque eidem deprecari jussus, coram Judice, in hæc verba prorupit: *Ego te appellavi nebulonem flagitiosum: hoc est verum. Quod autem te hodie debeam dicere hominem ingenuum, eò me compellit Superiorum auctoritas.* Videatur Tamburinus *loc. cit.* §. 3. *n.* 22. Azorius *ubi suprà q.* 7. Filliuc. *n.* 25. vel Sporer *c.* 6. *sect.* 3. *n.* 44.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici circa dilectionem, & reconciliationem inimicorum.

CASUS PRIMUS.

Titia ingenuè fatetur, se concepisse implacabile odium & aversionem erga aliquam puellam, quam quidem jam à teneris annis velut filiam educavit, & enutrivit in propria sua domo, novissimè verò eandem cum suo Marito in flagranti adulterio deprehendit; hanc ob causam eam nedum illico compulit domo exulare (Maritus etenim utpote complex criminis non fuerat ausus contradicere) sed insuper jam pluries veniam postulantem, non sinè graviori indignatione à se repulit, nec eam alloquio ampliùs dignatur vel aspectu.

Erga proprium verò Maritum fatetur se ab eo tempore concepisse extremam prorsus aversionem, proptereàque hactenus eidem constanter negâsse debitum, nec sibi videri possibile, ut deinceps unquam ampliùs eidem possit reddere. Quid in hoc Casu cum Titia, vel alia simili persona aget Confessarius?

249 ℟. in primis generaliter, in his & similibus Casibus, utpote non minùs practicis quàm frequentibus & difficilibus, à Confessario quàm cautissimè procedendum, & prudenter ponderandum esse nedum id, quod sola justitia, sed vel maximè etiam quod charitas justitiæ sociata postulat; secus enim de facili impingere poterit vel nimìs gravando pœnitentem, vel eundem etiam nimìs facilè absolvendo ab oneribus, aut denique perplexitatibus, & conscientiæ scrupulis intricando. Verùm ut res magìs dilucidetur, lubet ad hunc casum proponere tria dubia practica. 1. An Titia tutâ conscientia potuerit dictam puellam domo ejicere, & quidem illico sine mora? 2. An actu expulsam, & sæpiùs veniam postulantem potuerit tutâ conscientia repellere, eidémque nedum alloquium, sed etiam aspectum negare? 3. Denique an hactenus justè potuerit, & deinceps etiam possit suo Marito negare debitum?

250 ℟. jam ad primum quæsitum. Potuit Titia sinè scrupulo puellam domo expellere, velut

velut Scortum ingratiſſimum; tum quia aliunde nullum habuit jus perſeverandi ſtabiliter in illa domo, ideóque Titia eam expellendo non peccavit contra juſtitiam: atqui per hoc neque deliquit in charitatem; cùm enim tam graviter læſerit jus tori imò & pietatem nutrici debitam, ex ulteriori porrò cohabitatione Titia meritò timere potuerit frequentiores relapſus, indeque conſecuturam Dei offenſam, animarum periculum, diffamationem domûs &c. jure meritiſſimo eam expulit, ne fortaſſis videretur velle præbere fomentum pluribus criminibus, juxta illud, quod habetur *C.* 1. *XXXII.* *q.* 1. qui adulteræ cohabitat *patronus turpitudinis* dicitur, & particeps criminis efficitur. Nec refert, quòd puella tam ſubitò exulare coacta, videatur neceſſariò ſubitura periculum bonæ famæ; etenim non Titiæ, ſed ſibi potiùs imputare debet, ſi quam notam aut ſiniſtram ſuſpicionem apud alios incurrat.

Accedit inſuper, quòd Titia vi juſtitiæ potuiſſet contra eandem puellam coram Judice inſtituere actionem injuriarum ſecundùm dicta *num.* 240. & hoc ipsô eandem coram diffamare: quidni ergo à fortiori eandem ſinè mora domo ejicere, & diffamationem inde ſubſecuturam tutâ conſcientia permittere potuiſſet?

℟. Ad 2dum. Si Titia unà tantùm vel 251

altera

altera vice puellam repulit, etiam duriùs illam increpando, ídque non ex odio personæ, sed solùm ex abominatione criminis, vel ad correctionem & emendationem puellæ, vel denique ad ampliùs ostendendam gravitatem injuriæ sibi illatæ, dicendum, quòd non peccaverit. Ratio est: quia ubi injuria, præsertim ab inferiore erga Superiorem (prout in præsenti contigit) fuit atrox, offensus vel offensa non tenetur illico ignoscere secundùm dicta *num.* 248. Nihilominùs cùm mulieres semel irritatæ, & à passionibus dominatæ, similia plerúmque ex inordinato affectu vindictæ, vel etiam ex odio erga ipsam personam, à qua fuerunt offensæ, faciant; hinc oportet, ut Confessarius in similibus circumstantiis aut casibus pœnitentem examinet 1. quo fine, quavè intentione & à quanto tempore puellæ supplicanti jamjam negaverit veniam? 2. eidem inculcet, quòd quidem eandem ob periculum relapsûs & aliàs rationes *n.* 250. insinuatas non ampliùs teneatur recipere in domum; nihilo seciùs communia signa charitatis imposterum non ampliùs possit, nec debeat denegare, sed potiùs bellô modo eidem insinuare signis exterioribus, quòd offensam jamjam remiserit, utputa casu quo fuerit denuo ab illa puella salutata, agendo eidem gratias pro salute, vel etiam resalutando &c. Ratio horum constare potest ac debet ex dictis *n.* 239. & 247.

247. potéſtque de hoc videri Laymann *cit. l.* 2. *tr.* 3. *c.* 4. *num.* 4. vel Sporer *tr.* 2. *c.* 6. *ſect.* 2. *num.* 23. Ubi bene monent, circa hujusmodi pœnitentes, ſive Parentes ſupponantur ſive alii Superiores &c. duo eſſe attendenda à Confeſſario, & bene ponderanda. *Primum:* an non hæc ſigna communia charitatis negent ex odio vel averſione animi erga delinquentem? *Secundùm*, an vindicta non excedat gravitatem delicti; non enim poſſunt illis negare reconciliationem & veniam in perpetuum, ſed ſolùm ad eorum emendationem, vel alios fines bonos &c. Ita Sporer *l. cit.*

℞. jam ad 3tium quæſitum hujus Caſus, 252
Titiam nec hactenùs peccâſſe, neque etiam (per ſe loquendo) peccaturam contra juſtitiam, negando debitum ſuo Marito adultero.

Ratio eſt: quia Maritus adulterando perdidit jus petendi debitum, privatio enim debiti eſt veluti pœna quædam conventionalis, jure naturali & Divino inducta, ait Sanchez, ut ſcilicet frangenti fidem fides non ſervetur: at, ſi non ampliùs habet jus petendi, procul dubio Uxor ſinè injuria eidem poteſt negare debitum: ergo negando non peccat contra juſtitiam. Et ità tenent *DD. communiſſimè* Sanchez *lib.* 1. *de Matr. diſp.* 68. *n.* 4. de la Croix *lib.* 6. *p.* 3. *n.* 372. Laymann

mann *tr.* 10. *part.* 3. *c.* 1. *num.* 3. quod etiam colligunt ex *Matth. c.* 5. & 19.

253 Dixi tamen, Titiam *non peccaturam contra justitiam*, &c. Etenim contra charitatem adhuc probabiliùs peccabit, si propter unicum & simplex adulterium adhuc occultum, velit eidem perpetuò negare debitum, prout jam diximus *in Theolog. mor. Sacram. part.* 3. *Confer.* 16. *num.* 388. Nam moraliter loquendo fieri haud potest, quin Maritus Uxori cohabitans ob denegationem debiti sæpe sæpiùs exponatur periculo incontinentiæ, consequenter & periculo salutis æternæ; è quo Uxor eundem procul dubio posset liberare reddendo debitum: atqui charitas obligat, ut proximo suo in tanto periculo constituto succurrat, ubi id moraliter loquendo fieri potest: ergo &c. Adde insuper, quòd perpetua debiti conjugalis negatio procul dubio datura sit causam perpetuis discordiis & rixis; quandoquidem experientia quotidiana quasi probat, inter conjugatos vix reperiundum esse alium lapidem magìs offensivum, animorúmque divisivum, quàm negationem debiti conjugalis, quippe ob quam amorem conjugalem nedum in alios vel alias dividere, sed erga se invicem prorsus perdere solent: quare cùm Confessarius semper debeat pœnitentibus consulere & inculcare ea, quæ ad animarum salutem, pacem & concordiam magìs conducere sunt nata,

nata, liquet profectò, Titiam omnimodo fuisse inducendam ac persuadendam; quatenus dimissa nedum offenso; sed etiam injuria vi adulterii sibi illata, deinceps velit sese accommodare Marito.

CASUS SECUNDUS.

Sempronia paupercula unicam habuit capram, & ultra parum, vel omnino nihil; hanc dum veneficio infectam dolenter animadvertit, hinc inde consuluit alias fœminas, quæ ratione, quovè medio capra à maleficio foret liberanda. Alia proin fœmina (nescio quô animo) Semproniæ persuaserat, ut certam quandam Vetulam accederet, eandémque tribus vicibus moraliter non interpolatis per amorem Dei rogaret, quatenus vellet capram suam à maleficio liberare: *accessit Sempronia: Vetulam rogavit modô præfato. Verùm hæc illico quasi in furorem acta: quid, ajebat? ergonè me Sagam esse credis, quòd ter me rogando per amorem Dei, maleficium capræ tuæ illatum dissolvi postules? Profectò si quid callerem de hac arte, nedum capram tuam, sed & te ipsam novo maleficio intoxicarem: appage sine mora! vade vias tuas: tu ipsamet es Saga & malefica, nullius valoris, nulliúsque honoris, propthereaque aliis honorem adimere conaris &c. Jam apud Confessarium conqueritur Sempronia, quòd dictam vetulam ab eo tempore summopere offensam*

ſam, & ſibi infenſam ſentiat, ità; ut dum in platea publica caſu ſibi invicem occurrunt, eadem vetula vel illico viam declinet, vel ſi id facere non poſſit, contra ſe (Semproniam ſcilicet) exſpuat, aliáque convitia evomat. Quæritur jam ad hanc ſpeciem facti 1. *ad quidnam Sempronia?* 2. *ad quidnam Vetula illa obligetur?*

254 ℞. Ad primum conformiter ad dicta *n.* 246. Semproniam teneri nedum ad condonandas offenſas à Vetula ſibi illatas, ſed etiam ad quærendam reconciliationem; nam qui prior offendit, per ſe loquendo tenetur priùs quærere reconciliationem: atqui Sempronia prior offendit vetulam: ſiquidem ille modus, *ter ſcilicet per amorem Dei rogandi pro ſolutione maleficii* in noſtra Germania ſaltem à plebe communi, & vel maximè à vetulis habetur ſummopere injurioſus & offenſivus. Quia tamen minimè conſultum eſt, ut Sempronia perſonaliter accedat vetulam, ne fortaſſis utraque vehementius irritata, in graviores rixas, ſcommata, dicteria &c. erumpat; hinc conſulendum eidem eſt, ut per aliam mediatricem, aut mediatorem deprecando, ſtudeat charitatem læſam reparare, & ſe pro poſſibili excuſare, quòd ſcilicet ter per amorem Dei rogando, non intenderit eam velut ſagam proſtituere aut calumniari &c. ſed potiùs ex mera ſimplicitate id fecerit &c.

℞. ad

℞. jam ad 2dum. Suppoſita hâc depre- 255
catione Vetula tenetur Semproniæ condonare offenſam, odiúmque & omnem animi averſionem deponere, nec ſolùm ab illis injuriis, contumeliíſque abſtinere, ſed potiùs è contrario Semproniæ communia ſaltem charitatis ſigna exhibere: ſecus non erit capax abſolutionis, veluti ex hactenus dictis, præſertim *à n.* 247. liquidò conſtare poteſt, ac debet: neque verò ad hoc probandum alio indigemus argumento, quàm illo infallibili effato Chriſti Domini apud *Matth.* 18. *c. v.* 35. mox ſuprà *num.* 240. relato: *ſic & Pater meus Cœleſtis faciet vobis &c.* Videatur Sporer *cit. c.* 6. *ſect.* 2. *n.* 31.

At quid, inquies, ſi ſuppoſita etiam deprecatione vetula nolit eſſe contenta, nec Semproniæ quantumvis quærenti amicam reconciliationem v. g. eam ſalutando, alloquendo &c. reſpondere &c. tenebiturnè hæc ad plura, utputa ad iteratam deprecationem &c.

℞. Eam in hoc caſu & in his circumſtan- 256
tiis non teneri ad plura, neque ad iteratam deprecationem. Ratio eſt: quia Vetulæ nullum prorſus damnum intulit: ergo ratione damni ad nihil tenetur. Eſto etiam illam graviter offenderit, nihilominus exceſſus dignitatis vetulam inter & Semproniam non eſt tam ingens, ut vetula humili deprecatione ſeu petitione veniæ non debeat eſſe conten-

ta: quare si hoc nolit, potest Sempronia tutâ conscientia abstinere ab ulteriori salutatione, collocutione & similibus amicitiæ signis, eò præsertim, quòd alloqui vel salutare prætereuntem, vel sibi occurrentem in platea &c. non sit signum commune charitatis, omnibus exhibere solitum, prout experientiâ constat, sed potiùs signum particulare, amicis duntaxat assuetum. Videatur Tamburinus *lib. 5. decalog. c.* 1. §. 3. *n.* 15. vel Sporer *loc. cit. n.* 35. Ubi tamen illico subjungit, quòd si talis persona prævideat, fore ut offensus vel offensa ex iterata gratuita salutatione vel allocutione emolliscat, odiúmque deponat, ex charitate teneatur denuo salutare, modò id sinè permagna molestia & difficultate possit; quia bonum spirituale proximi tenemur ex charitate procurare etiam cum aliquali nostro, non tamen cum magno incommodo: & hoc vel maximè in nostro casu dicendum, eò quòd Sempronia vetulæ dederit causam gravis indignationis.

CASUS TERTIUS.

Cajus tum propter pluries repetita furta levia, tum potissimùm propter solennem rapinam nuper cum aliquibus sibi similibùs factam, captus, incarceratus, & tandem ad patibulum condemnatus fuit: annuntiatâ verò sibi mortis sententia haudquaquam se opposuit, sed petiit Confessarium, cujus operâ optimè

optimè dispositus gaudens ac lubens videbatur pergere ad locum supplicii, ad quem, dum pervenit, calceis jamjam exutus & spoliatus dixit ad carnificem: ergone seriò res agitur mecum? quo respondente seriò, petiit, ut sibi ante mortem & actualem strangulationem permitteret paucâ verba loqui ad populum circumstantem: tum verò jam in superioribus scalæ gradibus inter manus carnificis constitutus, exorsus fuit fari in hunc modum: notum sit omnibus ac singulis spectatoribus, me ad hoc infame mortis supplicium fuisse condemnatum propter quinque florenos & non plures, quos nuper ex rapina NN. facta reportavi: protestor igitur coram universo mundo gravissimam mihi irrogari injuriam, prout nemo non videbit: & hanc ob causam contra illos qui me ad hoc infame supplicium condemnârunt, vindictam clamito, eósque in vallem Josaphat, & ad extremum Dei judicium provoco: *Hoc inopinatô eventu obstupuêre omnes, erectis auribus adstantes, potissimùm verò Confessarius, quippe qui hactenus sibi persuaserat, Cajum quàm optimè esse dispositum. Quid ultra! subitò fit ingens tumultus in populo, tandémque concluditur, executionem esse paulisper differendam, præsentémque malefactoris statum denuntiandum judicibus utpote solemniter adhuc congregatis. Interim Confessarius omni possibili modo nitebatur persuadere Cajo, ut depositô odio*

& animi rancore desisteret ab illa appellatione, quippe quæ non deserviret in alium finem, quàm ad perdendam corporis simul, & animæ vitam: ast, surdo videbatur canere fabulam; Cajus enim nil aliud respondit, quàm oppido injustum, & ab omni pietate alienum esse, homini ob quinque tantùm florenos vitam auferre, & quidem tam infami supplicio. Unde non obstante hac appellatione paulò post redeunte scilicet cursore suspensus fuit. Quæritur jam 1. *utrum Cajus appellando & provocando Judices ad tribunal Christi peccaverit?* 2. *An judices non peccaverint saltem contra charitatem, jubendo Cajum strangulari, tametsi moraliter certò præviderint eum æternaliter periturum?*

257 ℟. ad primum. Cajus appellando ad tribunal Dei peccavit mortaliter nedum contra charitatem, sed etiam contra justitiam; contra charitatem quidem, quia, ùt ex ipsa specie facti liquet, injustam vindictam appetiît, nec ullatenus ignoscere voluit Judicibus; contra justitiam verò, quia à sententia utique justissimè contra se lata appellando ad tribunal Christi Judicibus insignem calumniam imposuit, potestatíque publicæ à Deo constitutæ rebellem sese exhibuit, non sinè gravi scandalo spectatorum. Ita ex *communi DD.* tradunt Busenbaum *lib.* 4. *de Reo. art.* 2. *in fine.* la Croix *lib.* 4. *n.* 1529. Laymann *lib.* 3. *tr.* 6. *c.* 6. *n.* 8. Vega *in sum-*

summa part. 1. *c.* 16. *ad Casum I.* Ex quo ad oculum liquet, Cajum in eo statu non fuisse capacem absolutionis Sacramentalis.

℞. ad 2dum quæsitum, Judices nec in leges justitiæ, neque etiam in legem charitatis impegisse ex eo, quòd jusserint Cajum strangulari. Ità *cum communi DD.* Amicus, & Salon *art.* 2. *contr.* 2. quem citat & sequitur Filliucius *tr.* 29. *part.* 2. *c.* 2. *n.* 20. 258

Ratio hujus est: quia ad officium Judicis spectat malefactores occidere, veluti desumitur ex S. Scriptura *Exod.* 22. ubi dicitur ad Moysen tanquam Judicem Israëlitici populi: *Maleficos non patieris vivere.* Et rursus *Deuteron.* 21. *&* 22. Deus præcepit occidi homicidas & blasphemos &c. tum etiam quia æterna damnatio debet adscribi iniquæ & obstinatæ voluntati Malefactoris, quam posset, & deberet mutare, minimè verò Judici, quippe qui eundem per Confessarium fecit adhortari ad pœnitentiam. Adde insuper, quòd si hujusmodi maligni homines semel scirent, se ob similem obstinationem vel appellationem, vel denique ob periculum æternæ damnationis incurrendæ non ampliùs posse condemnari, nullus profectò inveniretur, qui non se monstraret pertinacem & rebellem: quatenus hâc via evaderet extremum supplicium, utique non sinè permagno præjudicio Reipublicæ; quare cùm aliunde constet, semper majorem rationem esse haben-

dam pro ſalute boni publici, quàm pro ſalute hominis privati, præſertim quando is ex propria duntaxat malitia ſe committit tali periculo, dicendum profectò eſt, quòd Judices per hoc nec in minimo violaverint legem charitatis. Et certè, quamdiu Judex ferendo ſententiam juxta leges procedit, meritò flocci pendet, & ridet hujusmodi appellationes & provocationes ad tribunal Dei, hominibus malitioſis valde familiares, quibus utique Deus non præfiget alium Judicii aut proceſsûs ordinem. Secus tamen dicendum foret, caſu quo Judex ex mera paſſione vel ſinè juſta aut ſufficienti cauſa hominem innocuum ad infame vel extremum mortis ſupplicium condemnaret. Legatur de hac materia Stengelius de judiciis divinis *tom.* 1. *cap.* 37. *ſ.* 4. *&* *ſeqq.*

At, inquies, nunquid Cajus in hoc ſtatu debuiſſet, vel potuiſſet ſaltem ſub conditione abſolvi: quandoquidem firmiter ſibi perſuaſum habuit ſe injuſtè gravari: nec in illis circumſtantiis potuit appellare ad alium Judicem, niſi ad Deum, ad quem alii plures etiam Sancti Viri leguntur ſubinde appellâſſe?

259 ℞. Cajum nequidem ſub conditione potuiſſe abſolvi in eo ſtatu; evidens quippe eſt, & liquidum ex narrata ſpecie facti, quòd Judicibus nedum offenſam, quàm ſibi videbantur intuliſſe, minimè dimiſerit, ſed inſuper animô

animô vindicativo, utique non ſinè magna calumnia contra Judices, & cum ſcandalo totius Orbis, eos ad tribunal Chriſti provocaverit. Neque Cajum inter & alios Sanctos viros inſtituta paritas quidquam valet; præterquam enim, quòd aſſumpta ſimilitudo per ſe claudicare noſcatur, illi Viri ſancti, qui hinc inde leguntur appellâſſe ad tribunal Dei, nunquam id fecerunt deſideriô injuſtæ vindictæ, uti Cajus, ſed amore juſtitiæ duntaxat; multò minùs appellâſſe quisquam Virorum Sanctorum legitur contra ſententiam juſtè contra ſe latam.

Dices adhuc: quid ergo Confeſſario Caji his circumſtantiis agendum fuit?

℞. Debuit eidem ante omnia proponere 260
1. imminens periculum æternæ damnationis. 2. Juſtitiam ſententiæ contra ipſum latæ, quippe qui non propter quinque florenos præcisè, ſed propter damnum habituale Reipublicæ illatum, aut certè rationabiliter timendum, ſi hujusmodi rapinæ tolerarentur impunè, damnatus fuit, conformiter juribus. 3. eidem inculcandum fuit gravitas ſcandali, quod toti orbi ſuo modô daret, caſu quo ſinè revocatione appellationis factæ moreretur. 4. denique omni modo moraliter poſſibili fuit perſuadendus, ut ante mortem publicè proteſtaretur, ſe omnibus illis, qui quocunque demum modo ad ſuam mortem concurrerunt, ex corde dimittere offenſam,

& ignoſcere. Si Cajus hæc recuſet, noverit Confeſſarius, eum velut indiſpoſitum ne ſub conditione quidem poſſe aut debere abſolvi; neque enim prudenter præſumi poteſt, quòd laboret ignorantia invicibili ſuæ obligationis poſt plenariam inſtructionem à Confeſſario datam.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

261 Colliges primò, à Confeſſario magna cum cautela & diſcretione procedendum eſſe cum pœnitente, quem vel ex propria confeſſione, vel ex aliorum relatione certò novit hactenus in continuis rixis atque inimicitiis vixiſſe. Certum quippe & exploratum eſſe debet, nullum prorſus, quamdiu in inimicitia vult perſeverare, utpote nolens remittere offenſam ſibi quomodolibet irrogatam, aut ſuo inimico exhibere ſigna communia charitatis, eſſe capacem abſolutionis Sacramentalis, tum ob rationes jam ſuprà datas; tum etiam, quia talis pœnitens, utpote actuali odio proximi ſui implicatus ponit obicem gratiæ Sacramentali, proptereáque falſificaretur forma abſolutionis non ſinè graviſſimo Sacrilegio. Quodque ulteriùs circa tales pœnitentes difficultatem potiſſimum mihi videtur augere, eſt, quòd ſubinde negatio ſignorum nedum communium, ſed & ſpecialium

lium (quando ſcilicet antecedenter ſemper aſſueverunt ſimilia ſibi exhibere) poſſit cedere in notam inimicitiæ ſeu averſionis conceptæ; è contra in aliis circumſtantiis perſonarum ſeu etiam locorum nonnunquam etiam ſigna charitatis communia intermitti poſſint ſinè nota inimicitiæ: liquet proin, quòd à Confeſſario deſuper conſulto omnes circumſtantiæ ſint bene ponderandæ, & ſemper conſulendum id, quod ad fovendam charitatem mutuam magis videtur conducibile; quia hoc modô melius proſpicitur honori divino, & animarum ſaluti, ùt de ſe liquet.

Colliges 2dò, pœnitentem quemcunque demum hactenus in inimiciciis conſtitutum, ante omnia à Confeſſario eò eſſe diſponendum, ut inimico ſuo ex corde remittat offenſam; enim verò multos reperire eſt, præſertim è rudioribus, qui ab aliis graviter damnificati, aut proceſſibus, litigiisvè implicati, ignorant diſtinguere inter offenſam atque injuriam, exiſtimantes ſiniſtrè, quòd ſi ſuo inimico deberent ignoſcere, eô ipsô deberent unà ſimul cedere jure ſuo; quamob cauſam non raró audiuntur dicere, ſe durante hac lite ſeu proceſſu non poſſe ampliùs confiteri &c. talibus a Confeſſario eximendus eſt ſcrupulus & ſiniſtra perſuaſio, eisdem declarando, quòd quidem inimico vel potiùs adverſario ſuo teneantur ignoſcere, id eſt, dare veniam ratione offenſæ, nec deſi- 262

derare injustam vindictam, neque eidem malè imprecari, per hoc tamen minimè eos teneri ad cedendum jure suo, quin potiùs tutâ conscientia posse causam suam prosequi coram legitimo Judice, exigendo satisfactionem, seu etiam restitutionem sibi debitam: neque hanc voluntatem quidquam obstare perfectæ reconciliationi cum Deo, dummodo eidem adversario suo exhibeant signa communia charitatis, & hâc via demonstrent, se esse inimicos causæ tantùm, non item personæ.

Sed quid, si pœnitens Confessario respondeat: Domine, jam petii satisfactionem coram Judice, sed quia adversarius meus ex mera malitia debitum absolutè & rotundè negavit, & ego aliunde illud probare non potui; hinc passus fui repulsam: cùmque propterea jam à longo tempore unà cum uxore & prolibus meis miserrima egestate premar; hinc non ampliùs possum oblivisci hujus injuriæ: quin potiùs dum vel à longè inimicum meum conspicio, bilem mihi moveri sentio, sanguinémque in venis ebullire.

263 ℟. Casum hunc utique satìs practicum sua difficultate non carere vel ideò, quia cùm causa offensæ vel potiùs inimicitiæ sit semper duratura, præsertim egestas multùm premens; hinc meritò timendum est, ne ex parte offensi pariter continuetur inimicitia. Expedit ergo, ut ante omnia talis pœnitens indu-

inducatur ad patientiam Chriſtianam exemplô Chriſti Salvatoris noſtri. 2. Ad plenam reſignationem in voluntatem divinam, cujus admiranda diſpoſitione ſimiles injuriæ permittuntur, vel potiùs immittuntur ex altioribus motivis, & quidem Sanctiſſimis. 3. Ulteriùs examinari debet, utrum hujusmodi motus iracundiæ ſint merùm naturales, utpote, merùm conſurgentes ex impreſſione phantaſtica injuriæ acceptæ, an verò eidem ſint etiam morales & liberi, ita ſcilicet, ut verè cupiat ſe vindicare, vel inimico ſuo malè imprecari? ſi primum, concludendum eſt, pœnitentem verſari in bono animæ ſtatu, & capacem eſſe abſolutionis Sacramentalis; quia motus merè naturales quantumcunque ad malum inclinantes, non ſunt peccaminoſi, niſi accedat voluntas libera. Si autem 2dum, talis pœnitens non foret capax abſolutionis, niſi ſeriò adpromittat, ſe deinceps pro viribus cum divina gratia reſtiturum hujusmodi motibus iracundiæ ſeu malevolentiæ. Videantur de hoc Tamburin. *lib.* 5. *in decalog. c.* 1. *ſ.* 3. *n.* 1. Sporer *ubi ſupra num.* 47. Matthæucci *lib.* 2. *c.* 8. *n.* 18. Vel noſter A. R. P. Kazenberger *in Supplem. I. P. Sargar Conferent.* 61. *num.* 96.

Colliges 3tiò, eos non verſari in bono 264
ſtatu, qui poſteaquam ſe mutuò offenderunt, deinceps ad longum tempus, vel omnino in perpetuum nolunt ampliùs colloqui ad invicem,

cem, vel alia communia charitatis signa sibi exhibere mutuò, prout de duobus Religiosis, nec non de duabus Monialibus narrant Tamburinus, Sporer, & alii. Ratio hujus illationis est: quia cessatio loquendi ad invicem in tali casu per tantum temporis spatium continuata vel continuanda, meritò præsumitur proficisci ab interno odio: nec dubium, quin tam diuturna animorum aversio inter contubernales quoscunque demum, instigante præsertim diabolo, datura sit causam innumeris passionum motibus, utputa odii, malevolentiæ, detractionis &c. &c. tum etiam, quia propterea nedum sibi, sed aliis Religiosis aut contubernalibus gravi scandalo erunt, proptereáque absolvi non debent à Confessario, nisi promittant ocyùs resipiscere, & omne odium ex animo penitùs abjicere.

265 Dixi tamen: *qui ad longum tempus, vel omnino in perpetuum* non ampliùs volunt colloqui; secus enim dicendum est de illis, qui ad exiguum duntaxat tempus abstinent, v.g. ad aliquot dies; nec non de illis, qui ob levem duntaxat causam inciderunt in hujusmodi discordias, aliunde verò noscuntur esse boni animi & probatæ virtutis, ut proin suspicari prudenter non liceat, eos id facere ex odio gravi, sed potiùs ex quadam passione animi non adeò gravi, vel ad manifestandam offensæ notam. Quocirca tamen Sporer

ter *cit. c.* 6. *sect.* 2. *n.* 34. ſapienter monet, hujusmodi abſtinentiam ab alloquio &c. omnimodis diſſuadendam eſſe omnibus, præſertim verò perſonis religioſis, utpote aliunde vi ſui inſtituti obligatis ad charitatem mutuam & ad ſectanda perfectiora: oportet profectò, ut contubernales etiam ſæculares ſint liberales, ne dicam prodigi, in exhibendis ſibi invicem mutuæ charitatis & amicitiæ ſignis; hoc enim nos reddit amabiles, ſicut è contrario oppoſita moroſitas nos reddit odibiles Deo, Angelis, & hominibus.

Colliges 4tò, contra charitatem proximo debitam mortaliter delinquere ſequentes. 266
1. Qui in Orationibus communibus à Deo vel Eccleſia inſtitutis *poſitivè* excludit inimicum, ſecus ſi negativè ſolùm excluderet, ſcilicet actu non recordando de illo. 2. Item qui eleemoſynam in omnes pauperes civitates, vel aliud pium legatum deſtribuere juſſus, ſuos inimicos excludit, tametſi pro his ſuffeciſſet. Item 3. qui reliquos ſuos cognatos aut conſanguineos ad convivium invitans, alios ſibi inimicos excludit, & non invitat, eſto ſint conſanguinei. 4. Item qui aliàs ſolitus quosvis ſibi notos in civitate, monaſterio aut domo religioſa ſalutare aut alloqui, ſuo inimico ſalutationem vel alloquium negaret &c. Ita Sporer *citatus n.* 27. Verùm in his multâ circumſpectione opus eſt, ſicut jam diximus: non enim quilibet illico peccati mortalis à

Confeſ-

Confeſſario damnandus, vel in infernum omnino negatô abſolutionis beneficio relegandus eſt, quandoquidem multæ cauſæ dantur, ob quas inimico, vel illi, qui gravem intulit offenſam, communia etiam charitatis ſigna vel obſequia aliunde indebita negari poſſunt, prout ex dictis in hac Conferentia abundè conſtare poteſt.

267 Quocirca noſter P. Herincx *part.* 3. *tr.* 1. *diſp.* 11. *num.* 68. Sapientiſſimè omnino monere mihi videtur, in ordine ad diſcernendam gravitatem peccati in hiſce caſibus non tam conſiderandum eſſe bonum, à quo inimicus excluditur, quàm utrum talis excluſio ex gravi averſione procedat, ſitque hìc & nunc graviter offenſiva; etenim ſecluſô odio interiori & ſcandalo nón videtur, cur quis mortaliter peccet ex eo, quòd beneficium aliunde indebitum: uti eſt v. g. invitatio ad convivium, ſolis præſtet amicis, non item inimicis, quibus illud nullatenus debetur. Ego ſanè non video, quò minùs ſcandalum & in tali caſu evitari poſſit, modò tali inimico, vel aliis, quorum fortaſſis intereſt, bellô modo ſignificetur, negationem talis beneficii, v. g. invitationis ad convivium, non fieri ex odio, ſed partim quia illud aliunde indebitum, partim etiam, quia inferendo hanc vel illam offenſam ſeſe reddidit indignum. Fateor tamen oppoſitum nedum tutius, ſed & conſultius eſſe ac conformius exem-

exemplo Patris nostri cœlestis, quippe *qui solem suum oriri facit, super bonos & malos, & pluit super justos & injustos, ùt dicitur Matth. 5. v. 45.*

CONFERENTIA NONA.

De Eleemosyna.

SUMMARIUM.

268. Recensentur breviter multiplices actus charitatis.
269. Declaratur, quid sit actus misericordiæ.
270. Opera misericordiæ universim enarrantur quatuordecim.
271. Nomine eleemosynæ corporalis & propriè sumptæ intelligitur actus, quô aliena indigentia corporalis sublevatur.
272. Datur præceptum in ipsa natura fundatum, vi cujus habentes abundantiam bonorum, tenentur indigentibus dare eleemosynam.
273. Hanc tamen illi duntaxat dare possunt, quibus competit expeditum Dominium, & libera administratio bonorum.
274. Annotatur breviter triplex necessitas proximi, scilicet extrema, gravis, & communis.
275. Rursus alia dicuntur bona, quæ vel 1. ad naturam, vel 2. ad statum conservandum sunt necessaria, vel denique 3. superflua omnino.
276. Proximo in extrema necessitate constituto, nemo quidem tenetur dare eleemosynam de sibi necessariis ad vitam, bene tamen de necessariis ad statum duntaxat conservandum.

277. In

277. In gravi verò neceſſitate conſtituto danda eſt eleemoſyna de ſuperfluis, aut certè non multùm neceſſariis ad ſtatum.

278. Denique in communi neceſſitate conſtitutis tenetur ſuccurrere is, qui habet bona ſuperflua ſuo ſtatui.

279. Quocirca tamen dari poſſunt cauſæ rationabiliter excuſantes.

280. Satisfit cuidam inſtantiæ in contrarium.

281. Utrum extremè indigenti teneamur ſuccurrere gratis, an verò ſufficiat, eidem ſuccurri cum onere reſtitutionis.

282. Solvitur rurſùs quædam objectio contra hanc reſolutionem.

283. Reſolvitur Caſus I. de quadam fœmina, quæ, ut liberiùs poſſet indulgere genio ſuo; ficto ſub ſchemate paupertatis hinc inde collegit, vel potiùs expracticavit eleemoſynas.

284. Utrum talis perſona revera acquirat dominium eleemoſynæ taliter expracticatæ?

285. Et utrum Confeſſarius teneatur eam obligare ad reſtitutionem?

286. Reſolvitur Caſus II. de quodam libertino, qui amplum patrimonium ſuum non quidem in pauperes, ſed in commeſſationes diſſipavit.

287. Utrum huic jam gravi egeſtate preſſo alii amici vel conſanguinei teneantur ſuccurrere quodam ſubſidio eleemoſynario?

288. Reſolvitur Caſus III. cujusdam paupérculæ, mirùm conquerentis, vel potiùs murmurantis contra conſtitutionem nuper editam, vi cujus prohibitus fuit conquæſtus eleemoſynarius.

289. Quâ via tali perſonæ à Confeſſario fuerit occurrendum, vel quid eidem conſulendum?

290. An vel quando Catholici peccent non ſubminiſtrando congrua ſuſtentationis media converſis ad fidem Catholicam?

291. Quid Confeſſariis divitum, & ſimul nimis tenacium, vel potiùs avarorum obſervandum & agendum?

292. Di-

292. Divitibus, præsertim Ecclesiasticis vel maximè cavendum est, ne tempore caritatis aut publicæ necessitatis sua granaria recludant pauperibus intuitu augmentandi pretii.

293. Medici & Chirurgi nolentes pauperibus graviter decumbentibus operam suam gratìs locare, peccant contra charitatem.

294 Pharmacopolæ tamen, aliivè divites non tenentur quæque pretiosissima medicamenta gratìs exhibere vel procurare eo fine, ut pauper extremè decumbens curetur.

295. Vi magni mandati tenemur proximo nostro duntaxat succurere, in quantum moraliter loquendo possumus, & ipse ad evadendam miseriam indiget.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos casus practicos circa dandam, vel non dandam Eleemosynam.

Quæres primò, quot dentur actus vel etiam effectus charitatis?

℞. Actus seu etiam effectus charitatis præcipui numerantur sequentes, scilicet 1. Dilectio. 2. Beneficentia. 3. Gaudium. 4. Pax, & 5. Misericordia. Ita ex *communi DD.* Reiffenstuel *Theol. mor. tr.* 4. *dist.* 6. *n.* 26. Explico brevissimè singulos. 1. Nomine *Dilectionis* intelligitur actus voluntatis, quô proximo nostro (vel etiam Deo) volumus bonum: ex quo protinus 2. sequitur *Beneficentia*, id est, executio hujus bonæ 268

voluntatis, vi cujus proximo pro possibili facimus bene. 3. Nomine *Gaudii* non venit actus charitatis, sed potiùs quidam charitatis effectus, passio scilicet mentis, vi cujus in bono amato & jamjam possesso quodammodo quiescimus. Similiter *Pax* non est actus, sed potiùs effectus charitatis: supposito enim quòd Deum vel proximum sincerè diligamus, nostram voluntatem ejusdem voluntati facillimè accommodamus, ex qua voluntatum cohærentia naturaliter consequitur quædam animi tranquillitas seu pax, juxta illud *Psal.* 118. *Pax multa diligentibus legem tuam* &c. At

Quæres 2dò singulariter ad nostrum propositum, quid intelligatur nomine *misericordiæ ùt sic?*

269 ℟. Misericordia juxta S. Augustinum *lib.* 9. *de civit. Dei. c.* 5. est *alienæ miseriæ in corde nostro compassio, quâ, si possimus, subvenire compellimur.* Verùm quia misericordia etiam reperitur in Deo, nec non in Beatis, in quibus propriè nec passio, neque compassio, multò minùs tristitia naturaliter inde consequens locum habet; hinc non abs re misericordia ùt sic generaliùs sumpta describitur à P. Herincx *part.* 3. *tr.* 1. *disp.* 12. *n.* 4. quòd sit *affectus efficax subveniendæ miseriæ proximi;* per hanc enim movemur ad sublevandam alienam miseriam, quod fieri assolet per opera misericordiæ tum spiritualia,

lia, tum etiam corporalia, veluti proximè patebit. Ex his verò facilè colligetur, virtuti miſericordiæ duo opponi vitia, ſcilicet 1. nimiam cordis mollitiem ſeu nimiam indulgentiam: hæc eidem opponitur per exceſſum & 2. nimiam cordis duritiem & crudelitatem, quæ miſericordiæ opponitur per defectum.

Quæris 3tiò, quæ & quot ſint, opera miſericordiæ?

℟. Opera miſericordiæ ſunt ſeptem corporalia, & ſeptem ſpiritualia, ideóque univerſim rectè enumerantur quatuordecim, ita *omnes Catholici*, imò & pueri ex Catechiſmo reſpondere aſſolent. Corporalia ſunt 1. Eſurientes paſcere. 2. Sitientibus potum dare. 3. Nudos operire. 4. Captivos redimere. 5. Ægrotos viſitare. 6. Peregrinos hoſpitio ſuſcipere. 7. Mortuos ſepelire, quæ omnia nonnemo aptiſſimè comprehendit ſequenti verſu: *Viſito poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.* 270

Porrò opera miſericordiæ ſpiritualia ſunt 1. peccantes corrigere. 2. ignorantes docere. 3. dubitantibus rectè conſulere. 4. pro ſalute proximi orare. 5. conſolari mæſtos. 6. improborum injurias patienter ferre. 7. offenſam remittere: hæc opera comprehenduntur in ſequenti verſu jam pridem notiſſimo. *Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer, ora.* Ubi ſub ly conſule inſuper intelligitur *doce* igno-

rantes &c. Quia tamen Theologi communiter dimiſſis aliis actibus charitatis, utpote de quibus parum vel nihil difficultatis in praxi occurrere ſolet, examinare ſeu etiam fuſiùs diſcutere ſolent duos actus principales, ſcilicet dationem Eleemoſynæ & correctionem fraternam; hinc & nos majorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, in hac Conferentia de Eleemoſyna, in proxima autem de correctione fraterna agemus, poſtea etiam acturi de vitiis charitati oppoſitis.

Quæres proin 4tò, quid ſit Eleemoſyna?

271 ℞. Nomine Eleemoſynæ ſæpiſſimè quidem intelligi rem in Eleemoſynam diſtributam, utputa panem, pecuniam &c. &c. quibus mediantibus proximi indigentia ſublevari ſolet. Verùm ad noſtrum propoſitum ſumitur pro ipſo actu miſericordiæ ſeu charitatis, quô contendimus miſeriam alienam ſublevare; unde etiam rectè deſcribitur: quòd ſit *alienæ miſeriæ ſublevatio*, in quo ſenſu ſub ſe comprehendit omnia opera miſericordiæ, tam corporalia, quam ſpiritualia etiam. Communiùs tamen nomine eleemoſynæ intelligitur actus ſeu opus miſericordiæ corporalis, ſolétque deſcribi, quòd ſit *actus externus, quô aliena indigentia corporalis ſublevatur.* Ex quo facilè liquet dationem eleemoſynæ eſſe actum miſericordiæ, quatenus procedit ex motivo ſublevandi miſeriam proximi; ſimúlque eſſe actum charitatis, ſi

fiat

fiat ob amorem Dei vel proximi, tametsi haud ignorem hujusmodi elargitionem posse insuper imperari ab aliis virtutibus v. g. pœnitentiæ, si fiat in ordine ad satisfaciendum pro peccatis: qua ratione *Tobiæ* 4. legitur: *Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat.* Et rursus *Eccl.* 3. habetur: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis.*

Quæres 5tò, deturnè præceptum, dandi quandoque eleemosynam?

℞. Affirmativè. *Ita omnes Catholici*, Reiffenstuel *cit. dist.* 6. *n.* 35. Herincx *disp.* 12. *n.* 34. Matthæucci *in cautel. Confess. lib.* 2 *c.* 9. *n.* 2. ubi putat, hanc resolutionem esse de fide. Cujus ratio clarè constat ex S. Scriptura *Eccl.* 4. ubi dicitur *Eleemosynam pauperis ne defraudes:* & rursus *Luc.* 11. *verumtamen, quod superest, date eleemosynam.* Et ne quis putaret, elargitionem eleemosynæ esse sub consilio duntaxat, non autem sub præcepto, Christus Dominus *Matth.* 25. protestatur, se in die judicii ob denegatam sibi (in pauperibus scilicet) eleemosynam dicturum hujusmodi immisericordibus impiis: *Discedite à me maledicti in ignem æternum: esurivi enim, & non dedistis mihi manducare*, &c. atqui nullus damnabitur ob neglectum consilium tantùm, sed ob neglectum præceptum: ergo evidens est, eleemosynam cadere sub præceptum. 272

Quæres jam 6tò, quinam possint dare eleemosynam?

273 ℞. Omnes illi & soli possunt, quibus competit rei dominium, & libera administratio: Alii autem non possunt nisi de obtenta, vel certè rationabiliter præsumpta licentia Domini. Ita ex *Communi DD.* Herincx. *l. cit. n.* 23. Matthæucci *cit. n.* 22. *& seqq.* Ratio clara est: quia elargitio eleemosynæ est actus donationis, vi cujus dominium transfertur in donatarium: at, illi duntaxat possunt donando transferre dominium in donatarium, qui habent dominium expeditum in rem; unde & *l.* 7. *ff. de donat.* dicitur *quædam* rerum suarum *jactatio*; ergo illi duntaxat eleemosynam dare possunt &c. Ex quibus liquet, quòd uxor de bonis sibi cum marito communibus, filiusfamilias de bonis Parentum, servi & ancillæ de bonis dominorum suorum, Religiosi denique de bonis Monasteriorum suorum, in eleemosynam dare nequeant ultra id, ad quod se extendit licentia rationabiliter præsumpta, utì jam dictum fuit. Secus dicendum, si uxor habeat bona paraphernalia, vel alia sibi propria, vel si filius habeat bona castrensia &c. Nam de his, utpote suo dominio & liberæ dispositioni subjectis, possunt procul dubio donare pauperibus, & donando laudabilissimè nec minùs meritoriè faciunt.

Quæres 7timò, quibusnam pauperibus, & de quibus bonis aliquis teneatur dare eleemosynam?

Ante

Ante reſponſionem neceſſariò animadvertendum hìc venit triplex neceſſitas proximi, cui ſuccurrendum eſt; nam alia dicitur *extrema gravis* alia, & alia *communis*. Extrema dicitur illa, quando quis defectu ſubſidii neceſſarii periclitatur de vita, vel propterea deberet incurrere aliud graviſſimum damnum morti æquivalens ſaltem in morali hominum exiſtimatione, utì ſunt abſciſſio membri cujusdam principalis, carceris perpetui, infamiæ publicæ &c. Gravis neceſſitas appellatur, vi cujus imminet verè grave malum, utputa ſi homo deberet ſubire carcerem, vel notabilem jacturam bonorum, vel ſi deberet propterea deſerere ſuum ſtatum honeſtè acquiſitum, ſi homo nobilis deberet ſerviliter laborare; vel, quod minùs conveniens, mendicare &c. Denique in communi neceſſitate dicuntur verſari illi pauperes triviales, qui vel in plateis vel alibi coguntur emendicare ſubſidia, & alii pauperes (utì vocant) domeſtici, qui ob conditionem ſtatus erubeſcunt mendicare, reipſa tamen non niſi cum magna difficultate ſibi ſuíſque neceſſaria ad convenientem vitæ ſtatum procurare poſſunt, qui propterea ſubinde majori commiſeratione digni ſunt, quàm alii pauperes triviales, quibus neque ſanguinis, neque etiam ſtatus ſui conditio prohibet poſtulare eleemoſynam. Videantur dicta *de reſtit. Confer.* 10. *num.* 271. 274

Animadvertendum insuper est priùs 2dò, ex bonis corporalibus alia dici necessaria 1. ad vitam seu naturam, 2. alia necessaria ad statûs conservationem, denique 3. alia dicuntur superflua respectivè ad unum vel alterum statum. Ad naturam necessaria dicuntur, sinè quibus aliquis vel propriam, vel suorum vitam sustentare non posset: quæ verò requiruntur non ad ipsam vitam, sed ad conditionem sui statûs v. g. nobilis &c. conservandam, appellantur necessaria ad conditionem statûs.

275 Denique illa bona, quæ nec ad vitam propriam vel suorum, neque ad conditionem status sunt necessaria, eò quòd sinè illis conservari possit tam vitæ, quàm etiam condecens statûs & familiæ conditio, meritò reputantur superflua seu superabundantia. Quocircà tamen bene notari debet, quòd illa dicantur superflua statui, sinè quibus *status præsens* convenienter potest conservari, veluti Doctor Angelicus 2. 2. *q.* 32. *artic.* 5. *ad* 3. sapientissimè tradit, inquiens, *superflua esse*, *quæ* secundùm statum præsentem *non sunt sibi necessaria, prout probabiliter æstimari potest: nec oportet, quòd consideret ad omnes casus, qui possent contingere in futurum; hoc enim esset de crastino cogitare; quod Dominus prohibet, Matth.* 6. *sed debet dijudicari superfluum & necessarium secundùm ea, quæ probabiliter,*

& ùt pluribus occurrunt. Ex quo cernere licet, quàm justè ab Innocentio XI. damnata fuerit sequens propositio, inter alias *num. duodecima : vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui ; & ait vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.* Videatur Cardenas *in Crisi Theolog. dissert.* 9. *c.* 1. *&* 2.

℟. jam ad propositam quæstionem 1. Proximo quantumvis in extrema necessitate constituto nemo quidem tenetur dare eleemosynam de bonis temporalibus sibimet ad propriam, vel suæ familiæ, Uxoris scilicet ad prolium &c. vitam conservandam necessariis ; bene tamen 2. de necessariis ad solum statum conservandum. Ita *cum communi Doctorum* docet Castropalao *part.* 1. *tract.* 6. *disp.* 2. *punct.* 2. *n.* 5. & Matthæucci *l. cit. c.* 9. *n.* 6. Ratio prioris est hæc : quia propria vita secundùm rectam rationem præferri debet vitæ alienæ ; etenim & ordo charitatis postulat, ut quisque seipsum magìs diligat, quàm proximum, ideóque etiam sibi potiùs ac suis, quorum cura sibi incumbit, prospiciat, quàm alienis : excipiunt tamen circa hoc Doctores casum , quando proximus esset persona publica, ex cujus interitu bonum publicum pateretur ; quia namque privata postponenda est utilitati, & bono communi juxta rectam rationem. Verùm 276

hic casus utpote rarissimus parum negotii dabit Confessario in praxi.

Ratio posterioris pariter colligi debet ex ordine charitatis, qui nos obligat, ut vitam proximi præferamus propriæ dignitati vel etiam statui, ideóque ex iis saltem, quæ superflua sunt proprio statui, succurramus, ad vitam proximi quomodocunque conservandam.

277 ℟. 2dò ad idem quæsitum. Proximo in necessitate verè gravi constituto tenemur succurrere non tantùm de superfluis, verùm insuper de utilibus, & non valde necessariis ad statum & decentiam personæ nostræ. Ita rursus Castropalao *cit. pu.* 2. *n.* 13. Babenstuber *tract.* 5. *disp.* 1. *art. n.* 13. Henno, & alii. Ratio hujus desumitur ex illo 1. *Joan.* 3. *filioli mei, non diligamus verbô neque linguâ* (tantùm scilicet) *sed opere & veritate:* At, qui pauperi in verè gravi necessitate constituto non succurrit de iis, quæ sibi superflua sunt, vel certè non necessaria ad conservationem sui statûs, non diligit proximum suum opere & veritate. Hinc doctor Gentium 1. *Timoth.* 6. *scribit* : *Divitibus hujus sæculi præcipe - - facilè tribuere* , scilicet necessitate præsertim gravi laborantibus.

278 ℟. jam 3tiò. Pauperibus in communi duntaxat necessitate constitutis tenetur succurrere, quisquis habet bona nedum naturæ, sed etiam statui suo superflua. Ità *communissimè*

nissimè DD. post S. Thom. 2. 2. *q.* 32. *artic.* 5. Ratio hujus satìs evidens desumitur ex illo. 1. *Joan.* 3. *cap. qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Profectò videtur quædam inordinatio gravis, ità esse addictum opibus hujus sæculi, ut stante etiam abundantia illarum renuat quis proximo suo ad immaginem Dei creato succurrere, tametsi absque ullo detrimento posset. *Dives igitur* (sunt verba R. P. Babenstuber *tr.* 5. *disp.* 1. *art.* 5. *n.* 19.) *qui propositum habet nunquam subveniendi pauperibus, communem necessitatem patientibus, ideóque universim mendicos eleemosynam petentes repellit, in malo statu esse, meritò censetur:* licèt fatendum sit, quòd nemo teneatur omnibus dare, neque huic vel illi (in communi tantùm necessitate constituto, ùt supponitur) dare; sed tenetur distribuere secundùm quod sibi visum fuerit opportunum, inquit S. Thomas *quodl.* 8. *art.* 12.

Quocirca tamen bene advertendum est, 279
posse procul dubio sæpe sæpiùs intervenire causas rationabiles, hìc & nunc excusantes ab omni, vel certè à gravi peccato illos, qui renuunt dare, vel non eleemosynam; nam in primis ab omni culpa eximendus est, qui huic vel illi pauperi non succurrit, eò quòd ignoret illius indigentiam. Nec non 2. ille

ille qui rationabili motivo ductus huic vel illi pauperi triviali nihil dat, vel quia scit, dari alios magis egentes, vel quia nimis importunè, vel etiam loco aut tempore minùs opportuno postulavit. Vel 3tiò quia scit, dari alios, qui hujus vel illius necessitati succurrere velint, vel omnino debeant.

At contra hoc inquies: si talis præsumptio excuset à gravi peccato, planè cogimur fateri, quòd nemo prorsus teneatur dare eleemosynam pauperibus, communi duntaxat necessitate laborantibus; nam quivis poterit prudenter præsumere dari adhuc alios, qui aut velint, aut etiam debeant succurrere indigentiæ hujus vel illius.

280 ℞. Negando illatum; nam si nulla esset obligatio dandi eleemosynam, procul dubio paucissimi darent: at, hôc ipso non posset quivis prudenter supponere, dari alios, qui velint aut debeant pauperibus succurrere, ùt de se liquet: ergo ex hoc argumento potiùs inferendum videtur, quòd divites & mediis abundantes teneantur succurrere pauperibus congruâ eleemosyna.

Quæres denique 8tavò, utrum vi hujus præcepti (de danda scilicet eleemosyna) teneamur proximo indigenti succurrere gratìs, an verò sufficiat, quòd eidem succurratur cum onere, scilicet denuo refundendi id, quod datum fuit?

281 ℞. Cum distinctione. Vel enim supponitur

nitur is, qui hìc & nunc in extrema necessitate versatur, esse talis, qui saltem alibi habet bona propria sive in re, sive etiam in certa spe, utputa infallibiliter obtinenda ex hæreditate, aut ex proprio labore? Vel verò supponitur esse talis, qui neque hìc, neque alibi, nec in re, neque in spe habet bona propria, ex quibus compensare valeat id, quod fuit datum? si priùs: dicendum, quòd tali nemo teneatur gratis, id est, sinè onere recompensandi succurrere benè verò si supponatur hoc posterius. Ità cum *communiori DD.* tenet Castropalaò *tr.* 6. *disp.* 2. *pu.* 4. *n.* 2. & 5. Ratio prioris est: quia in ejusmodi casu proximus revera nequit dici absolutè constitutus in extrema necessitate: neque enim reipsa extremè pauper dici potest, qui alibi habet bona vendibilia, aut oppignorabilia: quin imò vel sola spes aquirendi tantò pluris æstimatur, quantò major est aut certior: ergo talibus nemo tenetur gratìs omnino succurrere, sed satisfacit charitati mutuando interim cum onere denuo refundendi. Ratio autem posterioris peti debet ex dictis *n.* 273. quia scilicet nomine eleemosynæ intelligitur gratuita & liberalis donatio facta aut facienda in ordine ad sublevandam indigentiam pauperis: at, qui nec in re, neque in spe quidquam habet, simúlque hìc & nunc extremè indiget, procul dubio opus habet eleemosynâ: ergo huic gratìs & sinè

onere

onere ſuccurrendum erit. Et certè, ſi neque in hoc caſu quispiam teneretur gratìs ſuccurrere indigenti, prorſus è medio tolleretur obligatio dandi eleemoſynam; quod tamen à Theologo Chriſtiano, ne dicam Catholico, minimè admittendum eſt. Videatur Laymann *l.* 2. *tr.* 3. *c.* 6. *n.* 6. vel Filliuccius *tr.* 28. *c.* 3. *n.* 80.

Dices contra hoc. Præceptum Eleemoſynæ ſolùm obligat ad ſublevandam indigentiam proximi: atqui hæc ſublevatur etiam tunc, quando pauperi ſuccurritur cum onere denuo recompenſandi id, quod præſtitum fuit tempore neceſſitatis: ergo &c.

282 ℞. *Negando Majorem abſolutè*, vel gratìs diſtinguendo, præceptum eleemoſynæ ſolùm obligat ad ſublevandam indigentiam proximi, & quidem gratuitô, *concedo*. Non gratuitô, *ſubdiſt.* quando indigens habet alibi bona in re, vel certè in probabiliſſima ſpe, *concedo*; tunc enim præceptum eleemoſynæ non obligat ſimpliciter: quando indigens nulla prorſus habet bona, neque in re, neque in ſpe, *neg. Major. cùm conſeq.*

§. II.

Proponuntur & breviter reſolvuntur Caſus practici circa Eleemoſynam pauperibus elargiendam.

CASUS PRIMUS.

Titia fœmina non minùs aſtuta, quàm malitioſa,

tiosa, quò faciliùs genio suo posset indulgere, hinc inde apud Nobiles præsertim, quibus hactenus fuit incognita, pauperrimam se dictitabat, quos, ut faciliùs ad misericordiam inflecteret, finxit, se uterum gestare, & partui jam proximam: quin & nuper insigniter quendam Confessarium decepit, dum sub specioso schemate, quòd hujus extremæ necessitatis causam nulli præterquam Confessario aperire possit, eundem eò adduxit, ut à quodam Patrono notabilem eleemosynam sibi impetraret; hanc verò (more solito) magna ex parte, licèt nondum ex integro consumpsisse, vel potiùs dilapidâsse fatetur. Quæritur jam 1. an, vel quomodo Titia peccaverit? 2. An revera obtinuerit dominium eleemosynarum hinc inde tam subdolè expracticatarum?

℟. ad primum. Titia graviter peccavit. 283
Ità ex *communi DD.* Matthæucci *lib. 2. cautel. Confessar. cap. 9. n. 31.* Ratio est: quia cum gravi dolo & deceptione petiìt & accepit rem alienam Domino rationabiliter invito, qui, si cognovisset fictionem, probabiliter nunquam dedisset huic personæ eleemosynam. Nec refert, quòd fortassis à pluribus non obtinuerit quantitatem notabilem; quia saltem habuit animum malitiosè obtinendi, scilicet sub ficto paupertatis extremæ titulo.

Insuper eo ipsô aliis pauperibus haud exiguam intulit injuriam; partim quia hæc eleemo-

eleemoſyna alteri pauperi fortaſſis fuiſſet data; partim etiam ex eo, quòd ſi Dominus reſciverit, ſe fuiſſe ab hac fictitia paupere inſigniter deceptum, deinceps procul dubio non ampliùs erit tam liberalis, quô fiet, ut alii verè indigentes deſtituantur ſubſidiô charitativo. Accedit inſuper, quòd Titia in ordine ad palliandam ſuam nequitiam abuſa fuerit Sacramento pœnitentiæ: nec dubium, quin ſi in ipſo actu Confeſſionis decepit Confeſſarium, in materia tam notabili mentiendo, ſacrilegè fuerit abſoluta: velut indiſpoſita & merùm ficta pœnitens. Secus quoad hoc ultimum dicendum foret, ſi ſupponatur extra Confeſſionale impoſuiſſe Confeſſario.

284 ℞. Jam ad 2dum quæſitum hujus Caſus, Doctores minimè convenire quoad hoc; Leſſius namque *lib.* 2. *de juſt.* *c.* 18. *dubit.* 17. *n.* 132. Coninck, Soto & alii plures abſolutè affirmant, pauperem fictitium acquirere dominium eleemoſynæ, eò quòd piè præſumendum, quòd Dominus eam principaliter voluerit elargiri ob amorem Dei & proximi, & ſecundariò duntaxat ac minùs principaliter ad ſublevandam indigentiam hujus vel illius pauperis; eſto proin hoc ſecundum motivum, vel potiùs finis ſecundarius ſupponatur fallere, quia tamen adhuc ſubſiſtit primarius, hinc valida cenſeri debet donatio &c. &c. quemadmodum matrimonium valet,

let, ſi habes animum ducendi hanc, quam putas divitem, eſto talis non ſit.

Econtra verò communior Sententia, cui ſubſcribunt Scotus 4. *diſt.* 15. *q.* 2. *art.* 3. Herincx *de charit. diſp.* 12. *n.* 32. Henno *de virtut. diſp.* 6. *q.* 12. *art.* 1. *concluſ.* 6. *circa finem.* Caſtropalao *tr.* 6. *diſp.* 2. *pu.* 14. *n.* 5. Babenſtuber *ubi ſuprà n.* 26. Navarrus & alii abſolutè negant, à paupere fictitio acquiri dominum; quia inquiunt, eleemoſyna ex ſua natura importat donationem liberalem, quæ pro motivo eſſentiali reſpicit ſublevationem pauperis: ergo ſi is, cui datur non ſit verus, ſed fictitius pauper duntaxat, ceſſat ex parte dantis voluntas donandi, & hoc ipsô voluntas transferendi dominium. Ego cum P. Vega exiſtimo, utramque ſententiam mox relatam eſſe verè probabilem, prout rationes utriusque perpendenti facilè conſtabit, nî fallor.

Ergonè, inquies, Titia à Confeſſario obliganda eſt, ut eleemoſynas hinc inde fraudulenter obtentas reſtituat?

℞. Si certò conſtaret, quòd Dominus 285
noluerit dare eleemoſynam, niſi verè pauperi, vel ſub tacita ſaltem conditione paupertatis realis, procul dubio Titia à Confeſſario foret obliganda ad reſtituendam pecuniam acceptam vel ipſi Domino immediatè, vel ſaltem aliis verè pauperibus, idque ob rationem mox datam pro ſententia Scoti & aliorum ſe-

quacium. Nihilominus cùm inprimis certò non constet, quòd dans hujusmodi subsidium nolit transferre ejus dominium nisi in verè pauperem, aliunde verò Confessarius hanc obligationem vix, aut ne vix quidem persuaderet, ità, ut meritò timendum, ne talis persuasio potiùs vergat in laqueum animæ; hinc censeo, eum omnino prudenter facturum, si interdicta deinceps hac malitiosa praxi, cæteroquin obligationem restitutionis omnino dissimulet, præsertim respectu illorum, à quibus modicum accepit; quia de talibus faciliùs præsumere licet, quòd non desiderent tam modicum sibi refundi. At verò si quantitas eleemosynæ sit valde magna, vel si sit per modum gratialis continuanda v. g. annuatim, vel de mense in mensem &c. omnimodis obligandam existimarem Titiam, ut sin minùs per se ipsam saltem per alium virum prudentem satagat explorare mentem Patroni dantis, an scilicet is esset contentus, si sciret, se quandam eleemosynam notabilem distribuisse, vel deinceps etiam distributurum ficto duntaxat pauperi, an verò potiùs exigeret eandem sibi restitui, aut certè deinceps non ampliùs daret: quô facto haud quaquam erit difficile Titiæ dare resolutionem congruam. Videatur Lessius *loc. prox. cit.* Vel Coninck *disp.* 27. *dub.* 6. Castropalao *tr.* 6. *disp.* 2. *pu.* 14. *n.* 4.

CASUS

CASUS SECUNDUS.

Sempronius amplam hæreditatem à Parentibus sibi relictam intra respectivè exiguum temporis Spatium, non quidem in pauperes (quibus ne obulum quidem vel nummum unquam dederat) sed in luxum, commessationes & alia familiæ suæ probra expendendo, vel potiùs dilapidando consumpsit: modò miserrima egestate pressus, & nedum ab illis, quibus paulò antè benefecerat, verùm etiam ab amicis seu consanguineis, quos hoc vivendi genere haud modicum afflixerat, derelictum se sentiens, velut alter filius prodigus dissipata jam substantiæ portione hinc inde stipem postulat, sed qui succurrere velit, nemo est; enim verò ab extraneis jubetur implorare amicorum seu etiam consanguineorum suorum opem; hi verè eundem repellunt, causantes, esse perditum quidquid impenditur Sempronio, quippe qui solet abuti amicorum suorum beneficentia ad prostitutionem suæ familiæ. Dubitatur jam primò, num Sempronius censendus sit graviter deliquisse ex eo, quòd de sua substantia, ampla scilicet hæreditate, nullam prorsus fecerit eleemosynam? 2. Utrum Consanguinei teneantur eidem succurrere subsidiô charitativo?

℞. Ad primum practicè loquendo videtur Sempronius non esse condemnandus gravis peccati (nisi fortassis cuipiam in extrema 286

vel certè gravi neceſſitate conſtituto etiam rogatus negâſſet ſubſidium charitativum eo tempore, quo adhuc mediîs abundavit) Ratio hujus reſolutionis eſt: quia tametſi mediîs abundantes teneantur per ſe loquendo ſub gravi obligatione pauperibus in communi neceſſitate conſtitutis ſtipem dare; nihilominus plusquam certum eſt, quòd hujusmodi homines aſſueti genio ſuo indulgere, & commeſſationibus ſua bona dilapidare, hanc obligationem gravem vel non apprehendant, vel certè etiam eâ non apprehenſa pauperibus hinc inde tribuant, dum nimia prodigalitate bona ſua diſſipantes nullam quaſi metam ſuæ liberalitati ponunt, quosque tandem mediîs deficientibus, volentes nolentes eò adiguntur.

287 ℞. Jam ad 2dum quæſitum. Conſanguinei vel alii propinqui tenentur quidem Sempronium liberare ab extrema neceſſitate eidem ſuppeditando media ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria, niſi is aliunde ſibimet ſufficiat ad procurandam ſuſtentationem congruam: quia ſecundùm dicta *n.* 276. proximo in extrema neceſſitate conſtituto quivis abundans mediis (quid ni à fortiori conſanguineus? &c.) tenetur ſuccurrere. Nihilominus cùm Sempronius ſupponitur nedum ſua bona cum dedecore & proſtitutione familiæ ſuæ dilapidâſſe, & fortaſſis adhuc plura contraxiſſe debita, quibus ſolvendis non ampliùs

pliùs par eſt, judico, quòd ab iſtis oneribus non teneantur eundem eximere, eſto etiam propterea fuiſſet incarceratus; ſupponitur enim voluntariè ſeſe conjeciſſe in talem neceſſitatem, & quidem cum dedecore ſuæ familiæ; tum etiam quia conſanguinei ſinè permagna difficultate non poterunt eum liberare &c. Et quis, amabo! prudenter obligabit conſanguineum, imò & Parentem, ut filium, quem longa conſuetudine expertus fuit omnia dilapidare & abligurire, etiam cum detrimento & proſtitutione ſuæ familiæ, quis inquam talem obligabit, ut eundem poſt dilapidatam ſubſtantiam ſibi competentem, & poſt contracta fortaſſis plura debita, redimat à vexa creditorum vel à carcere?

CASUS TERTIUS.

Caja paupercula multùm conqueritur, quòd jamjam extrema paupertate & indigentia prematur; partim quia Marito ſuo non permittitur, ut ſuum opificium liberè exerceat; partim etiam, quia ſtante moderna ordinatione non ampliùs fas eſt mendicare: & licèt de communi pauperum caſſa ſingulis ſeptimanis recipiat aliquot crucigeros, hanc tamen eleemoſynam ait nequaquam ſufficere ad procurandum victum, ſibi, quinque prolibus, & Marito neceſſarium, multò minùs ad ſolvendum cenſum pro habitatione, ad ligna, luminaria, & alia hujusmodi procuranda: his de cauſis nedum conqueri-

queritur, sed potiùs murmurat mirum in modum contra illam constitutionem, vi cujus prohibitus fuit conquestus eleemosynarius. Quæritur jam 1. an Caja quærelæ sint justæ? 2. quid eidem à Confessario fuerit consulendum?

288 ℟. Ad primum quæsitum, Cajam non justè, sed malè fuisse conquestam, & pejus adhuc murmurâsse contra illam constitutionem, vel potiùs contra illius auctores. Ratio est: quia dicta constitutio sapienter omnino fuit facta, tum ad tollendam hominum inertium ignaviam & desidiam, tum etiam ad stimulandam eorum solertiam: experientia enim docuit, quamplures illa facultate libera mendicandi fuisse abusos ad ignaviam, otium, imò & alia graviora vitia, qui, tametsi potuissent laborando sibi procurare necessaria, maluerunt tamen mendicando id præstare, quatenus possent liberiùs indulgere otio. Quare cùm hujusmodi fæx Reipublicæ sit summopere nociva, & ex libera facultate mendicandi passim omnibus, etiam vagabundis plerumque vitiis deditis, concessa, teste experientia nata sint sequi plurima incommoda & damna Reipublicæ, meritò fuit introducta memorata constitutio, vi cujus ex communi pauperum cassa jubetur subveniri verè indigentibus. Videatur de hoc Herincx *cit. disp.* 12. *n.* 30. & 31.

289 ℟. Jam ad 2dum quæsitum. Caja à Confessario jubeatur quærere primum Regnum Dei

Dei & juſtitiam ejus, ſcilicet obſervando mandata, Deum ſuper omnia amando, præ oculis habendo, & rogando &c. unà cum ſuis prolibus, & firmiſſime ſperando in divinam providentiam, quæ juxta infallibile promiſſum Chriſti Domini *Matth. 6. v. 33. eis adjiciet omnia neceſſaria.* 2. Edoceatur, illam conſtitutionem, quantumvis odioſa videatur pauperibus, non fuiſſe factam ſinè verè gravibus & ponderantibus motivis mox allegatis, ideóque jubeatur nedum omnem malevolentiam deponere, ſed deinceps etiam cavere ab omni detractione & dicteriis &c. 3. Eidem bene inculcetur, neque Principem, neque Magiſtratum aut Rempublicam teneri ad ſimpliciter, & quidem gratis omnino, ſuſtentandas integras familias; neque enim hoc foret poſſibile: ſed ſolùm ad ſuccurrendum indigentibus pro poſſibili: principalem verò curam providendi de neceſſariis tum ſibi, tum uxori etiam & prolibus, tam jure naturali, quàm etiam civili incumbere Patrifamilias, qui, ſi non permittatur liberè ſuum opificium exercere (prout ſanè juſtiſſimè prohiberi poteſt multis, præſertim extraneis) conari debet alio labore conveniente ſibi ſuiſque lucrari panem, & interim ſuam inopiam tantò libentiùs ferre, quantò liberiùs prævіſa hac indigentia & impoſſibilitate ſe, uxorem ac proles naſcituras alendi, in talem neceſſitatem ſeſe conjecit, dum matrimonium iniît.

At verò, inquies adhuc: quanta hæc eſt miſeria, vel potiùs immiſericordia, quòd pauperes extranei præſertim, qui ob amorem fidei ſeu veritatis Catholicæ, Patria, Parentibus, quin & melioris fortunæ ſpe contemptis, aut certè poſtpoſitis ad civitatem Catholicam confugiunt, fidem Catholicam hæreſi abjuratâ profitentur, & ferventiſſimè Deo ſervire noſcuntur, nihilominus non ſolùm congruam ſuſtentationem obtinere nequeunt, ſed potiùs hac civitate relicta aliò, vel omnino in patriam redire jubentur, utique non ſinè evidenti periculo denuò reincidendi in antiquam hæreſin?

290 ℟. Ex ſuppoſito, quòd talis homo revera amore veritatis duntaxat profeſſus fuerit Catholicam fidem, & in hac Deo ferventer ſervire noſcatur, malè procul dubio facturum, quisquis eundem compulerit ad deſerendam civitatem vel locum Catholicum, & ad redeundum in patriam; quia cùm talis homo nedum jure naturali, ſed & divino teneatur manutenere veritatem ſemel agnitam, nec non de ſibi ad vitæ corporalis ſuſtentationem neceſſariis providere, profectò nedum contra charitatem proximo debitam, ſed etiam contra juſtitiam peccare convincitur, quisquis hujusmodi pauperculo vitæ ſubſidia nedum è communi pauperum caſſa negat, ſed inſuper prohibet, ne mendicando charitativum ſubſidium hinc inde quærat, vel quod adhuc

adhuc pejus eſt, eundem compellit ad redeundum in Patriam acatholicam, non ſinè evidenti periculo ſalutis æternæ. Rationem hujus liquidò colligere fas eſt ex hactenus dictis: quia conſtituto in extremo vel certè graviſſimo periculo nedum tenemur virtute charitatis pro viribus ſuccurrere, ſed inſuper virtute juſtitiæ obſtringimur eundem non impedire, quò minùs mediîs licitis ſibi comparet neceſſaria ad ſalutem animæ vel etiam corporis.

At verò, quòd ſubinde cum ſimilibus ſolitô rigidiùs procedatur, fortaſſis in cauſa eſt: quia pauci reperiuntur, qui præcisè amore veritatis ſeu fidei Catholicæ ducti hanc profitentur: plurimi èconträ deprehenduntur, qui ob alia motiva profana, utputa ob ſuſtentationem, ampliorem promotionem & ſimilia potiùs ſimulant, ſe velle accedere Eccleſiæ, reipſa autem ſemper manent Catholici tepidi, imò nullius prorſus valoris, utpote otio, aliíſque vitiis dediti, exiſtimantes ſibi deberi commodam ſuſtentationem apud Catholicos vel ideò duntaxat, quòd fidem Catholicam fuerint ſaltem pro foro externo amplexi; unde etiam hac negatâ non rarô audiuntur nedum conqueri, ſed potiùs minitari, quòd velint denuo velut canes reverti ad vomitum, ſeu amplecti hæreſin ſemel abjuratam, minimè advertentes, quòd ex tali relapſu ſibi potiùs, quàm Eccle-

ſiæ aut veræ fidei noceant. Sapienter proin omnino fit, dum in talium vitam ac mores exactiùs indagatur, quatenus veris fidei ac veritatis Zelatoribus opportunô charitatis ſubſidio ſubveniatur, aliis verò hypocritis id, quod minimè debitum, ſubtrahatur. Videantur de hoc Bonacina *diſp.* 3. *de char. q.* 4. *pu.* 6. *n.* 19. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 1. *art.* 5. *n.* 23. vel Herincx *part.* 3. *tract.* 1. *diſp.* 12. *num.* 30.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

291 Colliges ex hactenùs dictis primò, à Confeſſario modeſtè adhortandos, vel, ubi opus fuerit graviùs objurgandos eſſe illos divites, qui mediîs & pecuniis abundantes pretioſa quæque recludunt in ſuis ciſtis, pauperibus verò charitativa vitæ ſubſidia negant, prout multorum perverſa praxis, vel potiùs avaritia fert. Ratio hujus deſumitur ex illo Apoſtoli 1. *Timoth.* 6. ubi ait: *divitibus hujus ſæculi præcipe* (NB. non dicit conſule) - - *facilè tribuere:* ergo ſi huic obligationi nolint ſatisfacere, Confeſſario debent modô congruo ejusdem admoneri vel omnino redargui. Hinc noſter Henno *tr. de virtut. diſp.* 6. *q.* 12. *concluſ.* 3. *Reſolut.* 2. non abs re ait: Confeſſarios, qui hujusmodi hominum Confeſſiones excipiunt, ſe ſuósque pœniten-

nitentes perdere, nisi seriò de illorum obligatione ipsos moneant.

Colliges 2dò, quàm Deo & naturæ humanæ sint exosi divites illi, præsertim Ecclesiastici, qui tempore publicæ necessitatis granaria frumentis redundantia reclusa tenent sub spe majoris pretii aut lucri; quibus *Proverb.* 11. haud immeritò dicitur: *qui abscondit frumenta, maledicetur in populis; Benedictio autem super caput vendentium.* Ità Castropalao *tr. 6. disp. 2. pu. 5.* Kresslinger *in addit. post. n. 42. ad tr. 4. dist. 6. theol. mor. R. P. Reiffenstuel.* Henno *loc. cit. Resol. 3.* qui mox *Resolut. 6.* ulteriùs subdit *læthalis culpæ reos esse illos, quibus ob vestium pompam, epulas frequentiores & splendidiores, ædium magnificentiam, ludos immoderatos, curiositatis lenocinia, & equorum multitudinem, nihil superest dandum pauperibus; quia reverà substantiam pauperum devorant:* nam juxta D. Thomam 2. 2. *q.* 66. *art.* 7. *Res, quas aliqui superabundanter habent, ex naturali jure debentur pauperum* (NB. non canum aut equorum superfluorum) *sustentationi*, & rursus *q.* 78. *art.* 1. *ad* 4. ait idem Doctor Angelicus: *Dominus non solùm decimam partem, sed omnia superflua jubet exhiberi pauperibus.* 292

Colliges 3tiò, Medicos & Chyrurgos, qui pauperibus graviter decumbentibus, eò quòd solvendo non sint, operam suam negant 293

sinè graviori & justâ causâ, graviter peccare: idipsum tenendum est de Medico spirituali, præsertim ex justitia obligato, uti sunt DD. Parochi & Pastores animarum; nec non de Advocato, qui renuit gratuitò suscipere patrocinium pauperis, non habentis alium, à quo in judicio defendatur, dum miser versatur in gravi periculo, v. g. ne injustè damnetur capitis vel ad triremes vel ad carcerem perpetuum &c. Ratio colligitur à simili; sicut enim is, qui negat subsidium ex bonis sibi superfluis proximo graviter indigenti, eum non diligit opere & veritate, ita nec ille, qui denegat alia auxilia citra suum detrimentum, præstabilia. Aliud dicendum foret, inquit Sylvester *Verb. Advocatus n.* 11. Si Advocatus ipse (idem hic de Medico & Chyrurgo) esset tam pauper, ut gratis patrocinari non possit. Videatur Laymann *lib.* 2. *tr.* 3. *c.* 6. *n.* 5. vel Bonacina *de charit. q.* 4. *pu.* 6. *n.* 9.

Ad quid, si pauper lethaliter decumbat, simùlque moraliter certò prævideatur, fore, ut pristinæ sanitati restituatur, casu quo eidem pharmaca pretiosissima applicarentur: ècontra verò fore, ut moriatur, si eidem applicentur minùs pretiosa & minùs efficacia, tenebiturnè Pharmacopola præsertim dives, vel alii bene habentes cum magnis etiam sumptibus similia gratis administrare vel procurare?

294 ℞. Cum Castropalao *tr.* 6. *disp.* 2. *pu.* 2. *n.* 8.

n. 8. Laymanno *cit. n.* 4. Sporer *tr.* 3. *in decalog. c.* 6. *n.* 51. Negativè. Ratio eſt. quia ipſusmet infirmus quantumvis potens & mediis abundans, vi charitatis ſibimet debitæ non teneretur magnam ſummam expendere in ejusmodi media extraordinaria, ſed ſatisfacit huic præcepto utendo mediîs ordinariis: ergo multò minus tenetur alius quantumcunque dives eidem gratìs ſubminiſtrare medicamenta tam pretioſa & hoc ipſo extraordinaria. Ob eandem rationem nemo tenetur pro ſalvanda vita proximi, quam inimicus injuſtè, vel à fortiori Judex juſtè adimere tentat, expendere valde notabilem ſummam v. g. centum aut plures aureos; ſecus enim facilè contingere poſſet, ut paſſim inimicus ſuum adverſarium conaretur redigere ad eas anguſtias, in quibus alter bene habens cogeretur pro eodem magnam expendere ſummam. Excipit tamen Sporer; niſi perſona in tali neceſſitate conſtituta ſit conjunctiſſima, ùt filius Patri aut Matri; quia talem etiam aliquot millibus exiſtimat redimendum, ſi ſtatui vel ſunt ſuperflui, vel non admodum neceſſarii. Verùm hic caſus erit rariſſimus; nec dubium, quin etiam in hoc omnibus bene perpenſis dari poſſit cauſa excuſans v. g. Parentem, quo minùs filium degenerem liberet.

Colliges, denique 4tò, vi magni mandati de diligendo ſcilicet proximo nos duntaxat 295

taxat adſtringi ad ſuccurrendum in quantum moraliter, id eſt, ſinè permagna difficultate poſſumus, & proximus indiget: tum quia charitas utpote benigna, non obligat ad moraliter impoſſibile; tum etiam quia non obligat, niſi proximus ſupponatur conſtitutus in aliqua neceſſitate: ergo ubi vel deficit neceſſitas, vel occurrit moralis impoſſibilitas, ceſſat obligare charitas. Ex quo facilè liquet, quòd ſi proximus eget duntaxat uſu rei v. g. uſu equi vel navis vel etiam veſtis &c. ad evadendum periculum ex injuſta perſecutione ſibi imminens, non tenearis eidem dare dominium equi aut veſtis &c. ſed ſatisfacias dando ſolum uſum. Videatur Laymann *cit. n.* 6. Caſtropalao *ubi ſupra punct.* 4. *n.* 1. vel Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 1. *art.* 5. *n.* 18.

CONFERENTIA DECIMA.

De Correctione Fraterna.

SUMMARIUM.

296. Nomine Correctionis Fraternæ intelligitur monitio charitativa ad emendationem proximi.
297. Quæ non tantùm lege naturali, ſed & divina poſitiva debetur proximo delinquenti vel erranti &c.
298. Suppoſitis tamen nonnullis circumſtantiis;

299. Un-

299. Unde hoc præceptum omnes quidem obligat, sed non omnes æqualiter.

300. In modo corrigendi per se loquendo observandus est ordo à Christo Domino præscriptus;

301. Nisi ex certis circumstantiis prudentia aliud dictet.

302. Superiores Religiosi justè possunt præcipere, ut Frater Fratrem, socius socium delinquentem immediatè denunciet sibi, Superioribus scilicet, quando delictum tale est, ut inde publica infamia vel damnum possit redundare in totam Religionem.

303. Non item quando delictum nemini, præterquam ipsimet delinquenti nocivum est, simúlque sperari potest fructus ex correctione Fraterna; Excipe rursus:

304. Nisi talis Religiosus supponatur sponte renunciâsse juri in suam famam &c.

305. Quidnam Superiori agendum, casu quo is intelligit, delictum aliquod prætermissa correctione Fraterna sibi immediatè fuisse delatum?

306. Resolvitur Casus I. cujusdam famulæ, referentis suspectum lascivum commercium filiæfamilias cum suo proco;

307. Quæ à Confessario eò adigenda fuit, ut pro possibili illud impediret.

308. Secus dicendum, si moraliter loquendo id non potuisset.

309. Resolvitur Casus II. cujusdam Mariti, gravati uxore ac famulo vitiis admodum deditis.

310. Utrum vel quomodo ancilla teneatur corrigere Dominam, vel etiam famulum vitiis deditum?

311. Quid si Maritus vel alius Superior supponatur eidem vitio subjectus cum uxore aut subdito?

312. Quænam cautelæ observandæ sint præsertim Religioso, cogitanti alium denunciare suo Superiori?

313. Resolvitur Casus III. cujusdam Religiosi dubitantis, an teneatur suum Confratrem immediatè denuntiare suo Superiori.

314. Et quid, si hoc statutis particularibus vel generalibus ejusdem Religionis præcipiatur.
315. Hoc præceptum de Correctione fraterna utpote affirmativum duntaxat, non obligat pro semper, ideóque nonnunquam prudenter potest, imò debet differri correctio.
316. Nihilominus per se loquendo tantò obligat strictius, quantò delictum est majus vel perniciosius etiam soli delinquenti.
317. Religiosis sæpiùs incumbit, quàm sæcularibus obligatio corrigendi proximum etiam venialiter tantùm delinquentem.
318. Idque à fortiori intelligendum est de Superioribus Ecclesiasticis & Religiosis.
319. An subditus, animadvertens à Superiore dissimulari aut prætermitti correctionem fraternam, teneatur illam supplere?
320. Concionatores volentes è suggestu corrigere aut carpere vitia populi, uti debent magna discretione & circumspectione.
321. Nemo tenetur proximum fraternè corrigere, nisi certò constet, eum deliquisse.
322. Neque etiam in casu, quo dubitatur, sitné correctio privata & fraterna profutura potiùs, quàm obfutura;
323. Nisi delinquens supponatur constitutus in mortis articulo, & de salute æterna periclitari.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos casus practicos de Correctione fraterna.

Quæres primò, quid sit correctio fraterna?

296 ℞. Nomine Correctionis fraternæ intelligitur monitio charitativa proximi ad emendan-

dandum, vel etiam impediendum ipsius peccatum. Ita *in re communis DD.* esto in modo hujus descriptionis non nihil varient. Dicitur autem monitio charitativa; tum quia à charitate præcipitur; tum etiam quia corrigens debet duci motivo charitatis, ad emendationem scilicet & ad bonum spirituale proximi, non verò ad ejusdem punitionem, uti facit Judex.

Dicitur 2. *ad emendandum, vel impediendum peccatum &c.* tametsi enim ordinariè correctio fraterna fieri non soleat, imò nec debeat, nisi proximus jam peccaverit, juxta illud Christi Domini *Matth.* 18. *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum* &c. quia tamen hôc præcepto nil aliud intenditur nisi bonum animæ, prout *loc. cit.* patenter innuitur; hinc rationabiliter omnino fieri potest ac debet, casu quo proximus prævidetur lapsurus, nisi moneatur, aut corrigatur; quòd vel maximè etiam Superioribus Religiosis observandum est, ubi prævidet delictum subditi &c. &c.

Quæres 2dò, utrum correctio fraterna cadat sub præceptum vel potiùs sub consilium duntaxat.

℟. Cadit sub præceptum & non tantùm sub consilium. Ita rursus *communissimè DD.* Enimverò Christus Dominus absolutè dicit *Matth.* 18. *Si peccaverit in te frater* (id est proximus) *tuus, vade, & corrige eum.* Ra- 297

tio eſt: quia lumen naturale dictat, ſubveniendum eſſe proximo nedum in corporis, ſed etiam in animæ neceſſitate conſtituto, eò præſertim, quòd hujus ſemper major ſit ratio habenda, quàm illius. Unde non immeritò R. P. Paulus à S. Stephano *in ſua Theologia morali de charit. tr.* 3. *diſp.* 3. *dub.* 3. *ſ.* 2. *n.* 34. ait: *Miror, quomodo* (verba Chriſti mox relata) *ab aliquibus dicantur ſolùm eſſe conſilii & non præcepti, cùm eorum praxis ſervanda ſit vi legis naturalis.* Videatur de hoc noſter A. R. P. Marinus Panger *lib.* 4. *de pœnit diſp.* 5. *q.* 4. *n.* 43.

Quæres 3tiò, utrum hoc præceptum obliget in omni caſu, vel verò in quibusdam duntaxat circumſtantiis?

R. Non obligat in omni caſu, ſed in cer-
298 tis duntaxat, quando ſcilicet ſimul concurrunt ſequentes circumſtantiæ. 1. Quandò certò conſtat de peccato vel periculo ſpirituali proximo imminenti. 2. quando ſimul probabile eſt proximum ſe non emendâſſe, neque emendaturum præcisâ correctione fraterna; quia eleemoſyna egentibus tantùm, & non aliis debetur, 3. ſi alius æquè idoneus non adſit, qui poſſit, vel omnino debet corripere delinquentem. 4. ſi ſimul appareat probabilis ſpes fructûs ſeu emendationis; ceſſante etenim fine, ceſſat obligatio agendi propter finem. 5. denique non teneris proximum corrigere, niſi habeas occaſionem, locum, & tem-

tempus oportunum, possisque sinè gravi damno tuo facere: quodsi ex conditionibus aliquid desit, præceptum hoc non ampliùs obligat, juxta communem DD. videndam apud Busenbaum, Babenstuber, Henno, & alios passim. Id nunc tamen circa hoc advertendum est, quòd, ubi correctio hìc & nunc otiosa quidem, seu frustranea aut importuna, alio tamen tempore magis commoda & profutura prævidetur, non debeat absolutè intermitti, sed tempore aut loco magìs oportuno fieri; quia cùm tali tempore fructus & finis sperari possit, simúlque proximus indigeat, omnino charitas suadet, ut correctio fraterna fiat, quemadmodum etiam eleemosyna corporalis vel maximè illo tempore fieri debet, quô proximus potissimum indiget alieno subsidio. Videatur Bonacina *tom.* 2. *disp.* 3. *p.* 4. *pu.* 7.

Quæres 4tò, utrum hoc præceptum obliget omnes æqualiter, an verò unum potiùs, quàm alterum?

℟. Omnes quidem obligat in circumstantiis mox recensitis, at non obligat omnes æqualiter. Ratio prioris desumitur tum ex præcepto Christi, quod nullum eximit à charitate proximo exhibenda, unde etiam *Eccli.* 17. dicitur Deus *mandavit unicuique de proximo suo* &c. tum etiam, quia omnes sumus commembra ejusdem corporis mystici, quod est Ecclesia: certum autem est ex 299

legenaturæ, quòd unum membrum teneatur pro poſſibili ſuccurrere alteri: ergo omnes ad hoc adſtringimur. At quòd non omnes æqualiter, ſed Superiores præſertim magìs obligentur quàm ſubditi ad invicem, ex eo facilè ſuadetur: quia ſubditus reſpectu ſibi æqualis ex charitate tantùm, è contra verò Superiores reſpectu ſibi ſubjectorum nedum ex charitate, verùm inſuper ex juſtitia tenentur impedire peccata, conſequenter etiam uti correctione fraterna: quod verò de Superioribus dictum, id ipſum dictum intelligas velim de Patrefamilias reſpectu ſibi ſubjectorum. Vide ſi placet Palaum *tr.* 6. *diſp.* 3. *pu.* 7. *num.* 8. vel Laymann *lib.* 2. *tr.* 3. *c.* 7.

Quæres 4tò, ſitnè in correctione fraterna ſervandus aliquis ordo ſeu modus?

300 ℟. Eſt ſinè dubio & quidem per ſe loquendo ſub gravi culpa ſervandus ordo ille, quem Chriſtus *Matth.* 18. præſcripſit, niſi prudentia aliud dictet. Ita primò corrigendus ſeu charitativè admonendus eſt proximus in ſecreto. 2. ſi hæc admonitio nihil fructificet, ulteriùs corripiendus eſt coram uno aut altero teſte: quòd ſi delinquens neque hoc modo reſipuerit, oportet illud delictum denunciari Eccleſiæ, id eſt, Superiori, non quidem illico tamquam Judici ad punitionem, ſed potiùs tanquam Patri ad emendationem delinquentis. Liquet hoc totum ex ipſis verbis Chriſti

Christi Domini *loc. cit.* ubi ait: *Si peccaverit in te* (id est, coram te, inquit Paulus à S. Stephano) *frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum: si te audiêrit, lucratus es fratrem tuum: si autem te non audiêrit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quòd si non audiêrit eos, dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audiêrit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Ratio autem hujus est: quia debemus famam proximi etiam peccatoris conservare, quantùm possumus, quamdiu apud alios est adhuc integra.

Dixi tamen: *nisi prudentia aliud dictet.* 301
Nam in hoc præcepto non minùs, quàm in aliis plerísque magìs attendenda est Domini intentio, quàm verba: atqui certum est, intentionem Domini eò collimâsse, ut suaviori modo quô possemus, niteremur proximum delinquentem reducere ad meliorem frugem, ubi autem modus ille suavior prævidetur nihil omnino fructificaturus, adhiberemus paulò duriorem, utputa vel immediatè adhibendo testes, vel illis etiam relictis delinquentem immediatè denunciando Superiori; atque hinc prædictus ordo non est servandus in sequentibus casibus 1. quando crimen est publicum; quia, ut ait S. Augustinus *Serm.* 16. *de verbis Domini: Ipsa corripienda sunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus.* 2. Quando crimen est perniciosum Reipubli-

cæ aut Eccleſiæ vel Religioni, eſtque periculum in mora, ut ſunt v. g. proditio civitatis, & crimen hæreſeos, & imò cùm hæretici utpote pertinaces non ſoleant corrigi admonitionibus privatis, ſæpeſæpiùs etiam ne quidem publicis; hinc ordinariè prætermiſſa omni admonitione denuntiandi ſunt Epiſcopis, aut Inquiſitoribus, præſertim ſi præſumant dogmatizare: hac de cauſa S. Thomas *2. 2. q. 33. art. 7. ad 3. dixit: Quando imminet periculum multitudinis, non habent ibi locum hæc verba Domini*, ſcilicet de correctione fraterna. 3. item in caſu, quo peccatum veſtitur certa circumſtantia vel ex parte peccantis, vel aliunde, ratione cujus creditur, immediatè deferendum ad Superiorem. 4. denique, quando proximus majoris perfectionis ſtudio renunciavit ſponte juri in ſuam famam contentus, ut ſuum delictum immediatè denuncietur, Superiori. Ita Henno *tr. de virtut. diſp. 6. q. 12. art. 2. concluſ. 5.*

Quæres 6tò: Utrum quilibet Superior Religioſus poſſit ſuo ſubdito ſub gravi culpa vel etiam pœna v. g. caſus reſervati &c. præcipere, ut crimen alterius confratris quantumvis occultè commiſſum, aliunde tamen, quàm ex Confeſſione Sacramentali cognitum prætermiſſa omni correctione fraterna immediatè ſibi tanquam Patri manifeſtet?

302 ℞. Cum diſtinctione, poteſt enim, ſi crimen de ſe ſit valde ſcandaloſum & pernicio-

niciosum seu etiam diffamatorium totius Communitatis, non item 2. si crimen nemini præterquam soli delinquenti noceat, simulque appareat probabilis spes fructus & emendationis ex correctione fraterna. Prima pars hujus asserti est communiter recepta inter Doctores. 2dam verò strenuè propugnat noster A. R. P. Marinus Panger *lib.* 4. *Sent. de Sacr. Pœnit. disp.* 5. *q.* 4. *num.* 57. referens pro eadem D. Augustinum *Serm.* 16. *de verbis Domini* notissimo *cap. si peccaverit* 2. *q.* 1. D. Thomam 2. 2. *q.* 3. *art.* 7. *ad quartum.* Filliuc. *tom.* 2. *tr.* 28. *c.* 7. *num.* 146. Sporer *tr.* 3. *in decalog. cap.* 6. *sect.* 3. *assert.* 5. *n.* 105. Eandem tenent Stephanus à S. Paulo *de charit. tr.* 3. *disp.* 3. *dub.* 3. *n.* 35. Michel. *theolog. Canon - moral. tom.* 2. *part.* 1. *q.* 3. *§.* 8. *n.* 21. aliique plures. Ratio prioris est, quia lumen naturæ & ordinata charitas dictat, potiorem rationem habendam esse pro bono totius communitatis, quàm pro bono hominis privati: ergo si bonum, id est, fama vel honor totius Religionis conservari nequeat, nisi cum aliquali diffamatione seu etiam denunciatione hominis privati: profectò recta ratio dictat, quòd hic potiùs, quàm tota Communitas debeat pati: atqui ubi delictum ex se est valde perniciosum vel redundans in detrimentum seu etiam diffamationem totius Communitatis, aliter ser-

vari non poteſt honor Religionis: ergo Superior juſtè præcipit, ut ſubditus taliter delinquentem immediatè ſibi denunciet: Secus non eſſet ſatis proviſum bono totius Communitatis Religioſæ. Cæterùm nomine talium delictorum ego intelligo non tantùm illa delicta, quæ *immediatè*, *per ſe*, *&* *directè* vergunt in perniciem boni publici, uti eſt v. g. proditio, diſſeminatio hæreſeos, vel etiam falſæ monetæ, ſeminatio diſcordiarum inter fratres, furtum grave, impugnatio vel machinatio contra inſtitutum, diffamatio ſeu etiam traductio Superiorum præſertim Generalium, vel Religionis coram aliis præcipuè ſæcularibus, conſuetudo detrahendi aut ſuſurrandi &c. Verùm etiam illa quæ *indirectè lædunt* totam communitatem ſcilicet in honore, uti eſt v. g. lapſus carnis cum altero Sexu, publica ebrietas præſertim coram ſæcularibus, diſcurſus ſcandaloſi præſertim in materia luxuriæ, ſuſpectum conſortium &c. Enim verò hujusmodi delicta ſi notoriè fiant, graviſſimè labefactant honorem totius Ordinis ſeu etiam Religionis, vixque fieri poteſt, ut talis Religioſus ſcandaloſus alios non pertrahat ad ſui immitationem, prout bene notârunt Suarez *de charit. diſp.* 8. *ſect.* 6. *n.* 12. & Thomas Sanchez *lib.* 6. *in decalog. c.* 18. *num.* 50. ergo cùm cuilibet Superiori nedum permiſſum ſit, ſed etiam ſub gravi obligatione incumbat, defendere hono-

honorem ſuæ Religionis, & avertere ſcandala in populo, planè dicendum eſt & fatendum, quòd poſſit juſtiſſimè præcipere, ut hujusmodi delicta immediatè ſibi denuntientur.

Jam ratio 2dæ partis hujus aſſerti dari 303
poteſt ac debet ſequens: quia obligatio correctionis fraternæ nedùm in jure divino ſecundùm dicta *n.* 297. ſed inſuper etiam in jure naturæ, utputa in illis principiis: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum, & quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris* &c. fundatur: at quivis Religioſus per ſe loquendo poteſt rationabiliter velle & deſiderare, ut non immediatè denuntietur Superiori, quando delictum nemini præterquàm ſibi eſt perniciosum, neque etiam hanc denuntiationem exigit bonum publicum, ùt de ſe liquet: ergo cùm lex naturæ Superiorem Religioſum vel maximè etiam ſtringat, dicendum, quòd, iſte nequeat ſua auctoritate contrarium præcipere: & contrarium faciendo malè præciperet, ſi ſubditus ſupponatur talis, qui privatam correctionem acceptando ſeſe corrigeret: malè autem præſertim contra jus naturæ præcipienti impunè non pareri, aliunde notum eſt; nam *obedire oportet magis Deo, quàm hominibus. Act.* 5. *v.* 29. Porrò nomine delicti ſoli delinquenti nocivi ego intelligo illud, quòd ex ſe nec proximi aut communitatis læſivum eſt, neque etiam ſcan-

dalosum saltem. in his vel illis circumstantiis, prout universim sunt illa delicta, quæ merùm occultè committi solent, uti est v. g. procuratio pollutionis S. V. crapula vel ebrietas facta sinè nota aliorum præsertim sæcularium &c.

304 Dixi tamen rursus, *per se loquendo id præcipi non posse* &c. Secus enim dicendum est 1. quando subditi sponte renunciârunt juri suæ famæ, prout in Societate JESU fieri jam suprà *n.* 30. 1. insinuavimus; nam volenti & consentienti non fit injuria. Secus itidem dicendum est, quando delictum est publicum seu notorium; quia talis subditus ipso factô supponitur amisisse jus in famam suam, esto etiam Kerchove & alii nonnulli contrarium teneant. Secus denique dicendum foret, casu quo rationabiliter prævidetur, correctionem fraternam nihil profuturam, sed potiùs obfuturam, id quod vel inde haud obscurè colligi potest ac debet, si scilicet delinquens sit homo ferocis seu etiam pertinacis animi, perversæ vitæ, & jamjam inveteratus in sceleribus, aut pluries sinè effectu correctus &c. Videatur Herincx *ubi suprà n.* 96.

305 Quæres 7timò, quidnam Superiori agendum, casu quo is intelligit aliquod crimen merè occultum ad se immediatè fuisse delatum, prætermissa correctione fraterna?

℟. In tali casu ipse Superior debet adhibere

bere privatam admonitionem, quemadmodum debuisset, si ipse Superior solus delictum occultum fratris agnovisset. Et ratio est: quia Superior tunc debet supplere vices subditi, qui omisit correctionem fraternam. Quare etiam nequit exinde non convictum juridicè condemnare, esto possit ac debeat eidem sollicitiùs invigilare, uti bene notat Herihcx *cit. n.* 94. Quocirca tamen magna discretione opus est; unde etiam P. Marchantius *tom.* 3. *tr.* 8. *sect.* 3. *q. un. conclus.* 3. Sapienter ait: *videant, qui statim omnia deferunt ad Superiores unde gravamina intolerabilia, subditorum lites, contentiones, & oppressiones parvulorum sequuntur, quod malum maximè hoc tempore regnat, dum in iis, quæ suspicionem vix in rigore causare possunt, palpones, & adulatores audiuntur, imò & detractores, & pacis inimici foventur sub titulo Zeli vigilantiæ. Et hic est ferè abyssus Prælatorum, in quam ob clamorem innocentium à Deo præcipites ruere permittuntur.* Ita Doctor cit.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur casus practici de fraterna Correctione proximi.

CASUS PRIMUS.

Titia famula Confessario consilii causâ refert, quendam procum valde frequenter tempo-

tempore nocturno venire ad filiamfamilias sui heri, insciis omnino Parentibus : qui procus, cùm aliâ via ad cameram suæ amasiæ perveniré non possit, semper solet transire per cameram Titiæ, hæc verò, quia sibi facilè persuasit, eos non convenire animo vacandi precibus, sed potiùs libidini, nuper subducto pessulo suæ cameræ eidem proco interclusit aditum, quod dum altero die filiafamilias per procum intellexit mirum in modum irata, Titiam increpavit, jurejurando asseverans se eam duriùs adhuc tractaturam, si deinceps vel pessulum subducere præsumeret, vel de hisce conventiculis nocturnis cuipiam mortalium aliquid manifestaret : timet proin Titia hinc duriorem tractationem, eò præsertim, quòd dicta filiafamilias sola quasi totam domum gubernet ; illinc verò Dei offensam si protinus omnia dissimulet ; quam ob rem postulat scire, an tuta conscientiâ possit similia dissimulare & permittere, aut quid sibi agendum.

306 ℟. Ad hunc Casum, quòd si Titia revera sinè periculo gravis sui detrimenti, seu etiam durioris tractationis, rixarum &c. nequeat hujusmodi conventicula impedire, possit tutâ conscientia rem totam dissimulare & permissivè se habere ; tum quia admonitio seu etiam correctio charitativa prævidetur nihil fructificatura ; tum etiam quia sola charitas neminem obligat ad impedienda peccata alterius, nisi id facere possit sinè per-

pergravi aut notabili ſuo incommodo: ergo ſi Titia ſupponatur non poſſe illa conventicula impedire ſinè prætenſis illis incommodis, poteſt tutâ conſcientia in ordine ad illa conventicula ſe habere merùm permiſſivè, nullatenus tamen poſitivè concurrendo ad illa, utputa proco aperiendo januam, cedendo lectum ſuum in ordine ad concubitum illorum, vel etiam litteras amatorias, invitatorias &c. ab una parte ad alteram deferendo, prout ampliùs conſtabit ex dicendis *paulò inferiùs, ubi de ſcandalo à n.* 362. Videatur de hoc R. P. Kreſslinger *addit.* 3. *poſt n.* 48. *ad tr.* 4. *diſt.* 6. *Theol. moral. R. P. Reiffenſtuel.*

Dixi tamen: *Si Titia ſinò periculo gravis detrimenti nequeat hujusmodi conventicula impedire:* non enim video, cur in tali caſu res non poſſet intimari Parentibus, ità, ut complicibus minimè innoteſcat, ſe à famula fuiſſe proditos: non enim neceſſum eſt, ùt Titia immediatè per ſe ipſam illos prodat, ſed ſatis erit, ut modo meliori ac tutiori ſivè per ſe, ſive per alium commoneſaciat Parentes, quatenus paulò ſolertiùs invigilare velint ſuæ domui, præſertim tali & tali tempore, ſcilicet nocturno, quô ipſis imminere videtur periculum detrimenti &c. &c. Quô facto deinceps Parentibus incumbet præſcindere occaſionem, & impedire ſcandala &c. 307

Ad

Ad quid, si talis famula respondeat Confessario: P. Reverende, jam semel monui Parentes, at illi nolunt impedire, vel interdicere filiæ hanc familiaritatem; vel quia procum, de quo habent magnam dependentiam timere debent, vel etiam quia libenter viderent, si idem procus filiam duceret in uxorem: potestnè hôc supposito famulæ permitti, ut deinceps rem omnem dissimulet?

308 ℞. Potest sinè dubio permitti, ut merùm negativè se habeat, non item positivè, ùt jam dictum est. Ratio hujus facilè eruitur ex jam dictis; quia famula non tenetur ex justitia impedire hujusmodi peccata, sed ex sola charitate: atqui hujus debito jam satisfecit admonendo nedum filiam, sed etiam Parentes ipsius; ergo si hi, quibus principaliter nedum ex virtute pietatis ac charitatis, sed etiam justitiæ incumbit impedire talia peccata & conventicula scandalosa, nolint ea impedire, potest famula permissivè se habere, eò præsertim, quòd aliter absque gravi suo incommodo impedire non possit. Væ tamen hujusmodi Parentibus, qui intuitû pinguioris fortunæ aut matrimonii favorabilioris impia commiseratione filiis aut filiabus omnia permittunt, dissimulant, vel quòd adhuc pejus, viam sternunt ad frequentiora conventicula solum inter & solam etiam sub crepusculo, vel omnino tempore nocturno instituenda, non advertentes, quòd dum hâc

hâc via prolibus quoad temporalia meliùs provisum cupiunt, nedum proles, sed se ipsos etiam periculo æternæ damnationis exponant; nam experientiâ teste hujusmodi matrimonia plerúmque malum sortiuntur exitum, Deo in vindictam præteritorum criminum justissimè disponente, ut quantò ardentiùs lascivo amori indulgentes priùs cum offensa Dei sese amârunt; postea matrimoniô jam copulati tantò implacabiliori odio non sinè offensa & afflictione Parentum, & aliorum scandalo sese persequantur.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius jam pridem advertit suam conjugem diversis vitiis ac vanitatibus deditam, similiter & famulum satis vitiosum esse ac lubricum nedum in verbis, sed etiam in gestis; quam propterea uxor velut sibi haud absimilem magni æstimare, favoribúsque prosequi assolet pro possibili: è contra verò ancillam modestiæ præ primis, aliísque virtutibus deditam sæpesæpiùs durioribus verbis increpare, eandémque velut hypocritam seu etiam (Germanicè loquendo) ein scheinheilige Bett-Schwester, *redarguere assolet. Fatetur proin Sempronius vir valde honestus, hæc & similia sibi summopere displicere, nihilominus non audet corrigere uxorem, eò quòd ab hujus arbitrio quasi tota sua fortuna dependeat: famulum pariter non vult corripere, eò quia iste*

totam

totam quasi domum gubernat, proptereáque rationabiliter timet, ne correctus vel correptus abeat vias suas in præjudicium totius rei domesticæ. Quæritur jam Theologus, an Sempronius ex modo allegatis motivis tutâ conscientia possit dissimulare correctionem fraternam seu charitativam tam respectu famuli, quàm uxoris etiam?

309 ℟. Sempronius nequit in hoc casu tutâ conscientia omnem correctionem etiam charitativam dissimulare; certum quippe est, quòd Maritus ceu Caput Mulieris *ad Ephes.* 5. *v.* 23. teneatur hanc nedum ex charitate, verùm insuper ex justitia corrigere pro possibili: nec dubium quin & famulum sin minùs ex justitia, saltem ex charitate corrigere vel potiùs corripere teneatur, quantùm moraliter potest. Neque verò ab hoc opere tam facilè absterreri debet; certum quippe est, quòd quemadmodum honestas & Sanctitas vitæ alicui familiæ Dei benedictionem, è contrario vita scandalosa etiam unius duntaxat vel alterius personæ maledictionem supra integram domum aut familiam attrahere soleat, veluti Scriptura sacra nos docet exemplô Putipharis, cujus domui Dominus benedixerat propter innocentiam Joseph *Genes.* 39. *c. v.* 5. & exemplô Heli 1. *Reg.* 2. *v.* 22. *&* 31. cujus domum Deus gravissimè castigavit ob neglectam ab eo filiorum correctionem, de quo D. Gregorius 2. *part. Pastor.*

ſtor. c. 6. ait: *Quia enim falſa pietate ſuperatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud diſtrictum Judicem ſemetipſum cum filiis crudeli damnatione percuſſit.* Videatur de hoc Caſtropalao *tract. 6. diſp. 3. punct. 7. n. 8.*

At inquies, teneturnè etiam Ancilla in tali caſu Dominam ſuam vel famulum corrigere?

℟. Non tenetur, Ratio eſt: quia præ- 310
ceptum de fraterna correctione ceſſat obligare caſu quo, hæc certò prævidetur nihil profutura, vel datur alius, qui efficaciùs delinquentem dehortando fraternè corrigere poteſt ac debet: atqui in noſtro caſu datur alius: ſcilicet herus, cui primariò incumbit corrigere Dominam & famulum: & certè correctio ſeu etiam admonitio charitativa famulæ in his circumſtantiis non ſolùm nihil prorſus fructificaret, ſed potiùs ſubminiſtraret majoris odii, indignationis & rancoris fomenta, vi cujus Titia meritò timeret graviores perſecutiones: atqui ubi hujusmodi circumſtantiæ occurrunt, prudenter omnino correctio fraterna intermittitur. Hac de cauſa D. Auguſtinus relatus *cap. ſi quis diſt. 7. de pœnit.* dixit: *Si ſcirem, meam correctionem tibi non prodeſſe, ſilerem, non monerem* &c. Illud nihilominus conſulerem tali ancillæ, ut protinus ſatageret Sanctæ converſationis exemplô potiùs, quàm verbis

corrigere ſuam Dominam; cùm enim exempla nedum movere ſoleant (uti verba) ſed potiùs trahere, profectò plus emolumenti ſpiritualis ſperare licet exhibitione boni exempli, quàm exhortatione verbi: juvabit inſuper jugi obſecratione apud Deum inſtare pro converſione errantium, quatenus Deus omnipotens, in cujus manu corda noſtra ſunt, velit potentiâ dexteræ ſuæ eos reducere ad meliorem frugem.

Dices adhuc. Sed quid, ſi Maritus (idem quæri poteſt de Parente reſpectu filii, & de quocunque Superiore ſeu etiam Prælato reſpectu ſui ſubditi) ſupponatur ſubjectus eidem vitio, cui uxor eſt debita, tenebiturnè nihilominus eam corrigere?

311 ℞. Affirmativè. Ita *cum communi DD.* Filliuc. *tr.* 28. *c.* 5. *n.* 123. Caſtropalo *tr.* 6. *diſp.* 3. *pu.* 7. *n.* 3. Herincx *ubi ſuprà diſp.* 12. *n.* 69. Ratio eſt: quia propter peccatum nemo eximitur à lege divina: atqui correctio à Superiore debetur inferioribus ex lege divina naturali: ergo &c. Et hoc potiſſimùm tenendum eſt de peccatoribus occultis, quorum delicta à ſubditis non ſunt cognita. Fatendum tamen eſt peccatores notorios minùs eſſe aptos ad correctionem aliorum delinquentium; timere etiam debent, ne à ſubditis, quos corrigere volunt, eisdem dicatur: medice cura te ipſum. Unde etiam S. Gregor. *in Paſtor & poſt Eum.* D. Bernardus

dus *Serm.* 2. *post Pascha* ait: *Quorum vita despicitur, necessum est, ut & prædicatio contemnatur.* Et licèt vi hujus præcisè præcepti (de correctione fraterna scilicet) nullus quantumvis malitiosus teneatur specialiter à vitiis abstinere & virtutum studio incumbere: quemadmodum nullus, qui bona sua dissipavit, tenetur comparare sibi divitias eo fine, ut possit dare eleemosynam indigentibus; certum nihilominus esse debet, Prælatos, quibus ex officio incumbit saluti subditorum invigilare, vi muneris hujus arctiùs adstringi ad virtuosam vitam, quatenus efficaciùs sibi commissos in viam salutis dirigere, vel ubi opus fuerit, etiam corripere valeant, uti bene advertit noster P. Herincx *part.* 3. *tr.* 1. *disp.* 12. *n.* 69.

CASUS TERTIUS.

Cajus Religiosus optimæ quidem voluntatis sed exigui intellectûs, consilii causâ venit ad suum Confessarium, asserens, se nuper vidisse alium quemdam è Confratribus graviter excedentem nedum contra regulas temperantiæ, sed etiam Religiosæ modestiæ in loquendo & conversando cum persona alterius sexûs, proptereáque vehementer dubitare, an non teneatur Superiori suo similia immediatè intimare in ordine ad præcavenda scandala: quid Confessarius huic dubitanti respondebit?

312 Ante responsionem directam Confessarius bene notet, in his & similibus casibus multa prudentia ac discretione opus esse; nam ante omnia debet attendere ad qualitatem personæ denuntiandæ, an scilicet sit bonæ vel malæ famæ? an nunquam de tali delicto accusata aut certè suspecta fuerit? itemque vel maximè, an appareat spes alicujus fructus seu etiam emendationis ex correctione fraterna; nam si sit persona superba duræ cervicis, & proterva, quæ non tam ex fragilitate, quàm pravitate & malitia peccare solet, minor erit spes correctionis seu etiam emendationis; secus, si sit persona non proterva, sed docilis aut simplex, quæ potiùs ex ignorantia, inadvertentia malitiæ, seu etiam levitate peccavit. 2dò, advertendùm etiam est ad qualitatem delicti, an scilicet ex se sit valde scandalosum, & in his vel illis circumstantiis redundans in diffamationem totius Religionis? an verò soli delinquenti nociturum & omnino mansurum occultum? &c. 3tiò, insuper debet Confessarius attendere ad qualitatem illius, qui vult denunciare, an scilicet capax sit ad adhibendam correctionem fraternam nec ne? &c. Jam his omnibus suppositis, & bene ponderatis.

313 ℞. Ad speciem hujus facti, vel potiùs ad dubium propositum cum distinctione. Si enim excessus ille contra regulas temperantiæ

&

& honestatis commissus sit merùm in occulto, ita ut rationabiliter credi possit, illum in nullius, præterquam ipsius delinquentis damnum ac detrimentum reduntaturum, simúlque (spectata qualitate tum personæ corrigentis, tum etiam corrigendæ) appareat probabilis spes emendationis ex fraterna admonitione, tunc Confessarius suò clienti debet consulere ac præcipere, ut per se ipsum bello modô fratrem lucrari & corrigere conetur, minitando etiam, quòd si deinceps simile quid videret, illud vellet aliis, quorum interest, deferre &c. Quodsi Confessarius prudenter judicet, consultiùs esse, ut ipsusmèt delinquentem charitativè moneat, procul dubio magnum charitatis opus præstabit, dum conabitur lucrari fratrem suum.

At verò, si ex parte corrigendi nulla vel exigua prorsus appareat spes alicujus emendationis, vel si fama delicti jam usque eo invaluit, ut credatur proximè idem delictum divulgatum iri cum prostitutione totius Ordinis, Monasterii, aut Religionis &c. simúlque ex denuntiatione immediatè ipsimet Superiori facta præcaveri posse huic prostitutioni, Confessarius hujusmodi clientem nedum potest, sed etiam tenetur obligare, ut immediatè rem deferat ad Superiorem non quidem tanquam ad Judicem, sed velut ad Patrem spiritualem, prætermissa omni cor-

rectione fraterna, ob rationem jam suprà *n.* 302. datam: quia scilicet ordinata charitas postulat, ut honor & fama totius Communitatis præferatur honori vel famæ hominis privati, præsertim ubi ex taciturnitate aut dissimulatione publicum scandalum est timendum. Videantur de hoc Sayrus *in clav. Reg. lib.* 11. *c.* 4. *n.* 4. Kerchove *in statut. general. c.* 6. *§.* 2. *n.* 57. Stephanus à S. Paulo *ubi suprà §.* 2. *n.* 35.

At, inquiet fortassis nonnemo, vi statutorum generalium quivis subditus tenetur delicta gravia sui confratris quantumvis occulta, modò extra confessionem Sacramentalem cognita, prætermissa omni correctione fraterna Superiori suo tanquam Patri in ordine ad correctionem immediatè denunciare: ergo Confessarius tenetur talem subditum obligare ad immediatam denunciationem, esto etiam supponatur, quòd hâc præcisa delictum nunquam prorsus patefieret, vel aliis innotesceret?

314 ℟. in primis, hoc statutum hodie neque in nostra Provincia, neque etiam in tota familia Nationis Germano-Belgicæ vigere, & certè de hoc nihil prorsus, sed contrarium potiùs in iisdem legitur prout advertit noster A. R. P. Marinus Panger *lib.* 4. *de pœnit q.* 4. *n.* 92. Datô tamen & supposito, quòd in tua Provincia hoc vigeat (salvô meliori judicio) breviter respondendum arbitror, quòd quidem

quidem Confeſſarius talem clientem teneatur obligare ad denunciandum, quando delictum tale eſt, ut ex ſe, vel ex circumſtantiis, in quibus fuit commiſſum, natum ſit redundare in publicam infamiam & detrimentum totius Communitatis, non item ſi ſit tale, quod nunquam redundabit niſi in detrimentum ſolius delinquentis ſecundùm dicta paulò ſuperiùs *n.* 303. Ratio prioris eſt: quia, ſi ſtatutum ſupponatur obligare duntaxat ad denuncianda delicta toti communitati pernicioſa &c. omnino juſtum eſt & ſaluberrimum: juſto autem Superioris mandato obtemperandum eſſe, aliunde conſtat: ergo &c. Nec refert, quòd tale delictum v. g. imprægnatio fæminæ præcisâ tua denunciatione maneret omnino occultum: quia lex fundata in præſumptione periculi communis (uti eſt hæc) non ceſſat obligare ex eo, quòd in caſu particulari per accidens communitati nullum ſequatur periculum, veluti diximus *in tract. prælim. de actib. human. confer.* 15. *num.* 417.

Ratio autem poſterioris colligi poteſt ac debet ex dictis *n.* 303. quia ſtatutum obligans ad immediatam denunciationem delicti, quod in ſolius delinquentis damnum redundat &c. non eſt juſtum, utpote contrarium legi naturali ac divinæ poſitivæ. Hac de cauſa P. Panger *loc. proximè cit.* exiſtimat, illud ſtatutum (de quo fuſiùs R. P. Reiffenſtuel

lib. 5. *decret. tit.* 1. §. 2. *n.* 70. pro altera familia conditum & videndum *c.* 10. §. 1. *n.* 2. *&* 3. vi cujus *fratres, cùm primùm ad conventum redierint, jubentur sociorum suorum excessus notabiles, si quos commiserint, Guardianis atque Superioribus secretò insinuare, etiam sinè pravia monitione delinquentis* &c. illud inquam statutum esse intelligendum de delictis valde scandalosis duntaxat, qui scilicet ex se nata sunt redundare ininfamiam & detrimentum totius Ordinis aut Conventûs, non item de illis quæ nemini præterquam soli delinquenti nocebunt, nisi prævideatur, correctionem fraternam nihil prorsùs fructificaturam. Et certè S. Thomas hìc *art.* 7. *ad* 5. docet, *quòd si Superior inferioribus præcipiat, ut, qui peccata corrigenda cognoscunt, ea referant* (scilicet Superiori) *id intelligendum esse salvo ordine correptionis fraternæ à Christo institutæ:* idipsum de similibus statutis tenet Bannes 2. 2. *q.* 33. *art.* 8. *dub.* 2. *ad* 7. eúmque secutus Kerchove *in statut. general. c.* 6. §. 2. *n.* 60.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

315 Colliges ex hactenùs dictis primò præceptum hoc de correctione fraterna utpote affirmativum duntaxat, non obligare semper & pro semper. Unde omnino consultum est, ut interdum nonnihil differatur, & exspecte-

ſpectetur tempus magìs opportunum v. g. donec delinquens fuerit magìs diſpoſitus, vel à paſſione inordinata iræ &c. liber & ſibi præſens. Ex quo facilè deducet quisque prudentum, quàm imprudenter faciat v. g. Uxor, Maritum ſuum corrigens, vel potiùs corripiens & increpans, dum is vel crapulâ tinctus, vel alia paſſione obrutus eſt: quámque imprudenter faciant alii Superiores quicunque demum ſubditos ſuos actualiter quacunque demum paſſione præſertim vindictæ aut iracundiæ &c. obrutos corrigere tentant &c.

Ratio eſt: quia cùm finis correctionis non ſit alius, quàm emendatio & bonum ſpirituale delinquentis, de ſe liquet, hanc non eſſe adhibendam, niſi probabiliter ſaltem ſperari poſſit fructus fraternæ correctionis: atqui ubi animus ſubditi jam eſt præoccupatus paſſione prædominante, prudenter ſperari nec poteſt nec debet fructus: ergo in talibus circumſtantiis correctio ſecundùm regulas prudentiæ nedum poteſt, ſed etiam debet intermitti, aut certè in aliud tempus magìs commodum differri. Vid. Filliuc. *tr.* 28. *c.* 6. *n.* 138. vel Bonacina *diſp.* 1. *q.* 4. *pu.* 7. *n.* 9.

Colliges 2dò, præceptum hoc de fraterna correctione tantò ſtrictiùs obligare, quantò gravius noſcitur eſſe delictum, etiam ſoli delinquenti pernicioſum; quia cùm nos ſtringat ad ſublevandam proximi indigentis miſeriam & indigentiam ſpiritualem, profectò 316

tantò efficaciùs obligare debet, quantò ampliùs proximus noſter indiget, & quantò in majori periculo verſatur. Quô ſit, ut potiùs teneatur corrigere peccantem mortaliter, quàm venialiter tantùm delinquentem: quin imò ob peccatum veniale præcisè non tenemur corrigere proximum, niſi appareat certa ſpes fructûs, ſimúlque ſinè gravi incommodo noſtro id facere poſſimus, quæ duæ conditiones, cùm rariùs ſimul concurrant, eò ipſo efficitur, quòd ſæculares ſaltem rariùs teneantur corrigere proximum propter peccatum veniale &c. uti obſervat Filliucius *lib. cit. c.* 5.

317 Dixi *Sæculares ſaltem.* Fatendum quippe eſt, quòd frequentiùs obliget Religioſos quoscunque etiam privatos; quia cùm vi profeſſionis noſtræ teneamur ad majorem perfectionem, quàm ſæculares, peccata autem venialia præſertim crebriùs repetita non modicum ponant obſtaculum adipiſcendæ perfectioni, de ſe liquet, quòd teneamur nedum in nobis ipſis, verùm inſuper in confratribus noſtris pro viribus eliminare has culpas veniales corrigendo ſeu etiam fraternè admonendo confratrem religioſum. Singulis ergo confratribus pro virili allaborandum, quando ſpes eſt alicujus fructus, ut leves quóque, attamen noxias transgreſſiones præceptorum inter ſe impediant, inquit rectè Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 1. *art.* 5. *n.* 33.

Colli-

Colliges 3tiò, à fortiori Superioribus, 318
maximè Ecclesiasticis & Religiosis cæteris arctiùs incumbere obligationem de fraterna correctione respectu subditorum suorum. Unde etiam hi tenentur quandoque visitare, seu in vitam suorum subditorum inquirere; quod tamen prudenter & circumspectè faciendum, ne aliis detur ansa turbationis aut inquietudinis sinistrævè suspicionis, prout de facili contingere posset, si nimis frequenter, præsertim sinè gravi causa in aliquorum vel alicujus vitam singillatim inquirerent, vel si nulla etiam infamiâ aut indicio probabili criminis præcedente vellent inquirere, an iste vel iste non commiserit hoc vel illud crimen grave. Hac de causa nostra statuta generalia c. 6. §. 2. *n.* 6. expresse interdicunt, ne *Prælati nostræ Religionis inquirant nominatim de peccato alicujus, nisi is Religiosus fuisset infamiæ nota respersus de eo crimine, aut nisi essent indicia evidentia, vel probabiliora contra eum.*

At quid, inquies, si ego advertam confratrem ob hoc vel illud delictum non corrigi nec admoneri à Superiore, tametsi is deberet, & multò efficaciùs posset, teneborne ego illum corripere, an verò licet mihi rem dissimulare?

℟. Teneris illum Confratrem corrigere, 319
modo sinè gravi tuo incommodo id possis, simulque prævideas tuam correctionem profuturam.

turam. Ita Filliucius *ubi suprà n.* 144. Bonacina *disp.* 1. *q.* 4. *pu.* 7. *n.* 6. Ratio est: quia proximus seu Confrater tuus versatur in necessitate Spirituali, nec habet præter te quemquam, cujus ope ab illa liberetur. Nihilominus cùm plerúmque Superiores hujusmodi correctiónem intermittant, vel quia inde graviora mala timent, vel etiam quia eam nihil prorsus fructificaturam prævident; hinc censeo, hanc obligationem rariùs à Superiore devolvi ad subditum: magna proin prudentia in tali casu opus est.

320 Colliges 4tò, similiter Concionatoribus volentibus populi vitia corrigere è suggestu, prudenter ac circumspectè procedendum esse; nam in primis diligenter cavere debent, ne Prælatos Ecclesiæ è suggestu publicè corripiant, nisi fortè (quod Deus avertat) docerent hæresim; quia tunc publicum scandalum communitati datum, publicâ refutatione tollendum est, nec privata correctio ad hoc sufficeret. 2. Nunquam ad particularia vitia aut personas ità descendere debent, ut possint ab aliis facilè agnosci non sinè periculo prostitutionis publicæ seu gravis infamiæ. 3. Præcipuè cavere debent, ne in ordine ad talem correctionem utantur notitia ex sola Confessione Sacramentali hausta; Secus enim auditores, de facili possent scandalizari, persuadentes se propter Confessionem secretò factam publicè fuisse infa-

infamatos aut certè reprehensos, sicque ab hoc salutifero Sacramento absterrentur, prout bene observat Stephanus à S. Paulo *ubi suprà n.* 30.

Colliges 5tò, te non obligari ad correctionem fraternam, quando delictum proximi non est certum, sed dubium duntaxat. Ratio est: quia fraternæ correctionis obligatio supponit in eo, qui vult aut debet corrigere, moraliter certam notitiam de delicto commisso juxta illud Christi Domini *Matth.* 18. *si peccaverit in te* id est, *te sciente, vel coram te*, uti *communiter* exponunt SS. Pastores teste Azorio *tom.* 2. *part.* 2. *lib.* 12. *c.* 14. *q.* 1. ergo si non sis certus de delicto à proximo tuo commisso, neutiquam teneris illum corrigere, quin potiùs contrarium faciendo temet exponeres periculo vel injuriandi proximum innocentem, aut in te concitandi odium, vel indignationem. 321

At quid, inquies, si certus quidem sum de delicto commisso, incertus tamen, imò dubius omnino, sitnè mea admonitio aliquid profutura, fructificatura, nec ne? teneornè in his circumstantiis correctionem charitativam adhibere?

℟. Non teneris. Ratio est: quia ad instituendam correctionem prudentem supponi debet saltem probabilis spes emendationis, quæ sola est finis hujus præcepti secundùm hactenus dicta: at, ubi ex circumstantiis 322

tiis personæ, loci, aut temporis &c. rationabiliter dubitare licet, sitnè correctio fraterna profutura, nec ne, ibi nequit supponi probabilis, sed potiùs multùm dubia spes alicujus fructûs: ergo &c. Ità ex *communi DD.* Babenstuber *tr.* 5. *disp.* 1. *art.* 5. *n.* 43.

323 Excipiunt tamen ab hac regula casum, quo talis peccator in mortis articulo constitutus de æterna sua salute extremè periclitatur; tali etenim adhibenda est correctio fraterna & charitativa, tametsi de hujus fructu aut felici eventu rationabiliter dubitetur. Ratio est: quia in hoc casu malum proximo imminens ex intermissa correctione fraterna est prorsus irreparabile: malo autem irreparabili etiam dubia spes alicujus fructus juxta rectæ rationis dictamen præferendum est: ergo tentanda correctio fraterna in hoc casu. Ita tenent Suarez, Bonacina, aliique, quos sequitur Castropalao *tom.* 1. *tr.* 6. *disp.* 3. *pu.* 5. *n.* 6.

CONFERENTIA UNDECIMA.

De odio, aliisque vitiis charitati oppositis.

SUMMARIUM.

324. Recensentur breviter octo vitia charitati opposita.

325. Odium (seu vitium directè oppositum charitati) bene describitur, quòd sit aversio voluntatis ab eo, quod velut malum apprehenditur.
326. Aliud dicitur odium inimicitiæ, aliud abominationis.
327. Odium inimicitiæ tam respectu Dei, quàm proximi est intrinsecè malum, & ex suo genere mortale peccatum.
328. Esto ob defectum sufficientis deliberationis subinde à mortali excusari valeat.
329. Odium abominationis respectu Dei similiter est intrinsecè malum: at verò respectu proximi indiferens, ità, ut etiam subinde possit evadere bonum & laudabile.
330. An vel quando peccet, qui sibimet mortem exoptat?
331. Proximo sinè justa causa maledicere, seu malum optare, & quidem seriò, per se loquendo, grande nefas est?
332. Non item, si fiat justâ ex causa.
333. Neutiquam licet proximo efficaciter, seu etiam voluntate antecedente mortem optare præcisè propter bonum seu emolumentum temporale nobis inde obventurum.
334. Secus dicendum, si hoc fieret propter majus bonum proximi spirituale præsertim v. g. ut salvetur &c.
335. Gaudere tamen ob emolumentum temporale quodcunque tibi è morte proximi obveniens, nequaquam illicitum est.
336. *Discordia* consistit in dissensione voluntatum circa bonum, quod ex charitate velle debemus?
337. Estque ex suo genere peccatum mortale.
338. Nomine *Seditionis* intelligitur dissensio civium &c.
339. *Contentio* est altercatio verborum ad impugnandam veritatem &c.
340. Estque ex suo genere peccatum mortale.
341. Resolvitur Casus I. cujusdam uxoratæ, quæ, dum adver-

advertit, Maritum suum gravissimè affligi doloribus calculi & podagræ, eidem sincerissimè exoptavit majorem intensionem dolorum.

342. An etiam justè eidem exoptaverit mortem ipsam?

343. Resolvitur Casus II. cujusdam ancillæ, asserentis, se summopere aversari, imò odisse famulum quendam sibi domesticum;

344. Propter eáque eidem sæpesæpiùs gravissima mala exoptâsse.

345. An hæc teneatur in Confessione specificè exprimere illa mala maligno affectu exoptata.

346. Resolvitur Casus III. de quodam Professore, assueto impugnare sententias sui Collegæ, esto illas agnoverit verissimas.

347. An propterea censendus sit peccâsse peccato contentionis?

348. In continuo odio vel inimicitia viventes malè vivunt, & quid circa tales à Confessario observandum;

349. Parentes, qui ob minimos quosque defectus prolibus suis nescio quæ mala imprecari solent, modestè redarguendi seu etiam dehortandi sunt.

350. De strage Turcarum, aliorúmve Ecclesiæ hostium gaudere, an vel qua ratione licitum sit?

351. An vel qualiter fas sit optare stragem Principis Catholici?

352. Quænam sit differentia inter odium, & invidiam.

353. Quomodo examinandus sit pœnitens sese accusans, quòd odio habuerit proximum suum?

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos casus practicos tangentes vitia charitati opposita.

Quæres primò, quæ, & quot vitia opponuntur charitati? ℟. Vi-

℞. Vitia charitati directè, vel etiam indirectè & consecutivè opposita communiter 324
enumerantur sequentia octo, 1. odium. 2. invidia. 3. acedia. 4. discordia. 5. seditio. 6. contentio. 7. schisma. 8. scandalum. Quia verò de invidia & acedia ceu peccatis capitalibus jam egimus *in tractat. prælim. Confer.* 22. & 23. De schismate verò suprà *Confer.* 3. *n.* 87. hinc in præsenti Conferentia nobis restat agendum de odio & reliquis vitiis charitati oppositis. De scandalo autem ceu materia Confessario summopere scitu necessaria in proxima Conferentia agemus. Neque me latet ab aliis communiter quasi hôc loco etiam tractari de bello nec non de duello, velut vitiis charitati oppositis: verùm cùm hæc mereantur fusius examen, consultò hanc materiam duxi differendam ad alium tractatum, ubi (Deo volente) agemus de 5tò præcepto decalogi.

Quæres 2dò, quid, & quotuplex sit odium?

℞. Ad primam partem hujus quæsiti. 325
Odium ùt sic rectè dicitur alienatio, seu quædam aversio voluntatis ab eo, quod velut malum apprehenditur. Ità *cum communi* Herincx noster *part.* 3. *tract.* 1. *disp.* 13. *n.* 1. Ratio hujus descriptionis facilè liquet; odium quippe immediatè ac directè opponitur amori: ergo quemadmodum amor consistit in quadam conversione seu etiam prose-

cutione voluntatis erga id, quod bonum apprehenditur; ita à contrario odium bene deſcribitur per averſionem voluntatis &c. Et ſicut Deus æquè ac proximus noſter dupliciter poteſt amari, ſcilicet vel amore amicitiæ, vel amore concupiſcentiæ, ita pariter uterque dupliciter odio haberi poteſt. Hinc

326 ℟. Jam ad 2dum membrum hujus quæſiti. Odium ùt ſic rectè dividitur in odium inimicitiæ, & in odium abominationis. Ità rurſus ex *communi DD.* Laymann *l.* 2. *tr.* 3. *cap.* 3. *n.* 1. Sporer *tr.* 2. *in decalog. cap.* 6. *ſect.* 1. *n.* 1. Herincx *loc. cit.* Explico breviſſimè. Odium inimicitiæ (ab aliis appellatur odium Perſonæ) eſt, quô quis perſonæ ſibi diſplicenti malum vult ac deſiderat, & quidem ſub ea ratione, qua eidem malum eſt: & hoc odium directè opponitur amori amicitiæ ſeu benevolentiæ. Odium verò abominationis (quod ab aliis dicitur odium qualitatis) eſt, quo rem, vel perſonam aliquam averſamur non ſecundùm ſe ipſam, ſed ſecundùm aliquam qualitatem, quam in ea invenimus nobis contrariam, v. g. vinum quà acidum, medicinam quà amaram, hominem litigioſum quà talem &c. &c.

Quæres 3tiò. Quale peccatum ſit odium inimicitiæ, & quale ſit odium abominationis?

327 ℟. 1. Odium inimicitiæ nedum erga Deum, verùm etiam erga proximum per ſe & intrinſecè malum eſt, atque ex ſuo gene-

re

re mortale peccatum. Ita Laymann *loc. cit. n.* 2. Ratio est: quia odium inimicitiæ secundùm dicta immediatè & directè opponitur maximæ virtuti, charitatis scilicet, de qua præcipuum mandatum habemus. Hac ratione jam superiùs *Confer.* 7. *n.* 227. diximus, odium inimicitiæ erga Deum, utpote oppositum immediatè summo bono, esse gravissimum peccatum.

Dixi tamen, odium inimicitiæ *ex suo genere esse peccatum mortale*, volens per hoc innuere, quòd odium inimicitiæ, non quidem erga Deum ceu summo amore dignum, sed quatenus tendit in proximum, possit subinde excusari à peccato mortali. Ratio disparitatis inter utrumque hæc est: quia quisquis Deum odio habet, optando eidem quodcunque demum malum, vult (quantum de se) Deum non esse summum bonum, & hôc ipso Deum non esse Deum; quod utique nunquam desiderari potest sinè maxima deordinatione contra rectum rationis imperium: at verò si ex displicentia seu odio etiam personæ erga proximum leve tantùm malum eidem velis, ob parvitatem materiæ tale odium non erit, nisi venialiter peccaminosum. Ita Turrianus 2. 2. *disputat.* 91. *dub.* 1. quem refert & sequitur Laymann *loc. cit. n.* 4. 328

℞. Jam 2dò. Odium abominationis erga Deum per se & intrinsecè malum, atque ex suo genere peccatum mortale est: at verò 329

rò odium abominationis erga proximum interdum culpâ vacat, interdum laude omnino dignum eſt. Ita rurſus *ex communi* Sententia Laymann *cit. n.* 5. Sporer *ubi ſuprà n.* 2. Herincx *diſp.* 13. *n.* 4. Ratio prioris colligi poteſt ex illo *Matth.* 19. ubi dicitur: *Quid me interrogas de bono? unus eſt bonus Deus*, quô innuitur, ſolum Deum eſſe eſſentialiter bonum, ita, ut in eum nulla prorſus malitia, nullus defectus ſive in ſive extrinſexus, utputa ob productionem vel gubernium creaturarum, defectus cedere poſſit, juxta illud *Geneſ.* 1. *c. v.* 31. *Viditque Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona:* ergo quisquis Deum abominatur, quacunque demum ſub ratione, enormiter excedit contra legem naturalem ac divinam. Ratio autem poſterioris eſt: quia odium abominationis erga proximum, eſt odium qualitatis: atqui certum omnino & exploratum eſt, quòd non omnes qualitates in proximo repertæ ſint amore dignæ, ſed potiùs abominabiles, prout revera ſunt omnia vitia, utputa luxuria, injuſtitia &c. ergo odium talium qualitatum nedum honeſtum, ſed & laude omnino dignum eſt: quemadmodum ergo odium proximi quoad qualitatem ſimpliciter bonam, malum eſt, quoad qualitatem verò indifferentem indifferens; ita prorſus odium proximi quoad qualitatem malam & peccaminoſam ſeu etiam vitioſam, omnino

no honeſtum eſt, atque laude dignum: hac de cauſa Regius Pſaltes *Pſalm.* 118. ait, *iniquos odio habui, & legem tuam dilexi.* Et rurſus *Pſalm.* 138. *Nonne qui oderunt te Domine oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? perfectô odio oderam illos.*

Quæres 4tò, an, vel quomodo peccet, qui ſibimet mortem optat, ſeu etiam imprecatur?

℟. cum diſtinctione. Nam ſibi mortem 330
optare vel ad evitanda revera graviſſima mala, quæ interdum videntur morte ipſa acerbiora, utì eſt v. g. diutina gravis infirmitas, condemnatio ad triremes vel carcerem perpetuum &c. vel ad perfectius amandum Deum; eundémque nunquam ampliùs offendendum &c. omni culpâ vacat. At verò optare ſibi mortem vel ex deſperatione vel ex impatientia, vel etiam ob evadenda quæcunque levia mala, ſatìs vituperabile eſt, & culpabile. Ratio hujus poſterioris eſt: quia graviter repugnat charitati ſibi debitæ ſicut & rectæ rationi, velle ſibi graviſſimum malum ob evadendum aliud malum leve: & certè Diana *part.* 5. *tr.* 14. *Reſolut.* 92. apud Buſenbaum *lib.* 2. *de charit. dub.* 2. *Reſolut. II.* peccati mortalis condemnat mulierculas, ob leviuſcula quævis mala mortem ſibi imprecantes. Ratio autem prioris ſumitur à contrario: quia ſcilicet talis non ſupponitur ſibi optare mortem quà ſibi malam, ſed potiùs

quà illam apprehendit velut finem majorum malorum, juxta illud *Eccli.* 30. *melior est mors, quàm vita amara:* atqui hoc nullatenus repugnat ordinatæ charitati neque rectæ rationi. Unde & Doctor gentium *ad Philipp.* 1. *c.* ait: *cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Et rursus *ad Rom.* 7. *v.* 24. deplorans vitæ hujus miserias: *infelix ego homo* (inquit) *quis me liberabit de corpore mortis hujus?*

Quæres 5tò, sitnè graviter illicitum proximo maledicere, seu optare malum?

331 ℟. Proximo seriò maledicere sinè justa causa, optando scilicet, ut eidem eveniat hujusmodi malum, est ex suo genere peccatum mortale. Ratio est: quia tale desiderium repugnat charitati ex suo genere graviter obliganti; pertinet enim ad odium proximi. Quin imò si talis maledictio proximo fiat in faciem, nedum charitati, sed & justitiæ graviter repugnabit, quandoquidem per talem contumeliam, honor proximi lædatur, ideóque contrahitur duplex malitia specie distincta, & in Confessione necessariò exprimenda prout recte advertit Laymann *cit. c.* 8. *n.* 8. Fatendum nihilominus est, hujusmodi maledictiones sæpesæpiùs excusandas esse à peccato mortali, ídque vel ob materiæ levitatem, vel ob impetum passionis prædominantêm rectæ rationi ità, ut non fiant animo deliberatô, sed potiùs ad ostendendam displicentiam vel indignationem conceptam erga delin-

delinquentem &c. quam ob caufam Doctores fatis communiter excufare folent parentes & dominos, dum fuis prolibus aut fubditis ex paffionis impetu folent nefcio quæ mala imprecari: folent itidem excufare rufticos, aurigas, paftores &c. dum fuis pecoribus aliîsvè creaturis irrationalibus maledicunt; tales quippe interrogati, an feriò maledixerint, optando fcilicet, ut hæc mala eveniant, regulariter loquendo illicò refpondere folent: nequaquam mi Domine, quinimò fi eveniffent, vel maximè fuiffem invitus &c.

Dixi etiam, effe mortaliter peccaminofum proximo *maledicere finè jufta caufa*; nam ubi jufta caufa intervenit, nequaquam illicitum eft maledicere ex odio abominationis optando fcilicet, ut proximo eveniat tale malum, ídque vel propter majus bonum ipfius, quatenus fcilicet à Deo punitus tandem errorem fuum agnofcat, ac feriò refipifcat; vel ut per hujusmodi punitionem injufta vexa, aliudve malum majus ab univerfali Ecclefia, vel ab integra aliqua communitate amoveatur. Hanc ob caufam Parens filium, Superior fubditum delinquentem, Judex reum juxta qualitatem feu etiam gravitatem delicti juftiffimè caftigant, infligendo iisdem etiam graviores pœnas, vel ut refipifcant, vel ut alii abfterreantur &c. hoc enim totum fit, aut certè fieri poteft absque odio aut difplicentia perfonæ, fed potiùs amore illius;

332

vel certè amore justitiæ, & boni publici conservandi seu etiam procurandi; quod utique omni culpâ vacat: quin imò universaliter licitè abominamur homines malos quà tales in ordine ad destruendam eorundem malitiam, eisdèmque commeritas exoptamus pœnas, exemplô Regii Psaltis *Psalm.* 54. dicentis: *veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes, quoniam nequitiæ in habitaculis eorum* &c. Fatendum tamen est hæc & similia à nobis viatoribus de facili non esse attentanda, eò quòd semper timendum, ne sub colore justitiæ & justi odii abominationis lateat, vel clanculò subrepat verum odium inimicitæ aut effectus vindictæ, præsertim si fiat respectu inimici, aut hominis aliunde infensi. Videantur de hoc si placet, Castropalao *part.* 1. *tr.* 6. *disp.* 4. *pu.* 1. *n.* 9. & *seqq.* Laymann *loc. cit. n.* 7. Sporer *tr.* 2. *c.* 6. *sect.* 1. *§.* 4. *n.* 5. *per tot.*

At, inquies, licetnè etiam proximo innocenti optare malum v. g. mortem temporalem &c. non quidem quatenus ipsi malum est, sed quatenus nobis cedit in bonum v. g. filio in ordine ad adipiscendam hæreditatem, vel aliam promotionem &c.

333 ℞. Optare proximo mortem ob aliquod emolumentum temporale nobis, alterivè inde obventurum, & ità optare, ut voluntate antecedente divinam desiderando dicas v. g. ô quàm vellem, ut Deus hunc v. g. Parentem,

tem, consanguineum &c. è vivis tolleret, quatenus hâc via possem adire hæreditatem, vel adipisci jus primogenituræ &c. hoc vel illud officium aut servitium &c. non vacat gravi culpâ. Ratio est: quia graviter repugnat rectæ rationi & ordinatæ charitati, bonum longè inferioris ordinis præferre bono ordinis superioris: atqui hoc facit, quisquis ob bona temporalia sibi obventura exoptat proximo suo mortem &c. Hac de causa Innocentius XI. *an.* 1679. justissimè damnavit sequentes propositiones, quarum 1ma, *num.* 13. ità sonat: *si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum*; altera, quæ est *num.* 14. *licitum est absolutô desiderio cupere mortem Patris, non quidem ùt malum Patris, sed ut bonum cupientis; quia nimirùm ei obventura est pinguis hæreditas.* 3tia, *num.* 15*ta* inter damnatas ita sonat: *licitum est filio gaudere de parricidio Parentis à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.* Quæ propositiones si intelligantur, ùt jacent, ad minùs scandalosæ sunt ac piarum aurium offensivæ, prout nemo prudentum non apprehendet, & ampliùs ostendunt Cardenas, Viva, & alii plures scribentes de hac materia.

334 His tamen non obſtantibus haud illicitum cenſeri debet gaudere, ſeu etiam inefficaci tantùm affectu deſiderare mortem proximi eo fine, ut majus bonum ſpirituale, ſalus ſcilicet æterna eidem obtingat, vel ne Eccleſia à tyranno diutiùs injuſtè vexetur, gravetur vel opprimatur &c. bonum quippe majus non ſinè ratione, & hoc ipſo ſinè læſione charitatis præfertur bono minori: at, ubi mors temporalis optatur propter bonum ſpirituale vitæ æternæ, vel propter ingens emolumentum totius communitatis, præfertur bonum majus bono minori, velut de ſe liquet: ergo &c.

335 Denique etiam gaudere de emolumento temporali, quod tibi obvenit ob mortem proximi, ità ſcilicet, ut non tam de morte, quàm de ipſo emolumento, quod ſuppoſita jam morte tibi obvenit, gaudeas, omni culpâ vacat.

Ratio eſt: quia hoc gaudium ſpecificatur à ſuo objecto: at, objectum hujus gaudii eſt duntaxat tuum emolumentum, quod ſuppoſita jam morte proximi tibi obtigit: hoc autem objectum non eſt inhoneſtum: nunquid enim triſtari deberes de tali emolumento? &c. ergo de hoc licitè gaudes. Et ità expreſsè tenet la Croix *lib.* 2. *n.* 187. Cardenas, Vita, Babenſtuber & Sporer *tr.* 2. *in decalog. c.* 6. *ſect.* 1. *n.* 10.

Quæ-

Quæres 5tò, quid ſit Diſcordia, & quale peccatum?

℞. Diſcordia rectè deſcribitur, quòd ſit diſſenſio voluntatum circa bonum, quod ex charitate velle debemus. Ita poſt S. Thomam 2. 2. *q.* 37. *art.* 1. Reiffenſtuel *theolog. mor. tr.* 4. *diſt.* 7. *n.* 29. Ratio hujus deſcriptionis liquet à contrario, quemadmodum enim concordia conſiſtit in conſenſu voluntatum ſeu cordium &c. ita diſcordia rectè dicitur conſiſtere in diſſenſu voluntatum; additur autem *circa bonum, quod ex charitate velle debemus*; agimus enim hìc de diſcordia prout opponitur virtuti charitatis: at, ſi diſcordia non verſetur circa bonum, ſed potiùs circa malum, vel certè circa illud, quod eſt indifferens aut non obligatorium &c. talis diſcordia non opponitur charitati: quo fit, ut ſi proximo te invitanti ad ingrediendam cum illo eandem Religionem, renuas aut recuſes petitum: neutiquam incidas peccatum diſcordiæ: vel ſi invitanti & allicienti te ad actum malum, diſſentias & minimè acquieſcas, non ſolùm non peccas, ſed potiùs laudem mereris ac præmium tam coram hominibus, quàm coram Deo. 336

℞. jam ad alterum membrum hujus quæſiti. Diſcordia eſt peccatum contra charitatem, & quidem ex genere ſuo mortale. Ratio eſt: quia diſcordia tollit ingens bonum, ſcilicet pacem & concordiam cum proximo & 337

qui-

quidem circa bonum, quod ex charitate velle debemus. Hac de causa Proverb. 6. dicitur Dominus detestari, *eum qui seminat inter fratres discordias.* Hoc tamen non obstante discordia evadit peccatum veniale, si vel bonum illud sit de se exigui momenti, vel si fiat quidem circa bonum magni momenti, at sinè sufficienti deliberatione. Laymann *cit. c.* 11. *n.* 1. Filliucius *tr.* 28. *c.* 9. *n.* 194.

Quæres 6tò, quid intelligatur nomine Seditionis?

338 ℟. Nomine Seditionis intelligitur talis dissensio civium, qua adversantur bono pacis politicæ. Et quia pax atque unitas civium profectò habetur pro magno bono Reipublicæ, liquet, quòd seditio sit ex suo genere peccatum mortale, saltem ex parte illorum, qui pacem publicam subvertere nituntur, secus dicendum de iis, qui resistunt pacis perturbatoribus: hi enim laudem potiùs merentur, quàm vituperium; unde nec propriè debent, neque possunt dici seditiosi.

Quæres denique 7timò, quid sit Contentio, & quale peccatum?

339 ℟. Ad primum membrum hujus quæsiti. Contentio propriè dicta est impugnatio veritatis, seu altercatio verborum ad impugnandam veritatem, ùt si quis cum altero verbis contendat ex intentione contradicendi iis, quæ de se clara, aut omnino fide Catholica credenda sunt. Quocirca Valentia, Babenstu-

benstuber, & alii plures notant, tribus modis fieri posse hanc contentionem respectu veritatis, primò scilicet, ut contendens veritatem etiam agnitam impugnet. 2dò modo, ut contendens velit impugnare adversarium, sive falsum asserat, sive etiam verum. 3tiò denique modo, ut contendens revera impugnet veritatem, quam culpabiliter non agnoscit, vel potiùs non vult agnoscere, prout hæretici vincibili ignorantia laborantes nolunt agnoscere veritatem fidei Catholicæ. Jam, qui primô modô impugnat veritatem, eam formaliter, qui verò 2dò & 3tiò modò, eam virtualiter impugnare dicitur, uti habent Valentia & Babenstuber *tr.* 5. *disp.* 1. *art.* 6. *n.* 36.

℞. jam ad 2dam partem ejusdem quæsiti. 340
Contentio mox descripta est ex suo genere peccatum mortale. Ita ex *communi DD.* Reiffenstuel *ubi suprà n.* 31. Filliucius *loc. cit. n.* 198. Ratio est: quia opponitur bono charitatis ac pacis, & quidem in materia gravi. Unde & Apostolus *ad Galat.* 5. inter opera carnis à Regno Dei excludentia enumerat *contentiones*, & rursus *ad Rom.* 1. inter eos, quos Deus in reprobum sensum tradidit, recenset eos, qui sunt *pleni invidia, homicidio, & contentione.* Hoc tamen intelligendum est de contentione veritatis seriò facta; nam sit fiat præcisè exercitii Scholastici causa, vel ad eruendam & ampliùs dilucidandam

dam veritatem, vel ad explorandam alterius doctrinam, acuendámve diligentiam &c. dummodo cum debita modestia fit, omni culpâ vacat: quodsi seriò quidem, ac sinè sufficienti deliberatione contingat, vel si impugnetur veritas exigui momenti, non excedet culpam peccati venialis, uti rectè docet Filliucius *loc. cit.*

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de Odio & maledicentia erga proximum.

CASUS PRIMUS.

Titia juvenis & jovialis puella nupsit cuidam Seniculo non tam amore personæ, quàm divitiarum allecta: quia verè idem Seniculus continuis quasi doloribus calculi ac podagræ affligitur: hinc impatientiæ motibus propè tabescens ferre non valet hilarem uxoris animum: nec minùs ejusdem Seniculi animus premitur Zelotypiæ stimulis, quàm podagræ, quam ob rem pati non vult, ut Titia ulli alteri viro familiariter colloquatur, quin & hujusmodi alloquia nedum durioribus verbis, sed subinde etiam verberibus eidem compensat. Titia verò, quò innocentior & ab omni inhonesto consortio magìs remota, tantò ampliùs affligitur Mariti sui duritie, & quia timore perdendi amplam hæreditatem eidem obloqui non

non audet exteriùs; hinc interiùs saltem sæpe-sæpiùs eidem exoptat dolores calculi ac podagræ, dumque subin eundem hujusmodi doloribus oppressum mirum in modum ejulare audit, ipsa interiùs summopère gavisa illud Sancti Francisci Xaverii effatum (licèt in sensu à mente hujus Sancti longè alieno ingeminare solet: ampliùs Domine, ampliùs. Quia & mortem ipsam Marito suo nedum sæpissimè exoptat, sed insuper hujus impetrandæ vel accelerandæ causâ Deum ac cœlites omnes interpellat. Jam dubitare licet, an vel qualiter Titia peccaverit suo Marito exoptando animitùs dolores Calculi? & 2. quomodo exoptando eidem mortem ipsam?

℞. Ad primum quæsitum hujus casûs Titiam exoptando, suo marito vehementiores calculi dolores &c. probabiliùs peccâsse mortaliter, Ratio est: tum quia afflictum voluit ampliùs affligi, & quidem doloribus intensissimis, quales sunt illi ex calculo & podagra orti; tum etiam quia ex majori dolorum intensione non potuit è suo marito sperare mitiorem sui tractationem, & consequenter non potuit desiderare hujusmodi intensionem dolorum per modum medii in ordine ad evadendam hanc satìs duram & intolerabilem mariti sui conversationem: ergo convincitur hanc majorem intensionem postulâsse solùm per modum vindictæ, ob malam scilicet tractationem hactenus expertam: 341

tam:

tam: at, qui per modum vindictæ proximo suo imprecatur grande malum, graviter delinquit secundùm dicta *n.* 331. ergo &c. &c.

342 ℞. Jam ad 2dam partem hujus quæsiti, à Confessario explorandam esse mentem Titiæ, & interrogandam, an Deum, Sanctósque interpellârit ad impetrandam, vel etiam accelerandam mortem sui mariti vel per modum vindictæ ob malam tractationem &c. vel præcisè eo fine, ut ab hac tyrannide tandem aliquando liberaretur? Si primum concludendum erit, eam mortaliter peccâsse nedum peccato odii contra charitatem proximo debitam, sed etiam peccato Sacrilegii, contra virtutem Religionis, in quantum non sinè permagna irreverentia ausa fuit implorare Deum, & Sanctorum patrocinium ad impetrandam gravem vindictam & castigationem sui mariti. Si verò supponatur 2dum, dicendum foret, quòd non peccaverit graviter. Ratio est: quia secundùm communem DD. paulò *suprà n.* 334. insinuatam in ordine ad evadendam hanc durissimam tractationem licitè potuisset sibi mortem optare, & in hunc finem invocare Deum ac Cœlites: quidni ergo possit ex eodem fine sinè peccato proximo suo optare mortem, Sanctorúmque suffragia implorare?

CASUS

CASUS SECUNDUS.

Sempronia fatetur, se summopere aversari quendam famulum in eadem secum domo ac servitio constitutum; tum quia ab eodem nuper sinè sufficienti causa fuit apud herum suum accusata; tum potissimùm, quia homo est valde lubricus, qui vix non singulis discursibus suis solet immiscere quædam impudica, fœminásque atque puellas hinc inde sibi occurrentes tangere in partibus inhonestis saltem super vestes: his de causis Sempronia illius consortium, ubiubi demùm potest, pro viribus declinare solet, eidémque jam sæpiùs nescio quæ mala utpote malam pestem, morbum gallicum, membrorum contracturam, & patibulum ipsum fuit sincero ex animo imprecata. Jam ad nostrum propositum dubitare licet. 1. *An Sempronia peccet fugiendo, & pro viribus declinando consortium dicti famuli, præsertim si alii quóque domestici id advertant?* 2. *An peccaverit eidem mox enumerata mala imprecando?*

℞. ad primum. Sempronia nec aversan- 343
do famulum, neque etiam ipsius consortium pro viribus declinando peccat, quin potiùs laudabiliter agit: pudicitia namque nullibi minùs, quàm inter impudicos secura est, juxta illud *Psalm.* 17. *Cum viro innocente innocens eris, & cum perverso perverteris.* Talis proin aversio, talis fuga à sceleratis quà

talibus omnino laudabilis eſt, ac meritoria. Nec refert, quòd alii domeſtici hujusmodi averſionem fortaſſis apprehendant; nam pariter poſſunt apprehendere, aut certè de facili inſtrui, hujusmodi averſionem non fieri in odium perſonæ, ſed potiùs in odium qualitatis vitioſæ, quam jure merito quisque abominatur. Unde S. Thomas 2. 2. *q.* 34. *art.* 3. *in corp.* ait: *Amor autem debetur proximo ſecundùm id, quod à Deo habet, id eſt, ſecundùm naturam & gratiam: non autem debetur eidem amor ſecundùm id, quod habet, à ſe ipſo & diabolo, id eſt, ſecundùm peccatum & juſtitiæ defectum. Et ideo licet habere odio peccatum in fratre, & omne illud, quod pertinet ad defectum divinæ juſtitiæ.*

344 ℞. jam ad 2dum cum diſtinctione. Vel enim hujusmodi mala ei fuit imprecata per malum vindictæ, id eſt, propterea, quòd ab eo fuerit delata ſeu accuſata apud herum, & ob hanc cauſam eundem puniri deſiderat; vel præcisè eo fine, ut hiſce pœnis excitatus & correptus à Deo, tandem reſipiſcat, ſe emendet, ac ſalvus fiat? Si hoc poſterius: dicendum, quod non peccaverit ob rationem ſuprà *n.* 332. datam. Si autem illud prius: concludendum erit, quòd graviter deliquerit, & quidem toties, quoties moraliter interruptis vicibus eidem famulo tam grandia mala exoptavit: quandoquidem id graviter repugnet charitati proximo debi-

tæ

tæ juxta dicta superiùs *n.* 331. Et quia in hujusmodi contingentiis quasi semper subesset periculum, ne irrepat quidam inordinatus affectus sinistræ affectionis vel potius passionis, hinc noverit Confessarius, muneris sui esse, ut pro viribus talem pœnitentem dehortetur, serióque moneat, ut si quidem proximi salutem sincero ex animo desiderat, studeat potiùs hanc gratiam precibus ad Deum fusis, sanctóque Conversationis exemplô eidem impetrare.

At, inquies, tenetúrne pœnitens specificè ac distinctè in confessione exprimere differentiam malorum, quæ proximo suo fuit imprecatus?

345 ℟. Quoad hoc Doctores in diversas abire sententias, nonnullis affirmativam, aliis autem negativam tenentibus. Mihi probabiliùs videtur, quòd pœnitens teneatur explicare diversitatem malorum circa bonum animæ, corporis vel fortunæ efficaciter exoptatorum; revera enim juxta communem Doctorum non satisfaceret pœnitens præcisè dicendo: *damnificavi proximum*, sed tenetur exprimere, utrum illum damnificaverit in bono animæ, vel corporis: vel fortunæ: ergo probabiliùs tenetur etiam exprimere, utrum desiderio efficaci intenderit ipsi damnum in bono animæ vel verò in bono famæ aut fortunæ; nam actus efficaces secundùm dicta *in tract. prælim. Conferent.* 3.

 n. 61.

n. 61. ſumunt ſuam ſpecificationem ab objecto, in quod tendunt: atqui certum eſt, quòd bona animæ, vitæ, ac fortunæ ſpecie morali differant: ergo & deſideria efficacia lædendi hujusmodi bona.

Nec refert, quòd eidem virtuti charitatis opponantur; quia etiam damnificatio in bono animæ, vitæ & fortunæ opponuntur eidem virtuti juſtitiæ, quô non obſtante certum atque exploratum eſt, quòd injuriæ contra hoc triplex genus bonorum illatæ ſpecie infima moraliter differant. Liquet proin ex his (ni fallor) Confeſſarium omnino prudenter facturum, ſi ex tali pœnitente (caſu quo is ſe ipſum non exprimit) interroget, quæ, vel qualia mala proximo ſuo ſeriò & efficaciter exoptârit. Vide ſi placet Herincx *diſp.* 13. *n.* 7. Suarez *diſp.* 6. *de charit. ſect.* 2. *n.* 2. vel Caſtropalao *tom.* 1. *tr.* 6. *diſp.* 4. *punct.* 1. *num.* 7.

CASUS TERTIUS.

Cajus certæ cujusdam facultatis Profeſſor ad diſcordias & contentiones natus quodammodo videtur, enimverò Sententias ſui Collegæ, eſto illas judicet veriſſimas, auctoritati, rationíque maximopere conſentaneas, nihilominus acerrimè impugnare ſolet, idquè non exercitii, aut veritatis dilucidandæ causâ, ſed ut coram populo videatur major, ac in profunditate, ſoliditatéque doctrinæ ſuæ eminen-

tior illo; quod & hactenus, præsertim coram minùs intelligentibus assecutus fuit, tum ob valde exquisitum argumentandi modum, tum præsertim ob linguæ, vocisque claritatem, quâ alteri suo Collegæ haud modicum prævalet. Quæritur jam 1. utrum Cajus peccet peccato discordiæ, & 2. an vel quomodo peccet peccato contentionis?

℞. Ad primum membrum hujus quæsiti, 346
Cajum absque dubio incurrere peccatum discordiæ; quia ùt refertur in specie facti, non consentit suo Collegæ in bono veritatis, sed potiùs ex mera protervia vel superbia veritatem agnitam impugnare solet eo fine, ut videatur major &c. Existimo tamen hujusmodi discordias (nisi aliunde in modo impugnandi, vel potiùs vituperandi aut vilipendendi adversarium cum notabili læsione honoris aut modestiæ excedatur) non esse graviter peccaminosas, nisi versarentur circa materiam fidei ac morum, ut proin ex tali discordia vel scandalum aliorum, vel perversio morum esset timenda, prout sapienter innuit noster P. Herincx *loc. cit. n.* 26.

℞. Jam ad 2dum membrum quæsiti hu- 347
jus, minimè ambigendum, quin Cajus peccaverit peccato contentionis, nedum humilitati, sed & charitati oppositæ; quandoquidem supponitur contendere eo fine, ut propriam auctoritatem extollat, alterius verò, scilicet Collegæ sui diminuat.

In ordine tamen ad dignoſcendam gravitatem peccati rurſus attendi debet materia contentionis, utrum ſcilicet contendere ſoleat circa veritatem merè Philoſophicam, an vèrò circà veritatem Theologicam, id eſt, Fidem, aut bonos mores concernentem? Si priùs illud ſupponatur, dicendum, quòd non, niſi venialiter deliquerit; quia præcisè egit contra veracitatem, cujus violatio ex ſuo genere non eſt graviter peccaminoſa. Si verò 2dum, per ſe loquendo peccavit mortaliter, eò præſertim, quòd talis contentio vix, aut nę vix quidem fieri poſſit ſinè ſcandalo vel detrimento animarum, ſaltem tunc, quando impugnans nec verbis, neque etiam facto ipſo oſtendit, ſe præcisè agere vel exercitii, vel veritatis ampliùs eruendæ, aut dilucidandæ causâ; quod in hoc caſu non ſupponitur factum fuiſſe. Verùm cùm verſemur in materia Sapientes tangente, ſufficere arbitror Sapientibus hæc pauca, dixiſſe vel potiùs inſinuâſſe, ne ultrà quàm oportet, aut in me eſt, ſapere videar.

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

348 Colliges ex hactenus dictis primò, eos, qui quaſi in continuo odio erga proximum ſuum verſantur, vivere in peſſimo ſtatu; id, quod vel maximè timendum 1. de conjugibus in continuis diſcordiis ac rixis viventibus. 2. item

item de famulis aut famulabus aliisve domesticis sese aversantibus, nec non de illis, qui ad duellum se provocârunt. Ratio de se liquet: quia quisquis odio prosequitur proximum suum, per se loquendo versatur in statu peccati mortalis, juxta illud 1. *Joan.* 2. *qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est.* Noverit proin Confessarius, quàm cautè cum talibus procedendum sit, ne Sacramentum administret indignis. Videatur Kazenberger *in Supplem. I. P. Sargar. Conferent.* 16. *n.* 96.

Colliges 2dò, à Confessario dehortandos, 349
& suô modo reprehendendos esse illos parentes, qui iracundiæ & impatientiæ motibus nimium subjecti, ob minimos quosque defectus aut errores prolibus suis nescio quæ mala tum corporis, tum animæ etiam imprecari consueverunt, utputa dicendo: diabolus te rapiat &c. eas in malam crucem, maledicta bestia, titio infernalis &c. Enimverò similia verba seriô animo prolata in filium aut filiam nedum charitati, sed & pietati graviter adversantur: & licèt videntur posse excusari ex eo, quòd non tam animô deliberato, quàm passionis inordinatæ impetu proferantur; certum nihilominus esse debet, quòd hæc ipsa consuetudo maledicendi voluntariè retenta graviter sit peccaminosa, actúsque inde profecti velut in causa ac radice voluntarii imputentur ad culpam gravem. Videatur Matthæucci *l.* 2. *c.* 10. *n.* 14.

350 Colliges 3tiò, licitum esse gaudere, immò etiam optare stragem turcarum, hæreticorum, & aliorum fidei Catholicæ hostium, ne scilicet veram Religionem, Deique cultum & communem omnium felicitatem evertant. Ita cum communi DD. Vita ad *propos.* 15. *ab Innocent. XI. damnatam. n.* 21. Matthæucci *cit. l.* 2. *c.* 8. *n.* 25. Ratio est: quia secundùm rectam rationem & ordinatam charitatem bonum totius Reipublicæ meritò præfertur bono hostium veritatis & membrorum diaboli: ergo etiam licitè desideratur. Nec refert, quòd præter mortem temporalem insuper supponantur incursuri mortem sempiternam; tum quia hanc non incurrent, nisi ex propria culpa; tum etiam quia diutiùs viventes in tali statu nedum salutem suam probabilissimè nunquam fuissent operati, sed potius damnationem sibimet augmentâssent. Et quia aliunde constat, bonum Reipublicæ Christianæ præstantius esse bono vitæ alicujus Rei, hinc non abs re possumus gaudere, justéque desiderare mortem talium hostium: quemadmodum ob conservationem totius boni publici Judex justissimè ad mortis supplicium condemnat Reum, quem prævidet in sua impœnitentia obstinatè moriturum, veluti diximus *suprà Confer.* 8. *n.* 258.

Ad quid, inquies, de illo tenendum, qui audiens inter duos Principes Christianos v. g. Regem Galliæ & Imperatorem ortum esse bellum,

lum, ſemper ſolet gaudere, dum è novellis vel aliunde intelligit Gallos occubuiſſe, è contrà triſtari ſolet, ubi percipit, eos triumphâſſe.

℟. Breviter cum diſtinctione. Vel enim 351
gaudet de Gallorum ſtrage, in quantum hæc vergit in Nationis illius everſionem, vel certè in damnum Regis Chriſtianiſſimi, vel ſolet præcisè gaudere de tali ſtrage Gallorum, in quantum hæc conducit ad conſervandam vel etiam reſtituendam tranquillitatem Patriæ, Pacemque in populo? Si prius; dicendum, quòd graviter peccet; quandoquidem tale deſiderium neceſſariò ſupponat animum malè affectionatum immò odiô erga Chriſtianiſſimum Principem imbutum; quod utique rectæ rationi æquè ac Chriſtianæ charitati graviter adverſatur. Si autem ſupponatur hoc poſterius, dicendum, quòd non peccet. Ratio eſt: quia quilibet pacem ac tranquillitatem Patriæ ſuæ ac Reipublicæ Chriſtianæ licitè exoptat. Hac de cauſa S. Mater Eccleſia publicas preces fundere ſolet ad Deum in ordine ad pacem conſervandam, ſeu etiam reſtaurandam inter Principes præſertim Catholicos. Neque etiam in hoc caſu neceſſum eſt, ut per ſe ac primariò intendatur malum Principis Chriſtiani, ſed per ſe ſolùm intenditur bonum Reipublicæ, id eſt pax & communis tranquillitas, quæ, cùm obtineri non poſſit ſinè malo ſeu etiam virium diminutione aut ſtrage alteriùs par-

tis ; hinc per accidens duntaxat & secundariò quasi intendi debet illud malum : hæc verò intentio non repugnat charitati Christianæ ; Secus enim nullum bellum foret justum aut licitum. Timendum nihilominus est, ne in hujusmodi hominibus præsertim privatis sub specie pietatis ac Zeli justi pro bono Patriæ sæpesæpiùs lateat vel irrepat malignus aliquis affectus, odiumvè proximi, unde à Confessario potiùs suadendum est hujusmodi pœnitentibus, ut si quidem sinceri & ex animo nil aliud in votis habeant, quàm pacem & tranquillitatem Reipublicæ, conentur eandem suis precibus & Sanctæ conversationis exemplo à Deo impetrare, omissis oblocutionibus vel etiam inutilibus contentionibus, quæ plerúmque in simili casu intervenire assolent.

352 Colliges 4tò, odium inter & invidiam eam versari differentiam, quòd odium consistat in quadam malevolentia erga proximum, vi cujus is, qui odium fovet, proximo suo malum vult, aut lætatur de malo ipsius in quantum eidem malum est : vel tristatur de ejus bono, in quantum ipsi bonum : è contra invidia consistit in quadam tristitia de bono proximi, non præcisè quatenus ipsius bonum est, sed quatenus vergit quodammodo in diminutionem honoris aut excellentiæ ipsius invidentis ; itaque si doleas, quòd v. g. Titius habeat hoc vel illud offici-

officium, tot aut tantas divitias &c. in quantum ipsi bona &c. diceris odio habere illum; at verò si non ideò præcisè doleas, in quantum ipsi bona sunt, sed quia tu non es tot ac tantis dotatus, vel quia tibi cedunt quodammodo in diminutionem honoris, invidus es dicendus, veluti post Campion, advertit Matthæucci *in cautela Confessarii lib.* 2. *c.* 8. *n.* 21. Vide etiam dicta *in tract. prælimin. Confer.* 22. *num.* 633.

353 Colliges denique 5tò, quomodo tractandus seu etiam examinandus sit pœnitens, qui se accusat, quòd odio habuerit proximum; nam si se ipsum non satis exprimat, interrogari debet 1. an unum duntaxat, an verò plures odio habuerit, & à quanto tempore? 2. quoties eidem intra hoc tempus malè imprecatus fuerit, & quænam in bono animæ, corporis, aut fortunæ? &c. 3. An eidem non negaverit communia signa charitatis, & quoties? 4. An actu cum eodem sit reconciliatus, aut certè habeat animum quamprimum se reconciliandi cum illo? secus enim non esset bene dispositus, neque capax absolutionis Sacramentalis, ut de se liquet. Hæc tamen, utì jam monui, interroganda sunt solùm tunc, quando pœnitens seipsum non satis explicat, veluti sæpius, quàm par est, experiuntur Confessarii in excipiendis Confessionibus rudiorum; nam de aliis, qui sunt cultiores aut magis docti, faciliùs præsumere

mere licèt, quòd si etiamnum de præsenti portarent odium ergà proximum, non accederent Confessionale animo obtinendi absolutionem Sacramentalem.

CONFERENTIA DUODECIMA.

De Scandalo.

SUMMARIUM.

354. Nomine Scandali activi & propriè talis intelligitur dictum vel factum minùs rectum &c.
355. Scandalum ùt sic communiter dividi solet in activum & passivum.
356. Rursus Scandalum activum subdividi solet in directum, & indirectum: passivum verò in datum & acceptum? & hoc posterius in Pusillorum & Pharisæorum.
357. Scandalum activum, præsertim directum, est ex suo genere peccatum mortale.
358. Potest nihilominus fieri veniale vel ob indeliberationem, vel ob parvitatem materiæ?
359. Ob Scandalum evitandum, seu etiam impediendum peccatum proximi, neutiquam licet exercere actionem de se malam v. g. mentiri &c.
360. An vel quando quis causâ evitandi Scandali teneatur intermittere opus de præcepto, vel etiam de consilio?
361. Cooperatio ad peccatum alterius duplici modo fieri potest, scilicet vel 1. præbendo materiam, vel etiam 2. concurrendo ad ipsam actionem malam.
362. Nunquam prorsus fas est cooperari eo fine, ut alter peccet.

363. Li-

363. Licet tamen ob rationabilem & gravem causam cooperari peccato alterius per actionem de se bonam aut indifferentem, merùm remotè se habentem ad peccatum.

364. Quænam censeantur causæ rationabiles & justæ?

365. Licitum est ob gravem causam, petere opus ab alio, quod is sinè peccato posset ac deberet præstare, esto non sit præstiturus sinè peccato &c.

366. Similiter suppositis certis circumstantiis probabiliter licet suadere minus malum eo fine, ut evitetur majus.

367. & 368. Satisfit duabus instantiis in contrarium.

369. Resolvitur Casus I. Cujusdam uxoratæ, quæ se, suásque proles de rebus à Marito furtivè hinc inde ablatis sustentare solet.

370. Hæc, si aliunde habuisset media se sustentandi &c. procul dubio tutâ conscientia non potuisset hoc practicare.

371. Eadem persona certò peccavit graviter denudando mammas, & corpus suum prostituendo, animô sibi suísque prolibus panem lucrandi &c. &c.

372. Resolvitur Casus II. de quodam libidinoso milite, assueto coram aliis passim proferre verba impudica.

373. An, vel qualiter hic teneatur exprimere numerum personarum scandalizatarum &c.

374. An peccaverit peccato scandali, eò quòd fœminam ad concubitum sese offerentem jusserit redire altera die?

375. Resolvitur Casus III. Cujusdam Civis, qui putans se domum locare honestæ Matronæ, paulò pòst inaudiit, se eam locâsse meretrici.

376. Quidnam huc à Confessario suadendum fuerit?

377. An idem Civis peccaverit petendo ab illa usum corporis eo præcisè fine, ut deprehenderet, sitnè reipsa meretrix nec ne?

378. Fœmina ad evitandum scandalum pusillorum potest tutâ conscientia una alterâve vice omittere Sacrum etiam præceptum, esto ad hoc probabiliùs non teneatur.

379.

379. Opera verò consilii duntaxat ob avertendum scandalum nedum possunt, sed interdum debent intermitti saltem ad tempus. Atque hinc.

380. Fœmina datâ operâ accedens hoc templum, vel hoc sacrum; cui novit interesse lascivum juvenem, à quo turpiter concupiscetur &c. peccat, si absque suo incommodo posset accedere aliud templum vel sacrum.

381. Secus dicendum foret, si absque permagno incommodo id non posses.

382. Fœminæ lascivo ornatu aut vestitu utentes graviter peccant, & à Confessariis dehortandæ sunt.

383. Vendere res ita indifferentes, ut proximus iisdem vel bene vel malè uti possit, haud illicitum est, modò non vendantur scienter ad malum usum.

384. Et quid, si dubitetur, sitnè emptor abusurus nec ne?

385. Qui turpia seu lasciva &c. componunt, scribunt, pingunt vel repræsentant &c. graviter delinquunt.

386. Utrum ex metu mortis liceat adjuvare furem aut latronem in asportanda cista furtiva?

387. Fas est peccatum proximi permittere, vel ad id etiam ansam positivam de se merùm indifferentem præbere eo fine, ut deprehensus corrigatur seu emendetur?

388. Non item eo præcisè fine ut puniatur, aut mulctam solvere cogatur.

389. Ad quid teneatur ille, qui proximum suum scandalizavit?

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos casus practicos de Scandalo.

Quæres primò, quid intelligatur nomine Scandali?

354 ℞. Nomine Scandali ùt sic intelligitur

pecca-

peccatum occasionatum: propriè tamen loquendo de Scandalo, hujus nomine intelligitur *dictum vel factum, vel etiam omissum minùs rectum, præbens alteri occasionem ruinæ Spiritualis.* Ita S. Thomas, & *alii DD. communissimè.* Explico breviter singula. Dicitur 1. *dictum vel factum*; nedum enim loquendo, sed etiam agendo potest alteri præberi occasio peccandi: additur insuper 2. *omissum* &c. quia etiam omissione debiti officii, utputa horarum canonicarum administrationis Sacramentorum &c. potest proximus scandalizari. Dicitur 3tiò *minùs rectum*; enimverò tale dictum vel factum aut ex se malum esse potest, utì sunt v. g. blasphemia, detractio &c. aut saltem præsefert speciem mali, ùt si quis reipsa dispensatus in jejunio, die veneris comedat carnes coram aliis ignorantibus dispensationem. Unde etiam dicitur 4tò, *præbens alteri occasionem ruinæ Spiritualis*; quia scandalosus vel positivè intendit proximum inducere ad peccandum (quòd propriè esset scandalizare) vel saltem prævidet, alios ex suo dicto vel facto sumpturos malum exemplum acturósque id, quòd Dei offensivum est.

Quæres 2dò, quotuplex sit Scandalum?

℞. Scandalum ùt *sic communissimè* partiri 355
solet in activum & passivum. Nomine activi intelligitur illud dictum vel factum &c. quod alteri præbet occasionem ruinæ Spiritualis.

Nomine

Nomine autem Scandali paſſivi intelligitur ipſa ruina Spiritualis proximi conſecuta ex dicto vel facto &c. Ex. gr. tu loquendo coram juvene vel puella innocente turpia, permoves eam ad delectationem carnalem, diceris activè ſcandalicans, puella verò utpote à te pertracta in ruinam Spiritualem, dicitur paſſivè ſcandalizata.

356 Porrò Scandalum activum ſubdividi ſolet in *directum* atque *indirectum*: paſſivum verò in *datum* & *acceptum*, & hoc poſterius in ſcandalum puſillorum & Phariſæorum. Explico rurſus breviſſimè ſingula membra. *Directum* appellatur illud, quod datur in ruinam Spiritualem proximi, ſive dein hæc ruina Spiritualis intendatur primariò, prout intendunt dæmones tentando homines v. g. ad carnalia, ſive etiam intendatur 2dariò, velut intendere ſolent homines, dum v. g. voluptatis captandæ causâ inducunt mulieres ad concubitum &c.

Indirectum Scandalum appellatur, dum aliquid dicis vel facis, quod vel malum eſt, vel ſpeciem mali præſefert, ideoque natum eſt ad præbendam alteri occaſionem peccandi, ut ſi die prohibitâ ab Eccleſia carnes comedas coram aliis fidelibus, qui ignorant te eſſe excuſatum ab onere jejunii, ideoque tuo exemplô pariter manducabunt carnes non ſinè violatione præcepti. *Scandalum datum* dicitur, quod oritur ex dicto aut facto reipſa minùs

minus recto : *acceptum* verò quod accipitur ex dicto vel facto, vel de se indifferente, vel nullam speciem mali præseferente: quod si nihilominus ex tali aliquo facto homines vel ob ignorantiam vel ob fragilitatem scandalizantur, dicetur scandalum pusillorum, ùt si homo lubricus ex ornatu mulieris etiam licito labatur in pravum desiderium &c. E-contrà verò si ob meram malitiam ex actione alterius de se etiam licita atque honesta accipias occasionem ruinæ spiritualis, utputa de eodem malè loquendo, detrahendo &c. dicitur scandalum pharisaicum, id est pharisæis proprium, quippe, qui ex actionibus Sanctissimis Christi Domini, puta ex curatione infirmorum, conversatione cum peccatoribus &c. sumpserunt occasionem calumniandi, & murmurandi &c.

Quæres 3tiò, quale, & quàm grave peccatum sit Scandalum illud activum & propriè tale?

℟. Scandalum activum est ex suo genere 357
peccatum mortale charitati repugnans, quoties quis tenetur abstinere ab illo dicto aut facto præbente occasionem ruinæ &c. idque probabiliùs verum est, tametsi ruina spiritualis proximi per se ac directê non intendatur, modò prævideatur subsecutura. Prima pars hujus responsi est communiter ab omnibus recepta, nam directè scandalizans intendit proximum damnificare in bono animæ uti-

que de ſe ſummi momenti; quod procul dubio charitati proximo debitæ graviter repugnat. Secundam verò partem contra Paludanum, Vaſquez, & nonnullos alios hodie tenet communior Doctorum, nominatim Laymann *lib.* 2. *tr.* 3. *c.* 13. *num.* 6. Tamburin. *de Confeſſ. lib.* 2. *c.* 1. *ſſ.* 17. Sporer *tr.* 5. *in decalog. c.* 1. *n.* 16. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 1. *art.* 6. *n.* 11. Felix Poteſtas *Exam. Confeſſ. tom.* 1. *part.* 2. *c.* 2. *n.* 328. Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr.* 4. *diſt.* 7. *n.* 21. Et ratio hujus eſt: quia etiam in aliis materiis moralibus ad contrahendam malitiam ſpecificam peccati ſufficit voluntarium indirectum: ergo ſimiliter ſufficit ad contrahendam malitiam ſcandali. Et certè qui fornicatur in loco Sacro, eſto directè non intendat irreverentiam loci Sacri, ſed potiùs voluptatem &c. nihilominus fit obnoxius peccato Sacrilegii ex eo, quòd in tali loco non abſtineat ab ejusmodi actu, cùm tamen deberet & poſſet abſtinere: ergo ſimiliter is, qui prævidet ex ſua actione, à qua hìc & nunc deberet abſtinere, alios ſumpturos occaſionem ruinæ ſpiritualis, verè obnoxius efficitur peccato ſcandali.

Adde inſuper, quòd peccatum ſcandali perrarum foret inter homines, ſi ſemper requireretur directa intentio ruinæ ſpiritualis; cùm hoc dæmonibus potiùs, quàm hominibus proprium ſit, ùt jam diximus: at verò Scriptu-

Scriptura Sacra videtur clarè innuere, hoc peccatum scandali non esse rarum, sed frequens inter homines; unde etiam *Matth.* 18. *v.* 7. ait: *Væ mundo à scandalis. Necessum est enim, ut veniant scandala: verumtamen væ homini illi, per quem scandalum venit.*

Dixi tamen, Scandalum *per se loquendo* 358
esse peccatum mortale, ut per hoc innuerem, quòd possit subin fieri veniale sive ob inconsiderationem seu indeliberationem, sive etiam ob parvitatem materiæ, ut si quempiam inducas ad peccatum veniale duntaxat, quia hoc in genere damnorum spiritualium censetur solùm quid leve seu ruina parva, idque etiam verum est, quando peccatum veniale directè intenditur & quidem per actum moraliter peccaminosum v. g. per mendacium seu etiam detractionem gravem: ùt tenet Sanchez *lib.* 1. *in Decalog. c.* 6. *n.* 10. Id ipsum haud improbabiliter tenet Michel in sua Theolog. Canon - morali *tom.* 2. *part.* 1. *q.* 3. §. 7. *n.* 23. Eum scilicet non peccare nisi venialiter, qui ex actione levi seu venialiter duntaxat mala v. g. levi joco &c. prævidet alium graviter lapsurum, v. g. in gravem iracundiam.

Addidi insuper: *quoties quis tenetur abstinere à tali dicto aut facto &c.* quemadmodum enim non datur semper obligatio abstinendi à tali actione, prout patebit ex dicen-

dis, ita frequenter datur causa excusans à culpa Scandali. Unde jam

Quæres 4tò, Utrum ob evitandum Scandalum teneamur intermittere opus, quod est de præcepto vel etiam de consilio tantùm?

359 ℟. Primò ob evitandum Scandalum vel impediendum peccatum proximi nunquam licet vel ponere actionem intrinsecè malam v. g. mentiri &c. Vel omittere aliquam actionem in iis circumstantiis, in quibus omissio est verè peccaminosa præsertim intrinsecè uti est v. g. dissimulatio veræ fidei, casu quo urget præceptum de profitenda fide exteriùs, in quo dissimulatio professionis habetur pro negatione, utì dictum fuit suprà *Confer.* 2. *n.* 53. *& seqq.* Ita *communis* & certa sententia Doctorum, hac ratione irrefragabili fulta: quia non sunt ullatenus facienda mala, ut eveniant bona *c.* 8. *&* 10. *XXXII. q.* 4. Unusquisque enim tenetur potiùs peccatum vitare in se ipso, quàm in altero; quia ùt ait S. Thomas 4. *dist.* 38. *q.* 2. *a.* 2. *ad* 2. *Nullus autem debet Deum offendere parum, ne alius offendat multum; quia homo debet in infinitum plus diligere Deum, quàm proximum.*

360 ℟. jam 2dò ad idem quæsitum. Nemo per se loquendo tenetur omittere actionem seu opus præceptum, imò neque opus consilii, modo id fiat sinè animo inducendi proximum in ruinam, & ex causa multùm rationabili, ita scilicet, ut moraliter loquendo hujusmo-

di

di opera intermitti non debeant. Ita rurſus *Communis DD.* Vaſquez, Suarez & alii, quos ſequitur Caſtropalao *de charit. tr.* 4. *diſp.* 6. *pu.* 16. *n.* 3. & 6. item Felix Poteſtas *loc. cit. n.* 338. & 326. Ratio eſt: quia ſuppoſitis hiſce conditionibus nemo nos obligare poteſt ad abſtinendum ab ulla actione ſecundùm ſe honeſta aut permiſſa: & quisquis demum inde arripit anſam peccandi, ſuæ id potiùs vel pravitati vel etiam fragilitati adſcribere debet, quàm actioni nobis præceptæ, vel certè aliunde haudquaquam prohibitæ. Loquimur autem hic de eo, quod eſt de jure; ſecus dicendum foret, ſi loquamur de eo quod conſilii vel charitatis causâ ſubinde fieri expedit, prout paulò inferiùs dicetur. Inſuper dictum fuit, quòd nemo teneatur intermittere opus præceptum aut conſultum modò id fiat *ex cauſa multùm rationabili &c.* quænam verò tales cenſendæ ſint, dicemus proximè *n.* 364.

Quæres 5tò, ſitnè licitum cooperari peccato alterius?

Ante reſponſionem directam ſuppono, co- 361
operationem ad peccatum alterius dupliciter fieri poſſe, ſcilicet vel 1. præbendo materiam ad peccandum v. g. potum exceſſivum, vel carnes die prohibita &c. vel etiam 2. concurrendo cum eodem ad eandem actionem peccaminoſam v. g. furti, homicidii &c. Quocirca (ni fallor) Cardenas *in criſi Theo-*

log. ad propoſ. 51. *ab Innocentio XI. damnatam diſſert.* 31. *n.* 2. itemque *R. P. Michel ubi suprà* §. 7. *n.* 15. & Felix Poteſtas *loc. cit. n.* 346. ſapienter advertunt, hujusmodi cooperationem ſubinde fieri poſſe per actionem de ſe prorſus indifferentem, & ità quidem, ut hæc vel remotè duntaxat & per accidens, vel etiam propinquè aut proximè omnino deſerviat ad peccatum. Ex. gr. geſtare ſeu etiam applicare ſcalam ad domum, aperire januam domûs, vocare puellam, lectum ſternere, portare litteras internuncias vel munuſcula &c. ſunt actiones ex ſua natura prorſus indifferentes, prout nemo prudentum non videt; at verò, ſi fiant ad finem malum, ùt ſi famulus ſuccollet hero, ſternat lectum, vocet puellam &c. eò quòd idem Dominus velit cum ea habere rem &c. hujusmodi actiones evadunt malæ, & quidem (juxta opinionem Sanchezii, Lumbieri, Vivæ *ad propoſ.* 51. *n.* 4. & aliorum) intrinſecè; actus enim vel etiam medium de ſe indifferens ſumit bonitatem aut malitiam ſpecificam à fine ſecundùm dicta *in tr. prælim. Confer.* 3. *n.* 66. atqui finis, ad quem aſſumuntur hujusmodi actiones, eſt intrinſecè malus, uti ſupponitur, ſcilicet ſtupratio Virginis aut fornicatio: ergo &c. Jam quæſitum hoc potiſſimùm intelligi debet de actionibus ex ſua natura indifferentibus, an ſcilicet; vel quomodo his mediantibus fas ſit concurrere ad peccatum alterius: quo notatô & ſuppoſito. ℞. Nun-

℞. Nunquam licet cooperari peccato alterius, ſive dein adminiſtrando materiam v. g. carnes ad frangendum jejunium, ſive etiam cooperando ſeu concurrendo ad actum peccaminoſum eo fine, ut alter peccet. Ratio liquet ex mox dictis; quia ſcilicet talis cooperatio contrahit malitiam finis. Inſuper nefas eſt ſcienter cooperari peccato alterius per actionem proximè influentem in ipſum peccatum, ſive dein actio ſit ex ſua natura & intrinſecè mala, uti eſt v. g. occiſio innocentis, ſive ſit mala ideò duntaxat, quia lege prohibita, uti eſt commeſtio carnis die ab Eccleſia interdicta &c. Qui enim proximè concurrit ad actum peccaminoſum, convincitur directè velle peccatum, prout bene arguit la Croix *lib.* 2. *n.* 252. 362

℞. Nihilominus 2dò. Licitum eſt cooperari materialiter tantùm peccato alterius ſuppoſitis ſequentibus conditionibus 1. ſi tuum opus aut cooperatio de ſe ſit honeſta aut ſaltem indifferens, & ad peccatum proximi merùm remotè ac per accidens ſe habeat, ità ſcilicet, ut nec phyſicè, neque moraliter in illud influat. 2. ſi talem cooperationem præſtes ex rationabili & ponderosâ cauſa; minimè verò eo fine, ut alterum adjuves ad conſummationem peccati. 3. ſi peccatum alterius non teneris ſpecialiter impedire, vel certè non poſſis. Ità in re *communis DD.* prout videre licet apud Sanchez *in decalog.* 363

lib. 1. *cap.* 7. & *lib.* 3. *c.* 8. Caſtropalao *tr.* 6. *diſp.* 6. *pu.* 11. Tamburin. *in decalog. lib.* 5. *c.* 1. §. 4. *n.* 2. & 16. Sporer *tr.* 5. *c.* 1. *ſect.* 3. *n.* 41. la Croix *lib.* 2. *n.* 250. & 255. Ratio hujus reſolutionis eſt: quia ſtantibus præfatis conditionibus non cooperaris proximè aut poſitivè ad peccatum alterius, ſed solùm permiſſivè ſeu negativè te habes reſpectu illius, eò præſertim, quòd illud impedire non tenearis vel certè non poſſis: atqui certum & exploratum eſt, quòd ex rationabili ac ponderoſa cauſa fas ſit permittere peccatum alterius: ergo &c.

364 Dixi: *ex rationabili ac ponderoſa cauſa &c.* Jam verò dubium exurgit, quænam cenſenda ſit cauſa ſatìs ponderoſa ac rationabilis? Quocirca Doctores communiter fatentur, non poſſe ſtatui univerſalem regulam, quemadmodum etiam peccata ipſa in ſua gravitate non ſunt æquè ponderoſa, neque etiam actiones æqualiter concurrentes; nihilominus ad aliqualem ſaltem ingenii ſublevationem circa hujusmodi cooperationem licitam vel illicitam juvabit bene notare ſequentes aphorismos. I. Tantò gravior cauſa ad licitè concurrendum requiritur, quantò gravius eſt peccatum, cujus occaſio datur. II. Tantò gravior cauſa &c. quantò probabilius eſt, te non cooperante alterum non peccaturum & quantô certior eſt effectus peccati ex tua cooperatione. III. Tantò gravior

gravior &c. quantò propinquiùs tua cooperatio peccatum attingit. IV. Tantò gravior &c. quantò minùs juris habes ad tale opus seu cooperationem. V. Tantò gravior &c. quantò magìs peccatum repugnat justitiæ cum damno tertii. Ita in re Laymann. *l.* 2. *tr.* 3. *c.* 13. Busenbaum apud la Croix *l.* 2. *n.* 250. Sporer *ubi suprà n.* 74.

Quæres 6tò, sitnè licitum ab altero petere opus, quodquidem sinè peccato præstare posset, certò tamen creditur, aut prævidetur non præstiturus sinè peccato?

℟. Ob gravem & rationabilem causam licet, non tamen sinè causa multùm ponderosa. Ita *communis DD.* Ratio hujus ex dictis facilè eruitur; nam si absque rationabili causa id facias, convinceris velle offensam Dei & ruinam proximi: ècontra si id facias ex causa rationabili v. g. necessitatis &c. censeris permissivè tantùm te habere in ordine ad peccatum proximi, quòd, cùm impedire aliunde non tenearis, non tibi, sed illius malevolæ voluntati duntaxat imputandum est. Unde ulteriùs cum Sanchezio, Diana & Lugone rectè infert Sporer *cit. tr.* 5. *c.* 1. *sect.* 3. *n.* 76. & *seqq.* ob hujusmodi ponderosam causam tutâ conscientia peti posse 1. à Parocho administrationem Sacramenti. 2. à Conjuge redditionem debiti. 3. à Saga vel mago solutionem maleficii &c. quando hi possent similia facere sinè peccato, esto

365

prævideantur cum peccato facturi. Secus dicendum foret, si id facere non possent sinè peccato novo, ùt si saga nequeat solvere maleficium sinè novo maleficio. Videantur *Doctores cit.*

Quæres 7timò, utrum fas sit suadere minùs malum illi, qui jamjam determinatus est ad committendum majus sivè ejusdem, sivè etiam alterius generis, v. g. volenti occidere Petrum, suadere ejus vulnerationem aut mutilationem, vel volenti committere adulterium, suadere fornicationem sinè læsione tamen juris tertio competentis.

366 R. Probabiliter fas est, suppositô quòd suadens nequeat impedire utrumque peccatum, tam majus scilicet, quàm minus, simúlque nihil suadet in præjudicium tertii. Ita contra non paucos tenent Sanchez, Lugo, Tamburinus, Sporer, & alii plures; idque hac ratione, meo judiciò validissimâ: quia suadens è duobus minus malum, casu quo (uti supponimus) utrumque impedire nequit, omnino prudenter agit, quandoquidem aliud nihil intendit, nisi impedire graviorem offensam Dei, majorísque mali proximo inde imminentis aversionem, veluti Loth fecisse legitur *Gen.* 19. dum Sodomitis volentibus abuti duobus viris (vel potiùs Angelis virorum speciem præseferentibus, dixit: *Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum, educam eas ad vos, & abutimini*

eis

eis - - dummodo viris istis nihil mali faciatis. Videatur Sporer *cit. n.* 56. atqui prudenter agens non peccat: ergo &c. &c.

At verò, inquies fortassis cum Laymanno; Castropalao & aliis adversæ Sententiæ patronis: inductio ad peccatum positivè illud suadendo aut consulendo, præsertim quando actus ex natura sua malus est, nefas est nulla ratione excusabile: at, qui volenti committere adulterium, suadet fornicationem, suadendo illum inducit ad actum intrinsecè malum, ut de se liquet: ergo nefas est &c. Confirmatur ex eo ampliùs; quia non licet mihi committere leve mendacium eo fine, ut impediam v. g. homicidium vel fornicationem, esto hæc sint longè graviora peccata: ergo nec licet suadere alteri fornicationem in ordine ad impediendum adulterium.

℟. Ad hanc objectionem satìs difficilem 367
distinguendo Maj. inductio *absoluta* ad peccatum &c. nefas est &c. *concedo*, inductio non absoluta, sed *conditionata* potiùs, suadendo scilicet proximo, ut siquidem velit committere peccatum, potiùs committat id, quod minus est, nego Major. &c. Nam in hoc casu non consulitur malum absolutè, neque malum ùt malum, sed potiùs ùt impeditivum est majoris mali: imò taliter inducens non intendit malum, sed potiùs commutationem majoris mali in id, quod minus est: hæc

hæc autem commutatio vel conſultatio non eſt mala reſpectu illius, qui, ùt ſupponitur utrumque malum impedire non poteſt, tametſi vellet: ergo &c. Unde *ad Confirmationem* negatur *conſeq. & paritas*: ideò enim ego committendo leve mendacium peccarem, quia in meo arbitrio ſtat mentiri vel non, ideoque & poſſum & teneor non mentiri: ècontra verò minimè ſtat in meo arbitrio impedire utrumque peccatum proximi: ergo non delinquo, dum proximo jamjam reſoluto ad committendum majus malum ſuadeo minus, non quidem abſolutè, uti jam dictum fuit, ſed potiùs conditionatè, ut ſi quidem velit peccare &c.

368 Nec refert, quòd illud minus peccatum ſit fortaſſis alterius ſpeciei, prout fornicatio ab adulterio differt, & ebrietas ab homicidio; nam majus peccatum ſuo modo comprehendit malitiam minoris, & aliquid ultra: neque etiam in tali caſu, ùt jam dictum eſt, ſuadetur minus malum abſolutè, ſed potiùs hypotheticè & ex ſuppoſito, quòd utrumque impediri nequeat: hanc Sententiam velut probabilem tenent multi & graviſſimi quidem DD. videndi apud Cardenam *Criſi diſſert.* 23. *n.* 148. eámque probabilem agnoſcunt Cardenas, Gobat *in Quin. tr.* 5. *c.* 13. *n.* 26. Diana *part.* 5. *tr.* 7. *reſol.* 18. la Croix *lib.* 2. *n.* 223. Fateor tamen oppoſitam ſententiam eſſe tutiorem, & æque probabilem,

ſin

ſin minùs probabiliorem, loquendo de eo, qui ſuadet, vel inducit ad minus malum omnino diverſæ rationis à majori malo, utputa ad ebrietatem, ne committatur homicidium, vel abortus procuretur &c. Ideóque hanc opinionem inſinuare volui velut probabilem, minimè tamen conſulere.

§. II.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur caſus practici de Scandalo.

CASUS PRIMUS.

Titia perbene novit Maritum ſuum furtis ac rapinis deditum, atque ex iisdem familiam alere, tantùm nihilominus abfuit, ut eum dehortaretur, quin potiùs ſibi fuerit congratulata, eò quòd ſperaverit poſt pauca futurum, ut Maritus ſuſpendatur, ipſa verò ab hoc onere matrimonii ſibi intolerabili liberetur, cum poteſtate tranſeundi ad ſecunda vota. At verò ſpes hæc fefelit; nam Maritus quidem deprehenſus fuit & incarceratus, non tamen ad mortem, ſed ad virgas ad perpetuam relegationem è Patria condemnatus fuit. Titia proin & Marito & mediis tum ad propriam, tum ad prolium etiam ſuſtentationem neceſſariis deſtituta, hanc quærendam cenſuit corporis ac pudoris ſui proſtitutione: hunc in finem liberiùs denudare ſolet mammas, ut alliciat, itemque familiariùs, aut veriùs loquen-

quendo, licentiosiùs conversari cum altero sexu, & frequentiùs uni alterive concedere usum proprii corporis. Quàm primum verò animadvertit se concepisse, quærit occasionem conveniendi Maritum, utpote non ità procul in confinibus demorantem, eidémque offert usum corporis, quatenus hôc modo adulteria perpetrata palliet, & proles nascitura non alteri, quàm Marito imputetur. Jam ad præsentem facti speciem ex dictis *in Conferentia* 10. *n.* 298. facilè (ni fallor) erui potest, an vel quomodo Titia peccaverit contra charitatem proximo debitam, omittendo correctionem fraternam: facilè insuper ex dictis, *Confer.* 11. *n.* 331. erui potest, quomodo peccaverit optando suo Marito infame mortis supplicium: controversia proin ad præsentis conferentiæ argumentum magìs propria moveri potest, 1. *an Titia tutâ conscientia potuerit uti rebus furtivis ad suam suarúmque prolium sustentationem, utputa carnibus ad comedendum, lanâ ad vestiendum, pecuniis furtivis ad providendum aliis necessitatibus domesticis? 2. An vel quomodo peccet liberiùs denudando mammas? &c.*

369 ℞. Ad primum quæsitum hujus Casûs. Si Titia aliunde non habet media, quibus se suásque proles honestè sustentare possit, satìs probabile arbitror, eam tutâ conscientia uti posse illis rebus furtivis ad sustentandam familiam; ídque hac ratione: quia Maritus ne-

dum

dum prolibus, ſed etiam Uxori debet alimenta juxta *omnes per L. ſi cum dotem ſ. 2. ſin autem ff. ſoluto matrim.* ergo Titia ceu uxorata poteſt ea prætendere à Marito; quòd autem is nolit dare alia, quàm furtivè obtenta, per accidens ſe habet reſpectu Titiæ, quæ utpote inevitabili neceſſitate preſſa, acceptando hæc cenſeri debet merùm permiſſivè ſe habere in ordine ad peccata ſeu furta à Marito commiſſa: quemadmodum quævis uxor poteſt à Marito prætendere debitum conjugale, tametſi certò prævideat, quòd ille non ſit redditurus ſinè peccato, utputa ſinè pollutione aut diſperſione ſeminis extra vas. Confirmatur hoc à pari; nam juxtà communem Doctorum opinionem, cui etiam ſubſcribunt Diana *part. 5. tr. 7. reſolut.* 13. Sporer *tr. 5. c.* 1. *ſect.* 3. *n.* 99. Babenſtuber *tr. 5. diſp.* 1. *art.* 6. *n.* 25. ob rationabilem cauſam (quam ſubminiſtrat ipſe famulatus ſeu ſubjectio) coqui & coquæ Dominis ſuis jejunium violaturis licèt præparant carnes, easque miniſtrant, eò quòd hæc actio natura ſuâ non ordinetur ad peccatum, ſed ſolùm ad ſubſtantiam actûs comeſtionis, ſpectantis ad nutrimentum Dominorum, cui per accidens conjungitur peccatum Dominorum, quòd famuli & ancillæ moraliter loquendo impedire nequeunt, & hoc ipsô non tenentur: ergo ſimiliter, ſi Maritus nolit præbere alimenta, niſi furtivè hinc inde ablata, Titia

Uxor

Uxor utpote gravi necessitate pressa, ea licitè acceptat, de reliquo permissivè se habens ad peccata Mariti, quippe quæ moraliter loquendo impedire nequit.

370 Dixi tamen; *Si Titia aliunde non habeat media &c. &c.* Certum quippe est, quòd per se loquendo nefas sit consumere, & consumendo moraliter destruere rem alienam Domino rationabiliter invito, juxta illud *Tobiæ 2. v. 21. Videte ne fortè furtivus sit* (hædus) *reddite eum Dominis suis: quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere.* Neque etiam negari potest, quin hujusmodi consumptio nata sit præbere occasionem pluribus furtis à Marito continuandis: ergo cùm ex dictis *n.* 365. tantò ampliùs vitanda sit omnis cooperatio ad peccatum proximi, quantò illud est majus, vel quantò propinquius, cooperatio ad illud accedit, concludendum planè est, quòd Titia omni modô moraliter possibili teneatur abstinere à consumptione alimentorum furtivè oblatorum: atqui hoc poterit, si aliunde habeat media ad suam, suarúmque prolium sustentationem necessaria: ergo &c.

371 ℞. Jam ad alterum quæsitum in hoc casu. Titiam mortaliter peccâsse, & toties quidem, quoties moraliter interruptis vicibus denudando mammas, vel licentiosiùs conversando cum personis alterius sexûs studuit eos allicere ad venerea; tum quia finem pessimum sibi

sibi præfixit; tum etiam quia talis denudatio, utpote de se fortiter attractiva ad venerem, est scandalosa & graviter peccaminosa; quam ob causam Elizalde *in Regul. moral. lib.* 8. *q.* 13. *§.* 9. relatus à la Croix *lib.* 2. *n.* 248. me judiciô rectè ait: *Homines videntes mulieres - - nudas, credere dicerèque possunt: istæ amari & appeti à nobis volunt & placere nobis: hæc autem est maxima motio & tentatio, & per se ad hoc ipsum ordinata: ergo est grave peccatum &c.* Quæ doctrinam vel maximè confirmatur ex nostro casu, ubi Titia refertur ex hac ipsa intentione denudâsse mammas, quod utique culpâ gravi minimè vacat. Hinc etiam in Confessionali tenebitur hanc circumstantiam explicare, quandoquidem regulariter loquendo mulier non præsumitur induxisse virum ad peccatum carnale cum scandalo, sed fuisse inducta, ideòque nec Confessarius hoc peccatum scandali satis colligere poterit, nisi à fœmina explicetur, prout bene advertit Laymann *lib.* 2. *tr.* 3. *c.* 13. *n.* 6. Sporer *ubi suprà c.* 1. *sect.* 2. *n.* 20. aliique plures. Cæterùm quomodo Titia deliquerit adulterando, prolésque spurias imputando, seu etiam supponendo Marito &c. & qualem inde contraxerit Obligationem restituendi damna &c. videri potest ex iis quæ diximus *in Theolog. Sacrament. part.* 3. *Confer.* 10. *n.* 437. *ac seq.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius miles Veneri æquè, ac verbis laſcivis deditus ſæpe ſæpiùs in præſentia aliorum proferre aſſolet verba impudica & advenerem allectiva, quibus aliis audientibus potuiſſet ſcandalum dediſſe, tametſi probabiliter ſuſpicetur, eos non fuiſſe ſcandalizatos eò quòd (ut ipſe ait) ſimilia non libenter audiverint: inſuper (accuſandi, aut gloriandi potiùs causâ dicam, neſcio) fatetur, ſe nuper fœminam quandam ad concubitum ſeſe inſinuantem repuliſſe dicens: hodie ob certam cauſam nolo, ſed cras me iterum convenias &c. Quæritur jam 1. Utrum Sempronius effutiendo illa verba impudica in illis circumſtantiis cenſendus ſit peccâſſe peccato ſcandali? 2. An peccaverit peccato ſcandali ex eo, quòd juſſerit fœminam altero die reverti ſeu redire?

372 ℞. ad primum quæſitum, minimè prorſus dubitandum, quin Sempronius graviter peccaverit peccato ſcandali; tum quia ſupponitur aſſuetus ſimilibus verbis impudicis: qui autem peſſimâ & deteſtabili hac conſuetudine ſemel imbuti ſunt, paſſim ſolent talia proferre coram aliis ſinè diſtinctione perſonarum, ideóque ſæpiùs, quàm par eſt, coram innocentibus, quibus per ſimilia verba ſin minùs ad lapſum ipſum, certò tamen ad tentationes ſeu occaſiones labendi materiem ſubminiſtrare ſolent tanquam veriſſima & aptiſſi-

aptiſſima inſtrumenta diaboli: Neque etiam tam facilè à culpâ immunis eſſe exiſtimari debet Sempronius ex eo, quòd dicat, alios non libenter audiiſſe ſimilia &c. eſto enim ex hoc arguere liceat, illos actu non conſenſiſſe, neque etiam complacendo prolapſos fuiſſe in aliquam turpitudinem; nihilominus certum eſt, quòd hujusmodi verba coram innocentibus prolata ex ſe ſcandaloſa ſint, id eſt, nata præbere occaſionem ruinæ ſpiritualis: atqui peccatum ſcandali activi non conſiſtit in actuali ruina aut lapsû proximi, ſed potiùs in dicto, vel facto inductivo ad ruinam ſpiritualem: ergo ex eo, quòd alii ſimilia verba impudica non libenter audiverint, Sempronius minimè excuſari debet à peccato ſcandali: profectò etiam Chriſtus Dominus non libenter audiverit illa verba à S. Petro non quidem mala, ſed bona intentione prolata: *abſit à te Domine, non erit tibi hoc* (ut ſcilicet patiaris) & tamen JEſus illico *converſus dixit Petro: vade poſt me Satana* Scandalum es mihi, *quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt; ſed ea, quæ hominum.*

Ergonè, inquies, Sempronius tenetur in confeſſione exprimere nedum conſuetudinem illam ſcandalosè loquendi, ſed inſuper etiam numerum, quoties ſcilicet talia verba protulerit, nec non & numerum perſonarum, coram quibus ſimilia protulit?

373 ℞. Certum esse, quòd teneatur exprimere pessimam illam consuetudinem, quippe quæ voluntariè retenta meritò reputatur distinctum peccatum à discursibus inhonestis. Certum insuper est, quòd teneatur per se loquendo dicere; quoties moraliter interruptis vicibus similia verba lasciva protulerit in iis circumstantiis, in quibus potuisset audientes pertrahere ad ruinam spiritualem; quandoquidem hæc sint numerô distincta peccata: distinctio autem numerica peccatorum exprimi debet in confessione, prout disertè docet Concilium Tridentium §. 14. *de Sacram. pœnit. cap.* 4. & *can.* 7. Insuper etiam juxta probabiliorem ac tutiorem sententiam DD. tenetur exprimere numerum personarum, utpote valde augmentantem gravitatem peccati: quia tamen plerumque hujusmodi hominibus lubricis talis expressio moraliter loquendo impossibilis est; hinc sufficiet dicere: scandalo fui pluribus, tot & tot vicibus &c. vel etiam tot ac tot vicibus turpia loquendo aliis audientibus scandalo fui &c. Videatur Sporer *tr.* 5. *c.* 1. *sect.* 2. *n.* 19.

374 ℞. jam ad 2dam partem quæsiti in hoc casu. Sempronius resolvendo se ad fornicationem altera die comittendam, & in hunc finem mulierem substituendo &c. absque dubio mortaliter deliquit contra virtutem castitatis, non tamen contra virtutem charitatis peccatô scandali. Ratio hujus est: quia secun-

cundùm dicta scandalum activum essentialiter consistit in dicto aut facto de se inductivo ad ruinam spiritualem alterius: atqui Sempronius dictô suo non induxit fœminam ad ruinam spiritualem; hæc enim antecedenter propriæ libidinis æstu jamjam determinata fuerat ad fornicationem; quandoquidem hac intentione convenit Sempronium more solitô, propterea̋que ipsa potiùs, quàm Sempronius culpam scandali contraxisse censeri debet, hac de causa R. D. Augustinus Michel *in sua Theol. canon. morali tom.* 2. *part.* 1. *q.* 3. §. 7. *num.* 14. rectè concludit, quòd famulus Hero jam de se determinato ad fornicandum succollet, ut possit ascendere per fenestram &c. vel si jam actu rixantem adjuvat in ordine ad occisionem Adversarii &c. si ad amasiam scienter deferat litteras amatorias aut invitatorias ad peccandum &c. peccet quidem eodem gravi peccato quo Dominus contra virtutem castitatis, non tamen peccato scandali; quia Dominum non induxit ad peccandum, sed tantùm adjuvit in ordine ad exequendum peccatum.

CASUS TERTIUS.

Cajus domum suam locaverat cuidam viduæ quam crediderat esse personam honestam: at verò contra omnem suam exspectationem paulò post ab aliis inquilinis audire cogebatur, eandem à nonnullis juvenibus immò & maritis

multùm ſuſpectis frequentari, & quidem tempore nocturno, quô factum, ut rumor vel potiùs murmur per totam viciniam volet, & eadem vidua paſſim jam malè audiat: hac de re Cajus majoris aſſecurationis capeſcendæ causâ quondam in angulo ejusdem domus tempore nocturno ſeſe abdidit & revera deprehendit, ſparſum rumorem ſuo non carere fundamento; aſt ne hoc quidem contentus omnimodæ veritatis deprehendendæ causâ poſtea ab eadem vidua ſimulatè petiit uſum corporis, ad quem cùm ſe promptam ac paratam ſinè mora obtuliſſet, Cajus illam ſeveriſſimè reprehendit, plenúsque indignatione domum ſe recepit. Jam verò dubitat 1. utrum tutâ conſcientia præfatam viduam poſſit protinus in ſua domo tolerare? 2. An non reipſa peccaverit illam ſollicitando ad concubitum, tamet ſi nunquam habuerit animum peccandi, ſed potiùs explorandi mentem illius;

375 ℟. ad primum quæſitum. Cajus non peccabit relinquendo viduam illam meretricem in domo ſua, ſaltem usque ad terminum, quô juxta conſuetudinem loci domicilia commutari ſolent. Ratio eſt: tum quia ſupponitur domum ſuam bona fide locâſſe, tum etiam quia vidua vi hujus jam obtinuit quoddam jus inhabitandi, quô ſinè periculo graviorum incommodorum & majoris proſtitutionis privari nequit, vel quia alibi domicilium non ſtatim inveniret, vel etiam quia

Cajus

Cajus alioquin cenſu juſtè percipiendo omnino carere deberet. Ex quibus liquet, quòd dictam viduam absque gravi ſuo incommodo nequeat domo expellere: at, qui ſinè gravi ſuo incommodo nequit impedire peccatum proximi, poteſt ſe permiſſivè habere in ordine ad illud: ergo Cajus tutâ conſcientia poteſt viduam illam protinus ſaltem ad tempus relinquere in domo ſua; eò præſertim, quòd locatio domûs res ſit de ſe omnino indifferens.

Dixi, Cajum poſſe relinquere viduam 376
illam *ſaltem ad tempus*; practicè enim loquendo ſin minùs de jure, ſaltem de conſilio omnimodis ſuadendum erit Cajo, ùt elapsô termino locationis amoveat meretricem illam ad tollendum ſcandalum, cùm enim interea poſſit acquirere alium inquilinum honeſtum, planè non videtur conveniens, ut dictam viduam (niſi emendatam) toleret in domo ſua, eò præſertim, quòd ex hujusmodi tolerantia haud modica infamia redundaret in ipſum poſſeſſorem domûs, ac ſi vellet quodammodo favere operi meretricio &c. Idque vel maximè dicendum foret, caſu quo hæc domus ratione ſitûs eſſet magis accommoda ad alliciendos homines ad hujusmodi commercium carnale, aut tollerantia hujus meretricis multùm noceret aliis fœminis honeſtis; tunc enim requireretur cauſa excuſans magni ponderis, qualem adhuc ſufficientem exiſtimat Tamburinus *in decalog. lib. 5. c. 1.*

ſ. 4. *n*. 34. ſi eadem domus non poſſet locari aliis honeſtioribus, proptereáque Dominus ſeu poſſeſſor deberet carere cenſu inde percipiendo &c.

377 ℞. Jam ad alterum quæſitum hujus Caſus. Cajus ſollicitando Viduam ad uſum corporis, per ſe loquendo mortaliter peccavit, eſto id non fecerit animo peccandi, ſed potiùs animô explorandi mentem dictæ Viduæ. Ratio de ſe liquet: quia ſollicitatio alicujus ad actum intrinſecè malum eſt mala ex ſua natura. Parum autem refert, quòd Cajus non habuerit animum peccandi; nam exteriùs ſaltem monſtravit, ſe hujus eſſe intentionis, & monſtrando dictam Viduam, utut demum habitualiter malè diſpoſitam excitavit ad actualem conſenſum in peccatum mortale, copulam ſcilicet carnalem: atqui hoc non vacat culpâ gravi juxta communem DD. videndam apud Sporer *ubi ſuprà n*. 44. Michel *l. cit. n*. 13. & alios paſſim: ergo &c.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

378 Colliges ex hactenus dictis primò, à peccato gravi excuſandam eſſe uxorem, quæ ad evadendam gravem offenſam Mariti unâ alteravè vice Sacrum non audit, vel non jejunat &c. Item 2. non peccare fæminam, quæ Sacrum etiam obligatorium intermittit

ex

ex eo, quòd ſciat juvenem laſcivum ex ſuo aſpectu prolapſurum in impuram complacentiam &c. præſertim ſi non habeat occaſionem alibi audiendi Sacrum &c. poſſunt, inquam ſimilia facere ob evitandum ſcandalum puſillorum, ad quod declinandum lex naturalis videtur fortiùs adſtringere, quàm lex poſitiva humana ad audiendum Sacrum &c. Non peccat fœmina (dixi) intermittendo ſimilia ob rationes mox datas: probabiliùs nihilominus videtur, quòd de rigore nec ad unum teneatur, neque ad alterum; vix enim in priori caſu continget, ut Maritus poſſit eſſe rationabiliter invitus: in poſteriori autem caſu culpa non fœminæ Sacro intereſſenti, ſed potiùs impotenti libidini adoleſcentis imputanda eſt, proptereáque Illſung *tr.* 3. *n.* 111. aliique plures Doctores meritò negant in tali Caſu fœminam obligari ad abſtinendum ab ingreſſu Eccleſiæ &c.

Colliges 2dò, à fortiori ad evitandum ſcandalum puſillorum intermitti poſſe, imò verò, ubi id ſinè difficultate fieri poteſt, quandoque etiam debere intermitti, vel ad tempus differri opera illa, quæ ſunt de Conſilio duntaxat, vel aliunde merùm permiſſa. Ex. gr. Fœmina aut Matrona honeſta ſciens ſe ardenter amari, & quoties conſpicitur ab hoc vel illo laſcivo juvene, carnaliter concupiſci: non ſinè gravi offenſa Dei &c. omnino conſultò faciet, imò ex charitate etiam te- 379

netur abſtinere à familiari etiam honeſta converſatione cum illo, neque ſe ejusdem conſpectui ſinè multùm rationabili cauſa offerre: tenetur inſuper abſtinere à ſuperfluo vel etiam à minùs honeſto ornatu, quando ſcit, hunc hactenus exſtitiſſe cauſam excitativam laſcivi amoris. Ratio horum eſt: quia magnô charitatis præcepto adſtringimur ad præcavenda vel etiam impedienda aliorum peccata, quantum commodè poſſumus, veluti ex communi omnium Catholicorum tradunt Caſtropalao *tract.* 6. *diſp.* 6. *p.* 16. *n.* 6. de la Croix *lib.* 2. *n.* 345. Ob eandem rationem.

380 Colliges 3tiò, fœminam peccare adeundo hoc templum vel hoc Sacrum, cui novit intereſſe laſcivum corrivalem, à quo carnaliter concupiſcetur, vel ſolicitabitur &c. peccat, inquam, ſi æquè faciliter vel ſinè permagno incommodo poſſet accedere aliud templum vel intereſſe alteri Sacrificio; quia ſcilicet non ſatagit pro viribus impedire peccata proximi & offenſam Dei.

381 Dixi tamen: *Si æquè faciliter, vel ſinè permagno incommodo poſſet accedere aliud templum &c.* Enimverò quòd cum notabili difficultate, incommodô, vel etiam detrimento propriæ ſalutis aut bonorum ſpiritualium non teneatur abſtinere à tali acceſſu in templum &c. Apud omnes in confeſſo eſt; tum quia oportet habere majorem curam ſalutis pro-

propriæ, quàm alienæ; tum etiam, quia si talis juvenis diutiùs perstiterit in suo luto, seu amore lascivo, lapsus inde consecuturi jam non infirmitati, sed potius malitiæ inveteratæ imputari debebunt; ob quam declinando neque charitas nos obligat; præsertim si cum incommoditate vel detrimento propriæ salutis fieri deberet. Videatur Sporer *loc. cit. n.* 37. & 38.

Colliges 4tò, fœminis sub reatu morta- 382
lis culpæ abstinendum esse à cultu lascivo & notabili nuditate corporis utpote de se provocativa & valde attractiva ad venerem, puta mammis usque ad pectus denudatis, aut vestitu ante ventrem nimis tenui, ait Sporer, queîs ego accensendas arbitror fœminas vestitu nimìs curtô, & nequidem ad genua usque protenso utentes &c. Ratio similium est: quia tales vestitus ex se sunt valde scandalosi, & vix ad aliud nati quàm ad præbenda innumera scandala sinè commoditate, quin potiùs cum permagna incommoditate illis vestibus utentium, quàm vel maximè tempore brumali sentiunt. Et certè (nî fallor) experientia constat, in iis locis, ubi talis abusus viget, semper plura peccata carnalia committi, quam in aliis, ubi honesto vestitu & corpore bene tecto incedunt. Meritò proin P. Paulus Mezger *tom.* 3. *tract.* 10. *disp.* 22. *art.* 5. *n.* 22. ait hujusmodi mulieribus, lascivo scilicet usu utentibus, denegan-

gandam esse absolutionem Sacramentalem, nisi abstinere promittant. Alii nihilominus fœminas sic nudè incedentes in locis ubi talis consuetudo (si tamen consuetudo, & non abusus potiùs dici mereatur) jamjam viget, excusant à mortali, licèt omnes fateantur introductrices talium vestimentorum in aliquam provinciam à peccato mortali excusandas neutiquam esse, & omnes prorsus à Confessariis seriò dehortandas. Videantur de hoc Laymann *lib.* 2. *tr.* 3. *c.* 13. *n.* 11. Sporer *loc. cit. n.* 39. Busenbaum apud de la Croix *lib.* 2. *num.* 243. Babenstuber *tr.* 5. *disp.* 1. *art.* 6. *n.* 23.

383 Colliges 5tò licitè administrari seu etiam vendi posse res de se ita indifferentes, ut ad bonum vel malum usum applicari queant. Et quidem casu quo liquidò constat, eas non desiderari ad malum usum, nemo prorsus dubitat; major tamen controversia & difficultas consurgit, quando proximus moraliter quasi prævidetur, aut perpensis omnibus circumstantiis prudenter creditur abusurus tali re v. g. gladio, veneno &c. Quocirca tamen respondendum videtur cum distinctione. Vel enim materia illa, aut instrumentum quodcumque de se indifferens, supponitur proximè deservire ad malum usum utì gladius furioso ad occidendum &c. Vel remotè duntaxat, uti carnis aut vini administratio ad frangendum jejunium; si priùs, dicendum,

dum, quòd non liceat ſimilia vendere præciſè ob lucrum ceſſans ex venditione: & certè prorſus nunquam licebit vendere talem rem ad uſum ſeu etiam finem malum v. g. medicamentum ad procurandum abortum, gladium ad occidendum inimicum &c. Si verò ſupponatur poſterius, licebit talem materiam remotè duntaxat ſe habentem ad peccatum vendere ex illo duntaxat motivo, ne lucro juſto inde capiendo frauderis, præſertim ſi alii ſupponantur adeſſe, qui ſinè ſcrupulo venderent. Hâc de cauſa excuſantur caupones & laniones, dum carnes aut vinum præbent illis, quos advertunt legem temperantiæ aut jejunii transgreſſuros. Excuſantur itidem, qui meretrici fucum, aut veſtem, quibus forſan abutetur, vendunt; quia adminiſtratio talium, utpote de ſe merùm indifferens, merùm remotè ſe habet ad ipſum peccatum, quod proin abutenti minimè verò adminiſtranti debet imputari in tali caſu. Videatur Illſung *cit. tr.* 3. *n.* 112. vel Viva *ubi ſuprà ad propoſit.* 51. *n.* 6. Tannerus *tom.* 3. *diſp.* 1. *q.* 9. *dub.* 5. *n.* 144. Tamburinus *ubi ſuprà §.* 4. *n.* 3. 8.

At quid, inquies, ſi dubitetur duntaxat, utrum Emptor petat hanc rem v. g. Mercurium vel Arſenicum &c. ad bonum, vel verò ad malum uſum?

℞. Rurſus cum diſtinctione. Nam ſi dubites merum negativè, ità ſcilicet ut non ha- 384

beas

beas prudens motivum dubitandi ex circumſtantiis loci, perſonæ, temporis, aut modi petendi &c. collectum aut colligendum, ſinè ſcrupulo poteris vendere; nemo enim præſumi debet malus, quosque talem ſeſe probaverit.

At verò caſu quo ex circumſtantiis mox recenſitis, vel aliunde occurrit prudens motivum dubitandi de abuſu, major procul dubio requiritur cautela & cauſa gravior vendendi ſeu etiam adminiſtrandi, quamvis cauſa iſta non debeat eſſe adeò gravis, inquit Viva *ubi ſuprà n.* 7. Quocirca tamen Pharmacopæis, Clauſtrariis, & aliis; hujusmodi officialibus præcipitur ſingularis cautela.

385 Colliges 6tò graviter peccare illos peccato ſcandali, qui componunt, ſcribunt vel deſcribunt, repræſentant in Theatris, vel pingunt turpia ſeu laſciva, & ad venerem provocantia, utputa 1. imagines nudas alterius Sexûs. 2. Qui ſcribunt aut ſcriptas litteras ad concubitum aut turpem amorem invitatorias ſcienter deferunt ad concubinam. 3. Peccat itidem famulus, qui hero ſuo fornicaturo januam meretricis aperit, vel eum in eandem domum comittatur, eô fine ut Dominus cuſtodiâ vel auxilio famuli ſtipatus liberiùs indulgere poſſit veneri &c. Secus quoad hoc ultimum dicendum foret, ſi comitatus famuli ſe habeat per modum meri obſequii ſinè ullo influxu in peccatum Domini,

mini, vel cooperatione ad illud. Secus itidem dicendum foret, si famulus merùm dubitet, nec sit certus, an herus bono, an verò malo fine hanc vel illam domum frequentet, vel an litteræ, quas deferre jubetur, aliquid mali contineant; *in dubio enim non debet, præsumi delictum l. meritò ff. pro socio.* Videantur de his Busenbaum apud de la Croix *l. 2. n.* 243. Felix Potestas *Exam. Confess. tom.* 1. *part.* 2. *c.* 2. *à n.* 361.

At quid, si Dominus metu mortis famulum, aut fur vel latro eodem metu alium quempiam adigat, ut sibi sit auxilio v. g. in asportanda cista furtiva, vel inferendo alio damno temporali v. g. in incendio domûs vel segetum? &c. licebitnè huic parere sinè peccato?

℟. Id nullatenus ne metu quidem mortis fas esse existimant Coninck *disput.* 31. *de charit. dub.* 7. *n.* 104. eúmque secutus R. D. Michael *cit. q.* 3. *§.* 7. *n.* 20. hâc ratione: quia directè cooperari vel exequi actionem intrinsecè malam, ab alio intentam intrinsecè malum est, & eô ipsô nullatenus cohonestabile: atqui: ergo &c. Hoc tamen non obstante ego probabiliorem arbitror Sententiam Castropalai *tr.* 6. *disput.* 6. *p.* 11. *n.* 10. Molinæ *tom.* 1. *de just. disp.* 115. & aliorum plurium, asserentium id esse licitum ob evadendam mortem. Ratio hujus opinionis est: quia urgente periculo vitæ ad evadendam hanc 386

hanc extremam necessitatem posset famulus seipso alteri auferre rem temporalem sinè crimine furti, quandoquidem Dominus in talibus circumstantiis nequeat rationabiliter esse invitus: ergo à fortiori ad salvandam vitam propriam potest adjuvare alterum auferentem. Unde liquet, quòd talis ablatio respectu famuli nequeat dici furtum, vel actio intrinsecè mala; nec mirandum, quòd eadem actio physicè individua à duobus procedens moraliter loquendo possit esse aut dici mala respectu unius, non item respectu alterius, prout pluribus exemplis demonstrari posset. Secus tamen meritò dicendum putat Sporer *tr. 5. c. 1. sect. 3. n. 62.* Si Dominus à suo servo petat adjuvari ad mutilationem vel occisionem innocentis, qui cùm innocens non sit Dominus membrorum vel vitæ (uti est vel esse potest respectu aliorum bonorum temporalium) hinc nequit consentire in sui mutilationem vel occisionem, proptereáque cooperatio famuli semper maneret illicita, velut intrinsecè mala.

387 Colliges 7timò fas esse peccatum proximi permittere vel etiam ad illud ansam positivam de se merè indifferentem præbere eò præcisè fine, ut deprehensus corrigatur seu emendetur imposterum v. g. Maritus habens uxorem gravissimè suspectam de adulterio, potest tutâ conscientia exeundo eidem relinquere occasionem conveniendi adulterum,

eo fine ut in flagranti deprehenſa corrigatur. Item Dominus vel Paterfamilias habens ſervum aut filium de infidelitate aut furtivis ablationibus ſuſpectum, nedum tacendo vel diſſimulando ad tempus poteſt v. g. exire, ſed etiam pecuniam ſuo modo expoſitam relinquere, vel clavem non ſubtrahere de arcula, è qua creditur probabiliter ablaturus pecuniam &c. Ratio eſt: quia Paterfamilias hôc modo non concurrit formaliter ad ipſum peccatum, ſed ſolùm occaſionem vel materiam peccandi relinquendo, ad ipſum peccatum permiſſivè ſe habere cenſeri debet ob rationabilem cauſam, ut ſcilicet majora mala tum ſibi, tum famulo etiam aut filio imminentia impediat, & delinquens efficaciùs corrigatur.

Dixi tamen, ſimilia fieri poſſe *eo fine, ut delinquens emendetur.* Neutiquam enim fas 38
eſt ſimilia permittere vel etiam poſitivam cauſam præbere eo præcisè fine, ut deprehenſus mulctam ſolvere cogatur; quia cùm mulcta exigi non valeat, niſi ſuppoſitó peccato, ſicut tamen emendatio delinquentis poteſt intendi etiam non ſuppoſitô novo delicto; hinc, is, qui cauſam poſitivam vel anſam præbet ad obtinendam mulctam convincitur velle ipſum peccatum velut quoddam præſuppoſitum ad exigentiam mulctæ. Et ita tenent Sanchez *lib.* 10. *de matrim. diſp.* 12. *n.* 52. Bonacina *diſp.* 2. *de peccatis*

q. 4. *pu.* 2. §. *un. n.* 28. Caſtropalao *de charit. tr.* 6. *diſp.* 6. *pu.* 5. *n.* 2. fæda ergo (inquit perbene Sporer *tr.* 5. *c.* 1. *ſect.* 3. *n.* 68.) & iniquiſſima eſt praxis proditorum certæ urbis, ubi prohibitum eſt bibere in Cellariis Eccleſiaſticorum ſub quinque florenorum mulctâ in ſingulas menſuras, qui potitantibus ſeſe immiſcent, & ad liberiùs bibendum alliciunt ad majus ſuum lucrum, ſcilicet ad mediam partem mulctæ captandam.

389 Colliges denique octavò, eum qui proximo innocenti fuit ſcandalo, teneri ſaltem ex charitate ad tollendum ſcandalum & ad procurandam emendationem ejusdem ſive verbis & factis & exemplis, enimverò ſi ſecundùm dicta ſuperiùs *Confer.* 10. *n.* 299. quivis chriſtianus ex lege generali charitatis & ſpeciali præcepto fraternæ correctionis tenetur corrigere errantem vel peccantem, profectò conſequens eſt, quòd ex charitate fraterna tantò ampliùs quilibet ſtringatur ad procurandam emendationem proximi, quantò efficaciùs meminit ſe priùs eidem dediſſe cauſam ruinæ ſpiritualis. Utrum autem ex juſtitia pariter teneatur ad procurandam emendationem, non ità certum eſt, immò longè probabiliùs, quòd non, niſi per vim vel fraudem proximus fuit inductus ad peccandum. Et ità tenent Laymann, Leſſius, Azorius, Lugo *diſp.* 9. *de juſt. ſect.* 1. *à n.* 8. aliique Recentiores præſertim. Ratio eſt: quia

quia nemo tenetur ex juſtitia ad compenſationem damni alieni, niſi huic intulerit injuriam: atqui juxta *Reg.* 27. *Jur. in 6to ſcienti & volenti non fit injuria:* ergo ſi alium absque vi vel fraude merùm conſulendo aut ſuadendo induxiſti in peccatum, non teneris ex juſtitia, ſed ex charitate duntaxat ad procurandam emendationem delinquentis. Unde etiam *L. Conſilii ff. de Reg. Jur.* dicitur: *Conſilii non fraudulenti nulla eſt obligatio* (ſcilicet ex juſtitia) Et rurſus *L.* 2. *ff. mandati habetur: Nemo ex conſilio obligatur, etiamſi non expediat ei, cui dabatur, quia liberum eſt cuique apud ſe explorare, an expediat ſibi conſilium.* Videantur, quæ diximus *de Reſtitut. Confer.* 7. *n.* 200. *&* 201.

CONFERENTIA DECIMA TERTIA.

De virtute Religionis in genere & de Oratione.

SUMMARIUM.

390. Quid intelligitur nomine Religionis in genere?
391. Et quid nomine virtutis Religionis in ſpecie?
392. Objectum immediatum hujus virtutis eſt cultus Dei.
393. Recenſentur breviter undecim actus Religionis.
394. Quid ſit devotio, & quid, eſſe devotum?

395. Quid ſit oratio propriè dicta?
396. Et quænam conditiones vel qui actus ad hanc ſint neceſſarii?
397. Oratio alia dicitur mentalis, alia vocalis.
398. Terminativè & ultimatè ſolus Deus orandus eſt: reſpectivè tamen etiam Sancti utiliter orationibus implorantur.
399. Omnis Viator, ſive juſtus ſit, ſive peccator nedum utiliter poteſt, ſed etiam tenetur orare.
400. Recenſentur breviter nonnulli Caſus, vel potiùs circumſtantiæ temporum, in quibus tenemur orare.
401. Similiter pro omnibus Viatoribus nondum conſtitutis in termino &c. tam amicis quàm inimicis etiam orandum eſt.
402. Bona ſpiritualia ad animæ ſalutem conducentia abſolutè ſunt petenda à Deo, temporalia verò ſub conditione, ſi ſcilicet, & in quantum conducunt, vel non obſtant ſaluti animæ.
403. Oratio debet fieri humiliter, piè ſeu devotè, & conſtanter.
404. Reſolvitur Caſus I. Cujusdam perſonæ, quæ orando ſæpiùs à Deo poſtulavit, ne ſuppoſito etiam lapſu in fornicationem evaderet prægnans, vel diffamaretur coram Mundo.
405. Quæ tandem contrarium animadvertens & experta, per octo circiter menſes ne unicum quidem Pater aut Ave dixerat.
406. Licèt verò propterea, defectu ſcilicet orationis, plura fortaſſis peccata inciderit, non tamen ob id duplex peccatum ſemper commiſit?
407. Reſolvitur Caſus II. de quodam, qui preces vi confœderationis debitas pro defuncto ad aliquod tempus diſtulit, eò quò olim ab eodem fuerit offenſus.
408. Et quid tenendum de illo Malefactore, qui recitando Pater noſter ad illa verba: dimitte nobis - - ſicut & nos dimittimus &c. poſitivè ſolebat excludere inimicum ſuum?

409. Oc-

409. Occurritur breviter cuidam difficultati contra datam resolutionem factæ.
410. Resolvitur Casus III. Cujusdam sponsæ, quæ Deum, cœlitésque implorare consueverat, ne sponsus mutato animo Monachum induens à sponsalibus resileret.
411. Propterea tamen non videtur arguenda alicujus peccati.
412. Bene verò ex eo, quòd Sanctorum Patrocinium imploraverit eô fine, ut Parens sponsi velut unicum nuptiarum obstaculum brevì moreretur.
413. Virtus Religionis inter virtutes morales præstantissima est;
414. Et sæpesæpiùs aliarum etiam virtutum actus imperare solet.
415. Recensentur breviter nonnulla principalia impedimenta devotionis.
416. Quid causæ sit, cur sæpiùs frustra videamur orare?
417. Ad omnem orationem præter intentionem saltem implicitam *orandi*, insuper necessariò requiritur attentio interna.
418. Hæc attentio potest esse triplex, scilicet vel 1. materialis, vel 2. litteralis, vel etiam spiritualis seu mystica.
419. Omnis voluntaria dîstractio sive directa, sive etiam indirecta seu interpretativa est peccaminosa.
420. Non item distractiones, quas sæpiùs quidem quàm par est, involuntariè patimur.
421. Oratio oblata pro pluribus non est tantæ efficaciæ, quantæ est illa, quæ offertur pro uno tantùm, vel pro singulis in particulari.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos casus practicos tangentes Virtutem Religionis, & Orationis.

Quæres primò, qnidnam intelligatur nomine Religionis in communi?

390 ℞. Nomen Religionis ùt ſic alii à *religando* derivatum volunt; eò quòd Religio nos Deo ſpecialiter religet ſeu adſtringat: alii à *Relegendo* eò quòd ea, quæ ad cultum divinum ſpectant, ſæpiùs relegenda ſint &c. Reipſa autem tripliciter ſumitur I. pro virtute, qua Deo debitum cultum exhibere nitimur. II. pro certa quadam formula cultûs divini omnibus communi; quo ſenſu dicimus in hac vel illa Regione aut Provincia vigere Religionem catholicam, in alia non &c. III. Sumitur non minùs frequenter pro ſtatu Religioſo, id eſt, pro certo quodam & ſtabili modo vivendi, quô Profeſſores ejusdem ſeſe per tria vota ſubſtantialia, paupertatis ſcilicet, caſtitatis & obedientiæ adſtringunt ad perfectius ſerviendum Deo, obſervando in hunc finem certas quasdam Regulas &c. Et in hoc ſenſu dicitur alia Religio Seraphica S. P. N. Franciſci, alia Religio Sancti Benedicti, alia Sancti Dominici &c. &c.

Quæres jam 2dò, quid ſit Religio propriè talis in ſpecie?

391 ℞. Religio propriè talis rectè deſcribitur, quòd ſit virtus moralis, inclinans ad debitum cultum Deo tanquam primo rerum omnium principio exhibendum. Ità Lactantius *lib.* 4. *divin. inſtitut. c.* 28. *communiſſimè* receptus à Doctoribus. Herincx *part.* 3. *tr.* 4. *diſp.* 1. *n.* 1.

n. 1. Sporer *tr.* 2. *decalog. c.* 7. *ſect.* 1. *n.* 2. Dicitur 1. *Virtus*; quia eſt bona qualitas mentis &c. Dicitur 2. *moralis*, ut per hoc noſcatur differre ab aliis virtutibus, Theologicis præſertim, quæ ſecundùm dicta ſuperiùs ſuis locis, immediatè tendunt in Deum, non ſic hæc virtus Religionis; unde etiam additur; *ad debitum cultum* (id eſt honorem ac venerationem &c.) & quidem *tanquam primo rerum omnium principio*, ideóque cum debita animi ſubmiſſione, & agnitione noſtræ erga eundem dependentiæ ac ſubjectionis ad conteſtandam ſcilicet ſupremam Dei excellentiam &c.

Quæres 3tiò, quodnam ſit objectum Religionis?

392 ℟. Objectum immediatum Religionis (ſive ùt alii loquuntur) *objectum quod*, eſt cultus Deo debitus: hoc objectum alio nomine appellatur *materiale*, quia eſt quaſi materia, circa quam occupatur hæc virtus: idem cultus *quâ Deo ceu ſupremo Domino debitus* dicitur objectum *formale*; quia ſcilicet Deo ceu ſupremo Dominatori à ſuis creaturis debetur cultus & omnimoda ſubjectio. Denique *objectum cui* eſt ipſe Deus, quippe cui ob ſupremum in nos dominium & excellentiam debetur talis cultus & veneratio vel potiùs adoratio, prout in Conferentia proxima ampliùs docetur. Ratio horum eſt; quia virtus Religionis eſt inter omnes

virtutes morales præstantissima, esto non sit Theologica: licèt proin pro suo objecto immediato non possit habere Deum immediatè, necessum tamen est, ut circa aliquid Deum proximè contingens occupetur: atqui hoc est cultus Deo ceu supremo Domino, principio & ultimo fini nostro multiplicibus ex titulis debitus: ergo &c. Videantur Lessius *lib. 2. de J. & J. c. 36. dubit. 2.* Herincx *loc. cit. n. 2.* Reiffenstuel *tr. 5. Theolog. moral. dist. 1. n. 6.*

Quæres 4tò, quinam, & quot universim sint actus Religionis propriè talis?

393 ℞. Actus Religionis propriè talis mox descriptæ à Doctore Angelico 2. 2. *q. 82. art. 4.* & aliis Doctoribus communiter enumerantur undecim, scilicet 1. devotio. 2. oratio. 3. adoratio. 4. Sacrificium. 5. oblatio. 6. primitiæ. 7. decimæ. 8. Votum. 9. juramentum. 10. adjuratio. & 11. laus Dei. Quocirca (nî fallor) sapienter advertit Sporer *loc. cit. n. 6.* I. Devotionem esse actum Religionis immediatum & elicitum, ac semper internum, reliquos verò actus mox recensitos esse actus Religionis mediatos & imperatos, è quibus alii sunt merè interni, utì oratio aliique affectus merùm mentales: alii verò in- & externi simul, uti est Sacrificium & oblatio. Notat insuper II. ad actus mox recensitos referri debere omnes prorsus observationes sacras & ceremonias ad cultum Dei ordinatas, uti

uti ſunt erectio Altarium, celebratio feſtorum, obſervatio jejuniorum, uſus rerum ab Eccleſia benedictarum, & vel maximè uſus Sacramentorum; quia omnes hujusmodi actus, quatenus ad cultum Dei referuntur, ſunt actus ſpecialiter virtutis Religionis. Lubet jam unum alterumvè actum ex recenſitis paulò ampliùs dilucidare, reliquorum verò, qui non pertinent ad primum præceptum decalogi, explicationem differemus ad propria loca.

Quæres proin 5tò, quid ſit Devotio, & quid, eſſe devotum?

394 ℞. Devotio ſumpta pro actu Religionis eſt actus creaturæ rationalis, offerentis ſe ipſam ad ſervitium Dei. Ratio hujus facilè colligitur ex ipſa nominis ethymologia, quod à devovendo derivatur. Si verò ſumatur devotio pro ipſo habitu, rectè dicitur, prompta voluntas faciendi & exequendi ea, quæ ad obſequium vel ſervitium Dei pertinent: & hæc quidem acceptio modernô ſæculo videtur uſitatior; nam illi, qui quantumvis per vota ſolemnia Deo adſtricti parum curant de ſervitio & cultu divino &c. non devoti, ſed potiùs indevoti coram plebe habentur. Videantur *DD. citati.*

Quæres 6tò, quid ſit Oratio? & quænam conditiones vel actus ad veram orationem requirantur?

395 ℟. Ad primum membrum hujus quæsiti. Oratio propriè dicta est actus virtutis Religionis, quô homo Deo velut auctori omnium bonorum supplicat pro aliquo bono impetrando. Ità in re communissimè Doctores, quos vix non iisdem terminis imitatur Marchantius noster Tribunal. *tom.* 2. *tr.* 2. *part.* 2. *tit.* 2. *q.* 1. Bonitas hujus descriptionis ampliùs patebit ex dicendis. Illud solùm animadvertendum est, quòd hìc descripserimus orationem propriè & rigorosè sumptam; nam largiùs loquendo sumi quandoque solet pro pio animi motu in Deum; quo sensu S. Damascenus *lib.* 3. *orthodox. fid. c.* 24. ait: *Oratio est ascensio mentis in Deum* &c. quin imò in sensu adhuc latiori alii nomine orationis intelligunt quamcunque actionem bonam factam cum piâ erga Deum intentione, seu mentis devotione; & in hoc sensu Venerabilis Beda in illud *Luc.* 18. *c. Oportet semper orare, & non deficere* ait: *semper orat, qui semper secundùm Deum operatur.*

396 ℟. Jam ad 2dum membrum ejusdem quæsiti. Ad veram & propriè dictam orationem quatuor actus suô modo concurrere debent, scilicet duo ex parte intellectûs, & duo ex parte voluntatis se tenentes. Ex parte intellectûs supponi debet I. practica cognitio divinæ excellentiæ, potentiæ & bonitatis, vi cujus & vult, & potest nobis benefacere II. Itidem supponi debet practica co-

gnitio

gnitio noſtræ ad Deum ſubjectionis, dependentiæ, exigentiæ & infirmitatis, ſecus enim nunquam Deum ſincerè deprecaremur pro impetrando tali vel tali beneficio, quemadmodum non ſolemus rogare hominem, qui vel non vult nobis benefacere, aut cujus ope non indigemus.

Porrò ex parte voluntatis ad orationem eſſentialiter requiritur I. deſiderium impetrandi aliquod bonum, & II. explicatio, ſeu practica propoſitio hujus deſiderii per modum deprecationis ſeu piæ petitionis, vi cujus nitimur Deum commovere ad conferendum nobis illud bonum: atque in duobus his actibus, utì jam dictum fuit, eſſentialiter ſita eſt oratio propriè dicta, juxta probabilem opinionem Scotiſtarum. Liquet proin ex his, quid Theologo morali reſpondendum ſit ad illam quæſtionem ſpeculativam potiùs, quàm practicam: utrum ſcilicet oratio pertineat ad intellectum, an verò ad voluntatem potiùs?

At, inqüies, quotuplex eſt oratio?

℞. Oratio ùt ſic communiſſimè dividi ſo- 397
let I. in *mentalem tantùm*, & in *mentalem & vocalem ſimul* & II. in publicam & privatam. Ità ex *communi DD.* Herincx, Sporer, Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 2. *a.* 2. *n.* 3. Declaro breviter ſingula membra. Oratio *mentalis tantùm* eſt, quæ non voce, ſed mente ſola formatur, utpote exercendo erga Deum affectus

ctus internos circa myſteria fidei perfectiones divinas &c. deſiderandóque, ut ab omnibus agnoſcatur, laudetur &c. Oratio autem *mentalis & vocalis ſimul* dicitur illa, quæ verbis ſeu vocibus internum mentis affectum exprimentibus efformatur: & bene omnino dicitur hæc oratio mentalis & vocalis ſimul, nam præciſo internô mentis deſiderio, vel affectu oratio merùm vocalis ſeu verbaliter prolata nec nomen veræ orationis meretur, neque etiam fructum; tales enim Oratores meritô ſibi dictum exiſtimare poſſunt illud *Iſaiæ* 29. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.* Unde & quidam Poëta perbene cecinit: *Si mens non orat, fruſtra quoque lingua laborat. Oratio publica* vocatur ea, quæ nomine totius Eccleſiæ per Miniſtros Eccleſiæ Deo offertur, prout fit in SS. Miſſæ Sacrificio, Proceſſionibus publicis &c. *Oratio autem privata*, quam quisque privatim ſive mente tantùm, ſive voce etiam depromit juxta illud monitum Doctoris Gentium 1. *Tim.* 2. *Volo ergo viros orare in omni loco.*

Quæres 7timò, quis ſit orandus?

398 ℞. Solus Deus velut ſupremus & abſolutus Auctor omnium bonorum tam naturæ, quàm etiam gratiæ & gloriæ orandus eſt abſolutè & terminativè: nihilominus reſpectivè, id eſt, tanquam Patroni & interceſſores noſtri apud Deum ceu Auctorem & abſolu-

ſolutum Dominum omnium bonorum noſtrorum utiliter & ſanctè omnino rogari poſſunt nedum Beatiſſima Virgo Maria, aliique Angeli & Sancti in cœlis, verùm etiam probabiliter animæ in purgatorio detentæ. Hæc reſponſio inter Doctores Catholicos eſt *communiſſimè recepta*, imò de fide, exceptô ultimô membrô, circa animas in purgatorio detentas. Ratio prioris eſt: quia ſolus Deus eſt abſolutus & ſupremus Dominus, cui ſoli competit libera poteſtas auctoritativè omnia bona diſpenſandi, & de omnibus diſponenni ad libitum ſanctiſſimæ & ordinatiſſimæ voluntatis ſuæ: ergo ipſe ſolus rectè à nobis rogatur & invocatur terminativè, id eſt, tanquam terminus ultimatus, ad quem noſtra dirigitur oratio, & à quo ceu fonte omnium bonorum exſpectamus miſeriæ & indigentiæ noſtræ ſublevationem. Ratio autem poſterioris non una duntaxat, ſed plures de invocatione Sanctorum paulò inferiùs *Conferent.* 14. *n.* 431. dabuntur. Quod autem animæ in purgatorio utiliter rogari queant, vel inde probabiliter ſuaderi poteſt; tum quia ſupponuntur actu conſtitutæ in gratiâ & amicitia Dei, ideoque tametſi miſerias & indigentias noſtras in individuo fortaſſis non cognoſcant, nihilominus in genere ſaltem poſſunt orare, imò veroſimiliùs orant pro iis, qui eisdem benefaciunt, vel ſuffragia eorundem implorant; tum etiam quia

ſancti

ſancti Angeli noſtri Cuſtodes eis noſtras orationes deferre, vel aliô modô Deus ipſe noſtras indigentias, noſtráque deſideria illis manifeſtare poteſt. Videatur de hoc P. Sporer *tr.* 2. *decalog. cap.* 7. *ſect.* 3. *n.* 13. vel Bellarminus *lib.* 2. *de purgatorio cap.* 15.

Quæres 8tavò, quibus orandum, & quando vel quàm neceſſariò?

399 ℟. Ad primam partem hujus quæſiti. Omnis viator uſu rationis prædito, ſive juſtus ſit, ſive peccator, utiliſſimè orat. Ratio colligitur ex illo Matth. 7. *Omnis, qui petit, accipit.* Et licèt peccator utpote inimicus Dei non mereatur de condigno exaudiri, nihilominus de congruo exaudiri ſolet, modò ſincerè Deum deprecetur. Et ratio hujus eſt: quia impetratio ceu effectus orationis propriè dictæ non innititur juſtitiæ vel ſtatui gratiæ ſupplicantis, ſed divinæ miſericordiæ & liberali promiſſioni Dei, qui dives eſt, ac pius in omnes tam juſtos, quàm impios; qua ratione S. Auguſtinus *tr.* 44. *in Joan.* dixit: *Si peccatores Deus non exaudiret, fruſtrà ille publicanus oculos in terram demittens, & pectus ſuum percutiens diceret: Deus propitius eſto mihi peccatori.*

400 ℟. Jam ad 2dam partem ejusdem quæſiti. Omnibus adultis ratione præditis oratio eſt neceſſaria ad ſalutem; quia juxta modernum ordinem divinæ providentiæ Deus non ſolet nobis conferre auxilia gratiæ ad

ſalutem

ſalutem neceſſaria, niſi ea humiliter orando poſtulemus, juxta illud *Matth.* 7. *petite & dabitur vobis.* Tametſi autem difficile videatur aſſignare certum tempus, quô urget præceptum orationis, convenienter tamen & omnino probabiliter aſſignantur ſequentia 1. urget eo tempore, quò peccator tenetur ſe reponere in ſtatum gratiæ. 2. Urget tempore gravis tentationis, ſi hæc aliô congruenti remedio repelli non valeat. 3. Urget in manifeſto mortis periculo. 4. Urget, quando Reipublicæ imminet gravis preſſura, quæ aliter non, niſi orationis præſidiô amoveri poteſt. Urget, quotiescunque aliquod auxilium divinum ſpeciale nobis videtur neceſſarium ad ſalutem tum animæ tum corporis etiam, quidquid demum ſit, utrum in ſimilibus caſibus præceptum orandi obliget per ſe, vel per accidens duntaxat. Profectò (ùt præſcindamus ab obligationibus particularibus Clericorum, vel aliorum ſive ex voto, ſive aliunde ad certas orationes adſtrictorum) non deſunt Doctores qui peccati venialis ſaltem condemnant illos ingratiſſimos mortalium, quin manè aut veſperi, ante vel poſt menſam Deo ceu omnium bonorum Largitori debitas non rependunt gratias. Videatur Michel *tom.* 2. *part.* 2. *q.* 3. §. 3. *à n.* 12. Suarez *lib.* 1. *de orat. c. ult. n.* 16. Caſtropalao *tr.* 7. *diſp.* 1. *punct.* 8. *n.* 3. vel Leſſius *lib.* 2. *de juſtit. c.* 37. *dubit.* 3. *n.* 12.

Quæres

Quæres 9nò, pro quibus orandum ſit?

401 ℟. Orandum eſſe pro omnibus nondum conſtitutis in termino, ideóque non tantùm pro nobis ipſis, quamdiu in hac miſeriarum valle verſamur, ſed & pro aliis, nedum amicis, ſed etiam inimicis. Ratio hujus deſumi poteſt ex illo *Jacobi* 5. *orate pro invicem, ut ſalvemini*, & rurſum *Matth*. 5. ait Chriſtus: *orate pro perſequentibus & calumniantibus vos* &c. deinde omnes indigent gratiâ Dei & auxiliis ſupernaturalibus ad ſalutem neceſſariis: ergo omnino conveniens eſt, ut nedum pro nobis, ſed & pro aliis tam amicis, quàm inimicis oremus. Conveniens inquam eſt, ut pro inimicis etiam oremus, etſi præceptum orationis per ſe non obliget: in caſu tamen, quo proximus noſter ſpecialiter indigeret orationis noſtræ ſubſidio, per accidens ſaltem ex charitate teneremur pro eo orare: tenemur ſimiliter nullum ex orationibus præſertim communibus excludere, prout ampliùs patebit ex dicendis. Videatur de hoc Herincx de Religione *diſp*. 1. *n*. 25. vel Sporer *l. c. n*. 18.

Quæres denique 10. quid ſit orandum ſeu poſtulandum à Deo? & quomodo?

402 ℟. ad primam partem hujus quæſiti. Bona ad ſalutem animæ neceſſaria, utpata dona ſupernaturalis gratiæ ac virtutum ſunt à Deo poſtulanda abſolutè: econtra bona temporalia & naturalia non ſunt abſolutè poſtu-

landa

landa ſed ſub conditione expreſſa, vel ſaltem tacita, ſi ſcilicet, & quantum ad Dei Gloriam, animæ ſalutem, vel uſum ſalutarem nobis ſunt proficua. Ita Filliucius *tr.* 23. *c.* 2. *n.* 46. & 50. Laymann *lib.* 4. *tr.* 1. *c.* 1. *n.* 8. Ratio eſt: quia illud genus bonorum, quod ad conſecutionem vitæ æternæ nobis eſt neceſſarium per ſe, eſt à nobis abſolutè petendum, quemadmodum ſalutem ipſam, ad quam ordinati ſumus, jubemur abſolutè petere, & in eam pro viribus tendere, ècontra illud, quod per accidens quaſi ad ſalutem animæ ordinatum eſt, ità ſcilicet, ut ſæpeſæpiùs nobis poſſit eſſe impedimento ſalutis, non eſt abſolutè à nobis poſtulandum, ne fortè illo abutamur, & ſalute excidamus: atqui bona ſupernaturalia ſunt nobis ad ſalutem neceſſaria, bonis verò naturalibus ſæpeſæpiùs abutimur, & hæc poſſunt nobis reddi exitialia: ergo hæc conditionatè, illa verò abſolutè à nobis poſtulanda ſunt.

℞. jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Præfata bona ſunt à Deo poſtulanda 1. humiliter. 2. piè ſeu devotè. 3. inſtanter ſecundùm divinæ providentiæ leges: *humiliter* quidem tum *quia oratio humiliantis ſe nubes penetrabit. Eccli.* 35. *v.* 21. tum etiam *quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* 1. *Petr.* 5. *v.* 5. *Piè ſeu devotè*; ſecus enim oratio non foret actus Religionis, ſed irreverentiæ potiùs erga divinam Majeſta- 403

tem, & hoc ipsò indignationem potiùs mereretur, quàm gratiam, *Instanter* denique seu perseveranter fieri debet juxta monitum Apostoli *Coloss.* 4. *Orationi instate.* Unde S. Augustinus *serm.* 5. *de verb. Dom. cap.* 5. ait: *Ideò Deus tardiùs nonnunquàm dat, quæ petimus, ut tandem ferventiùs & perseverantiùs orantes plus etiam impetremus, ac petimus.* Hinc tandem additur: *secundùm divinæ providentiæ leges;* secus enim oratio non esset ordinata, quin immò cùm sæpesæpiùs nesciamus, quid nobis conveniat, posset non raró contingere, ut effectus esset magìs, quàm prodesset animarum nostrarum saluti. Videantur de hoc fusiùs agentes Castropalao *part.* 2. *tr.* 7. *disp.* 1. *pu.* 7. *n.* 6. & *seqq.* Reiffenstuel *tr.* 5. *dist.* 1. *à. n.* 53. Michel *ubi suprà* §. 3. *à n.* 5. Herincx *de Relig. disp.* 1. *n.* 28.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de Oratione.

CASUS PRIMUS.

Titia tota quasi desperabunda fatetur, se jam inde ab octo & ampliùs mensibus ne unicum quidem Pater noster vel Ave Maria dixisse, eò quòd pluribus annis instanter Deum rogaverit, ne permitteret se labi in quandam impudicitiam, multò minùs in fornicationem, vel

vel certè non in publicam infamiam, quæ ex hoc Crimine vel potiùs imprægnatione ſubſequi aſſolet, & nihilominus ſtantibus etiam tot precibus ad Deum fuſis nedum crimen fornicationis, ſed & infamiam publicam modò incurrerit. Quæritur jam ad noſtrum propoſitum 1. an Titia non peccaverit rogando Deum, ne ſuppoſito etiam lapſu in fornicationem evaderet gravida? 2. An vel qualiter peccaverit ex eo, quòd jam ab octo & pluribus menſibus ne unicum quidem Pater aut Ave MARIA dixerit?

℟. ad primum quæſitum. Titia probabiliter non peccavit ex eo, quòd Deum rogaverit, ne ſuppoſito etiam lapſu in fornicationem imprægnaretur, aut diffamaretur. Ratio hujus eſt: quia ſuppoſito etiam lapſu *non imprægnari*, revera huic puellæ bonum fuiſſet, quatenus hòc modo infamiam publicam inde ſubſequentem evitâſſet: neque etiam ſupponitur poſtulâſſe à Deo, ut is modô illicito impediret conceptionem, vel aliud quidpiam in actu conceptionis illicitum fieret, ſed ut ex alio accidente (quorum procul dubio multa etiam ſinè peccato intervenire poſſunt) non evaderet gravida. Et quis, amabo! quis conjugatam peccati alicujus condemnabit ex eo, quòd optet, vel Deum roget (prout revera ſæpiùs faciunt) ne velit permittere, ut ex concubitu conjugali concipiat, ne ſcilicet prolem nimìs copio- 404

ſam alere vel educare cogatur? Certè ſi talis fœmina voveret v. g. dare eleemoſynam ſub conditione: *ſi non conceperit ex tali congreſſu*, votum eſſet validum, & ſuppoſita conditione adimplendum, prout diſſertè docent Cajetanus 2. 2. *q.* 88. *art.* 2. §. *ſed quid dicendum.* Arriaga, Navarrus, eósque ſecutus Laymann *l.* 4. *tr.* 4. *c.* 2. *n.* 7. *in fine*; atqui votum non eſſet validum, niſi objectum hujus fuiſſet honeſtum & licitè appetibile: ergo &c. &c.

405 ℟. jam ad 2dum quæſitum. Titia per ſe loquendo graviter peccavit ex eo, quòd per tot menſes ne unicum quidem Pater vel Ave dixerit. Ratio eſt: quia præceptum orandi, vel certè non nimis diu differendi orationem *per ſe obligat*; atqui Titia orationem in morali hominum exiſtimatione diu nimis diſtulit; cùm enim ſingulis diebus tot tentationes occurrant, & tot pericula amittendi gratiam divinam, cúmque quotidie in omnibus dependeamus ex adjutorio Dei, profectò ſana ratio dictat, Deum voluiſſe, ut ad Eundem, à quo omne auxilium, orando & obſecrando recurramus ſæpiùs. Meritò proin Caſtropalao *cit. tr.* 7. *diſp.* 1. *pu.* 8. *n.* 3. ait, dilationem unius menſis (quidni & octo menſium) gravem eſſe: idipſum docent Suarez *lib.* 1. *de orat. c. ult. n.* 16. Leſſius *lib.* 2. *de juſt. c.* 37. *dubit.* 3. *num.* 12.

Sed quid, inquies, ſi Titia interim defe-

ctu

ctu orationis incidiſſe ſupponatur plura peccata v. g. fornicationis, judicandumnè erit vel concludendum, quòd ſemper comiſerit duplex peccatum, unum ſcilicet contra virtutem Religionis, & alterum contra virtutem caſtitatis?

℟. cum P. Herincx *cit. n.* 18. & R. D. 406
Michel *loc. cit. n.* 16. Negativè. Ratio eſt: quia obligatio orandi ſeu invocandi divinum auxilium in caſu particulari neceſſitatis non oritur per ſe ex præcepto aut virtute Religionis, ſed merùm per accidens, in quantum ſcilicet oratio ſupponitur neceſſaria per modum medii ad evadendum lapſum in peccatum fornicationis, ideóque neglectus orationis conſtituit moraliter unum peccatum; ſicut revera voluntas non orandi non in tali cenſetur voluntas peccandi v. g. contra caſtitatem. Satisfaciet proin Titia in confeſſione exponendo numerum & ſpeciem peccatorum v. g. fornicationis, nec erit neceſſum addere, quòd hæc inciderit defectu orationis, licèt ſecundùm dicta teneatur confitendo dicere, quòd per tot & tot menſes orationem omnem neglexerit, idque ex contemptu quaſi & deſperatione &c.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius dum nuper obitum cujusdam pro quo vi confœderationis certas preces perſolvere debuiſſet, ex litteris intellexiſſet, dicta

 ſuffra-

ſuffragia conſultò diſtulit, eò quòd meminerit ſe ab eodem olim haud leviter fuiſſe offenſum, ob eam verò injuriam ſe meliùs vindicare non poſſe, niſi hoc modô, quatenus ſcilicet defunctus ex dilatione ſuffragiorum diutiùs cogeretur luere in purgatorio. Quomodo Sempronius deliquiſſe cenſendus eſt?

407 ℟. Cenſendus eſt in hoc facto vel potiùs omiſſione facti peccâſſe mortaliter. Ratio eſt: quia ex lege generali charitatis (nil dicam de obligatione particulari Sempronio vi confœderationis incumbente) quivis tenetur proximo ſuo etiam inimico non malè, ſed bene velle, immò quantùm in nobis eſt, omne damnum grave ab eo pro viribus propulſare ſeu avertere: quo enim modô Chriſtus nos dilexit: hoc modô diligimus nosmetipſos, & hoc eodem modô jubemur diligere proximum *Joan.* 15. *c.* atqui Sempronius reſpectu defuncti id non fecit; ſed potiùs contrarium voluit. Adde inſuper, quòd appetitus inordinatus gravis vindictæ ſit mortaliter malus ſecundùm omnes; atqui ex hac facti ſpecie liquet, quòd Sempronius differendo ſuffragia eo fine ut defunctus, à quo olim offenſum ſe meminit, diutiùs detineretur in purgatorio, inordinatam vindictam & graviſſimam quidem appetierit: quandoquidem fide divina jubemur credere, pœnas purgatorii eſſe graviſſimas, eaſdémque animas in extrema miſeriâ

ac neceſſitate verſarii, quas nihilominus ſuf-
fragiis noſtris ſublevare poſſumus, imò Sem-
pronius, ùt ſupponitur, vi confœderationis
debuiſſet: ergo hoc negligendo ex præfato
fine cenſendus eſt peccâſſe mortaliter, me-
ritò proin P. Sporer *tr.* 2. *in decalog. c.* 7.
ſect. 3. §. 3. *n.* 18. ait, excuſandos non eſſe à
peccato morali, qui nunquam vellent pro il-
lis animabus, & maximè ſibi conjunctorum
orare, mox ſubdens: *Praxis facillima eſt,*
nihil ſpeciale velis orare, in orationis domi-
nicæ ultima petitione: libera nos à malo &c.
piè te reflectas ad miſeras illas animas.

An, inquies, quomodo peccâſſe cenſen-
dus eſt ille malefactor, qui jamjam condem-
natus ad mortis ſupplicium, noluit ignoſce-
re cuidam alteri, à quo proditus fuerat, pro-
ptereáque ubi recitando orationem domini-
cam, pervenit ad illa verba: *Et dimitte no-*
bis ſicut & nos dimittimus at non huic NN.
velut inimico meo &c. quem nominetenus
ſemper ſolebat exprimere?

℞. Etiam iſte cenſendus eſt peccâſſe mor- 408
taliter; tum quia contra expreſſum manda-
tum Chriſti Domini *Matth.* 11. *v.* 25. & 26.
noluit ignoſcere ſuo inimico, ideóque ſeip-
ſum reddidit indignum veniâ & gratia recon-
ciliationis; tum etiam quia ex appetitu vin-
dictæ illum excluſit à communi oratione, de
mente Chriſti pro omnibus perſolvenda,
quòd planè nullus Doctorum teſte Herincx

cit. disp. 1. *n.* 25. à culpâ mortali excusandum censet; etsi non ignorem, Castropalaum *tr.* 7. *disp.* 1. *pu.* 6. *n.* 6. dubitare, an talis exclusio à communi oratione mortaliter, an verò venialiter duntaxat sit mala, si scandalum & vindicandi affectus supponatur abesse; quod tamen in nostro casu minimè supponi potest.

Dices tamen contra hoc: plus quàm certum est, non omnes consecuturos salutem æternam: ergo nec possumus, multò minùs tenemur orare pro salute omnium; quin imô talis oratio non minùs inepta, quàm præsumptuosa esset. Unde & Christus Dominus non pro omnibus orâsse, sed potius aliquos positivè exclusisse legitur *Joan.* 17. *v.* 9. *Ego*, inquiens, *pro eis rogo*, *NB. non pro mundo rogo*, *sed pro his*, *quos dedisti mihi.*

409 ℟. *Concesso anteced. disting. Conseq.* ergo non tenemur orare pro salute omnium *collectivè sumptorum*, trans. *distributivè sumptorum.* neg. consеq. Cùm enim nobis ex certa revelatione non constet, quinam ex massa totius humani generis sint salvandi velut electi, & quinam tanquam reprobi damnandi sint; hinc omnino prudenter & sanctè facimus, dum omnibus ac singulis gratiam, beatitudinémque postulemus. Imò verò tametsi de aliquo homine in particulari nobis ex revelatione divina constaret, eum damnatum iri; quia tamen non minùs certum est, nemi-

neminem condemnari nisi ob demerita; hinc juxta ordinem voluntatis divinæ etiamnum pro tali possemus Deum interpellare, quatenus eidem velit dare auxilia gratiæ, quibus mediantibus suam operetur salutem; in hoc enim nihil prorsus reperitur contrarium divinæ voluntati, quippe quæ vult *omnes homines salvos fieri*, 1. *Timoth.* 2. *v.* 4. Illud verò exemplum Christi Domini nihil obstat: gratìs enim concedimus, quòd nemo teneatur quovis tempore orare pro omnibus, sed possit pro suo libitu (præcisa omni alia obligatione) orare modô pro illo, sicut Christus *loc. cit.* oravit specialiter pro suis Electis, non verò pro Mundo seu pro Reprobis: illud solùm negamus, quòd è communibus orationibus à Deo vel Ecclesia pro omnibus institutis, liceat aliquem excludere, eò præsertim, quòd nulla rationabilis, & satìs ponderosa causa videatur excogitabilis, quæ sufficiat ad cohonestandam hanc exclusionem. Videantur Suarez *lib.* 1. *de orat. c.* 15. *à n.* 6. Valentia 2. 2. *dist.* 6. *q.* 2. *pu.* 8. Castropalao *part.* 2. *tr.* 7. *disp.* 1. *pu.* 6. *n.* 5. & 6.

CASUS TERTIUS.

Caja desponsata Deum ac Cœlites diu quasi noctúque orando solicitat, quatenus ex parte sponsi velint conservare, imò, & augmentare amorem sponsalitium, ne fortassis ille mutatô animi proposito à sponsalibus resiliat,

aut mundo prorſus valedicens Monachum induat. Et quia nuptias celebrare non licet priùs, quàm Parens ſponſi vel vita exceſſerit, vel filio ſuo (ſponſo ſcilicet) officium ſuum ſponte reſignaverit, hinc eadem Caja ſanctum Antonium, aliósque ſanctos Patronos ſuos ſæpiſſimè interpellat, velint meritis ſuis & interceſſionibus rem eò deducere, ut dictus Parens vel brevì moriatur, vel certè officium, quod hactenus geſſerat, filio ſuo reſignet. Quæritur jam, an Caja hæc & ſimilia tutâ conſcientia à Deo cœlitibúſque orando prætendere poſſit.

410 ℞. Primò Caja implorando Dei, Cœlitúmque opem ad impetrandum ex parte ſponſi augmentum amoris ſponſalitii (honeſti tamen, utì ſuppono, non item carnalis & laſcivi non peccat, modò id faciat ordinatè, id eſt, cum debita reſignatione in divinam voluntatem, & conditionatè potiùs, quàm abſolutè, ſcilicet ſi ad Dei gloriam & ad animæ ſalutem conducat vel expediat. Ratio hujus reſolutionis facilè colligi poteſt ex dictis *n*.401. qua orando licitè petimus à Deo bona etiam temporalia, in quantum hæc conducunt ad Dei gloriam vel animæ ſalutem: atqui amor ſponſalitius ſicut & augmentum hujus reſpectu Cajæ erat quoddam bonum, in quantùm per modum medii conduxit ad aſſequendum honeſtum & favorabile matrimonium: ergo Caja hoc petendo à Deo & cœliti-

cœlitibus non peccavit: peccâſſet tamen graviſſimè & Sacrilegè, ſi poſtulâſſet augmentum amoris etiam laſcivi, valde communis inter hujusmodi perſonas, prout illico ampliùs conſtabit ex dicendis *n.* 412.

Dices fortaſſis contra datam reſolutionem, Status Eccleſiaſticus aut Monachalis eſt longè perfectior ſtatu Matrimoniali, ideòque & Deo gratior; erga Caja inordinatè, & hoc ipſo illicitè poſtulavit à Deo, ne ſponſus contempto mundo, & ſtatu conjugali Monachum indueret.

411 ℞. Negando Conſeq. eſto enim ſtatus Monachalis ſit perfectior, reſpectu Cajæ tamen non fuiſſet melior, quin potiùs obſtitiſſet aſſecutioni honeſti Matrimonii. Rurſus ſtatus Matrimonialis quantumvis de ſe minùs perfectus, poteſt nihilominus comparativè ad hanc vel illam perſonam particularem eſſe magìs conveniens, tum ad animæ ſalutem, tum etiam ad bonum familiæ, vel totius Eccleſiæ, proptereáque jam ſæpiùs diſpenſatum fuit cum Clericis in voto caſtitatis in ordine ad contrahendum matrimonium, & ad propagandam familiam, prout videre licet apud Sanchez *de Matrim. lib.* 8. *n.* 6. Gobat *Theolog. exp. tr.* 9. *n.* 149. Leſſium *de J. & J. lib.* 2. *c.* 40. *n.* 141. Kugler *de Matrim. n.* 1662. & alios plures. Neque etiam ſemper tenemur orando à Deo petere ea, quæ ſunt majoris perfectionis; ſecus enim,

enim, ùt de se liquet, quævis Virgo, aut Juvenis teneretur potiùs à Deo postulare statum Monachalem, quàm matrimonialem, quòd, quàm absurdum, quámque à veritate alienum sit, nemo prudentum non videt.

412 ℟. Jam 2dò ad eandem facti speciem. Caja implorando Dei, Sanctorúmque Patronorum suorum opem in ordine ad impetrandam mortem Parentis &c. probabilissimè peccavit moraliter, nedum contra virtutem charitatis proximo debitæ: sed vel maximè etiam contra virtutem Religionis peccatô Sacrilegii. Ratio horum haud difficulter erui potest ex dictis *n.* 333. Enimverò optare cuipiam mortem ob emolumentum temporale nobis inde eventurum, graviter repugnat charitati: in hunc autem finem Deum, Cœlitésque interpellare, idem est, ac illos velle facere auctores peccati, quòd utique gravissimè pugnat contra reverentiam Deo Cœlitibúsque debitam: atqui Caja hoc fecit; ergo dupliciter peccavit. Nec refert, quòd mortem Parentis videatur non absolutè, sed disjunctivè potiùs, id est, vel mortem, vel resignationem officii desiderâsse; nam per hoc satìs patenter manifestavit, perinde sibi esse, sive per resignationem officii, sive etiam per mortem Parentis liceat transire ad connubium; quod cùm sit bonum longè inferioris ordinis quàm vita Parentis, inordinatè postulatur per hujusmodi medium, velut constare

ſtare poteſt ex dictis *loc. cit.* gravitérque repugnat reverentiæ Sanctis debitæ. Unde non abs ratione Suarez *lib.* 1. *de orat. c.* 23. *n.* 4. Herincx *ubi ſuprà n.* 27. Sporer *loc. cit. n.* 19. *in fine* docent, ſemper peccari mortaliter, quando à Deo petitur res etiam venialiter, duntaxat mala; eſt enim graviſſima & blasphema in Deum irreverentia, petere ejus concurſum vel auxilium ad rem quamcunque malam, ſicque ipſum facere auctorem mali.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex dictis primò, virtutem Religionis inter morales eſſe præſtantiſſimam; 413
eſto enim virtutes Theologicæ, utpote immediatè Deum reſpicientes quâ tales nobiliores ſint (præſtantia enim virtutum deſumi ſolet ab objecto præſertim formali, in quod tendere ſolent vel inclinare) quia tamen nulla alia virtus moralis tam propè accedit vel tendit in Deum, ſicut virtus Religionis, quippe quæ ſecundùm dicta *n.* 292. pro ſuo objecto immediato habet Dei cultum, imò circa Deum ipſum velut *objectum Cui* cultus exhibendus eſt, quod non habent aliæ virtutes morales, hinc meritò aliis præfertur. Inde

Colliges 2dò, ab hac virtute Religionis 414
aliarum etiam virtutum tam Moralium,

quàm

quàm Theologicarum actus utpote fidei, spei &c. imperati posse. Ratio est: quia actus similium virtutum possunt assumi velut medium in ordine ad colendum Deum, quem cultum virtus Religionis immediatè respicit velut suum objectum, utì mox dictum, atqui Deus colitur nedum virtutibus fidei, spei & charitatis, sed aliis insuper virtutibus moralibus, præsertim misericordiæ, justitiæ &c. ergo hujusmodi actus possunt præcipi virtute Religionis.

415 Colliges 3tiò, virtutem Devotionis multipliciter impediri, vel omnino extingui posse: potissimam tamen (teste Herincx *disp.* 1. *de Relig. n.* 11.) sunt 1. immoderata rerum temporalium solicitudo, 2. terrenarum consolationum nimia cupido; 3. indiscreta de ultimo vitæ suæ termino, id est, de adipiscenda beatitudine anxietas. 4. tanta in laboribus occupatio, ut animi recollectionem & spiritualia exercitia non compatiatur: subinde tamen reperire est tales, qui labores suos sive manuales, sive liberales cum humilitate Deo offerentes & consecrantes, majorem aliis devotionem sentiunt, teste eodem Herincx, qui utpote summis laboribus per complurium annorum curricula occupatus, & functus id ipsum expertus fuerit. Plura alia impeditiva devotionis prudens lector faciliùs experientiâ, quàm lectione discet.

416 Colliges 4tò, minimè mirandum esse, quòd

quòd multi videantur ſibi fruſtra ſuas orationes fundere aut fudiſſe, tametſi Chriſtus Dominus multis in locis, ſingulatim *Matth.* 7. *v.* 8. *omnis enim, qui petit, accipit*, itemque *Joannis* 16. *v.* 23. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis &c.* & alibi pluries videatur promiſiſſe infallibilem orationis effectum. Non, inquam, mirandum eſt, quòd multi videantur orare, & tamen nihil impetrare; quia mox allegatæ promiſſiones Chriſti intelligi debent velut conditionatæ, prout innuunt verba *in nomine meo*, id eſt Salvatoris &c. ideóque ad hoc, ut oratio ſortiatur infallibilem effectum, neceſſum eſt, ut oretur humiliter, piè, & inſtanter &c. ſecundùm dicta *n.* 403. atqui certum eſt, quòd quàmplures non obſervent dictas conditiones: ergo minimè mirandum, quòd videantur fruſtra orare, juxta illud *Jacobi* 4. *v.* 3. *petitis & non accipitis eò quòd malè petatis.* Tametſi autem non raró videamur fruſtra orare; nihilominus divina pietas noſtras orationes fruſtrari minimè patitur; nam teſte mellifluo Doctore S. Bernardo *ſermon.* 5. *in quadrageſ. de tripl. modo orat. Unum indubitanter è duobus ſperare poſſumus; quoniam aut dabit, quod petimus, aut quod nobis noverit eſſe utilius.* Videatur de hoc Sanctus Doctor.

Colliges 5tò, ad omnem Orationem, 417
etiam liberam ſeu non præceptam præter intentionem ſaltem virtualem aut implicitam

oran-

orandi, insuper 2dò necessariam esse internam attentionem & reverentiam. Ratio prioris est: quia recitatio quarumcunque demum precum sinè omni intentione orandi seu Deum colendi, non est verus actus Religionis, consequenter, nec vera oratio, prout ex hactenus dictis clarè liquet. Ratio autem posterioris est: quia lumen naturale dictat, cum Deo ceu ultimo fine & supremo immò infinitæ Majestatis Domino reverenter ac submissè agendum esse: at ubi nulla intervenit attentio interna aut reverentia, hoc non fit. Unde S. Bonaventura *lib. de perfect. vitæ c. 5.* ait: *indecens est valde, ut quis cum Deo loquatur ore, & aliud meditetur corde.* Et certè qui cum aliquo Principe aut Magnate loquitur, attendere debet ad ea, quæ loquitur, & interim cum aliis non miscere sermones, quantò magìs cum Deo loquens debet esse attentus?

418 Quocirca illud breviter advertas velim à Doctoribus satìs communiter distingui triplicem attentionem. Prima vocatur *superficialis* seu etiam *materialis*, quando scilicet ad sola verba attenditur, ne committatur aliquis error. 2da dicitur *litteralis*, quando attenditur ad sensum verborum, seu quid verba significent. 3tia denique (quæ est omnium optima) appellatur *spiritualis* quâ scilicet attenditur ad Deum ceu terminum, & ad finem orationis, potéstque ab omnibus etiam idiotis,

idiotis, aut linguæ ignaris, in qua officium divinum recitatur, prout apud Moniales contingere assolet, haberi. Ità post Divum Thomam 2. 2. *q.* 83. *a.* 13. Filliucius *tr.* 23. *c.* 3. *n.* 74.

Colliges 6tò, omnem voluntariam distractionem in oratione esse saltem venialiter peccaminosam, sive dein directè sit volita, sive etiam indirectè (quod tunc contingit, dum quis perfectè advertit se de hoc vel illo objecto ab oratione longè alieno cogitare, ideóque esse distractum, & tamen negligit cor suum seu mentem ad Deum revocare) Ratio patet ex dictis: quia omnis hujusmodi distractio fit cum quadam irreverentia erga Deum: ergo cum offensa levi saltem divinæ Majestatis. Quin immò P. Herincx *disp.* 1. *de Relig.* *n.* 31. voluntarias distractiones durante oratione jure divino præcepta, condemnat peccati mortalis; quod tamen procul dubio intelligendum putaverit de distractionibus ad longum tempus captatis; secus enim cum la Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 443. Diana, Bardi & aliis satìs probabile existimo, quamcunque distractionem internam, etiam sub consecratione vel communione (modò absit periculum erroris) non esse nisi venialiter malam; partim quia secundùm probabilem sententiam Doctorum essentia orationis subsistit cum distractione interna; partim etiam quia intentio virtualis orandi, quæ

ſemper adhuc manet, ſufficienter diriget omnes illas actiones, facitque, ut ſint actus Religionis.

Dixi inſuper: *omnem voluntariam diſtractionem* &c. Nam diſtractiones, quas ſæpiùs quidem, quàm par eſt, etiam contra voluntatis inclinationem patimur, non ſunt peccaminoſæ, eô ipſo quòd non voluntariæ, quin potiùs poſſunt eſſe occaſio meriti, ſi cum patientia & humilitate ſufferantur: quod vel maximè notari velim à quibusdam ſcrupuloſis, qui ob quamlibet diſtractionem putant ſe graviter peccare, nec ſatisfeciſſe ſuo officio: tales enim non debent facilè quidqam repetere, etſi in fine pſalmi vel horæ advertant, ſe fuiſſe diſtractos, præſertim cùm in repetitionibus eædem imperfectiones intercurrere ſoleant. Quare mente ad Deum revocatâ tunc pergendum eſt ſinè ulla turbatione vel anxietate; ait ſapienter Herincx *part.* 3. *tr.* 4. *diſp.* 4. *n.* 39.

421 Colliges demum 7timò, orationem oblatam aut factam pro multis non eſſe tantæ efficaciæ & virtutis, quantæ fuiſſet, ſi pro uno duntaxat, vel pro ſingulis in ſpecie fuiſſet oblata. Ratio eſt: quia tametſi efficacia orationis ultimatè fundetur in divina promiſſione & liberalitate, certum nihilominus eſt, quòd à Deo etiam attendatur moralis valor ipſius orationis, prout vel ex eo haud obſcurè colligere licet, quòd oratio fervida pluris

pluris valeat apud Deum, quàm tepidè peracta: atqui moralis valor orationis, dum pluribus applicatur dispersus quasi, procul dubio minor est pro singulis, quàm si uni tantùm fuisset applicatus: quia singuli in petitione illa communi confusè & indistinctè intelliguntur, non item in petitione vel applicatione particulariter facta. Unde etiam Ecclesia sæpè orat pro aliquo peccatore speciali, quod non esset consultum, si oratio fusa ad Deum pro omnibus, singulis æqualiter prodesset, prout bene advertit Castropalao *l. cit. punct.* 7. *n.* 11. Videatur Suarez *lib.* 1. *de orat. c.* 27. *n.* 6. Vel Azorius *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 5.

CONFERENTIA DECIMA QUARTA.

De Adoratione Dei, Cultúque Sanctorum, & Sacrarum Reliquiarum.

SUMMARIUM.

422. Adoratio genericè sumpta est exhibitio reverentiæ alteri factæ in recognitionem suæ excellentiæ.
423. Et hæc communiter partiri solet in Latriam, Hyperduliam, & Duliam.
424. Deo T. O. M. debetur cultus latriæ, seu adoratio latrevtica.
425. Eadem adoratio debetur Christo; nec non
426. Augustissimo Eucharistiæ Sacramento.

 427.

in honorem Ejusdem Venerabilis Matris: & quid Sacerdoti in tali casu agendum fuerit?

444. Resolvitur Casus III. de quodam famulo, qui Domino suo furtivè auferendo quandam cistulam Sacris Reliquiis refertam, procul dubio graviter deliquit.

445. Utrum vel quando in tali furto possit dari parvitas materiæ?

446. Utrum idem famulus aliis distribuendo particulas falsas & fictitias de S. Cruce, & quidem loco verarum, peccaverit?

447. Crux sacra sicut etiam particulæ sacræ crucis colendæ sunt cultu latriæ respectivo.

448. Quomodo colendus fit SS. Sanguis JESU Christi, qui hinc inde in diversis Ecclesiis asservatur?

449. Crux sacra Reliquiis partim approbatis, partim etiam non approbatis seu authentizatis licitè exponitur publicæ venerationi fidelium.

450. Non item sinè cruce solæ Reliquiæ partim authentizatæ, & partim non authentizatæ seu approbatæ.

451. Cuilibet fidelium fas est sacras Reliquias etiam non authentizatas penes se reverenter deferre v. g. in Capsula.

452. Neque ab iisdem abstinendum, eò quòd simus homines fragiles, peccatis obnoxii.

453. Quo cultu Ceræ Papales (vulgò Agnus Dei dictæ) prosequendæ sint?

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos casus practicos circa adorationem Dei, & Christi &c. &c.

Quæres primò, quit sit Adoratio in genere, & quotuplex?

422 ℞. Ad primam partem hujus quæſiti. Adoratio eſt exhibitio reverentiæ, quâ alium reveremur, ipſi nos ſubmittendo tanquam Superiori in recognitionem ſuæ Excellentiæ. Ità in terminis Matthæucci *in cautela Confeſſarii lib.* 3. *c.* 3. *n.* 62. *in* re verò *communis* eſt Doctorum. Dicitur autem: exhibitio reverentiæ alteri *tanquam Superiori &c.* In hoc quippe differt adoratio ab honore, quòd honor ſit pariter conteſtatio ſeu teſtificatio de alterius excellentia, at non neceſſariò *tanquam Superioris*, unde & æqualem, imò & inferiorem nobis honorare poſſumus: at verò adoratio fieri nequit, niſi Superiori, id eſt, tali, quem velut Superiorem agnoſcimus, cujus & excellentiam conteſtamur, ſive dein proſtratione corporis, ſive inclinatione capitis, aut genuflexione, ſive denique pectoris tunſione, vel alio modô.

423 ℞. Jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Adoratio ùt communiter quidem & rectè dividi ſolet in Latriam, Duliam, & cultum politicum, quo quis teſtatur alterius excellentiam purè naturalem & creatam; verùm cùm hæc politica adoratio ad forum noſtrum non pertineat; hinc, eam politicis relinquimus, adorationem verò ùt ſic à Theologis dicimus rectè dividi in Latriam Hyperduliam, & Duliam, Latria eſt cultus ſoli Deo debitus ob infinitam ipſius excellentiam.

Hyper-

Hyperdulia eſt cultus creaturæ debitus propter excellentiam ſupernaturalem & ſanctitatem ſingularem. Dulia verò eſt cultus Sanctis debitus ob creatam excellentiam ſanctitatis, quam habent. Ratio autem hujus diviſionis rectè deſumitur ex diverſitate excellentiarum: cùm enim adoratio ſecundùm dicta conſiſtat in conteſtatione excellentiæ alterius tanquam ſuperioris, jam verò ſoli Deo competat ſuprema & infinita excellentia: ſingulariſſima autem excellentia competat hodie humanitati Chriſti ob unionem hypoſtaticam, nec non B. Virgini Mariæ ob dignitatem Maternitatis Filii Dei &c. alia denique ſit excellentia Sanctorum ſeu ſanctitatis, quâ cæteris creaturis ſupereminent; hinc meritiſſimo jure adoratio ùt ſic partiri ſolet 1. in Latriam ſoli Deo debitam, 2. in Hyperduliam humanitati Chriſti ſecundùm ſe ſumptæ debitam, nec non B. Virgini Mariæ, 3. denique in Duliam reliquis Sanctis debitam, prout ampliùs patebit ex dicendis.

Quæres jam 2dò, qualis adoratio debeatur Deo?

℟. Deo Triuno, & ſoli quidem, debe- 424
tur adoratio latrevtica, ſeu cultus latriæ. Ratio hujus liquet ex proximè dictis: ſoli quippe Deo Triuno competit excellentia ſuprema & infinita tanquam principio ac ultimo fini noſtro: ergo huic ſoli debetur adoratio latrevtica, ceu cultus ſupremus. Quin

imò hoc verbum *Adorare*, prout perbene notavit Perrerius *in c.* 32. *Gen.* teste Sporer *tr.* 2. *decalog. c.* 8. *sect.* 1. *n.* 5. in vulgari Christianorum usu ac sermone denotat solum Dei cultum latrevticum, proptereáque Sanctos colere quidem, non tamen adorare nos profitemur, sumendo adorationem strictè pro cultu latrevtico; quo sensu *Deut.* 5. & *Matth.* 4. *dicitur: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.*

Quæres 3tiò, qualis cultus seu adoratio debeatur Christo?

425 ℟. Christo debetur cultus latriæ, & quidem absolutus. Ità cum S. Thoma 3. *p. q.* 25. *à* 2. *communissimè DD.* Ratio est: quia illi debetur cultus latriæ, & quidem absolutus, cui inest Divinitas: atqui Christo utpote constituto ex natura divina & humana simul inest Divinitas, imò *omnis plenitudo divinitatis* juxta Apostolum *Coloss.* 2. 9. ergo huic debetur. Unde etiam *Hebr.* 1. dicitur *Adorent eum omnes Angeli Dei.*

426 Quod verò hic de adoratione Christo debita diximus, illud ipsum dictum intelligas velim de Venerabili, & Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, quippe in quo verè & realiter Christum Dominum, ceu verum Deum & hominem contineri, fides vera nos docet. Hac de causa Concilium *Trident. ss.* 13. *c.* 5. & *Can.* 6. *de eod. Sacr.* ait: *Si quis dixerit, in Sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ*

etiam

etiam externo adorandum, vel non publicè, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatras, anathema sit.

At, inquies, qualis cultus debetur humanitati Christi secundùm se præcisè spectatæ?

℟. Si humanitas Christi spectaretur præ- 427
cisè secundùm se, id est seorsim quasi & à Verbo D. separatim sumpta, esset colenda duntaxat culu hyperduliæ; quia ùt sic spectata habet quidem excellentiam supernaturalem maximam super omnes creaturas ratione unionis hypostaticæ, non tamen infinitam, veluti paulò suprà *n.* 423. jamjam insinuavimus. Verùm enim verò cùm humanitas Christi semper subsiterit, & etiamnum subsistat subsistentiâ Verbi, ideóque realiter unita divinitati; hinc practicè loquendo semper adoranda est cultu latriæ: id, quod hodiedum confirmat perpetua praxis Ecclesiæ, quippe quæ in communibus orationibus ad Christum fusis nunquam auditur dicere: *Ora pro nobis*, sed semper: *Miserere nobis.* Unde & Concilium Ephes. *auth.* 8. definivit: *Siquis audet dicere, assumptum hominem coadorari oportere quasi alterum alteri, & non potiùs unâ adoratione honorificat Emanuelem secundùm quod factum est Caro Verbum; anathemata sit. Rursus ex* 5. *Synodo (quæ fuit* 2. *Constantinopol.) can.* 9. habetur: *Si quis non unâ adoratione Deum Verbum Incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut*

ab initio DEI Ecclesiæ traditum est, anathema sit.

Quæres 4tò, utrum etiam Sanctissimum Nomen JESU sit adorandum?

428 ℞. Hoc Sanctissimum Nomen adorandum est & colendum cultu latriæ respectivo. Ità *communiter Catholici* contra Calvinistas, præsertim Puritanos. Ratio est: quia hoc Sanctissimum Nomen nobis repræsentat & quodammodo innuit ipsum Christum Salvatorem nostrum tanquam verum Deum & hominem: ergo huic respectivè debetur idem cultus, qui absolutè debetur Christo: atqui Christo debetur cultus latriæ absolutus: ergo cultus latriæ respectivus debetur ejusdem Nomini. Hac de causa Apostolus *Philipp.* 2. ait: *In Nomine JESU omne genuflectatur &c.*

Quæres 5tò, utrum Sancti à nobis licitè colantur seu honorentur?

429 ℞. Affirmativè. Ità *omnes Catholici* contra Calvinum, Lutherum, aliósque hæreticos seu Sectarios. Ratio est: quia ille rectè colitur, cui competit singularis excellentia, velut ex hactenus dictis liquet, cùm cultus aliud nihil sit, quàm quædam contestatio excellentiæ in alio repertæ: atqui in Sanctis seu specialibus Dei amicis reperitur singularis prærogativa excellentiæ supernaturalis, scilicet gratia & Sanctitas à Deo participata, sicut & intima amicitia cum Deo, quà

quâ perpetuò fruuntur: ergo &c. Hinc Doctor Angelicus 3. *part. q.* 25. *a.* 6. ait: *Sanctos Dei in veneratione habere debemus tanquam membra Christi, Dei filios & amicos, & nostros intercessores.* Idipsum constat innumeris aliis tum Sanctorum Patrum, tum etiam S. Scripturæ testimoniis, confirmatúrque nunquam interruptâ SS. Ecclesiæ Romano Catholicæ praxi, prout constabit ex proximè dicendis 431.

Quæres 6tò, qualis cultus debeatur Beatissimæ Virgini Mariæ?

℟. Huic debetur cultus Hyperduliæ. Ita 430
tota Ecclesia contra Bezam, aliósque Sectarios. Ratio est: quia Sacratissima hæc sempérque illibata Virgo excellentiâ Sanctitatis & donorum gratiæ supernaturalium superat, & longè antecellit omnes Angelos & puros homines: ergo meretur cultum huic excellentiæ proportionatum, superiorem quidem reliquis omnibus Sanctis, inferiorem tamen Christo ceu vero Deo & homine simul: atqui iste est cultus hyperduliæ: ergo &c.

Quæres 7timò, qualis cultus sit debitus reliquis Sanctis?

℟. Reliquis Sanctis à sancta Matre Eccle- 431
sia vi Canonizationis solemnis aut Beatificationis declaratis ùt talibus, rectè impenditur cultus Duliæ, etiam publicus: rectè insuper iidem Sancti à nobis invocantur. Hæc responsio quoad utramque partem nedum est inter

inter Catholicos communiter recepta, ſed etiam de fide, utpote jam ſæpiùs per diverſa Concilia ſignanter *in Synodo 7. general. Act.* 7. nec non per Concilium Trident. SS. 25. *c.* 2. *de invocat. & venerat.* SS. declarata, innumeríſque SS. Patrum teſtimoniis roborata, prout paſſim videre licet apud DD. noſtros. Ut proin ab hæreticis ſinè nota temeritatis & pertinaciæ negari ſanè non poſſit. Ratio prioris jam fuit data *n.* 429. Ratio autem poſterioris, quòd ſcilicet iidem Sancti à nobis licitè invocentur, non quidem velut *per ſe* largitores & auctores bonorum, neque ùt Mediatores immediati apud Deum (nam *unus eſt Mediator Dei & hominum JESUS Chriſtus*, 1. *Timoth.* 2.) ſed velut Mediatores mediati ſive ſubalterni duntaxat, quatenus videlicet ipſi meritis Chriſti interpoſitis à Patre noſtro cœleſti nobis impetrent, ſeu etiam impetrare nos juvent ea, quæ poſtulamus.

Ratio, inquam, validiſſima hujus deſumitur à pari; nam I. licet invocare homines, ut pro nobis orent apud Deum; ſic enim 1. *Reg.* 7. *dixerunt* (filii Iſraël) *ad Samuelem, ne ceſſes clamare pro nobis ad Dominum Deum noſtrum, ut ſalvet nos.* Item *Job* 42. *v.* 8. dicitur: *Servus meus Job orabit pro vobis, faciem ejus ſuſcipiam.* Denique *ad Rom.* 1. 30. ait Apoſtolus: *Obſecro ergo vos fratres - - ut adjuvetis me in orationibus veſtris pro me ad Deum.* II. Li-

II. Licet invocare Angelos Sanctos, prout manifestè eruitur ex illo *Gen.* 19. *v.* 21. ubi Angelus ad rogantem Loth dixisse fertur: *Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem, pro qua locutus es :* ergo Loth Angelum invocavit seu rogavit, ne subverteret &c. Imò & Angelum pro Jerosolyma intercessisse disertè narrat *Zach.* 1. *v.* 12. Idipsum habetur *Josuæ* 5. 13. & alibi locorum sæpiùs.

III. Etiam licitè invocantur Sancti defuncti, utì habetur Baruch 3. 4. ubi *universus populus legitur Deum rogâsse* sequentibus verbis : *Domine omnipotens Deus Israël, audi nunc orationem mortuorum Israël &c.* Ex quibus brevissimè contra hæreticos conficitur sequens argumentum : licitum est invocare homines adhuc viventes, ut pro nobis vel apud Deum, vel apud hominem alium intercedant, prout quotidiana experientia probat : licitum insuper est invocare Sanctos Angelos, & homines cum fama Sanctitatis defunctos, quorum intuitu Deum multa nobis contulisse beneficia immò indies conferre constat ex hactenus dictis : ergo similiter fas est Sanctos in cœlis jamjam existentes, meritísque abundantes invocare, quippe qui apud Deum multò potentiores sunt, quàm nos homines in via adhuc degentes, nec minori erga nos charitate præditi, quibus proin nec voluntas intercedendi pro nobis

nobis deficit, neque facultas: vel dent nobis Adverſarii aliquam diſparitatem.

At verò, inquiunt Hæretici, I. Soli Deo debetur honor invocationis, ùt habetur *Matth.* 4. *v.* 10. II. Unus eſt Mediator Dei & hominum Chriſtus JEſu, 1. *Timoth.* 2. *v.* 5. III. Chriſti merita ſunt infinita & ipſe ſolus ſufficit ad omnia nobis impetranda. IV. Sancti de vivis nihil ſciunt; ad quid ergo juvet eos interpellare? V. *Apocal.* 22. *v.* 9. Legitur Angelus Joannem avertiſſe ab invocatione, dicens: *vide ne feceris, conſervus enim tuus ſum. Deum adora:* ergo Sancti nedum inutiliter, ſed ineptè etiam & illicitè invocantur.

432 ℟. Simpliciter ad hæc omnia negando conſeq. Ut verò conſtet, quo modô ſingulis objectionibus in particulari occurrendum. Reſpondeo breviter ad I. diſtinguendo ant. Soli Deo debetur honor invocationis, *tanquam auctori* bonorum in cujus poteſtate eſt conferre vel non, conced. *tanquam interceſſori*, neg. ant. cum conſ. Ad II. ℟. diſting. Unus eſt Mediator immediatus *mediatione redemptionis*, qui nos Patri ſuo reconciliavit, conced. *mediatione interpellationis tantùm*, ità ut præter hunc nullus alius pro nobis intercedere valeat apud Deum, neg. ant. cum conſ. Secus enim nec liceret invocare hominem, ut pro nobis roget Deum. Ad III. ℟. diſting. ant. Chriſti merita ſunt infinita *in actu*

actu primò, conced. *in actu 2dò*, ità ut nulla indigeant applicatione noſtrâ vel Sanctorum cooperatione ſeu etiam interceſſione impetranda, neg. conſ. Et licèt verùm ſit, quòd abſolutè loquendo ipſe ſolus ſufficiat ad omnia nobis impetranda : ex hoc tamen ineptè infertur, quod nullum alium præter Chriſtum liceat interpellare, quemadmodum (ut ad hominem loquar) ex eo, quòd Imperator vel Rex tuus ſolus per ſeipſum ſufficeret ad te temporaliter beatificandum, ineptè concluderes : ergo nullô alio interceſſore indigeo &c. Ad IV. ℟. diſting. ant. Sancti de nobis nihil ſciunt *ſinè revelatione* à Deo iisdem communicata, con. *ſuppoſita tali revelatione*, quam ſin minus de omnibus noſtram ſalutem concernentibus, tamen de nonnullis procul dubio habent, præſertim ſi ſpecialiter in eum finem à nobis invocentur, neg. ant. cum conſeq. Secus enim quomodo poſſent in cœlis gaudere ſuper uno peccatore in terris pœnitentiam agente, ût habetur *Luc.* 15. 7. niſi Deo revelante cognoſcerent talem pœnitentiam ? Si autem poſſint, immò actu cognoſcant talem pœnitentiam, quidni etiam agnoſcant noſtras preces ? Ad V. ℟. in illo loco, prout ex littera liquet, nihil agi de invocatione, ſed de adoratione, quòd autem adorationem Joanni interdixerit, vel ideò contigit, quia Joannes tunc exiſtimavit, illum qui ſibi apparuit,

eſſe

esse Deum, proptereáque adorationem propriè dictam seu cultum latrevticum soli Deo debitum eidem deferre voluit; vel si supponatur interdixisse etiam adorationem minùs propriè dictam seu cultum duliæ, dicendum, quòd id fecerit propter dignitatem Apostolatûs, & eminentiam Sanctitatis officiíque in Joanne perspectam: absolutè autem hujusmodi adorationem Angelorum non esse illicitam, clarè colligitur ex illo *Genes.* 19. *v.* 1. ubi dicitur, quòd cùm Loth vidisset duos Angelos, *surrexit, & ivit obviam eis, adoravítque pronus in terram*, nec propterea ab Angelis fuit reprehensus.

Quæres 8tavò, qualis cultus debeatur SS. imaginibus Christi & Sanctorum ab Ecclesia Canonizatorum &c. &c.

433 ℟. Dictæ imagines nedum in Ecclesiis aliísque piis seu etiam honestis locis licitè ponuntur (prout quotidiana fidelium praxis probat) sed insuper honorari & coli debent cultu respectivo earundem Prototypis debito, ità scilicet, ut imagines Christi & Dei cultu latriæ respectivo; imagines B. Virginis cultu hyperduliæ, reliquorum verò Sanctorum imagines cultu duliæ respectivo colendæ sint. Ità fides Catholica contra Wiclefum, Carolstadium & Calvinistas, reprobantes omnem prorsus usum imaginum, nec non contra Lutheranos, admittentes quidem usum imaginum in ordine ad conservandam memo-

memoriam, minimè tamen in ordine ad aliquem cultum iisdem exhibendum, utpote quem prorsus superstitiosum existimant, prout constabit ex dicendis proximè. Jam verò hujus asserti nostri ratio fundatissima hæc est: quia quidquid Sacrum & Sanctum est, eo ipsô veneratione est dignum seu colendum, prout nedum ratio naturalis dictat, sed & Sacra Scriptura satis clarè innuit *Exod.* 3. *&* *Act.* 7. 33. ubi Dominus legitur dixisse ad Moysen: *solve calceamentum pedum tuorum: locus enim, in quo stas* terra Sancta est. Similiter 1. *Reg.* 6. Deus legitur septuaginta viros & plures de populo bethsamitico percussisse, eò quòd Arcam Dei utpote Sanctam non satìs reverenter conspexissent &c. atqui imagines Christi & Sanctorum Sanctæ sunt; quandoquidem ex institutione sua peculiarem habent relationem ad Christum & Sanctos; imago quippe propria, & suô modo peculiaris est illius, cujus est imago, proptereáque Adversarii volentes, nolentes coguntur fateri, quòd, dum imago alicujus honoratur vel dehonoratur, etiam ille cujus imago est, censeatur in morali hominum existimatione honorari vel dehonorari: ergo imagines Christi & Sanctorum honorandæ sunt, oppositum verò faciendo hæretici pessimè faciunt, quemadmodum malè facerent dehonorando effigiem v. g. August. Imperatoris, prout ipsimet negare minimè possunt.

Hac de causa (ut brevitatis causâ præscindam ab auctoritate Sanctorum Patrum etiam primitivæ Ecclesiæ, qui Sanctorum imagines verbô & exemplo honorari docuêre, prout videre licet apud R. P. Julium Cæsarem *in suo Epitom. controvers. demonstrat.* 25. *c.* 1. nec non ab innumeris miraculis, quibus D. O. M. venerationem hanc Religiosissimam contestatam ac probatam voluit) lubet duntaxat in medium & confirmationem hujus doctrinæ adferre verba Concilii Tridentini *SS.* 25. *de invocat. & venerat. SS.* ibi: *imagines porro Christi* (inquit) *Deiparæ Virginis & aliorum Sanctorum in templis præsertim habendas & retinendas eísque debitum honorem & venerationem impertiendam -- - - quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad Prototypa, quæ illæ repræsentant &c. &c.*

At, inquiunt Adversarii. I. *Exod.* 20. (& rursus *Deuter.* 5. *v.* 8.) Deus prohibendo ait: *non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra, non adorabis ea, neque coles*: ergo &c. II. Catholici idem faciunt hodie, quod olim Judæi & Idololatræ; quemadmodum enim nos in imagine Dei, Sanctorumvè protestamur venerari non ipsum lignum vel lapidem, sed Eum, cujus imago est, ita prorsus Idololatræ non idola sua, sed in idolis

lis v. g. vitulo aureo Deum honorare voluêre: ergo nulla eſt differentia inter catholicum & idololatram. III. Si nos Catholici in imaginibus nil aliud veneremur, quam Prototypon, tunc unam imaginem v. g. Chriſti Domini, ſeu etiam B. Virginis deberemus æquè venerari, quàm aliam: at, hoc non facimus, nam unam votivis peregrinationibus vel etiam tabulis votivis ſeu anathematibus honoramus, alteram non: ergo &c. IV. Denique (inquiunt) homo eſt perfectior imago Dei, quàm alia quævis inanimata vel etiam animata creatura, & tamen hominem adorare propter Prototypon nefas foret: ſimiliter nefas eſt adorare aliam quamcunque imaginem inanimatam &c. &c. Hæc ſunt principalia fundamenta Adverſariorum; ad quæ tamen facillimè.

℞. ad I. Explicando textum allatum & 434
diſtinguendo: non facies - - non adorabis ea, adoratione *Deo ſoli debita*, id eſt, cultu *latriæ*, con. *adoratione* vel potiùs *cultu duliæ* quem ſolum Sanctis aliis (præter B. Virginem &c.) debitum dicimus, neg. ant. cum conſeq. Nec obſtat, quòd in cit. textu ſub disjunctione dicatur: *neque coles*: eſto enim imago merùm materialiter ſpectata non mereatur cultum, meretur tamen hunc ipſum Prototypon, cujus eſt imago, veluti liquet in humanis: unde redit eadem diſtinctio: non licet colere *cultu latreutico*, conc. *cul-*

tu duliæ aut (reſpectivè) *hyperduliæ*, neg. ant. cum conſeq.

Ad II. Negando ant. contrarium enim clarè liquet, de Judæis quidem *Pſalm.* 105. *fecerunt vitulum in Horeb, & adoraverunt ſculptile, & NB. obliti ſunt Deum, qui ſalvavit eos.* De Gentilibus ſimiliter liquet ex illo *Pſalm.* 95. *Dii gentium dæmonia* &c. item 1. *Cor.* 10. *quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, & non Deo.*

Ad III. diſt. Maj. unam æquè ac aliam deberemus venerari *quoad ſubſtantiam cultûs*, imagines ſcilicet Chriſti cultu latriæ reſpectivo, imagines verò B. Virginis cultu hyperduliæ &c. conced. unam æquè ac alteram etiam *quoad frequentiam* &c. neg. Nam Deus ipſe diverſas imagines diverſis (ùt ità dicam) exornat beneficiis, dum intuitu hujus illiusvè miraculoſæ imaginis innumera quaſi confert nobis beneficia, quæ nón ſolet conferre intuitu aliarum: mirandum proin non eſt, quòd frequentior concurſus fidelium fieri ſoleat ad hanc potiùs, quàm aliam imaginem: immò ex hoc ipsô Hæretici colligere poſſent ac deberent, quòd non imagines ipſas, ſed Deum potiùs revereamur in ſuis Sanctis, quorum intuitu nobis tam innumera confert beneficia.

Ad IV. negatur paritas. Cùm enim homo (idem de Angelis judicium ferendum eſt) habeat *in ſe* quandam dignitatem naturæ ratio-

tionalis, & excellentiam gratiæ ſeu talentorum, quam nulla habet imago inanimata; hinc majus foret periculum, ne adorantes hominem ſiſterent quodammodo in eodem velut termino, & hunc cultum non referrent ad Deum ipſum, cujus eſt imago. Accedit inſuper, quòd imaginem Dei omnes æqualiter participemus, ideòque in hoc paſſu nullus ſit excellentior altero: ergo non eſt, cur unus alterum adoret, ſed magìs convenit, ut omnes adoremus Deum, ad cujus imaginem & ſimilitudinem omnes creati ſumus.

Quæres denique 9nò, utrum etiam Sanctorum Reliquiis debeatur aliquis cultus aut veneratio?

Ante reſponſionem ſupponendum eſt, 435
nomine Reliquiarum Chriſti intelligi lignum Crucis, ſudarium, ſpinas ex corona, ſanguinem &c. Per Reliquias autem Sanctorum intelliguntur Eorundem oſſa, ſanguis, veſtimenta, aliáve mortificationis inſtrumenta, quibus carnem ſuam redigêre in ſervitutem ſpiritûs &c. Rurſus ſolent Doctores diſtinguere inter Reliquias principales & non principales. Principales (teſte Felix Poteſtas *Exam. Confeſſ. tom.* 1. *p.* 2. *c.* 6. *n.* 1519.) ſunt caput, crus, brachium, aut illa pars corporis, in qua paſſus eſt Martyr, dummodo integra ſit, & non parva, legitimè ab Ordinario vel Eccleſiæ auctoritate approbata (huc

insuper referri debent Crux Christi, spinæ & similia passionis instrumenta) econtra auricula, digitus, vestes Sanctorum &c. inquit idem Felix Potestas, non sunt Reliquiæ insignes. His suppositis & notatis
436 ℟. Ad præsens quæsitum. Reliquiæ Christi & Sanctorum in veneratione habendæ sunt & colendæ cultu respectivo : illæ quidem latriæ, istæ verò hyperduliæ aut duliæ &c. Ratio hujus responsionis inter Catholicos receptissimæ est : quia Deus ipse honorat Sanctorum suorum Reliquias, patrando per illas aut ad illarum præsentiam miracula : ergo & nos illas debemus revereri. Ant. constat ex S. Scriptura 4. *Reg.* 2. Deus Eliæ palliô stitit, & divisit aquas Jordanis. Item 4. *Reg.* 13. ad præsentiam Cadaveris Elisæi suscitavit mortuum. Rursus *Act.* 19. legitur per cinctoria & sudaria Pauli Apostoli sanâsse ægrotos. Denique idipsum probant historiarum monumenta plena miraculis, quæ Deus fecit per Sanctorum suorum Reliquias, quibus omnibus fidem negare nemo potest, nisi stolidissimus & pertinacissimus ingeniô. Profectò si Adversarii nolint credere auribus; oculis saltem credere debebunt, dum quorundam Sanctorum corpora & arida ossa odoratô liquore, & salutari oleo perfusa atque manantia viderint, prout in multis orbis Christiani partibus monstrantur, Sapienter proin hæc veritas Catholica anti-

quissimâ

quissimâ Eccesiæ praxi, & SS. Patrum testimoniis (apud R. P. Julium Cæsarem *in suo Epitome Controvers. demonstr.* 24. *c.* 1. videndi) roborata, etiam pridem in Synodo VII. *Act.* 3. *&* 7. nec non in Concilio Lateran. sub Innocentio III. definita, denuo contra Sectarios nostri temporis in Concilio Trid. *ss.* 25. *de Vener. SS. Reliq.* instaurata fuit sequentibus omnino verbis: *Sanctorum Martyrum, & aliorum cum Christo viventium Sancta corpora: quæ viva fuerunt membra Christi, & templum Spiritûs sancti, ab ipso ad æternam vitam suscitanda & glorificanda, à fidelibus veneranda sunt: per quæ multa beneficia à Deo hominibus præstantur* &c. &c. Cæterùm quòd cultu respectivô duntaxat venerandæ sint, constare potest ex dictis *n.* 433. de Sacris Imaginibus: est enim utrobique par ratio.

Dices fortassis cum aliquo Hæretico I. In Scriptura sacra nihil prorsus habetur de colendis Sanctorum Reliquiis; ergo hìc cultus omnino reprobandus est: omnis quippe cultus arbitrarius à D. Paulo condemnatur *Coloss.* 2. 23. II. Quin potiùs contrarium Scriptura sacra innuit, dum *Luc.* 11. 47. perhibet Christum Legisperitis dixisse: *Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos.* Ex quo liquet illos Prophetas fuisse Martyres Sanctos & tamen &c. ergo &c. III. Ex divina volun-

voluntate corpus Moysis defuncti occultatum fuit Judæis, ne illud colerent, prout constat ex Epistola Catholica S. Jacobi Apostoli: ergo ne Sanctorum quidem Reliquiæ vel ossa sunt collenda. IV. Per cultum Reliquiarum diminuitur cultus & honor divinus: ergo &c. V. Denique cum Reliquiis committuntur innumeræ fraudes & deceptiones, dum verarum locô falsæ hinc inde sparguntur, prout vel ex hoc haud obscurè convincitur, quòd subinde de uno Sancto (sicut & de S. Cruce Christi) tam multæ circumferantur, ut si veræ essent, planè necessarium fuisset, vel eundem Sanctum plura habuisse corpora, vel certè corpus gigantæum; hinc non immeritò natum est commune illud verbi verbium: *Multorum Reliquiæ in terris honorantur, quorum animæ in inferno cruciantur.*

437 ℞. Ad I. disting. ant. In scriptura nihil habetur *per modum præcepti*, transf. *per modum exempli*, neg. ant. cum conseq. Nam *Exod.* 13. 19. legitur, quòd Moyses discessurus ex Ægypto honorificè transtulerit ossa Patriarchæ Joseph: nec dubitandum, quin aliis præceperit, ut eadem ossa in veneratione haberent: an propterea Adversarii nostri Moysem condemnabunt superstitionis? Negari proin debet, quòd hic cultus sit merè arbitrarius, utpote nedum exemplis SS. Scripturæ, sed & miraculis innumeris à Deo intuitu Sacrum Reliquiarum patratis confirmatus.

Ad II.

Ad II. ℟. disting. ant. Christus legitur intonuisse væ! &c. eò quòd Legis periti ædificârint Prophetarum sepulchra, ídque *in honorem eorundem Prophetarum* velut SS. Martyrum, neg. *in honorem suorum Majorum*, qui Prophetas injustè occiderant, concedo, hoc enim Christus Dominus innuit dum *l. cit. vers.* 48. ait: *Profectò testificamini, quòd consentitis operibus Patrum vestrorum* (qui scilicet Prophetas occiderunt) ex quo liquet, quàm longè alieni Scribæ & Pharisæi ædificantes dicta sepulchra fuerint ab intentione SS. Ecclesiæ Romano-Catholicæ.

Ad III. ℟. disting. ant. Corpus Moysis defuncti fuit Judæis absconditum, eo fine ut non colerent *cultu duliæ* nego. *cultu latrevtico & superstitioso*, utpote soli Deo, & nulli alteri debito, concedo. Cùm enim populus ille ad superstitiones fuerit promptissimus in tantum, ut etiam Vitulum aureum locô Dei habuerit, profectô fuisset maximum periculum, ne pariter videns Sacras Reliquias Moysis dicerent: *Hi sunt dii tui Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti, Exod.* 32. *v.* 4. Hujusmodi periculum longe abest à nobis, veluti ex doctrina hactenus tradita, & inter Doctores Catholicos plebémque Christianam communissimè recepta quivis Adversariorum à fuco passionis alienus facilè capiet.

Ad IV. ℟. negando ant. Nam per cul-

tum S. Reliquiarum potiùs augetur cultus Dei, quia non colimus eos, nisi in quantum fuerunt & actu sunt singulares Dei amici: talis verò cultus ultimatè redundat in Deum, quemadmodum honorifica illa translatio ossium Joseph Patriarchæ suo modô redundavit in honorem Patriarchæ Jacob, ceu Parentis optimi.

Ad V. ℟. disting. ant. Cum Reliquiis committuntur innumeræ fraudes, *contra mentem & intentionem Ecclesiæ*, conced. *juxta mentem Ecclesiæ*, neg. ant. cum conseq. Nam Ecclesia diligentissimè solet inquirere in veritatem SS. Reliquiarum: ex eo autem, quòd subinde malitiâ unius alteriusvè fraus contingat, Sacrarum Reliquiarum cultus reprobari non debet, quemadmodum nullus prudentum judicat Sacramentorum usum, imò & aliorum contractuum, negotiationúmve usum esse reprobandum, eò quòd in similibus per hominum malitiam fraudes irrepere soleant, aut possint.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur casus practici de invocatione Sanctorum, nec non de veneratione Sanctarum Reliquiarum.

CASUS PRIMUS.

Titius è Luthera no factus Catholicus sæpiùs quidem videbatur, imò & audiebatur fervent

venter orare, ità tamen, ut ſuas preces nunquam direxerit ad aliquem Sanctorum, ſed ad ſolum Deum, eundem pro obtinendis beneficiis interpellando per Chriſtum Dominum noſtrum. Hujus rei causâ, dum quondam ab uxore ſua fuiſſet quodammodo correptus & interrogatus, cur ergo Sanctos nunquam invocet? reſpondit, Deum ſolum poſſe, & velle hominibus benefacere, proptereáque ſibi non opus eſſe aliorum Sanctorum patrocinio. Paulò poſt uxor de Salute ſui Mariti non nihil ſollicita rem hanc narravit Confeſſario Titii, qui huic in proxima confeſſione injunxit certas preces de B. Virgine Maria, nec non & Lytanias de omnibus Sanctis pœnitentiæ locô dicendas.

Quæritur jam ad hanc facti ſpeciem primò, quid de fide ſeu etiam fidelitate Titii tenendum ſit? 2. An Confeſſarius bene egerit dictam pœnitentiam injungendo, & an Titius potuerit obligari ad eandem perſolvendam?

℟. Ad primum quæſitum, de Titio meritò dubitari, imò probabiliùs ex data reſponſione concludi poſſe, eum non eſſe bonum Catholicum: tametſi enim verum ſit, quòd Deus ſolus ſeu ſe ſolô poſſit, imò & velit nobis benefacere, hancque ob cauſam ipſum ſolum velut fontem & auctorem omnium bonorum ultimatô invocandum eſſe juxta dicta. *in Conferent. priori n.* 398. ac proin Sanctorum invocationem non eſſe ſimpliciter neceſſariam ad ſalutem: quia tamen Titius 438

hacte-

hactenus nullum prorsus Sanctorum invocare voluit, quin potiùs protestatus fuit, Eorundem patrocinio se non indigere &c. profectò satìs clarè manifestavit, in pectore suo etiamnum aliquid de Lutheranismo latere, séque flocci pendere Sanctorum patrocinium velut inane commentum; quod utique sanæ Fidei & orthodoxæ Doctrinæ repugnat, docente Concilio Trident. SS. 25. *in Decreto de Invocat. Sanctorum, bonum atque utile esse suppliciter Eos* (Sanctos scilicet) *invocare, & ob beneficia impetranda à Deo per Filium ejus JEsum Christum Dominum nostrum, qui solus noster Redemptor & Salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliúmque confugere* &c. &c.

439 ℞. jam ad 2dum quæsitum, Confessarium omnino prudenter & bene fecisse preces de Sanctis pœnitentiæ causâ dicendas injungendo; cùm enim Titius in fide fuerit suspectus (velut ex proximè dictis liquet) debuit sinè dubio Confessarius Ejus dispositionem, mentèmque circa cultum & invocationem Sanctorum explorare: atqui hoc vix alio modo commodiori præstare potuisset, quàm injungendo dictas preces; tum quia per hoc medium consuluit honori conjugis, cujus delationem Maritus inde nequaquam potuit colligere; tum etiam quia unà simul consuluit reverentiæ Sacramenti & pœnitentis saluti: reverentiæ quidem, quia si pœnitens

tens Sanctorum invocationem, cultúmque contempsisset, procul dubio talem pœnitentiam non acceptâsset, consequenter Sacramentum non fuisset frustratum: saluti autem; quia peragendo talem pœnitentiam cum ingenti salutis emolumento potuit magis ac magis disponi, seu etiam excitari ad cultum Sanctorum. Cæterùm extra controversiam esse debet, quòd Titius hanc pœnitentiam debuerit acceptare, quippe quæ gravitati delictorum, ùt suppono, fuit commensurata, simúlque reverentiæ Sacramenti, nec non saluti pœnitentis summopere proficua: tales autem pœnitentias quivis pœnitentum tenetur acceptare, veluti ex professo diximus in Theologia Sacramentali *part.* 2. *Confer.* 9. *n.* 227.

At, inquies, quid tenendum de illis, qui invocant, quos nôrunt cum fama sanctitatis mortuos quidem, nondum tamen ab Ecclesia canonizatos aut beatificatos?

℞. Si id faciant cultu privato duntaxat, 440
minimè culpandi, quin potiùs laudandi sunt: secus si illis vellent deferre cultum publicum, utputa precibus à tota Ecclesia ad Deum directis eos invocando, eorumvè nomina lytaniis inferendo &c. &c. Ratio est: quia universaliter loquendo (prout illico patebit ex proximè dicendis) cultus privatus laudabiliter & utilissimè quidem defertur hominibus cum fama sanctitatis defunctis, non tamen

men cultus publicus: atqui invocatio illorum importat quendam cultum: ergo si hæc privatim fiat, laudabiliter, si autem publicè in sensu proximè dicto & mox ampliùs declarando fiat; culpabiliter omnino fit; quia contra constitutiones SS. Pontificum, uti mox dicetur.

CASUS SECUNDUS.

Sempronia devota fœmina multa partim famâ volante audiêrat, partim etiam legerat de insigni Sanctitate Venerabilis Matris Abbatissæ Revoredanæ Mariæ Joannæ de cruce, quam ob rem longo tempore desideravit, tandémque obtinuit de eadem nonnullas recolas seu etiam Reliquias sacrat, utputa numismata Sacra, coronulam precariam & similia: Quin & nuper sibi procuravit quandam effigiem Ejusdem Venerabilis Matris jacentis in pheretro vultu admodum rubente, instar dormientis (absque radiis tamen) prout paulò post felicissimum obitum suum visa fuit; hanc verò effigiem Sempronia domi suæ supra quoddam altariolum collocatam venerari assolet, flexísque coram eadem poplitibus haud infrequenter ejusdem patrocinium implorare; & quia firmiter sibi persuasum habet, se nuper intercessione hujus insigne quoddam beneficium obtinuisse; hinc à quodam Sacerdote (oblatô eidem congruo stipendio) petit, quatenus is vellet offerre quoddam SS. Missæ Sacrificium

tum

tum in gratiarum actionem, tum etiam in honorem ejusdem Venerabilis Matris, de cujus Sanctitate dubitandi locus jam nullus videtur supereſſe. Dubitatur nihilominus ad hanc facti ſpeciem 1. *an, vel qualem cultum præfatis Reliquiis Sempronia potuerit licitè exhibere?* 2. *An memoratam effigiem licuerit ponere ſuprà altariolum, eandémque flexis etiam poplitibus venerari?* 3. *Denique, an Sacerdos tutâ conſcientia potuerit acceptare ſtipendium pro Sacro ad memoratam intentionem offerendo & applicando, & quid huic ſpecialiter fuerit obſervandum?*

441 ℞. ad primum Sempronia potuit dictis Reliquiis deferre *cultum privatum*, immò nedum licitum, ſed & pium ac laudabile eſt hujusmodi Reliquias v. g. veſtes, ſcripturas, inſtrumenta mortificationis aut pietatis, utputa libros, imagines &c. ſecum portare, ad collum ſuſpendere, oſculari, aliovè ſimili cultu privato venerari. Ità Fagnanus *in c. cùm ex eo.* 2. *de Relig. & venerat. Sanctor. n.* 11. quem ſequitur R. P. Reiffenſtuel *lib.* 3. *decret. tit.* 45. *ſ.* 2. *n.* 29. & 30. Ratio eſt, quia *in cit. cap.* 2. ab Eccleſia ſolùm interdicitur, nequis præſumat *cultum publicum* exhibere Servis Dei nondum Canonizatis aut beatificatis: ergo à contrario cultus privatus cenſeri debet licitus.

442 ℞. jam ad 2dum quæſitum ejusdem Caſûs affirmativè. Eſto enim ad tollendos ſeu etiam

etiam præcavendos abusus, qui in hac materia potuerant irrepere, immò hinc inde privatis erroribus irrepsêre, Urbanus VIII. *Bullâ Sanctissimus* 39. itèmque Bullâ *Cœlestis Jerusalem* 134. videndis tum in *Bullario Cherubin. tom.* 4. tum etiam apud Reiffenstuel *loc. cit.* §. 1. *n.* 19. esto, inquam, dictus Pontifex gravissimè prohibuerit, ne imagines defunctorum, qui cum fama Sanctitatis aut insignis pietatis mortui quidem, nondum tamen ab Ecclesia Canonizati, aut Beatificati fuêre cum aureolis, radiis, seu splendoribus pingantur, vel taliter pictæ habeantur, sive dein publicè, sive privatim & in occulto asserventur, vel verò in Templis, Sacrariis, vel Oratoriis quibuscunque, præsertim ubi Sacrificium Missæ vel alia officia peraguntur &c. licitum nihilominus est eorum imagines sinè radiis, splendoribus, aureolis depictas vel sculptas domi suæ habere, eásque ibidem etiam videntibus aliis venerari: nam ùt perbene advertit Reiffenstuel *in Theolog. mor. tr.* 5. *dist.* 1. *n.* 39. nomine cultûs privati intelligitur ille, qui non exhibetur tanquam institutus ab Ecclesia vel nomine Ecclesiæ, sed fit ex peculiari devotione colentis, sive dein privatim, sive publicè, videntibus scilicet aliis fiat: atqui Sempronia non colit dictam imaginem nomine Ecclesiæ, & imago ipsa supponitur depicta sinè radiis seu splendoribus &c. licèt supponatur picta vultu nonni-

hil

hil rubente & viventis inſtar, prout poſt felicem tranſitum ſuum eadem Venerabilis Mater cunctis videntibus apparuit: ergo licitè omnino hoc fit. Vide etiam, ſi placet, Lantuſca *in Theatro Regular. V. Beatificatio n.* 2.

℟. ad 3tium quæſitum ejusdem Caſûs. 443
Sacerdos potuit equidem acceptare ſtipendium congruum cum intentione celebrandi Sacrum tum in gratiarum actionem pro obtento beneficio, tum etiam in honorem dictæ Venerabilis Matris Rovoredanæ, itâ tamen, ut Miſſam debeat ſumere de feſto aut feria eo die currente, non autem de ipſa Venerabili Joanna, aut de communi Virginum cum memoria ſeu invocatione Ejusdem. Ratio eſt: quia Miſſa fit nomine Eccleſiæ, ideóque cenſetur cultus publicus: atqui non licet cultu publico venerari Sanctum aut Sanctam nondum publicâ auctoritate Eccleſiæ albo Sanctorum vel Beatificatorum inſertam, veluti habetur *cap.* 1. *&* 2. *de Reliq. & Venerat. Sanctor.* nec non ex conſtitutionibus Urbani VIII. proximè allegatis: ergo non licet legere Miſſam de Venerabili Matre, vel cum ſpeciali oratione de eadem, licèt ex privata Sacerdotis intentione poſſit Sacrificium applicari quodammodo ad honorem illius: quæ intentio fit potiùs ex privata devotione; prout etiam fieri cenſetur, dum Sacerdos Miſſam applicat pro aliquo excommunicato non tolerato, &c. Videatur Sanchez *lib.* 2.

in decalog. c. 43. *à n.* 3. vel Bonacina *disp.* 3. *in decalog. q.* 1. *n.* 2. Reiffenstuel *Theolog. mor. tr.* 5. *dist.* 1. *n.* 41.

CASUS TERTIUS.

Cajus è Germania nostra Romam usque comitatus fuit quendam magnum Dominum, cui à servitiis exstitit; at verò dum in Patriam reverterentur, idem Cajus itineris & servitii hujus pertæsus, clanculò Dominum suum deseruit, unà secum furtivè asportans quandam cistulam, in quâ diversæ Sanctorum Reliquiæ, nec non quædam Sanctæ Crucis particulæ continebatur unà cum authenticis. Porro Cajus dictas Sacras Reliquias hinc inde suis amicis obtulit, reservando sibi Sacratissimam Crucis particulam, cujus locô alias nonnullas ex communi ligno formatas particulas aliis præsertim simplicioribus hinc inde distribuit & quidem lucri capiendi causâ. Jam verò facti hujus pœnitens sciscitatur à quodam Theologo 1. quomodo peccaverit auferendo memoratam cistulam; in qua noverat, diversas Sanctorum Reliquias latere? Et 2. an vel quomodo peccaverit distribuendo falsas S. Crucis particulas lucri capiendi causâ.

444 ℟. ad primum quæsitum, Cajum auferendo cistulam illam indubitanter commisisse peccatum mortale, & quidem sacrilegum. Ratio est: quia supponitur abstulisse rem, & quidem Sacram Domino rationabiliter invito:

to: atqui tale furtum eſt ſacrilegum: ergo. Nec refert, quòd Sacræ Reliquiæ non ſint pretiô humano æſtimabiles &c. hæc enim circumſtantia non minuit, ſed potiùs aggravat malitiam hujus furti Sacrilegi, prout bene advertit Caſtropalao *part* 2. *tr.* 8. *diſp.* 1. *pu.* 6. *n.* 19. Sylveſter *verb. Reliquiæ q.* 2. Sanchez *lib.* 2. *mor. cap.* 43. *n.* 23. Azorius 1. *p. l.* 9. *c.* 8. *q.* 9. & alii plures.

Ergonè inquies, non datur parvitas materiæ in ablatione SS. Reliquiarum?

℟. Poſſe quidem dari, ſed ſuppoſitis cer- 445
tis conditionibus, ſcilicet 1. ſi auferatur pars valde exigua. 2. ſi in Eccleſia ſint aliæ ejusdem Sancti partes (quibus de cauſis excuſari poſſunt perſonæ, Sanctorum corpora conglebantes & ornantes, quæ plerumque aliquid clepere aſſolent; haud ſecus, quàm Sartores de panno &c.) 3. ſi Reliquia furtivè ablata non ſit rara. Ratio horum eſt; quia gravitas hujus furti non tam ex quantitate, quàm ex qualitate Sacrarum Reliquiarum dimetienda eſt; at, ſi S. Reliquia non ſit adeò rara, vel in eadem Eccleſia ejusdem Sancti plures contineantur &c. Dominus non cenſetur graviter invitus, vel certè rationabiliter eſſe non poteſt: bene verò ſi S. Reliquia ſit admodum rara, veluti judiciô Dianæ *part.* 5. *Reſolut.* 35. & Felix Poteſtas *Exam. Confeſſ. tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1522. eſt minima pars ſacræ ſpinæ, ſeu coronæ ſpineæ, aut

Sanctæ Crucis, quippe quæ tum ob dignitatem è corpore Christi participatam, tum etiam ob raritatem meritò magni æstimari solent à verè fidelibus.

446 ℞. jam ad 2dum quæsitum ejusdem casûs, Cajum procul dubio mortaliter peccâsse locô verarum particularum de Sancta Cruce falsas hinc inde distribuendo: quisquis enim falsas Reliquias distribuit, Deo Sanctis, ipsique S. Religioni haud exiguam injuriam facit, veluti mox infrà *n.* 464. patebit. Cùm verò Cajus feratur falsas illas particulas distribuisse lucri capiendi causâ; hinc à Confessario vel à Theologo desuper consulto specialiter indagari debet, an id fecerit cum pacto oneroso, scilicet vendendo illas particulas, an verò sinè omni pacto, & ob meram spem aliquid per modum eleemosynæ propterea adipiscendi? Si primum, dicendum, quòd incurrerit labem Simoniæ: esto enim supponatur re ipsa vendidisse particulas non sacras seu falsas, simulavit tamen exteriùs, se velle pro pretio temporali vendere rem spiritualem, & ad talem contractum alios simpliciores induxit cum scandalo, non sinè gravi & perniciosâ deceptione, & hôc ipsô tenetur restituere pretium acceptum. At verò si absque omni pacto cum mera spe aliquid per modum eleemosynæ obtinendi id fecit, equidem à labe Simoniæ immunis erit, non tamen ab omni peccato; tum quia proximum suum

ſuum decepit; tum etiam quia ſiniſtram intentionem habuit, & contra prohibitionem Concilii Trident. *ſſ.* 25. *in Decret. de cult. & Venerat.* SS. per hujusmodi particulas turpem quæſtum quodammodo intendit. Videatur de hoc Palao *loc. cit. pu.* 6. *n.* 18.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primô, nedum Chriſti Crucifixi effigiem veráſque ſeu authenticas ſacratiſſimæ Crucis particulas, aliáque paſſionis inſtrumenta, utpute clavos, lanceam, ſpinas &c. ſed & alias cruces ex quacunque demum materia efformatas, ſive eisdem ſit affixa, ſeu etiam appicta Chriſti effigies, ſive non, licitè à nobis adorari, ſeu etiam coli cultu latriæ reſpectivo. Ratio horum jam fuit data ſuperiùs *n.* 431. quia imagini debetur idem honor & cultus reſpectivus, qui abſolutè debetur prototypo; & licèt communibus crucibus, id eſt, ex quâvis materia ſinè effigie Crucifixi efformatis, deberetur cultus inferior latriâ (quem Doctor Seraphicus 3. *diſt.* 9. *art.* 1. *q.* 4. *honorem venerationis* appellat) quia tamen hujusmodi cruces non ſolùm efformantur in ordine ad repræſentandam Crucem Chriſti, ſed potiùs ad repræſentandum ipſum Chriſtum pro nobis in Crucè mortuum; hinc lau- 447

dabilissimè à verè fidelibus honorantur cultu latriæ respectivo.

At, inquies, quô cultu honorandus est Sanguis JEsu Christi, qui hinc inde in diversis Ecclesiis visitur & asservatur?

448 ℞. Juxta Vasquetii, Palai aliorúmque opinionem honorandus est cultu latriæ respectivo; eò quòd aliquando fuerit pars Corporis Christi unita divinitati, licèt defacto non ampliùs sit, ècontra alii putant. Eum esse honorandum cultu latriæ absoluto, eò quòd probabiliter etiamnum sit unitus divinitati, juxta notissimum illud S. Damasceni effatum: *Quod Verbum semel assumpsit, nunquam dimisit.* Nec refert, inquiunt, quòd non sit actu pars Corporis Christi; nam Sanguis ille Sacratissimus in Passione Christi per plateas Jerusalem hinc inde dispersus actu non ampliùs exstitit pars Corporis Christi, & tamen meruit honorari cultu latriæ. Ita Valentia & alii nonnulli haud improbabiliter: placet nihilominus quoad hoc judicium nostri V. P. Cherubini Mayr *in suo Trismegisto continuato, ubi dist.* 3. *c.* 1. *n.* 246. ait; in praxi optimè facturum, qui hunc SS. Sanguinem honorat vel adorat cum intentione illum adorandi, sicut & quantùm adorari potest ac debet: hôc quippe modo nec deficiet, neque etiam excedet in modo adorandi.

449 Colliges 2dò, non esse illicitum crucem diversis Reliquiis etiam non approbatis, vel par-

partim non approbatis, partim autem approbatis ornatam exponere publicæ venerationi. Ratio eſt: tum quia uſus id jamjam obtinuit: tum etiam quia cùm crux Reliquiis ornata in altari collocatur, non Reliquiæ, ſed crux adoranda proponitur: quòd autem unus fortaſſis vel alter Reliquias ſuo modô adoret, merùm per accidens contingit, & ad cultum privatum, non ad cultum publicum referri debet. Ità Sanchetius *lib. 2. in decalog. c. 43. n. 17.* Eumque ſecutus Caſtropalao *loc. cit. diſp. 1. pu. 6. n. 11.*

Dices. Nefas foret publicæ venerationi exponere Reliquias partim approbatas, partim etiam non approbatas: ergo ſimiliter nefas eſt, exponere crucem ornatam Reliquiis partim approbatis, partim non approbatis.

℞. *Negando conſeq. & parit.* Nam ubi ſolæ Reliquiæ exponuntur publicæ veneratio- 450
ni, tam approbatæ, quàm non approbatæ ſinè ulla differentia proponuntur publico cultui, quod poſterius per Concilium Trident. *ſſ. 25. c. 2. de invocat. & venerat. SS.* &c. graviter fuit prohibitum: At verò ubi crux Reliquiis ornata exponitur, ſola crux, utì jam dictum fuit, non item Reliquiæ cenſentur exponi publico cultui fidelium. Ità rurſus Sanchez *loc. cit. n. 12.* Caſtropalao *n. 12.* Bonacina *diſp. 3. q. 1. punct. 4. n. 5.*

Colliges 3tiò cuilibet fidelium per ſe lo- 451
quendo fas eſſe ſacras Reliquias, eſto non recogni-

cognitas ab Episcopo vel authentizatas, penes se reverenter portare v. g. in quadam capsula; idque partim quòd hoc nullo jure fuerit prohibitum, partim insuper, quòd talis devota gestatio mirum in modum deserviat, tum ad repellendas inimici infernalis tentationes; tum etiam ad excitandam fidelium devotionem: secus dicendum foret, casu quo subesset periculum, ne Sacræ Reliquiæ aliquâ fœditate aut obscænitate polluerentur. Videantur Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 11. *pu.* 6. *in fin.* vel Bonacina *disp.* 3. *de adorat. q.* 1. *pu.* 4. *n.* 7.

Dices fortassis contra hoc. Quicunque portans SS. Reliquias peccat, præsertim graviter, irrogat irreverentiam Sacris Reliquiis: ergo cùm omnes simus fragiles, nec sit homo, qui faciat bonum & non peccet *Eccles.* 7. 21. consultiùs omnino videtur abstinere à portatione SS. Reliquiarum.

452 ℞. *disting.* ant. irrogat irreverentiam gravem & necessariò in Confessione explicandam, *neg.* (nisi supponatur in contemptum SS. Reliquiarum peccare) irrogat irreverentiam levem & non necessariò exprimendam, *conced. & nego conseq.* Nam perjuriô, furto, fornicatione &c. SS. Reliquiæ per se & directè non offenduntur, neque irreverenter tractantur, sicutì nec specialiter coluntur ex eo, quòd portans Sacras Reliquias faciat aliquod opus bonum: cùm ergo aliunde Earundem portatio serviat ad excitandam devotio-

nem,

nem, quivis fidelium ad hanc allici potiùs debet, quàm abſterreri. Videatur Azorius 1. *part. lib.* 9. *c.* 8. *q.* 6. vel Sanchez *lib.* 2. *decal. c.* 40. *n.* 27. *&* 28.

Colliges denique 4tò, etiam illas ceras 453
Papales, quas quilibet Pontifex primo & ſeptimo Pontificatûs ſui anno infrà Octavam Paſchæ benedicere ſolet, & ob figuram Agni eisdem impreſſam vulgò *Agnus Dei* appellari ſolent, magno in honore habendas eſſe imò & cultu latriæ reſpectivo venerandas.

Ratio eſt: tum quia præſeferunt imaginem Agni, qui pro nobis occiſus fuit, & eſt *dignus accipere honorem & gloriam, Apocal.* 5. 12. tum etiam quia propter preces Eccleſiæ in earundem benedictione adhiberi ſolitas, habent magnam virtutem contra fulgura, grandines, incendia &c. nec non ad repellendos dæmonum inſultus. Unde neque pretio (niſi quantùm eorum materia vel labor & expenſæ ad transportam factæ valent) vendi debent, neque etiam minio, aurovè aut alio colore pingi juxta conſtitutionem Gregorii XIII. *Omni certè ſtudio &c.* 8. *Kalend. Julii* 1572. *editam.* Nihilominus quemadmodum Sanctorum Reliquiæ, ità etiam hæc Agnus Dei nedum à Clericis, verùm etiam à Laicis tam unius quàm alterius ſexûs licitè tanguntur, modò id fiat debita cum reverentia; tum quia nullibi hoc prohibetur; tum etiam quia uſus id jamjam obti-

nuit, nec quisquam prudentum facilè piaculo sibi ducet hujusmodi contactum: secus si irreverenter vel sinè omni prorsus devotione id fieret. Videantur DD. *proximè cit.* vel la Croix *lib.* 6. *part.* 1. *n.* 225.

CONFERENTIA DECIMA QUINTA.

De superstitione in genere, nec non de Idololatria in specie.

SUMMARIUM.

ctore & commendatore Schedularum lucanarum, seu Immaculatæ Conceptionis.

465. Num obstetrix condemnanda sit superstitionis ex eo, quòd parturientibus assueverit dare tres schedulas cum infallibili spe felicis partûs.

466. Satisfit breviter cuidam objectioni in contrarium.

467. Resolvitur Casus II. cujusdam militis assueti ante solis ortum dicere certam quandam orationem eo fine, ut sese redderet eo die invulnerabilem.

468. Reprehenditur damnabilissima praxis, qua nonnulli tentant se reddere invulnerabiles defodiendo quodammodo cutem inter & carnem SS. Eucharistiæ Sacramentum.

469. Discutitur illud inane commentum de herbis, quæ dicuntur habere vim reddendi feras vel homines invulnerabiles.

470. Resolvitur Casus III. cujusdam pœnitentis dubitantis, an liceat uti virgâ coryli ad detegenda seu manifestanda maleficia.

471. Quid si talis virga supponatur diversis Sanctorum Reliquiis ornata &c.

472. Quid de usu virgæ avellanæ & aliarum tenendum?

473. Recensentur breviter nonnulli casus, in quibus committitur cultus perniciosus.

474. Enumerantur rursus alii, in quibus committi solet cultus superfluus & incongruus.

475. Nec affectus devotionis vel bonæ fidei in similibus satìs excusare videntur à peccato superstitionis.

476. Qui in Theatris repræsentant cultum aut Ceremonias Gentilium, neutiquam dici possunt Idololatræ.

477. Multò minùs nos Catholici ex eo, quòd Sanctos, imagines vel Reliquias SS. honore congruo veneremur.

478. Vel quòd SS. Eucharistiæ Sacramentum adoremus cultu latriæ debito.

479. Sit

479. Sitnè licitum dæmoni propriâ ſponte aliquid aſſerenti credere, vel eundem de aliis interrogare?
480. Quæ fides adhibenda ſit dæmoni, dum exorciſmis Eccleſiæ adactus aliquid revelat, vel aſſerit?

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita, ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos caſus practicos de Superſtitione & Idololatria.

Quæres primò, quid ſit Superſtitio in Genere?

454 ℞. Superſtitio eſt vitium Religioni oppoſitum per exceſſum, quô vel Deo cultus indebitus, vel creaturæ cultus Deo debitus exhibetur. Ità in terminis Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 2. *a.* 4. *n.* 2. allegans D. Thomam 2. 2. *q.* 92. *art.* 1. Dicitur autem 1. *Vitium*, & quidem *Religioni oppoſitum*. Quemadmodum enim aliæ virtutes, ità & virtus Religionis in medio conſiſtit, & per conſequens ſicut contra alias virtutes, ità & contra hanc peccari poteſt & ſolet vel 1. per defectum: & dicitur *irreligioſitas* prout infra *Conferent.* 17*tima* ampliùs dicetur. Vel per exceſſum: & vocatur ſuperſtitio, eò quòd ſit quaſi quædam ſuſperſtatuitio, ſeu ſuperflua obſervantia in cultu ſuper ſtatuta ſeu inſtituta majorum. Dicitur 2. oppoſitum *per exceſſum*, non quidem ex eo, quòd quoad ſubſtantiam Deus nimiùm colatur; (nam cultus

cultus verus Deo utpote infinitæ dignitatis exhibitus nunquam dici potest nimius) sed dicitur excessivus quoad circumstantias, seu etiam modum collendi, quia scilicet non prudenter colitur vel non moderatè, unde & ab aliis appellari solet cultus incongruus. Dicitur denique 3. vel *creaturæ cultus Deo debitus:* quod fit, quando vel diabolus vel alia creatura colitur locô Dei, vel ùt Deus, prout ampliùs patebit per decursum.

Quæres 2dò, quotuplex sit Superstitio mox descripta?

℞. Superstitio generatim duplex est veluti colligere fas est ex descriptione mox da- 455
ta. Enimverò per quamvis superstitionem vel colitur quidem verus Deus, sed modô indebito vel incongruo: & vocatur superstitio cultûs incongrui seu indebiti. Vel colitur creatura locô Dei seu ùt Deus, & hæc dicitur superstitio Rei indebitæ aut cultus falsi, Numinis scilicet. Utraque tamen hæc species subalterna superstitionis rursus sub se continet diversas superstitiones specie infimâ inter se distinctas; Unde

Quæres 3tiò, quot dentur species superstitionis ratione cultûs indebiti seu incongrui?

℞. Duæ dantur species superstitionis ra- 456
tione cultûs incongrui. Una vocatur superstitio cultûs falsi: altera superstitio cultûs superflui. Ità cum S. Thoma 2. 2. *q*. 93. *art*. 1. &

1. & 2. & *Communi DD.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr.* 5. *diſt.* 2. *n.* 6. Explico breviſſimè utramque ſpeciem.

457 I. Superſtitio cultûs falſi (ob modum ſcilicet colendi) appellatur, quando cultus eſt mendax vel quia falſis, id eſt, non ampliùs verùm ſignificantibus ceremoniis colliter Deus, vel quia materia aut forma Sacramentorum mutatur, prout faciunt hæretici noſtri temporis, vel denique quia quis ſe fingit publicum Eccleſiæ Miniſtrum, cùm tamen revera talis non ſit.

458 II. Superſtitio cultûs ſuperflui appellatur, quando quis nititur Deum colere quibusdam circumſtantiis ſeu etiam ceremoniis, quæ neque ad ipſius gloriam neque ad devotionem excitandam, neque juxta inſtitutum aut rubricas, ſed potiùs contra rubricas Eccleſiæ excogitantur vel uſurpantur.

Quæres 4tò, quale peccatum ſit ſuperſtitio cultûs falſi, mox deſcripti, & quale peccatum ſuperſtitio cultûs ſuperflui?

459 ℟. Superſtitio cultùs falſi quoad illum modum colendi ſemper eſt peccatum mortale: ſuperſtitio autem cultûs ſuperflui ordinariè non excedit gravitatem peccati venialis, modò abſit ſcandalum & contemptus Eccleſiæ. Ità Tamburinus *in decalog. lib.* 2. *c.* 6. §. 1. *n.* 2. Sanchez *lib.* 2. *decalog. c.* 37. *n.* 2. & *n.* 9. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 3. *q.* 5. *pu.* 1.

Ratio

Ratio prioris est: quia per cultum falsum Deo irrogatur gravis irreverentia, populúsque fidelis graviter decipitur, prout rem perpendenti cuipiam facilè patebit. Ratio autem posterioris est: quia cultus superfluus repugnat consuetudini, seu etiam ordinationi Ecclesiæ, ideóque involvit aliquam inobedientiam saltem venialiter malam, modò (ùt jam dixi,) scandalum absit & comtemptus Ecclesiæ. Videatur de hoc Lessius *l.* 1. *c.* 43. *dubit.* 1. *n.* 5.

Quæres 5tò, quæ, & quot sint species superstitionis rei indebitæ, seu falsi Numinis? 460

℟. Hujus superstitionis rursùs communiter enumerantur quatuor species, scilicet 1. Idololatria. 2. Divinatio. 3. Vana observantia, & 4. Magia. Ita Herincx *part.* 3. *tr.* 4. *disp.* 7. *de Religion. n.* 3. Reiffenstuel *Theolog. mor. tr.* 5. *dist.* 2. *n.* 5. & communior Theologorum, licèt Filliuc. *tom.* 2. *tr.* 24. *n.* 4. superaddat maleficium, quod tamen potiùs videtur quidam effectus magiæ, ùt infrà videbimus. Ratio autem hujus divisionis satìs congrua inde desumitur; nam vel diabolus honoratur ut quoddam Numen seu Deus; & tunc committitur idololatria; vel invocatur eo fine, ut aliquid occultum revelet &c. & habetur divinatio, vel denique ut in operando dirigat seu aliquid mirum efficiat ob applicationem vanorum mediorum &c. & dicitur vel vana observantia,

vel

vel magia; ad quam reduci poteſt, ac debet maleficium, prout ampliùs conſtabit ex dicendis. Jam de prima ſpecie hujus ſuperſtitionis, id eſt, magia, in hac Conferentia nonnulla agemus, reliquas ſpecies proximis duabus Conferentiis diſcuſſuri.

Quæres 6tò, quid ſit Idololatria?

461 ℞. Idololatria ſtrictè ſumpta, prout ſcilicet conſtituit primam ſpeciem ex enumeratis eſt ſuperſtitio, quâ divinus honor tribuitur alicui creaturæ tanquam Deo, vel ſicut Deo. Ita *ex communi DD.* Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 11. *punct.* 1. Explico breviſſimè. Dicitur *ſuperſtitio*, locô generis, in hoc enim convenit Idololatria cum reliquis ſpeciebus ſuperſtitionis, immò ſuô modô reliquas omnes excedit, in quantum per nullam aliam tam patulò cultus ſoli Deo debitus tribuitur creaturæ, ſicut per hanc. Additur inſuper ſuper locô differentiæ: *quâ divinus honor &c.* ut per hoc ſignificetur, quòd, quemadmodum ad cultum veri Dei, ità & ad veram idololatriam ſuo modô concurrere debeant tres actus, ſcilicet 1. quædam apprehenſio ſeu exiſtimatio divinitatis concepta de idolo. 2. quidam affectus internus reverentiæ, quô quis Idolo tanquam Numini ſeſe vult ſubmittere, & 3. quædam exhibitio ſigni externi, quô idololatra vult teſtificari ſuam ſubmiſſionem &c. Dixi etiam: *ad veram ſeu propriam idololatriam;* nam latè & meta-

metaphoricè idololatrare dicitur, quisquis mortaliter peccat, & peccando in creatura ultimum suum finem collocat, prout benè advertit noster P. Herincx *loc. cit. n.* 4. Verùm hæc non est particularis species idololatriæ in confessione necessariò exprimenda, cùm aliunde per expositionem ipsius peccati mortiferi satìs à Confessario intelligi possit.

Quæres 7timò, quotuplex sit Idololatria?

℞. Triplex communiter à Doctoribus assignatur 1. perfecta, 2. imperfecta, & 3. simulata. Ita Suarez *de Religion. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 4. & 6. Laymann *tr.* 10. *cap.* 2. *n.* 5. Perfecta dicitur, dum quis cultum Deo debitum exhibet Idolo, eò quòd falsò credat, id esse Deum. Imperfecta est, dum quis benè animadvertens huic Idolo vel creaturæ nihil inesse divinitatis, nihilominus ex pravo affectu v. g. odii adversus Deum, aut concupiscentiæ aliquid obtinendi v. g. à dæmone aliavè creatura, eidem cultum externum exhibet sicut Deo. Simulata dicitur idololatria, dum quis ob metum v. g. Tyranni vel populi cultum soli Deo debitum exhibet Idolo vel creaturæ alteri, absque eo, quòd recognoscat in illa quandam excellentiam, aut divinitatem, aut quòd habeat internum affectum colendi ipsam, prout in annalibus Ecclesiasticis legitur de sancto Marcellino Papa. Verùm has duas posteriores species non esse propriè tales, liquidò constabit ex 462

dictis numero priori de idololatria propriè dicta.

Quæres denique 8tavò, unde Idololatria suam traxerit originem?

463 ℟. Primam hujus originem fuisse quoddam inordinatum desiderium, quô parentes quidam acerbo luctu dolentes (ùt dicitur *Sapient.* 14. *v.* 15.) de filiis citò sibi raptis, erexerunt quasdam statuas, in quibus filios tanquam præsentes cernerent. Deinceps ipsæ statuæ tanquam Numine quodam plenæ & animatæ coli cæperunt, & quia diabolus statuis illis, mox ùt dedicatæ erant, se insinuavit, pútavit cæca Gentilitas, se posse Deos facere. Ex his postea factum est, quòd Ethnici capti pulchritudine & virtute corporum cœlestium & elementorum, nec considerantes, unde eam haberent, etiam eis cultum divinum exhibere cæperunt, eorúmque imagines adorare, prout clarè legitur *Sapient.* *c.* 13. *v.* 2. *& seqq.* Tandem pravâ hac consuetudine ampliùs invalescente eousque deventum est, ut cæca Gentilitas pro Deo coleret illud omne, de quo vel commodum sibi obventurum sperare, vel etiam damnum inferendum timere potuit; quam ob causam Lunam, Solem, Crocodilum aliásque bestias velut Deos colere cæperunt, falsò sibi persuadentes hujusmodi creaturis vim aliquam invisibilem præsidere & connexam esse, à qua regerentur: quam proin precibus ac Sacrificiis

crificiis placandam censuêre. Ita sin minùs in terminis saltem in re noster P. Herincx *p.* 3. *tr.* 4. *disp.* 7. *n.* 5. omnino probabilissimè. Videatur D. Augustin. *lib.* 8. *de civit. Dei. c.* 23.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de Superstitione & Idololatria.

CASUS PRIMUS.

Titius Religiosus quotannis infrà Octavam Immaculatæ Conceptionis notabilem quantitatem Schedularum (*quas alio nomine ab Authore derivato* Lucanas *appellamus*) *scribendo conficere & benedicere assuevit, earundem verò vim ac multiplicem virtutem mirum in modum extulit, ut sequitur.* 1. *quisquis hujusmodi Schedulam penes se portat*, nequit ullo venificio infici. 2. *Si tales Schedulæ defodiantur in quatuor angulis horti vel agri, aut in stallis animalium, infantiumve cunis*, neutiquam infici possunt magorum aut sagarum infestationibus. 3. *Eædem Schedulæ prosunt parturientibus, ità, ut quam Mater paulò ante partum sumpsit, posteà infans in lucem editus* vel supra frontem, vel intra labia manusvè non raro deferre soleat in hunc mundum &c. *hæc & alia plura Titius de suis Schedulis hinc inde narrare assueverat, appositâ tamen hac clausula, quòd is, qui eas sumere vult per modum medicinæ spiritualis, de-*

beat illas ſumere cum aqua benedicta trium Regum *ut vocant, & inſuper in honorem Nativitatis Chriſti & Immaculatæ Conceptionis dicere* ter Pater noſter & Ave Maria, *nec non* ter Gloria Patri, *addito inſuper* : Ave, Amen. *Hanc miram commendationem multiplicésque virtutes cùm quædam vetula obſtetrix intellexiſſet : illico poſtulavit à Titio ſibi copiam fieri ejusmodi Schedularum: qua obtentâ quotiescunque ad aliquam puerperam vocatur* 1. *Ante omnia eidem porrigit tres Schedulas Lucanas in aqua Trium Regum ſumendas.* 2. *jubet eandem dicere dictas preces ad amuſſim.* 3. *denique infallibiliter ſperare felicem partûs expeditionem. Jam quæritur, utrum Titius & obſtetrix illa non ſint arguendi alicujus ſuperſtitionis?*

464 ℟. Primò ad hanc ſpeciem facti, Titium conficiendo prædictas Schedulas neutiquam peccâſſe, certum quippe & exploratum eſt, memoratas Schedulas nedum ab Eccleſia hactenus fuiſſe toleratas, verùm inſuper à viris prudentiæ, diſcretionis ac Religionis zelo inſignibus commedatas ; neque verò dubitandum, quin earum intuitu Beatiſſima Virgo Maria ſinè labe originaria concepta devotè ſe invocantibus plura contulerit beneficia, prout experientia multiplici compertum habemus. At verò, an Titius non ſit arguendus alicujus ſuperſtitionis ob commendationem ſeu deprædicationem nimiam dicta-

dictarum Schedularum, major est ratio dubitandi: videntur enim plures circumstantiæ superstitionem sapientes concurrere: Cur enim infrà octavam, & non alio tempore confici deberent? Cur in aqua trium Regum, & non in alia benedicta? Cur ter & non sæpiùs dici Gloria Patri, & Pater noster & Ave? Cur superaddi deberent illa duo verba *Ave*, *Amen*? Deinde: ubi scriptum aut revelatum à Deo legitur, quòd nullus tali Schedulâ munitus, valeat intoxicari? quòd animalia, horti, infantes &c. nequeant infici veneficio? profectò hæc omnia videntur manifestam sapere Superstitionem. Neque dubitandum, quin Titius mortaliter peccâsset, si contra mentem propriam asseruisse supponatur, quòd infantes recens nati (de quo certè authenticè non satìs constat) non raró soleant Schedulas Lucanas à Matre pauló antè sumptas manibus deferre in hunc mundum: quisquis enim falsis miraculis cultum Dei vel Sanctorum promovere nititur, magnam Deo injuriam irrogat secundùm dicta *n.* 459.

℞. 2dò, Obstetricem longè adhuc probabiliùs condemnandam esse Superstitionis. 465
Si enim supponatur tres Schedulas porrigere parturienti & jubere, ut dicat ter Pater & Ave &c. eò quòd existimet vim omnem & efficaciam positam esse in ipso numero ternario Schedularum vel orationum, tunc li-

quidò constat de Superstitione juxta *communissimam DD.* videndam apud Sporer *tr. 2. in decalog. c. 9. sect. 3. n. 27.* Sin verò non numero Schedularum, sed fidei potius ac devotioni oratricis, vel potiùs potentissimo patrocinio ac meritis B. Virginis Mariæ attribuendum arbitretur beneficium felicis partûs, bene quidem facit, at non videtur eximenda ab omni nævo Superstitionis ex eo, quòd jubeat mulierem *infallibiliter exspectare* felicem expeditionem partûs. Ratio est: quia cùm præter Sacramenta & Samentalia nihil omnino sit ex sacris verbis vel rebus, quod infallibilem habeat effectum (prout sapienter advertit Tamburinus *in decalog. l. 2. c. 6. §. 1. n. 45.* Felix Potestas *tom. 2. part. 2. c. 6. n. 259. & alii* DD.) autem sumptio Schedularum nec Sacramentum sit, nec quid Sacramentale, planè sequitur, quòd si obstetrix vel parturiens ex hac sumptione vel etiam oratione infallibiliter exspectet felicem partûs expeditionem, hanc exspectare debeat ope dæmonis tacitè invocati sub larva pietatis. Unde enim, amabo! unde præfatarum Schedularum usui competeret tanta vis, & quidem infallibiliter? profectò non ex natura sua, ùt de se liquidò constat, neque etiam ex authentica institutione Dei, vel Christi vel Ecclesiæ: quia de hac nullibi constat: ergo ope dæmonis tacitè invocati iste effectus infallibilis exspectetur, necessum

cessum est. Secus procul dubio dicendum est, ubi dictæ Schedulæ Lucanæ sumuntur duntaxat ex devotione cum quadam pia confidentia in merita & præpotens patrocinium B. Virginis Mariæ, quippe quæ clientibus suis in necessitate constitutis piè admodum succurrere assolet, ubi id ad Dei gloriam & animæ salutem expediens judicat. Et hæc quidem dixerim non eô fine, ut vel Schedulas ipsas, vel Schedularum hôc modô sumptarum usum improbem, sed ne usus de se laudabilis tandem vertatur in abusum Superstitiosum summopere vituperabilem. Videatur Herincx *part.* 3. *tr.* 4. *disp.* 7. *n.* 25. vel Marchantius *tom.* 2. *tr.* 2. *p.* 3. *tit.* 1. §. 2, *q.* 2. *dub.* 1. & 2.

At verò, inquies, Magister cœlestis Christus jubet nos firmiter credere, quòd simus obtenturi quidquid petierimus : *Habete fidem Dei* ait, Matth. 11.22. *omnia quæcunque orantes petitis : credite, accipietis & evenient vobis.* Similiter Jacobus Apostolus in sua Epistola *c.* 1. *v.* 6. jubet nos postulare à Deo *absque hæsitatione in Fide :* cur ergo obstetricem hanc Superstitionis alicujus condemnemus ex eo, quòd jusserit parturientes infallibiliter exspectare felicem partûs sui expeditionem?

℟. Ad hanc instantiam conformiter ad 466 dicta superiùs *n.* 416. hujusmodi promissiones à Christo factas intelligendas esse *sub*

conditione, quòd ſcilicet ſimus obtenturi à Deo, quidquid petiêrimus, ſi nimirum id, quod orando petimus, ſit expediens ad noſtram ſalutem & Dei gloriam; non autem eſſe intelligendas *abſolutè* ità, ut quidquid petiêrimus ſive bonum & conducens, ſive etiam malum & excludens à ſalute &c. ſimus obtenturi: hoc enim poſterius non peteremus in nomine Salvatoris &c. atqui certum eſt, quòd etiam felix expeditio partûs non ſemper conducat ad animarum ſalutem: ergo hanc nulla mulier poteſt infallibiliter exſpectare. Cæterùm gratìs omnino fatemur, obſtetricem non eſſe condemnandam alicujus Superſtitionis, ſi ſub præfata conditione duntaxat jubeat mulieres exſpectare felicem partûs expeditionem, ídque cum pia confidentia in patrocinium B. Virginis Mariæ, non autem in numerum Schedularum, vel orationum. Cùm verò aliunde multiplici experientiâ compertum habeamus, in his & ſimilibus caſibus aut circumſtantiis, ubi præſcribitur certus numerus orationum &c. & quidem cum infallibili exſpectatione effectûs, plerúmque ſive dein ex ſimplicitate, ſive etiam ex malitia mulierecularum irrepere quasdam obſervantias ſuperſtitioſas; hinc à Confeſſariis vel ſimpliciter dehortandæ ſunt, vel meliùs erudiendæ, ne ſcilicet ſpem ſuam collocent in ipſo numero vel circumſtantiis, ſed in Deo potiùs &c. &c.

CASUS

CASUS SECUNDUS.

Sempronius miles Emeritus ingenuè fatetur se eo tempore, quo olim castra secutus fuerat, parum, vel nihil omnino orâsse, præter unicam orationem, quam singulis diebus infallibiliter ad Deum fudit, vel ante solis ortum vel post ortum quidem, ast facie erga solem conversa; huic, cùm quidam Theologus contradixisset, asseverando nulli prorsus orationi competere vim reddendi quempiam invulnerabilem; ille subridendo dixit: vos nescitis quidquam, neque intelligitis utpote nunquam experti: mihi certò constat, quòd per eandem orationem non me solum, sed & alios commilitones, imò & canem meum reddiderim prorsus invulnerabilem, prout non semel sed sæpiùs experientia probavit. Quid judicii de Sempronio concipiendum?

℞. Judicandum & concludendum esse, 467
quòd Sempronius vixerit in malo statu, quamdiu mediô illo usus fuit. Certum quippe & exploratum esse debet, quòd nulla prorsus oratio ab Ecclesia defacto approbata habeat hanc vim, reddendi quempiam invulnerabilem; non enim ex natura sua, ùt de se liquet; neque etiam ex Institutione Dei, vel ordinatione Ecclesiæ; unde enim de hoc constat? ergo quisquis vi talis orationis infallibiliter exspectat effectum tam insolitum & naturaliter impossibilem, convincitur illum

exſpectare aliunde; atqui non à Deo, vel ab Angelo bono, quippe qui non volunt ullatenus cooperari ad hujusmodi Superſtitiones, utpote contrarias voluntati divinæ: multò minùs ab homine &c. ergo à diabolo: id quod vel inde patenter colligere licet cum Superſtitione fuiſſe factum; nam ſi Sempronius crediſſet ſoli orationi tantam ineſſe vim, planè nec ante ſolis ortum orâſſet, nec poſt ortum faciem verſus ſolem convertiſſet. Sapienter proin advertit Illſung *tr.* 5. *diſp.* 3. *n.* 284. *fin.* hujusmodi media apparenter pia tantò magis impiè adhiberi, quantò magis vertuntur in contemptum Dei: vel enim creditur Deus ſe ſolo poſſe efficere effectum poſtulatum intuitu orationis absque aliis ceremoniis? & hôc ipsô fruſtra aliæ ceremoniæ adhibentur, vel creditur non poſſe ſinè hujusmodi ineptiis & impertinentibus ceremoniis aut ſuperſtitioſis verbis? & hoc modô contemnitur non ſinè permagna injuria, quaſi is non poſſet absque cooperatione diaboli aliquid operari. Vaniſſimæ ergo & prorſus ſuperſtitioſæ ſunt orationes etiam ad Deum fuſæ cum dictis ceremoniis, vel etiam in ordine ad affectum invulnerabilitatis.

468 Quod verò de oratione diximus, idipſum intelligas velim dictum de damnabiliſſima illa praxi, quâ nonnulli impiè & ſacrilegè abutuntur SS. Euchariſtiæ Sacramentô, utputa illud carnem inter & cutem defodiendo, ſibique

bique quodammodo incorporando eo fine, ut ſint perpetuò invulnerabiles: damnatiſſima inquam eſt hæc praxis, utpote Reverentiæ tanti Sacramenti ſummopere injurioſa & ſacrilegè ſuperſtitioſa: non enim inſtitutum legitur ad reddendum hominem corporaliter illæſibilem, ſed potiùs ad conſervandam vitam Spiritualem animæ.

Nec refert, quòd unus fortaſſis aut alter ſacrilegè abutens hoc Sacramentò teſtetur ſe fuiſſe invulnerabilem: præſumendum quippe eſt, hunc effectum non à Deo (utpote averſante & deteſtante omnem impietatem & commercium diabolicum) proveniſſe, ſed potiùs à diabolo, qui ſimilibus Sanctuariis tantò dexteriùs novit abuti ad palliandum technas ſuas, quantùm ob eorum Sanctitatem aptiora videt ad perſuadendum hominibus, præſertim ſimplicioribus, nihil prorſus malitiæ ſub iisdem poſſe latere.

At, inquies, conſtat multiplici experientia, nonnullas feras, Damas præſertim & cervos à venatoribus non potuiſſe trajici glandibus; quod planè prudenter refundi nequit, niſi in virtutem herbarum, quibus ejusmodi feræ veſci ſolent: ergo cogimur fateri, dari media, quibus homo naturaliter ſeſe valeat reddere invulnerabilem, ſeu, ùt vulgò dicitur, feſt machen.

℟. Negando conſeq. Datô enim, quòd 469
aliquæ feræ à Venatoribus non potuiſſent glan-

glandibus trajici, hoc ſanè nullatenus adſcribi deberet virtuti herbarum, ſed dæmoni potiùs: aliisvè hominibus malignis, quibus dœmon promiſit ſe conſervaturum animalia, ne occidi poſſint hôc vel illo modo &c. Memini ſanè me olim à quodam viro fide digniſſimo & omni exceptione majori audiviſſe, ſe quondam vacantiarum tempore cum aliis pluribus interfuiſſe venationi, in qua venator comparere fecerat leporem, qui licèt à pluribus jaculatoribus fuiſſet petitus grandine plumbea & hujus impetu ac virtute à nonnullis ſusque deque verſus, à nullo tamen vulnerari, multò minùs occidi potuit. Conſtat ſimiliter de aliis venatoribus, quòd arte magicâ, ſeu diabolica potiùs feras in diſtrictu territorii ſui contentas reddiderint invulnerabiles in tantùm, ut à nullo feripeta potuerint occidi: quis autem prudentum non videat, hujusmodi effectus non herbarum virtuti, ſed potiùs diabolicæ arti eſſe adſcribendos? Id quod ampliùs

Confirmatur 1. Certum quippe eſt, quòd, quemadmodum nullum prorſus animal ex ſua natura eſt immortale; ità pariter nullum ex ſua natura ſit invulnerabile: tibi ergo aſſeveranti, vel potiùs ſomnianti id poſſe fieri, incumbit probare quodnam ſit illud herbarum genus; quod ſi daretur in rerum natura, procul dubio jam pridem fuiſſet à Monarchis vel Principibus comparatum pro ſuis exercitibus

tibus tempore prelii seu conflictus usurpandum ab omnibus, velut medium omnibus loricis ampliùs proficuum ad conservandum exercitum. 2. Causæ naturales uniformiter operari solent: ergo si supponas herbam tanta virtute præditam, profectò omnes feras ejusdem saltem speciei v. g. cervos &c. de ea comedentes, deberet pariter reddere invulnerabiles, in quocumque demum territorio existant: ad hoc in æternum non probabis, cùm experientia contrarium probet. Denique 3. eádem experientia compertum habemus, quòd si Venator aut feripeta utatur glande vitreâ, vel alia de plumbo quidem, sed benedicta, illico possit hujusmodi feras trajicere: vel si gladium, pugionemvè ter infigat terræ, aut eo mediante ter crucem efformet in aëre, possit transfigere talem feram redditam invulnerabilem, prout hisce meis oculis aliquando vidi: at, hoc, ni fallor, evidens argumentum est, hujusmodi illæsibilitatem non ex aliqua causa naturali, sed à morali potiùs, vel ab ipso dæmone proficisci, quippe qui virtute pacti cum Saga vel Mago initi solet feras, vel etiam homines conservare invulnerabiles, non simpliciter, sed sub certis conditionibus tantùm, utpuEta nisi tale vel tale instrumentum fuerit adhibitum, quò factô hujusmodi homines relinquit temporaliter, quatenus tantò securiùs illos capiat æternaliter gehennalibus flammis secum involvendos. CA-

CASUS TERTIUS.

Cajus vehementer dubitat, utrum in sua domo non lateat quoddam maleficium eò potissimum, quòd cùm tota familia sua immò & pecoribus continuis quasi infirmitatibus obruatur, quamdiu domi se continent: è contra verò foribus egressi sin minus ex tota, magna saltem ex parte sublevari se sentiant. Cùm verò plura jam media adhibuerit ad avertendum hoc malum, at sinè effectu; hinc sciscitatur è Confessario, an non sibi liceat accersere quendam communi de plebe fabrum ferrarium, qui mediante quâdam virgula naturali dicitur jam plura detexisse maleficia non sinè ingenti solatio maleficiatorum. Quid Confessarius Cajo respondebit?

470 ℟. Confessarius respondeat Cajo, id neutiquam esse licitum, & ob id omnimodis abstinendum, tum à vocatione fabri, tum etiam ab usu virgæ in hunc finem. Ratio est: quia certum omnino videtur, usum hujus virgæ esse superstitiosum; vel enim hæc virga haberet ex sua natura vim detegendi maleficia, vel eam haberet ex institutione divina aut humana? atqui non ex sua natura; quia causa naturalis, uti supponitur hæc virga, nullam prorsus connexionem habere potest cum maleficiis, utpote consistentibus in composito quodam morali, id est, in quibusdam rebus v.g. crinibus, acubus, ovorum

rum teſtis &c. quæ ex natura ſua nullam prorſus habent vim, ſed ſunt tantùm quædam ſigna, ad quorum poſitionem diabolus vi pacti cum Saga &c. initi ſolet nocere hominibus maleficiatis: ergo quicunque demum utitur tali virgâ in ordine ad detegendum maleficium, convincitur velle hunc effectum præſtare ope alterius, & quidem agentis rationalis: atqui non ope Dei, vel Angeli boni, aut Eccleſiæ, quandoquidem nullibi conſtat, quòd Deus voluerit hanc vim maleficia detegendi conferri virgæ naturali: ergo ex tacita ſaltem invocatione & ope ipſius dæmonis &c.

At, quid, ſi talis virga ſupponatur artificiosè terebrata, diverſisque Sanctorum Reliquiis exornata, qualem quidam homo pariter plebejus fertur habere, licebitnè hujusmodi virgam adhibere in ordine ad detegenda maleficia?

℞. Licebit probabiliter, modò id fiat abs- 471
que infallibili exſpectatione eventûs, ſed potiùs cum pia quadam fiducia in patrocinium ac merita Sanctorum, quorum SS. Reliquiæ in virga continentur. Ratio eſt: quia ſecundùm communiſſimam DD. opinionem jam ſuperiùs inſinuatam, fas eſt uti precibus & exorciſmis Eccleſiæ in ordine ad diſſolvenda opera dæmonis: quidni ergo pariter fas ſit, uti tali Virgâ, vel potiùs Sanctorum Reliquiis in virga contentis ad eundem finem, modò in iisdem

iisdem non collocetur vis aut fides infallibilis, multò minùs in ipsa Virga secundùm se sumpta.

Dices adhuc. Dantur certæ virgæ, quas meritò dixeris divinatorias, eò quòd iis mediantibus possit inveniri, seu etiam detegi thesauri, nec non venæ subterraneæ diversorum metallorum & aquarum: ergo similiter dari possunt virgæ, quæ naturaliter indicent maleficia latentia.

472 ℟. Etiam id, quod de virgis divinatoriis asseritur, verosimiliùs omnino esse falsum: esto enim à nonnullis Doctoribus permittatur usus similium virgarum cum hac limitatione, si scilicet natæ sint in loco vicino venæ subterraneæ v. g. metalli aut aquæ &c. eò quòd ob naturalem sympathiam habeant vim sese inclinandi, & inclinando se indicandi venam latentem v. g. auri &c. multò tamen probabilius mihi videtur, quòd ne hanc quidem vim habeant ex sua natura; tam quia tales virgæ solent subinde flecti, ubi non sunt metalla, &c. ècontra non flecti, ubi sunt. Dein flecti solent ad nimis multa, quæ planè diversas habent naturas & exhalationes: ergo non agunt velut causa naturalis, quippe quæ semper eôdem modo agit in iisdem circumstantiis. Et certum omnino esse debet, usum hujusmodi virgarum esse superstitiosum, si adhibeantur (prout hodie fieri solet à militibus vel furibus) 1. indifferenter undecun-

cunque demum natæ vel arreptæ vel 2. ad detegendos quosvis thesauros aut res latentes, etiamsi ibi nullum esset aurum vel argentum sed vestes duntaxat aliavè mobilia. Item 3. si adhibeantur ubivis locorum, etiam supra terram, præsertim cum ceremoniis superstitiosis & impertinentibus. 4. Denique certum esse debet, per hujusmodi virgam v. g. coryli, vel aliam quamcunque naturaliter detegi non posse limites agrorum aut sylvarum, neque latrones vel homicidas, neque res perditas vel furto ablatas; nam quòd hic vel ille lapis, hæc vel illa columna lignea &c. sit limen agri aut territorii &c. pendet merè ab arbitrio hominum ponentium & instituentium hæc signa, & ex illorum intentione, quæ sunt quid morale: atqui causæ naturales, uti esse deberet virga Coryli, vel alia quæcunque, non attingunt moralia, quandoquidem cum his nullam prorsus habeant connexionem naturalem: similiter quòd hic homo sit latro vel homicida, aut quòd hæc pecunia sit perdita aut furtiva, est circumstantia merè moralis, qua non immutatur vis, aut modus naturalis agendi, quem habet virga. Videantur de hoc Sporér *tr.* 2. *decalog. c.* 9. *sect.* 3. *n.* 32. vel la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 35.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primò, supersti- 473

tionem cultûs perniciosi committi in sequentibus casibus. 1. Si quis hisce temporibus vellet Deum colere cultu aut ceremoniis Veteris Legis, jam pridem abrogatæ, vel 2. Si non Sacerdos vellet fungi officiô veri Sacerdotis. 3. Si quis fidelibus proponat falsas Reliquias, aut falsis miraculis seu etiam beneficiis conetur promovere cultum Dei, vel 4. Si referendo falsas seu apocryphas sententias aut historias velut contentas in Sacra Scriptura, velit populum permovere ad pœnitentiam &c. Idipsùm denique 5. tenendum est de iis, qui vel formam aut materiam alicujus Sacramenti immutant. Nam omnes isti supra cultum Deo debitum & approbatum aliquid suo modô statuunt, & quidem Deo ac vero cultui divino præjudiciosum, veluti ex dictis *n.* 459. constare potest; consequenter per se loquendo graviter delinquunt, esto non semper peccent graviter, vel ob simplicitatem, vel ob fidem bonam in eorundem simplicitate fundatam. Videatur Sanchez *lib.* 2. *decalog. c.* 37. *n.* 2. *&* 9. Vel Tambur. *lib.* 2. *decalog. c.* 6. §. 1. *n.* 33. *& seq.*

474 Colliges 2dò, cultûs superflui condemnandos esse illos, qui v. g. preces fundendo adhibent certum candelarum vel potiùs cereorum numerum cum certo colore ac situ, aut cum certa corporis situatione v. g. versus aut contra solem. Item 2. qui gallinam albam potiùs, quàm nigram offerunt, vel 3. Missam

Missam libentiùs audiunt à Sacerdote hujus quàm alterius nominis, &c. 4, qui diebus sabbathinis non volunt nere aut suere, nec tamen ab aliis operibus servilibus abstinent. 5. qui in officio divino, & potissimùm in celebratione SS. Missæ Sacrificii exercent ceremonias superfluas, imò expresse contrarias Rubricis ab Ecclesia præscriptis, utputa dicendo *Gloria* aut *Credo*, ubi non essent dicenda, vel formando plures *Cruces*, &c. Hæc enim & similia contrariantur legitimo cultui divino ab Ecclesia instituto: ergo sunt superflua & vitiosa, licèt subinde fiant sinè peccato formali præsertim gravi secundùm proximè dicta.

Dixi: *sinè peccato formali & gravi* &c. 475
Neque enim omnimodis excusandi sunt ex eo, quòd protestentur, se id facere ex mera devotione: Deus enim non rectè colitur cultu reverentiæ divinæ, vel legibus ab Ecclesia præscriptis contrario: timendum proin, ne hujusmodi devotuli falsâ pietate delusi existiment, se obsequium præstare Deo, cùm tamen potiùs offensam incurrant. Vid. Bonacina *tom.* 2. *disp.* 3. *q.* 5. *punct.* 1. *n.* 4. vel Laymann *lib.* 4. *tr.* 10. *c.* 1. *n.* 5.

Colliges 3tiò, nullius Idololatriæ arguendos esse illos actores, qui in scenis gentilium ritus repræsentantes, Jovi, aliisve idolis thus immolant, & nescio quas ceremonias, vel potius ineptias exercent; enimverò ex 476

omnibus circumstantiis dant intelligere, se id non practicare animô seriosô, seu animo idolum colendi, sed potiùs illudendi, aut certè exhibendi duntaxat gentilium ritus ineptos. Sayrus *in clav. Reg. lib.* 4. *c.* 4. *n.* 7.

477 Colliges 4tò, nos Catholicos ab hæreticis imprudenter incusari vel redargui velut idololatras, ex eo, quòd Sanctos velut speciales Dei amicos honore debito prosequamur, vel eorundem SS. Reliquiis congruum deferamus cultum. Ratio ex hactenus dictis facilè patebit cuivis sano, & à fæce passionis alienato intellectui: nullus enim prudentum iisdem exhibet *cultum latriæ*, utpote soli Deo debitum, neque ullus sanæ mentis Catholicus ipsis exhibebit cultum *veluti Deo*, sed cultum duliæ tantùm, & quidem respectivum, juxta dicta superiùs *n.* 436. Vid. Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 11. *punct.* 5. *&* 6.

478 Colliges 5tò, Catholicos multò minùs alicujus Idololatriæ redargui posse, aut debere ab hæreticis ex eo capite, quòd SS. Eucharistiæ Sacramentum adorent cultu latrevtico. Ratio est: quia ille cultus adhibetur vero Christo sub speciebus Eucharisticis contento (neque enim adoramus panem vel vinum, utpote quorum substantia vi consecrationis omnino destruitur, neque etiam ipsas species velut motivum adorandi, sed ad summum per accidens velut terminum) atqui vero Deo debetur, & hôc ipsô rectè impen-

impenditur cultus latriæ : ergo etiam idem cultus debetur Venerabili & Augustissimo SS. Eucharistiæ Sacramento. Hac de causa Concilium Trident. *ss.* 13. *de S. Euchar. Sacr. can.* 6. rectè definit : *Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei filium non esse cultu latriæ etiam externo adorandum - - - & ejus adoratores esse Idololatras ; anathema sit.*

Colliges 6tò ab illis, qui dæmoni propria 479
sua sponte aliquid asserenti fidem adhibent, non quidem committi Idololatriam propriè, bene tamen impropriè dictam. Ratio est, quia hoc modô dæmon velut mendaciorum pater ultra omne prorsus meritum honoratur, ob fidem ejusdem revelationi datam, quam certè nullatenus meretur, tametsi in hoc non videatur intervenire tanta irreverentia, quæ mortalem conscendat malitiam. Similiter siquis ex levitate animi vel curiositate dæmonem in Energumeno loquentem unô aut altero verbo imperativo interroget rem vanam & inutilem, non peccat, nisi venialiter, modò id non faciat animô discendi aliquid ab ipso; nam hoc esset, exspectare beneficium, & communicare cum illo, inquit la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 26.

Colliges tandem 7timò, ea, quæ dæmon 480
SS. Ecclesiæ exorcismis compulsus edisserit, absque peccato Idololatriæ credi posse; tum quia Minister Ecclesiæ exorcizando diabo-

 lum

lum non habet cum eodem quoddam commercium illicitum, nec eum colit, sed potiùs torquet; tum etiam, quia Deus non potest illum cogere ad mendacium. Attamen non facilè fides eidem adhibenda est; quia adhuc dum relinquitur dubium, an à Deo fuerit coactus, an verò propriâ malitia ductus ad hoc vel illud asserendum, prout sapienter monet Lessius *in auctar. V. Magia, c.* 6. Unde, si dicat, hunc vel illum esse magum &c. non licet propterea apprehendere accusatum, nisi accedant alia indicia, inquit Gobat *tr.* 11. *Theolog. experim. n.* 794. Multò minùs ei credendum erit, si dicat, se à Deo missum ad populi instructionem, ut qui non credunt Concionatoribus & Parochis, saltem sibi, diabolo scilicet, credant, ídque esse extremum remedium, quô Deus uti voluit ad conversionem populi; nam hoc prorsus vanum est, & techna dæmonis, volentis errores suos cum vera doctrina insinuare, uti advertit idem Lessius, eúmque secutus la Croix *loc. cit. n.* 25.

CONFERENTIA DECIMA SEXTA.

De Divinatione, & vana observantia.

SUM-

SUMMARIUM.

481. Divinatio eſt ſuperſtitio, quâ ex pacto cum dæmone occulta prædicuntur aut manifeſtantur.

482. Alia fieri ſolet cum pacto explicitè, alia cum pacto implicitè inito cum dæmone.

483. Divinationis cum pacto expreſſo recenſentur breviter novem ſpecies.

484. Cum pacto autem implicito adhuc plures ſuccinctè explicantur.

485. Omnis divinatio ſuperſtitioſa eſt ex ſuo genere mortaliter peccaminoſa.

486. Divinatio aſtrologiæ naturalis laudanda, judiciariæ verò reprobanda eſt.

487. Divinatio ex phyſiognomia hominis petita alia eſt philoſophica, alia aſtrologica:

488. Prior de ſe licita, poſterior verò illicita eſt & reprobanda.

489. Notatur breviter triplex ſomniorum genus.

490. An, vel qualiter fas ſit ex ſomniis conjecturare?

491. Et unde colligendum, quòd ſomnium vel à natura, vel à Deo, vel denique à dæmone ſit cauſatum?

492. Diſtinguitur triplex Sortium genus.

493. An, vel quando licitus ſit ſortium uſus?

494. Vana obſervantia eſt ſuperſtitio, quâ per media inepta exſpectatur effectus inſolitus.

495. Differt à divinatione, eò quòd hæc ſit ſpeculativa, illa verò practica.

496. Hujus dantur tres ſpecies, ſcilicet 1. ars notoria. 2. obſervantia ſanitatum. 3. vana obſervantia eventuum.

497. 498. & 499. Singulæ ſpecies mox enumeratæ breviter explicantur.

500. Undenam, & quibus ex indiciis colligenda ſit vanitas dictarum obſervantiarum?

501. Quid agendum vel obſervandum, caſu quo dubitatur, num medium habeat vim ex ſua natura reſpectu effectûs?

502. Resolvitur Casus I. cujusdam Cabalistæ, qui per hanc artem assueverat explorare, essetnè evasurus ex infirmitate sua, vel non.

503. Satisfit cuidam objectioni ejusdem Cabalistæ.

504. Quid si is instante mortis periculo confiteri quidem velit, non tamen improbare aut deserere exercitium hujus artis?

505. Resolvitur II. de quodam Juvene, qui dum in nocte sancti Andreæ conatus fuit in quodam profluente perspicere imaginem futuræ conjugis, in flumen præceps prolapsus fuit.

506. Quid judicii ferendum de iis, qui ex inspectione certorum speculorum tentant prospicere futurum maritum, vel auctorem furti commissi, aliavè similia?

507. Et quid de illo, qui nocte natalitiâ retrô januam Ecclesiæ sese collocavit super tripodem eo fine, ut dignosceret, quænam è fœminis introeuntibus esset saga, vel non?

508. Resolvitur Casus III. de quadam conjugata, quæ caligis sui Mariti clam insuerat quendam fasciculum herbarum eo fine, ut à lusu excessivo deinceps averteretur.

509. Utrum hæc à Confessario fuerit obliganda ad tollendum rursus eundem fasciculum?

510. An eidem fuerit permittendum dicere orationem S. Christophori (uti vocant) eo fine, ut impetraret pecunias, vel alia necessaria sustentationis media?

511. Consulere Ægyptios seu Cingaros (uti vocantur) de futuro vitæ statu, fortuna &c. vanum est, ac per se illicitum.

512. Fas nihilominus est, uti scientiâ ope dæmonis semel acquisita, modò is ad usum aut praxin concurrere non debeat.

513. Etiam in usu rerum sacrarum sæpiùs, quàm par est, irrepere solent vanæ quædam observantiæ

514. Imò verò (quod damnabilius) etiam in Sacrosancto Missæ Sacrificio.

515. Quæ

515. Quæ ſuperſtitiones committi ſoleant per vetulas incantatrices?
516. Pulveris ſympathici uſus an ſit permittendus à Confeſſario?
517. An fas ſit transplantare Sanguinem humanum v. g. in arborem eo fine, ut membrum tabeſcens recuperet priſtinum vigorem?
518. Uſus artificialium, an ſit licitus in ordine ad procurandos effectus extraordinarios?
519. Quando certò conſtat, medium eſſe ſuperſtitioſum, certò peccatur, eſto is, qui utitur, proteſtetur, ſe nolle habere quoddam commercium cum dæmone.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos caſus practicos de Divinatione, & vana obſervantia

Quæres primò, quid, & quotuplex ſit Divinatio?

℟. ad primum. Divinatio (prout hic ſu- 481
mitur) eſt Superſtitio, quâ ex pacto cum dæmone occulta prædicuntur, ſeu etiam manifeſtantur. Ità *ex communi DD.* Sententia Delrio *lib.* 4. *disquiſit. mag. c.* 2. *q.* 1. Laymann *lib.* 4. *tr.* 10. *c.* 3. *n.* 1. Sporer *tr.* 2. *in decalog. c.* 9. *ſect.* 2. *n.* 12. Explico breviſſimè. Dicitur 1. *Superſtitio;* quia eſt vitium Religioni oppoſitum per exceſſum. Dicitur 2. *qua ex pacto cum dæmone* &c. per quod divinatio differt tum à Prophetia, quæ immediatè à Deo vel infundi ſolet, vel revelari; tum etiam à naturali conjectione, quæ per indu-

ſtriam vel obſervantiam hominum gignitur, veluti de Aſtrologis & Medicis conſtat. Inſuper per hæc verba quodammodo inſinuatur malitia divinationis, eò quòd per hanc cultus ſoli Deo debitus quodammodo attribuatur diabolo. Dicitur 3. *occulta;* id eſt, ab hominum notitia procul remota, ſive de futuris contingentibus, ſive de præſenti vel præterito &c. Unde additur 4. *prædicuntur ſeu etiam manifeſtantur* &c. divinatio quippe non in ſola interna notitia conſiſtit, ſed ſignis inſuper ac verbis externè prolatis perfici ſolet, veluti experientia probat.

482 ℞. jam ad ſecundum. Divinatio ùt ſic duplex eſt *ſecundùm omnes.* Una, quæ fit cum expreſſa dæmonis invocatione, ſive hoc fiat verbis, ſive etiam factis, utputa uſurpando tale factum, cui dæmon reſpondere, ſeu etiam occulta manifeſtare noſcitur. Altera, quæ fit cum tacita invocatione dæmonis, prout fieri aſſuevit, dum vana verba vel facta uſurpantur, & ex talibus occulta manifeſtantur. Rectè autem dicuntur vana, eò quòd ex ſe, ſinè interventu dæmonis, nequeant manifeſtare occulta, prout ampliùs patebit ex dicendis de vana obſervantia *Conferentia ſequente.* Caſtropalao *part.* 1. *tr.*17. *diſp.* 1. *pu.* 3. *n.* 5.

Quæres 2dò, quæ, & quot ſint ſpecies divinationis cum invocatione expreſſa dæmonis, & quot cum invocatione tacita?

℞. 1.

℟. 1. Divinationis cum invocatione ex- 483
pressa dæmonis communiter enumerantur novem species, quarum distinctio desumitur ex diversitate modorum, quibus solet dæmon respondere, seu occulta manifestare; vel enim dæmon invocatus apparet variis imaginibus aut corporibus assumptis seu etiam efformatis ex aëre sicque manifestat occulta: & hoc dicitur *Præstigium*. Vel 2. per somnia certô situ aut ceremoniis decumbentis captata & dicitur *Somnium*. Vel 3. adhibitis certis signis aut carminibus mortui videntur resurgere & loqui occulta manifestanda &c. (quod nemo præter dæmonem facit) & dicitur *Necromantia*. 4. Subin diabolus vi pacti cum eo initi docet per homines arreptitios: & dicitur *Pytonismus*. Vel 5. dæmon manifestat similia per certa signa apparentia in corporibus terrestribus, utputa, in lapidibus, plumbo fuso, aut biviis &c. & dicitur *Geomantia*. 6. *Hydromantia* verò appellatur dum per signa apparentia in aqua. 7. *Aeromantia*, dum per signa apparentia in aëre; 8. *Pyromantia*, dum per signa apparentia in igne manifestat &c. Denique 9nò. *Aurufpicium* dici solet, dum diabolus per signa apparentia in intestinis seu etiam arteriis Sacrificatorum animalium responsa dat, prout olim dedit cæcæ Gentilitati, veluti post alios observat P. Sporer *cit. n.* 13.

℟. jam 2. Divinationis cum pacto impli- 484
cito

cito ſeu tacita invocatione dæmonis rurſus duæ ſunt ſpecies generales ſcilicet Sortilegium, de quo paulò infrà *à n.* 492. & Augurium latè ſumptum. Hoc poſterius rurſus ſubdividitur 1. in aſtrologiam judiciariam, de qua rurſus *n.* 486. dicetur. 2. in augurium propriè dictum, dum ſcilicet ex animalium ſeu etiam avium cantu aut vocibus divinantur occulta. 3. in auſpicium, cùm ex avium volatu &c. 4. in omen, dum ex hominis ſententia præter intentionem prolata. 5. in onyrocriticam, dum ex ſomniis habitis &c. 6. in phyſiognomiam, dum ex totius hominis ſignis &c. 7. in metopoſcopiam, dum ex fronte &c. 8. in Chiromantiam, dum ex manuum lineis occulta prædicuntur &c. piget profectò plures hujusmodi ineptias recenſere; tum quia Doctores in iisdem recenſendis neutiquam conveniunt; tum præſertim, quia fuſior earum explicatio ad praxin parum, vel nihil conducit, quandoquidem de ſe patulum eſt, quamlibet ſpeciem per ſe loquendo eſſe mortaliter peccaminoſam & illicitam. Quia tamen de nonnullis poſſet eſſe dubium, in quibus circumſtantiis illicitè uſurpentur; hinc principaliores enucleatiùs ventilabimus in hac Conferentia. Jam verò

Quæres 3tiò, quale peccatum ſit Divinatio?

485 ℞. Divinatio ſuperſtitioſa (de qua ſola hìc

hìc loquimur) ex ſuo genere eſt peccatum mortale, & nedum jure divino *Devteron.* 18. ſed & humano *Can. qui divinationes. II. C.* 26. *q.* 5. & *Can. ſi quis Clericus &c. ibidem.* prohibita ſub infligenda excommunicationis pœna. Ita Doctores *unanimiter.* Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 12. *punct.* 3. & 4. Laymann ubi ſuprà *c.* 3. *n.* 4. Sanchez &c. Ratio eſt: tum quia omnis divinatio includit formalem contemptum Dei, dum ea, quæ à Deo peti deberent, à dæmone poſtulantur, vel hujus ſuggeſtu aut deluſione potiùs diviniantur; tum præſertim, quia involvit commercium cum dæmone, hoſte infenſiſſimo Dei, totiúsque humani generis, quod planè recta ratio naturalis & natura humana abhorret, dictátque illud commercium explicitum rem eſſe prorſus deteſtabilem, neque in hoc facilè reperietur ignorantia invincibilis, licèt fateri cogamur (experientiâ teſte) in illa divinatione, quæ fit cum pacto implicito duntaxat, ſubin non peccari niſi venialiter, ídque triplici potiſſimùm ex capite, vel quia 1. ſimpliciores non ità apprehendunt malitiam hujus taciti commercii cum dæmone, ideóque excuſari poſſunt à gravi culpa ratione ignorantiæ; vel, quia prudentiores etiam non adhibent veram fidem; vel denique 3. quia ex mera levitate ac joci causâ ſubinde tentant aliquid de futuro aut præterito occultum indagare per vanum

vanum medium, quô caſu non tam ſuperſtitionis, quàm vanitatis cujusdam de ſe venialis condemnandi ſunt, veluti ſapienter advertunt Valentia, Sanchez, Laymann, *lib.* 4. *tr.* 10. *c.* 3. *n.* 4. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 2. *art.* 4. *n.* 23. Felix Poteſtas *tom.* 2. *part.* 2. *c.* 6. *n.* 253. & alii plures.

Ergonè, inquies, omnis divinatio ex aſtris petita illicita eſt & graviter peccaminoſa?

486 ℞. Minimè gentium; non enim illicita eſt, ſed honeſta & laudabilis divinatio aſtrologiæ naturalis, illa ſcilicet, vi cujus Aſtrologi ex aſtrorum concurſu ſeu etiam influxu præſagiunt effectus quosdam naturales, ſeu neceſſariò eventuros, utputa eclypſes ſolis, vel lunæ, &c. vel etiam contingentes, & per alias cauſas naturales impedibiles, utputa tempeſtates, pluvias, aëris ſerenitatem, ventos, &c. Illa proin Aſtrologia duntaxat velut noxia & ſuperſtitioſa reprobanda eſt, quam judiciariam vocant, eò quòd quidam Phantaſtici volentes ſapere plus, quàm oportet, ex puncto nativitatis (licèt incertiſſimo) vel potiùs ex ſitu aſtrorum ſeu etiam conſtellatione &c. geſtiunt præſagire nedum temperamentum, vel etiam inclinationem hominis recens nati, verùm inſuper alia plura contingentia futura ab arbitrio humano dependentia, utputa officia, dignitates, electionem ſtatûs, v. g. matrimonium, Religionem, &c. aliósve effectus fortuitos, uti ſunt incen-

incendia, submersionem, depredationem, bella, Magnatum fata, &c. quo in genere nonnulli valde excedunt, licèt vanitatis potiùs, quàm superstitionis propterea arguendi &c. Hæc, inquam, & similia ex astris seriò velut certò ac infallibiliter, immò & probabiliter duntaxat futura divinare, graviter illicitum est, & nedum in Scriptura Sacra *Isaiæ* 47. sed & à jure Ecclesiast. *cap. Illos.* 26. *q.* 2. & *cap. Non liceat.* 26. *q.* 5. itémque per Bullam *Sixti V.* jam pridem graviter prohibitum. Ratio est: quia hæc divinatio judiciaria nequit fundari in astris ceu causis quibusdam naturalibus; secus enim actum foret de nostra libertate quoad actus humanos ab arbitrio nostro dependentes. Neque fundari potest in astris velut signis quibusdam: quis enim, amabo! quis, inquam, astra hæc velut signa instituit, aut vim portendendi futura contingentia libera iisdem indidit? Certè nec Deus, nec Angelus bonus, vel ullus mortalium: undenam enim tibi de hoc constat? restat proin, quòd debeas illa apprehendere velut signa quædam à diabolo instituta ex tacito saltem pacto: ergo sunt graviter illicita. Ità Suarez *de Religion. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 11. *n.* 17. Laymann *loc. cit. n.* 5. Sanchez *lib.* 2. *decalog. c.* 38. *n.* 30. Quin immò similia contingentia ex astris vel conjecturaliter tantùm prædicere, prohibuit idem Sixtus V. in motu proprio *cæli & ter-*

ræ

ræ &c. jubens, ut contra tales ab Inquisitoribus procedatur, etiamsi id se non certò affirmare asserant, aut protestentur: tametsi non ignorem Castropalaum, Sporer, la Croix, aliósque plures DD. existimare, hunc rigorem pro solo foro ex - - non item interno esse attendendum quantùm ad illos, qui conjecturaliter præcisè similia divinare gestiunt. Videatur Kreslinger *in addit. ad Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel tr.* 5. *distinct.* 2. *q.* 3. *post n.* 19. Vel Felix Potestas *Examen. tom.* 2. *part.* 2. *n.* 245.

At, inquies, quid de divinatione illa tenendum, quæ petitur ex physiognomia hominis?

487 Ante responsionem notandum breviter, à Doctoribus distingui inter duplicem physiognomiam, Philosophicam scilicet, & astrologicam, Philosophica (ab aliis naturalis) dicitur, vi cujus ex corporis dispositione, vultûs, manuúmque, vel potiùs lineamentorum dispositione fit quædam conjectatio prudens, v. g. de robore corporis, sanâ vel adversa valetudine, phlegmata, hominisque naturali propensione v. g. ad iracundiam, vel ad Melancholiam &c. &c. Astrologica appellatur, vi cujus ex iisdem lineamentis aut signis corporis prædicuntur alia non habentia connexionem, v. g. prospera vel adversa fortuna, promotiones ad officia honorifica, divitiæ, paupertas, nuptiæ, status vitæ, aliivè eventus

eventus fortuiti, vel à libera hominis electione dependentes, immò & de præsenti v. g. quòd sit adulter, fur, homicida &c. &c. Hôc prænotato

℞. ad quæsitum. Divinatio desumpta ex physiognomia philosophica & naturali licita est: non item illa, quæ petitur ex physiognomia astrologica. Ratio utriusque facilè conjecturari potest ex dictis; nam divinatio prior petitur ex signis habentibus naturalem connexionem cum effectu v. g. propensione ad iram vel melancholiam: ergo ex his prudenter & probabiliter, esto non infallibiliter possunt prædici similes effectus: èContra posterior divinatio petitur ex signis nullam prorsus habentibus connexionem, utì jam insinuatum est: ergo ex his fieri nequit, nisi imprudens & superstitiosa divinatio, per se loquendo mortaliter peccaminosa. Secus dicendum, si supponatur fieri ex mero joco, prout semel factum fuisse memini, dum quidam alteri maritato (quem ex aliorum relatione noverat esse mœchum) ex lineamentis manuum divinavit, quòd ancillam præferat uxori, &c. &c. 488

Quæres 4tò, sitnè semper illicita divinatio ex somniis petita?

Ante resolutionem rursus animadvertendum est, dari triplex somniorum genus; aliud enim provenire potest ex causis naturalibus, utputa ex occupationibus vel cogitationibus 489

tempore vigiliæ habitis, vel etiam ex temperamento seu humorum constitutione aut commotione; enimverò Sanguinei læta; Cholerici verò, qui scilicet flavâ bile abundant, sæva, lites, jurgia, cædes &c. Melancholici, quia atrâ bile abundant, tristia, morbos scilicet, infirmitates, oppressiones &c. Denique Phlegmatici aquarum submersiones, ambulationes graves somniare solent, sicut Medicorum persuasio fert. 2. Aliud somniorum genus datur, quod à diabolo immittitur per commotionem phantasiæ, dum in hac diversas species excitare solet, prout olim fecit in uxore Pilati, quæ propterea maritum admonuit sequentibus verbis Matth. 27. 19. *Nihil tibi & justo illi: multa enim passa sum hodie per visum* (id est, somnium à diabolo immissum, utì exponunt Interpretes) *propter eum.* 3. Tandem aliud datur somniorum genus à Deo immissum, prout legitur in sacra Scriptura *Judic.* 7. de Gedeone; de Josepho & Magis *Matth.* 1. & 2. *cap.* & alibi sæpiùs. Jam hôc notato

490 ℞. 1. Illicitum quidem ac superstitiosum est, ex somniis etiam naturalibus conjecturare futura contingentià libera, vel effectus merè fortuitos, non item bonam aut pravam affectionem animi. Similiter 2. quando sufficientibus, & quasi moraliter certis indiciis constat, somnium fuisse immissum à diabolo, nulla huic adhibenda est fides, benè verò, si mora-

moraliter constet, illud fuisse immissum à Deo. Ità sanè *satis communiter* Doctores quoad utrámque partem, prout videre licet apud Delrio *disquisit. mag. lib.* 4. *c.* 3. *q.* 6. *conclus.* 3. Suarez *de Relig. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 13. *à n.* 6. Sporer *tr.* 2. *in decalog. c.* 9. *n.* 18. & 19. &c. &c. Ratio prioris partis hujus resolutionis est: quia somnia naturalia solent proficisci à bona vel prava affectione naturæ, temperamenti, seu etiam phlegmatis, ideóque cùm hoc habent naturalem connexionem; non item cùm futuris merè contingentibus: ergo ex similibus prudenter quidem & absque omnis superstitionis nota fas est colligere temperamentum naturale &c. non item futura merùm contingentia. Ratio autem posterioris est: quia, qui fidem adhibet somnio à diabolo sibi immisso, convincitur velle habere quoddam commercium cum eodem; velut suo Magistro ac directore: econtra verò, qui omnibus perpensis prudenter judicat somnium sibi à Deo fuisse communicatum, nedum prudenter potest, sed etiam tenetur illius ductum sequi: quis enim verè fidelium dubitet Dei consilia esse sequenda?

At inquies, undenam discernendum erit, sitne somnium à diabolo potiùs, quàm à Deo immissum?

℞. Equidem in hoc discernendo magnâ discretione & cautela utendum esse, nequis 591

à diabolo ſeſe in Angelum lucis transformante fortaſſis decipiatur. Quem in finem juvabit præ occulis habere ſequentes duas regulas. 1. *Si ſomnium impellit ad opus bonum, præſumere licet illud fuiſſe à Deo*: *è𝑐ontra ſi impellat ad malum, vel ad aliquid præſumptuoſum &c. potiùs concludendum eſt, illud fuiſſe à diabolo immiſſum & cauſatum.* 2da Regula hæc eſt: *ſi quis poſt ſomnium ſe ſentiat animô perturbatum, animô perplexum, minùs promptum ad ſervitium Dei & alia exercitia ſpiritualia &c. ſuſpicari licet, illud ſomnium fuiſſe ingeſtum à diabolo*, écontra *ſi ſe inde ſentiat alacriorem ad opera pietatis, & ad amorem Dei &c. prudenter præſumet, illud ſomnium fuiſſe à Deo, vel ab Angelo quodam bono cauſatum* : Diabolus enim ad bonum excitare non ſolet, ſicut vice verſa Deus & Angeli boni ad malum minimè, bene verò ad bonum operandum nos ſolent impellere. Tandem ſi dubium prudens relinquatur, ſitnè ſomnium à Deo, vel potiùs à diabolo cauſatum, illud vel omnino contemnendum, vel certè cum viro quodam diſcreto, id eſt, Spiritu diſcretionis pollente (invocato priùs Dei auxilio) diſcutiendum erit, prout ſapienter monet Del-Rio *lib.* 4. *diſquiſ. mag. cap.* 3. *q.* 6. *poſt.* 5. *concluſ.* Vide, ſi placet Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 12. *punct.* 3. Vel Reiffenſtuel *tr.* 5. *diſt.* 2. *n.* 23.

Quæres 5tò, an ergo uſus Sortium ſemper ſit illicitus?

Ante

Ante responsionem nota, nomine Sortium intelligi actionem, quâ aliquid fit eo fine, ut inde deveniatur in notitiam alterius: Ex. gr. ut ex projectione taxillorum innotescat, quisnam jaciendo plus effecerit, ideóque & vicerit, ut eidem potiùs debeatur, quàm alteri id, de quo sortiuntur, utputa vestis, pecunia &c. hôc modô milites leguntur misisse sortem, & sortiendo inter se divisisse vestimenta Christi, *Matth.* 27. *v.* 35. Triplex porro sortium genus à Doctoribns communiter recensetur: primum appellant *divisorium*, quô indagatur quidnam cuivis tribuendum de bonis communibus v. g. de hæreditate &c. 2dum dicitur *consultorium*, quô mediante indagatur divina voluntas circa agibilia vel non agibilia, v. g. an status religiosus sit amplectendus; 3tium vocatur *divinatorium*, quo intenditur notitia de occultis v. g. quisnam sit auctor homicidii vel furti commissi &c. &c. *hoc not.* 492

℟. jam ad quæstionem propositam 1. Sortes divisoriæ licitæ sunt, præterquam in electionibus Ecclesiasticis. 2. Sortes verò consultoriæ rariùs usurpandæ, denique 3. Sortes divinatoriæ nunquam sunt licitæ, & hoc ipsô nunquam usurpandæ.Ità Sanchez, Bonacina, Filliucius *tr.* 24. *c.* 4. *à n.* 94. Sporer *tr.* 2. *in decalog. c.* 9. *sect.* 2. *n.* 21. *& seqq.* Reiffenstuel *tr.* 5. *dist.* 2. *n.* 25. *& alii Doctores communiter.* 493

Ratio primi est: quia Sortilegium divisorium revera nil aliud importat, quàm contractum, quô plures ad rem aliquam jus habentes inter se conveniunt & volunt, ut sit illius, cui sors obtigerit: atqui in hoc pacto de se nulla prorsus malitia apparet: ergo non sunt reprobandæ sortes divisoriæ. Dixi tamen; præterquam in electionibus Ecclesiasticis: nam in his debet eligi persona dignior, non autem respici fortuna vel sors melior. Unde etiam *C. fin. de Sortileg.* Pontifex concludit hisce verbis: *sortis usum in electionibus* (Ecclesiasticis scilicet) *perpetuâ prohibitione damnantes.* Ratio 2di est: quia regulariter loquendo Deus vult, ut suam voluntatem indagemus, vel ab Ecclesia, vel per directionem Superiorum, Confessariorum, aut Concionatorum &c. non autem per sortes. Nihilominus in casu, quô talis modus, consulendi scilicet Superiorem &c. non suppetit, simúlque necessitas vel alia causa honesta ac ponderosa id suadet, fas erit mediante sorte v. g. aperitione libri Evangeliorum, vel alterius devoti ascetæ, invocatô priùs auxilio divino, explorare quodammodo mentem divinam, prout nedum Sanctissimus Patriarcha noster Franciscus trinâ apertione libri Evangeliorum fecisse legitur, sed & alii plures Sancti. Ratio 3tii hæc est: quia sortes divinatoriæ, utpote de se improportionatæ ad investiganda hujusmodi occulta, semper

ſemper includunt pactum ſaltem implicitum cum dæmone : ergo ſunt illicitæ. Hac de cauſa *c.* 1. *&* 2. *de ſortileg.* ſub gravibus pœnis prohibetur, ne per ſortes inquiratur Author furti, vel quid impoſterum futurum ſit. Videatur Reiffenſtuel *cit. tr.* 5. *diſt.* 2. *n.* 25.

Quæres 6tò, quid ſit vana Obſervantia, & quomodo differat à Divinatione?

℞. Ad primam partem hujus quæſiti. Vana Obſervantia eſt ſuperſtitio, quâ media inutilia & improportionata adhibentur in ordine ad aliquem effectum extraordinarium. Ità in re *communis DD.* prout videre licet apud Valentiam, Filliucium, Herincx, & alios paſſim. Dicitur autem hæc obſervantia *vana*, tum quia media de ſe ſunt inania & deſtituta virtute in ordine ad talem effectum; tum quia non rarò fruſtrà & vanè, utpote ſinè effectu, adhibentur, diabolo non ſervante, vel non potente ſervare pactum &c. vel denique vana dici meretur, eò quòd ſemper plus nocumenti Spiritualis inferat vano obſervatori, quàm conferat emolumenti temporalis, prout bene notârunt *Doctores cit.* 494

℞. Jam ad alteram quæſiti partem. Vana Obſervantia à divinatione differt per hoc, quòd hæc poſterior ſit quodammodo ſpeculativa, quippe quæ tota quanta occupatur circa cognoſcendos, conjiciendos, ſeu etiam prædicendos ac divinandos eventus occultos: ècontra prior, vana ſcilicet obſervan- 495

tia, ſit prorſus practica, utpote occupata circa applicanda diverſa media in ordine ad præſtandos effectus extraordinarios. Ex. gr. docet Ariolus, te fore infelicem illo die, quò ſurgens pedem ſiniſtrum præ dextro exponis è plumis, vel quô perſona primò tibi in platea obvians eſt vetula &c. tu verò captatâ hac inſtructione diligenter obſervas, ne pedem ſiniſtrum priùs quam dextrum exponas, aut dum vetula tibi primò occurrit, domum illico te recipis &c. in hoc caſu Ariolus dicitur vanus divinator, tu verò vanus obſervator. Exemplum hoc, nî fallor, ad captum appoſitè in rem noſtram deſervit. Cæterùm quod malitiam concernit, nihil prorſus inter ſe differunt, tam enim divinatio, quàm etiam vana obſervantia ex ſuo genere eſt mortaliter peccaminoſa, ob commercium vel pactum ſaltem implicitum cum dæmone in utraque contentum, licèt divinatio ſæpiùs poſt ſe trahat peccatum ſcandali, quàm vana obſervantia, quippe quæ non ità frequenter fieri ſolet coram aliis, aut certè non petit fieri coram aliis, ſicut vana divinatio.

Quæres 7timò, quæ & quot ſint ſpecies vanæ obſervantiæ?

496 ℟. Vanæ obſervantiæ communiter enumerantur tres ſpecies, ſcilicet 1. Ars notoria. 2. Obſervantia ſanitatum, & 3. Obſervantia even-

eventuum. Ità rurſus ſatis communiter Doctores. Ad has enim ſpecies cæteræ omnes congruè revocari poſſunt, prout conſtabit ampliùs ex dicendis, ſive dein cum pacto ex ſive cum implicito contingant; in malitia enim ſubſtantiali ſuperſtitionis prorſus conveniunt, licèt materialiter inter ſe differant, prout obſervant Suarez *lib.* 2. *de ſuperſtit. c.* 14. *n.* 10. *& c.* 15. *n.* 2. Caſtropalao *diſp.* 1. *de ſuperſtit. punct.* 8. *n.* 8. Jam lubet breviſſimè explicare, ſeu etiam declarare ſingulas ſpecies mox recenſitas.

I. Ars notoria dicitur vana obſervantia 497
in ordine ad conſequendam ſcientiam infuſam de rebus occultis per media inutilia, utpote per inſpectionem quarundam figurarum in ſpeculo, vel aëre vel aqua apparentium, aut per prolationem verborum ignotorum &c. Hac arte teſte Sporer, Reiffenſtuel, Sylveſtro, Herincx & aliis, utì ſolent Anabaptiſtæ, dum poſt ſumptum poculum ſuæ cœnæ ſubitò ſcripturarum aliarumvè rerum hactenus ignoratarum ſcientiam aſſequuntur, dæmone illis procul dubio ſuggerente, prout vel inde haud obſcurè colligere fas eſt, quòd Eccleſiæ exorciſmis adorti eâdem ſcientiâ non ſinè illorum confuſione fuerint ſæpiùs deſtituti, velutì refert Marchantius noſter *tom.* 2. *tr.* 2. *part.* 3. *tit.* 1. *q.* 2. §. 2. Huc pariter revocandam exiſtimo vaniſſimam illam Cabaliſtarum obſervantiam, qua ex

computatione partim certorum verborum aut litterarum, partim etiam numerorum &c. tentant acquirere ſcientiam de futuris contingentibus, etiam à mero hominis arbitrio dependentibus, falsò ſibi perſuadentes, iisdem litteris ac numeris quandam vim ſive naturalem, ſive ſupernaturalem ex ſimpathia aſtrorum vel aliunde obtentam, competere in ordine ad portenta illa occulta: ſed quàm inaniter hoc ſibi perſuadeant, conſtabit ex dicendis *n.* 502. *&* 503.

498 II. Vana obſervantia ſanitatum eſt ſuperſtitio, quâ adhibentur media inania & inutilia ad ſanandos homines aut jumenta &c. velut contingit, dum ad recuperandam vel etiam conſervandam ſanitatem, vulnerum curationem, aut mitigationem dolorum uſurpantur verba, ſigna, ceremoniæ inutiles, ſeu etiam incantationes &c. quæ neque ex ſua natura, nec à Deo, nec denique ab Eccleſia habent vim in ordine ad talem effectum.

499 III Denique vana obſervantia eventuum eſt ſuperſtitio, quâ ex fortuito & caſuali eventu homo ſibi vel alteri aliquid proſperi aut adverſi conjectans, ſuas actiones moderatur vel regulat juxta illam divinationem, ùt ſi domô egreſſus anum aut leporem ſibi primò obviam habuit, aut canem ullulantem, picamvè pictitantem audivit, proptereáque in malum omen illud accipiens, ocyùs domum

mum se contulit &c. Nec dubitandum, quin omnes ac singulæ species mox recensitæ ex suo genere mortaliter sint peccaminosæ, idque propter implicitum saltem commercium cum diabolo in hisce observantiarum generibus involutum. Nihilominus experientiâ teste fateri cogimur, simpliciores non raro à mortali peccato posse ac debere excusari; vel quia non apprehendunt malitiam superstitionis sub tali facto latitantis; vel certè quia absque firma fide vel certa exspectatione eventûs similia practicant ex mera animi levitate, prout jam suprà *num.* 485. animadvertimus.

Quæres denique 8tavò, undenam colligi debeat vel possit dictarum observantiarum vanitas aut malitia superstitiosa?

℞. Vanitas artis notoriæ dignosci potest, 500
vel ex eo, quòd adhibeantur verba vel signa ignota, frivola, vel falsa, aut diabolorum nomina, puta Beelzebub, Astaron, Zabulon &c. vel si quidem adhibeantur nomina & verba de se sancta, nihilominùs admisceantur circumstantiæ vanæ, inutiles, & omnino impertinentes ad ejusmodi effectum, utì rectè observant Laymann, Del-Rio, Gobat, Sporer & alii. Vanitas porro sanitatum & eventuum deprehendi potest ac debet ex eo, vel quòd medio adhibito nec ex se neque aliunde, à Deo scilicet competat vis producendi effectum exspectatum vel certè exin-

de,

de, quòd tametſi videatur de ſe habere aliquam vim ſeu etiam connexionem cum illo effectu, utputa ſanitate aut eventu, &c. nihilo ſeciùs aliæ nonnullæ circumſtantiæ accedere, ſeu etiam per modum neceſſariæ conditionis obſervari debeant, ex. gr. quòd medicina contra febrim debeat eſſe confecta tali horâ, tali loco, à perſona hujus nominis, vel ſumi in ſummo ſilentio, facie verſus januam verſa &c. quid enim hæc & ſimilia conferant ad efficaciam medicinæ? Vide de hoc Sporer *tr.* 2. *c.* 9. *ſect.* 3. *n.* 30. Filliucium *tr.* 24. *c.* 6. *à n.* 158. Vel Reiffenſtuel *tr.* 5. *diſt.* 2. *n.* 34.

At, inquies, quid, ſi dubitetur, an hoc vel illud medium non habeat vim ex ſua natura, vel certè ex inſtitutione divina in ordine ad effectum exſpectatum, licebitnè illud adhibere?

501 ℞. Ubi certò, aut certò probabiliter conſtat, quòd medium ex ſua natura præcisè non habeat virtutem producendi effectum, ſolúmque dubitatur, an non habeat vim ex inſtitutione Dei vel hominum, &c. neutiquam fas eſt uti tali mediô: è contra tamen 2. ubi omnibus perpenſis prudenter dubitatur, utrum medium illud ex ſola ſua natura non habeat virtutem ſufficientem ad hujusmodi effectum de ſe & naturaliter poſſibilem, ex rationabili & urgente cauſa licitè adhibetur, modò non accedant aliæ circumſtantiæ vanæ

&

& superstitiosæ, simúlque utens tali medio protestetur, se nolle effectum illum assequi, si non possit aliter, nisi ope dæmonis obtineri. Ità quoad utramque partem tenent Sporer *cit.* 31. *&* 33. Laymann *lib.* 4. *tr.* 10. *c.* 4. Tamburinus *in decalog. lib.* 2. *c.* 6. §. 1. *n.* 63. *&* 68. Sanchez. *lib.* 2. *in decalog. c.* 40. *n.* 43. *&* 44. Ratio prioris est hæc: quia ubi causa suaptè natura certò agnoscitur esse impotens seu destituta vigore producendi effectum, ibi effectus aliunde exspectari debet: atqui in hoc casu exspectari nequit à Deo, quippe qui nullibi legitur appromisisse talem concursum extraordinarium, & hôc ipso neque ab alio Angelo bono: ergo ab Angelo malo. Ratio autem posterioris est hæc: quia nemo prudentum negare potest, dari à parte rei mirabiles, & quasi innumerabiles rerum naturalium, v. g. lapidum, herbarum virtutes &c. quæ nos penitus latent, vel quarum dare non possumus rationem convenientem, veluti de virtute magnetis in ordine ad attrahendum sibi ferrum constat, & de aliis pluribus: ergo in casu, ubi aliunde causa naturalis videtur & noscitur habere virtutem operatricem in ordine ad effectum, & solùm dubitatur, an habeat de se sufficientem, neque aliunde accedunt vanæ observantiæ &c. planè non videtur, cur non ex gravi causa saltem fas sit uti hujusmodi remediò, præsertim cum protestatione, quòd utens nolit obtinere

tinere effectum ope dæmonis: quandoquidem per talem protestationem prorsus excluditur omnis cultus, & omne commercium cum dæmone ineundum, veluti advertunt Doctores proximè allegati & citati.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur casus practici de Divinatione, & vana Observantia.

CASUS PRIMUS.

Titius in arte cabalistica fundatissimum sese existimat, quam ob rem semel & iterum periculosè satis decumbens per eandem artem suam exploravit, essetnè ex hac infirmitate decessurus, nec ne? Confessarius in iisdem circumstantiis utpote valde periculosis ab amicis Titii accersitus eidem nitebatur persuadere, ùt mediante Confessione sacramentali, aliisque consuetis Ecclesiæ Sacramentis satageret se disponere ad beatam mortem; ast, nil minùs persuadere potuit, Titio identidem replicante, se per artem suam cabalisticam certò certiùs cognovisse, nondum sibi imminere horam mortis. Confessarius verò dubitare cœpit, quid de Titio judicandum, vel cum eodem in his circumstantiis agendum?

502 ℟. Confessario concludendum fuisse, quòd Titius in malo statu nedum corporis, sed & animæ versetur, & hôc ipso conandum, ut

ut Titio persuaderet seriam detestationem hujus artis revera superstitiosæ: certum quippe est, quòd vi hujus artis cabalisticæ non infallibiliter, immò ne quidem conjecturaliter, aut probabiliter divinari possit mors, aut sanitas recuperanda, vel non recuperanda, veluti plurimis rationibus fundatissimis probat Delrio *disquisit. magic. lib.* 1. *c.* 4. *q.* 3. Neque enim ulla verba vel litteræ, neque etiam numeri aut cifræ (quibus Cabalistæ uti solent) neque eorundem combinatio aut computatio ullam habent vim, aut connexionem naturalem cum sanitate (quemadmodum nullam habent cum divitiis obtinendis) nec potest iisdem attribui vis aliqua artificialis vel supernaturalis: quo enim auctore hanc obtinuissent? Et certè, sanitas semel deperdita recuperari nequit sinè mutatione seu alteratione, mediantibus qualitatibus activis facienda: atqui qualitates activæ exigunt & supponunt subjectum dispositum, & ad operandum idoneè præparatum, tale autem subjectum non sunt, neque esse possunt verba vel litteræ, aut numeri, eorumvè combinatio: ergo si ex his exspectetur sanitas recuperanda, prorsus superstitiosè, & vi impliciti saltem pacti cum dæmone exspectari debet.

Nec dicat Cabalista, se sanitatem non exspectare recuperandam per artem cabalisticam, sed vi hujus duntaxat explorare, sitnè

nè per alia medicamina eandem recuperaturus vel non? Nam

503 Contra hoc inane effugium redit idem argumentum: Verba, litteræ, numeri, eorúmque combinatio æquè parùm habent connexionis naturalis vel artificialis aut divinæ &c. cum medicamentis neceſſariis, vel proficuis, quàm cum ipſa ſanitate, vel cum peritia aut ſolertia Medici; ergo quemadmodum ſanitatem ipſam nullatenus conferre valent, ità nec ex iiſdem conjecturari poſſunt medicamenta, vel Medicorum peritia aut ſolertia &c. ac per conſequens nec ipſa ſanitas recuperanda, vel non recuperanda. Mihi certè videtur hæc fraus diabolica non collimare in alium finem, quàm ut Cabaliſtam faciat negligere omnem curam ſalutis æternæ, quò ſecuriùs eundem tandem pertrahat ad tartara: profectò quisquis ambit hâc arte de futuris contingentibus præſertim à mero arbitrio humano dependentibus notitiam ſibi comparare infallibilem, tacitè convincitur velle de ſimilibus inſtrui, vel dirigi ab aliqua alia cauſa occulta, & quidem ratione prædita: atqui non à Deo vel alio Angelo bono: ubi enim conſtat de promiſſione vel infallibili aſſiſtentia Dei? &c. ergo ab Angelo malo ſeu dæmonio.

At quid, inquies adhuc, ſi Titius velit quidem confiteri, nolit tamen hanc artem cabaliſticam deteſtari, ejusvè exercitium deſerere?

℟. Si

℟. Si tam firmiter huic inhæreat, ut eidem etiam vim infallibilem divinandi futura attribuat, & desuper admonitus simpliciter nolit ab ea desistere &c. velut indispositus & vanus divinator absolutionis capax non est, prout ex hactenus dictis liquidò constare potest. Nihilominus casu quo Confessarius animadverteret, hujusmodi pœnitentem hactenus bonâ fide exercuisse suam artem, nec unquam apprehendisse gravitatem malitiæ sub ea latentis: & à fortiori, si pœnitens ipse supponatur nunquam adhibuisse fidem firmam huic artificio, sed potiùs ex curiositate similia practicâsse, aliunde verò videatur difficulter persuadendus ad omnimodam fugam & destinationem illius, haud imprudenter acturum existimo, si dissimulatâ interim veritate eundem relinquat in bona fide, & præmissa generali detestatione omnium peccatorum eundem absolvat Sacramentaliter, velut in casu simili diximus superiùs, *Confer.* 1. *num.* 34. & *in Theolog. Sacr. part.* 2. *Confer.* 18. *n.* 464. Præstat enim in similibus desperatis dissimulatâ veritate relinquere pœnitentem in bona fide, & peccare materialiter, eidémque administrare Sacramentum quodammodo dubium, quàm omnino nullum, vel veritate declaratâ dare quodammodo causam peccatis formalibus, deinceps ab eodem committendis. Videatur Stoz *lib.* 1. *part.* 3.

num. 428. vel la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 36.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius post maturam deliberationem statuerat ducere uxorem, dubius autem quamnam ex pluribus puellis sibi oblatis deberet amplecti, intempestâ nocte sancti Andreæ, dum luna clariùs incessit, facémque quodammodo prætulit, Sempronius ad ripam cujusdam fluminis se contulit (audiêrat enim ab alio quodam amico, se undecimam inter & duodecimam in eodem profluente velut in speculo quodam visurum imaginem futuræ sponsæ) at verò dum Sempronius super ripam stans superiori corporis parte nonnihil se inclinavit, quatenus formam puellæ ex aquis relucentem perfectiùs contemplari posse, ripâ inopinatò sub pedibus dilabente velut plumbum in flumen prolapsus fuit. Denique utut ægrè emersus, & frigore algens hanc suam curiositatem detestatus fuit, grates millenas referens Deo, qui è tam evidenti vitæ discrimine ipsum liberavit. Jam ad nostrum propositum dubitare licet, sitnè Sempronius culpæ gravis condemnandus ob hoc factum?

505 ℞. Minimè dubitandum, quin Sempronius in hoc facto mortaliter peccaverit quis enim prudentum vel primo etiam contuitu non illico apprehendat, hoc medium prorsus esse superstitiosum, utpote omni prorsus virtu-

virtute, tam naturali quàm ſupernaturali etiam deſtitutum in ordine ad hunc effectum. Et amabo! ad quid illa circumſtantia, quòd inſpectio debeat fieri in hac nocte; ſcilicet S. Andreæ? ad quid, quòd undecimam inter & duodecimam? Profectò ſola aqua ſinè adminiculo alterius ſpeciei impreſſæ non habet vim exprimendi, ſeu etiam repræſentandi effigiem futuræ ſponſæ vel ſponſi: at impreſſio illa ſpeciei nec à Deo, nec à bono Angelo, neque ab alio homine in iis circumſtantiis prudenter exſpectari potuit: ergo à ſolo dæmone, qui ſimilibus ſeſe immiſcere ſolet, non alio fine, quàm ut homines decipiat, ac ſecum in barathrum æternæ damnationis involvat.

Quod autem de inſpectoribus aquarum 506
hic dictum fuit, id ipſum intelligas velim de inſpectricibus certorum ſpeculorum, eo fine, ut in iiſdem proſpiciant futurum maritum, vel ut deprehendatur author furti, homicidii, maleficii poſiti &c. Cùm enim nullum prorſus ſit ſpeculum habens ex ſua præcisè natura ſinè interventu alterius ſpeciei impreſſæ vim repræſentandi ſimilia objecta; hujus autem ſpeciei impreſſio à nullo alio, præterquam à diabolo prudenter exſpectari poſſit, vel debeat, uti jam dictum fuit, hinc evidenter convincitur velle habere quoddam commercium cum humani generis hoſte, quisquis tali medio utitur: quod vel inde am-

pliùs colligi potest; nam plerumque debent ab inspectricibus observari nonnullæ aliæ circumstantiæ prorsus vanæ, v. g. quòd inspectio fieri debeat à tali persona hujus & non alterius nominis, hâc & non alia hora, cum tali situatione, vel (quod adhuc pejus) cum plena & perfecta denudatione corporis &c. &c. è quibus omnibus secundum dicta *n.* 500. haud obscurè deprehendi ac colligi potest vanitas, & superstitionis hujus malitia, licèt rursus fateri cogamur, similia subinde à simplicioribus practicari absque peccato mortali formaliter tali, ob rationes jam superiùs *n.* 485. & 499. datas.

At verò, inquies adhuc, quid de illo tenendum, qui nocte natalitiâ fertur sese locâsse supra tripodem retro januam, seu portam Ecclesiæ, eo fine, ut hac ratione dignosceret, quænam ex fœminis intrantibus Ecclesiam esset saga vel non?

507 ℞. Auctor hujus facti nedum perniciosæ curiositatis, sed & damnabilis superstitionis est arguendus; tum quia medium hoc vel nullius prorsus potuit esse efficaciæ in ordine ad discernendas sagas, vel certè si quam habuisset efficaciam, eam non aliunde, quàm à diabolo habuisset; tum etiam, quia factum hoc attentavit nedum tempore, sed & loco vel maximè incongruo, & quidem cum evidentissimo periculo temerè judicandi de proximo etiam innocente: quis enim obligabit diabolum,

lum, ut nocentem potiùs, quàm aliam innocentem tibi proponat, velut Sagam? hôc autem facto nunquid graviter delinques eandem habendo, vilipendendo &c. velut Sagam? &c. Hoc ipsum tenendum arbitror de alio quodam, qui, quotiescunque vetulam obviam sibi habuit, assueverat secretò erga illam pronuntiare certum quendam versiculum barbaricum, nullius scilicet prorsus significationis: & casu quo fœmina vel minimum, quid oblocuta fuisset, eam habere pro Saga seu Lamia: hoc enim sinè permagna temeritatis nota fieri non posse, quisque prudentum facilè capiet ob rationem proximè datam.

CASUS TERTIUS.

Caja de consilio alterius cujusdam fœminæ in caligas sui mariti secretò insuit certum quendam herbarum fasciculum eo fine, ut deinceps ab inordinato lusu, cui hactenus nimium quantum deditus fuerat, retraheretur. Et quod mireris: fatetur insuper Caja se id practicâsse effectu tam prospero, ut ab eo tempore advertat, maritum prorsus aversum ab omni lusu. Verùm cùm ob dictam causam multa contraxerint debita, ut propterea jam cogantur vivere in perpetua egestate & miseria; hinc sciscitatur ulteriùs, an sibi non liceat dicere illam satis notam orationem S. Christophori eo fine, ut pecunias, vel alia media sustentationi necessaria obtineant? Jam ad no-

strum propositum circa præsentem facti speciem dubitatur 1. Utrum, vel qualiter Caja peccaverit, insuendo caligis sui mariti fasciculum herbarum? 2. An non teneatur illum tollere, vel verò sufficiat præcisè mutare animum, credendo scilicet, quòd dictæ herbæ non habeant vim retrahendi maritum à lusu inordinato? 3. Denique quidnam de illa oratione Sancti Christophori tenendum sit?

508 ℞. Ad primum quæsitum, Cajam procul dubio graviter peccâsse, quandoquidem illud medium certò certiùs fuit superstitiosum, utpote omnino improportionatum in ordine ad effectum intentum: nam abstinentia vel cessatio mariti ab inordinato lusu dependebat præcisè à libero ipsius arbitrio: atqui fasciculus herbarum caligis insutus naturaliter non potuit immutare arbitrium, seu voluntatem mariti; quia quæ naturaliter moveri non solet, nisi præsupposita cognitione objecti: objectum autem (fasciculus scilicet herbarum latenter insutus) nunquam fuit cognitum à marito: ergo non potuit habere vim naturalem movendi voluntatem.

Neque ulla prorsus videtur ratio asserendi, quòd fortassis occultæ quædam exhalationes dictarum herbarum habuerint vim immutandi intellectum, & consequenter etiam retrahendi voluntatem ab inordinato lusu &c. Naturaliter enim loquendo illæ exhalationes priùs debuissent immutare aliquem sensum: quan-

quandoquidem juxta ſanam Philoſophiam nihil eſſe poſſit in intellectu, quòd non priùs fuerit in aliquo ſenſu: atqui nullibi conſtat, neque eſt prudens ratio aſſerendi, quòd vis dictarum herbarum, utpote prorſus incognitarum Marito, immutârit aliquem ſenſum, ac per conſequens etiam intellectum aut voluntatem: ergo &c.

509 ℞. ad 2dum quæſitum, Cajam à Confeſſario fuiſſe perſuadendam, & ſuo modô obligandam, ut è caligis ſui Mariti auferat dictum faſciculum herbarum, idque propterea, ne habeat occaſionem in ſua perſuaſione ſiniſtra ulteriùs perſeverandi. Profectò ſi firmiter credat dictis herbis nullam competere vim retrahendi Maritum ab inordinato luſu, nullam pariter ſentiet difficultatem eas tollendi: ſin verò ſupponatur etiamnum perſeverare in hac ſiniſtra perſuaſione, velut ſuperſtitioſa & vana obſervatrix privari debet beneficio abſolutionis. Tametſi in rigore loquendo exiſtimem, quòd in hoc caſu ſufficeret, deponere ſiniſtram perſuaſionem, nec ſimpliciter neceſſum, ut faſciculus herbarum tollatur; tum quia is ſupponitur nemini eſſe nocivus; tum etiam quia Caja poterit ſibi perſuadere, Maritum non propter herbarum faſciculum, ſed propter alias rationes v. g. infortunium, aliavè incommoda mutâſſe animum, ita, ut nolit ampliùs ludere. Hac de cauſa Sporer, aliique plures Doctores benè advertunt, univer-

ſaliter loquendo non benè argui: hic vel ille uſus fuit mediô ſuperſtitioſo v. g. ad febrim depellendam, & ex eo tempore ſenſit ſe liberatum: ergo medium illud juvit &c. Non, inquam, benè hoc infertur; potuit enim contingere, ut eo tempore, quô medium illud ſuperſtitioſum fuit applicatum, naturaliter c. ſſaret materia peccans, unde febris ortum duxerat: quidni ergo ſimiliter contingere potuiſſet, ut eodem tempore, quô Caja applicavit medium ſuperſtitioſum, Maritus ex alio motivo, utì jam dictum fuit, luſum execraretur?

510 ℟. Jam ad 3tium quæſitum, neutiquam approbandum, vel etiam permittendum fuiſſe uſum illius orationis ad S. Chriſtophorum; quandoquidem hæc in rei veritate non eſt, niſi magica quædam incantatio, cum implicito ſaltem pacto, aut invocatione diaboli; nam tales ſolent ſperare ac credere, poſt certum tempus vel numerum orationum S. Chriſtophorum (veriùs dixeris diabolum) ſibi compariturum, & ſubminiſtraturum ſubſidia pecuniaria &c. ubinam autem hoc ſcriptum velà Deo revelatum legitur? Licitè quidem & ſanctè pro quavis neceſſitate ſublevanda ad Deum recurrimus, & hunc in finem Magiſter cœleſtis Chriſtus Dominus noſter orationem dominicam nos docuit, quam cum pia in Deum ceu Patrem noſtrum cœleſtem fiducia quilibet tantò utiliùs, quantò frequentiùs orare poterit: hujus ergo uſum ac frequentiam Confeſſarius effica-

efficaciter inculcet, alterius verò omnino prohibeat, ob rationes jam datas. Vide, si lubet, Castropalao *part.* 3. *tr.* 17. *disp.* 1. *pu.* 10. *n.* 9. vel Matthæucci *in cautel. Confessar. lib.* 1. *c.* 17. *n.* 98. *& seqq.*

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primò, illicitum esse consulere Cingaros, utì vocant, aut cingaras de futuris contingentibus, utputa de statu deligendo, de prospera, vel sinistra fortuna &c. Ratio est: quia consulendo datur iisdem occasio vel potiùs motivum, vel ope dæmonis divinandi, vel certè mentiendi; cùm aliunde notitiam de futuris contingentibus habere non possint, nisi à dæmone. Esto autem talis consultatio ex joco (uti plerúmque assuevit) facta, culpam venialem excedere non videatur, potest nihilominus fieri mortalis, si vel consulens animô serio consulat, & responsis firmam fidem adhibeat, vel certè prævideat cingaram dæmonem invocaturam, utendo mediô superstitioso, vel animo serio responsuram &c. &c. Sanchez *lib. in decalog. c.* 38. *n.* 48. Matthæucci *loc. cit. n.* 112. 511

Colliges 2dò, non esse illicitum uti scientiâ ope dæmonis acquisita v. g. de affectu aut virtute naturali alicujus rei, modò dæmon ad actualem usùm concurrere non debeat. 512

Ita *ex communi DD.* tenent Sanchez *cit. c.* 42. *n.* 20. Suarez *tom.* 1. *de Relig. l.* 2. *c.* 15. *n.* 24. Tamburinus, Sporer &c.

Ratio hujus eſt: quia ſcientia de ſe eſt bona, quantumvis illicitè acquiſita. Hinc fit, ut, ſi à dæmone didiciſti, quænam medicamenta naturalia ſerviant ad hunc vel illum morbum depellendum, licitè ea applices &c. vel nôſti, quô medio aut viâ naturali tolli valeat maleficium, licitè illud tollas, ferè quemadmodum meretrix licitè utitur pecuniis, opere ſuo meretricio malè adeptis.

513 Colliges 3tiò, etiam in uſu ſacrarum rerum, utputa orationum, geſtatione ſacrarum Reliquiarum &c. intervenire poſſe vanam obſervantiam v. g. quòd oratio debeat dici facie erga ſolem vel lunam verſa &c. hâc vel illa hora &c. Hæc inquam & ſimilia innumera non niſi ſuperſtitionem ſapiunt; cùm tales circumſtantiæ prorſus nihil conferant ad efficaciam orationis. Confeſſario proin incumbit, ut fideles, quos animadvertit hiſce ſuperſtitionibus deditos, bene inſtruat, docendo ac demonſtrando, quòd ſimiles circumſtantiæ prorſus ſint vanæ ac inutiles, adeòque ſpem & fiduciam ſuam non in hiſce ineptiis ac inſaniis falſis, ſed potiùs in Dei bonitate ac clementia, nec non in Sanctorum meritis, vel eorum, quorum SS. Reliquias colunt, interceſſione collocare debeant, prout ſapienter monet Matthæucci *loc. cit. n.* 195. Hinc ulteriùs.

Col-

Colliges 4tò, graviter delinqui ab iis qui 514
SS. & tremendô Missæ Sacrificio abutuntur, sive procurando, ut illud legatur ex malo fine, sive ut adhibeantur aliæ circumstantiæ superstitiosæ velut necessariæ in ordine ad obtinendum aliquem effectum v. g. sanitatis, illæsibilitatis seu invulnerabilitatis &c. Hujus sacrilegæ superstitionis condemnandi sunt sequentes 1. qui curant tot & tot præcisè Missas v. g. tres & non plures legi, & quidem tribus diebus continuis, tribus Sacerdotibus hujus, & non alterius nominis, accensis tot & tot candelis &c. 2dò qui certas scripturas, carthas & similia infrà mappam altaris abscondunt, ut super easdem certus Missarum numerus legatur, quatenus postea iis mediantibus reddantur invisibiles, aut invulnerabiles &c. &c. Cùm enim vanius nihil excogitari possit, immò nil nequius, quàm credere, quòd sinè hujusmodi circumstantiis SS. Missæ Sacrificium nullum habeat effectum, vel quòd iisdem observatis conferat ad hujusmodi fines nequissimos, hinc meritò gravissimi Sacrilegii condemnantur, qui modô præfato abutuntur tremendô Missæ Sacrificio : licèt cæteroquin malum non sit, in ordine ad bonum finem v. g. in honorem SS. Trinitatis curare, ut legantur tria Sacra, quinque in honorem Sacrorum quinque vulnerum &c. &c. Videatur Sanchez *l. 2. in decalog. c. 40. n. 40. & 41.* Bonacina

nacina *tom. 2. disp. 3. q. 5. pu. 4. n. 16.* Sporer *tr. 2. in decalog. c. 9. sect. 3. n. 27. fin.*

515 Colliges 5tò, Superstitionis arguendas esse vetulas illas, quæ certarum orationum murmuratione admixtis plerúmque certis verbis nihil prorsus significantibus, aliisque ineptis Ceremoniis, utputa inhalationis, insufflationis, oscitationis &c. nituntur curare vulnera, vel procurare facilem partûs expeditionem, aliósque morbos depellere vel ægras affectiones, item quæ 2. insufflando nonnulla verba in aurem præsertim animalium irrationalium, volunt subitò depellere morbum 3. qui vel quæ per prolationem certorum verborum volunt canes reddere mutos, aut sanguinem sistere, ne ampliùs diffluat v. g. ex naribus aut vulnere corporis &c. &c. Ratio similium facilè potest erui ex dictis: nam pactum saltem implicitum cum dæmone sub schemate similium verborum latens facilè potest colligi tum ex eo, quòd circumstantiæ prorsus vanæ adhibeantur, (ad quid enim insufflatio verborum in aurem animalis ratione destituit, & nil prorsus intelligentis?) tum etiam, quia dicta verba de se sacra non habent vim infallibilem impetrandi tales effectus insolitos. Et licèt me non lateat, à multis Doctoribus non improbari usum similium verborum, seu etiam versiculorum ex Psalmis &c. si cum pia in Deum confidentia, & sinè infallibili exspectatione à Deo desiderentur

rentur dicti effectus ; existimo nihilominus hanc praxin, utpote plenam periculo, omnimodis à Confessario esse dissuadendam, vel ex eo duntaxat capite, quòd pauci intra terminos piæ duntaxat confidentiæ sint substituti, præsertim si semel effectum ad prolationem dictorum versiculorum fuerint experti. Videatur la Croix *lib.* 3. *p.* 1. *n.* 29.

At inquies, quid tenendum est de pulvere Sympatico, quo nonnulli curare solent vulnera distantium ?

516 ℞. Ab aliquibus Doctoribus usum hujus pulveris approbari cum hac tamen limitatione : modò vulneratus non nimiùm distet v. g. ultrà trecentos passus &c. tum quia probabile est, dari aut possibilem esse *actionem in distans* ; tum quia fortassis idem pulvis potest diffundere nonnullas qualitates per medium, quemadmodum cadavera defunctorum (teste S. Thoma, aliisque multis DD.) per multa milliaria solent emittere quendam odorem, vel potiùs fætorem : hac de causa credo in casu urgenti permitti posse usum hujus pulveris cum limitatione jam insinuata, præsertim si utens protestetur, se nolle quodcunque cum Cacodæmone habere commercium, neque etiam desiderare effectum sanitatis, nisi hæc naturaliter restitui vel obtineri possit.

Alii tamen Doctores satis communiter damnant usum hujus pulveris velut super-

stitio-

ſtitioſum, eò quòd incredibile videatur, quòd qualitates hujus pulveris tam longè, per muros etiam & media corpora interjecta undequaque ſeſe diffundere valeant: hæc opinio procul dubio tutior eſt, proptereáque uſus ejusdem pulveris non facilè approbandus à Confeſſario.

517 Colliges ex his 6tò, id, quod de cura mediante pulvere ſympatico mox diximus, pariter tenendum eſſe de transplantatione (uti vocant) ſanguinis, dum ſcilicet Chirurgi ſanguinem humanum è membris tabeſcentibus v. g. brachio, pede &c. extractum infodiendo transplantant in arborem eo fine, ut membra tabeſcentia recuperent priſtinum vigorem ad inſtar arboris refloreſcentis. Mihi probabilius, immò propemodùm certum & indubitabile videtur, quòd hoc medium prorſus vanum ſit & inane: quid enim virtutis aut vigoris corpori humano tabeſcenti conferat ſanguis in arborem, præſertim multùm diſtantem transplantatus? vel quid arbor diſtans corpori? Nec immeritò S. Thomas aliique plures Doctores, quos ſequitur Burghaber *centur.* 1. *caſ.* 46. cert. ſuperſtitionis damnant eos 1. qui pueros aut chartulas nomine puerorum inſcriptas mittere ſolent per fiſſuram arboris, ut ſanentur à ruptura item 2. qui ferrum, quô læſi ſunt, infigunt lardo porcino, ut ſanentur; vel qui 3. arborem vel aliam rem ligant locô vulneris ſanan-

ſanandi &c. &c. Qui plus hujuſmodi ineptias & ſuperſtitioſas obſervantias (nam omnes recenſere impoſſibile foret, nec capi poſſent libelli hujus anguſtiis) nôſſe deſiderat, adeat R. P. Del-Rio *lib.* 3. *disq. magic. part.* 2. *q.* 4. *ſect.* 9. Gobat *theolog. experiment tr.* 11. *à n.* 923. vel la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 29. *& ſeqq.*

Colliges 7timò, ſuperſtitionis pariter 518
condemnandos eſſe illos, qui ad procurandos vel obtinendos effectus extraordinarios adhibent artificialia quà talia, utputa imagines aſtronomicas, annulos, characteres, numeros arithmeticos. Ità Del-Rio *lib.* 1. *c.* 3. *q.* 1. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 10. *pu.* 2. Sanchez, aliique plures. Ratio eſt: quia artificialia, utpote deſtituta qualitatibus alterativis nequeunt eſſe principium naturale alicujus operationis vel immutationis. Nec dici valet, quòd habeant quandam virtutem naturalem ab aſtris ſibi impreſſam: unde enim amabo! unde conſtat de tali impreſſione? vel quis artifex ex aſtris hunc influxum infallibilem impetrabit? Profectò cùm quodvis artificiale quà tale ſit voluntarium, dicendum potiùs foret, aſtra immediatè influere in arbitrium artificis, & non in artefactum: at, hoc æquè abſurdum eſt quàm illud, utpote omni fundamento deſtitutum, veluti colligi poteſt ex dictis ad caſum primum hujus Conferentiæ ergo &c.

Colli-

519 Colliges denique 8tavò nunquam prorſus fas eſſe uti medio, de quo certò conſtat, eſſe ſuperſtitioſum, & omni virtute in ordine ad talem effectum deſtitutum.

Ratio eſt: quia ſuperſtitio utpote intrinſecè mala nullo caſu nulliusvè neceſſitatis intuitu cohoneſtari poteſt. Unde in ſimili contingentia nulla prodeſt proteſtatio, quòd nihil cum dæmone velis habere commercii &c. opere enim ipſo contrarium monſtras, utpote gnarus tali medio nullam competere vim ex ſua natura, neque etiam ex aliqua ordinatione divina, & tamen (utì ſupponitur) eodem uteris in ordine ad effectum, à nullo alio, quàm à dæmone præſtandum.

CONFERENTIA DECIMA SEPTIMA.

De Magia & Maleficio.

SUMMARIUM.

520. Nomine Magiæ ùt ſic intellegitur ars mira operandi; quæ dividi ſolet in naturalem & ſuperſtitioſam.

521. Magia ſuperſtitioſa rurſus ex duplici fine dicitur vel Magia ſimpliciter, vel maleficium.

522. Utraque hæc ſpecies absque dubio eſt mortaliter peccaminoſa.

523. 524. & 525. Breviter explicatur, quidnam Sagæ aut Magi valeant. 1. circa Elementa. 2. circa corpora

pora humana, & 3. quid circa animas, vel in animas hominum?

526. Esto Sagæ non semper, fortassis tamen sæpiùs transferuntur à dæmone de loco in locum per aëra.

527. Non ergo audiendi sunt Lutherus, Melanchton & alii, existimantes id duntaxat fieri, vel absolvi in mera imaginatione, nec esse, nisi diaboli illusionem.

528. Respondetur breviter ad principale fundamentum Adversariorum.

529. Maleficium rectè dicitur: ars sive potestas nocendi aliis.

530. Hoc rursus à DD. distingui solet in philtrum amoris, & veneficium.

531. Quænam remedia sint adhibenda contra maleficia?

532. Nunquam fas est solvere maleficium per aliud novum maleficium, bene tamen per ablationem signorum.

533. Quidnam agendum sit, casu quo dubitatur, an magus vel saga possit medio naturali vel licito solvere maleficium?

534. Quid si possit quidem, dubitetur tamen, an non medio superstitioso sit soluturus?

535. & 536. Solvuntur breviter duæ objectiones in contrarium.

537. Resolvitur breviter Casus I. de quodam lascivo qui mediante philtro nisus puellam honestissimam in suam trahere sententiam.

538. Quid Confessario agendum fuerit cum tali juvene pœnitente?

539. An Maleficium ab eo depositum potuerit tutâ conscientia in eodem loco relinqui, an verò debuerit auferri?

540. Resolvitur Casus II. Cujusdam pœnitentis, qui ad recuperandam pecuniæ summam furtivè sibi ablatam jussus fuit à quodam ariolo infigere clavum cistulæ, è qua pecunia fuerat subtracta.

541. Prorsus illicitum ac superstitiosum est, percutere seu etiam comburere animalia veneficio infecta,

eo fine, ut saga eundem dolorem sentiens cogatur deinceps abstinere à nocumentis inferendis.

542. Fas nihilominus est, ponere tale signum contrarium, quô diabolus cogatur abstinere deinceps à maleficio continuando, seu damno inferendo &c. &c.

543. Sitnè licitum ponere signum contrarium, de quô dubitatur, an non sit superstitiosum?

544. Resolvitur Casus III. de quodam puero decenni, qui parocho suo ingenuè fassus fuit, se à Cacodæmone didicisse artem magicam.

545. Parochus huic illicitè præcepisset, ut artis suæ probam monstraret ad oculum.

546. Potuit tamen tutâ conscientia uti balneo, ut liberaretur à veneficio, quô ab eodem puero fuerat infectus.

547. Quomodo vel quibus de punctis puer iste, vel alius quicunque magnus in simili casu specialiter sint examinandi?

548. Quâ via, quibusvè mediis ad frugem meliorem sint reducendi?

549. Opera magorum, quantumvis videantur mira, non tamen sunt vera miracula.

550. E quibus indiciis colligendum sit, an intervenerit verum miraculum à Deo, an verò operatio merè naturalis, aut diabolica?

551. Judex illicitè peteret à Mago vel Saga productionem v. g. muris aut ranæ in testimonium artis magicæ &c.

552. Similiter illicitum est vertere scopam, vel projicere pulvinar versus januam eo fine, ut Saga cogatur remanere in cubiculo usque dum agnoscatur persona.

553. Sitnè licitum in ordine ad se liberandum ab infestatione dæmonis repercutere Sagam, esto illa propterea à dæmone esset graviter percutienda, aut intoxicanda novo maleficio?

554. Quid denique agendum cum pecuniis à diabolo obtentis, & an licitè à mago expendantur?

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita, ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos caſus practicos de Magia, & Maleficio.

Quæres primò, quid ſit Magia? & quotuplex?

℞. ad primam partem hujus quæſiti, nomine magiæ ùt ſic ſeu in genere communiter intelligi *artem operandi mira:* communiſſimè autem dividi ſolet in naturalem & ſuperſtitioſam ſeu diabolicam. Naturalis dicitur, dum hominum inventione aut ingenio mediantibus cauſis naturalibus (applicando ſcilicet activa paſſivis) admirandi quidam effectus, utpote tranſcendentes communem naturæ ordinem, producuntur. Et hanc magiæ ſpeciem, etſi de ſe minimè malam, Doctores communiter diſſuadendam monent, eò quòd ſit valde periculoſa, ac ſenſim ſinè ſenſu viam ſternat ad magiam ſuperſtitioſam &c. Magia verò ſuperſtitioſa (de qua ſola impræſentiarum tractabimus) perbene deſcribitur, quòd ſit ratio ſeu *ars operandi mira ope dæmonis*, id eſt, per ſigna à dæmone inſtituta: quemadmodum enim magia naturalis utitur cauſis naturalibus; ità ſuperſtitioſa utitur quibuſdam ſignis, quibus dæmon ſuô modo allicitur, vel vi pacti cogitur ad præſtandum id, quod magus aut ſaga petit. 520

521 ℞. ad alteram partem ejusdem quæsiti. Magia superstitiosa seu diabolica ratione finis à mago aut saga intenti rursus est duplex; vel enim magus suam artem exercet eo præcisè fine, ut sibi magnum acquirat nomen, vel sese ostentet, uti fecisse leguntur magi in Ægypto coram Pharaone producendo serpentes &c. & tunc dicitur simpliciter *magia*: vel exercet illam in ordine ad inferendum proximo damnum; & tunc appellatur *maleficium* seu etiam *veneficium* veluti Herincx noster, & alii Doctores communiter docent, & mox ampliùs patebit ex dicendis *à n.* 529.

Quæres 2dò, quale peccatum sit Magia?

522 ℞. Magia est ex suo genere peccatum mortale. Ità *omnes*. Ratio est: quia nunquam exercetur sinè expressa, vel saltem tacita invocatione & commercio cum dæmone: atqui hoc commercium gravissimè repugnat tum legi divinæ, tum etiam rectæ rationi nobis congenitæ: ergo &c. Nunquam proin in hac arte dari potest excusatio à mortali ob parvitatem materiæ, esto fortassis dari possit ob defectum sufficientis usus rationis, v. g. in infante ante septennium seducto &c. Immò verò ordinariè loquendo multa, & gravissima quidem peccata comitari solent magiam, utputa hæresis, infidelitas, abnegatio Dei, execratio SS. Trinitatis, B. Virginis & omnium Sanctorum &c. Idololatria, blasphemia in Deum & Sanctos, profanatio item &

& abuſus rerum ſacrarum, maximè Sacramentorum, nefariæ commixtiones cum dæmone, & alia innumera peccata luxuriæ, damna proximorum, præſertim infantium nondum baptizatorum, quorum poſtea oſſiculis magi abuti ſolent ad varia præſtigia, maleficia &c. ad mortem animalium, deſtructionem ac ruinam ſegetum &c. &c. teſte Herincx *part.* 3. *tr.* 4. *diſp.* 7. *n.* 30. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 2. *art.* 4. *n.* 65. & Filliucio *tr.* 24. *c.* 7. *n.* 180.

Quæres 3tiò, quantum, vel quidnam Sagæ vel magi valeant circa elementa, nec non circa corpora & animas hominum?

℞. primò, Sagæ & Magi, vel potiùs dæ- 523
mones velut illorum Magiſtri circa Elementa poſſunt tria præcipuè. 1. Excitare tempeſtates, grandines, fulmina, tonitrua, ventos. 2. Efficere poſſunt inundationes ac terræ motus, nec non incendia, ædificiorum ruinas &c. 3. Poſſunt inſuper transferre integras ſegetes, vel integra pomaria de loco in locum, transponendo ſcilicet ſuperficiem terræ aut terram, in qua arbores aut ſegetes erant plantatæ &c. Ratio horum eſt: tum quia gaudent maxima celeritate ac poteſtate, ſeu virtute movendi hæc corpora ſublunaria de loco in locum; tam etiam quia pollent notitia rerum naturalium v. g. quô modo tonitrua aut grandines confici debeant; proin facillimo modo poſſunt nubes in aliis

etiam regionibus collectas coadunare ad locum, ubi magus demoratur, easdémque vel in pluvias reſolvere, vel inducto frigore ità indurare, ut denſiſſima grandine in terram decidant &c.

524 ℟. 2dò, Circa corpora hominum Magi vel potiùs dæmones poſſunt ſequentia. 1. Ea celerrimo motu transferre de loco in locum. 2. Eadem corpora transformare quodammodo, ſaltem extrinſecè, mutando ſcilicet figuram, & ex aëre vel craſſis vaporibus terræ aliam v. g. lupi circumponendo &c. vel ſubſtituendo veram beſtiam lupi, locô hominis ſubitò in alium locum translati, & hôc etiam modo hominem reddere inviſibilem &c. 3. Poſſunt cauſare varios morbos in humano corpore, vel 4. viceverſa infirmatum aut vulneratum ſanare &c. intellige ſemper: *per ſe loquendo & permittente Deo.*

525 ℟. jam ad idem quæſitum 3tiò. Circa animas hominum corporibus conjunctas dæmones, & ope ipſorum magi omnia poſſunt, quæ ex diſpoſitione corporis & imaginatione dependent: utputa incitare ad amorem, ad odium, ad libidinem; poteſt enim diabolus efficere, ut objectum amandum ſemper obverſetur phanataſiæ amantis, vel objectum odioſum phanataſiæ odientis, prout multiplici experientia conſtat, & ampliùs patebit ex dicendis *à n.* 537.

Circa animas tamen à corporibus jamjam ſepara-

ſeparatas ſeu ſolutas nec dæmones (niſi in damnatas, puniendo illas juxta menſuram delictorum) neque etiam magi aliquid poſſunt v. g. excitando eas ab inferis. Hinc ſi magus aut Saga faciat ſpectrum quoddam apparere, minimè credendum eſt, quòd ſit anima alicujus hominis defuncti, ſed potiùs dæmon ipſe ſub tali forma latitans. Neque obſtat illud, (inquit rectè Babenſtuber *cit. n.* 68.) quod 1. *Reg.* 28. de Samuele narratur; nam ſi verè apparuit anima Samuelis, id non factum eſt vi artis magicæ, ſed ex peculiari ordinatione divina, ad majorem terrorem & confuſionem impii Saulis. Videatur de his Suarez *tom.* 1. *de Relig. l.* 2. *c.* 16. Filliucius *tr.* 24. *c.* 7. *à n.* 171. vel Sayrus *in clavi Reg. lib.* 4. *c.* 6. *à n.* 14.

Quæres 4tò, ſitnè verum, quòd Sagæ vel ſtriges aliquando realiter ac phyſicè per dæmonem transferantur de loco in locum?

℟. Vix prudenter dubitari poſſe, quin 526
ſubinde ſaltem portentur per aëra de loco in locum, ità ut corporaliter interſint nefariis conventibus, & neſcio quæ deteſtabilia ac nefanda ſcelera committant. Ratio eſt: quia in primis negari nequit, diabolum pollere hac poteſtate loco motiva: ex parte autem lamiarum ſeu ſtrigum nulla prorſus apparet repugnantia. Adde inſuper, quòd hæc corporalis præſentia, & præſertim commixtiones illæ nefandiſſimæ, quas ſolent habere fre-

quentiſſimas tum inter ſe, tum etiam cum ipſo dæmone, longè efficaciùs alliciant, & quoddammodo pertrahant aut cogant ad omne nefas: unde minimè ambigendum, quin Cacodæmon hoc medio ſæpeſæpiùs utatur ad hunc finem, eſto fortaſſis ſubinde interveniant nonnullæ illuſiones dæmonis v. g. *circa ſitum loci ad quem*, vel *circa apparatum convivii, epularum* &c. Denique veritatem hujus opinionis probant experientiæ, & quaſi innumeræ hiſtoriæ prout videre licet tum apud Delrium *diſquiſ. mag. lib.* 2. *q.* 16. tum etiam apud Sprengerum *in malleo malefic. part.* 2. *q.* 1. *c.* 3., Binsfeldium *de Confeſſ. malefic. pag.* 202. *& ſeqq.* omnibus autem illis hiſtoriis fides negari nequit ſinè nota imprudentiæ; & indolerabilis pertinaciæ: ergo &c.

527 Scio equidem, Lutherum, Melanchtonem & alios nonnullos, etiam Catholicos, præſertim Juris Conſultos aſſeruiſſe, lamias ſeu ſtriges verè ac realiter per dæmonem non tranſvehi, neque deportari de loco in locum, ſed illudi duntaxat, quatenus mille artium artifex earundem phantaſiæ neſcio quas ſpecies deliciarum, conviviorum aut epularum &c. imprimit (ferè quemadmodum non rarò aliis ſomniantibus ſolet accidere, eſto à parte rei ſemper maneant in eodem loco, vel etiam lecto, &c. Verùm quàm pernicioſa ſit hæc ſententia nedum Eccleſiæ, ſed & toti Reipu-

Reipublicæ Christianæ ac universo generi humano, peregregiè demonstrat R. P. Del-Rio *cit. lib.* 5. *sect.* 16. Non enim alio collimare videntur Patroni hujus opinionis, quàm ùt deinceps nulla prorsus saga morte plectatur, veluti teste Babenstuber ex Ponzinibii, Wieri, & aliorum scriptis liquidò colligitur. Et sanè constat (ait idem Doctor) Judices quosdam iisdem deceptos dimisisse lamias vel impunitas, vel minùs punitas, quàm oportuerat, eò quòd opinarentur, omnia, quæ confiterentur, esse illusoria, nec gravem pœnam mereri. Immò compertum est, alicubi illa tantùm puniri scelera, quibus hominibus, vel brutis nocuerint: injurias verò ab ipsis Deo illatas per idololatriam, blasphemias, sodomiam &c. tanquam merè illusorias insuper haberi, & non curari. Ità Babenstuber *tr.* 3. *disp.* 2. *art.* 4. *n.* 71. & sapienter omnino: nam si Judex nolit animadvertere in sagam propter idololatriam, blasphemias, sodomiam, &c. eò quòd hæc & similia à parte rei non faciant, sed potiùs à dæmone illusæ credant, se fecisse, planè non video, cur idem Judex non debeat pariter existimare, sagas à parte rei non nocuisse hominibus aut brutis, sed solùm vi illusionis diabolicæ credere, quòd talia damna intulerint, quo semel datô planè non apparet, cur ob hæc scelera potiùs quàm ob illa debeat animadvertere in sagam.

At, inquies, *cap. Episcopi 26. q. 5.* dicitur: *quòd Satanas - - - mentem* (sagarum) *quàm captivam tenet, in somniis deludens, modò læta, modò tristitia, modò cognitas, modò incognitas personas ostendens, per devia quæque deducit*, &c. mósquè subditur: *quis verò tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia, quæ NB. in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitraretur?* ergo non verè ac realiter, sed in solo spiritu, id est, phantastica illusione dæmonis transferuntur.

528 ℞. *in cit. capitulo* solùm reprobari, quòd sagæ cum Diana Dea paganorum, &c. verè & realiter transferantur per aëra &c. prout legenti contextum ejusdem capituli patebit, minimè autem doceri, quòd omnia illarum peccata in sola phantasia vel imaginatione absolvantur. Unde in forma breviter responderi potest distinguendo consequens: ergo non verè ac realiter per aëra transferuntur eum, vel per Dianam paganorum Deam, *conced.* non transferuntur per diabolum, saltem sæpiùs &c. utì jam dictum fuit, *neg. consequent.* Reliqua Adversariorum fundamenta confutata videri possunt apud Azorium *tom. 1. lib. 9. c. 25. q. 3.* Suarez, Sayrum, Del-Rio, Babenstuber *n. 71.* & alios proximè cit.

Quæres 5tò, quid sit Maleficium? & quæ vel quot species ejusdem?

529 ℞. ad primam quæsiti partem. Maleficium est ars, sive potestas nocendi aliis ex pacto

pacto expreſſo vel tacito cum dæmone. Ità Filliucius *tr.* 24. *c.* 8. *n.* 181. Tambur. *lib.* 2. *in decalog. c.* 6. §. 2. *n.* 1. & alii *DD. communiter.* Ratio hujus deſcriptionis facilè poteſt colligi ex dictis; nam maleficium convenit cum magia mox deſcripta, nec aliter ab ea differt, quàm quòd magia tendat ad potentiam dæmonis ſeu etiam magi &c. oſtendendam aut magnificandam, ars verò malefica ſeu maleficium potiùs inferatur in ordine ad nocendum aliis.

℞. jam ad alteram quæſiti partem. Duæ 530
dantur ſpecies maleficii, è quibus prior vocatur *maleficium amatorium*, vel (ùt alii loquuntur) *phyltrum* : poſterior verò dicitur *veneficium.* Per phyltrum ſeu etiam maleficium amatorium hominum animus flecti ſolet ad amorem carnalem & laſcivum, proptereáque ſæpiùs quàm par eſt inter conjugatos excitari ſolent rixæ, dum amor unius flectitur ad alienam perſonam. Veneficium verò appellatur illud, quô malefici utuntur ad nocendum aliis, ſive in propria eorum perſona, utputa occidendo, ægritudines immitendo, præſertim ſterilitatem vel impotentiam &c. ſive in aliis rebus mobilibus aut immobilibus, utputa, deſtruendo ſegetes aut vineas, ſubvertendo ædificia, vel occidendo animalia &c. Ità *communiter DD.* nominatim Filliucius *loc. cit. n.* 182. Babenſtuber *ubi ſuprà n.* 73.

Quæres 6tò, quænam remedia contra homines maleficos, vol potiùs contra ipſa maleficia ſint uſurpanda? ℞. Du-

531 ℞. Duplicis generis remedia licitè & utiliter possunt adhiberi, scilicet vel 1. naturalia, quæ ordinariè à Medicis contra diversas ægritudines pro exigentia rerum præscribi solent, esto hæc plerumque non sint tam efficacia, casu quo infirmitas etiamnum in facto esse dependet à maleficio, eò, quia diabolus facilè potest impedire eorum vim & efficaciam, aut certè restringere influxum &c. Vel. 2. supernaturalia seu spiritualia, quæ prioribus sunt magis efficacia, cujusmodi sunt 1. magna fides & firma in Deum, Divarúmque protectionum fiducia. 2. susceptio baptismi, si maleficiatus supponatur hactenus nondum fuisse baptizatus. 3. sincera ac dolorosa confessio peccatorum; cùm enim peccata nostra non raro Deum moveant, ut diabolo permittat potestatem nocendi, consequens erit; ut si per veram peccatorum retractationem divina Nemesis placetur, denuo diabolica potestas coerceatur. 4. devota sumptio seu participatio SS. Euchariftitiæ Sacramenti. 5. Exorcismi ab Ecclesia approbati, quorum quanta sit vis & efficacia contra malignos dæmones, frequens monstravit experientia. 6. aqua benedicta à ministris Ecclesiæ, quippe quæ ob preces Ecclesiæ pariter magnam habet vim ad evertendas dæmonis infestationes. 7. Reliquiæ Sanctorum, Cerei Sacri, item panis & sal benedictus, aliæque similes res ab Ecclesia benedictæ. 8. Signum

Signum ſalutiferæ & ſanctæ Crucis, ad cujus contuitum dæmones terreri ac fugere aſſolent. 9. Invocatio SS. Nominis JEſu, B. Virginis Mariæ, S. Angeli Cuſtodis & aliorum Sanctorum. 10. Oratio, præſertim conjuncta jejunio. Leſſius *lib.* 2. *de J. & J. c.* 44. *n.* 28. Bonacina, Reginaldus & alii.

Quæres 7timò, ſitnè licitum accerſere maleficum, ejusvè operâ uti in ordine ad ſolvendum maleficium, quô beſtia vel etiam homo fuit infectus?

℞. cum diſtinctione. Nam ubi conſtat, 532
quòd maleficium à mago tolli non poſſit ſinè novo maleficio, id eſt, ſinè nova invocatione aut pacto cum dæmone, quô is cogatur aliquid de novo operari &c. non licet accerſere maleficum ejusvè operâ uti, eſto is aliunde ſupponeretur paratus ac promptus ad hoc præſtandum. Econtra verò, ubi certò aut certè probabiliter conſtat, maleficium tolli poſſe ſinè novo maleficio, ſivè dein præcisè auferendo ſigna magica, utpùta ligaturas, acus, fragmenta teſtarum, vitrorum, ovorum &c. ſivè etiam ſigna poſitivè contraria apponendo, aſt eo præcisè ex fine, ut diabolus cogatur abſtinere à maleficio inferendo ſeu etiam continuando, licitè poteſt accerſeri maleficus, ejúsque opera peti. Ità *cum communi Doctorum* Sayrus *in clav. reg. lib.* 4. *c.* 6. *n.* 26. Sporer *tr.* 2. *in decalog. c.* 9. *ſect.* 4. *n.* 40. *& ſeqq.* Sanchez *lib.* 2.

in

in decalog. c. 41. *n.* 6. *&* 13. Suarez *tom.* 1. *de Relig. l.* 2. *c.* 18. *n.* 10. Ratio prioris eſt: quia maleficium ponere eſt actio intrinſecè mala & nullo, quantumvis honeſto fine cohoneſtabilis: atqui nunquam fas eſt petere ab alio actionem de ſe & intrinſecè malam, eſto is ſupponatur ad hoc paratus, quemadmodum à meretrice etiam paratiſſima non licet petere uſum corporis; quia hoc modô petens cooperatur ad malum, & eſt cauſa peccati, quatenus cauſat actuale exercitium, ſeu etiam voluntatem alterius quodammodo excitat ad peccandum: ergo nunquam fas eſt à mago petere ſolutionem maleficiii, quando hoc ſolvi ab eo nequit ſinè novo maleficio. Ratio autem poſterioris eſt: quia dum maleficium ſolvi poteſt ſinè novo maleficio, poteſt talis ſolutio nedum licitè prætendi, ſed & magus aut maleficus tenetur ex juſtitia (ſi ipſe priùs poſuit) vel ſaltem ex charitate erga proximum, ſi non poſuit quidem, poſſit tamen licitè, illud tollere.

At quid, inquies, ſi dubitetur, an magus vel quiſcunque demum alius ſciat aliquod medium licitum & honeſtum auferendi &c. licebitnè illum accerſere, vel ejus operâ uti?

533 ℟. Non licèt illico uti operâ, ſed oportet priùs illum examinare, qua ratione vel quibus mediis maleficium velit ſolvere? Quodſi recuſet explicare modum ſolvendi, præſumendum erit (niſi aliunde de probitate

viri

viri constet) eum non soluturum sinè novo maleficio, eò præsertim quòd per media naturalia rariùs tolli queant: supernaturalibus autem Laici, præsertim de probitate morum aliunde suspecti, uti non solent. At verò casu quo explicat modum tollendi, rursus prudentum judicio disquirendum erit & examinandum, an in tali non lateat aliquod novum maleficium, fraus dæmonis, vel vana observantia, sive quoad substantiam ipsam, sive quoad ceremonias. Denique si omnibus examinatis supponatur remanere dubium, existimarem, quòd possit solutio peti, cum expressa tamen protestatione, ne fiat novô maleficio, vel nova dæmonis operatione. Insuper sapienter advertit Lessius, Laymann *l.* 4. *tr.* 10. *c.* 4. *n.* 9. Sporer *tr.* 2. *decalog. c.* 9. *sect.* 4. *n.* 42. Del-Rio & alii plures, de eo, qui maleficium posuit, faciliùs præsumendum esse, quòd sciat modo licitô, utputa ablatione signorum &c. illud tollere, quàm de alio, qui illud non posuit; nam tales plerúmque nova dæmonis invocatione comparare debent notitiam vel de maleficio ipso, vel certè de modo solvendi. Videatur Sporer *loc. cit. in fine.*

Sed quid, si magus sciat quidem medium licitum illud solvendi, dubitetur tamen, an non illicitô potiùs & superstitioso, cum nova Dei offensa sit usurus?

℟. In hoc casu adhuc licitè peti posse so- 534
lutio-

lutionem à mago aut malefico; quemadmodum ob rationabilem causam licitè peti potest mutuum ab eo, qui quidem posset dare, certò certiùs tamen prævidetur non daturus sinè usura. Et ratio est: quia si magus possit licitè, & tamen nolit, nisi mediô illicito uti ad opus de se bonum, uti est solutio maleficii &c. tunc malitia hæc soli mago, non item solutionem petenti imputari debet, quippe qui hanc nec intendit neque petit, sed solam solutionem modô licito & honesto faciendam. Videantur dicta superiùs *Confer.* 12. *num.* 365.

Dices contra resolutiones proximè datas, præsertim *n.* 532. Qui tollit signa magica eo fine, ut diabolus cogatur non ampliùs nocere, &c. effectum desideratum exspectare nequit à causa naturali, neque à voluntate humana, neque etiam per miraculum à voluntate Dei aut Sanctorum: ergo necessum est, ut illum exspectet à diabolo: at, hoc semper est illicitum, ergo &c.

535 ℞. Cum P. Herincx *part.* 3. *tr.* 4. *disp.* 7. *de superstit. n.* 36. hunc effectum sperari posse à Deo, quippe qui juxta ordinarium agendi modum non permittit diabolo hominibus nocere, nisi per malitiam seu malevolentiam aliorum hominum certa quædam signa maleficia ponantur, quibus proinde signis sublatis per se à Deo sperari potest cessatio damnorum vel nocumentorum à diabolo aliàs inferen-

rendorum. Ex quo patet, negandam eſſe Majorem.

Dices rurſus: quisquis modô præfato tollit ſigna magica, videtur ſaltem ſeſe immiſcere, & quandam habere partem cum pacto diaboli, quippe qui ſtatuit poſitis hujuscemodi ſignis nocere, iisdémque ablatis ceſſare à damno inferendo: at omne pactum cum dæmone peccaminoſum eſt, &c. ergo &c.

℞. Rurſus *neg. Major.* Nam in primis 536
neceſſùm minimè eſt, ut dæmonem inter & maleficum duplex interceſſerit pactum, ſed potuit interveniſſe unicum, ſcilicet *quòd poſitis ſignis velit nocere maleficiato;* quibus ſublatis ordinariè & regulariter loquendo non ampliùs permittitur à Deo, ut noceat. Deinde caſu quo belli dux inaudit, quendam è ſuis cum hoſtibus iniîſſe pactum, quòd iisdem velit dare ſignum aggrediendi ſeu etiam impugnandi urbem, &c. idemque belli dux hujusmodi ſignum tollat, vel ne ponatur, impediat, planè dici nequit, quòd voluerit habere quoddam cum hoſtibus pactum, ſed dici potiùs debet, quòd pactum cum hoſte à ſuo ſubdito initum velit annihilare ſeu deſtruere: idem ergo judicium ferendum eſt de eo, qui ſigna malefica tollit eo fine, ne diabolus deinde nocere poſſit. Videatur Herincx *loc. cit. n.* 37. Kreſslinger *addit. poſt. num.* 49. *ad tr.* 5. *diſt.* 2. *Theolog. mor.*

R. P. Reiffenſtuel, vel Sporer *part. 2. Theolog. decalog. c. 9. n. 41.*

§. II.

Proponuntur & breviter reſolvuntur Caſus practici de Magia & Maleficiis.

CASUS PRIMUS.

Titius laſcivus juvenis amore cujusdam honeſtæ puellæ captus, cùm eandem nec promiſſis, nec blandimentis aliisvè lenociniis in ſuam ſententiam pertrahere potuiſſet, tandem ope dæmonis impetrandum cenſuit, quod ſuis viribus impoſſibile apprehendit. Et verò vixdum ad inſtructionem cujusdam magi certas quasdam ſchedulas, nec non laminam metallicam diverſis figuris ac characteribus inſignitam clam defoderat ſubtus limen habitaculi, in quo præfata puella demorari conſueverat, dum ecce! eadem puella quaſi in rabiem acta illico velum capitis ſui abjecit, & inconditis clamoribus ac geſtibus vociferando nil aliud identidem ingeminando expreſſit, quàm nomen dicti juvenis, cujus inſano amore nedum jam capta, ſed & à ſenſibus penitus alienata videbatur. Paulò poſt à parentibus ſuis Sancto Hilarioni præſentata, deprehenſa fuit à diabolo obſeſſa, qui SS. Eccleſiæ exorciſmis compulſus dictitavit, ſe à laſcivo illo juvene coactum fuiſſe ad poſſidendam hanc puellam, neque etiam inde diſceſſurum, uſque dum maleficium ſeu phyl-

philtrum amoris subtus limen reconditum tolleretur. At verò sanctus vir, ne vel maligno hosti fidem, vel potestatem justô majorem attribuere videretur, relicto etiam philtro partim meritis ac precibus suis, partim etiam SS. Ecclesiæ exorcismis diabolum compulit ad deferendam hanc creaturam, teste R. S. Stengelio tom. 2. c. 59. §. 11. Jam ad nostrum propositum quæri potest. 1. an, vel quomodo Titius peccaverit in hoc facto? 2. quid eidem à Confessario fuerit præcipiendum? 3. an illud philtrum amoris potuisset aut debuisset auferri?

℟. ad primum quæsitum, Titium procul 537
dubio gravissimè peccâsse, & quidem multipliciter 1. contra charitatem proximo debitam ratione scandali dati, dum puellam ad lasciviam pertrahere conatus fuit, atque hôc ipso 2. contra castitatem, sin minùs in effectu deliquit. 3. insuper gravissimè deliquit contra virtutem Religionis peccato superstitiosæ & magicæ observantiæ, dum philtrum amoris ex pacto diaboli confectum defodit subtus limen habitaculi, proptereáque minimè dubitandum, quin incurrerit casum reservatum, secundùm dicta *in Theolog. Sacram. part. 2. Confer. 13. n. 353.* ídque à fortiori dicendum, si perversus ille juvenis supponatur hoc maleficium defodisse eo fine, ut puella à diabolo possideretur; quo casu gravissimè peccasset nedum contra charita-

tem, verùm insuper contra justitiam. Videantur ea, quæ in casu haud multùm absimili diximus *part.* 1. *Theolog. decalog. Confer.* 22. *n.* 641.

538 ℞. ad 2dum quæsitum. Si supponatur Titius (idem dic de alio quocunque simili) verè pœnitens redire ad Confessarium, huic incumbet accuratè indagare in omnes circumstantias mox annotatas, præsertim an positivè intenderit nedum seducere puellam, verùm insuper reddere subjectam, seu etiam obsessam à diabolo? Jubeatur seriô detestari sua peccata, præprimis commercium illud diabolicum; quòd, cùm efficaciter ab eodem fieri nequeat, nisi amoveantur illa signa diabolica; hinc 3. obligandus est ad illa auferenda & comburenda, quàm primùm moraliter loquendo id potuerit; secùs enim non esset capax absolutionis, veluti rem consideranti facilè patebit. Sanchez *lib.* 2. *mor. c.* 41. *n.* 22. Suarez *lib.* 2. *de superstit. c.* 17. *n.* 13. Herincx noster *part.* 3. *tr.* 4. *disp.* 7. *n.* 39.

539 ℞. Jam ulteriùs ad 3tium quæsitum, illud phyltrum amoris potuisse sinè omni peccato auferri; quia auferens propterea dici nequit novum cum dæmone pactum inire vel initum ratificare, sed potiùs annullare ac destruere, veluti constat ex proximè dictis *n.* 536. Nolim tamen per hoc improbare factum S. Hilarionis, quippe qui tanti procul dubio meriti apud Deum existitit, ut relictis etiam signis magi-

magicis diabolum nedum à possessione puellæ deturbare, verùm insuper ab inferendo deinceps quocunque damno compescere potuerit, prout sapienter notat Castropalao *tr. 17. disp. 1. punct. 11. n. 11. in fine.* Cæterùm quænam remedia spiritualia contra diabolum ipsum ejusdemque opera maligna sint adhibenda, quibusvè armis hostis ille antiquus humani generis sit retundendus, videri potest tum ex dictis *n.* 531, tum ex iis, quæ tradit. R. P. Del-Rio *disquis. mag. lib. 6. c. 2. sect. 3. per tot.* ad quem Lectorem benignum remittimus.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius tentatis quampluribus (at sinè effectu) mediis spiritualibus, ut pecuniam furtivè sibi subtractam denuo recuperaret, tandem consuluit quendam ariolum, à quo jussus fuit eidem cistulæ vel arculæ, è qua pecunia fuêre subtractæ, adhibitis nonnullis ceremoniis ac precibus, clavum infigere, & ni fur pecuniam ablatam restitueret, alterâ die profundiùs intrudere, tertio denique die eandem cistulam mediante clavo omnino penetrare, quô factô fur eôdem clavo confixus infallibiliter mortem opeteret. At verò hoc remedium Sempronio nonnihil videtur suspectum; unde sciscitatur è Confessario, an sinè peccato superstitionis eô uti possit. Quid respondendum interroganti?

℟. Nedum usum hujus medii certò certiùs super- 540

superstitiosum esse & prorsus damnabilem, sed & consultationem arioli fieri non potuisse à Sempronio sinè gravi peccato. Ratio prioris est: quia secundùm dicta *n.* 532. nunquam fas est solvere maleficium mediante novo maleficio; non enim licet facere malum, ut eveniat bonum: atqui, intrudere clavum cistulæ eo fine, ut eodem clavô torqueatur fur, & cogatur restituere vel omnino deperire, est ponere novum maleficium, & moraliter loquendo dæmonis opem implorare, ut ille furem pungendo cogat ad restituendum aut moriendum, prout clarè colligi potest ex dictis *loc. cit.* & vel inde satìs patet ad oculum, quòd clavus cistulæ infixus naturaliter loquendo nequeat furem pungere aut torquere, multò minùs ejusdem corpus utpote distans penetrare: ergo ope altioris virtutis id exspectetur, necessum est: atqui non ope Dei vel alicujus Sancti Angeli, vel hominis: ergo ope diaboli. Ratio autem posterioris est hæc: quia quicunque ariolum consulit, eidem præbet occasionem, immò quodammodo movet, vel ad novum cum diabolo commercium, vel certè ad exercitium seu executionem artis diabolicæ, aut certè ad mendacium: at, hæc omnia absque peccato fieri nequeunt, saltem per se loquendo, tametsi non ignorem, hujusmodi consultationes subinde à simplicioribus fieri absque formaliter gravi peccato; vel quia ignorant ariolum habere quoddam commercium cum diabo-

diabolo vel quia ſperant ab eo aliquod medium naturale percipere, aut certè quoddam conſilium absque peccato practicabile, prout fortaſſis etiam Sempronius noſter fecit.

At, inquies, quid de Ruſtico illo tenendum, qui ob infeſtationem hominum maleficorum plura perdidit animalia, utputa equos, gallinas &c. neque etiam è lacte potuit ampliùs excludere Butyrum, proindéque ad ſe ſervandum indemnem, equi demortui ungulam præciſam projecit in ignem, gallinam pariter mortuam cuidam mappulæ involutam totis percuſſit viribus : denique & lac ſuperpoſuit igni eo fine, ut Saga vel magus cogerentur eundem dolorem ignis aut verberum ſuſtinere à diabolo, & hac viâ abſterrerentur ab ulteriori infeſtatione : quid judicii de his factis?

℞. Conformiter ad dicta ſuperiùs, hæc 541
& ſimilia fieri non potuiſſe absque peccato mortali, ob tacitam ſaltem invocationem, & implicitum commercium cum diabolo, quod ipsô factô attentare meritò cenſetur, quisquis tali mediò utpote certò certiùs ſuperſtitioſo utitur, juxta communiſſimam DD. ſententiam apud Caſtropalao, Sanchez, Tamburinum, Sporer, Matthæucci *in cautel. Confeſſ. l.* 1. *c.* 17. §. 14. *n.* 92.

Dices fortaſſis : ſi Ruſticus nôſſet certò, diabolum cum mago aut Saga feciſſe hoc pactum, quòd velit impedire excluſionem Bu-

 tyri,

tyri, quamdiu ſupra vas coagulatorium non fuerit efformatum ſignum crucis, vel quamdiu in illud non fuerit injectum numisma v. g. S. Benedicti &c. aut infrà illud vas poſitus cultellus. Rurſus, ſi conſtaret, diabolum iniiſſe tale pactum, quòd ad poſitionem hujus vel illius ſigni à Saga factam, tamdiu velit infantem infeſtare, quamdiu is non fuerit collocatus ſuper tripodem, aut per ſcalam devolutus &c. procul dubio liceret Ruſtico, aut cuicunque alteri ſimilia facere eo animô ac fine, ut butyrum excludatur, aut infans ab infeſtatione liberetur: quidni ergo & illud prius liceat, ſcilicet projicere ungulam in ignem &c. &c.

542 ℞. *Neg. paritatem.* In priori etenim caſu ſolvitur maleficium per novum maleficium, id eſt, novam invocationem, cooperationem, & commercium cum diabolo; quod ſemper nefas eſt: èontra in caſu poſteriori non fit novum maleficium, ſed potiùs deſtructio prioris maleficii, & pacti diabolici; non enim ponitur talis actio vel ſignum contrarium eo fine, ut diabolus invocetur aut honoretur, ſed ut cogatur deſiſtere ab infeſtatione, & v. g. infantem, vel lac relinquere in ſuo eſſe naturali: quô ſuppoſito Butyrum naturaliter excludetur: atqui, ponere hujusmodi ſignum contrarium, modò de ſe honeſtum ſit vel indifferens, vacat omni culpa juxta *communiſſimam Doctorum:*
quam

quam tenent Castropalao *part.* 3. *tr.* 17. *disput.* 1. *pu.* 11. *n.* 8. Sanchez *lib.* 2. *decalog.* *c.* 41. *n.* 25. Filliuc. *cit. n.* 195. Sporer *tr.* 2. *in decalog. c.* 9. *n.* 41. Tambur. *lib.* 2. *c.* 6. §. 2. *n.* 13. Hàc de causa cohonestari potest praxis Judicum, qui maleficos torquendos jubent vestibus exui, abradi capillos eorum aut lavari &c. ne tormenta non sentiant; potuit enim diabolus cum Saga tale pactum iniisse, quòd eam velit reddere illæsibilem, quamdiu non fuerit lota, vel exuta vestibus &c. ergo à Judice licitè ponuntur hujusmodi signa contraria, non quidem eo fine, ut cum Cacodæmone pactum ineat, vel conditionem ab eo positam adimpleat, sed potiùs ut pactum dissolvat, & quodammodo dæmonem impediat, quò minùs Sagam aut magum reddat illæsibilem aut insensibilem &c.

At quid, si dubitetur, an non tale signum contrarium sit superstitiosum?

℞. In tali casu abstinendum prorsus existimant Sanchez, aliique multi & gravissimi 543
DD. eò quòd sinè periculo Superstitionis adhiberi non valeat. Nihilosecius alii Doctores probabiliter licitum existimant, saltem cum protestatione, quòd non adhibeatur talis actio vel signum eo fine, ut diabolus aliquid de novo operetur, sed ut à Deo coërceatur, ne ulterius nocere pergat. Videatur de hoc Herincx *disp.* 7. *de superstit. n.* 38. Lessius *c.* 44. *dub.* 6.

CASUS TERTIUS.

Cajus puer decem circiter annorum D. Parocho suo ultrò fatetur, se à Cacodæmone artem magicam didicisse, jamque ab uno & altero anno frequentâsse conventicula Sagarum nocturno tempore celebrari solita; hinc 2. nominetenus recenset nedum locum in quo, sed & Personas plures alterius Sexûs, Domino Parocho haud incognitas, quæ convenire solent: narrat insuper 3. chorearum, conviviorum, & epularum delicias; nec non 4. ceremonias & varios ritus, quibus diabolum in contemptum Dei & æmulationem fidelium flexo etiam poplite honorare, & adorare coguntur. 5. fatetur insuper, quòd jam sæpiùs excitârit horribiles grandines, ventos ac pluvias, cum ingenti segetum fructuúmque campestrium detrimento. 6. pariter sat multa pecora se intoxicâsse asserit. Quô verò dictis suis majorem conciliaret fidem, cooperante sibi diabolo (quem suam matrem appellare consueverat) eundem D. Parochum de repente claudicare fecit, postea verò jussit, ut ad recuperandum gressum sese lavaret in aqua naturali, mixta priùs eidem modicâ quantitate aquæ benedictæ, quô facto R. D. Parochus illico pristinam sanitatem recuperavit. Casum hunc non fictum, sed factum narrante eodem, cui accidit, intellexi, & quia valde practicus est, ad nostrum propositum eundem nedum proponendum, sed & paulò enucleatiùs ventilandum duxi.

duxi. Itaque dubitare licet primò, an ad depositionem dicti pueri R. D. Parochus potuerit prudenter credere, eum imbutum, & versatum in arte magica, fœminásque ab eo recensitas esse Sagas seu stryges? 2. An non ad capiendum certius experimentum potuerit à puero petere, ut is in confirmationem dictorum subitò excitaret ventos ac pluvias, saltem sinè detrimento aliorum, vel ut in sua præsentia sinè mora produceret ranas aut mures? 3. an ad recuperandum gressum tutâ conscientia potuerit uti balneô illo aquâ benedicta mixto? 4. denique quid circa hunc pœnitentem (si tamen verè pœnitens supponatur fuisse) R. D. Parochus debuerit observare aut examinare?

℟. ad primum quæsitum. R. D. Parochus prudenter omnino sibi persuadere potuit, hunc puerum arte magicâ esse infectum & imbutum; tum quia quivis Confessarius tenetur pœnitenti tum pro- tum contra se etiam loquenti credere; tum quia propria confessio est optima probatio *cùm precum. Cod. de lib. caus.* tum denique, quia repentina illa claudicatio, nec non subitanea pristini gressûs recuperatio ad usum balnei præscripti firmissimum sanè præbent argumentum cujusdam artificii magici à puero attentati: & certè nihil prorsus impossibile seu implicatorium in tota hac depositione pueri deprehendi valet; cùm ergo aliunde notum 544

sit,

ſit, dari hodiedum ſtryges ac magos, qui ope dæmonis ſimilia practicare ſolent, planè non video, quâ ratione vir prudens huic depoſitioni fidem negare deberet. Secus arbitror de ferendo judicio circa mulieres ab eodem puero denunciatas; cùm enim ſagæ ac magi diverſis illuſionibus à dæmone decipiantur, repræſentatione ſcilicet diverſarum perſonarum eo fine, ut & innocentes in ſuſpicionem criminis conjiciantur: immò verò, cùm Sagæ ac magi veluti flagitioſiſſima dæmonis mancipia exemplò magiſtri ſui omni poſſibili modô nocere conentur proximo; hinc ob ſolam depoſitionem cujusdam Sagæ neutiquam fas eſt ferre firmum judicium, quòd ſcilicet illæ perſonæ à puero denunciatæ revera ſint ſtryges, eſto fortaſſis Parochus haud imprudenter faceret, declinando quodammodo (ità ut alii non advertant) conſortium talium perſonarum, præſertim ubi aliunde accedant alia non levia indicia de talibus perſonis. Videantur de hoc R. D. Auguſtinus Michel Theolog. *canon-mor. tom.* 1. *p.* 2. *appendic.* 2. *p.* 5. *n.* 4. Tannerus *tom.* 3. *diſp.* 4. *q.* 5. *dup.* 2. Diana 4. *part. tr.* 6. *reſol.* 30. ubi rectè docent, neminem aliàs bonæ vitæ aut famæ à Judicibus ſæcularibus capi poſſe ex ſola denunciatione Sagarum, niſi alia gravia indicia accedant, cujusmodi recenſet Bonacina *diſp.* 3. *q.* 5. *pu. fin.* & ex eodem Michel *loc. cit.*

℞. ad

℞. ad 2dum quæſitum negativè. Ratio 545 eſt: quia, cùm ſimilia à puero fieri nequeant ſinè novo maleficio vel invocatione dæmonis, planè ſequitur, quòd quisquis illum ad ſimilia provocat, ponat cauſam ſcandali, quin immò aliquô modo cooperetur ad illud commercium diabolicum, utique non ſinè gravi peccato. Videatur Sanchez *lib.* 2. *in decalog. c.* 41. *n.* 4. Caſtropalao *ubi ſuprà de ſuperſtit. diſp.* 1. *pu.* 11. *n.* 6.

℞. ad 3tium quæſitum affirmativè. Ratio 546 hujus reſolutionis liquet ex dictis ſuprà *n.* 532. & 542. tum ſcilicet, quia talis ablutio eſt res de ſe omnino indifferens; tum etiam, quia non ſupponitur fieri eo fine, ut diabolus aliquid de novo operetur vel ſanitatem conferat, ſed ſolùm, ut à continuatione maleficii ceſſet, quô facto natura reſtituetur priſtino ſtatui & convaleſcet: at cuilibet fas eſt per media indifferentia vel licita tendere ad recuperationem ſanitatis: ergo &c.

℞. jam ad 4tum quæſitum. R. D. Paro- 547 chus (idipſum intelligas velim de quocunque alio Confeſſario) reſpectu talis pœnitentis duo præcipuè obſervare debet, primò, examinando indagare in ſentinam malorum ſeu peccatorum, quæ magi aut ſagæ ordinariè committere ſolent. 2dò, præſcribere media ſalutaria, quibus pœnitens in viam ſalutis reducatur. In ordine ad aſſequendum primum intentum, neceſſum erit interrogare quan-

quantum ad primum punctum: quo tempore sese mancipaverit diabolo? item an illô statim tempore agnoverit malitiam hujus mancipatûs? Quoad 2dum: Caveat Confessarius indagare in numerum vel nomina personarum, quas dictus puer asseruerat interfuisse conventiculis diabolicis; hoc enim non pertinet ad integritatem confessionis, quin potiùs præbere posset ansam detractionibus, sinistris judiciis, vel suspicionibus &c. Quantum ad 3tium, oporteret quidem expiscari numerum, quoties scilicet convenerint? quos ritus, aut ceremonias diabolo exhibuerint? verùm cùm hoc plerúmque ab hominibus tam inveteratis in malitia recenseri nequeat; hinc Confessarius debebit esse contentus, si pœnitens fateatur, quoties circiter per septimanam, vel mensem, vel annum convenirent, & an diabolum velut Deum coluerint? Singulariter verò notet Confessarius, quoad hoc punctum esse interrogandum, an pœnitens vèrè & ex animo abjuraverit SS. Trinitatem, B. Virginem, aliósque Sanctos, ita scilicet, ut judicaverit diabolo potiùs, quàm Deo ac Sanctis honorem esse tribuendum &c. an verò id fecerit ex mera malitia & voluntatis perversitate, ità scilicet, ut bene apprehenderit honorem non diabolo, sed Deo potiùs & Sanctis tribuendum? nam si hoc posterius judicavit, non esset hæreticus, nec incurrisset casum Bullæ

Cœnæ,

Cœnæ, bene verò, si illud prius. Quantum ad 5tum & sextum interrogari debet, quoties circiter grandines causaverit; quot pecora intoxicaverit? quæ vel quanta circiter damna aliis causaverit? nam per se loquendo teneretur nedum ad tollenda maleficia hinc inde posita, verùm etiam ad resarcienda omnia damna, licèt plerùmque hujusmodi homines ob pauperiem & impotentiam physicam vel moralem excusentur ab onere restitutionis, utì rectè advertit Michel *loc. cit. pu.* 4. *num.* 5. Vid. Suarez *lib.* 2. *de superstit. c.* 14. *n.* 12. & *c.* 17. *n.* 13. Filliuc. *tr.* 24. *c.* 7. *n.* 180. Bonacina *disp.* 3. *q.* 5. *pu.* 5.

Porro in ordine ad assequendum secundum intentum 1mò, necessum erit excitare pœnitentem ad veram detestationem peccatorum suorum, & ad sinceram compunctionem, exponendo eidem gravitatem flagitiorum, simùlque proponendo periculum animæ, & æternæ damnationis, certò certiùs incurrendæ, nisi seriò resipuerit. 2dò, declarando eidem infinitam Dei misericordiam, quâ ad resipiscendum vocatur, nec non immensum amorem JEsu Christi Salvatoris nostri, tam boni & misericordis Domini, qui pretiô sanguinis sui & vult & potest quantumvis maximum peccatorem recipere ad pristinum statum gratiæ, modò is velit cooperari divinæ vocationi:ècontra ingerat eidem tædium diabolici mancipatûs & crudelita- 548

delitatis, quâ suos sibi adhærentes nedum in hac, sed potissimùm in altera vita tractare, eorúmque servitia non nisi pœnalibus flammis ac cruciatibus per totam æternitatem compensare solet. 3tiò, conetur illum excitare ad firmam spem, quòd scilicet non obstante chyrographo vel subscriptione &c. facta diabolo, nihilominus possit resipiscere & redire in gratiam; immò pertingere ad omnimodam Sanctitatem, veluti constat exemplis sancti Anastasii, Anastasiæ, Cypriani &c. & multorum aliorum ex primis Christianis, qui libros magicos Apostolis comburendos tradidisse leguntur *Act.* 19. *v.* 19. 4tò jubeatur fortiter contemnere dæmonis insultus, quibus tales conversos multipliciter & fortissimè quidem infestare assolet, quos cum patientia supportare oportebit. 5. singularissimè verò Confessarius instruat talem pœnitentem de modo eliciendi frequentissimos actus charitatis erga Deum ceu summum bonum, contritionis de peccatis commissis, abrenuntiationis sathanæ, cultûs erga Beatissimam Virginem velut speciale refugium peccatorum & advocatam, nec non aliorum Sanctorum, præsertim Cypriani & Anastasii &c. de quibus proximè dictum. 6. denique jubeatur pœnitens sese munire spiritualibus armis & auxiliis, utputa frequentando Sacramenta pœnitentiæ & Eucharistiæ, utendo aquâ benedicta, nec Sanctorum Reliquiis, &c. &c.

§. III.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primò, opera 549 Magorum & ſagarum (quantumvis mira videantur & inſolita) non eſſe, neque dici poſſe vera miracula. Ratio eſt: quia theologicè loquendo miraculum illud duntaxat dici meretur, quod ità rarum & inſolitum eſt, ut ſimpliciter excedat virtutem totius naturæ, ſeu omnium cauſarum naturalium: atqui opera magorum &c. nunquam excedunt totam virtutem cauſarum naturalium, quandoquidem omnia perficiantur vel motu naturali, vel applicatione activorum naturalium ad paſſiva &c. Videatur Delrio *lib. 2. diſq. magic. q. 7.*

At, inquies fortaſſis, undenam igitur colligendum, ſitnè effectus aliquis verè miraculoſus, vel naturalis, vel verò ſuperſtitioſus?

℟. Circa hoc dignoſcendum univerſalem 550 regulam ſtatui neutiquam poſſe, nihilominus juvabit multùm notâſſe ſequentia principia Theologica.

I. Deus ordinariè non facit miracula niſi per homines Sanctos; unde ſi patrator mirabilium vel apertè ſit improbus, vel ſuſpectus de probitate vitæ ac morum, non facilè credendum eſt, eum divina virtute, ſed potiùs ope diaboli adjuvari.

II. Deus hodiedum raró facit miracula, neque id ſtatis vicibus, vel ad cujusvis libi-

tum: ex quo conſequens videtur, pro ſuſpe-cto habendum eſſe illum, qui ex hoc vel illo medio ſemper pollicetur certum & infallibilem effectum, ſive corporalem, utputa morborum curationem periculorum evaſionem &c. ſive Spiritualem v. g. quòd homo non poſſit damnari, neque mori ſubitaneâ morte, vel ſinè prævia Confeſſione &c.

III. Deus non facit miracula ſinè gravi cauſa, gloriam ſcilicet ſuam, hominumvè utilitatem, v. g. perſuaſionem veræ fidei &c. concernente. Ex quo prudenter colligere licet, quòd ſi effectus aliquis merè inutilis, vanus, aut ſoli curioſitati deſerviens exſpe-ctetur per medium aliunde ex ſua natura minùs proportionatum, talis effectus ſuperſtitioſus potiùs, quàm miraculoſus cenſendus ſit.

IV. Deus non operatur miracula, niſi modis decentibus & honeſtis: ubicunque ergo fœdæ, frivolæ vel ineptæ circumſtantiæ concurrere debent in ordine ad aliquem effe-ctum inſolitum, minimè ambigendum eſt, quin effectus ille ſit ſuperſtitioſus, & non Deo, ſed diabolo velut Auctori adſcribendus.

V. Denique Deus in operandis miraculis non adſtringit ſe certis verbis, aut modis, ſed modò iſtô, modò illo utitur pro ſuo beneplacito. Ex quo colligendum, meritò ſu-ſpectam eſſe habendam illam operationem, quæ certis verbis aut ceremoniis dicitur alligata,

gata, ità, ut ſecus neutiquam exſpectari debeat vel poſſit. Videantur de his Fagundez *in 2. præcept. lib.* 8. *c.* 4. vel R. D. Auguſt. Michel *tom.* 1. *part.* 2. *appendic.* 2. *punct.* 3. *n.* 13. *& ſeqq.* ubi præſens punctum fuſiùs declarat.

Colliges 2dò, quòd, quemadmodum Parocho aut Confeſſario non licet petere à Saga vel mago, ut in confirmationem vel probam artificii ſui bene apprehenſi producat v. g. ranam, aut ventos vel pluvias &c. veluti dictum fuit *n.* 545. ità pariter neque judicibus permiſſum vel permittendum eſſe, ut malefico præcipiant, vel alio modô cogant, quatenus is maleficium poſitum auferat certâ quadam benedictione &c. 551

Ratio eſt: quia talis benedictio vel ceremonia ſuperſtitioſa reipſa nil aliud eſt quàm novum cum dæmone commercium, vi cujus is à mago cogitur, vel ad aliquid de novo operandum, vel à maleficio & infeſtatione ceſſandum: commercium verò cum diabolo eſſe nefarium, jam conſtat ex dictis. Videatur Sanchez *lib.* 2. *in decalog. c.* 41. *n.* 10.

Colliges 3tiò, non eſſe licitum vertere Scopam in tuo cubili eo fine, ut experiaris, ſitnè fœmina ad te ingreſſa lamia ſeu Saga, vel non. Neque etiam 2dò fas eſt projicere pulvinar è lecto eô animo & intentione, ut lamia ſupra illud cogatur ſedere, usque dum agnoſcatur, quænam ſit &c. Ità R. P. Kreſ- 552

linger *addit. post num. 51. tr. 5. dist. 2. Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel.* Ratio prohibitionis similium est (ait idem Doctor) quia hoc modô non solvitur prius pactum (quod aliàs liceret) sed prætereà novum involvitur, cùm Sagæ per similia non præcisè in statum naturalem redigantur, sed præterea aliquid de novo facere cogantur, ad quod non, nisi mediante novô diabolico pacto adstringi possent. Ità ille.

Sed quid, inquies fortassis, si ego sciam v. g. ex relatione Sagæ, dæmonem cum eadem hoc pepigisse fœdus: si tu percusseris Titium, ego eundem intoxicabo: at verò, casu quo ille te percusserit, ego Eum non inficiam, quin potiùs se (Sagam scilicet) percutiam aut torquebo: liceretnè in hoc casu Sagam repercutere?

553 ℞. Si certò tibi constaret de tali pacto, minimè dubitarem, quin adhuc Sagam licitè repercuteres, non quidem animô, ut pactum dæmonis adimpleas, vel eundem ad aliquid operandum cogas, sed præcisè, ut ab infestatione te liberes. Ratio est: quia repercussio hæc res est de se indifferens, & à te ponitur præcisè eô animo, ut diabolus te non vexet: quòd autem ille statuerit Sagam percutere suppositâ tua repercussione, id respectu tui merè per accidens se habet posset enim hostis malignus cessare ab infestatione præcisâ omni percussione vel afflictione Sagæ,

gæ, aliunde etiam non teneris cum tanto tuo incommodo impedire afflictionem Sagæ, cùm charitas potiùs consulat, ut tuæ, quàm alienæ saluti vel incolumitati invigiles. Dixi tamen: *si certò tibi constet* &c. nam in dubio potiùs præsumendum foret, quòd diabolus alios quoque præter Sagam voluerit involvere pacto aut commercio suo: & certum esse debet ex hactenus dictis, quòd in tali casu nefas foret repercutere Sagam eô animo, ut diabolum adigas ad affligendam Sagam. Videatur de hoc Sanchez *in decalog. lib.* 2. *c.* 41. *n.* 21.

Colliges denique 4tò, Sagam vel magum licitè uti posse pecuniâ à dæmone obtenta, modò constet, esse veram pecuniam, nec alteri subtractam. Ratio est: quia potuit contingere, ut dæmon talem pecuniam vel è fundo maris extraxerit, vel deprompserit ex thesauro, cujus nemo ampliùs habet dominium: ergo si supponantur veræ esse pecuniæ, licitè expenduntur, esto à diabolo malè fuerint partæ seu obtentæ, quemadmodum v. g. meretrix pecuniam opere suo promeritam absque ullius injuria licitè expendit ad usum honestum juxta *communissimam DD.* Dixi tamen rursus: *modò constet esse veram pecuniam, nec alteri subtractam* &c. Solet enim dæmon non rarò dare pecunias apparentes duntaxat, quæ postea evanescunt, aut in carbones vel stercora converti solent: li- 554

quet autem de se, quòd tales absque injuria aut damno proximi pro veris expendi non possint: similiter si constaret, pecuniam fuisse alteri furtivè subtractam, deberet restitui Domino suo. Videatur Laymann *lib.* 4. *tr.* 10. *c.* 4. *n.* 8. Sanchez *lib.* 2. *decalog. c.* 38. *n.* 96. Vel Babenstuber *tr.* 5. *disp.* 2. *art.* 4. *n.* 84.

CONFERENTIA DECIMA OCTAVA.

De Tentatione Dei, & Sacrilegio.

SUMMARIUM.

555. Irreligiositas per defectum quid sit, & quot ejus membra vel Species?

556. Quid intelligatur nomine tentationis in genere?

557. Et quid sit tentatio Dei in specie?

558. Hæc tentatio potest esse vel formalis, vel virtualis tantùm & interpretativa.

559. Utraque tamen ex suo genere est mortaliter peccaminosa.

560. Nihilominus posterior subin evadit venialiter duntaxat mala.

561. Sacrilegium est rei Sacræ violatio, seu indigna tractatio.

562. Aliud dicitur personale, aliud locale, & aliud reale.

563. Quidnam intelligatur nomine personæ Sacræ?

564. Sacrilegium personale quatuor modis contingere potest.

565. Et hæc Sacrilegia utpote Specie morali inter se differentia necessariò explicanda sunt in confessione.

566. Quid

566. Quid intelligatur nomine loci Sacri?
567. Sacrilegium locale tribus modis fieri aſſolet.
568. Quidnam intelligatur nomine rei Sacræ?
569. Sacrilegium reale quinque modis poteſt comitti.
570. Peccatum Sacrilegii ex ſuo genere eſt mortale;
571. Non raró tamen per accidens quaſi fit veniale tantùm.
572. Reſolvitur Caſus I. de quodamPrædicatoreEvangelico,qui hæreticis convertendis ex zelo indiſcreto videtur promiſiſſe miraculum à Deo impetrandum.
573. & 574. Satisfit duabus inſtantiis contra reſolutionem hujus casûs factis.
575. Reſolvitur Caſus II. de quodam homine laſcivo, aſſueto diebus feſtivis inEccleſia oculos paſcere aſpectibus impudicis,& Sponſam ſuam ſollicitare &c.
576. Nec non ſecretò ſeſe polluere in eodem loco.
577. Quid tenendum vel agendum cum illis, qui ſe accuſant de ſ. v. flatibus in Eccleſia emiſſis?
578. Reſolvitur Caſus III. Cujuſdam cuſtodis Eccleſiæ, dubitantis, an ſua Eccleſia non ſit habenda pro polluta, eò quòd quædam mulier ab altera percuſſa, è naribus haud modicum Sanguinem effuderit in eadem?
579. Item, an non fuiſſet polluta, caſu quo idem cuſtos & alteram mulierem usque ad conſimilem Sanguinis effuſionem nervô bubulo coëgiſſet, aut percuſſiſſet?
580. Utrum Eccleſia polluatur, caſu quo vulneratio aut læſio fit quidem intra, effuſio autem Sanguinis, vel mors ipſa conſequitur extra parietes Eccleſiæ?
581. Qui irreverenter orando præſumunt impetrare à Deo id, quod alii devotè orantes; item qui ſinè prævio ſtudio vel juſta cauſa cathedram conſcendentes prædicare præſumunt, Deum tentare meritò reputantur.
582. Idem cenſendum de iis, qui absque juſta cauſa martyrii periculo ſeſe exponunt.
583. Item qui purgationem à crimine per ferrum candens, vel aquam bullientem attentant.

584. Obstrictus votô simplici, probabiliter non committit Sacrilegium strictè dictum, esto carnaliter peccet contra illud.
585. Bene verò ille, qui peccat cum persona votô solenni obstricta, aut in Sacris constituta.
586. Non item Novitius, nullum habens votum, neque Ordinem majorem.
587. Auferens rem non Sacram è loco sacro, esto non depositam in Custodiam Ecclesiæ, probabiliùs committit Sacrilegium.
588. Potest insuper Sacrilegium committi peccatô omissionis.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos casus practicos de Tentatione Dei, & Sacrilegio.

Quæres primò, quid sit Ireligiositas per defectum, & quæ, vel quot sint ejus membra aut species?

555 ℞. Conformiter ad dicta superiùs, nomine irreligiositatis intelligi quendam defectum contra virtutem Religionis; quemadmodum enim virtus Religionis occupatur circa cultum Deo debitum, ità vitium Religioni oppositum, id est, irreligiositas ùt sic opponitur cultui Deo debito, idque vel positivè, seu per excessum, vel negativè, id est, per defectum: & quia de irreligiositate per excessum hactenus jam egimus, restat, ut deinceps agamus de irreligiositate per defectum, quæ sub se comprehendit sex membra sequen-

ſequentia, ſcilicet 1. Tentationem Dei. 2. Sacrilegium. 3. Simoniam. 4. Blaſphemiam. 5. Perjurium, & 6. Violationem Voti, de prioribus tribus in hoc tractatu agemus, poſterioribus dilatis in proximum: qui Deo adjuvante aget de 2do præcepto decalogi.

Quæres 2dò, quid ſit Tentatio ùt ſic ſeu generatim ſumpta, & quid tentatio Dei?

℞. Tentatio ùt ſic dicitur *dictum vel factum ad capiendum de aliquo experimentum* 556
v. g. an ſit prudens, doctus, fortis, in ſua arte peritus &c. Porro alia dicitur *tentatio seductionis*, id eſt facta in ordine ad ſeducendum, ſeu etiam inducendum ad peccatum, quô ſenſu Diabolus nos tentat, dum ad quodvis malorum genus allicit: alia verò appellatur *tentatio probationis*, quæ abſque omni ſiniſtro affectu ſolius experimenti capiendi causâ fieri poteſt: & in hoc ſenſu Deus dicitur tentâſſe Patriarcham Abraham, Job, Tobiam & alios Sanctos, ut eorum obedientiam, patientiam, vel conſtantiam, amoremvè experiretur. Videatur Sporer *tr.* 2. *in decalog. c.* 10. *ſect.* 2. *n.* 6.

℞. jam ad alterum membrum ejusdem 557
quæſiti. Tentatio Dei propriè talis eſt dictum vel factum, quô quis abſque juſta cauſa explorat, an Deus ſit v. g. juſtus, miſericors, omniſcius, &c. vel aliâ quadam perfectione præditus. Ità poſt S. Thomam 2. 2. *q.* 97. *art.* 1. Herincx noſter *part.* 3. *tr.* 4. *diſp.* 8. *n.* 3.

n. 3. Reiffenstuel *Theolog. mor. tr.* 5. *dist.* 3. *n.* 3. Dicitur autem: quô quis *absque justa causa &c.* Nam ubi talis intervenit, non erit tentatio Dei dicenda, utputa si honor Dei, aut salus propria vel proximi v. g. ad tuendam fidem veram id exigat, vel si quis habeat donum miraculorum vel sanitatum &c. &c. Econtra qui sinè justa causa id facit, Deo irrogat gravem injuriam, sicut & in humanis servus contra observantiam suo domino debitam delinqueret, qui sinè causa de Ejusdem virtute vellet capere experimentum ait Herincx. Illud porro circa descriptionem datam observandum venit, quòd *per experimentum divinæ perfectionis* Doctores hìc intelligant omne extraordinarium opus vel auxilium Dei suprà communem rerum ordinem præstandum, quô divina potentia vel sapientia exploratur &c.

Quæres 3tiò, quotuplex sit tentatio Dei?

558 ℞. Duplex est, scilicet 1. formalis sive expressa, & 2. implicita sive interpretativa. Ità rursus *communis DD.* formalis dicitur, quando quis dubitans de aliqua perfectione Dei, eô fine positivè aliquid facit, ut experiatur, an Deus habeat illam perfectionem v. g. ad explorandam Dei potentiam, impugnat fidem, vel Ecclesiam persequitur, volens experiri, an Deus possit eam defendere, prout à nonnullis hominibus perversissimis, ut à Nabuchodonosore, Juliano Apostata &c. factum

factum legitur. Implicita verò ſeu interpretativa tentatio Dei appellatur, quando quis expreſsè quidem non dubitat de aliqua perfectione Dei, neque intendit de illa capere experimentum, nihilominus facit aliquid, quod ſuâpte natura videtur referri non poſſe, *niſi* ad experiendam aliquam Dei perfectionem; ut ſi quis contemptâ & recuſata omni medicina exſpectet à ſolo Deo ſanitatis reſtitutionem, vel ſi flumen ſiccô pede tranſire tentet &c. prout pluribus exemplis mox infrà adferendis ampliùs patefiet.

Quæres 4tò, quale peccatum ſit Tentatio Dei?

℞. Nedum formalis ſeu expreſſa, ſed & 559
virtualis ſeu implicita tentatio Dei ſinè juſta cauſa facta eſt peccatum mortale ex ſuo genere. Ità *communiſſimè DD.* Suarez, Sanchez, Reiffenſtuel, Sporer, Illſung, *tr.* 5. *diſp.* 3. *a.* 2. *n.* 287.

Ratio prioris eſt: quia, ut jam viſum fuit, tentatio formalis & expreſſa procedit ex quadam incredulitate & dubitatione de divina perfectione, quam tentator ſinè cauſa juſta explorare nititur: atqui per hoc præter peccatum infidelitatis, quam tentatio formalis involvit, graviſſima injuria Deo irrogatur, prout haud obſcurè colligi poteſt ex punitione Judæis, Dominum Deum tentantibus, irrogata, *Pſalm.* 77. Unde & *Deut.* 6.

&

& *Matth.* 4. dicitur, *non tentabis Dominum Deum tuum.*

Ratio autem posterioris est: tum quia nedum formalis, sed & virtualis tentatio Dei adversatur excellentissimæ virtuti morali, scilicet Religionis; tum quia ponendo actionem aliquam, quæ ex sua natura non nisi ad explorandam aliquam perfectionem Dei referri posse videtur, irrogatur Deo gravis injuria, utì post Suarezium & alios bene notat Babenstuber *tr.* 5. *disp.* 2. *a.* 5. *n.* 8.

560 Dixi tamen: *ex suo genere esse peccatum mortale*; negari enim minimè potest, quin tentatio implicita saltem sæpiùs contingat absque peccato mortali, idque vel propter ignorantiam & simplicitatem, aut inconsiderationem; vel propter levitatem materiæ seu etiam periculi, cui tentator sese exponit, utputa si leviter infirmatus nolit uti medicamentis congruis &c.

Quæres 5tò, quid sit Sacrilegium, & quotuplex?

561 ℞. ad primam partem hujus quæsiti. Sacrilegium ethymologicè, id est, secundùm nomenclaturam sumptum idem dicit, ac *rei sacræ legium*, id est, furtum. Reipsa autem bene describitur, quòd sit rei sacræ violatio, seu etiam indigna tractatio rei sacræ quà talis. Dicitur autem 1. *violatio* &c. per quod Sacrilegium genericè convenit cum aliis peccatis. Dicitur 2dô, *rei sacræ*, id est, auctoritate publicâ

blicâ ad cultum Dei deputatæ, ſeu, etiam conſecratæ &c. Additur 3tiò, *quà talis*, &c. In ordine enim ad dignoſcendam malitiam Sacrilegii oportet attendere primò ad quid perſona, locus, vel etiam res ſit ſanctificata? 2dò, an aliquid factum ſit contra illud, ad quod talis res vel perſona fuit ſacrata: atque hinc fit, ut v. g. ſacerdos, utpote conſecratus Deo, nedum ad ſerviendum, ſed etiam ad caſtè ſerviendum, &c. fornicando committat Sacrilegium, non item alteri, v. g. detrahendo, quia ad hunc finem non fuit ſpecialiter conſecratus. Similiter ager Eccleſiæ eſt ſanctificatus & Deo dicatus quoad hoc, quòd ſit exemptus ab oneribus laicorum, non item ut nullus per eum tranſeat, vel in eodem loco duellet: quô rurſus fit, ut ſi quis laicorum oneribus agrum talem aggravare contendat, Sacrilegium incidat, non item ſi in tali agro duellet. Videatur de hoc Matthæucci *in cautela Confeſſ. l.* 1. *c.* 17. *ſ.* 17. *n.* 123. vel Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 15. *punct.* 1.

℟. jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Sacrilegium triplex dari poteſt, ſcilicet 1. perſonale, 2. locale, & 3. reale. Ità *omnes*. Ratio hujus diviſionis eſt facilis, nam triplex datur genus rerum ſacrarum, 1. perſona, 2. locus & 3. res, prout à loco & perſona diſtincta, & hæc omnia inhonorari, ſeu etiam indignâ tractatione violari 562

poſ-

possunt, veluti experientiâ multiplici constat: atqui ex violatione personæ sacræ Sacrilegium personale, ex violatione loci sacri locale, & demum ex violatione, seu indignâ tractatione rei sacræ Sacrilegium reale committi meritò reputantur, veluti patet ex dictis: ergo &c. &c.

Quæres 6tò, quot modis vel actionibus contingat Sacrilegium personale?

563 Ante responsionem notandum, nomine personæ sacræ hìc intelligi omnem personam per sacram ordinationem, vel per statum Religionis, ejusvè aliquam participationem ad cultum Dei dicatam: ideòque nedum Sacerdotes aut Clerici in sacris constituti, sed & fratres laici (ab aliis conversi vocantur) nec non & Moniales, utpote per solenne votum castitatis Deo singulariter consecratæ, sub nomine personæ sacræ comprehenduntur, veluti Herincx, Henno, & alii *DD. communiter* advertunt. Hôc notato

564 ℞. ad quæstionem. Sacrilegium personale quatuor modis potest contingere, 1. inferendo manus violentas in Clericum vel Religiosum, utputa percutiendo, mutilando, vel occidendo, aliamvè atrocem injuriam eidem inferendo contra privilegium Canonis, *si quis suadente*. 17. *q*. 4. 2. Personas Ecclesiasticas subjiciendo judicio fori sæcularis, vel ad illud trahendo, contra privilegium fori *c*. 1. *& seqq. de foro. compet*. 3. Ab iisdem

iisdem personis Ecclesiasticis tributa vel gabellas exigendo, contra privilegium immunitatis *c.* 4. *X. de immunit. Ecclesiast.* 4tò demum luxuriosè violando corpus personæ Deo sacratæ, vel per Ordinem sacrum, vel per votum solemne castitatis &c. sive dein hoc fiat per concubitum, sive per pollutionem, sive denique per tactus impudicos, &c. &c. Ità rursus *communis DD.*

Quocirca cum Filliuccio *tr.* 24. *c.* 9. 565
n. 228. animadvertendum existimo, hæc sacrilegia specie morali inter se differre, eò quòd præceptis formaliter diversis, id est, diversis ex motivis factis opponantur, consequenter judex sæcularis Clericum percutiens primùm, dein violenter illum detinens seu incarcerans contra SS. Canones, non satisfaceret in confessione generaliter duntaxat dicendo, se manus violentas in Clericum injecisse, sed deberet insuper exprimere, id contigisse nedum percutiendo, verùm insuper jurisdictionem in eundum exercendo, quæ posterior injuria longè diversa est ab illa priori, proptereàque diversa seu distinctâ censura solet affici ab Ecclesia.

Quæres 7timò, quot modis vel actionibus committatur Sacrilegium locale?

Ante responsionem supponendum est, 566
nomine Ecclesiæ ceu loci sacri intelligi Ecclesiam, sacellum, altare, & quemcunque locum ad Missam vel officium divinum peragendum

dum publica auctoritate deputatum, non item oratoria privata vel Eremitoria, esto fortassis celebratio Missæ in his fuerit permissa: non enim propterea hôc gaudent privilegio immunitatis.

Porro quòad locum sacrum bene notandum est, nomine hujus in ordine ad effectum refugii seu asyli capiendi intelligi, nedum Ecclesiam cum suis capellis, sed etiam cœmeterium, sacristiam, campanile, immò & monasterium totum &c. quia hoc immunitatis privilegium loco sacro concessum est aliquid favorabile, & hôc ipso latè interpretari debet: ècontra verò in ordine ad incurrendam speciem Sacrilegii nomine loci sacri intelligitur sola Ecclesia, vel Capellæ in eadem contentæ, &c. non item sacristia, vel campanile, aut monasterium: quia hæc materia velut odiosa strictè interpretari debet. De qua videri possunt Laymann *lib.* 4. *tr.* 10. *c.* 7. *n.* 5. Bonacina *disp.* 3. *q.* 6. *pu. un. n.* 9. August. Michel *ubi suprà appendic.* 2. *ʃ.* 10. *n.* 5. vel Felix Potestas *Exam. Confess. tom.* 1. *part.* 2. *c.* 4. *n.* 554. His notatis.

567 ℞. Sacrilegium locale committi potest tribus modis. I. exercendo actum in loco sacro, per quem Ecclesia polluitur, prout fit 1. per voluntarium & culpabilem occisionem hominis, *c. præposuisti. de consecr. Eccl.* 2. per voluntariam & mortaliter malam effusionem humani sanguinis, *c. un. de consecr. Eccles.*

Eccleſ. in 6to. & 3. per culpabilem effuſionem ſeminis humani, immò & probabiliſſimè per copulam conjugalem abſque neceſſitate in loco ſacro exercitam. 4. per ſepulturam hominis excommunicati ſaltem non tolerati, & 5. per ſepulturam hominis non baptizati in loco ſacro, *c. conſuluiſti de conſ. Eccl.* &c. *Eccleſiam. de conſ. diſt.* 1. De quibus videri poteſt D. Auguſt. Michel *Theolog. canon-mor. tom.* 1. *part.* 2. *appendic.* 2. *pu.* 5. *ſ.* 10. *n.* 7. 8. *&* 9.

II. Sacrilegium locale committitur exercendo in Eccleſia actum profanum, utputa 1. judicium ferendo in cauſa ſanguinis aut pœnæ corporalis, *cap. cum Eccleſia, de immunit. Eccleſiaſt.* 2. exercendo ibi mercatum. *c. decet. de immunit. Eccl. in 6to.* 3. committendo furtum, ſive dein auferatur res ſacra de loco ſacro, ſive res ſacra de loco non ſacro, ſive res non ſacra in loco ſacro, *c. quisquis* 17. *q.* 4.

III. Committitur violando immunitatem loci ſacri; quod fieri cenſetur 1. Eccleſiam infringendo, aut bonis ſuis ſpoliando, *c. Sacrilegium. c. quisquis.* 17. *q.* 4. *&* *c. conqueſti. de ſent. excomm.* 2. fieri etiam cenſetur extrahendo per vim delinquentes, qui ad illam confugerunt, modò non commiſerint tale delictum, quod non gaudet immunitate Eccleſiaſtica, vel potiùs jure aſyli, *c. diffinivit. c. miror.* 17. *q.* 4. 3. fieri poteſt materiam di-

rutæ Ecclesiæ convertendo ad usus profanos, *c. ligna. de consecrat. d.* 1. Videatur de his Filliuccius *tr.* 24. *c.* 9. *à n.* 235. Felix Potestas *in Exam. Confess. tom.* 1. *p.* 2. *c.* 3. *n.* 554. *& seqq.*

Quæres 8vò, quot modis vel actionibus committi soleat Sacrilegium reale?

568 Ante responsionem rursus advertendum est, nomine rei sacræ intelligi rem ad cultum divinum consecratam vel publicâ auctoritate deputatam, uti sunt 1. Sacramenta Ecclesiæ, præsertim SS. Eucharistiæ, cujus violatio importet gravissimam speciem Sacrilegii. 2. Sacra vasa ad usum Sacramentorum deputata, item sacri liquores, utputa Chrysma, Oleum infirmorum, aqua benedicta, nec non Cruces Christi & SS. imagines, vel Reliquiæ, nec non nomina Dei, Christi & Sanctorum, item Sacra Scriptura Canonica &c. 3. Omnia, quæ ad ornatum Altarium & Ministrorum pertinent, uti sunt Pallæ, Corporalia & Paramenta Ecclesiastica, 4tò denique rebus sacris aliquô modo, licèt remotiùs & minùs propriè accensentur bona mobilia, deputata ad congruam sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, templorum fabricam, itemque pia legata, vel alia deposita in Ecclesiis, &c. quæ licèt in rigore loquendo non sint res sacræ seu consecratæ, quia tamen publica auctoritate ad cultum divinum præ cæteris deputatæ sunt; hinc eorum

rum violatio seu indigna tractatio in jure passim appellatur sacrilegium. Videatur Suarez *l.* 3. *c.* 6. *à n.* 7. *h. n.*

℟. Hoc solet committi quinque modis sequentibus. 1. abutendo Sacramentis, vel ea indignè administrando, puta in statu disgratiæ, vel scienter indigno, &c. vel aliâ ratione vilipendendo, conculcando, &c. more hæreticorum aut sagarum &c. 2. profanando vasa sacra vel ornamenta, utpote calices sacros, vel vestes consecratas &c. 3. violando seu etiam indignè tractando imagines Sanctorum. 4. abutendo Sacræ Scripturæ textibus ad errores confirmandos, utì faciunt hæretici. 5. non solvendo decimas, utpote ab Ecclesia consecratas ad cultum divinum. Vide Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 15. *pu.* 1. Sporer *tr.* 2. *in decalog. c.* 10. *à n.* 29. vel Babenstuber *cit. art.* 5. *n.* 16. 569

Quæres denique 9nò, quale, vel quantum peccatum sit Sacrilegium?

℟. Sacrilegium est ex suo genere peccatum mortale. Ità *omnes*. Ratio est: quia secundùm dicta Sacrilegium adversatur excellentissimæ virtuti morali, simúlque unaquæque species habet materiam satìs gravem, veluti inductione facilè potest ostendi; nam percussio Clerici, vel usus jurisdictionis à sæculari in eum usurpatæ, nec non violatio castitatis &c. (quæ sunt de prima specie) sunt peccata ex se mortalia. Similiter effusio 570

humani ſanguinis aut ſeminis, itémque furtum & violatio immunitatis Eccleſiaſticæ (quæ ad 2dam claſſem pertinent) rurſus ſunt peccata de ſe gravia. Denique indigna adminiſtratio aut receptio Sacramentorum, nec non abuſus Sacrorum vaſorum vel S. Scripturæ &c. graviter repugnant rectæ rationi, ut de ſe liquet, conſequenter ex ſuo genere ſunt peccata mortalia.

571 Dixi. *ex ſuo genere* &c. ut per hoc innuerem, Sacrilegium ſubin committi poſſe absque peccato mortali, ídque duplici ex capite: primò ob levitatem materiæ &c. non enim quævis aut quantumcunque levis percuſſio Clerici, aut furtum rei Sacræ &c. juxta rectam rationem dici debet mortaliter peccaminoſum. 2dò, ob inadvertentiam ſeu indeliberationem; nam ubi actus de ſe non eſt plenè liberè factus, peccatum mortale non committitur, veluti diximus *in part.* 1. *Theolog. Decalog. Conferent.* 2. *n.* 32. & 53.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur caſus practici de Tentatione Dei, nec non de Sacrilegio.

CASUS PRIMUS.

Titius Zeloſus Concionator cùm è pulpito ſæpiùs pro fide Catholica egregiè dixiſſet, quin tamen vel unum hæreticum (quorum ingens

gens numerus non rarò interfuit concionibus) ſuis rationibus, vel argumentorum eloquentiæ-vè pondere ad fidem catholicam pertrahere potuiſſet, tandem (neſcio quo ſpiritu ductus) ſeſe obtulit ad probandam, ſeu etiam demonſtrandam veritatem fidei catholicæ quodam miraculo, modò hæretici adpromitterent, ſe Religioni Catholicæ acceſſuros, poſteaquam in hujus confirmationem quoddam portentum ſeu miraculum coram perſpexiſſent. Alii ècontra viri prudentes diſſuasêre Titio ſimilia promiſſa, eò quòd per hæc Deus potiùs tentaretur, & Religio Catholicæ periculo exponeretur &c. at ille reſpondit, quamplures Sanctos ſimilia miracula à Deo poſtulâſſe & impetrâſſe, prout de S. Antonio Paduano legitur, ſimiliter D. Petrum binâ vice per aquas ad Chriſtum properâſſe, tametſi illud more aliorum Apoſtolorum potuiſſet facere navigio: denique & Eliſæum ignem à Cælo avocâſſe, eſto hoc non fuiſſet neceſſarium, hodiedum autem manum Dei non eſſe abbreviatam &c. Quid de hoc Zelo Titii?

572 ℞. Hunc Zelum ab aliis viris prudentibus meritò fuiſſe reprobatum velut indiſcretum & immaturum. Cùm enim veritas Fidei Catholicæ hodie ſatìs ſit probata, nedum rationibus ex antiquitate, unitate, ſanctitateque doctrinæ petitis; verùm inſuper innumeris miraculis, quorum claritas & evidentia ipſorum etiam Adverſariorum oculos fugere nunquam poſſet, modò ipſimet nollent

 oppo-

opponere pertinaciæ ſuæ umbraculum &c. hinc ſanè minimè opus eſt, ut ad convincendam pertinaciam, vel ad cujuslibet placitum Deus hodie fidem noſtram novis confirmet miraculis. Unde R. P. Illſung *tr.* 5. *diſp.* 3. *n.* 287. narrat, alium quendam Prædicatorem Evangelicum, ut fidem Chriſtianam populo infideli perſuaderet, tentâſſe eo inſpectante ſuper aquas ſicco pede incedere, ſed navigio liberari debuiſſe, ne undis hauriretur, moxque ſapienter reſolvit, hunc Prædicatorem Deum graviter tentâſſe, & hôc ipſo (niſi per Zelum non ſecundùm ſcientiam exercitum excuſetur) graviter peccâſſe: quemadmodum enim magnam irreverentiam Principi inferret, qui Eum à ſapienter decretis ſinè neceſſitate recedere quodammodo cogeret, aut recuſantem contemptui exponeret; ità gravem irreverentiam Deo irrogat, qui Deum vel ab ordine ſuæ providentiæ dimovere vult ad faciendum miraculum ſinè neceſſitate, vel ipſum apud populum infidelem trahere in ſuſpicionem alicujus impotentiæ aut malevolentiæ, quòd ſcilicet Deus vel non poſſet vel non vellet patrare miraculum ab altero præſumptuosè promiſſum in fidei conteſtationem.

573 Nec obſtat (inquit idem Doctor) quòd etiam Sancti viri videantur nonnunquam petiviſſe à Deo miracula ſinè neceſſitate; nam quotiescunque Deus ſcitur hujusmodi miracula

cula patrâsse, inde velut à posteriori certò colligitur, ea ex divino instinctu petita, atque à Deo ad speciales fines ordinata fuisse.

At, inquies, Christus ipse suis Prædicatoribus hanc gratiam miraculorum adpromisisse legitur *Marci* 16. *v.* 17. sequentibus omnino verbis: *signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur, in nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis &c.* quis ergo hodiedum Concionatorem Apostolicum temeritatis aut præsumptionis arguat, eò quòd in confirmationem veræ fidei novum à Deo miraculum prætendat?

℞. Equidem Christum Dominum hanc 574
gratiam miraculorum adpromisisse, at Apostolis seu discipulis ad promulgandum Evangelium primùm missis in exordio nascentis Ecclesiæ, quo tempore utique ad persuadendam hominibus hanc novam doctrinam Evangelicam aliunde satìs difficilem & nunquam antehac cognitam necessaria fuêre miracula. Ast verò, posteaquam fides Evangelica per Orbem universum jam satìs fuit promulgata, & per tot sæcula innumeris miraculis luce meridianâ clarioribus confirmata, minimè sanè necessum est, ut vel ob hæreticorum aut infidelium pertinaciam convincendam, vel ob Zelum non secundùm scientiam exercitum (meliùs præsumptionem diceremus) illico nova patret miracula, veluti more suo sapientissimè animadvertit D. Georgius

hom. 29. *in Evang. post initium*, dicens: *hæc* (signa) *necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt. Ut enim ad fidem cresceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda; quia & nos, dum arbusta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam coaluisse videamus: & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit* &c. Similia ex aliis refert Cornelius à Lapide in eundem locum.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius diebus festivis Ecclesiam diligenter quidem accedit, non tamen animô honorandi Deum, sed videndi & conveniendi sponsam suam, cujus in aspectu nedum oculos impudicè pascere, morosèque delectari assolet, sed insuper sese secretò polluere in eodem loco sacro; finitis denique divinis certis quibusdam signis eandem invitare & solicitare assuevit ad concubitum, non quidem in Ecclesia, sed in alio tertio loco complendum, quem & sponsa plerumque acceptat, nisi impossibilitas moralis vel aliæ circumstantiæ id prohibeant. Jam ad nostrum propositum quæritur. 1. *an Sempronius committat speciale peccatum Sacrilegii ex eo, quòd diebus festivis, & quidem in loco sacro soleat oculos pascere, morosè delectari, ad concubitum invitare soleat &c. &c.* 2. *dubitatur singulariter, an non commiserit Sacrilegium, eò quod in Ecclesia sese polluerit, licèt non notoriè, sed secretò?*

℟. ad

℞. ad prius quæſitum. Sempronius probabiliter non commiſit Sacrilegium ex eo, quòd diebus feſtivis Eccleſiam frequentaverit animô non honorandi Deum, ſed oculos paſcendi, & in eodem loco invitandi ſeu etiam ſollicitandi ſuam ſponſam. Ratio eſt; quia tempus ſacrum non venit inter res ſacras numerandum: eſto enim in illo ſacra fiant, tempus tamen ipſum non ſacratur. Hinc Caſtropalao *tom.* 1. *tr.* 7. *diſp.* 2. *pu.* 2. *n.* 11. cum Suarezio ac Leſſio rectè infert, omiſſionem Sacri, vel laborem ſervilem in die feſtivo exercitum, aliavè peccata mortalia die feſtivo commiſſa, ratione temporis non induere malitiam Sacrilegii. Rurſus ex eo, quòd (ſeclusô tamen contemptu & voluntate in honorandi locum ſacrum) ſponſam ſuam ad concubitum alibi complendum invitare ſoleat, probabiliter non committit Sacrilegium, etſi P. Sporer *tr.* 2. *in decalog.* *c.* 10. *ſect.* 4. *n.* 28. *in fine* haud improbabiliter dicat, ſimilia peccata gravem continere irreverentiam contra loci ſanctitatem, meritò à timoratis explicandam in confeſſione, prout revera etiam faciunt juxta dictamen rectæ rationis. Et certum omnino exiſtimat Suarez *de Relig. tom.* 1. *l.* 3. *c.* 7. *n.* 11. tactus impudicos in partibus verendis, ſaltem publicè factos vel attentatos in loco ſacro, contrahere circumſtantiam Sacrilegii: *fortaſſè tamen* (ſubdit idem Doctor) *non erit idem* 575

de turpi aspectu, aut nutu, aut levi verbo, maximè quando in transitu & sinè notabili mora & scandalo fiunt; quia non videntur materia ità gravis: de quo non potest ferri certa regula, sed id prudenti judicio relinquendum est. Ità ille. Censeo proin interrogandum ex tali pœnitente, an non apprehenderit specialem malitiam vel irreverentiam, ex eo, quòd in loco sacro similia practicaverit, tum verò ex responsis non erit difficile practicum ferre judicium de gravitate peccatorum, aut de circumstantia Sacrilegii.

576 ℟. jam ad 2dum, Sempronium commisisse Sacrilegium locale toties, quoties voluntariè quantumvis secretò sese polluit in Ecclesia. Esto enim per effusionem humani seminis secretò factam locus sacer non polluatur; nihilominus actus ipse ex se indecentissimus est dignitate loci sacri, & summopere contrarius ejusdem sanctitati, atque hôc ipso jure naturali divino (quod dictat sancta esse sanctè tractanda) censeri debet graviter prohibitus. Hac de causa Sacri Canones statuêre, ut si talis effusio seminis postea publicetur, Ecclesia habeatur pro violata & profanata, quippe cujus sanctitas per talem actum fuit prostituta & contemptui exposita, donec per reconciliationem quasi jure postliminii honorem suum recuperet. Non latet me quidem, à pluribus Doctoribus teneri, hujusmodi actus impudicos non contrahe-

trahere malitiam Sacrilegii, niſi fiant publicè, vel cum periculo publicationis; nihilominus cum D. Michel *cit. appendice cit.* 2. §. 10. *n.* 16. prohabilibus judicio, eſſe ſacrilegos, etiamſi occultè fiant in locô ſacro; non enim ideò præcisè Eccleſiæ ſanctitati fit injuria, quia hæc per eos profanatur aut polluitur, ſed ex eo potiùs, quòd ex natura ſua ſint valde turpes, & ob hanc turpitudinem Sacri Canones voluêre, ut Eccleſia habeatur violata & profanata.

Sed quid tenendum de illis, dicet fortaſſis nonnemo, qui ſe accuſant, quòd in Eccleſia durantibus divinis S. V. Flatus emiſerint;

℟. Eximendum illis eſſe hunc ſcrupulum, ne deinceps forſan ex conſcientia erronea peccent, atque dicendum, quòd hujusmodi emiſſio aut exoneratio (niſi fortaſſis ex contemptu vel tum Scandalo audientium fieret) omni culpâ vacet, tum quia natura frequentiùs exigit exonerationem à flatibus, hanc proin ob cauſam ſemper exire, nimis foret oneroſum; fortaſſis etiam officii ratio non ſemper permitteret: tum etiam, quia ſtatus nullam ſpecialem turpitudinem relinquunt poſt ſe, vi cujus Eccleſia in prudenti hominum exiſtimatione reputari deberet profanata vel proſtituta. Secus dicendum foret, ſi quis in Eccleſia ventrem aut veſicam vellet exonerare aut vertere ſtomachum, 577

more

more canum; vel si in eadem præsumeret stabulari equos: cùm enim tales actiones ex sua natura sint valde turpes, & permagnam post se relinquant fœditatem, profectò, sana ratio dictat, eas esse inconvenientissimas sanctitati Ecclesiæ, veluti *ex communiori DD.* bene docet R. D. August. Michel *l. cit. num.* 17.

CASUS TERTIUS.

Cajus certæ cujusdam Ecclesiæ custos, dum nuper post prandium insolitum quendam tumultum in eadem sua Ecclesia percepisset, quid rei esset exploraturus, deprehendit duas mulieres de proprietate seu dominio cujusdam libri precarii nedum verbis contendentes, sed & rixantes, ità ut una ab altera percussa copiosum sanguinem è naribus effuderit. Cajus rei novitate nedum obstupefactus, sed & honoris divini zelo inflammatus prô scelus! exclamavit: heri Ecclesia mea latratibus canum, hodie rixis & incondito clamore mulierum molestatur & profanatur: discedite subitò malæ bestiæ, & foribus Ecclesiæ exestote, secus mediante nervo bubulo viam vobis monstrabo & januam. Haud paulò pòst Cajus consuluit quendam Theologum interrogando 1. *an dictæ mulieres non commiserint grave Sacrilegium, & an propter rixas, humanique sanguinis effusionem Ecclesia non sit habenda pro polluta, ità ut indigeat reconciliatione?*

2dò,

2dò, *an ipse Cajus non bene fecisset, mediante nervo bubulo dictas mulieres instar canum expellendo, & alteram pariter usque ad effusionem sanguinis è naribus aut dentibus percutiendo? Quid Theologus respondebit sciscitanti?*

℟. ad primum quæsitum. Mulieres in 578
hoc casu procul dubio commisisse irreverentiam sacrilegam, Ecclesiam tamen propterea non censeri debere pollutam, primò: quia ad hoc non sufficit quæcunque effusio sanguinis è naribus ob inflictam ab altera muliere aliunde ad iracundiam concitata alapam, esto injuriosa fuerit, probabiliter tamen non fuit, nisi venialiter peccaminosa. 2dò: quia nares sunt organum nimis promptum ad effundendum sanguinem, & hanc ob causam Felix Potestas *Exam. Confess. tom.* 1. *p.* 2. *c.* 4. *n.* 571. absolutè asserit, per effusionem sanguinis humani è naribus vel dentibus factam, Ecclesiam non pollui. 3tiò denique in ordine ad hoc, ut Ecclesia censeatur polluta, debet effusio sanguinis (vel seminis humani) esse notoria, nedum *notoreitati facti*, hoc est, ità, ut de eadem notabili parti communitatis constet, sed insuper, *notoreitate juris*, ità scilicet, ut super crimine commisso, & inde inducta pollutione emanaverit declaratoria judicis sententia, juxta receptam *DD.* opinionem, videndam apud Laymann *l.* 5. *moral. tr.* 5. *c.* 5. *n.* 8. Dianam 6. *part.*

part. tr. 7. miſcellan. reſolut. 27. & part. 11. tr. 2. reſolut. 59. Moyam *tr. 3. de Sacr. pœnit. diſp. 3. q. 4. c. 2. n. 6.* & alios: atqui hæc omnia non contingêre in noſtro caſu; ergo &c.

579 ℞. jam ad alterum quæſitum. Tametſi Cajus nervô bubulo dictas mulieres percuſſiſſet etiam usque ad effuſionem ſanguinis è naribus, probabiliter tamen ad id nec Sacrilegium incurriſſet, neque Eccleſia fuiſſet polluta. Ratio horum facilè eruitur ex dictis; quia talis percuſſio, utpote non malo affectu, ſed potiùs zelô honoris divini facta non fuiſſet peccaminoſa, neque etiam Eccleſiæ injurioſa: at hôc ipſo non potuit eſſe Sacrilega &c. ergo. Profectò Chriſtus ipſe legitur *Joan. 2. v. 15. feciſſe quaſi flagellum de funiculis, & ejeciſſe de templo omnes, qui volebant facere è domo Patris ſui ceu domo orationis, domum negotiationis.* Cæterùm an etiam conveniens fuiſſet, ut Cajus alteram mulierem pariter percuteret usque ad effuſionem ſanguinis, aliorum judicio ac diſcretioni relinquo, minimè verò conſulo.

Sed quid dicendum, ais, caſu, quo quis in Eccleſia alterum lethaliter vulnerat, aut lædit, ità tamen, ut iſte non intra, ſed extra Eccleſiam effundat ſanguinem, vel etiam ſinè omni ſanguinis effuſione omnino vi læſionis moriatur;

580 ℞. In hoc caſu adhuc pollui Eccleſiam.

Ratio

Ratio est: quia talis occisio censetur voluntaria & injuriosa, necdum Deo vel homini occiso, sed & Ecclesiæ, utpote in qua data fuit causa mortis, non sinè gravi torto sanctitatis loci, esto sanguis humanus neque etiam extra parietes Ecclesiæ fuerit effusus. Similiter quis extra Ecclesiam positus alium in Ecclesia existentem percutiendo vel gladio aut globo trajiciendo occidat, polluta censetur Ecclesia; etsi enim in tali casu motus fiat extra, occisio tamen moraliter loquendo censetur fieri intra parietes Ecclesiæ, quemadmodum existens in uno territorio, si trajiciat aut occidat hominem in altero territorio existentem, ibidem etiam deliquisse censetur, ità, ut ratione delicti ab illius territorii judice conveniri possit, & puniri. Videatur Laymann *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 7. Aut Felix Potestas *l. cit. c.* 4. *à n.* 568. ubi hanc materiam fusiùs tractat.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primò, tentatoribus Dei adnumerandos esse sequentes. 581
1. qui quantumvis irreverenter orantes, nihilominus sperant, se impetraturos à Deo idem, quod alii reverenter ac devotè orantes impetrare solent; tales enim censentur velle experiri divinam potentiam & bonitatem, an scilicet etiam irreverenter orantibus subvenire

venire possit aut velit, licèt in hoc Doctores regulariter non agnoscant nisi culpam venialem. 2. iisdem accensendi sunt, qui non coacti justâ causa, sed ex mera desidia negligunt studia Sacrarum Litterarum, & nihilominus prædicare vel cathedram conscendere præsumunt, confidentes temerè, Spiritum Sanctum sibi astiturum & inspiraturum omnia; quod Navarrus *c.* 11. *n.* 80. existimat mortaliter malum, Sanchez tamen *in decalog. l.* 2. *c.* 34. *n.* 16. cum aliis rectiùs asserit non esse nisi veniale peccatum, modò absit scandalum, vel aliud periculum v. g. animarum, quod ex tali negligentia vel incuria natum est pullulare. 3tiò, etiam illi censendi sunt tentare Deum, qui paganorum more viventes, christianè tamen & piè morituros se credunt vel exspectant, uti bene advertit Henno *tr. in decalog. disp.* 1. *q.* 5. *art.* 1. *conclus.* 2. *circa fin.*

582 Colliges 2dò, à peccato tentationis excusandos non esse illos, qui temerè, id est, sinè necessitate vel iusta utilitate (quales esse possent, si periclitaretur honor Dei, veritas fidei, vel salus propria, aut proximorum, &c.) sese offerunt, vel etiam exponunt periculo martyrii. Ratio est: quia tales imprudenter, & ex præsumptione seu nimia confidentia extraordinarium Dei auxilium in perferendis tormentis sibi promittunt. Insuper infidelibus vel Tyrannis præbent occasionem scandali

ſcandali, peccandi ſcilicet contra charitatem, dum eos quodammodo provocant ad martyrizandum; unde minimè dubitandum, quin propterea graviter peccent nedum peccato tentationis contra virtutem Religionis, ſed etiam peccato ſcandali contra charitatem, tum proximo, tum etiam ſibi debitam. Dum verò nonnulli Sanctorum leguntur Tyrannos quodammodo provocâſſe ad martyrium ſibi inferendum, piè credendum eſt, eos id feciſſe vel ex zelo fidei, vel ex ſpeciali inſtinctu Spiritus Sancti, & hôc ipſo non ſinè juſta cauſa. Sporer *tr.* 2. *in decalog. c.* 10. *ſect.* 2. *n.* 7. Laymann *lib.* 4. *tr.* 10. *c.* 5. *n.* 6. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 2. *art.* 5. *n.* 6.

Colliges inſuper 3tiò, ad tentationem Dei pertinere illas purgationes à crimine objecto, quæ olim fieri ſolebant per ferrum candens, vel per aquam ferventem. Unde conſequenter dicendum, nedum eos, qui ſponte ſeſe offerunt ad probandam tali modô innocentiam ſuam, ſed etiam judices, qui hujusmodi probas expetunt, vel contra perſonam aliquam, quæ noluit, aut non potuit ſufferre talem probam, tanquam proditam & convictam de crimine procedunt, ſive torturæ eam ſubjiciendo, ſive omnino ad pœnam condemnando graviter peccare, uti benè docet Laymann *lib.* 4. *tr.* 10. *c.* 5. *n.* 5. Ratio eſt: quia uſus talium purgationum prorſus eſt temerarius & præſumptuoſus: tum etiam, quia 583

judex in processu contra reos indiciis ac probationibus uti debet, quæ humano ac naturali modô deprehendi possunt: at, tales non sunt probæ mox recensitæ; cùm Deus nullatenus teneatur personam etiam innocentem conservare illæsam ab ardore ferri candentis, seu etiam aquæ ferventis, neque horum calorem ità attemperare, ut non lædat &c. ergo.

Nec obstat, similes purgationes delictorum sæpe fuisse à Deo variis miraculis confirmatas, veluti constat de sancta Chunigunda, aliisque ex historiis videndis apud Delrium *disquis. magic. l. 4. c. 4. q. 4. sect. 3. & seqq.* id enim accidisse censendum est, in casibus, in quibus id fieri licuit ex divino instinctu, vel in quibus Deus singulariter voluit favere innocentiæ putatitii delinquentis, utì post Suarezium *tom. 1. de Relig. tr. 3. l. 1. c. 3. n. 8.* rectè advertit Sanchez *in decalog. l. 2. c. 34. n. 12.*

584 Colliges 4tò, eum, qui delinquit contra votum simplex castitatis, committere quidem duplex peccatum mortale in confessione, necessariò explicandum, unum scilicet luxuriæ contra virtutem continentiæ, alterum infidelitatis contra votum Deo factum, probabiliter tamen non committere peccatum Sacrilegii. Ratio est: quia per votum simplex persona non fit Sacra, nec Deo specialiter consecrata, sicuti fit per votum solenne Reli-

Religionis, vel ſuſceptionem Ordinis Sacri, vi quorum ex ordinatione Eccleſiæ ſaltem cenſetur corpus ſpecialiter Deo conſecratum, proptereáque vi talis læſionis committeretur Sacrilegium. Quin immò Filliucius *tr.* 24. *n.* 224. probabiliter tenet, etiam per violationem voti ſimplicis committi Sacrilegium, eò quòd etiam per tale votum caſtitas fuerit Deo quodammodo dicata & conſecrata.

Colliges 5tò, complicem qui cum perſona ſive per votum ſolemne, ſive etiam per 585
Ordinem Sacrum Deo conſecrata carnaliter peccat, ſemper committere Sacrilegium, eſto complex ipſe non ſit obſtrictus ne ſimplici quidem voto caſtitatis. Ità *ex communi* Doctorum Laymann *cit. l.* 4. *tr.* 10. *c.* 7. *n.* 3. Ratio eſt: quia talis complex cooperatur ſaltem ad violandam rem Sacram, corpus ſcilicet alterius: ergo quemadmodum ſolutus peccando cum conjugata, committit verum adulterium, eſto ipſe ligatus non ſit, ità etiam talis complex committit verum Sacrilegium.

Colliges 6tò, Novitium qui nec votum 586
emiſit, neque etiam Ordinem Sacrum ſuſcepit &c. non committere peccatum Sacrilegii peccando contra caſtitatem, ſive dein ſecum, ſive cum alia perſona non ſacra peccet; & hoc ipsô non teneri ad exprimendam in Confeſſione circumſtantiam Novitiatûs. Ratio eſt: quia in tali caſu non violatur perſona

ſacra, velut hactenus dicta conſideranti patebit: ubi autem non intervenit violatio rei ſacræ, ibi Sacrilegium non committitur: ergo &c. Vid. Tambur. *in Methodo expedit. Confeſſ. l.* 2. *c.* 7. §. 5. *n.* 33. aut Filliucius *cit. tr.* 24. *n.* 233. & 234.

587 Colliges 7timò, Eos, qui in loco ſacro vel è loco ſacro rem non ſacram, neque etiam in cuſtodiam Eccleſiæ ſpecialiter depoſitam furando ſurripiunt, utputa ſuccidendo marſupium, aut clependo horologium ſaccale (uti vocant) probabiliùs committere verum Sacrilegium. Ità ſanè *communis* & probabilior ſententia, quam ſequuntur Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 15. *pu.* 1. Filliuc. *cit. c.* 9. *n.* 234. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 3. *q.* 6. *pu. un. n.* 17. Auguſt. Michel *ubi ſuprà n.* 20. Pontas *in dictionario Caſuum V. Verb. Sacrilegium, Caſ. I.* Ratio eſt: quia hôc modo vera infertur injuria ſanctitati loci, dum ità profanatur, ut homines ſecurè non ampliùs ibi valeant vacare divinis, ſed potiùs cogantur invigilare atque intendere marſupio aut horologio, quàm divinis, prout in magnis concurſibus, ubi devotioni plurimum vacandum eſſet, non raro fieri aſſolet, non ſinè detrimento honoris divini; quandoquidem multi propter hunc timorem à cultu divino retrahi, aut meritò abſterreri poſſint vel ſoleant. Unde etiam *can. quisquis.* 21. *C.* 17. *q.* 4. ſimpliciter dicitur: *Sacrilegium committi-*

mittitur auferendo ſacrum de ſacro vel NB. non ſacrum de ſacro, ſive ſacrum de non ſacro.

Colliges denique 8tavò, Peccatum Sacrilegii nedum committendo, ſed etiam omittendo poſſe incurri, tametſi pluries committendo, quàm omittendo incurratur. Ratio hujus eſt: quia etiam per culpabilem omiſſionem res ſacræ poſſunt violari ſeu indignè tractari, utputa ſi fons baptismalis non ſervetur immunis à ſordibus, ſi vaſa ſacra vel inſtrumenta ad Sacrificium neceſſaria non purgentur aut laventur, vel quod adhuc pejus, ſi Ciborium non purgetur, ita ut particulæ vel hoſtiæ conſecratæ permittantur corrodi à vermibus &c. vel ità corrumpi, ut decenter non ampliùs poſſint adminiſtrari communicaturis &c. De quibus meritò dicitur *cap.* 2. *de cuſtod. Euchariſtiæ*: *Sunt & alii, qui non ſolùm Eccleſias dimittunt incultas, verùm etiam vaſa miniſterii, & veſtimenta Miniſtrorum, ac pallos altaris, nec non ipſa corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus ſint horrori.* Videatur Laymann *l.* 4. *tr.* 10. *c.* 7. *n.* 14. vel Illſung *tr.* 5. *diſp.* 3. *n.* 300. 588

CONFERENTIA DECIMA NONA.

De Simonia.

SUMMARIUM.

589. Simonia est studiosa voluntas emendi aliquid spirituale &c.

590. Ad hanc tria necessariò debent concurrere.

591. Pretium simoniacum (alio nomine *munus* dicitur) est triplex, scilicet 1. munus à manu. 2. à lingua, & 3. ab obsequio.

592. Simonia triplex est, scilicet. 1. mentalis. 2. conventionalis, & 3. realis.

593. Rursus alia dicitur contra jus naturale, & divinum, alia contra jus humanum duntaxat.

594. Simonia ex suo genere est mortaliter peccaminosa, nonnunquam per accidens tantùm fit veniale peccatum.

595. Simoniam committit, quisquis pro bono spirituali dat temporale per modum pretii, vel per modum motivi in ordine ad impetrandum illud.

596. Aut per modum gratuitæ compensationis priùs in pactum deductæ &c.

597. Nunquam fas est pro re spirituali exigere, vel acceptare bonum temporale per modum pretii &c. bene tamen per modum stipendii vel sustentationis &c.

598. Bonum temporale tripliciter potest esse annexum bono spirituali, scilicet 1. antecedenter, 2. concomitanter, & 3. subsequenter.

599. Pro re temporali quà connexa spirituali, nunquam fas est aliquid temporale accipere &c.

600. Nihilominus res benedictas v. g. calicem, rosaria &c. merè materialiter sumptas, scilicet pro materia aut forma artificiali licet vendere &c.

601. Solvitur quædam instantia contra hanc resolutionem.

602. & 603. An vel qualiter licet Monasterio aliquid exigere vel acceptare à Novitio aut Novitia professura?

604. An summus Pontifex, & quinam alii incurrere possint labem Simoniæ?

605. Resolvitur Casus I. de quodam Capellano, qui intuitu

intuitu ulterioris promotionis ad beneficium Ecclesiasticum multis annis extitit à Servitiis cujusdam Comitis.

606. Alius quidam pro eodem beneficio supplicans promiserat, se fore gratum illô obtento.

607. Alii Comitissæ promiserunt auri pondus pro intercessione.

608. Qui propterea probabiliùs inciderunt crimen Simoniæ.

609. Resolvitur Casus II. de aliquo quodam Clerico aspirante ad quoddam beneficium, & pecuniis corrumpente alium corrivalem, quatenus hâc vice abstineret à supplicando ;

610. Simúlque adpromittente, se ad proximam vacaturam pro eodem laboraturum :

611. Insuper cum patrono seu Collatore ejusdem beneficii spondendo certavit centum dugatis, se hâc vice non minusquàm aliis præteritum iri.

612. Resolvitur Casus III. de alio Clerico, qui ob recommendationem & preces cujusdam Domicellæ obtinuit insignem Parochiam.

613. Quot modis fieri possit vexatio in ordine ad impediendum aliquem à beneficio Ecclesiastico?

614. Fas est, injustam vexam pecuniis redimere ab eo, qui quidem obesse, non item prodesse potest ad idem beneficium :

615. Probabiliùs tamen ante beneficium obtentum non licèt redimere ab illo, qui nedum obesse, sed & prodesse potest.

616. Bene verò licet se redimere à quocunque demum injusto vexatore postplenum jus adeptum semel in beneficium.

617. Ad bene discernendum an Simonia præsertim mentalis fuerit commissa, oportet gnaviter advertere, quô animo aut fine temporale bonum fuerit oblatum v. g. Collatori &c.

618. Clerici sub mera spe promotionis sua obsequia deferentes aut exhibentes non incurrunt labem Simoniæ.

619. Neque illi, qui ex pura & pia gratitudine aliquid temporale pro ſpirituali offerunt, præſertim poſt obtentum jam beneficium.
620. Inſuper absquè nota ſimoniæ exigi poteſt ſalarium pro doctrina Theologica, vel pro reſponſo morali.
622. In Electionibus ad officia & dignitates Eccleſiaſticas poteſt committi Simonia etiam à Religioſis & Canonicis.
623. Idque probabiliùs, tametſi unus alteri fictè aliquod promittat v. g. pro ſuffragio ſibi conferendo &c.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita, ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos caſus practicos de Simonia.

Quæres primò, quid ſit Simonia, & quotuplex pretium ſimoniacum?

589 ℞. Ad primam partem hujus quæſiti. Simonia à *Simone Mago* (qui oblatis pecuniis voluit ab Apoſtolis emere poteſtatem conferendi Spiritum ſanctum *Act.* 8. *c.*) ſic dicta, rectè deſcribitur, quòd ſit ſtudioſa voluntas emendi vel vendendi aliquid Spirituale vel Spirituali annexum, pretiô temporali. Ità *communiter DD.* Dicitur 1. *ſtudioſa voluntas*; id eſt, actus deliberatus voluntatis; tum quia Simonia velut grave peccatum deliberationem exigit; tum etiam, quia Simonia in ſola voluntate interna præcipuè poteſt conſiſtere, veluti conſtabit ex proxi-

proximè dicendis. Dicitur 2dò, *emendi vel vendendi*; quæ particulæ juxta S. Thomam 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 5. accipiendæ sunt latiùs, id est, pro omni contractu & pacto oneroso, quô datur pretium temporale, vel aliquid pretio æstimabile pro Spirituali, sive dein id fiat per veram emptionem aut venditionem, sive per aliquam permutationem vel alium quemvis contractum onerosum. Dicitur 3tiò, *aliquid Spirituale*; id est, supernaturale, seu ex natura sua ordinatum ad salutem animæ & finem supernaturalem, sive dein sit tale per essentiam, utì sunt gratia sanctificans, & alia dona Spiritûs sancti; sive sit tale causaliter, utì sunt Sacramenta causantia gratiam, sive denique sit tale per effectum, utì sunt actus ordinum & officiorum Ecclesiasticorum. Dicitur 4tò vel *Spirituali annexum*, sive antecedenter, sive concomitanter, sive etiam consequenter veluti *n.* 598. ampliùs declarabitur. Additur tandem 5tò, *pretiô temporali*; quo nomine hic intelligitur non solùm omnis pecunia, sed etiam, omne illud, quod est pecuniâ æstimabile; simulque innuitur malitia Simoniæ, in eo consistens, quòd contra omnem reverentiam & virtutem Religionis res Spiritualis comparetur rei temporali, perinde, ac si tam vilis esset, ut rei terrenæ pretio æstimari vel æquiparari posset.

Ex qua explicatione liquet, nî fallor, ad 590

Simoniam propriè talem tria debere concurrere 1. *materia*, quæ ſit res Spiritualis vel Spirituali annexa, 2. *pretium temporale*, vel aliquid pretio æſtimabile comparatum vel commenſuratum rei ſpirituali quà tali; ubi enim datur Spirituale pro Spirituali v. g. Calix pro Calice, Reliquiæ pro Reliquiis &c. propriè non committitur Simonia, licèt talis commutatio circa beneficia Eccleſiaſtica ſinè auctoritate legitima facta vel facienda, jure humano graviter ſit prohibita velut obnoxia Simoniæ &c. 3. Neceſſum eſt, ut ad veram Simoniam interveniat *pactum* ſive explicitum, ſive implicitum ſaltem, ſeu tale, vi cujus unus intendit alterum ſibi reddere obſtrictum ſeu obligatum ad dandum Spirituale pro temporali, aut viciſſim.

591 ℟. jam 2dò ad 2dum membrum ejusdem quæſiti. Pretium Simoniacum (quod alio nomine in jure Canonico *cap. ſunt nonnulli* 1. *q.* 1. & *can. Salvator* 1. *q.* 3. vocari ſolet *munus*, non quidem prout ly munus idem ſignificat, quod donum gratuitum, ſed prout importat debitum ex obligatione) pretium, inquam, hoc ſimoniacum ſeu munus triplex eſt, ſcilicet 1. *munus à manu*. 2. *munus à lingua* & 3. *munus ab obſequio*. Per munus à manu intelligitur pecunia, & quidquid pretiô æſtimatur ab hominibus, puta veſtis, animalia, artefacta &c. *c. totum* 1. *q.* 3. Per manus à

lingua

lingua intelliguntur laudes, intercessiones vel recommendationes v. g. apud Principem vel populum ex pacto interponendæ pro eo, vel amicis ejus, qui beneficium, vel rem spiritualem cuipiam contulit, aut conferre intendit. Denique per munus ab obsequio intelliguntur servitia seu obsequia temporalia cuipiam præstita vel præstanda sub conditione vel cum pacto beneficii Ecclesiastici sibi conferendi, aut vice versa &c. Ità *communis Doctorum* apud Henno & alios.

Quæres 2dò, quotuplex sit Simonia, & quale peccatum sit?

℟. ad primum membrum hujus quæsiti, 592
Simonia ùt sic est triplex: alia dicitur *mentalis*, alia *conventionalis* (ad quam reduci solet confidentialis) alia denique *realis*. *Simonia mentalis* juxta Laymann, Pichler, la Croix & alios, non sumitur hic pro mero actu interno, quô quis intendit committere Simoniam (esto etiam talis voluntas possit suô modo dici Simonia mentalis, sicut voluntas adulterandi dicitur adulterium mentale) sed committitur tunc, dum quis reipsa dat aliquid temporale pro spirituali (vel vicissim) absque eo tamen, quòd exteriùs manifestet, se per hoc velle alterum obligare, licèt à parte rei habeat animum alterum obligandi aut permovendi ad conferendum sibi aliquid spirituale: & ab hac intentione in mente retenta datio illa exterior appellari so-

let Simonia mentalis : ad quam secundùm Pichler & alios sufficit pactum inchoatum ex parte unius, nec requiritur completum vel acceptatum ex parte alterius; secùs enim Simon Magus dici non posset commisisse Simoniam.

Simonia conventionalis est; quæ fit conventione expressa vel saltem tacita, dandi scilicet spirituale pro temporali aut vicissim, & hæc quamdiu id, quod promissum fuit, nec ab una, neque etiam ab altera parte fuit præstitum, dicitur Simonia merè & purè conventionalis, si verò ex alterutra parte tantùm fuit præstitum, dicitur Simonia conventionalis *mixta*, scilicet ex conventionali & reali; nam *Realis* appellatur, quæ suppositâ conventione seu pacto per mutuam traditionem, rei scilicet spiritualis pro temporali, fuit consumata. Ultrà has tres species communiter à Doctoribus recensetur *Simonia confidentialis*, quæ committitur circa beneficia Ecclesiastica, dum scilicet unus beneficium Ecclesiasticum alteri procurat, sive eligendo, sive præsentando, aut resignando, sed ex *confidentia*, id est, pacto vel expresso, vel saltem tacito, ut alter vicissim illud beneficium procuratori aut tertio cuipiam resignet, vel certam pensionem ex eodem beneficio præstet. Verùm hæc species commodè reduci potest ad illas tres mox recensitas; vel enim talis procuratio fit cum solo animo confiden-

fidentiæ &c. & dici poteſt Simonia mentalis, vel fit cum pacto, quidem, ſed ab una parte duntaxat adimpleto, & dicitur Simonia conventionalis: vel denique facta ſupponitur cum pacto ex parte utriusque jamjam adimpleto; & dicetur Simonia confidentialis realis, uti bene advertit Henno *tr. in decalog. diſp.* 1. *q.* 5. *art.* 3. §. 2. *concl.* 2.

Porro Simonia ùt ſic ſolet communiſſimè dividi in eam, quæ eſt *contra jus naturale & divinum*, & in illam, quæ eſt *contra jus humanum duntaxat*. Prior incurritur, dum res purè ſpiritualis pretiô temporali emitur aut venditur: & hæc velut intrinſecè mala nullam prorſus admittit diſpenſationem, neque ullâ conſuetudine contraria reddi poteſt licita. 593

Poſterior committitur, quando non datur quidem temporale pro ſpirituali, aut viciſſim, ſed dum res una ſpiritualis vel huic annexa commutatur ſinè authoritate legitima cum alia ſpirituali, v. g. beneficium cum beneficio: vel res temporalis quidem, ſpecialiter tamen ex motivo & virtute Religionis vendi prohibita ab Eccleſia datur pro temporali, ùt ſi officium Eccleſiaſticum extrinſecè duntaxat ad res ſacras ordinatum, utputa Sacriſtæ, Theſaurarii, Oeconomi, Advocati Eccleſiæ &c. vendatur pro pecuniis &c. aliæ plures ſpecies hujus Simoniæ contra jus humanum poſſunt videri apud Baben-ſtuber

ſtuber *tr.* 5. *diſp.* 2. *art.* 5. *n.* 38. Herincx & alios.

594 ℟. Jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Simonia ex ſuo genere eſt peccatum mortale, ità ut ob parvitatem materiæ præcisè nunquam poſſit fieri veniale tantùm. Ratio prioris (cui Doctores communiſſimè ſubſcribunt) colligitur tum ex illo *Act.* 8. ubi D. Petrus Simoni Mago dixiſſe fertur: *pecunia tua tecum ſit in perditionem.* Unde & Sacri Canones paſſim graviter invehuntur in hoc vitium, dum illud appellant *execrabile vitium, piaculare flagitium, turpiſſimum lucrum, ſimoniacam peſtem, hæreſin* &c. uti videre licet ex c. *Reperiuntur.* &c. *Quicunque ac ſeqq.* 1. *q.* 1. item c. *Patet.* 1. *q.* 7. &c. *Per tuas de Simonia.* & alibi. Ex quibus verbis quisque prudentum facilè colliget gravitatem hujus delicti. Ratio autem poſterioris (quam contra nonnullos tenent Sylvius, Henno *cit. q.* 5. *art.* 3. *ſ.* 1. *concluſ.* 2.) inde deducitur; nam levitas materiæ in hoc vitio peti non poteſt ex parte pretii; quò enim vilius pretium datur, eò magis vilipenditur res ſpiritualis, & irreverentiæ culpa aggravatur. Neque etiam peti valet ex parte rei ſacræ ſeu ſpiritualis; hæc enim, quantumvis modica, ſupponitur verè ſpiritualis, & hoc ipsô toto genere ſuperior quâvis te profana ſeu temporali: at hoc ipsô fit ei gravis injuria, dum pro re temporali diſtrahitur: ergo&c.

go &c. Atque hinc rectè infert Henno *loc. cit. in fin.* eos graviter peccare, qui Agnus Dei, Scapularia, Chordas, panem & alia ejusmodi benedicta cariùs vendunt propter benedictionem.

Quæres 3tiò, an condemnandus sit Simoniæ, qui dat aliquid temporale ex motivo quidem obtinendi spirituale (aut vice versa) at sinè obligatione interveniente?

℟. Quisquis alteri dat temporale quod- 595
cunque, sive per modum motivi, quô scilicet alterum movere vult, ut hujus intuitu sibi retribuat spirituale quid; sive per modum finis, aut pretii, modò detur animô alterum obligandi ad conferendum sibi aliquid spirituale, verè committit Simoniam. Ità hodie *communissimè DD.* Henno *loc. cit.* *§. 3. conclus. un.* la Croix *lib. 3. p. 1. n. 73.* Babenstuber *tr. 5. disp. 2. art. 5. n. 33.* Pichler *in Compend. Jur. Can. l. 5. tit. 3. n. 11. & 12.* Cardenas & Viva *ad proposit. 45. & 46. ab Innocent. XI. damnatas:* idque liquet ex tenore propositionum, quarum prior *num. 45.* ità sonat: *Dare temporale pro spirituali non est Simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, autècontra.*

Posterior *num. 46.* ità habet: *Et id quoque*

que locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale; immò etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic, ut illud pluris æstimetur, quàm res spiritualis. Ratio verò est: quia temporale aliquid dare ùt motivum conferendi aut obtinendi spirituale, involvit pactum vel inchoatum, vel virtuale & tacitum, quô alter ad dandum spirituale obligetur. Similiter dare temporale ùt finem rei spiritualis, est virtualiter saltem pacisci, & intendere temporale tanquam pretium, æquè vel pluris æstimatum, quàm spirituale: quod procul dubio culpâ turpissimæ Simoniæ, & gravis erga res divinas injuriæ non vacat.

Sed quid, ais, si temporale detur duntaxat per modum gratuitæ compensationis, eritnè Simonia?

596 ℞. Si hæc obligatio dandi temporale deducatur in pactum onerosum sub quocunque demum prætextu v. g. hoc aut simili modo: *si mihi contuleris hoc beneficium, obligo me ad dandos tibi ex gratitudine* 100. *aureos:* aut *dabo tibi liberaliter, amicitiæ causâ &c. beneficium, si te obliges ad dandos mihi liberaliter vel amicitiæ causâ* 100. *aureos.* Vel si quis dicat: *obligo me ad dandos* 100. *dugatos, non velut pretium, sed veluti motivum, ut hanc gratiam mihi recompenses, conferendo beneficium Ecclesiasticum.* &c. &c. in his inquam & similibus casibus revera committitur Simonia. Ità Suarez, Laymann, Illsung *tr.* 5. *disp.* 3.

disp. 3. *num.* 303. Viva *ubi suprà n.* 2. la Croix *l.* 3. *p.* 1. *n.* 70. Ratio est: quia tametsi hujusmodi contractus dicantur, vel potiùs simulentur fieri ex sola gratitudine vel liberalitate aut amicitia &c. exercitè tamen & in rei veritate vi horum imponitur obligatio nova ad aliquid determinatè præstandum, & quidem distincta à debito gratitudinis, utpote quæ ex se nunquam obligat ad aliquid determinatum. Quô fit, ut talis conventio vel donatio non sit merè liberalis vel gratuita, sed potiùs lusus & abusus terminorum, quô vitium Simoniæ palliatur: quemadmodum si diceres Titio: *Dono tibi Equum sub conditione, si mihi vicissim ex gratitudine, amicitiæ causâ, vel liberalitate velis donare* 100. *florenos*, revera non donares, sed venderes Equum. Ex quo liquet, quàm meritò Innocentius XI. damnaverit propositionem illam *n.* 45. proximè recensitam in terminis.

Quæres 4tò, an ergo nunquam fas sit pro spirituali aliquid temporale recipere, aut exigere?

℟. 1. Nunquam fas est aliquid recipere aut exigere per modum pretii, motivi aut debiti pro ipso bono spirituali; bene tamen 2. intuitu cujusdam boni spiritualis præstiti aut præstandi v. g. administrandi Sacramenti &c. licet aliquid recipere aut exigere, velut stipendium ad honestam & congruam sustentationem necessarium. Ratio prioris jam constat 597

ex dictis *n.* 595. & 596. Ratio autem posterioris desumitur tum ex Scriptura Sacra 1. *Cor.* 9. ubi habetur: *Qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt, & qui altari deserviunt, cum altari participant*; tum ex universali praxi Ecclesiæ, tum denique ex ratione: quemadmodum enim nemo tenetur stipendiis suis militare, ità nec stipendiis suis sese sustentare, & totum sese quasi impendere in obsequium alterius. Et his rationibus vel hoc titulô Pastores pro administratione Sacramentorum, pro exequiis, celebratione Missarum &c. Item Canonici pro præsentia in Choro, aliisque officiis divinis. Necnon Religiosi pro suis orationibus temporalia accipiunt, non velut pretium rei spiritualis, sed velut stipendium sustentationi (quam quivis pro suo labore exigere potest, etsi aliunde habeat, quô se sustentare posset) necessarium. Videantur de hoc Pichler *ubi suprà n.* 4. Reiffenstuel *l.* 5. *decret. tit.* 3. §. 10. *n.* 186. vel Henno *in decalog. disp.* 1. *q.* 5. *art.* 3. *ʃ.* 5. *per totum.*

Quæres 5tò, an nunquam liceat aliquid exigere vel recipere pro te temporali, annexa tamen rei spirituali?

598 Ante responsionem notandum hic venit, triplici modo aliquid de se temporale posse annecti rei spirituali. 1. *antecedenter*, 2. *concomitanter*, & 3. *consequenter*. Antecedenter connexa dicitur, quando res temporalis præ-

præſupponitur & ordinatur ad aliquid ſpirituale: hoc modô Eccleſiæ, calices, patenæ, aliáque vaſa ſacra & paramenta Eccleſiaſtica ordinantur ad rem divinam peragendam, item Roſaria ad preces, jus præſentandi vel eligendi &c. ad beneficia & dignitates Eccleſiaſticas &c. Concomitanter connexæ dicuntur, quæ ex intrinſeca exigentia vel neceſſitate concurrere debent ad rem ſpiritualem, uti labor corporis, & omnis actio, ſinè qua functio ſacra ſpiritualis exerceri non valet, veluti eſt ablutio ad baptiſmum, conſecratio ſeu oblatio ad SS. Miſſæ Sacrificium &c. Conſequenter tandem connexa appellantur, quando aliquid temporale, velut effectus præſupponit cauſam ſpiritualem: hôc modo decimæ & beneficia Eccleſiaſtica, vel potiùs jus decimandi & fructus temporales percipiendi de ſe ſunt aliquid temporale: quia tamen ſupponunt officium ſpirituale (nam beneficium & fructus dantur propter officium) hinc dicuntur rei ſpirituali (officio ſcilicet) conſequenter annexa. Hîs benè perceptis & notatis.

599 ℟. ad quæſitum. Non licet aliquid exigere aut recipere pro re temporali, rei ſpirituali annexa concomitanter vel conſequenter, quamdiu hæc connexio manet: immò verò ne quidem pro re antecedenter connexa licet aliquid accipere, ſi res temporalis cum ſpirituali in concreto ſumatur, id eſt, ùt

connexa cum ſpirituali. Ità ex *communi DD.* tradit R. P. Pichler *in Compend. Juris Can. lib. 5. tit. 3. n. 5.*

Ratio eſt: quia quæ concomitanter vel conſequenter connexa ſunt rei ſpirituali, cenſentur res ſpirituales vel ſpiritualizatæ: immò & antecedenter connexa in concreto & in ſenſu compoſito ſumpta, pertinent ad ordinem ſupernaturalem, proptereáque appellari ſolent *Sacramentalia permanentia*: atqui pro re ſpirituali nequaquam fas eſt recipere aliquid temporale per modum pretii æquivalentis: ergo &c. Hac de cauſa *Can. ſi quis objecerit. 7. cauſ.* 1. *q.* 3. dicitur *quisquis horum alterum vendit, ſinè quo nec alterum provenit* (utì eſt Eccleſia, vel jus decimandi &c.) *neutrum invenditum relinquit*, móxque ſubditur: *nullus ergo emat Eccleſiam, vel præbendam, vel aliquid Eccleſiaſticum.* Qui etiam jus Civile *Inſtit.* §. 8. & *l.* 6. §. 2. *ff. de Rer. diviſ.* item *l.* 83. *ſ.* 6. *ff. de V. O.* Res ſacras extra humanum commercium ponit. Dixi tamen, *nefas eſſe pro re antecedenter connexa in concreto, ſeu in ſenſu compoſito ſumpta*, &c. aliquid temporale exigere aut recipere &c. Unde

600 ℟. jam ad idem quæſitum 2dò. Res temporales antecedenter connexæ cuidam rei ſpirituali, id eſt, res conſecratæ vel benedictæ in abſtracto ſumptæ, præcisè quoad materiam vel formam artificioſam, quam habuerunt

runt ante omnem conſecrationem vel benedictionem, licitè vendi poſſunt, modò propter ipſam benedictionem, conſecrationem vel ordinem, quem habent ad rem ſpiritualem, pretium non augeatur. Ità cum S. Thoma 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. Suarezio & *communi Theolog. ac Recent. Canon.* P. Pichler *in Compend. J. C. l.* 5. *tit.* 3. *n.* 6. Ratio eſt: quia antecedenter connexa de ſe habent valorem intrinſecum pretiô æſtimabilem quantum ad materiam & formam, quem valorem non amittunt ex eo, quòd conſecrentur: neque etiam iſte valor intrinſecus ità connexus eſt conſecrationi, quin in morali hominum exiſtimatione poſſit ſeparari, ità, ut pretium non poſtuletur, neque etiam detur pro conſecratione vel benedictione: Unde etiam continuâ praxi ac conſuetudine, à nemine quantùm ſcio improbata, paſſim videmus, numismata, imagines cereas, & roſaria benedicta vendi, nempe ſecundùm materiam, labore, cura, periculo itineris &c. ſinè quibus comparari vel aſportari non potuiſſent, in pretium computatis &c. Et certè contrarium nulli perſuadebitur pro praxi, eò præſertim, quòd hæc praxis ab Eccleſia nunquam legatur reprobata.

Dices: Res temporales ſpiritualibus conſequenter annexæ, utì ſunt jus decimandi &c. vendi non poſſunt ſinè nota Simoniæ: ergo neque res antecedenter annexæ.

 ℟. *Neg.*

601 ℞. *Neg. conseq. & paritatem:* res enim *consequenter connexæ* cum spiritualibus, v.g. beneficium Ecclesiasticum seu jus decimandi connexum officio &c. non supponunt aliquid pretiô æstimabile, sicuti supponunt eæ, quæ sunt *antecedenter connexæ:* Rursus ea, quæ spiritualibus consequenter sunt annexa, ipsis connectuntur, veluti quid accessorium principali, unde etiam auctoritate hominis privati talis connexio tolli non valet: èсontra in antecedenter annexis temporale præsupponitur tanquam principale & pretiô æstimabile, cui spirituale connectitur, velut quid accessorium, & in morali hominum existimatione, quotidiana praxi confirmata, separabile.

Quæres 6tò, an absque nota Simoniæ possit à Novitio vel Candidato aliquid postulari pro ingressu in Religionem?

602 ℞. Pro ipso ingressu in Religionem, id est, pro admissione in novitiatum, aut ad professionem religiosam absque Simonia nihil potest prætendi: nihilominus potest Monasterium quantumvis dives recipere id, quod à Novitio ejusvè Parentibus gratìs sibi offertur: immò quodvis Monasterium, præsertim inops, absque Simoniæ nota potest aliquid temporale prætendere ab ingressuro titulô sustentationis, vel legitimæ, vel titulô dotis respectu Novitiæ. Ratio prioris ab omnibus recepti est: quia ingressus in Novitia-

tiatum ordinatur ad aliquid ſupernaturale, ſcilicet ad profeſſionem ipſam, & ad ſervitium Deo exhibendum, &c. atqui pro re ſpirituali & ſupernaturali nil poteſt prætendi absque nota Simoniæ: ergo &c. Ratio autem poſterioris eſt: quia onus ſuſtentandi perſonam Religioſam, eidémque de omnibus neceſſariis providendi, eſt aliquid temporale, non ſpirituale, quemadmodum onus ſuſtentandi uxorem vel liberos in matrimonio: ergo ſi pro hoc onere de jure poteſt prætendi dos vel legitima, &c. à ſponſa; poterit pariter prætendi à Monaſterio, præſertim inope vel non adeò divite, ut Novitius aut Novitia, ceu ſponſa Chriſti, eandem conferat, &c. Ità cum Navarro, Sanchezio, Caſtropalao, & aliis, Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 2. *art.* 5. *n.* 34. Salmanticenſes *tom.* 4. *tr.* 19. *c.* 2. *pu.* 4. *n.* 53.

Dixi: à Monaſterio, *præſertim inope*, 603
prætendi poſſe &c. Communiter enim advertunt Doctores, quòd, tametſi in ſimilibus caſibus à Monaſterio etiam bene fundatis fortaſſis juxta probabiliorem ſententiam evitetur labes Simoniæ; nihilominus nonnunquam, & fortaſſis ſæpiùs, quàm par eſt, à Monaſteriis bene fundatis contrahatur turpis avaritiæ labes, ſi adeò ſordidè inhient temporalibus, & ab ingreſſuris tam ſolicitè amplas paciſcantur dotes, magìs attendentes ad pecunias, quàm ad habilitatem perſonarum,

immo pauperes, quantumvis talentis ac moribus bonis ditatos, omninò excludentes, eò quòd *dativá* careant, aut non videantur vocati, aut vocatæ ad Religionem Spiritu *Columbæ*, cujus *pennæ deargentatæ*, *& posteriora dorsi Ejus in pallore auri*. Videatur de hoc D. Bonaventura *in Apologia contra eos, qui Ordini Minorum adversantur. q.* 18.

Quæres 7timò, an etiam summus Pontifex, & quinam alii incurrere possint Simoniæ turpissimam labem?

604 ℞. Summus Pontifex potest incurrere labem Simoniæ contra jus naturale & divinum, non item contra jus humanum. Ratio hujus est: quia etiam Summus Pontifex subest legi naturali ac divino: ergo in has potest impingere. Juri autem humano seu Pontificio ceu Legislator non stringitur quoad vim directivam, nisi indirectè, veluti diximus *in tract. prælim. Conf.* 13. *n.* 352. ergo Simoniam juri humano præcisè adversantem non contrahit, esto etiam quoad hoc possit esse scandalo, præsertim pusillis. Cæterùm alii Prælati Summo Pontifice inferiores, utputa, Cardinales, Patriarchæ, Archi Episcopi & Episcopi possunt incurrere labem Simoniæ, nedum contra jus naturale & divinum, sed etiam contra jus humanum, utpote cui pariter substant obligati secundùm dicta *loc. cit. n.* 355. Et ratio est: quia hi vel maximè possunt dare & accipere spiritualia: ex altera verò parte non

non vacant paſſionibus & affectibus ſiniſtris, quibus appeti ſolet pretium Simoniacum, proindéque nedum labem Simoniæ poſſunt incurrere, verùm etiam pœnas contra Simoniacos ſtatutas jure humano, utì benè advertit Filliucius *tr.* 45. *c.* 12. *n.* 1. & 6.

§. II.

Proponuntur & breviter reſolvuntur Caſus practici circa Simoniam.

CASUS PRIMUS.

Titius Presbyter cuidam Comiti multis annis exſtitit à ſervitiis ſub ſpe aſſequendæ quondam promotionis: dum verò nuper vacâſſet quædam pinguis Parochia, lucrandum ſibi exiſtimavit animum Comitiſſæ priùs, quàm lucraretur beneficium anhelatum: acceſſit proin, Eandem allegatis ſervitiis, meritíſque ſuis jam à longo tempore collectis, humiliter rogando, dignaretur apud Comitem (cui jus præſentandi competiit) intercedere, quatenus ſe potiùs (Titium ſcilicet) quàm alium vellet præſentare. Comitiſſa auri cupida illico reſpondit: Mi chare domine, jam plures ſeſe inſinuârunt apud me, è quibus unus promiſit, ſe fore perpetuò gratum, alter centum taleros, tertius omnino centum dugatos mihi ſpopondit: talium ſupplicationes velut magìs ponderoſæ tam facilè ſperni non poſſunt nec debent. Cui Titius: jam video, ajebat, quòd ſinè auri pondere nec ſupplica quidquàm valeat, neque merita: ergo & ego

pro intercessione spondeo centum dugatos: procul dubio hi conjuncti meis meritis & obsequiis tanto tempore fideliter præstitis præponderabunt. Jam ad hanc speciem facti dubitare licet 1. *an Titius sinè nota Simoniæ potuerit servire Comiti, sub spe obtinendi ab eo aliquod beneficium, & in hunc finem postea suæ merita allegare?* 2. *An ille, qui promisit, se perpetuò gratum fore non incurrerit Simoniam?* 3. *An Titius & reliqui duo promittendo Comitissæ pro intercessione argenti vel auri pondus non inciderint vitium Simoniæ?*

605 ℞. ad primum quæsitum hujus casus. Titius nullam commisit Simoniam ex eo, quòd præcisè sub spe (ùt fertur in casu) servivérit Comiti. Ratio est, quia in hoc nullum intervenit pactum dandi vel obtinendi spirituale pro temporali; nam spes nullum prorsus tribuit jus, immò sæpiùs quàm forsitan par est, solet tales confundere. Neque etiam ex eo arguendus est alicujus Simoniæ, quòd supplicando sua allegaverit merita; conveniens quippe est, ut ad beneficia Ecclesiastica præsententur & promoveantur illi, qui sunt magis digni: atqui merita præsertim spiritualia vel obsequia, quæ Titius tanto tempore Comiti præstitisse dicitur, eundem, cæteris saltem paribus, reddidêre magìs dignum: ergo hæc potuit justè allegare; id, quòd & praxis receptissima confirmat, præ-

præſertim in concurſibus, in quibus major dignitas non ex ſola doctrina, ſed & ex aliis etiam meritis in cura animarum collectis, ſolet attendi. Videatur de hoc Schmalzgrueber *lic. 5. tit. 3. n. 53. & ſeqq.* Reiffenſtuel eodem *tit. à n. 89. & 105.* vel Pontas *in dictionario caſuum v. Simonia, caſu* 11.

℞. ad 2dum, illum, qui promiſit ſe perpetuò fore gratum pro interceſſione, vel potiùs pro beneficio, nullam commiſiſſe Simoniam, modò non antecedenter ſeſe obligaverit ad aliquid determinatè præſtandum v. g. ad certam ſummam vel penſionem annuatim ſolvendam. Ratio eſt: quia ex hac ſuppoſitione nullum intervenit pactum, neque ulla intentio dandi temporale pro ſpirituali, ſed ſolùm monſtrandi gratitudinem de jure naturæ cuivis benefactori debitam. Fatendum nihilominus eſt, hujuſmodi promiſſiones eſſe valde periculoſas, eò quòd hoc tempore jamjam videatur invaluiſſe praxis, quòd ii, qui beneficia conferunt, per hujuſmodi verba ſoleant concipere ac intelligere aliquam particularem obligationem in ordine ad recipiendum aliquid temporale: hac de cauſa illi, qui nihil tribuunt, communiter audiunt *ingrati*, &c. Quare non ſinè fundamento Cardenas *in criſi Theolog. Diſſ.* 27. *n.* 67. & alii plures Doctores exiſtimant, per hæc verba: *Ego ero gratus*, ſcilicet pro beneficio Eccleſiaſtico) ſecundùm modernam praxin com-

606

committi veram Simoniam; quod & ego frequentiùs quidem, non tamen universaliter verificari existimo, & bene ponderandum relinquo illis, quorum interest, utpote è quorum intentione & animo hæc res multùm dependet, prout hactenus dicta pensanti patebit facilè.

607 ℞. jam ad 3tium quæsitum ejusdem casûs. Si Titius & alii duo supplicantes supponantur obtulisse argentum vel aurum pro sola intercessione aut favore Comitissæ impetrando &c. probabiliter excusari possent à vitio Simoniæ. Ità enim tenent multi DD. apud Dianam *part.* 4. *tr.* 4. *Resolut.* 151.

Ratio est: quia favor vel intercessio Comitissæ est quid merum temporale, & quidem pretio æstimabile: atqui, ubi datur temporale quid pro alio temporali præcisè. Simonia locum non habet, veluti constat ex dictis suprà *n.* 591. Et liquet à pari; nam si Titius ab aliquo Advocato postulâsset sibi fieri libellum supplicem Comiti porrigendum, eidémque solvisset mercedem debitam pro labore suscepto, in concipiendo vel etiam describendo libello, profectò propterea nemo condemnaret Titium alicujus Simoniæ: ergo probabiliter nec condemnari potest ex eo, quòd (ùt supponitur) pro solo favore vel intercessione Comitissæ aurum obtulerit. Dixi *probabiliter nec potest* &c.

608 Nam practicè loquendo longè verosimilius

lius videtur, quòd hujusmodi offerentes committant veram Simoniam; enimverò per oblationem auri non ità præcisivè & speculativè intendunt solum favorem vel solam intercessionem, quin simul, & principaliter quidem, intendant impetrare beneficium, mediante oblatione; quod vel inde haud obscurè colligere fas est; quia pro solo favore, vel pro sola intercessione nunquam omnino darent vel dedissent tantam summam. Et certè, si Titius (vel quiscunque alius) Comiti obtulisset centum dugatos, simúlque rogando postulâsset illud beneficium sibi conferri, incurrisset Simoniam ex *cap. tua nos.* 34. *de Simon. &c.* *Etsi quæstiones.* 18. *eod. tit.* idque propterea, quia, prudenter præsumeretur, per oblationem hanc, velut motivum quoddam, principaliter intendisse beneficium: ergo idipsum dicendum videtur, si oblatô auri pondere supplicavit pro se per Comitissam. Neque dubitandum, quin & ipsa Comitissa velut auri cupida, summam hanc magìs intuitù beneficii, quàm intercessionis suæ, intenderit. Unde Reiffenstuel *lib.* 5. *decret. tit.* 3. §. 7. *n.* 122. *& seqq.* Filliuc. *tr.* 45. *c.* 9. *n.* 17. La Croix *l.* 3. *part.* 1. *n.* 90. Henno *tr. in decalog. disp.* 1. *q.* 5. *art.* 3. §. 1. Pichler *in Compend. Jur. Can. l.* 5. *tit. n.* 9. referens S. Thomam 2. 2. *q.* 10. *art.* 2. *ad* 5. absolutè asserunt, in hoc casu comitti Simoniam, eò quòd per pecuniam paretur via ad obtinendum spirituale &c. &c.

CA-

CASUS SECUNDUS.

Sempronius jam pridem ambiêrat quendam Canonicatum Ecclesiasticum, at nescio, quô fato ab aliis semper præventus finem suum assequi hactenus nunquam potuerit: novissimè verò, dum quædam apertura (uti vocant) sese monstrâsset, alium quendam corrivalem, ne rursus ab eodem præveniretur, pecuniis corrupit, quatenus hâc vice desisteret à postulatione beneficii unà simul adpromittens, se in proxima apertura fideliter laboraturum, ut & ille Canonicatum assequeretur: tum verò ad Patronum vel Collatorem sese conferens & jocum simulans, eundem allocutus fuit sequentibus verbis: jam à longo tempore Dominationem suam sollicitavi, & insuper Deos, Deásque implorayi pro impetrando Canonicatu, ast nunquam non sinè effectu: hodie denuo supplex venio; sed quid valeat? spondeo centum dugatos, me iterum seroventurum, vel potiùs præteritum iri. Cui Collatur: videat, inquiebat: si hac vice te præteriero, solvam tibi 100.: sin minùs, tu mihi totidem præstabis: mox verò altera die Sempronio Canonicatum obtulit, à quo & 100. dugatos obtinuit. Quæritur jam 1. an Sempronius non commiserit Simoniam ex eo, quòd alterum competitorem pecuniis corruperit, ut à prætensione ejusdem beneficii abstineret. 2. An non ex eo, quòd adpromiserit, se ad proximam vacaturam pro eodem laboraturum? 3tiò denique, an Simoniæ

moniæ arguendus non ſit ex eo, quòd ſpoponderit, vel ſpondendo certaverit 100. *dugatis?*

℞. ad primum quæſitum, Sempronium non commiſiſſe Simoniam ex eo, quòd competitorem corruperit pecuniis, quatenus is abſtineret à prætenſione ejusdem beneficii. Ratio eſt: quia hæc abſtinentia, ſeu etiam diſſimulatio à poſtulatione beneficii non erat quid ſpirituale: ergo pro hac ſinè nota Simoniæ potuit offerre aliquid temporale: neque dici valet commiſiſſe Simoniam propterea, quòd Sempronius hanc pecuniam expenderit pro beneficio, vel pro hujus collatione; tum quia nec beneficium, neque hujus collatio ullatenus fuit in poteſtate competitoris; tum præſertim, quia ab hoc non poſtulavit, ut poſitivè quovis demum modô ſibi cooperetur ad obtinendum illud, ſed ſolùm ut negativè ſeſe habendo nihil prorſus prætenderet hâc vice: atqui hæc diſſimulatio dici nequit aliquid ſpirituale: ergo Sempronius dando pro hac pecuniam non incidit Simoniam. 609

℞. ad 2dum, Sempronium nec condemnandum eſſe Simoniæ ex eo, quòd Competitori adpromiſerit, ſe ad proximam vacaturam pro eodem laboraturum. Ratio eſt: quia talis labor non eſt quid ſpirituale, ſed potiùs temporale, munus ſcilicet à lingua vel ab obſequio: ergo dici non poteſt, quòd pro illo labore competitoris obtulerit aliquid ſpirituale. 610

Secus

Secus dicendum foret, si Sempronius prævidisset, se obtentô Canonicatu ipsô factô obtenturum jus suffragandi, & in compensationem alteri suo corrivali obtulisset suum suffragium in proxima vacatura; quia cùm hoc jus suffragandi & ipsum suffragium in ordine ad Canonicatum sit aliquid spirituale vel certè spirituali annexum, illud offerendo pro alio beneficio temporali comisisset Simoniam saltem juris humani, juxta comunem DD. Vide Reiffenstuel *lib.* 5. *decret. tit.* 3. §. 8. *n.* 135.

611 ℟. jam ad 3tium, Sempronium vi sponsionis commisisse Simoniam conventionalem, immò & realem post numeratam saltem pecuniam. Ità Arsdeckin *tom.* 2. *part.* 2. *tr.* 1. *c.* 12. §. 2. *q.* 1. quem sequitur La Croix *l.* 3. *p.* 1. *n.* 80. Ratio liquet ex dictis: quia per hanc sponsionem reipsa nil aliud intendit, nisi efficaciter permovere animum Collatoris vel Patroni ad Canonicatum sibi potiùs quàm alteri conferendum: vel, ùt apertiùs loquar, nil aliud, quàm emere ipsum Canonicatum: atqui certum & exploratum esse debet: hoc fieri non posse absque nota Simoniæ, prout constare potest ex proximè dictis *n.* 608. nec aliunde videtur ulla ratio excusandi Sempronium ab hac nota: ergo &c.

CASUS TERTIUS.

Quidam Princeps ad preces & instantissimam recommendationem cujusdam Domicellæ

micellæ Cajo contulit Parochiam satis pinguem; quod dum alius quidam è Ministris Ejusdem Principis inaudiisset, Cajo in faciem exprobravit, quòd præsumpserit aspirare ad hanc Parochiam, cùm non adeò pridem quoddam crimen commiserit (neglectum scilicet cujusdam animæ) quo se vel omni, vel certè tantò beneficio prorsus reddidit indignum: addidit insuper, se rem hanc non dissimulaturum &c. Cajus hac exprobratione non minùs confusus, quàm stupefactus, (crediderat enim, nulli mortalium quidpiam constare de illo neglectu) rogavit Ministrum, nollet de hoc delicto Principi vel ulli alteri quidpiam manifestare, ut verò os Ejus penitus obturaret, obtulit Ei notabilem summam. Quæritur jam 1. an Princeps ob recommendationem instantissimam Domicellæ conferendo Parochiam, non inciderit labem Simoniæ? 2. An Cajus ad se redimendum ab illa vexa absque nota Simoniæ potuerit obturare os Ministri, obtrudendo marsupium?

℟. ad primum quæsitum cum distinctione. Vel enim princeps supponitur præcisè attendisse ad preces & recommendationem Domicellæ, proptereáque Parochiam contulisse? vel hanc contulisse ob dignitatem personæ, licèt ad preces & instantiam Domicellæ? si illud prius, S. Thomas censuit, talem condemnandum esse Simoniæ, eò quòd præcisè propter favorem humanum contulerit Spirituale beneficium. Si verò hoc po- 612

ſterius, immunis erit à labe Simoniæ. Ità ſanè Doctor Angelicus 2. 2. *q.* 100. *art.* 5. *ad* 3*tium*, ubi ait: *Munus à lingua dicitur vel ipſa laus pertinens ad favorem humanum, qui ſub pretio cadit; vel etiam preces, ex quibus acquiritur favor humanus, vel contrarium evitatur, & ideò, ſi aliquis ad hoc principaliter intendit, Simoniam committit. Videtur autem ad hoc principaliter intendere, qui preces pro indigno porrectas exaudit. Unde ipſum factum eſt Simoniacum. Si autem preces pro digno porrigantur, ipſum factum non eſt Simoniacum; quin ſubeſt debita cauſa, ex qua illi, pro quo preces porriguntur, ſpirituale aliquid confertur. Tamen poteſt eſſe Simonia in intentione, ſi non attendatur ad dignitatem perſonæ, ſed ad favorem humanum.* Hactenus ſanctus Doctor.

Fatendum nihilominus eſt, quòd ſi Princeps intuitu hujuſcemodi interceſſionis conferat beneficium Eccleſiaſticum, at, ſinè omni pacto vel onere aliquid temporale vel ſibi vel ſuis rependendi &c. labem Simoniæ non incurrat. Et ità hodie tenent Laymann *lib.* 4. *tr.* 10. *cap.* 8. *n.* 26. Navarrus, Leſſius; Victor, Cajetanus, Suarez & alii plures ab eo relati. Ratio eſt: quia ad Simoniam non ſufficit, dare rem ſpiritualem ex motivo rei temporalis v. g. propter amicitiam, conſanguinitatem, preces, obſequia &c. ſed opus eſt, ut detur pro re temporali tanquam pro pretio,

pretio, id eſt, in compenſationem illius velut ex juſtitiæ obligatione: ergo ſi nullum intervenit pactum, Princeps poteſt excuſari à labe Simoniæ, licèt potuerit graviter peccare nedum contra juſtitiam legalem, ſed & commutativam cum onere reſtitutionis, ſi ſupponatur hoc beneficium contuliſſe indigno cum damno Eccleſiæ.

Priùs quàm ad 2dum quæſitum hujus Casûs directè reſpondeam, notandum præmitto cum Filliucio *tr.* 45. *c.* 11. Reiffenſtuel *lib.* 5. *decret. tit.* 3. §. 13. *n.* 308. vexationem aliam eſſe ac dici juſtam, aliam injuſtam, utpote contra jus & æquitatem factam. Rurſus aliam fieri poſſe ab eo, qui ad beneficium ſpirituale nedum obeſſe, ſed & prodeſſe poteſt, utputa eligendo, ſeu ſuffragando, præſentando, aut conferendo &c. aliam ab eo, qui quidem obeſſe poteſt v. g. denigrando aut injuſtè diffamando, minimè autem prodeſſe, utpote deſtitutus omni jure ad illud conferendum. Denique 3tiò, alia dicitur vera, quâ quis moleſtatur circa jus ad rem, ſeu circa beneficium ſpirituale ad quod ſolum habet *jus ad rem*, utputa quia electus fuit, ſed nondum confirmatus; vel quia præſentatus, ſed collationem aut certè inveſtituram nondum aſſecutus &c. alia dicitur vexa, quâ quis moleſtatur poſt plenum *jus in re* ſeu in beneficio per inveſtituram jamjam adeptum. Hôc notato. 613

614 ℞. jam ad alterum quæſitum hujus casûs. Si Miniſter Principis ſupponitur fuiſſe talis, qui in ordine ad collationem Parochiæ, vel potiùs ad inſtallationem (nam collatio ſupponitur jam facta) prodeſſe nihil potuit, utpote jure deſtitutus ad hunc effectum, tametſi multùm per omnem modum potuiſſet *obeſſe* &c. Cajus absque nota Simoniæ potuit eidem obturare os mediante marſupio. Ratio eſt: quia in tali caſu non datur pecunia pro re ſpirituali acquirenda, ſed eo fine duntaxat, ne alter injuſtè diffamando Cajum vexet, aut vexam comminatam exequatur: at hoc cuivis licet; cùm quilibet habeat jus quæſitum in libertate & fama ſua, vi cujus injuriam quoquô modô honeſto à ſe repellere poteſt: ergo &c. &c. Suarez *de Simon. c.* 50. *n.* 23. Palao *part.* 3. *tr.* 17. *diſp.* 3. *pu.* 20. *n.* 4. Reiffenſtuel *lib.* 5. *decret. tit.* 3. §. 13. *n.* 310.

615 Dixi: Si Miniſter Principis ſupponatur fuiſſe talis, *qui prodeſſe non potuit, ſed tantùm obeſſe;* ſecus enim dicendum foret, ſi etiam de jure prodeſſe potuiſſet ad illud, velut habens jus eligendi, præſentandi, conferendi, vel confirmandi, &c. &c. à tali enim probabiliùs non licèt redimere vexam injuſtam. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 10. *art.* 2. *ad* 5*tum.* Pirhing *de Simon. n.* 109. Suarez *loc. cit. n.* 18. Reiffenſtuel *cit. n.* 314. Ratio eſt: quia dum quis pecuniam dat alteri, ne ſibi in ordine ad beneficium, votum, collationem aut confir-

confirmationem &c. etiam injuſtè neget, hôc ipſo temporale porrigit, ut ſpirituale obtineat, vel certè ut obtineat votum &c. in ordine ad beneficium: hoc autem non caret vitiô Simoniæ, Et licèt Palao *loc. cit. n.* 4. probabile exiſtimet, ne quidem in hoc caſu Simoniam committi; eò quòd pecunia non detur tanquam pretium electionis aut voti, vel confirmationis &c. ſed ſolùm ad ſatiandum vel extinguendum pravum affectum Electoris &c. Filliucius tamen *tr.* 24. *c.* 11. *n.* 7. probabilius cenſet, in tali caſu labem Simoniæ non evitari, ob rationes proximè datas, idque ſatìs clarè colligi putat: ex *c. Matthæus c. ſicut tuis, & c. de hoc. de Simonia.*

Dices adhuc: ſed quid, ſi Miniſter Principis Cajo intentâſſet vexam poſt adeptum jam jus plenum per ipſum inveſtituram?

℞. Suppoſitô ſemel pleno jure in re, ſeu in beneficio Eccleſiaſtico, fas eſt mediante pecuniâ redimere vexam injuſtam à quocunque demum intentatam. Ità *communiter DD.* nominatim Navarrus *Manual. c.* 23. *n.* 102. Abbas *in c. dilectus.* Pirhing. *l. cit. n.* 105. Palao *l. cit. n.* 1. 616

Ratio eſt: quia talis non dat pecuniam pro ipſo beneficio vel pro jure ad illud, utpote quod ſupponitur, jam plenariè adeptus, ſed ſolùm pro redimenda vexa injuſta: atqui injuſtam vexam redimere pecuniis, cuilibet licet; cùm hæc ſit quid merùm temporale;

 ergo

ergo &c. Ex quo Reiffenſtuel *l. 5. tit. 3. §. 13. n. 309.* ſapienter infert, immunem eſſe à Simonia illum, qui dat, vel præſtat temporale alicui, ne ſe injuſtè vexet diffamando, accuſando, vel talia proponendo, ob quæ collatio beneficii jam actu pleno jure adepti de jure haberetur nulla, vel eô privari poſſet.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

617 Colliges ex hactenus dictis primò, in ordine ad diſcernendum, an quis commiſerit Simoniam præſertim mentalem, attendendum eſſe principaliter (ſaltem pro foro conſcientiæ) quo fine quis dederit temporale bonum v. g. hoc horologium, hanc picturam, vel quodvis aliud honorarium pretio æſtimabile?

Nam ſi fateatur ſe illud dediſſe principaliter eo fine, ut in hujus recompenſationem ſeu pretium vel quaſi pretium obtineret aliquid ſpirituale vel ſpirituale annexum ſecundùm dicta *n. 598.* quibuscunque demum verbis, vel quôvis pallio uſus fuerit, utputa gratitudinis, gratuitæ oblationis vel recompenſationis &c. condemnandus erit Simoniæ: econtrà verò, ſi in foro conſcientiæ & coram Deo ſeſe examinando reperiat, ſe illud temporale ex alio motivo & fine, vel titulo dediſſe principaliter, eſto minùs principaliter, ſecundariò, & quaſi per accidens inde ſpe-

rave-

raverit aliquid ſpirituale; immò etſi ſpes aſſequendi ſpirituale fuerit, aliquò modo cauſa impulſiva & excitativa ad dandum illud temporale, non debet condemnari Simoniæ; quia non dedit temporale bonum pro ſpirituali velut pretium. Ità Reiffenſtuel *loc. cit.* §. 5. *n.* 100. & 101. referens pro eadem opinione Navarrum *manual. c.* 23. *n.* 101.

Colliges 2dò, Clericos, qui pro competenti ſalario ſerviunt Epiſcopis, Præpoſitis vel Patronis Beneficiorum Eccleſiaſticorum &c. Item 2. Studioſos ac Pedagogos, qui pro competenti ſalario inſtruunt juventutem &c. 3. Nec non Religioſos aut Laicos quoscunque, qui principaliter ex charitate &c. 4tò demum omnes illos, qui pro nullo vel certè incompetenti ſalario ſerviunt eo fine, ut hâc occaſione ſuam probitatem, ſtudium vel dexteritatem demonſtrent in effectu, & ſeſe probent dignos altiori promotione, ideóque ſub ſpe aliquando obtinendi quoddam beneficium, non eſſe condemnandos Simoniæ. Ratio eſt: tum quia non præſtant temporale velut mercem rei ſpiritualis, neque illud ſpirituale bonum affectant velut pretium quoddam laborum vel obſequiorum ſuorum; tum etiam, quia minimè culpanda eſt intentio vel conatus, quô quis nititur ſeſe probare dignum promotione aut beneficio, dando ſpecimina ſuorum talentorum, aut virtutum: quin immò plurimùm inter- 618

est Ecclesiæ nôsse, quinam sint verè digni ad talia munia Ecclesiastica : at, quod non est culpandum vel improbandum, pariter non est puniendum pœnâ in Simoniacos de jure lata : ergo &c. Videatur Reiffenstuel *loc. cit. à n.* 103. Sporer *tr.* 2. *in decalog. c.* 10. *sect.* 4. *n.* 45.

619 Colliges 3tiò, non esse condemnandos Simoniæ, qui dant temporale pro spirituali, aut vice versâ spirituale pro temporali titulô solius gratitudinis. Ità *ex communi DD.* Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *c.* 45. *n.* 4. Laymann *l.* 4. *tr.* 10. *c.* 10. *c.* 8. *n.* 8. Ratio est: quia, quod præstatur gratuitò, non præstatur velut pretium, sed potiùs opponitur pretio. Insuper honestum ac laudabile est pro accepto beneficio vel obsequio honesto se gratum exhibere. Unde Episcopus vel Patronus conferentes beneficium Clerico in recognitionem obsequiorum &c. culpandi non sunt, neque Simoniæ condemnandi. Immò & Capellanum Episcopo gratìs & absque stipendio servientem, ut illum sibi reddat obligatum ex titulo gratitudinis, non tamen ex pacto, ad sibi conferendum beneficium Ecclesiasticum, à labe Simoniæ absolvendum censet Illsung *tr.* 5. *disp.* 3. *n.* 303. idque tametsi intentionem & spem suam supponatur Episcopo insinuâsse.

620 Colliges 4tò, absque vitio Simoniæ temporale emolumentum seu pretium recipi, immò

mò & exigi posse à Doctoribus pro doctrina Theologiæ Scholasticæ vel moralis, item 2. pro responso aut consilio nedum juridico, sed etiam morali. Ità Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 16. *pu.* 2. Illsung *cit. n.* 307. & 308. Laymann *lib.* 4. *tr.* 10. *c. ult. n.* 30. & 32. Ratio prioris est: quia instructio Theologica, estò de rebus supernaturalibus tractet, non tamen ordinatur ad felicitatem supernaturalem, sed potiùs ab instructore ordinatur ad illuminandum intellectum.

Nec refert, quòd forsan discipulus vel Doctor aliquis ex privato affectu hanc suam doctrinam, aut studium ordinent ad finem altiorem; quia hæc particularis ordinatio non extrahit doctrinam ab ordine materiæ pretio æstimabilis. Et dato etiam hoc, quòd non posset aliquid pro ipsa doctrina exigi per modum pretii: posset tamen à Doctore aliquid exigi per modum stipendii ad congruam sustentationem Ejusdem necessarii: quemadmodum Ministri Ecclesiæ ex eodem titulo possunt exigere congruum stipendium pro administratione Sacramentorum, vel Verbi divini. Ratio autem posterioris est: quia ejusmodi responsum nil est aliud, quàm quædam doctrinalis & doctoralis instructio, licèt per accidens conducat petentibus ad tranquillitatem conscientiæ & assecurationem salutis &c. atqui pro tali instructione petere competens salarium, prorsus non apparet inhonestum

aut Simoniacum, præſertim cùm ſinè multo labore hujuſmodi reſponſa ſæpe dari non poſſint: ergo &c.

621 Colliges 5tò, nedum Clericos ſæculares, ſed etiam Religioſos tam Superiores, quàm ſubditos (quibus id nullo jure aut ſtatuto particulari fuit interdictum, ùt ſupponi debet) absque labe Simoniæ poſſe pro Miſſis legendis aliquid exigere, & paciſci de ſtipendio congruo, haud equidem ut illud detur per modum pretii pro ipſo SS. Miſſæ Sacrificio, vel pro fructibus ejusdem, utpote inæſtimabilibus, aut pro labore intrinſeco, utpote merùm Spirituali, ſecundùm dicta ſuperiùs, ſed præcisè per modum ſtipendii vel juſtæ ſuſtentationis ſibi debitæ, eſto hanc aliunde ex propriis mediis ſibi procurare poſſent. Ità *receptiſſima DD. opinio*, in ſacris paginis fundata; *dignus eſt enim operarius mercede ſua. Luc.* 10. *v.* 7. & 1. *Cor.* 9. *v.* 7. *quis militat ſuis ſtipendiis unquam? quis plantavit vineam, & de fructibus ejus non edit? quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?* Similia habentur *can. Ex his* 22. *cauſ.* 12. *q.* 1. Et ratio eſt: quia ea, quæ alicui de jure naturæ debentur, non ſolùm licitè recipiuntur, ſed etiam velut de jure debita exiguntur: atqui adminiſtrantibus ſpiritualia de jure naturæ debentur temporalia ad congruam ſuſtentationem neceſſaria, ut patet ex textibus mox allegatis: ergo hæc etiam vi pacti poſſunt exigi

exigi ab iis, quibus ſpiritualia miniſtrantur. Videatur Laymann *ubi ſuprà.* §. 2. *n.* 15. vel Palao *de Simonia pu.* 4. *n.* 4.

Colliges 6tò, etiam à Religioſis in electionibus ad beneficia vel officia Eccleſiaſtica committi poſſe Simoniam; nam ſi unus Religioſus promittat alteri, quòd velit illum promovere ad Prioratum, vel ad aliud quoddam beneficium curatum ſub conditione & onere quaſi, ut ſibi ſuffragetur in ordine ad obtinendam Prælaturam, Præpoſituram, vel aliam dignitatem Eccleſiaſticam, & iſte propterea ſuum illi det ſuffragium, revera uterque incurrit Simoniam. Ità *ex communi DD.* Henno ubi ſuprà §. 6. *in Reſponſ. ad petes* 4tò. Ratio eſt: quia hôc modo votum non datur gratìs, neque gratìs obtinetur illud officium Eccleſiaſticum: ergo committitur Simonia ſaltem juris Eccleſiaſtici: & ſi talis Prælatus promiſiſſet pecuniam, vel aliud emolumentum temporale, etiam incidiſſet Simoniam juris naturalis, prout præter alios rectè docet R. D. de Nicollis *in ſua Praxi Canon. V. Simonia n.* 33. Quod verò hìc de Religioſis dictum, idipſum intelligas velim de Canonicis ſibimet invicem ſub præfato onere ſuffragantibus. Atque hinc non ſinè cauſa Reifenſtuel *lib.* 5. *decret. tit.* 3. §. 8. *n.* 137. ſcribit, revera multas electiones Epiſcoporum &c. eſſe ac fuiſſe nullas; quia plus quàm certum eſt in hujusmodi electionibus interveniſſe

ſimiles

ſimiles conventiones ac promiſſiones, quibus vel temporali datur pro ſpirituali, vel ſpirituale pro ſpirituali adpromittitur; atqui in priori committitur Simonia juris naturalis, in poſteriori verò Simonia juris Eccleſiaſtici cum nullitate actus, velut patet ex hactenus dictis: ergo &c. Videatur Pirrhing *lib. 5. decret. tit. 3. n.* 87. vel la Croix *lib. 3. part. 1. n.* 113.

Sed quid, inquies, ſi uterque, vel alteruter ſaltem ſolùm fictè promittat, ità, ut talis Abbas v. g. poſt ſuam electionem non promoveat alium, aſſerens, ſe non habuiſſe animum ſerium promittendi, aut ſe obligandi ad talem promiſſionem?

623 ℟. Probabiliùs adhuc committi Simoniam. Ità Pontas *in dictionar. Caſuum. V. Simonia Caſ. V.* citans S. Thomam 2. 2. *q.* 100. Idipſum tenet Pichler *in compend. Juris Can. l. 5. tit. 3. n.* 13. ſaltem in caſu, quô alteruter seriò ſe obligavit. Ratio eſt: quia per talem promiſſionem quantumvis fictam Abbas ſupponitur procurâſſe & obtinuiſſe ſuam dignitatem Eccleſiaſticam, eſto ex parte ſua promiſſionem non adimpleat, eò quòd dicat, ſe non habuiſſe ſerium animum promittendi, de qua fictione, cùm in foro fori nihil prorſus conſtet, procul dubio in eodem foro haberetur pro Simoniaco. Et certum omnino videtur, quòd etiam fictè promittens habuerit animum obtinendi illam dignitatem per promiſſio-

miſſionem promotionis &c. immò vi hujus actu eam obtinuerit: atqui ad incurrendam labem Simoniæ ſufficit, per aliquid temporale velut cauſam ac motivum pertingere ad ſpirituale, neque opus eſt, ut opere, ipſo præſtetur illud temporale. Nihilominus arbitror pro foro conſcientiæ mitiùs poſſe procedi cum tali pœnitente; tum quia multi etiam graves Doctores tenent, per fictam duntaxat promiſſionem non incurrit Simoniam; quemadmodum, per fictam promiſſionem matrimonii non contrahuntur vera ſponſalia; tum etiam, quia in hoc caſu Simonia conventionalis mixta quidem ſupponitur, nondum tamen completa ex altera ſaltem parte: atqui propter Simoniam conventionalem mixtam, & nondum completam, jura etiam mitiùs procedunt ſaltem quoad pœnas, veluti mox dicetur *n.* 627. *& ſeqq.* ergo pro foro interno ſaltem mitiùs procedi poteſt ac debet.

CONFERENTIA VIGESIMA.

De Pœnis Simoniacorum, & de Onere Reſtitutionis inde contracto.

SUMMARIUM.

624. Tres duntaxat ſpecies Simoniæ à jure perſtringuntur pœnis canonicis.

625. Re-

641.

censuras quidem non incurrunt, probabilissimè tamen reliquas pœnas in Simoniacos latas.

658. Licet non desint è Doctoribus, qui taliter delinquentes etiam à reliquis pœnis absolvunt.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos casus practicos circa pœnas Simoniacorum, & onus restituendi inde contrahi solitum.

Quæres primò, quænam pœnæ contra Simoniacos statuantur in Jure?

624 Ante responsionem notandum est, tres duntaxat dari species Simoniæ, quas Jura specialibus pœnis persequuntur. Prima est: quæ committitur in collatione Ordinum: 2da, quæ ob ingressum Religionis; 3tia, (quæ cæteris duabus frequentior accidit) est illa, quæ in provisione beneficiorum, seu etiam officiorum Ecclesiasticorum sæpiùs quàm par est committi assolet. Tametsi autem jura contra Simoniam in aliis materiis v. g. circa venditionem Sacrarum Reliquiarum &c. commissam non statuerint speciales pœnas; possunt tamen, immò debent Simoniaci à Judicibus Ecclesiasticis puniri pœnis arbitrariis, qualitati criminum commensuratis; cùm revera hoc crimen in quacunque materia sit valde abominabile, & hoc ipso pro viribus eliminandum, veluti Doctores communiter monent. Hoc prænotatô

℟. jam

℟. jam ad quæsitum primò. Pœnæ ob Si- 625
moniacam collationem Ordinum à jure statutæ sunt sequentes. Primò Excommunicatio Pontifici reservata, quæ tam ab ipso Ordinante, quàm ob Ordinato incurritur. 2dò. Suspensio, vi cujus Ordinans à collatione omnium Ordinum & exercitio munerum Pontificalium privatur: ordinatus verò à susceptione Ordinum, nec non ab Exercitio susceptorum. *c.* 37. *&* 45. *de Simon.* & *Extravag.* 2. *eod. tit.*

℟. 2dò. Ob ingressum Religionis Simo- 626
niacè obtentum statuitur 1. Excommunicatio reservata tam in dantem, quàm accipientem temporale pro ipso ingressu: si verò accipiens supponatur integra communitas aut Capitulum, incurrit insuper suspensionem, & quidem nisi occulta sit, pariter reservatam Pontifici, ab officio & executione juris capitularis, & administratione Jurisdictionis. 2. Infamia juris, consequenter & irregularitas. 3. Simoniacè admissus debet transferri in arctius Monasterium, sed post sententiam Judicis primùm. *c.* 19. 25. 40. *item Extrav.* 1. *inter comm. de Simonia.*

℟. 3tiò. Pœnæ ob Simoniacam provisio- 627
nem beneficiorum, officiorum, Dignitatum & Prælaturarum Ecclesiasticarum &c. in jure statutæ leguntur sequentes. 1. Nullitas provisionis, sive hæc facta sit per præsentationem, postulationem, electionem, sive per institutionem, admissionem, confirmatio-

nem, vel liberam collationem, ità, ut ante omnem sententiam Judicis ne quidem in conscientia beneficium, vel fructus ex eo percepti retineri valeant. 2. Statuitur excommunicatio S. Pontifici reservata in omnes ad talem Simoniam cooperantes. 3. Inhabilitas Provisi ad idem beneficium de novo obtinendum. 4. item ad alia beneficia obtinenda. 5. Privatio beneficiorum priùs obtentorum, ac depositio ab altaris ministerio: sed ultimæ duæ non incurruntur ante sententiam condemnatoriam, prout post Navarrum, Suarez, Reiffenstuel & alios advertit P. Pichler *in Compend. Jur. Can. l. 5. tit. 3. n. 21.* Hæc omnia habentur *Extrav. 2. inter Comm. h. t. Can. ult. Caus. I. q. 3. c. penult. de elect.* item *constit. Pii V. cùm primum.* Quocirca specialiter observandum, hanc responsionem etiam extendendam atque intelligendam esse de Simonia juris Ecclesiastici *per c. 5. & 7. de rerum permut.* quia *Extravag. cit.* loquitur generaliter de Simonia circa provisionem beneficialem, & à Doctoribus intelligitur generaliter. Minimè tamen extendi debet ad Simoniam circa beneficia minùs strictè sumpta, utì sunt pensiones aut Vicariæ temporales &c. commissam.

Porro Simonia confidentialis vix non iisdem pœnis perstringitur à Jure, cum hoc tamen discrimine. 1. quòd si Episcopus, vel Prælatus Episcopo superior, utputa Cardinalis, &c. si reus, non incurrat excommunicatio-

catio-

cationem, ſed interdictum ab ingreſſu in Eccleſiam. 2. quòd inhabilitas ad alia beneficia & privatio priùs jam habitorum incurrantur ipſo factò, licèt opus ſit ſententia declaratoria criminis, 3. quòd beneficium per Simoniam conventionalem nulliter reſignatum vel collatum reſervetur Summo Pontifici ſoli; item 4tò, quòd fructus ex tali beneficio malè percepti applicari debeant Cameræ Apoſtolicæ; quæ tamen ultimæ duæ pœnæ in Germania non habent locum propter Germaniæ concordata, videnda apud la Croix *lib.* 4. *n.* 503. 5tò denique illud ſpeciale habet Simonia confidentialis, quòd memoratæ pœnæ incurrantur non ſolùm per realem, ſed etiam per Simoniam conventionalem mixtam, uti habetur in Bulla Pii V. *Intolerabilis* §. 3. Videantur de his Reiffenſtuel *lib.* 5. *decret. tit.* 3. *n.* 284. & 285. vel Pichler *in Compend. Juris Can. eod. tit. n.* 21.

Quæres 2dò, an præfatæ pœnæ incurrantur ob quamlibet Simoniam, tam mentalem & conventionalem, quàm etiam realem?

℟. Primò. Ob Simoniam mentalem duntaxat nulla incurritur pœna Eccleſiaſtica, neque 2. probabiliter ob conventionalem (ante ſententiam judicis) eſto etiam hæc ſupponatur mixta cum reali, niſi ſit Simonia confidentialis. 628

Ratio prioris partis inter DD. communiter recepta eſt: quia Eccleſia non judicat de internis: atqui Simonia mentalis potiſſimùm

 depen-

dependet à voluntate interna secundùm dicta superiùs: ergo &c. Idipsum satis clarè decisum legitur *c.* 33. 34. *&* *c. fin. de Simon.* Ratio autem 2dæ partis, quam contra D. Thom. Valentiam, Palao & alios plures tenent Navarrus *in manuali c.* 23. *n.* 104. Lessius *lib.* 2. *c.* 35. *dubit.* 27. Suarez *lib.* 4. *de Simon. c.* 56. *n.* 33. Engel *de Simon. n.* 34. Pichler & alii tenent, est, quia nullibi in jure reperitur aliqua pœna clarè expressa contra aliquam Simoniam conventionalem mixtam, seu utrinque nondum completam: atqui non est in dubio asserenda pœna: quandoquidem juxta *in pœnis* 49. *de R. J. in* 6*tò*: *in pœnis benignior est interpretatio facienda.* *Et l.* 42. *ff. de pœnis*: *interpretatione legum pœnæ molliendæ sunt potiùs, quàm asperandæ.* Profectò etiam stylus curiæ, teste Navarro & aliis, non censet, pœnas has fuisse incursas, nisi Simonia realis utrinque completa fuerit, saltem ex parte: stylus autem curiæ habetur pro jure & lege juxta *communem DD.* ergo &c. Ea verò, quæ contra hæc objici solent, videri possunt soluta apud Reiffenstuel *lib.* 5. *tit.* 3. *§.* 11. *à n.* 240.

629 Dixi: *nisi sit Simonia confidentialis*; de hac enim speciale quid statuit Pius V. Bulla *Intolerabilis*, mox citata §. 3. ubi declarat: *Pœnas in eadem Bulla contentas incurri, licèt ipsum confidentiæ crimen alterius tantùm partis conscientiâ sit admissum*: quæ tamen constitutio, utpote odiosa extendi non debet ultra

tra casum expressum. Quod si alia aliqua Bulla D. Pii de hac re edita sit, ea non videtur usu recepta, ait Lessius *loc. cit. n.* 149. eúmque secutus Reiffenstuel, ubi suprà *num.* 241.

℟. jam 2dò ad idem quæsitum. Ob 630 solam & omnem quantumvis occultam Simoniam realem, utrinque saltem ex parte completam in susceptione Ordinum, in ingressu Religionis, & in provisione beneficiorum Ecclesiasticorum commissam ipso jure & facto incurruntur pœnæ contra Simoniacos statutæ. Ità Pichler ubi suprà *num.* 18. & alii Doctores proximè allegati. Ratio est: quia cùm jura Simoniam perstringant pœnis, illæ verò pœnæ extendi non possint ad Simoniam merè mentalem, neque ad conventionalem mixtam secundùm dicta, sequitur evidenter, quòd saltem incurrantur propter Simoniam realem. Cæterùm quòd etiam propter talem Simoniam quantumvis occultam dictæ pœnæ incurrantur, habetur clarè decisum *Extrav. cùm detestabile, de Simonia.*

Quæres 3tiò, quinam in prædictis pœnis dispensare, vel à censuris absolvere valeant?

℟. Absolvere à censuris, & dispensare 631 in pœnis Simoniæ per se loquendo solus Summus Pontifex potest, etsi rarissimè & non sinè certis conditionibus dispensare soleat.

leat. Si tamen delictum sit occultum, & ad forum contentiosum non deductum, à censuris potest absolvere 1. Episcopus *juxta Trident. ss. 24. de Refor. c. 6.* 2. item Religiosi mendicantes pro foro interno duntaxat. Porrò Episcopus probabiliter potest dispensare cum eo, qui beneficium simoniacè obtentum sponte, & ante sententiam condemnatoriam dimisit, veluti plures Doctores deducunt ex *can. 2. caus. 1. q. 3.* Item cum eo, qui per alienam Simoniam beneficium se inscio obtentum, vel potiùs procuratum dimisit, ad idem rursus obtinendum, juxta *cap. penult. de Elect.* Sed de his proximè plura *num. 642. & 645.* Videri etiam possunt Pyrrhus Corradus *in prax. dispens. lib. 5. c. 9. & 10.* Pichler *cit. num. 26.* Reiffenstuel *lib. 5. tit. 3. à num. 341.*

Quæres 4tò, an vel quid teneatur restituere, qui Simoniacè beneficium Ecclesiasticum obtinuit?

632 ℞. Qui qualecunque demum beneficium Ecclesiasticum simoniacè obtinuit, tenetur ante omnem judicis sententiam sub gravi culpâ restituere, vel potiùs dimittere nedum ipsum beneficium, sed etiam fructus ex illo perceptos. Ità *unanimiter Doctores.* Ratio est: quia omnis collatio, provisio vel acquisitio beneficii aut officii Ecclesiastici simoniacè facta, est ipso jure irrita & nulla, ità, *ut Simoniacè provisus*

visus nullum acquirat jus, nec faciat fructus suos, sed ad illorum omnium restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus, prout expresse statuitur *cit. Extravag. cùm detestabile, de Simon.* Quocirca tamen illud discriminis est observandum, quòd si Simonia intervenerit *realis communis*, hæc pœna incurratur duntaxat, posteaquam Simonia utrinque saltem ex parte fuit completa, utputa si is, qui v. g. 100. dugatos promisit, pro spirituali jam obtento, rependit v. g. 30. aut 50. &c. At verò, ubi Simonia fuit *confidentialis*, ne quidem necessum est, ut pretium jam sit solutum, veluti ex dictis *n.* 629. satis colligi potest, & expressè tradit Reiffenstuel *l. 5. decret. tit. 3.* §. 12. *n.* 288. aliique plures.

Quæres 5tò, an, vel cuinam restitui debeat pretium temporale simoniacè obtentum vel acceptum pro spirituali?

℞. ad hoc quæsitum primò. Qui accepit pretium temporale pro beneficio Ecclesiastico, eò quòd ad hujus assecutionem cooperatus fuerit eligendo, vel præsentando, aut recommendando, &c. tenetur ante omnem judicis sententiam sub peccato mortali (si materia accepta supponatur gravis, prout communiter esse solet) pretium illud restituere; idque 2dò probabiliter non ipsi danti, sed Ecclesiæ, cujus est beneficium, aut certè pauperibus. Utraque pars est *communiter recepta inter DD.* cui subscribunt S. Thomas 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. *in corpore.* Lessius *lib.* 2. 633

c. 35. dubit. 30. 169. Bonacina, Sylvester, Palao, & alii. Et ità quantum ad priorem partem deducitur tum *ex arg. cap. De hoc, de Simon.* tum ex eo etiam, quia cùm spiritualia hæc distribuenda sint *gratis* vi præcepti divini *Matth.* 10. consequens est; quòd aliquid exigens pro illa re spirituali, faciat injuriam contra justitiam respectu illius, à quo exigitur, consequenter nedum ex jure humano, sed etiam naturali ac divino tenetur ad restitutionem simoniacè accepti. Nec evadis dicendo, te non exigere illud temporale pro ipso spirituali, sed solùm pro emolumento temporali, quod beneficiario obveniet; nam & temporale utpote spirituali *consequenter annexum* absque Simonia vendi non potest, secundùm dicta superiùs *n.* 599. Hinc Alexander VII. volendo præcludere viam hujusmodi effugiis, jure meritissimò damnavit sequentem *n.* 22. propositionem: *Non est contra justitiam, beneficia Ecclesiastica non conferri gratis, quia Collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecuniâ interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.* De quo videri potest Viva *in eand. proposit. n.* 2.

Ratio autem posterioris rursus habetur decisa *eod. cap. De hoc* 11. proximè citat. Addidi: *aut certè pauperibus:* enimverò Reiffenstuel *cit. n.* 295. post S. Thomam & Navarrum existimat, hujusmodi pretium Superioris

rioris arbitrio posse distribui pauperibus, quin immò consuetudine id jamjam introductum fuisse, asserere non verentur.

Dixi insuper, tale pretium *probabiliter non ipsi danti, sed Ecclesiæ esse restituendum*, &c. Nam plures magni etiam Nominis Doctores putant, hujusmodi pretium ante sententiam judicis nedum posse, sed etiam debere restitui danti, eò quòd ipse offerens nunquam voluerit transferre dominium pretii in alium, quàm in illum, à quo spirituale obtinuit: ergo cùm iste de jure non sit capax acceptandi idem dominium, omnino rationabiliter asseritur, quòd maneat penes ipsum dantem, qui ante judicis sententiam neutiquam illo debet privari. Et ità tenent Sotus, Matthæus de Moya, Bannez & alii quos citat & sequitur Reiffenstuel, *ubi suprà n.* 296. 634

℟. jam 2dò ad idem quæsitum. Ante sententiam judicis nulla est obligatio restituendi ea, quæ ob ingressum Religionis simoniacè obtenta fuêre. 2. Quæ verò fuerunt obtenta pro collatione Ordinum, aliorumvè Sacramentorum vel Sacramentalium, vel quarumcunque tandem rerum spiritualium, sinè damno aut incommodo seu detrimento ipsius conferentis (uti fieri posset pro dispensatione, absolutione, aut indulgentiis) jure divino ante omnem etiam sententiam judicis debent restitui. Ratio prioris desumitur ex *Extravag. Sanè de Simonia*, ubi S. Pontifex concedit, ut hujusmodi bona *contra canonicas* 635

nonicas Sanctiones recepta, ad communem usum Monasteriorum possint retineri & applicari. Ratio autem posterioris sequitur ex proximè dictis *n.* 633. quia Minister Christi jubetur administrare hujusmodi dona cœlestia *gratis*: ergo dum exigit pretium, facit injuriam solventi, quemadmodum famulus jussus à suo domino eleemosynam gratìs dispensare, faceret injuriam illi, à quo intuitu eleemosynæ aliquid prætenderet, teneretúrque ad hujus pretii refusionem. Videatur Lessius *lib.* 2. *de J. & J. c.* 35. *dubit.* 28. *n.* 162. Laymann *ubi suprà* §. 9. *n.* 79. Pirrhing *de Simon. n.* 175.

636 Dixi tamen rursus: *quæ obtenta fuerunt sinè damno aut incommodo conferentis, &c.* Nam casu quo dans spirituale sese privat commodo vel honore temporali (utì revera resignantes beneficia ordinariè debent facere) nonnulli autumant, obligationem restituendi non oriri ex jure naturali; (siquidem à parte rei nulla sit injuria seu injustitia illi, à quo temporale exigitur) sed ex humano duntaxat. Verùm quidquid sit de hoc, nihil prorsus juvat Simoniacum; cùm enim ex jure humano, saltem Simoniacus fiat inhabilis nedum ad beneficii, sed etiam ad fructuum inde redundantium possessionem, consequens est, quòd ex jure humano saltem teneatur ad restitutionem talis pretii, quippe quod nec pro fructibus aut commodis beneficii, neque etiam pro ipso beneficio poterat acceptare

tutâ

tutâ conſcientia, utì bene obſervat R. P. Reiffenſtuel *lib.* 5. *tit.* 3. §. 12. *n.* 293. Secus rurſus dicendum foret, ſi dans ſpirituale ſeſe privaret bono temporali revera pretio temporali æſtimabili, prout fieri poteſt in temporalibus, quæ ſpiritualibus antecedenter connexa ſunt ſecundùm dicta *n.* 600. ùt ſi vendat vel tribuat calicem conſecratum &c. quo caſu, ſi plus non accipiat, quàm illud temporale valet, nullam prorſus committit Simoniam, neque ad ullam reſtitutionem obligari poteſt, ùt patet ex *dictis loc. prox. cit.*

Quæres adhuc 6tò, quomodo ergo absque nota Simoniæ, vel pœnis inde incurrendis fieri poſſit vel debeat beneficiorum reſignatio vel permutatio?

℟. Ut talis reſignatio vel permutatio beneficiorum fiat ſinè labe Simoniæ, neceſſariò fieri debet non auctoritate legitimi Superioris. Ità ex *communi DD.* Pichler *in Compend. J. C. de Sim. n.* 14. *in fine*, & Henno noſter *tract. in decal. diſp.* 1. *q.* 5. §. 7. *concluſ.* 1. Ratio hujus petenda eſt ex jure Can. *cap.* 5. & 7. *de rerum permut.* itemque *cap. ult. de pactis*, ubi expreſsè prohibentur omne pactum privatum, & omnes conventiones propria auctoritate factæ circa beneficia Eccleſiaſtica: prohibentur, inquam, & quidem velut ſimonicæ, & nullius penitùs momenti: ergo &c. Quocirca tamen pro meliori intellectu hujus reſolutionis. 637

Animadvertendum eſt primò, nómine beneficio- 638

neficiorum hìc intelligi nedum beneficia Ecclesiastica, sed etiam officia spiritualia temporalibus annexa, sive sint mobilia, sive immobila, sive perpetua, sive ad certum tempus: immò verò, teste Henno *tr. in decalog. disp.* 1. *q.* 5. §. 7. *conclus.* 1. veniunt omnes actiones, ad provisiones beneficiorum pertinentes, utì sunt præsentatio, electio, confirmatio, &c. unde Simoniam incurrunt, qui dicunt v. g. *Si eligendo dare velis votum Petro, ego illud dabo in proxima electione Paulo tuo cognato: si confirmes Joannem, ego præsentabo hunc tuum amicum &c.* vel, *si cesseris beneficium tenue cognato meo, ego præsentabo vel eligam fratrem tuum ad beneficium pingue &c.* Esto enim in his omnibus non interveniat Simonia juris divini, siquidem spirituale pro spirituali promittitur; Ecclesia tamen hæc omnia justissimè prohibuit, propter occasionem & periculum Simoniæ in quantum de facilè adhiberi possunt in ordine ad lucrum temporale. Unde cautè legendam existimo sententiam & opinionem illorum, qui asserunt, *Electores absque Simoniæ nota posse tractando convenire in electionem alicujus in Generalem aut Provincialem, ut postea tales eligantur in Diffinitores, Guardianos &c.* Nam si Electores isti supponantur coincidere votando in Generalem v. g. sub onere quasi & conditione, ut ipsi eligentes vel eorum aliqui determinati vicissim eligantur in Diffinitores, planè non video, quâ con-

conſcientia à labe Simoniæ excuſari valeant: licèt in hujusmodi electionibus intervenire poſſint tractatus merè conſultorii, quibus Electores aliud non intendunt, niſi inquiſitionem in merita & majorem dignitatem Eligendorum.

Animadvertendum porrò eſt 2dò, nomine Superioris hic non intelligi ſolum Summum Pontificem, ſed etiam Epiſcopum, immò & beneficii Collatorem, ubi conſuetudo hoc introduxit. Et licèt Pius V. *an.* 1567. hanc auctoritatem ſummæ duntaxat Sedi reſervaverit, anno tamen ſequenti per motum proprium: *Quantæ Eccleſiæ* &c. videndum *in Bullario Cherub. tom.* 2. *conſtit.* 58. *dicti Pontificis* idipſum revocavit. Ità in re Henno *loc. cit.* Videantur de hac materia Buſenbaum *lib.* 4. *de benefic. Eccleſiaſt. art.* 5. apud la Croix *eod. lib.* 4. *n.* 884. vel ipſe la Croix *l. cit. à n.* 952. aut Leurenius *p.* 3. *q.* 234. 639

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de Simonia.

CASUS PRIMUS.

Titius beneficium quoddam ſatìs pingue quadriennio & ampliùs poſſederat pacificè, quo jamjam elapſo Parens (neſcio qua de cauſa) Eidem exprobaverat ingratitudinem ſuam, tot inquiens, debui facere expenſas, ut hanc Parochiam adipiſcereris: ſoli Patrono quingentos

gentos solvi florenos, ut te potiùs, quàm alium præsentaret: nihil dicam de reliquis Schmirbalibus, quæ præterea debui facere illis, quorum vel suffragio vel ope indiguisti: & tu pro tot ac tantis beneficiis ne gratum quidem erga me animum monstras. *Titius rei novitate obstupefactus illico instanter rogavit Parentem suum, quatenus similia nulli mortalium unquam manifestaret, sanctè adpromittens, se quàm proximè omnes expensas refusurum. At paulò post multùm consternatus venit ad Confessarium, dubitans & quærens, an hanc suam Parochiam à suo Parente inscio se sibi simoniacè procuratam tutâ conscientia retinere possit, an verò illam unàcum fructibus hactenus perceptis teneatur restituere?*

640 ℞. Titius bono jubeatur esse animo, & manere in sua possessione. Ratio est: quia supponitur hoc suum beneficium jam quadriennio pacificè & bona fide possedisse: at, qui etiam per triennium duntaxat aliquod beneficium cum titulo colorato pacificè possidet bona fide, deinceps non ampliùs potest desuper molestari, *per Regulam Cancellariæ* 36. *de triennali* &c. uti tenent Lessius *de J. & J. lib.* 2. *c.* 35. *dubitat.* 25. *n.* 140. Palao *de Simon. pu.* 25. *n.* 3. Suarez *lib.* 4. *de Sim. c.* 57. *n.* 9. & alii *DD. communiter* ergo &c. Nec refert, quòd dicta Regula requirat, ut beneficium *absque ingressu Simoniaco* fuerit obtentum; quia cùm eadem regula in quan-

tùm

tùm favorabilis *latè*, in quantùm verò odioſa *ſtrictè* ſit interpretanda *arg. cap. Odia. de R. J. in 6tò* ; hinc prudenter omnino aſſeritur, dictam clauſulam ſolùm eſſe intelligendam de eo, qui culpabiliter & ſcienter aliquod beneficium ſimoniacè obtinuit, aut certè ante triennium elapſum inaudiît, per alium idem beneficium ſimoniacè fuiſſe expracticatum; non verò de illo, qui Simoniæ alterius penitùs ignarus, beneficium obtentum bona fide per triennium pacificè jamjam poſſedit. Videatur Reiffenſtuel *lib. 5. decret. tit. 3.* §. 11. *n.* 278.

At, quid ais, ſi Titius à ſuo Parente ante elapſum triennium pacificæ poſſeſſionis jam intellexiſſet, ſuum beneficium præfato modô ſimoniacè fuiſſe obtentum;

℟. Hôc ſuppoſito fuiſſet obligatus poſt 641
adeptam, hujusmodi notitiam beneficium dimittere, fructúsque inde perceptos reſtituere. Ità *unanimis & certa DD. ſententia.* Ratio patet ex hactenus dictis; omnis quippe proviſio ſimoniacè facta irrita eſt, & nulla, veluti clarè habetur deciſum *c. Nobis fuit.* 27. &c. *ſicut tuis.* 33. *de Simonia*, ubi dicitur: *Secundùm canonum ſtatuta etiam parvuli, qui cupiditate Parentum Eccleſias per pecuniam ſunt adepti, eas dimittere tenentur*: neque aliunde hic ſupponitur occurrere cauſa eximens ab hoc onere, ſicut reſpectu Titii noſtri intervenit poſſeſſio bonæ fidei per triennium continuata: ergo &c.

Dices

Dices adhuc: quid igitur Consilii capessendum foret, casu quo talis Beneficiarius ante elapsum triennium certò resciret, in provisione sui ad beneficium fuisse commissam Simoniam?

642 ℞. Recurrendum necessariò foret vel ad summum Pontificem, vel certè ad Episcopum, qui probabiliter dispensare potest cum tali, qui beneficium suum bona fide adiìt, esto ad illud pervenerit per simoniacam procurationem tertii v. g. Parentis &c. modò tamen priùs renuntiet suo beneficio. Ità Pontas *in dictionar. Casuum V. Simonia, Cas.* 38. post sanctum Thomam 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. *ad 7timum*, ubi ait sanctus Doctor: *Dispensare cum eo, qui est beneficiatur simoniacè scienter, solus Papa potest: in aliis autem casibus potest etiam Episcopus dispensare; ità tamen, quòd priùs abrenuntiet, quod Simoniacè acquisivit, & tum dispensationem consequatur.* Idipsum satis clarè statuitur *c. si alicujus.* 59. *de Elect.* nec non *in Concil. Trident. SS.* 24. *de Reform. cap.* 6. Neque in tali casu abrenuntiatio injungitur in pœnam peccati, sed potiùs est effectus acquisitionis injustæ, & ex jure irritæ, veluti docet idem S. Doctor *loco. cit. ad 3tium.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius quandam Parochiam simoniacè sibi procuravit: facti pœnitens totum casum velut occultum Consiliô & opera Confes-

sarii sui Romam ad S. Pœnitentiariam transscripsit; humillimè supplicans pro absolutione à censuris, & liberatione ab aliis pœnis propterea incursis. Major Pœnitentiarius eidem Confessario rescripsit, ut Oratorem à censuris absolveret, ac in reliquis pœnis cum eodem misericorditer pro foro conscientiæ dispensaret, sed cum onere, ut 1. *intra annum liberè dimittat hoc beneficium.* 2. *ut insuper fructus hactenus perceptos ex eodem beneficio intra ejusdem anni lapsum restituat, secus in easdem pœnas relapsurus. Sempronius ut mandatis Ecclesiæ moram gereret, intra ejusdem anni lapsum Parochiam suam dimiserat, ast, sub schemate permutationis, ne scilicet ullatenus sese suspectum redderet de admisso crimine Simoniæ: fructus tamen beneficii ne quidem intra ejusdem anni lapsum restituit; partim quia præviderat, hanc restitutionem sinè nota, vel omnimodo manifestatione commissi criminis vix, aut ne vix quidem sibi fore possibilem: partim insuper, quia pecuniis ex iisdem fructibus collectis opus habuit ad alios sumptus faciendos, licèt cæteroquin nunquam non habuerit animum restituendi eosdem fructus, quàm primùm moraliter potuerit. Jam verò dubitat idem Sempronius* 1. *an satisfecerit primæ conditioni seu oneri sibi injuncto, dimittendo suum beneficium sub schemate permutationis?* 2dò. *An non reinciderit in easdem censuras & pœnas, eò quòd intra anni lapsum non restituerit fructus? Quid Confessarius sciscitanti respondebit?*

 ℞. ad

643 ℟. ad primum quæsitum. Sempronius satisfecit primæ conditioni, esto sub schemate permutationis dimiserit suam Parochiam. Ratio est: quia à S. Pœnitentiaria liberè dimittere censetur, qui illud dimittit non compulsus necessitate externa per sententiam scilicet Judicis, licèt dimittens jam priùs *in conscientia* fuerit obligatus: sic enim secundùm jura jubetur liberè dimittere primum beneficium, qui aliud cum priori incompatibile obtinuit, & re vera censetur illud prius liberè dimittere, dum illud velut incompatibile cum priori & vacans ipso jure *per c.* 28. *& Extravag. Execrabilis. Joann.* 22. *de præbend. nec non per Trident. SS.* 7. *c.* 4. *de Reform.* non exspectata jussione vel compulsiva sententia Judicis aut Superioris Ecclesiastici illud dimittit ac cedit alteri: atqui Sempronius supponitur illud prius dimisisse ante omnem sententiam compulsivam Judicis Ecclesiastici: ergo huic conditioni satisfecit, præsertim cùm nec à Jure communi, neque etiam à sacra Pœnitentiaria unquam fuerit prohibitus quærere aliud beneficium licitô & honesto modo. Neque verò præsumendum est, quòd Major Pœnitentiarius voluerit Eum obligare ad dimissionem beneficii absque ullo prorsus schemate vel pallio, quô commissum crimen Simoniæ quodammodo obtegeret, sed potiùs illud dimittendo se ipsum non sinè scandalo ac famæ vel honoris proprii prostitutione diffamaret: non, inquam hoc præsu-

præſumendum eſt de benignitate S. Matris Eccleſiæ, præſertim cùm pro foro interno duntaxat fuerit poſtulatum remedium : in quo utique talia præſcribi ſolent ac debent; è quibus pœnitens publicè non confundatur aut proſtituatur.

℟. jam ad 2dum. Sempronium non reincidiſſe in eaſdem cenſuras & pœnas, eò quòd intra anni lapſum non reſtituerit. Ratio eſt: tum quia in primis dubitari poſſet, an reſtitutio fructuum à S. Pœnitentiaria fuerit Sempronio præcepta ſub pœna reincidentiæ, ſi intra annum non reſtitueret illos : nam ſupponi poſſet, quòd S. Pœnitentiaria voluerit obligare ad horum reſtitutionem ſecundùm communem ſtylum Juris: at, de jure non conſtat, quòd fructus ſimoniacè percepti ſint ſub pœna reincidentiæ reſtituendi intra añum. Tum præſertim, quia tametſi ſupponatur hoc fuiſſe demandatum à S. Pœnitentiaria, minimè tamen intelligendum eſt, quòd eaſdem pœnas deberet reincidere ob dilationem reſtitutionis etiam inculpabilem, aut certè graviter non culpabilem: atqui Sempronius differendo hanc reſtitutionem non commiſit culpam gravem ; partim quia rationabiliter timuit periculum diffamationis, ùt dicitur ; partim etiam quia eadem pecunia neceſſariò indiguit ad alios ſumptus, proptereáque non imprudenter credidit, illud mandatum Eccleſiæ non urgere cum tantis difficultatibus. Adde inſuper, illam obligationem *reſtituenda intra annum* 644

num velut odiosam, esse strictè interpretandam, ideóque intelligendam non à die commissæ Simoniæ, neque etiam à die datæ, id est, concessæ Facultatis absolvendi in curia Romana, sed potiùs à die intimatæ hujus obligationis per Confessarium delegatum; nam mandata Ecclesiæ, sicut & leges supponunt necessario intimationem, quâ supposita primùm incipiunt obligare, juxta comunem DD. præsertim in Schola Scotistica: ergo ex hoc etiam titulo Sempronius excusari posset, si supponatur, quod à die intimatæ obligationis & absolutionis nondum fuerit elapsus integer annus.

Dices. Demus igitur, Sempronium, vel alium quemcúnque Clericum ob non servatam conditionem in Rescripto S. Pœnitentiariæ contentam denuo reincidisse in easdem censuras, quis illum velut relapsum absolvet aut liberabit à pœnis?

645 ℟. A peccato, & excomunicatione, quamdiu delictum Simoniæ supponitur occultum, potest absolvi nedum ab Episcopo, verùm etiam à quolibet Confessario Mendicantium, utpote præditis potestate absolvendi à casibus summo Pontifici reservatis. Ità *ex communi Doctorum* Suarez *lib.* 4. *de Simon. c.* 61. Item Castropalao *de Simon. punct. fin. n.* 2. At verò quantum ad pœnam inhabilitatis in ordine ad obtinendum idem beneficium probabiliùs non solùm à nullo Mendicantium, sed nè quidem ab Episcopo dispensari potest juxta opinionem Palao *de Sim. pu. ult. n.* 3. Pirrhing. *de*

de Sim. n. 173. Leſſii *l.* 2. *c.* 35. *dubit.* 25. *n.* 140. & communiorem aliorum; quia Epiſcopus in lege Superioris per ſe loquendo diſpenſare non valet, niſi id Eidem ſpecialiter demandetur, aut concedatur: at, de tali conceſſione nihil conſtat, nequidem ex Concilio Trid. quandoquidem hæc inhabilitas ad idem beneficium primùm poſt Concilium Tridentinum fuerit introducta: ergo &c. Oppoſitum tamen nedum Leſſius & Palao *cit. n.* 4. ſed inſuper Henriquez, Krimer, & alii cenſent hodiedum probabile. Illud nihilominus certum mihi videtur, hujusmodi Clericum ſimoniacum ſemper manere obligatum ad reſtituendos fructus ex beneficio perceptos, quippe quos ex diſpoſitione juris nec fecit, nec unquam facere potuit ſuos. Videatur Reiffenſtuel *lib.* 5. *decret. tit.* 3. §. 14. *n.* 338. & *ſeqq.*

At, inquies, quosnam igitur fructus tenetur Sempronius reſtituere?

℞. Fructus vi beneficii ſimoniacè obtenti 646
perceptos, id eſt, illos omnes, ac ſolos, quos ex beneficio percepit, non autem tenetur reſtituere fructus illos, quos percepit intuitu laborum aut functionum Parochialium, utputa ratione concionum, adminiſtrationis Sacramentorum, vel exequiarum &c. & quidquid demum intuitu ſtolæ, utì vocant, obtinuit. Ratio eſt: quia hujusmodi fructus aut proventus non penduntur Clerico velut fructus aut redditus ipſius beneficii, ſed velut ſtipendia alicujus officii Clericalis, proptereàque

 hujus-

hujusmodi fructus annumerari solent bonis quasi patrimonialibus Clericorum, ità, ut juxta receptissimam Doctorum sententiam, videndam apud Busenbaum & la Croix *lib.* 4. *n.* 1355. à Clericis possint liberè expendi in profanos usus. 2dò. Neque tenetur restituere fructus ex beneficio perceptos post absolutionem à S. Pœnitentiaria impetratam; cùm enim ab hac Eidem fuerit indultum aliquod tempus permanentiæ (non enim *immediatè* sed *intra annum* jussus fuit dimittere beneficium simoniacè obtentum) pariter censeri debet indultum, ut interea fructus ex eodem beneficio redundantes percipere valeat. Insuper 3. aliqui DD. volunt, quòd talis non teneatur restituere fructus illos, quibus necessariò indiguit ad suam sustentationem eo tempore, quô simoniacè possedit suum beneficium; verùm hæc opinio ab aliis meritò reputatur non satìs probabilis, neque satìs tuta; quandoquidem Sacri Canones suprà *n.* 627. allegati absolutè dicant, quòd Simoniacus fructus beneficii *non faciat suos.* Secus dicendum foret de illo, qui beneficium bonâ fide possedit, proptereáque & bonâ fide fructus consumpsit, nec inde factus fuit ditior; quia talis possessor non tenetur ampliùs ad ullam restitutionem juxta *communem Doctorum,* quam tradidimus *de Restitut. Conferent.* 2da *n.* 31. itémque *à n.* 51.

CASUS TERTIUS.

Cajus Parochus ætate grandævus & plenus meri-

meritis, statuit tandem suo ex fratre Nepoti (à quo jam pridem fuerat precibus solicitatus) resignare suum beneficium, sed cum certis conditionibus & oneribus, scilicet primò, ut idem Nepos quoad dies vitæ præberet sibi sustentationem congruam, & 2. insuper ut annuatim sibi ex beneficio rependeret 100. taleros: hoc ubi nepos sanctè adpromisit, Cajus in manus Episcopi Parochiam suam liberè & gratìs (uti asseveraverat vel veriùs loquendo finxerat) resignavit, una tamen simul humillimè supplicando, quatenus Episcopus eandem Parochiam suo ex fratre Nepoti, velut homini capacissimo & aliunde bene merito Parochianísque gratissimo conferret; quod Episcopus tum intuitu meritorum à Cajo collectorum, tum etiam intuitu Nepotis velut hominis insigniter talentati præstitit, nihil tamen prorsus sciens, imò nequidem somnians de pacto, quô Cajus & Nepos priùs inter se convenerant. Jam ad hanc facti speciem quæritur primò, an Cajus revera commiserit Simoniam? 2dò Quid de valore hujus resignationis vel collationis tenendum?

℟. Ad primum quæsitum, Cajum commi- 647
sisse Simoniam, probabiliùs tamen non contra jus divinum (utì vult Henno) sed contra jus humanum duntaxat. Ratio est: quia jus ad pensionem annuam, seu, quod idem est, ad percipiendos certos fructus ex alieno beneficio (puta præter sustentationem 100. taleros in nostro casu) esto de se sit aliquid temporale, est tamen hodie auctoritate Ecclesiæ

aliquid suo modo spiritualizatum, velut *consequenter annexum* spirituali, scilicet beneficio Ecclesiastico: ergo non fuit datum spirituale pro temporali, sed potiùs spirituale pro spirituali. Et certè, si in hoc casu interveniret Simonia juris divini, ne quidem Summus Pontifex dispensare posset, ut licitè fieret hujusmodi resignatio sub conditione seu onere annuæ pensionis: at, hoc est contra omnes; ergo probabiliùs in hoc casu non intercedit Simonia juris divini: quòd autem Simonia juris humani interveniat, nemo inficias ibit, ni fallor: enimverò *cap. ult. de pactis, & cap. 5. de Rer. permut.* expreſsè *velut simoniacæ* interdicuntur omnes conventiones privatæ circa beneficia Ecclesiastica, aut præbendas, &c. Videatur Filliuccius *tr.* 42. *c.* 9. *n.* 3. vel Bassæus *v. Pensio. n.* 9. aut Reiffenstuel *l.* 5. *decret. tit.* 3. §. 8. *n.* 151.

Nec dici valet, quòd in hoc casu nullum interveniat pactum simoniacum, sed quod Cajus duntaxat suum beneficium, è quo annuatim v. g. mille florenos perceperat, resignaverit suo Nepoti, reservato sibi jure ad 100. taleros ex eodem beneficio annuatim percipiendos, &c.

648 Contra enim est, quòd jus ad percipiendos fructus sit inseparabile à beneficio in tantum, ut non, nisi auctoritate Summi Pontificis vel Episcopi in certis circumstantiis, minimè verò auctoritate privata paciscentium separari valeat ab illo: ergo Cajus volens resignare bene-

beneficium, debuit pariter resignare jus ad percipiendos ex eo fructus, ità, ut siquidem aliquid sibi reservet ignorante vel dissentiente Resignatario, dici mereatur fur: sin autem aliquid sibi reservet auctoritate privata ipso etiam consentiente, dici debeat Simoniacus, ob rationes proximè allegatas, utì benè ait Henno *Tract. in decal. d.* 1. *q.* 1. §. 7. *Concl.* 4.

℟. Jam ad alterum quæsitum, hanc resignationem fuisse nullam & invalidam. Ita Filliucius *loc. prox. cit. c.* 9. *n.* 16. Idipsum tenet la Croix *l.* 4. *n.* 958. ubi ait, resignantem propria auctoritate sub præfata conditione pensionis (sicut reipsa Cajus sub hac conditione non auctoritate Episcopi, sed propria resignavit) præter nullitatem resignationis insuper amittere titulum; & pro eadem opinione allegat Rotam, Rebuffium, Garziam & alios. Ratio autem est: quia secundùm dicta hæc resignatio fuit simoniaca, & quidem non merè pensionalis, sed & beneficialis, utpote in qua non de solo jure pensionis, sed etiam de beneficio transferendo actum fuit: ergo juxta *communem DD.* videndam apud Bassæum *loc. cit.* & Filliucium *cit. c.* 9. *n.* 7. post se trahit pœnas Simoniacorum: atqui inter reliquas Simoniacorum pœnas etiam numeratur nullitas actûs, & inhabilitas ad idem saltem beneficium obtinendum: ergo hæc resignatio nulla fuit. Similiter nulla fuit collatio facta ad Episcopo, utpote facta subjecto de jure incapaci & inhabili, juxta hactenus dicta, præsertim *n.* 627.

649

Profectò neque præsumendum est, quòd Episcopus unquam intenderit tali conferre Parochiam tam pinguem.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

650 Colliges hactenus dictis primò, Eum, qui beneficium simoniacè obtinuit, aut omnino sive per se sive per alium quempiam procuravit, illud retinere non posse tutâ conscientiâ, sed teneri ante omnem sententiam Judicis nedum ipsum beneficium, sed etiam fructus inde perceptos (in sensu jam explicato *n.* 646.) restituere. Ratio liquet ex dictis: quia talis de jure nec in ipsum beneficium, neque etiam in fructus inde reduntantes unquam obtinuit jus, quin potiùs ad illud obtinendum perpetuam inhabilitatem incurrit secundùm dicta. *n.* 627. Idque verum est, tametsi Simonia supponatur occultissimè commissa, ità, ut de hac nemini præter quam Deo & soli delinquenti, vel fortassis complici etiam constet. Nihilominus beneficia priùs ritè obtenta tutâ conscientia retinere potest, & insuper alia justô titulo acquirere, fructúsque illorum percipere valet, donec Simonia nuper commissa publicè innotescat, & ad forum contentiosum deducatur, ac proin per sententiam condemnatoriam vel declarativam Judicis aliud statuatur. Ità Reiffenstuel *lib.* 5. *decret. tit.* 3. §. 11. *n.* 271. Ex quibus ulteriùs.

651 Colliges 2dò, quàm sapienter & meritò idem

idem R. P. Reiffenſtuel §. 12. *n.* 294. ſcribat
„ ſequentia : videant igitur, ſuámque con-
„ ſcientiam examinent illi, qui beneficium
„ aliquod contulerunt vel reſignârunt, vel ad
„ illud præſentârunt, elegerunt, aut poſtulâ-
„ runt, recommendârunt &c. An propterea
„ ſimoniacè exegerint vel receperint tempo-
„ ralia; & ſi quis reum ſe invenit, illico reſti-
„ tutionem facere non omittat: ſecus enim in
„ continuo ſtatu disgratiæ & æternæ damna-
„ tionis periculo verſabitur niſi aliquem ha-
„ beat titulum à reſtitutione excuſantem,
„ qualis certè non eſt riſus & contemptus hu-
„ jus tam certæ doctrinæ, nec craſſa vel affe-
„ ctata ignorantia, multò minùs ſtolida per-
„ tinacia, quâ nonnulli vermem conſcientiæ
„ ſopire cupientes, vel nolentes intelligere,
„ ut bene agant, mentem & aures à rationi-
„ bus doctrinæ ſibi contrariæ avertunt, ac
„ ſimpliciter, & ſinè ullo fundamento dicunt:
„ *non credo: non teneor credere &c.* Tales,
„ utinam non in æternum ſentire cogerentur,
„ quod modò credere nolunt. Hactenus vix
non in terminis laudatus Doctor.

Dices fortaſſis: pro meo beneficio mihi impetrando tertius quidam nedum verbo, ſed opere etiam, immò auro & argento laboravit, aſt, me invito & contradicente: teneornè illud dimittere, an verò fas mihi eſt illud protinus retinere?

℟. Si ſciviſti, illud beneficium ſtante 652
etiam, & non obſtante tua contradictione,
tibi

tibi fuisse simoniacè procuratum, probabiliùs neque acceptare licuit, neque etiam retinere; hôc quippe modo videreris quodammodo ratihabere, & approbare Simoniam commissam. At verò, si simoniacæ procurationi contradicendo te opposuisti & nihilominus te ignorante beneficium simoniacè fuit expracticatum, tu velut immunis à culpa, pariter eris immunis ab omni pœna, ità, ut tutô possis illud retinere. Ità *communis Doctorum* sententia, satìs declarata *cap. sicut tuis.* 33. *de simon.* sequentibus omnino verbis: *Quoniam ex eo, quòd contra prohibitionem & voluntatem tuam à qua post modum minimè recessisti, aliquis te penitùs ignorante promisit pecuniam & exsolvit, nihil tibi debet ad pœnam, vel ad culpam imputari.* Videatur de hoc Lessius *lib. 2. de J. & J. c. 35. dubit. 25. n. 143.*

653 Quod verò mox dictum fuit de contradicente simul & ignorante, suum beneficium reipsa per tertium simoniacè sibi fuisse impetratum, id ipsum à fortiori dicendum foret, casu quo alius quidam in fraudem quasi, eo scilicet fine, ut hôc modo te ab assecutione beneficii impediret, dedisset pro eodem beneficio, non aliter, quàm simoniacè impetrando, pecuniam. Nam in hoc casu provisio beneficii valida foret, & provisus licitè illud retineret, esto ex pòstfacto resciret, Simoniam ab alio fuisse commissam, prout clarè statuitur *cap. Nobis fuit. 27. de Simon.* idque omnino sapienter; *quia non est indulgendum*

dum malitiis hominum; & non debet aliquis alterius odio prægravari. cap. Non debet 22. de R. J. in 6to. Ità *communis* & certa sententia DD.

Colliges 3tiò, causas & titulos, qui excu- 654
sant à culpâ simoniæ, pariter excusare à pœnis in simoniacos latis de jure. Unde qui temporale dant pro spirituali vel vicissim, sed omnino gratis sinè ullo explicito vel implicito pacto &c. vel qui aliquid rependunt præcisè ex gratitudine ad satisfaciendum obligationi antidorali &c. à pœnis simoniacorum eximendi sunt. Ratio est: quia ubi nulla præcessit culpâ, ibi nulla infligi debet pœna; nam: *sinè culpa, nisi causa subsit, non est aliquis puniendus,* ùt dicitur *cap. sinè culpâ. 23. de R. J. in 6tò.* atqui in casibus mox recensitis nulla committitur culpa: ergo &c.

Colliges insuper 4tò, neque illos subji- 655
ciendos esse simoniacorum pœnis, qui revera Simoniam committunt, sed ex ignorantia invincibili & inculpabili (qualis meô quidem judicio revera frequenter committitur à communi plebe, vel à Simplicioribus circa res spirituales) esto fortassis non ità frequenter à Clericis circa beneficia spiritualia, vel officia Ecclesiastica.

Ratio autem hujus resolutionis est eadem, quæ proximè fuit data; ubi enim intervenit ignorantia invincibilis, ibi culpa locum non habet secundùm communissimam Doctorum, insinuatam *de actibus hum. part. 2. Confer. 2. n. 38.*

n. 38. at, ubi culpa locum non habet, ibi nec pœna, ſecundùm proximè dicta: ergo ignorantia inculpabilis, ſeu invincibilis excuſat à pœnis Simoniæ.

Bene eſt, inquies fortaſſis: Ego ſimoniacè obtinui meum beneficium, procurando illud per pecunias, aſt non ſcivi, in hoc caſu Simoniam committi, quin potiùs perſuaſum mihi habui, modernam praxin id ferre: ergo poſſum illud protinus ſalvâ conſcientia retinere ac poſſidere.

656 ℞. *Transmiſſò antecedente.* Cujus ſuppoſitum foret peſſimum, *neg. conſeq.* Enimverò nullitas proviſionis & inhabilitas ad idem beneficium non ſunt pœnæ, ſed ſtatuuntur per SS. Canones in deteſtationem criminis ad præcludenda majora mala, ne ſcilicet ad hujusmodi beneficia quæratur aditus etiam ab indignis, quos non capacitas, non merita, nec animarum zelus, ſed mammona iniquitatis, vel etiam iniquitas Mammonis, id eſt, divitiarum promoveret. Illud tamen ſolatii causâ tibi inſinuaverim, quòd ſi revera ex invincibili ignorantia ſimoniacæ labis hoc attentaveris, & poſt agnitum errorem beneficio obtento renuntiaveris, ab Epiſcopo probabiliter diſpenſari valeas & habilitari ad idem beneficium, ſecundùm dicta ſuperiùs *n.* 642. Num autem Epiſcopus ſit diſpenſaturus, tu videris.

657 Dixi inſuper eos, qui *ex ignorantia invincibili & inculpabili Simoniam* committunt,

eſſe

esse eximendos à pœnis &c. Major quippe controversia movetur inter Doctores, an etiam illi, qui scienter, vel certè cum dubio practico, & hôc ipso culpabiliter Simoniam committunt, & solùm ignorant pœnas à jure statutas, an inquam, tales nihilominus incurrant pœnas Simoniacorum?

Quocirca omnes quidem Doctores fatentur, ab iis non incurri censuras, utpote latas in contumaces duntaxat: tales verò contumaces dici nequeunt: ergo &c. At verò reliquas pœnas Simoniacorum etiamnum à talibus incurri, communissima sanè & probabilissima fert sententia Doctorum, videnda apud Azorium *part.* 1. *l.* 1. *c.* 15. *q.* 1. & 2. Herincx noster *part.* 2. *tr.* 10. *disp.* 5. *p.* 3. *n.* 28. & 29. Laymann *l.* 1. *tr.* 4. *c.* 20. *n.* 6. & alios passim.

Ratio hujus est: quia ignorantia solius pœnæ non excusat à culpa, quæ est causa inductiva pœnæ, immò verò, quisquis scienter aliquam legem prævaricatur, ipso facto sese implicitè saltem censetur subjicere pœnis à jure statutis in prævaricatores, proptereáque Deus, licèt misericors & justissimus, nihilominus in inferno affligit diversis pœnarum generibus peccatores, esto peccantes ignoraverint, se hoc vel illud pœnarum genus incursuros: ergo pariter Simoniaci scienter & culpabiliter tales, condebitis & statutis à jure pœnis afficiendi sunt, quantumvis supponantur illas ignorâsse.

His tamen nonobstantibus R. P. Pichler *in* 658
com-

compend. J. Can. jam ſæpiùs *cit. lib. 5. tit. 3. n. 22.* hodiedum probabile exiſtimat, ab iis, qui ſolas etiam pœnas Simoniæ ignorarunt, eas non incurri; eò quòd pœnæ à jure ſtatutæ non incurrantur ab ignorantibus jus, veluti DD. communiter tradunt, nominatim Krimer, & Sanchez, videndi apud eundem *Pichler l. 4. Compend. tit. 7. n. 4.* Et hanc ob cauſam mulier ignorans virum, cum quo peccat, eſſe conjugatum, non incurrit impedimentum criminis &c. Non auſim huic opinioni ſuam denegare probabilitatem, proptereáque inſinuandam duxi; quippe quæ fortaſſis Confeſſario aliquando poſſet ſervire; præſertim in caſu, ubi ex parte pœnitentis animadverteret magnam difficultatem, & inde ſubſecuturum animæ periculum, caſu quo ad ſectandam priorem opinionem, quam ego nedum tutiorem (ùt de ſe liquet) ſed & longè probabiliorem cenſeo, adigeretur. Et hæc tum in primum Decalogi præceptum, tum etiam de Fide, Spe, & Charitate dicta velim, non tam dogmatizando, quàm ſubjiciendo, ea, qua par eſt, cum humilitate judicio ſanctæ Matris Eccleſiæ Romanæ. Faxit benigniſſimus Deus, ut, dum hæc legendo revolvimus, in nobis jugiter augeatur Fides, firmetur Spes, & inflammetur Charitas ad animarum ſalutem & majorem gloriam illius, qui omnium actionum noſtrarum eſſe debet ſcopus & ultimus.

F I N I S.

INDEX

INDEX ALPHABETICUS

Rerum & Materiarum in hoc opuſculo contentarum.

NB. Littera C. Conferentiam, n. verò cum cifra numerum marginalem denotat.

 cet,

Coope-

Magia

novo

Odium

ibi.

Laus DEO ſemper.

R. P. ELBEL
THEOLOGIA
MORALIS
DECALOGALI

PARS II.